NATO'NUN GİZLİ ORDULARI

GLADIO OPERASYONLARI VE AVRUPA'DA DEVLET TERÖRÜ

Daniele Ganser

Grifin

NATO'NUN
GİZLİ ORDULARI

Gladio Operasyonları ve Avrupa'da Devlet Terörü

Grifin: 11

Daniele Ganser
Nato'nun Gizli Orduları
ISBN 978-605-86888-2-7
Orijinal adı: *NATO's Secret Armies; Operation Gladio and Terrorism in Western Europe*

Kapak Uygulama: Karadeniz Kitap

Birinci Basım: Kasım - 2012

Ofset Hazırlık:
Karadeniz Kitap Ltd.

Baskı ve Cilt:
Barış Matbaa Mücellit - Ali Laçin
Güven Sanayi Sitesi C Blok Kat, 2 No:291 Topkapı – İstanbul
Tel: 0 212 674 85 28
Matbaa Sertifika No: 12037

© Karadeniz Kitap Ltd. Şti.

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayımcının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

KARADENİZ KİTAP LTD. ŞTİ.
Koşuyolu Mah. Mehmet Akfan Sok. No: 67/3 Koşuyolu- İstanbul
Tel: 0 216 428 06 54 Fax: 0 216 327 18 45
e- mail: info@grifinkitap.com
Yayıncı Sertifika No: 19708

NATO'NUN
GİZLİ ORDULARI

Gladio Operasyonları ve Avrupa'da Devlet Terörü

Daniele Ganser

Türkçesi: Gülşah Karadağ

Dr. John Prados'un Önsözüyle

Grifin

"Kahrolası yıkımlar totaliterizm ya da özgürlük ve demokrasinin kutsal adı altında gerçekleşmiş, ne fark eder; ölüler, evsizler, yetim ve öksüzler için?..."

– Mahatma Gandhi (1869 –1948)

"İstihbarat suiistimallerindeki büyüme, daha genel bir başarısızlığı, temel kurumlarımızdaki başarısızlığı yansıtmaktadır."

– ABD Senatörü Frank Church (1976)

BEA'YA...

Doğru, akılcı ve aydınlık gördüğün ilkeler doğrultusunda yaşamana duyduğum hayranlık hep sürecek.

İÇİNDEKİLER

Önsöz 9
Teşekkür 13
Kısaltmalar 19

Giriş 23
1– İtalya'da Terörist Bir Saldırı 27
2– Batı Avrupa'da Şok Yaratan Skandal 47
3– NATO, CIA ve MI6'da Sessizlik 65
4– Büyük Britanya'da Gizli Savaş 87
5– Birleşik Devletler'de Gizli Savaş 108
6– İtalya'da Gizli Savaş 127
7– Fransa'da Gizli Savaş 160
8– İspanya'da Gizli Savaş 190
9– Portekiz'de Gizli Savaş 209
10– Belçika'da Gizli Savaş 226
11– Hollanda'da Gizli Savaş 263
12– Lüksemburg'da Gizli Savaş 290
13– Danimarka'da Gizli Savaş 295
14– Norveç'te Gizli Savaş 307
15– Almanya'da Gizli Savaş 328
16– Yunanistan'da Gizli Savaş 365
17– Türkiye'de Gizli Savaş 385

Sonuç 425
Kronoloji 433
Dipnotlar 443
Seçilmiş Okumalar 495

ÖNSÖZ

Soğuk Savaş'ın doruğa çıktığı dönemde, Avrupa'da etkin bir cephe vardı. Winston Churchill bir keresinde bu durumu, Demir Perde olarak adlandırmış ve bu perdenin Baltık Denizi'ndeki Szczecin'den, Adriyatik Denizi kıyısındaki Trieste'ye kadar uzandığını söylemişti. İki taraf da, büyük bir çatışma beklentisiyle, bu hattın iki yanına çok büyük askeri güç yığdı. Batı Avrupa güçleri, beklenen bu büyük çatışma için Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nü (NATO) kurdu; ama hükmettikleri güç miktarı sınırlı kaldı. Sovyetler Birliği ya da 1950 ortalarından sonraki adıyla Doğu Bloku ise mütemadiyen daha büyük miktarlarda ordu, tank, savaş uçağı, silah ve ekipman desteğine sahip oldu. Burada nicele karşı nitel, katıya karşı esnek taktik sorunları irdeleyecek veya askeri denge analizleri yapacak değiliz. Burada asıl nokta, uzun yıllar boyunca, savaşta büyük sayıların kazanacağı düşüncesinin hâkim olması, dolayısıyla Sovyetler'in tüm Avrupa'ya egemen olacağı beklentisiyle hareket edilmiş olmasıdır.

Beklenen Sovyet tehdidi temelinde, Soğuk Savaş'ın sıcak çatışmaya döneceği güne ilişkin planlarda, doğal olarak, Rusların Batı Avrupa'yı işgal etmelerine nasıl karşı konulacağı üzerinde durulmaya başlandı. Bu da planlayıcıları, İkinci Dünya Savaşı karşılaştırmalarına, Batı Avrupa ülkelerindeki işgalci Nazilere büyük güçlük yaşatan direniş hareketleri deneyimine ilişkin karşılaştırmalara götürdü. Nazi karşıtı direniş güçleri, 1939 ile 1945 arası dönemde hızla oluşturulmuştu. Planlayıcılar, daha iyi hazırlanmış ve donatılmış bir girişimin çok çok daha iyi sonuçlar vereceği düşüncesindeydiler.

Gölge şebekelerin yaratılmasında, Amerikan Merkezi Haberalma Örgütü (CIA) ile Birleşik Krallık Gizli Haberalma

Örgütü (SIS ya da MI6) kurucu misyona sahipti. Diğer belli başlı aktörler arasında bir dizi Avrupa ülkesinin güvenlik örgütleri bulunuyordu. Tüm yapılarda özdeş teknikler kullanıldı. İstihbarat örgütleri, işgalcilere karşı casusluk faaliyetleri yürütecek ya da düşman işgalini çökertecek seçkin ağlar kurmak amacıyla ciddi çabalar sarf etti. CIA ve diğerleri, şebekeleri kurmak için, böylesi tehlikeli girişimlerin içinde yer almaya hevesli çok sayıda insanı devşirdiler; çoğunlukla ilk devşirilen ajanlara ya da şeflere, kendi alt birimleri için yeni ajanlar devşirme izni verildi. İstihbarat örgütleri bu ajanlara eğitim verdiler; ayrıca silah, mühimmat, telsiz cihazları ve benzeri ekipmanların depolandığı gizli sığınaklar kurdular ve haberleşme için çok özel kanallar inşa ettiler. Kimi özel durumlarda, işbirliğinin derecesi, askeri birimlerin ve paramiliter güçlerin uygulamalarını idare etme derecesine varıyordu. Gizli ordular için yapılan devşirmelerin sayıları, bazı ülkelerde düzineleri, bazılarında yüzleri ve bazılarında binleri buluyordu.

Direniş örneği, her zaman baskın olan bir örnekti. Soğuk Savaş gözlemcileri, her zaman şebekelerin varlığına ilişkin varsayımlarda bulundular; casus hatıralarında ya da casusluk edebiyatında da gölge ağlara sürekli göndermelerde bulunuldu. Fakat genellikle konuya göz kırparcasına değiniliyor, örtülü ifadeler kullanılıyordu. Neredeyse Soğuk Savaş'ın sonuna kadar bu böyle devam etti. 1990 yazında, Sovyet güdümündeki Batı Avrupa rejimlerinin çöktüğü, ancak Sovyetler Birliği'nin henüz dağılmadığı o kısa dönemde; İtalyan hükümeti ülkede böylesi bir ağın varlığını açıkladı. İzleyen yıllarda birçok Avrupa ülkesinde benzer ağların faaliyet gösterdiği birbiri ardına açığa çıkarıldı ve bir dizi ülkede de bunlar hakkında resmi soruşturmalar yürütüldü.

İtalyanların Gladio adını verdikleri ağların tüm öyküleri, Daniele Ganser tarafından, ilk kez bu kitapla bir araya toplanıyor. Bu kayda değer ve rahatsız edici bir öyküdür. İstihbarat servisleri bu projeyi hayata geçirmeye başladığında ana fikir, hiç kuşkusuz, savaş kendilerini uyandırana kadar hareket-

siz bir şekilde bekleyecek güçler oluşturmaktı. Ama böyle olmadı. Birbiri ardına bir dizi ülkede, özünde savaş zamanı için hazırlanmış bu grup ya da hücreler, barış zamanının politik hayatına etki edecek uygulamalar gerçekleştirdiler. Bazı uygulamalarda şiddete, hatta teröre başvuruldu ya da bu grupların ekipmanları, Soğuk Savaş'ta üstlendikleri misyonu yerine getirmek üzere teröristlerin hizmetine sunuldu. Daha kötüsü, birçok olayda polis ya da güvenlik güçleri, bu suçların hazırlayıcılarını, Soğuk Savaş yeteneğini yitirmemek adına korudu. Bu koruyucu tavır, Gladyo şebekelerinin faaliyetleri –bırakın tersine üretkenlik seviyesine geçmeyi– düpedüz tehdit haline geldikten sonra bile, on yıllar boyu şebekelere ilişkin bilgilerin etkin biçimde saklanmasını getirdi.

Ganser, parlamento araştırmalardan, soruşturmalardaki ifadelerden, belgesel kaynaklardan, duruşmalardan ve birebir söyleşilerden edindiği bilgiler doğrultusunda, birçok ülkedeki Gladyo açıklamalarının izini sürmekte ve bu ağların gerçekte neler yaptıklarına ilişkin, içi dolu bir araştırma sunmaktadır. Gölge şebekelerin faaliyetlerinin çoğu aslında antidemokratikti ve korumak üzere inşa edildikleri toplum yapısını tehdit eder nitelikteydi. Dahası, Ganser'in, bize değişik ülkelerden dökümleri yan yana koyma olanağı sunan çalışması, söz konusu şebekelerde ortak bir sürecin işletildiğini de göstermektedir. Yani hareketsiz kalmak üzere oluşturulan ağlar, politik nedenlerle harekete geçmiştir ve bu istisnai bir durum değildir, bir kural halini almıştır.

Dr. Ganser araştırmasında böylesine derinlere ulaşabildiği halde, Gladyo öyküsünde açığa çıkartamadığı bir yön bulunmakta. Bu, CIA'nın, MI6'nın ve diğer istihbarat servislerinin maksatlı eylemleriyle ilintili bir yön. Hükümet kayıtlarının gizliliği nedeniyle, örneğin ABD'de hâlâ CIA'nın kendi ağlarına verdiği emirleri öğrenmek mümkün değil; oysa CIA'nın, Gladyo'nun etkin olduğu ülkelerde politik sürece müdahale amaçlı bilinçli bir çaba gösterip göstermediği sorusu ancak bu kayıtlara ulaşılmasıyla net biçimde ortaya konabilecektir.

Bu çabanın Gladyo ajanlarınca yürütüldüğü olaylarla sabit; ama onları yönetenlerin verdikleri emirler gölgede kalmaya devam etmekte ve bu nedenle, ABD'nin Soğuk Savaş yıllarında sahip olduğu rolün boyutları henüz belirlenememiştir. Aynı durum İngilizlerin MI6'sı ve diğer tüm haber alma servisleri için de geçerlidir. Bununla birlikte Dr. Ganser'in çalışması en azından, Soğuk Savaş'ın bir parçası olarak çok açık nedenlerle kurulan güçlerin, eninde sonunda daha kötü sonuçlar yarattığını göstermektedir. Birleşik Devletler'de bilgi edinme hakkı yasası, hükümet belgelerine ulaşma konusunda önümüze adeta bir bulvar açıyor; ama bu süreç hem son derece yavaş işliyor, hem de yasa bu tür etkinliklerin gizli tutulmasına olanak tanıyan birçok istisna içeriyor. Hükümet belgelerini kural olarak belirli bir dönem sonunda açıklayan Birleşik Krallık'ta ise, bu tür belgelerin açıklanmasına ilişkin zaman aşımı süresi çok daha uzun ve hükümete bu süreç sonunda belirli ayrıcalıklarını kullanma yetkisi de verilmekte. Kısacası, enformasyonun süper otoyolu, iş Gladyo ağlarına biraz ışık tutmaya gelince, güç bela bir şose olabilmekte.

Terörizmin küresel bir sorun haline geldiği bir çağda, Batı Avrupa ve ABD'nin, ortaklaşa bir çalışmayla terörizm yaratan ağlar kurduğunu öğrenmek, özellikle hayal kırıklığı yaratıyor. Birleşik Devletler'de bu uluslar "devlet sponsorları" olarak adlandırılmakta, düşmanlık ve yaptırımlara hedef gösterilmekte. Bu devlet sponsorları listesinde yer alması gereken ülkeler aslında bizzat Birleşik Devletler, Britanya, Fransa, İtalya ve diğerleri olabilir mi? Bu konuda gerçeğe ulaşabilmek için Gladyo öyküsünün tam olarak anlatılması gerekir. Danielle Ganser, bu yolda çok kritik ilk adımları atmaktadır. Bu kitap, her şeyden önce, Gladyo'nun genel hatlarını keşfetmek ve hâlâ eksik kalan son yanıtların önemini görmek için okunmalıdır.

John Prados
Washington, DC

TEŞEKKÜR

1998 yılı başlarında doktora için tez konusu ararken, daha önce adını pek duymadığım Gladyo fenomeniyle ilgilenmeye başladım. Biraz araştırmanın ardından, Batı Avrupa'nın ve Birleşik Devletler'in yakın dönem politik, sosyal ve askeri tarihinde hayli önemli bir yere sahip olduğu halde, gizli NATO orduları fenomeniyle ilgili sınırlı sayıda çalışma yürütüldüğünü, hatta bu konuda İngilizce tek bir kitap bile bulunmadığını fark ettim. Söz konusu ağın karmaşık yapısı ve çevresini saran gizemler giderek ilgimi çekmeye başlarken, iyi niyetli pek çok arkadaşım doktora tezimi bu konu üzerine kurmamamı tavsiye etti. Mantıklı bir yaklaşımla, gizli servislerin arşivlerine ulaşamayacağım gibi, konu hakkında NATO'dan ve onun Güvenlik Dairesi'nden de herhangi bir bilgi edinemeyeceğimi öne sürdüler. Hatta hem ülke sayısı –ki araştırmamın sonunda bu sayı beklenmedik biçimde on dörde çıktı– hem de her bir ülkede araştırmayı planladığım süre zarfı –50 yıl– nedeniyle, işin içinden çıkılmaz bir hal alacağı ve elde edeceğim bilgilerin ister istemez yarım yamalak olacağı öngörüsünde bulundular. Bu sorunlara bir de, ondan fazla değişik Avrupa dilinde yazılmış metinler üzerinde çalışmak zorunda kalacak olmam eklendiğinde –kişisel olarak sadece beşini bildiğim için– durum netleşiyordu: Gladyo doktora için uygun bir tez konusu değildi.

Yine de fenomenin muazzam cazibesi, mutlak bir gençlik inadı ve hepsinden öte desteğini aldığım çevre sayesinde araştırma projesine giriştim ve yaşamımın sonraki dört yılını bu araştırmaya adadım. Başlangıçta, beni ilerlemeye iten ve danışman profesörlerimi ikna etmek için kullanabileceğim tek bir orijinal belge bulunuyordu. İtalyan askeri gizli servisi

SIFAR'ın 1 Haziran 1959 tarihli ve "SIFAR özel kuvvetleri ve Gladyo Operasyonu"* başlıklı belgesi. Bu belge İtalya'da Soğuk Savaş boyunca CIA ve NATO bağlantılı, Gladyo kod adlı bir gizli ordu bulunduğunu kanıtlıyordu; ancak bunu izleyen başka orijinal belgelere ulaşmak yine de zordu. Bu nedenle geçmişe baktığımda iyi niyetli arkadaşlarımın haklı olduğunu itiraf etmek zorundayım. Araştırma yılları boyunca karşıma çıkan bir dizi engel hep öngördükleri sorunlardan oluşuyordu.

Her şeyden önce, araştırma alanı hem ülke sayısı hem de süre zarfı itibariyle gerçekten çok genişti. İşe, Gladyo operasyonunun 1990'da açığa çıkarıldığı İtalya'ya odaklanarak başladım. Ancak, İtalyan kaynaklarına dayanarak kısa sürede, Stay Behind** orduların Soğuk Savaş boyunca 16 NATO ülkesinin tümünde varlık gösterdiğini fark ettim. Araştırma ilerledikçe, 16 NATO ülkesinden silahlı kuvvetleri bulunmayan İzlanda'nın ve Sovyet sınırlarına hayli uzak kalan Kanada'nın göz ardı edilebileceğine karar verdim. Ancak gölge ordularını analiz edecek ülke sayısının 14'e düşmesi sayesinde göreli bir rahatlama yaşayacağımı düşünürken, NATO'ya dolaylı yollarla bağlı gizli gölge orduların dört nötr ülkede daha Soğuk Savaş boyunca varlık gösterdiğini büyük bir şaşkınlıkla keşfettim. İsveç, Finlandiya, Avusturya ve anavatanım İsviçre. Bu kitapta yalnızca NATO ülkeleriyle ilgili bilgileri sunuyorum. Nötr ülkelerdeki gizli NATO bağlantılı, gölge-or-

*Orijinal metinde Operation Gladio. Ancak burada operasyon kelimesi Türkçede askeri kullanımda duymaya alışık olduğumuz, süreli bir harekâtı nitelememekte, askeri bir işleyişi ifade etmektedir (ç.n.).

**NATO gizli ordularının ortak adı Stay Behind diye geçmekte. Türkçe metinlerde ve kitaplarda da bu terim İngilizce orijinaliyle kullanılmakta. Başka olumsuzluklarının yanı sıra bu durum okumada akıcılığı da engellediğinden kitapta, Prof. Dr. Altay Gündüz'ün kullandığı –bkz. *Cumhuriyet* gazetesi, 3.1.1998 tarihli nüsha– 'geride dur', 'gölgede kal' ifadelerine istinaden, terimin ordu veya şebekeyi nitelediği her yerde 'gölge' ifadesi kullanılmıştır. Yazarın S/B kısaltması korunmuş, terimin tek başına kullanımında zorunlu kalınmadıkça İngilizce'ye başvurulmamış, gölge yapı ifadesi tercih edilmiştir (ç.n.).

dulara ait aynı derecede hassas konular ayrı bir çalışmada toplanılacak.

Ülke sayısına bağlı zorlukların yanı sıra, her bir ülke hakkındaki bilgileri bir araya getirmek de zor oldu. En üzücü olan, CIA'ye gönderilen FOIA talebine, NATO'ya gönderilen sayısız mektuba ve Avrupa hükümetlerine sunulan resmi taleplere karşın; hükümetlerin, NATO'nun ve gizli servislerin talep edilen belgeleri vermekten kaçınmasıydı. Analiz bu nedenle temel birkaç belge dışında meclis raporları, bağlantılı insanların uluslararası basına da yansımış tanıklıkları, kitaplar, makaleler ve belgeler gibi ikincil kaynaklara dayandırılmak zorunda kaldı. Söylemeye bile gerek yok, bu tür ikincil kaynaklar asla orijinal birincil belgelerin yerini tutamaz; bu nedenle daha ileriki araştırmalarda asıl hedef birincil belgelere ulaşmak olmak zorunda. Yine de, eğer burada sunulan bilgiler, her şeyden önce araştırmacıların başka türlü ulaşılamaz kalabilecek bir fenomen hakkında özet bilgiler edinmesini sağlar ve ikinci olarak da temel belgelerin ulaşılabilir hale gelmesine önayak olacak bir süreci başlatırsa, bu kitap temel hedefine erişmiş olacaktır.

Belirtilen sayısız engele karşın, yoğun araştırma yıllarının ardından, gölge-ordular ve Batı Avrupa'daki gizli savaş hakkında umut vaat eden bu analiz, büyük oranda bana sunulan uluslararası profesyonel yardım ve destek sayesinde bitirilebildi. Her şeyden önce, kelimenin gerçek anlamında değerli yardımları nedeniyle iki akademik danışmanıma, Basel Üniversitesi'nden Profesör Georg Kreis'a ve daha önce London School of Economics and Political Science'ın (Londra İktisadi ve Siyasi Bilimler Okulu) teşvik edici ortamında tanıştığımız, bugün ise Cenevre'de Graduate Institute of International Studies'de (Lisansüstü Uluslararası Araştırmalar Enstitüsü) bulunan Profesör Jussi Hanhimaki'ye teşekkür etmek istiyorum. Onların, sayısız taslak üzerine yaptıkları geribildirimler sayesinde, fazlasıyla bulanık olan sorularım netleşti. Amaçsızca sürüklenmeye başladığım zamanlarda yaptıkları açık

sözlü eleştiriler gizli ordulara odaklanmama yardımcı oldu. Akademik araştırma alanındaki deneyimleri, kesin hükümleri dizginleyerek dengeli bir anlayış içinde hareket etmemi sağladı. Eylül 2001'de Gladyo araştırmamın sunumunu yapıp son doktora sınavlarımı da geçtiğimde, hepimiz, uluslararası terörizm soruşturmalarının yüksek öncelikli gündem maddesi haline geldiği o ayda, bu kitabın zamanlamasının yerinde olduğunu hissettik. İzleyen yıllar boyunca, oldukça tuhaf bir yoldan savaş ve terörizm ıstırabıyla dolu bir dünyada yaşamayı kanıksar hale geldik. Bu nedenle, Zürih'teki Center for Security Studies'in (Güvenlik Araştırmaları Merkezi) müdürü Profesör Andreas Wenger'e de, burada enstitüde Gladyo ve terörizm hakkında yürüttüğüm sonraki çalışmalara verdiği destek nedeniyle candan teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca Gladyo'ya ilgi duymamı sağlayan ve bana örtülü faaliyetler ve gizli savaş hakkında çok şey öğreten, CIA yazarı Willam Blum'a minnettarım. Beni araştırmaya teşvik ettiği gibi ABD ve İsviçre'deki buluşmalarımızda değerli bağlantılara ulaşmamı sağladığı için Boston'dan Naom Chomsky'ye de içten teşekkürlerimi sunuyorum. Cambridge'de Profesör Christopher Andrew araştırmamı desteklerken, Washington'da Profesör Christopher Simpson Birleşik Devletler'deki ilginç bağlantılara dikkatimi çekti. Avusturya'da Profesör Siegfried Beer değerli bilgiler edinmemi sağladı ve araştırmamı samimiyetle destekledi. Son olarak Londra'da, sayısız değerli belgenin kopyasını çıkardığım Statewatch Enstitüsü'nde, Trevor Hemmings bana az parayla ne kadar müthiş işler yapılabileceğini kanıtladı.

Burada, kitabın başında, İngilizce orijinallerin dışında tüm alıntıların yazar tarafından çevrildiğini ve doğruluklarıyla ilgili sorumluluğun sadece yazara ait olduğunu belirtmek gerekli. Aynı zamanda söylemem gerekli ki, bana hem ilk aşamada belgelerin yerini saptamada ve onları edinmede, hem de izleyen çeviri saatlerinde yardımcı olan uluslararası şebekem olmaksızın, bu kadar çok sayıda ülke hakkında araştırma yap-

mam mümkün olmayacaktı. Almanya'da gazetecilik yapan Gladyo yazarı Leo Müller ile ve Barış ve Siyaset Araştırmaları Enstitüsü'nden Erich Schmidt Eenboom'a teşekkür etmek istiyorum. Hollanda'da Dr. Paul Koedijk ve Dr. Cees Wiebes, ayrıca Frans Kluiters ve Hollanda İstihbarat Çalışmaları Birliği'nin tüm üyeleri değerli Gladyo materyallerini ve Amsterdam'daki ilginç günleri benimle paylaşma nezaketini gösterdiler. Ayrıca akademisyen Micha de Roo Hollandaca çevirilerde bana yardımcı oldu. Danimarka'da, benimle ilginç bilgileri paylaşan Kopenhag Üniversitesi'nden Profesör Paul Villaume'ye ve Danimarkaca metinleri anlamama katkıda bulunan Basel Üniversitesi'nden Eva Ellenberger'e teşekkür etmek istiyorum. Norveç'te, arkadaşım Pal Johansen'e London School of Economics and Political Science'daki harika zamanlarımız için ve can alıcı zamanlarda, iş Norveççe metinlerin çevirilerine geldiğinde bana sunduğu profesyonel destek için teşekkür etmek istiyorum. Avusturya'da gazeteci Markus Kemmerling ve *Zoom* siyasi dergisi araştırmama destek verdi. Basel'de Ali Burhan Kırmızıtaş Türkçe metinlerin çevirisinde bana büyük yardımda bulundu ve bana Türkiye'deki Gladyo hakkında önemli belgeler ulaştırdı. Akademisyen Ivo Cunha Portekiz ve İspanya'da bulunan Gladyo ile ilgili bilgileri sevecenlikle benimle paylaşırken, üniversite arkadaşlarım Baptiste Blanch ve Francisco Bouzas Portekizce ve İspanyolca çevirilerde yardımcı oldu. Arkadaşım ve meslektaşım Martin Kamber, bini aşkın sayfadan oluşan ilk tez müsveddesini güçlükle okuyup bitirmeyi nihayet başardıktan sonra bana akıllıca bir yöntemle metnin kısaltılması gerektiğini anlatmış oldu. Metni ortaya çıkarmak için İsviçre dağlarının ücra vadilerinden birinde saklı, güzel ve sessiz bir dağ evinde inzivaya çekilme şansı yakalamamı sağladığı için Ruth Eymann'a teşekkürler.

Doktora tezi İsviçre'deki Basel Üniversitesi'nin tarih bölümünde iftihar derecesiyle kabul edildikten sonra, Birleşik Krallık Taylor and Francis'ten Frank Cass ve Andrew

Humphrys ile Hindistan İntegra Software Services'tan Kalpalathika Rajan'ın araştırmamın küresel kitap piyasasına çıkmasında bana büyük yardımı dokundu. Son ve fakat aynı derecede önemli olarak, tam bağımsız araştırma koşulları The Swiss National Foundation (İsviçre Ulusal Fonu), St Gallen'de Janggen-Pöhn Stiftun, Basel'de Max Geldner Stiftung ve yine Basel'deki Frewillige Akademische Gesellschaft'ın cömert finansal destekleri sayesinde oluşabildi. Uluslararası politika üzerine, küresel akımlar ve sorunlar üzerine ve yaşamdaki mutluluk ve anlamla ilgili kişisel arayışlarımız üzerine gerçekleştirdiğimiz, ilham verici ve çekişmeli sayısız geç vakit tartışmaları nedeniyle anneme, babama ve kız kardeşime, Sherpa Hanggi, Marcel Schwendener, Tobi Poitmann, Dane Aebischer, Rene Ab Egg, Laurenz Bolliger, Philipp Schweighauser, Niko Bally, Yves Pierre Wirz ve Andi Langlotz'a özel teşekkürlerimi sunuyorum.

Daniele Ganser
Sils Maria, İsviçre

KISALTMALAR

ACC	Allied Clandestine Committee (Müttefik Gizli Komite)
AN	Avanguardia Nazionale
AP	Aginter-Press
BCRA	Bureau Central de Renseignemen et d'Action
BDJ	Bund Deutscher Jugend
BfV	Bundesamt für Verfassungsschutz
BI	Bureau Inlichtingen
BND	Bundesnachrichtendienst
BUPO	Bundespolizei
BVD	Binnenlandse Veiligheidsdienst
CAG	Centro Addestramento Guastatori
CCC	Cellules Communistes Cobattantes
CCUO	Comite Clandestin Union Occidentale
CERP	Centre d'Entrainement des Reserves Parachutistes
CESID	Centro Superior de Informacion de la Defensa
CGT	Confederation Generale du Travail
CIA	Central Intelligence Agency (Merkezi ‹stihbarat Ajans›)
CIC	Counter Intelligence Corps (Karfl› ‹stihbarat Birimi)
CIG	Central Intelligence Group (Merkezi ‹stihbarat Grubu)
COI	Coordinator of Strategic Information (Stratejik Enformasyon Koordinatörü)
COS	CIA Chief of Station (CIA ‹stasyon fiefi)
CPC	Clandestine Planning Committee (Gizli Planlama Komitesi)
DCI	Democrazia Chrıstiana Italiana
DCI	Director of Central Intelligence (Merkezi ‹stihbarat Müdürü)
DDO	CIA Deputy Director of Operations (CIA Operasyonlar Müdür Yard›mc›s›)
DDP	CIA Deputy Director of Plans (CIA Planlar Müdür Yard›mc›s›)
DGER	Direction Generale des Etudes et Recherches
DGS	Direction General De Seguridad
DGSE	Direction Generale de la Securite Exterieure
DIA	Defence Intelligence Agency (Savunma ‹stihbarat› Ajans›)
DO	CIA Directorate of Operations (CIA Operasyonlar Müdürlü€ü)
DP	CIA Directorate of Plans (CIA Planlar Müdürlü€ü)
DST	Direction de la Surveillance du Territoire
ETA	Euskadi Ta Askatasuna
FBI	Federal Bureau of Investigation (Federal Arafl›rma Bürosu)

FDP Fronte Democratico Popolare
FHO Fremde Heere Ost
FE Forsvarets Efterretningstjeneste
FJ Front de la Jeunesse
FM Field Manual (Sahra Talimnamesi)
GESTAPO Geheime Staatspolizei
IDB Inlichtingendienst Buitenland
ISI Inter Services Intelligence (Servisler Aras› ‹stihbarat)
I&O Intelligence en Operations
JCS Joint Chiefs of Staff (ABD Ortak Genel Kurmay›)
KGB Committee of the Security of the State (Devlet Güvenlik Komitesi)
KKE Yunan Komünist Partisi
KPD Kommunistische Partei Deutschland
LOK Lochos Oreinon Katadromon
MfS Ministerium für Staatssicherheit
MHP Milliyetçi Hareket Partisi
M15 Güvenlik Servisi
MI6 Secret Intelligence Service (SIS) (Gizli ‹stihbarat Servisi)
M‹T Milli ‹stihbarat Teflkilat›
MRP Mouvement Republicain Populaire
NATO North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaflmas› Örgütü)
NIS Norwegian Intelligence Service (Norveç ‹stihbarat Servisi)
NOS NATO Office of Security (NATO Güvenlik Bürosu)
NSA National Security Agency (Ulusal Güvenlik Ajans›)
NSC National Security Council (Ulusal Güvenlik Konseyi)
NSDAP Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartie, k›saca Nazi
OACI Organisation Armee contre le Communisme International
OAS Organistaion de l'Armee Secrete
OeWSGV Oesterreichischer Wander –Sport- und Geselligkeitsverein
OG Organisation Gehlen
OMPAM Organizzazione Mondial del Pensiero e dell' Assistenza Massonica
ON Ordine Nuovo
OPC CIA Office of Policy Coordination (CIA Politika Koordinasyon Dairesi)
OSP Office of Special Projects (Özel Projeler Dairesi)
OSS Office of Strategic Services (Stratejik Hizmetler Dairesi)
ÖHP Özel Harp Dairesi
ÖKK Özel Kuvvetler Komutanl›€›
P-26 Projekt 26

P-27 Projekt 27
P2 Propaganda Due
PCF Parti Communiste Francais
PCI Partito Communisto Italiano
PIDE Policia Internacional e de Defesa do Estado
PKK Parlamentarische Kontrolkommission
PSI Partito Socialisto Italiano
RAF Rote Armee Fraktion
ROC Rocambole
RPF Rassemblement du Peuple Francais
S/B Stay Behind (Gölge yap›)
SAC Service d'Action Civique
SACEUR Supreme Allied Commander Europe (Avrupa Müttefik Yüksek Komutan›)
SAD Sezione Addestramento Guastatori
SAS Special Air Service (Özel Hava Servisi)
SAZ Sectie Allgemene Zaken
SDECE Service de Documentation Exterieure et de Contre Espionnage
SDRA Service De Renseignements et d'Action
SECED Servicio Central de Documentacion de la Defensa
SEIN Servicio Informacion Naval
SGR Service General de Renseignement
SHAPE Supreme Headquarters Allied Powers Europe (Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargâh›)
SID Servizio Informazioni Difesa
SIFAR Servizio di Informazioni delle Forze Armate
SIS Secret Intelligence Service (Gizli ‹stihbarat Servisi) (MI6)
SISDE Servizio Informazioni Sicurezza Democratica
SISMI Servizio Informazioni Sicurezza Militare
SOE Special Operations Executive (Özel Harekâtlar ‹daresi)
SPD Sozialdemokratische Partei Deutschland
SPG Special Procedures Group (Özel Prosedürler Grubu)
SS Schutztaffel
TD Technischer Dienst
TMBB Tripartite Meeting Belgian/Brussels
UNA Untergruppe Nachrichtendienst und Abwehr
UNO United Nations Organisation (Birleflmifl Milletler Örgütü)
VALPO Valtion Poliisi
WACL World Anticommünist League (Dünya Antikomünist Ligi)
WNP Westland New Post

GİRİŞ

İtalya'daki esrarengiz terör eylemlerinin adli soruşturmalara konu olmasının ardından Soğuk Savaş'ın da sona ermesiyle, İtalyan Başbakanı Giulio Andreotti, 1990 yılı Ağustos ayında İtalya'da ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) üyesi diğer Batı Avrupa ülkelerinde gizli ordular bulunduğunu teyit etmek zorunda kaldı. NATO'nun gayri nizami harp kolu tarafından koordine edilen gizli ordu, ABD gizli servisi Merkezi İstihbarat Ajansı (CIA) ve Britanya Gizli İstihbarat Servisi (MI6 ya da SIS) tarafından, İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı Avrupa'da komünizmle mücadele amacıyla kurulmuştu. Bugün artık, İtalya Başbakanı'nın açıklamalarının ardından Avrupa genelinde hâkimler, parlamenterler, akademisyenler ve araştırmacı gazeteciler tarafından incelenmeye başlanan gizli şebekenin İtalya'da Gladyo (kılıç) kod adıyla anıldığı, diğer ülkelerde ise değişik adlar altında operasyonlar yürüttüğü; örneğin Danimarka'da 'Absalon', Norveç'te 'ROC' ve Belçika'da 'SDRA8' adını kullandığı bilinmekte. Her bir ülke içerisindeki antikomünist ordunun idaresini söz konusu ülkenin askeri gizli servisi, CIA veya MI6 ile yakın işbirliği içerisinde, halkların ve meclislerin bilgisi dışında yürütmekteydi. Her bir ülkede Başbakanlar, Başkanlar, İçişleri Bakanları ve Savunma Bakanları dahil üst yönetim kademeleri komploya dahil edilmekte; 'Müttefik Gizli Komite' (ACC) ise şebekeleri uluslararası düzeyde koordine etmekteydi. ACC kimi zaman hüsnütabirle 'Müttefik Koordinasyon Komitesi' ve 'Gizli Planlama Komitesi' (CPC) olarak, kimi zaman da daha az dikkat çeken adıyla NATO'nun Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargâhı'nın (SHAPE) 'Koordinasyon ve Planlama Komitesi' olarak anılıyordu.

ACC'nin Avrupa gizli servisleri temsilcileriyle yaptığı teyit edilmiş son gizli toplantı 24 Ekim 1990'da Brüksel'de gerçekleştirildi.

Operasyonun detayları ortaya çıktığında basın "hikâyeyi siyasi bir aksiyon kitabının sayfalarından fırlamışa"[1] benzetti. Gizli ordular, CIA ve MI6 tarafından makineli tüfekler, patlayıcılar, mühimmat ve yüksek teknoloji ürünü iletişim ekipmanlarıyla donatılmış; bunlar Batı Avrupa genelinde yer altı sığınaklarında, ormanlarda ve çayırlarda kurulu silah zulalarında saklanmıştı. Gizli şebekenin önde gelen askerleri, Amerika Birleşik Devletleri'nde ABD Yeşil Bereliler Özel Kuvvetleri'yle ve İngiltere'de İngiliz SAS Özel Kuvvetleri'yle beraber eğitim almıştı. Toplumun en katı antikomünist kesimlerinden seçilip bir araya getirilen Gladyo askerleri arasında ılımlı muhafazakârlar da bulunmaktaydı, kötülüğüyle ün salmış sağ kanat teröristler Stefano delle Chiaie ve Yves Guerain Serac gibi aşırı sağcılar da... Stratejik tasarımıyla gizli ordu, İkinci Dünya Savaşı sırasında düşman egemenliğindeki bölgeye paraşütle inip düşman hatlarının gerisinde gizli bir savaş yürüten Britanya Özel Operasyonlar İdaresi'nin (SOE) doğrudan doğruya kopyasıydı.

Batı Avrupa'da herhangi bir Sovyet istilası yaşanması durumunda, NATO emrindeki gizli Gladyo askerleri düşman hatları gerisinde faaliyet gösterecek bir gölge şebeke* oluşturacak, bu şebeke düşman elindeki bölgede lokal direniş hareketleri örgütleyecek ve bunları güçlendirecek, uçağı düşen pilotları taşıyacak ve işgal kuvvetlerinin erzak yolları ile üretim merkezlerini patlayıcılarla sabote edecekti. Ancak Sovyet istilası asla gerçekleşmedi. Washington ve Londra'daki gizli savaş stratejistlerine göre gerçek ve güncel tehlike, Batı Avrupa demokrasilerinin kimi zaman sayısal güce sahip komünist partileriydi. Bu nedenle Sovyetler'den hiçbir saldırı gelmediği halde şebeke, sayısız ülkede eline silah alıp sol siyasi güçlere karşı gizli bir savaş yürüttü. Şu anda ulaşılabilen ikin-

*İfadenin orijinaliyle ilgili bilgi için bkz. teşekkür bölümü 2. dipnotu (ç.n.).

cil kaynakların da doğruladığı üzere, gizli ordular bir dizi terörist saldırı ve insan hakları ihlallerinde yer alıp, seçimlerde solcuların güvenilirliğini sarsmak amacıyla bu saldırıların suçunu komünistlerin üzerine attılar. Saldırıların amacı, her zaman nüfus geneline azami düzeyde korku salmak oldu; trenlerde ve pazar meydanlarında gerçekleştirilen bombalı katliamlardan (İtalya) rejim karşıtlarına sistematik işkence uygulanmasına (Türkiye), sağ kanat askeri darbelerin desteklenmesinden (Yunanistan ve Türkiye), muhalif grupların paramparça edilmesine uzanan, geniş bir saldırı yelpazesi kullanıldı. Gizli ordular keşfedildiğinde, hem NATO hem de Amerika Birleşik Devletleri ile Büyük Britanya hükümetleri, o zamanlar basın tarafından "İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en iyi saklanmış ve en çok zarar veren politik-askeri sır"[2] olduğu iddia edilen bu şebekenin sorumluluğunu üstlenmeyi reddetti.

1

İTALYA'DA TERÖRİST BİR SALDIRI

İtalyan köyü Peteano'nun yakınlarında bir ormanda 31 Mayıs 1972'de bir araba havaya uçtu. Patlama sonucu İtalya'nın paramiliter polis gücü Carabinieri'nin üç üyesi öldü, biri ağır yaralandı. Carabinieri, saldırı noktasına, kimliği belirsiz kişilerce yapılan bir telefon ihbarıyla çekilmişti. Memurlardan biri, terk edilmiş Fiat 500'ü kontrol ederken aracın kaputunu açmış, bu da bombayı tetiklemişti. İki gün sonra, polise yine kimliği belirsiz kişilerce açılan bir telefonla, katliama, o dönem rehin almalar ve düzen yanlılarına yapılan soğukkanlı suikastler aracılığıyla İtalya'da iktidar dengesini değiştirmeye çalışan komünist terörist bir grup olan Kızıl Tugaylar'ın adı karıştırıldı. Polis, derhal İtalyan solunu çember altına aldı ve 200 komünisti tutukladı. On yıldan fazla bir süre boyunca İtalyan halkı Peteano terörist saldırısını Kızıl Tugaylar'ın gerçekleştirdiğine inandı.

Ardından 1984'te genç İtalyan Hâkimi Felice Casson, Peteano'daki canavarlığı çevreleyen ve insanı hayretler içerisinde bırakan bir dizi gaf ve atmasyonu keşfettikten sonra, uzun süredir rafa kaldırılmış olan davayı yeniden açtı. Hâkim Casson, öncelikli olarak olay yerinde hiçbir polis araştırması yapılmadığı bulgusuna ulaştı. Ayrıca olay zamanı hazırlanan raporda yer alan, patlamanın geleneksel olarak Kızıl Tugaylar tarafından kullanılan bir bombayla gerçekleştirildiği iddiasının uydurma olduğunu keşfetti. İtalyan polisi patlayıcı uzmanlarından Marco Morin kasten uydurma bir rapor sunmuştu. Kendisi sağ kanat İtalyan örgütü 'Ordine Nuovo' üyesiydi ve Soğuk Savaş bağlamında İtalyan komünistlerinin nüfuzuna

karşı savaşmak için meşru gördüğü bir yolu kullanıp, payına düşeni yapmıştı. Hâkim Casson, Morin'in bilirkişi raporunun aksine, Peteano'da kullanılan patlayıcının dönemin en kuvvetli patlayıcısı olan ve aynı zamanda NATO tarafından kullanılan C4 olduğunu kanıtlamayı başardı. Casson yıllar sonra, Venedik lagününün kıyısında yer alan on sekizinci yüzyıldan kalma adliye sarayındaki ufacık ofisinde gazetecilere, "Ben sadece bu yalan ve gizemlerle dolu yılların üzerine yeni bir ışık tutulabilir diye düşündüm, hepsi bu kadar" diyecekti. "İtalya'nın bir kereliğine de olsa gerçeği bilmesini istedim."[1]

24 Şubat 1972'de bir grup Carabinieri, Trieste yakınlarında şans eseri, içinde silahlar, mühimmat ve Peteano'da kullanılana özdeş C4 patlayıcı bulunan bir yeraltı silah deposu keşfetmişti. Carabinieri bir suç şebekesinin cephaneliğini ortaya çıkardıklarını düşünmüştü. Yıllar sonra Hâkim Casson'un soruşturması, onların İtalya'da Gladyo yani "kılıç" kod adıyla bilinen, NATO bağlantılı gizli gölge-ordunun yüzden fazla yeraltı cephaneliğinden birine tesadüf ettiklerini ortaya çıkarma başarısını gösterdi. Casson, zamanın hükümeti ve İtalyan askeri servisinin, Trieste bulgusunu ve her şeyden önemlisi onun daha geniş stratejik bağlamını bir sır olarak saklamak için her tür çareye başvurduğu bilgisine ulaştı.

Casson sırlarla dolu Peteano ve Trieste olaylarını soruşturmayı sürdürürken, şaşırtıcı biçimde, Peteano terörünü İtalyan solunun değil, İtalyan sağ kanat gruplarının ve askeri gizli servisinin gerçekleştirdiğini keşfetti. Casson'un soruşturması sağ kanat Ordine Nuovo Örgütü'nün İtalyan Askeri Gizli Servisi SID (Servizio Informazioni Difesa) ile yakın işbirliği gerçekleştirmiş olduğunu açığa çıkardı. Bunlar Peteano terörünü birlikte planlayıp düzenlemiş ve suçu aşırı militan İtalyan sol örgütü Kızıl Tugaylar'ın üzerine atmışlardı. Hâkim Casson, Ordine Nuovo üyesi Vincenzo Vinciguerra'yı Peteano bombasını yerleştiren kişi olarak teşhis etti. Uzun bir komuta zincirinin son halkası olan Vinciguerra cürümden yıllar sonra tutuklandı. Suçunu itiraf etti ve ifadesinde, kendisine

saldırıdan sonra kaçma garantisi veren, İtalya'da ve yurtdışında kolları bulunan tam donanımlı bir sempatizan şebekesi tarafından korunduğunu söyledi. "Eylemde koca bir mekanizma harekete geçirildi" diyen Vinciguerra sözlerini şöyle sürdürmekteydi: "Saldırının ardında yatan ideolojik sebepleri onaylayan Carabinieri, İçişleri Bakanlığı, gümrük hizmetleri ile askeri ve sivil istihbarat servisleri ortaklaşa çalıştılar."[2]

Vinciguerra, Peteano terörünün tarihin özel olarak çalkantılı bir döneminde meydana geldiğine işaret ederek doğru bir saptama yapmaktaydı. Genel olarak savaşa, özelde de Vietnam Savaşı'na karşı gerçekleştirilen öğrenci protestolarının, çiçek iktidarı devriminin başlamasıyla, Batı Avrupa'da ve ABD'de 1960'ların sonuna gelindiğinde sol siyasetle sağ siyaset arasındaki ideolojik savaş şiddetlendi. Halkın çoğunluğu kendini, yürüyüşler, sivil itaatsizlik ve hepsinden öte ateşli tartışmalar gibi şiddet içermeyen protesto yöntemlerine bağlı kalmak kaydıyla, sol kanat sosyal hareketler içerisinde ifade etti. İtalyan parlamentosunda asıl olarak güçlü Komünist Parti (Partito Communisto Italiano, PCI) ve görece daha güçsüz İtalyan Sosyalist Partisi (Partito Socialisto Italiano, PSI), harekete destek verdiler. Birleşik Devletler'i, Vietnam Savaşı'nı ve her şeyden önce İtalya'da iktidarın dağılımını eleştirmekteydiler. Parlamentodaki sayısal gücüne karşın PCI üyeleri bakanlık pozisyonlarına getirilmeyerek kasten hükümet dışında bırakılmıştı. İtalyan sağı da bunun açık bir ayrımcılık ve temel demokratik ilkelerin ihlali anlamına geldiğini biliyordu.

Batı Avrupa'da aşırı sol ve aşırı sağ, bu Soğuk Savaş ortamı ve iktidar muharebesi içinde teröre başvurdu. Aşırı solda Batı Avrupa'nın en göze çarpan iki terörist grubu İtalyan Komünist Kızıl Tugaylar ve Almanya'daki Rote Armee Fraktion idi. Trento Üniversitesi öğrencilerinin, hemen hiçbir askeri eğitim almaksızın kurdukları Kızıl Tugaylar'ın üyeleri arasında Margherita Cagol, Alberto Franceschini ve Alberto Curcio gibi isimler bulunmaktaydı. Onlar da RAF* gibi, adaletsiz ve

*RAF (Kızıl Ordu Fraksiyonu) ç.n.

yozlaşmış gördükleri mevcut iktidar yapısının ancak şiddet yoluyla değiştirilebileceği kanısına sahiptiler. Tıpkı RAF gibi, Kızıl Tugaylar da kitlesel nüfus alanlarına yönelik terör eylemlerine girmiyor; bankerler, generaller ve bakanlar gibi 'devlet aygıtını' temsil ettiğini düşündükleri, özellikle seçilmiş bireyleri hedef alıyorlardı. Bu isimleri kaçırmakta ya da genellikle bunlara karşı suikastler gerçekleştirmekteydiler. İtalya'da en fazla saldırıyı 1970'lerde gerçekleştiren Kızıl Tugaylar'ın öldürdüğü insan sayısı 75'e yükseldi. Daha sonraları, sınırlı askeri ve stratejik uzmanlıkları ve deneyimleri nedeniyle yakalanıp tutuklandılar, yargılandılar ve hüküm giydiler.

Soğuk Savaş tayfının diğer ucunda, aşırı sağ da şiddete başvurdu. İtalya'da şebeke, gizli Gladyo askerlerini, askeri gizli servisleri ve Ordine Nuovo benzeri faşist örgütleri kapsamaktaydı. Sol terörün aksine sağ terör, tüm topluma ilikle-rine kadar korku salma amacıyla hareket ediyor, dolayısıyla nüfus alanlarına odaklanıp hedef gözetmeksizin kitle katliamları gerçekleştiriyor ve suçu komünistlerin üzerine atıyorlardı. Hâkim Casson'un ortaya çıkardığı üzere Peteano terörü bu tür bir cürüme aitti ve 1969'da başlayan bir olaylar zincirini devam ettirir nitelikteydi. O yıl, Noel'den kısa bir süre önce Roma ve Milano'da kamuya açık alanlarda dört bomba patlamıştı. Patlamalar sonucu, çoğu pazar günü sonunda ellerine geçen mütevazı kazancı Milano Piazza Fontana'daki Çiftçi Bankası'na yatıran çiftçilerden oluşan 16 kişi öldü, 80'den fazla insan yaralandı ve sakat kaldı. Şeytanca bir stratejiden hareketle terör suçu, komünistlerin ve aşırı solun üzerine yıkıldı, deliller örtbas edildikten hemen sonra tutuklamalara başlandı. Askeri gizli servis suçu örtbas etmek için elinden geleni ardına koymadığından, halkın doğruyu bulma şansı hemen hiç olmadı. Milano'da ölümcül bombalardan biri zamanlayıcı hatası yüzünden patlamadı, ancak gizli servis bombayı olay yerinde apar topar patlatıp durumu örtbas etti. Öte yandan ünlü solcu editor Giangiacomo Feltrinelli'nin villasına da bomba parçaları yerleştirildi.[3]

İtalya'da Gladyo ve katliamları araştıran parlamenter komisyonun başkanı Senatör Giovanni Pellegrino, İtalya'nın çok yakın tarihindeki vahşet dolu dönemi şu sözlerle hatırlatmaktaydı: "Resmi rakamlara göre, İtalya'da salt 1 Ocak 1969 ile 31 Aralık 1987 tarihleri arasında politik nedenlerle 14.591 şiddet eylemi gerçekleştirilmiştir. Bu 'eylemlerden' geriye 491 ölü ve 1181 yaralı ve sakat kalması kanımca hatırlatılmaya değer bir durumdur. Herhangi başka bir Avrupa ülkesinde benzeri görülmemiş bu rakamlar, tam anlamıyla bir savaşın rakamlarıdır."[4] İtalya'da akıllara kazınan katliamlar, 1969'daki Piazza Fontana katliamı ve 1972'deki Peteano terörist saldırısının ardından 28 Mayıs 1974'de Brescia'da antifaşist bir eylemin ortasında patlayarak sekiz kişinin ölümüne, 102 kişinin yaralanmasına ve sakat kalmasına yol açan bombayla devam etti. 4 Ağustos 1974'de Roma-Münih seferini yapan 'Italicus Express' treninde bir başka bomba patlayarak, 12 kişinin ölümüne 48 kişinin yaralanmasına ve sakat kalmasına sebep oldu. 2 Ağustos 1980'de bir İtalyan ulusal bayram gününün güneşli öğleden sonrasında şiddetli bir patlayıcıyla Bologna tren istasyonu ikinci sınıf bekleme odasının yerle bir edilmesiyle canilik vahim boyutlara ulaştı. Patlamada 85 kişi öldü, 200 kişi ağır yaralandı veya sakat kaldı. Bologna katliamı, Avrupa'nın yirminci yüzyılda gördüğü en büyük terörist saldırılardan biri kabul edilmektedir.

Sonları hücre olan Kızıl Tugaylar'ın aksine, sağcı teröristler her katliamın ardından sırra kadem bastılar; çünkü Vinciguerra'nın da dikkat çektiği üzere, İtalyan devletinin güvenlik aygıtı ve askeri gizli servisler onları korudu. Piazza Fontana terörü yıllar sonra İtalyan adaletinin önüne getirildiğinde, Ordine Nuovo üyesi Franco Freda'ya, geçmişe dönüp baktığında, Generaller ve Bakanlar da dahil olmak üzere, hiyerarşide daha yüksek basamaklarda bulunan güç sahibi insanların kendisini manipüle ettiğini hissedip hissetmediği soruldu. Kendi küçük matbaasında *Mein Kampf* kitabının İtalyancası'nı basan ve tescilli bir Hitler hayranı olan Freda, yanıtında, kendi anlayışı-

na göre kimsenin manipülasyondan kaçamayacağını vurguluyordu: "Her bireyin yaşamı, daha fazla güce sahip olanlarca manipüle edilir" diyordu sağcı terörist Freda; "Benim durumuma gelince, fikirlerin elindeki kukla olduğumu kabul ediyorum, ancak buradaki (İtalya) ya da yurtdışındaki gizli servislerden kimsenin kuklası olmadım. Demek istediğim, ben gönüllü olarak kendi savaşımı verdim, bunu düşüncelerimden kaynaklanan stratejik planı izleyerek yaptım. Hepsi bu."[5]

İtalyan karşı istihbaratının eski başkanı General Giandelio Maletti'nin Mart 2001'de kullandığı ifadeler, İtalyan komünistlerin itibarını sarsan katliamların, Gladyo gizli ordusu, İtalyan gizli servisi ve bir grup İtalyan sağ kanat teröristin yanı sıra Washington'daki Beyaz Saray ve ABD gizli servisi CIA tarafından desteklendiğini ortaya koyar nitelikteydi. Piazza Fontana katliamında yer almakla suçlanan aşırı sağcı bir sanığın duruşmasında verdiği ifadede Maletti şöyle diyordu: "CIA, hükümetinden aldığı talimatlara uygun olarak, sola kayış olarak gördüğü yönelime son verecek bir İtalyan milliyetçiliği yaratmayı istiyordu; işte bu amaç doğrultusunda sağ kanat, terörizmin kullanılmasını sağlamış olabilir." General "Amerikalıların İtalya'nın sola kaymasını engellemek için her şeyi yapabileceği izlenimi mevcuttu" açıklamasının ardından şunları ekliyordu: "Yönetimde Nixon'un bulunduğunu ve Nixon'un tuhaf bir adam olduğunu, hayli zeki bir politikacı, ancak geleneksel inisiyatiflere aykırı işlerin adamı olduğunu unutmayın." 79 yaşındaki Maletti, geçmişi eleştiri ve pişmanlıkla anıyordu: "İtalya (ABD'nin) koruması ve denetimi altında bir devlet gibi idare edilsin... Hâlâ özel denetime tabi olduğumuzu düşününce utanıyorum."[6]

İktidarın büyük kısmını Sosyalist ve Komünist partilerin kontrol ettiği 1970'li ve 1980'li yıllarda İtalyan parlamentosunda, ülkeyi şok eden ardı arkası kesilmez katliamlar zinciri ve bu katliamların arkasındaki teröristlerin ya da insanların belirlenememesi nedeniyle tehlike çanları çalmaya başlamıştı. İtalyan solu içinde, esrarengiz şiddet eylemlerinin Birleşik

Devletler'le İtalyan Komünistleri arasında geçen adı konmamış gizli bir savaşı temsil ettiği söylentileri çoktan dolaşmaya başladığı halde, bu söylentideki gerçeklik payı kanıtlanamadı. Ardından 1988'de İtalyan Senatosu, Senatör Libero Gualtieri'nin başkanlık ettiği özel bir meclis araştırma komisyonu kurdu. Komisyona çarpıcı bir de isim verildi: "İtalyan Senatosu İtalya'da terörizm ve katliamlardan sorumlu bireylerin yakalanamama nedenlerini Araştırma Meclis Komisyonu: Terörizm, katliamlar ve politik-tarihsel çekişme."[7] Meclis, araştırması hayli zor bir çalışma yürüttü. Tanıklar ifade vermekten kaçındı. Belgeler yok edildi. Ve İtalyan solu ile İtalyan sağının birbiriyle çekişen siyasi partilerinden oluşan komisyonun kendisi bile, İtalya'daki tarihsel gerçeğin ne olduğu konusunda ikileme düştü ve elde edilen hassas bulgulardan hangilerinin halka sunulması gerektiği konusunda anlaşmaya varamadı.

Bu arada Hâkim Casson, Peteano teröristi Vincento Vinciguerra'nın ifadeleri ve ortaya çıkardığı belgeler ışığında, kurulan kompleks yapılı gizli askeri stratejiyi kavramaya başlamıştı. Yavaş yavaş özel terörizmle değil, parası toplanan vergilerden ödenen devlet terörizmiyle uğraştığını anlamaya başladı. Katliamlar, 'gerginlik stratejisi' adı altında işlenmekte ve tüm toplumda gerginlik yaratma amacını gütmekteydi. Aşırı sağcılar ve onların NATO içindeki destekçileri, İtalyan Komünistleri'nin fazlasıyla güçlenmesinden korktukları için, bir tür "istikrar amacıyla istikrarsızlık yaratma" girişimine başvurmuş ve Gladyo ordularıyla bağlantılı, sağ kanat gizli askerler katliamlar gerçekleştirip solcuları suçlu ilan etmişlerdi. Hâkim Casson, bir BBC belgeselinde konuya yabancı kişilere, "Gizli servislere göre Peteano saldırısı 'gerginlik stratejisi' diye anılan stratejinin bir parçasıdır" diye açıklıyordu. "Başka bir ifadeyle bu muhafazakâr, gerici sosyal ve politik eğilimleri güçlendirmek için ülke içinde gerginlik yaratma stratejisiydi. Bu strateji uygulanırken ardındakileri korumak zorunlu hale geldi, çünkü işin onlarla bağlantısını açığa çıkaran kanıtlar keşfediliyordu. Tanıklar sağ kanat teröristle-

ri gizlemek için bilgi sakladılar."[8] Tıpkı diğer sağcı teröristler gibi İtalyan askeri gizli servisinin Gladyo koluyla bağlantılı olan Vinciguerra, şu politik saptamaları nedeniyle öldürüldü: "Herhangi bir politik oyunla hiçbir ilgisi olmayan adı belirsiz insanlara, sivillere, halka, kadınlara, çocuklara, masum insanlara saldırmak zorundaydınız. Neden basitti. Saldırıların bu insanları, İtalyan halkını, devlete dönüp daha sıkı güvenlik önlemleri alınmasını istemeye zorlayacağı düşünülüyordu. Tüm katliamların ve bombalamaların ardındaki politik mantık bundan ibarettir ve bunlar devlet kendisini mahkûm edemediği ya da olan bitenlerin sorumlusu olarak gösteremediği için cezasız kalmıştır."[9]

Şeytani planın ucubeliği ancak yavaş yavaş ortaya çıkmaktaydı; öyle ki bağlantıların büyük bölümü bugün hâlâ eksik durumda ve her şeyden önemlisi orijinal belgelerin tamamına da ulaşılabilmiş değil. Vinciguerra, 1984'teki duruşmada "Peteano katliamı ve izleyen tüm katliamlarla birlikte, esrarlı ve saklı tutulan, her tür ölçütü aşan olaylara stratejik bir yön verme kapasitesine sahip bir yapının gerçekten var olduğu bilgisi artık net biçimde ortaya konmalı" diyor ve şöyle devam ediyordu: "(Yapı) bizzat devletin içinde yer almaktadır. İtalya'da silahlı kuvvetlere paralel, gizli bir kuvvet bulunmaktadır. Sivil ve asker bireylerden oluşan bu kuvvet anti-Sovyet sıfatı, yani İtalyan topraklarında Rus düşmana karşı direniş örgütleme sıfatına sahiptir ve bu amaçla kurulmuştur." Bu ifadede, kod adı verilmeksizin NATO bağlantılı gizli gölge-ordu Gladyo'dan bahsedilmektedir. Vinciguerra açıklamalarına, "Bu, haberleşme ekipmanı, silah, patlayıcı ve bunları kullanmak üzere eğitilmiş adamlardan oluşturulmuş bir şebekeye sahip gizli bir örgüt, bir süper-örgüttür" diye devam ediyordu. Vinciguerra, "Asla gerçekleşmeme olasılığı da bulunan Sovyet askeri istilasından yoksun kalan bu süper-örgütün, NATO namına, ülkenin politik dengesinde sola kaymayı engellemek amacıyla göreve başladığını ve bunu resmi gizli servislerin, siyasi ve askeri kuvvetlerin yardımlarıyla

yaptıklarını"[10] açığa vuruyordu.

Sağcı terörist Vinciguerra'nın, İtalya tarihinde ilk kez gölge-ordu Gladyo ve NATO ile ülkeyi acılara boğan terörist katliamlar arasında direkt bir bağlantı kuran bu kapsamlı ifadeyi vermesinin üzerinden yirmi yılı aşkın süre geçti. Daha geniş bir çalışmayla halkın Vinciguerra'nın ne dediğini anlaması ise ancak şimdi, yıllar sonra, gizli gölge-şebekenin varlığı kabul edildikten, silah ve patlayıcılar ortaya çıkarıldıktan sonra mümkün hale geldi. Peki Vinciguerra güvenilir bir kaynak mıdır? Davayı izleyen olaylar öyle olduğunu gösteriyor. Gizli ordu 1990'da keşfedildi. Vinciguerra'nın önceki yıllarda faydalandığı her tür yüksek korumadan anında mahrum bırakılması da, sağcı teröristin doğruları açığa vurduğunu dolaylı yollardan teyit eder nitelikte bir gelişmeydi. İtalyan askeri gizli servisiyle işbirliği yapan ve serbestçe dolaşan diğer sağcı teröristlerin aksine, Vinciguerra, itiraflarının ardından ömür boyu hapse mahkûm edildi ve hapse atıldı.

Ama Vinciguerra, Gladyo, NATO ve katliamlar arasındaki bağlantıyı resmeden, İtalya'da Gladyo komplosunu açığa vuran ilk kişi değildi. 1974'te İtalyan sorgu hâkimi Giovanni Tamburino, İtalya'da sağ kanat terörizmle ilgili yürüttüğü soruşturma esnasında eşi benzeri görülmemiş bir adım atarak İtalyan askeri gizli servisi SID'in direktörü General Vito Miceli'yi, "devletin yapısını ve yönetim biçimini illegal yollarla değiştirecek silahlı bir ayaklanma tertip etme amacı güden, askeri ve sivil kimselerce kurulmuş gizli bir birliği, başka kişilerle birlikte desteklemek, kurmak ve örgütlemek"[11] suçlamasıyla tutukladı.

Daha önce NATO Güvenlik Bürosu'ndan sorumlu olan Miceli, 17 Kasım 1974 tarihli duruşmada, askeri gizli servis SID'in özel bir birimi olarak gizli tutulan Gladyo'nun varlığını öfkeyle ortaya koyacaktı: "Benim emrim altında bir Süper SID mi? Elbette! Ama ben onu kendi kendime bir askeri darbe gerçekleştirmek için örgütlemedim. Benden bunu yapmamı Birleşik Devletler ve NATO istedi!"[12] Atlantik ötesi böylesine

mükemmel bağlantılara sahip Miceli paçayı çabuk kurtardı. Kefaletle serbest bırakıldı ve altı ay boyunca bir askeri hastanede kaldı. Hâkim Casson'un soruşturmalarının baskısıyla Başbakan Andreotti, 16 yıl sonra İtalyan parlamentosu önünde Gladyo gizini kamuoyuna açıklamak durumunda kaldı. Bu, Miceli'yi çok öfkelendirecekti. Ölümünden kısa bir süre önce Ekim 1990'da bağıra bağıra şöyle diyordu: "Ben, bu çok gizli örgütün varlığını açığa vurmamak adına hapse girdim. Ve şimdi, Andreotti ortaya çıkmış onu Parlamento'ya anlatıyor!"[13]

Peteano bombacısı Vinciguerra hapiste Hâkim Casson'a, sadece Ordine Nuovo'nun değil, Avanguardia Nazionale gibi adı duyulmuş diğer İtalyan sağ kanat örgütlerin de, İtalya'da sol siyaseti zayıflatmak için askeri gizli servisle ve Gladyo gizli ordusuyla işbirliği yaptıklarını açıklamıştı: "Terörist çizgiyi kamufle edilmiş insanları, güvenlik aygıtına ait ya da dostça ilişkiler veya işbirliği yoluyla devlet aygıtıyla bağlantılı insanlar izlemekteydi. 1969 sonrası yaşanan her korkunç olayın tek bir organize matrise bağlı olduğunu söylüyorum." Ordine Nuovo üyesi sağcı terörist Vinciguerra, kendisinin ve aşırı sağcı dostlarının en kanlı operasyonları yürütmek amacıyla Gladyo gizli ordusuyla işbirliğine girmek üzere bir araya getirildiklerini söylüyordu: "Ordine Nuovo gibi Avangarda Nazionale de antikomünist bir stratejinin parçası olarak savaşta harekete geçirildi. Bu, iktidar kurumlarından ayrılma örgütlerce oluşturulan bir strateji değildi, aksine bizzat devlet içinde ve özellikle devletin Atlantik İttifakı dahilindeki ilişkileri çerçevesinde meydana getirilen bir stratejiydi."[14]

Hâkim Casson keşfettiği şey karşısında dehşete düştü. Devletin bu çürümüş özünü kökünden söküp atma girişiminde bulunarak, Soğuk Savaş boyunca İtalyan siyasetini manipüle eden esrarlı yeraltı Gladyo ordusunun izini sürdü ve Ocak 1990'da İtalyan askeri gizli servisi Servizio Informazioni Sicurezza Militare (SISMI), yani 1978 yılına kadar bilinen adıyla SID arşivlerini araştırmasına dahil etmek için en yüksek İtalyan otoritelerinden izin talep etti. Temmuz 1990'-

da, İtalya Başbakanı Giulio Andreotti, Hâkim Casson'un Roma'daki SISMI başkanlığı Palazzo Braschi arşivinde araştırma yapmasına izin verdi. Casson, İtalya'da askeri gizli servisin alt dalı olarak örgütlü, görevi gayri nizami harp işlerinden oluşan Gladyo kod adlı gizli bir ordu bulunduğunu ilk kez kanıtlayan belgeleri, işte Palazzo Braschi'nin bu arşivinde keşfetti. Casson bunun da ötesinde, dünyanın en büyük askeri ittifakı NATO'yla ve dünyada kalan tek süper güç olan Amerika Birleşik Devletleri'yle, İtalya'daki ve diğer Batı Avrupa ülkelerindeki Gladyo, yıkım ve sağ kanat terörizmi ilişkilendiren belgelere ulaştı. Bu bilgi Casson'un belirli bir süre için büyük tehlike altında olduğu anlamına geliyordu. Casson bunu biliyordu, çünkü çok fazla bilgiye sahip İtalyan hâkimlerinin İtalya sokaklarında vurulduğuna daha önceleri de tanık olunmuştu: "1990 yılının Temmuz ayından Ekim'e kadar [Gladyo harekâtı hakkında] bir şeyler bilen tek kişi bendim, bu benim için bedbaht bir durum olabilirdi."[15]

Casson hayatta kaldı ama düğüm çözülemedi. Keşfettiği belgelere dayanarak Casson, Senatör Libero Gualtieri yönetiminde, katliamları ve terörizmi araştıran meclis komisyonuyla bağlantıya geçti. Casson'un bulguları, Gualtieri ve Senatör arkadaşlarını ciddi biçimde rahatsız etti. Komisyon, hem katliamlardaki rolü hem de bunca yıldır bu katliamların bir sır perdesi olarak kalmasında kilit öneme sahip gördükleri için Gladyo gizli ordusuyla ilgili araştırmayı, komisyon çalışmasına dahil etmeye karar verdi. 2 Ağustos 1990'da Senatörler, İtalyan yönetiminin başı Başbakan Giulio Andreotti'ye, "parlamentoyu altmış gün içinde, ordunun gizli servisi bünyesinde, ülkenin siyasi yaşamını şekillendirme amacıyla faaliyet gösterdiği söylenen paralel ve gizli yapının varlığı, karakteristiği ve maksatları hakkında bilgilendirme"[16] emrini verdiler.

Ertesi gün, 3 Ağustos 1990'da Başbakan Andreotti parlamento komisyonu önünde bir adım attı ve İtalya'nın savaş sonrası tarihinde ilk kez, mevcut İtalyan hükümeti üyesi sıfatına sahip biri tarafından ülkede, NATO bağlantılı gizli bir

güvenlik yapısı bulunduğu teyit edilmiş oldu. Andreotti, Senatörlere parlamento komisyonuna 60 gün içinde gizli güvenlik yapısıyla ilgili yazılı bir rapor sunacağına dair teminat verdi: "Komisyona, Savunma Bakanlığı'ndan hazırlanmasını istediğim tam teşekküllü bir rapor sunacağım. Rapor İtalya'ya ya da herhangi bir parçasına yönelik saldırı ve işgal ihtimalleri dolayısıyla başlatılan ve NATO planlamasına dayanan faaliyetlerle ilgili. Bana gizli servislerce verilen bilgilere göre, bu tür faaliyetler 1972 yılına kadar devam etti. Bu tarihten sonra artık bunlara gerek kalmadığına karar verildi. Komisyona, gerek meseleyle ilgili genel bilgiler, gerekse de Peteano katliamı hakkındaki araştırmaları sırasında Hâkim Casson tarafından ortaya çıkarılan belirli bulgular dahil, tüm gerekli belgeleri temin edeceğim."[17]

Gladyo ifadesini verdiği sırada 71 yaşında olan Giulio Andreotti, hiçbir şekilde düzgün bir kaynak olarak kabul edilemez. Kendisi tanıklığı sırasında, muhtemelen hiçbir Batı Avrupa ülkesinde benzerine rastlanmayacak, bir ömür süren politik kariyerini göz önüne almaktaydı. Soğuk Savaş boyunca PCI'ya karşı siper görevi gören Muhafazakâr Hıristiyan Demokrat Partisi'nin (Democrazia Cristiana Italiana, DCI) önde gelen temsilcisi olan Andreotti, Birleşik Devletler'in daimi desteğine sahipti. Tüm ABD başkanlarını kişisel olarak tanımaktaydı; İtalya içinde ve dışında pek çok kişi tarafından İtalya'nın ilk cumhuriyetinin (1945-1993) en güçlü politikacısı kabul edilmekteydi.

İtalya'nın kırılgan İlk Cumhuriyeti'nin hükümetleri kısa aralıklarla değiştiği halde Andreotti, Soğuk Savaş boyunca sayısız koalisyonlar içinde kurnazca iktidarda kalmayı becerdi ve böylelikle kendini Roma'da bulunan Palazzo Chigi'deki İtalyan hükümet rezidansının başat varlığı haline getirdi. 1919'da Roma'da doğan Andreotti 35 yaşında İçişleri Bakanı oldu ve bu tarihten itibaren altısı Dışişleri Bakanlığı olmak üzere 21 kez bakanlık koltuğuna, yedi kez de Başbakanlık koltuğuna oturarak eşi benzeri görülmemiş bir rekora imza

attı. Hayranları onu Julius Cesar'la karşılaştırıp kendisine 'tanrısal Giulio' diye seslenmekte, karşıtları ise onu el altından iş çeviren tipik köylü kurnazlığıyla suçlamakta ve 'amca' lakabıyla anmaktaydı. İddialara göre Andreotti'nin en sevdiği gangster filmi, Robert De Niro'nun "arkadaşlarını asla gammazlama ve çeneni hep kapalı tut" repliği nedeniyle 'Sıkı Dostlar'dı. Pek çok kişi bu sözlerin Andreotti'nin stratejisinin bir parçası olduğu ve 'tanrısal Giulio'nun, İtalya'da yaşanan, pek çoğuna kendisinin de dahil olduğu entrika ve suçların büyük bölümünden yakayı sıyırmasını bu stratejiye borçlu olduğu hususunda hemfikirdir.[18]

Amca, Gladyo Operasyonu'nu ve NATO'nun gizli ordularını duyurarak sessizliğini bozdu. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte İlk Cumhuriyet çöktüğünde, sahip olduğu güce karşın artık yaşlanmış olan Andreotti, siyasi kurumları manipüle etme, mafya ile işbirliği yapma ve muhaliflerin suikastlere uğramasına yönelik emirler verme suçlamalarıyla, o mahkemeden bu mahkemeye sürüklenip durdu. Perugia'daki temyiz mahkemesi Kasım 2002'de Andreotti'yi 24 yıl hapse mahkûm ettiğinde, İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi "Adalet sistemi çıldırdı" diye feryat etti. Hâkimler ölüm tehditleri alıp polis koruması altına alınırken, televizyon kanalları İtalyan futbol ligi yayınlarını kesip Andreotti'nin DCI başkanı Aldo Moro suikastiyle ilgili gerçeği örtbas etmek amacıyla 1979 yılında mafya patronu Gaetano Badalamenti'ye araştırmacı gazeteci Mino Pecorelli'yi öldürme emri vermekten suçlu bulunduğunu duyurdu. Katolik Kilisesi, Cardinal Fiorenzo'nun, rezil haberi duyduktan hemen sonra yaptığı şu açıklamayla, 'tanrısal Giulio'nun itibarını korumaya kalkışacaktı: "Yüce İsa da yeniden dirilişinden önce çarmıha gerilmişti." Ancak verilen tüm alarma karşın, Ekim 2003'te kararın iptal edilmesi sonucu Andreotti hayatını hapishane duvarları ardında sürdürmekten kurtuldu ve 'amca' serbest kaldı.

'Amca', 3 Ağustos 1990'da İtalyan senatörlere yaptığı ilk Gladyo açıklamaları sırasında, ufukta beliren kişisel zararı sı-

nırlamak amacıyla kurnazca bir girişimde bulunup, gizli gölge-orduya gönderme yaptığı "bu tür faaliyetlerin 1972 yılına kadar devam ettiği" iddiasını ortaya attı. Çünkü Andreotti'nin 1974 yılında sağ kanat katliamları araştıran adli bir soruşturma için Savunma Bakanı sıfatıyla verdiği ifade tutanaklara şöyle geçmişti: "Şunu söyleyebilirim ki, gizli servislerin başkanları ısrarla ve şüpheye yer bırakmayacak biçimde şu ya da bu türden gizli bir örgütün varlığını reddetmektedir."[19] Andreotti, 1978'de Milan'daki sağ kanat bir bombalama olayını araştıran hâkimlerin önünde de benzer bir ifade vermişti.

İtalyan basını, gizli Gladyo ordusunun 1972'de kapatılmak bir yana o gün bile etkin olduğunu yazdığında Andreotti'nin yalanı ortaya çıktı. Ardından 1990 yılı Ağustos ve Eylül aylarında Andreotti, iktidarda olduğu önceki yıllara oranlar görülmemiş sıklıkta uluslararası görüşmeler yapmaya başladı; birbiri ardına mesajlar yolladı, sayısız büyükelçiyle toplantılar yapıp çeşitli temaslar kurmaya uğraştı.[20] Ufukta uluslararası destek görünmeyince iktidar endişesi büyüyen Başbakan hücuma geçti. Ve salt komünistlere karşı yürütülen gizli savaşa destek vermekle kalmamış, aynı zamanda birebir savaşın içine girmiş diğer Batı Avrupa hükümetleri ile Beyaz Saray'ın sorumluluğunu açığa vurma girişiminde bulundu. Andreotti, dış ülkelerin işe dahil olduğuna dikkat çekmek için etkili ama münasebetsizce bir strateji izledi. 18 Ekim 1990'da ulağına, Roma'daki Palazzo Chigi ile komisyonun ikametgâhı Piazzo San Macuto arasındaki birkaç adımı aceleyle arşınlayarak komisyona gitme emri verdi. Ulak, Andreotti'nin "Sözde 'Paralel SID'-Gladyo Olayı" başlıklı raporunu Palazzo Chigi'nin resepsiyonundaki sekretere teslim etti. Meclis komisyonunun bir üyesi, Senatör Roberto Ciciomessere tesadüfen Andreotti'nin raporunun geldiğini ve Palazzo Chigi sekreterinden geçtiğini öğrendi. Rapora şöyle bir göz atan Senatör büyük bir şaşkınlık geçirdi, çünkü Andreotti sadece Gladyo harekâtıyla ilgili özet bir bilgi vermekle kalmıyor, aynı zamanda 3 Ağustos ifadesinin tersine gizli Gladyo örgütü-

nün hâlâ aktif olduğunu da kabul ediyordu.

Senatör Ciciomessere raporun bir kopyasını istedi, ancak bu istek prosedürler gereği reddedildi, raporu ilk olarak komisyon başkanı Senatör Gualteri'nin okuması gerekiyordu. Ancak Gualtieri, Andreotti'nin Gladyo harekâtıyla ilgili raporunun bu ilk versiyonunu, en azından o süre içinde okuma fırsatı bulamadı. Çünkü üç gün sonra, tam Gualtieri hassas belgeyi eve götürüp hafta sonu boyunca okumak üzere çantasına koyacağı sırada telefon çaldı, karşısına bizzat Başbakan çıktı ve "bazı pasajlar üzerinde çalışma yapılması gerektiği için" raporu acilen geri istediğini söyledi. Gualtieri durumdan rahatsız olduğu halde, isteğe gönülsüzce rıza gösterdi ve fotokopi çekildikten sonra belgeyi Andreotti'nin Palazzo Chigi-si'ne geri yolladı.[21] Giulio Andreotti'nin sıra dışı manevraları İtalya'ya bomba gibi düşerek tüm dikkatleri üzerinde topladı. Gazeteler "Gladyo Operasyonu" ifadesine gönderme yaparak "Giulio Operasyonu" başlıklarını manşetlerine taşıdı; PCI başkent Roma'da, durumdan rahatsızlık duyan, ürken yüzbinlerce insanın katıldığı büyük mitingler düzenledi. Başkentin yıllardır gördüğü bu en büyük eylemlerde sayısı 50 bin ile 400 bin arasında değişen kalabalık kitleler, "gerçeği istiyoruz" sloganlarıyla ve pankartlarıyla yürüdüler." Bazı eylemciler, gladyatör kılığına girdiler. PCI lideri Achille Occhetto, Piazza del Popolo meydanında kalabalığa yaptığı konuşmada, yürüyüşün hükümeti uzun süredir saklı tutulan sırları açıklamaya zorlayacağını söylüyordu: Biz burada gerçek ve şeffaflık için toplandık."[22]

24 Ekim'de Andreotti'nin raporu "Paralel SID" başlığıyla Senatör Gualtieri'nin eline ulaştı. Son halde rapor iki sayfa kısaltılarak on sayfaya indirilmişti. Senatör Gualtieri, raporu ilk versiyonun fotokopileriyle karşılaştırdı ve başta uluslararası bağlantılar ve diğer ülkelerdeki benzeri gizli örgütlerle ilgili kısımlar olmak üzere hassas kısımların rapordan çıkarıldığını fark etti. Üstelik daha önce adı şimdiki zaman eki kullanılarak anılan, dolayısıyla o gün için de varlık gösterdiği ima edilen

gizli paralel örgüt bu yeni raporda geçmiş zaman eki kullanılarak anılmaktaydı. Andreotti'nin, belgeyi önce yollama, sonra geri isteyerek düzeltme ve değiştirilmiş biçimiyle geri yollama stratejisi, böylelikle her şeyi gözler önüne sermiş oluyordu. Gözlemciler manevranın ister istemez dikkatleri tam da düzeltilen kısımlara, dolayısıyla ilişkilerin uluslararası boyutuna yönelttiği, Andreotti'nin böylelikle omuzlarındaki yükü biraz hafifletmeye amaçladığı fikrindeydiler. Ancak, yine de ufukta hiçbir uluslararası destek emaresi görünmüyordu.

Andreotti nihai raporunda Gladyo'nun, NATO ülkeleri dahilinde bir yeraltı direniş şebekesi olarak, er ya da geç gerçekleşecek Sovyet istilasına karşı koymak amacıyla tasarlandığını anlatıyordu: Savaştan sonra, İtalyan askeri gizli servisi SID'in önceli Servizio di Infirmazioni delle Forze Armate (SIFAR) ile CIA "'işgal sonrası yeraltı direniş şebekesinin örgütlenmesi ve etkinliği' konulu bir anlaşma imzaladılar. Genellikle Stay Behind diye anılan bu anlaşmayla, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri'ni ilgilendiren meselelerle bağlantılı, yukarıda belirtilen tüm taahhütler bir kez daha teyit edildi." Andreotti'nin belgede açıkladığı üzere, CIA ve İtalyan askeri gizli servisi arasındaki işbirliği, NATO'nun gayrinizami harp yürüten gizli merkezleri tarafından idare ve koordine edilmekteydi: "Yeraltı direniş örgütü kurulduktan hemen sonra İtalya'ya... 1959'da oluşturulan ve SHAPE (NATO'nun Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargâhı) bünyesinde bulunan CCP (Clandestine Planning Committee [Gizli Planlama Komitesi]) çalışmalarına dahil olması çağrısında bulunuldu; 1964'te İtalyan gizli servisi de ACC'ye (Allied Clandestine Committee [Müttefik Gizli Komite]) katıldı."[23]

Gizli Gladyo ordusu, Andreotti'nin de açıkladığı gibi, iyi silahlanmıştı. CIA tarafından sağlanan teçhizat ülke genelindeki ormanlarda, çayırlarda ve hatta kilise ve mezarlıkların altlarında oluşturulan 139 zulaya gömüldü. Andreotti'nin açıklamalarına göre, Gladyo sığınaklarında "taşınabilir silahlar, mühimmat, patlayıcılar, el bombaları, bıçak ve hançerler,

60 mm havan topları, 57 mm geri tepmesiz çeşitli tüfekler, keskin nişancı tüfekleri, radyo vericileri, dürbün ve çeşitli araçlar"[24] bulunmaktaydı. Andreotti'nin sansasyonel ifadesi, sadece basından ve halktan hükümet ve CIA'daki yozlaşmayla ilgili protesto çığlıkları yükselmesine yol açmadı, aynı zamanda gizli silah depoları avına çıkılmasına da sebep oldu. Peder Giuciano, basın mensuplarının saklı Gladyo sırlarını araştırmak için kilisesine geldiği günü karmaşık duygularla anımsıyor: "Öğleden sonra *Il Gazzetino* gazetesinden iki muhabir gelip bana kilisedeki silah emanetleriyle ilgili bir şey bilip bilmediğimi sordu. Tam burayı kazmaya başladılar ve şurada iki kutu buldular. Ellerindeki belgeye göre, pencereden otuz santim uzakta bir yer daha bulunuyordu. İşte buraya gelip yine kazmaya başladılar. Çıkardıkları bir kutuyu, içinde fosforlu bir bomba bulunduğu için bir kenara ayırdılar. Carabinieri'yi dışarı çıkardıktan sonra iki uzman bu kutuyu açtı, diğerinde ise iki makineli tüfek bulunuyordu. Tüm silahlar yeniydi, mükemmel durumdaydı. Hiç kullanılmamışlardı."[25]

Sağcı terörist Vinciguerra'nın 1980'lerdeki ifadesinin aksine, Andreotti 1990 tarihli raporunda, genel olarak İtalyan askeri gizli servisinin, özelde ise Gladyo üyelerinin, İtalya'yı acılara boğan terörle hiçbir bağlantısı olmadığını vurguluyordu. Gladyatörlerin her birinin, örgüte dahil edilmeden önce sıkı bir sınamadan geçirildiğini belirten Andreotti, adayların, "antifaşist cumhuriyetçi yapıya vicdanen sadık" kimselerin seçilmesi, ayrıca yönetimsel ya da siyasi vazifede bulunanların dışarıda tutulması gibi kıstaslar göz önüne alınarak, Gizli Servis Yasası'nın "özenli başvuru" koşulları dahilinde seçildiklerini ifade ediyordu. Andreotti'nin altını çizdiği bir başka konu da, yasanın "adaylığa seçilen kimselerin sabıka kayıtlarının bulunmamasını, aktif politikada yer almamasını, ya da herhangi bir aşırı hareket içerisinde bulunmamasını"[26] zorunlu kılmasıydı. Aynı zamanda Andreotti, şebeke üyelerinin hâkimler tarafından sorgulanamayacağını, üye isimleri ve gizli ordularla ilgili diğer detayların çok gizli olduğunu vurgulu-

yordu: "Operasyon, mevcut örgütlenme ve başvuru biçimleri nedeniyle –NATO yöneticileri tarafından öngörüldüğü ve göreli planlamaya dahil edildiği üzere– tam gizlilik koşulları altında yürütülmekte ve şekillendirilmektedir."[27]

Andreotti'nin "Paralel SID" açıklamaları İtalya'da şok etkisi yarattı. İtalya'da bir gizli CIA NATO ordusu bulunması fikri çoğu insan için inanılmazdı. Böyle bir yapı tamamen yasal mıydı? İtalyan günlük gazetesi *La Stampa* acımasız bir eleştiri getirdi: "İdeolojik olarak seçilmiş üyelerden oluşturulan –yabancı bir güce bağımlı ya da en azından onun etkisi altında hareket eden– ve siyasi mücadelenin aracı olarak, sadakatle hizmet eden gizli askeri bir yapıyı meydana getirmek, örtbas etmek ya da savunmak, hiçbir *raison d'etat* (*Fr.* hikmet-i devlet, devletin nedeni –ç.n.) fikriyle açıklanamaz. Böyle bir yapıya Anayasa'ya saldırma ve vatana ihanetten başka hiçbir tanımlama getirilemez."[28] İtalyan Senatosu'nda Yeşil Parti, Komünist Parti ve Bağımsız Solcu Parti'nin temsilcileri, hükümeti, Gladyo birimlerini, siyasi iklimi şekillendirmek amacıyla yurtiçi takiplerde ve terör eylemlerinde kullanmakla suçladılar. Hepsinden önemlisi İtalyan Komünistleri Partisi (PCI) savaş sonrası dönem boyunca Gladyo ordularının gerçek hedefinin herhangi bir yabancı ordu değil de bizzat kendileri olduğuna kanaat getiriyordu. Yorumcular ısrarla şunları ifade ediyordu: "Solun gerçekleşmesi imkânsız darbesini engellemek amacıyla el çabukluğuyla kotarılmış bu esrarlı Paralel SID sayesinde, sağcı bir darbeyi olası kılacak büyük bir risk altına girmişiz... Bu süper SID 'düşman işgali durumunda' harekete geçmeye ayarlanmış askeri bir enstrüman olarak kabul edilemez. Gerçek düşman yalnızca ve her zaman İtalyan komünist partisi, yani bir iç düşman olmuştur."[29]

Suçlamayı tek başına omuzlamaktan kaçınan Başbakan Andreotti, nihai Gladyo raporunu sunduğu gün, hiç zaman kaybetmeden İtalyan parlamentosu önüne çıkıp şu açıklamada bulundu: "Her hükümet lideri Gladyo'nun varlığından haberdar edildi."[30] Bu herkesten önce, eski Sosyalist Başbakan

Bettino Craxi'yi (1983-1987), eski Başbakan (1981-1982) ve aynı zamanda Andreotti'nin itirafları esnasında Senato Başkanı olan Cumhuriyetçi Parti lideri Giovanni Spadolini'yi, 1990'da iktidardaki DCI'nın sekreteri olan eski Başbakan Arnaldo Forlani'yi (1980-1981), en önemlisi de 1990'da İtalya Cumhurbaşkanı sıfatını taşıyan eski Başbakan Francesco Cossiga'yı (1978-1979) utanca boğan, itibar sarsıcı bir açıklamaydı. Bu üst düzey siyasetçiler, Andreotti tarafından uçuruma sürüklenmenin etkisiyle karmakarışık tepkiler gösterdiler. Craxi, önüne başbakanlık yaptığı dönemde bizzat imzaladığı Gladyo ile ilgili bir belge getirilinceye kadar, kendisine bu konuda herhangi bir bilgi verilmediğini iddia etti. Genel amneziden mustarip davranışlar sergileyen Spadolini ve Forlani de, gelişmeler sonucu ifadelerinde ufak değişikliklere gitmek zorunda kaldılar. Spadolini eski Savunma Bakanı olarak bildikleriyle, eski Başbakan olarak bildikleri arasında farklar bulunduğunu ifade ederek, tüm İtalyan halkının alay konusu haline geldi.

Sadece 1985'ten beri İtalyan Cumhurbaşkanlığı görevini sürdüren Francesco Cossiga komplodaki payını gururla doğruladı. İskoçya'ya yaptığı resmi bir ziyaret esnasında, 1950'lerde DCI'nın genç bir Savunma Bakanı olarak, gizli ordunun kurulmasında kendisine de pay düşmüş olmasından "gurur ve mutluluk" duyduğunu belirtti.[31] Tüm gladyatörleri iyi vatanseverler ilan etti ve "Bu hassas göreve seçilmiş olmayı... önemli bir ayrıcalık ve güven göstergesi olarak görüyorum... Bu sırrı 45 yıl boyunca saklayabilmiş olmaktan büyük gurur duyduğumu belirtmeliyim"[32] dedi. Cossiga terörizmle bağlantılı, tehlikeli orduyu kucaklaması nedeniyle, İtalya'ya döner dönmez kendisini siyasi bir fırtınanın tam ortasında buldu ve çeşitli partilerden gelen derhal istifa etmesi veya vatana ihanet nedeniyle görevden alınması talepleriyle karşı karşıya kaldı. Hâkim Casson, Cumhurbaşkanı Cossiga'dan Senato Araştırma Komisyonu önünde ifade vermesini isteyecek kadar cüretkâr davrandı. Ancak, artık ifadelerinde mutluluktan eser kalmayan Cumhur-

başkanı teklifi hiddetle reddedip, mecliste yürütülen Gladyo araştırmasını tamamen kapatma tehdidi savurdu: "[Komisyonun] yetkisini uzatan yasayı Parlamento'ya iade ederim; tekrar onaylanması halinde, yasanın yürürlüğe konmasını [Cumhurbaşkanlığı'nca] mutlak biçimde engelleyecek sıra dışı yöntemlere başvurma koşulları bulunup bulunmadığına bakmak üzere metni bir kez daha incelemek durumunda kalırım."[33] Tehdidinin hiçbir anayasal temeli yoktu ve Cumhurbaşkanı'nın akıl sağlığıyla ilgili eleştiriler yapılmaya başlandı. Cossiga 1992 yılı Nisan ayında, görev süresi dolmadan üç ay önce cumhurbaşkanlığından ayrıldı.[34]

Andreotti 9 Kasım 1990'da İtalyan Senatosu önünde yaptığı halka açık konuşmada, NATO ve Birleşik Devletler ile Almanya, Yunanistan, Danimarka ve Belçika dahil birçok Batı Avrupa ülkesinin gölge ordu komplosunda yer aldığını bir kez daha dile getirdi. Bu noktayı kanıtlamak adına, gizli bilgiler basına sızdırıldı ve İtalyan siyasi dergisi *Panorama Andreotti*'nin komisyona sunduğu "Paralel SID-Gladyo Operasyonu" belgesini baştan sona yayımladı. Fransa, uluslararası Gladyo ağında yer aldığını inkâr etmeye kalktığında, Andreotti, henüz birkaç hafta önce, 23-24 Ekim 1990'da Brüksel'de düzenlenen son Gladyo ACC toplantısına Fransa'nın da gizlice katıldığını acımasızca deklare etti. Bunun üzerine, duyduğu utanç yüzünden olsa gerek, Fransa da Gladyo'ya dahil olduğu bilgisini doğruladı. Gizli savaşın uluslararası boyutları artık inkâr edilecek durumda değildi ve askeri skandal Batı Avrupa geneline yayıldı. NATO üyeliğinin coğrafi sınırları boyunca ilerledikten sonra Atlantik'in karşı kıyısına geçerek Birleşik Devletler'e ulaştı. 2000 yılında Gladyo ve İtalya'da gerçekleşen katliamları araştıran İtalyan meclis komisyonu ulaşılan kanıyı şu sözlerle aktaracaktı: "Söz konusu katliamlar, bombalar ve askeri faaliyetler İtalyan devlet kurumları bünyesindeki ve son zamanlarda keşfedildiği üzere Birleşik Devletler istihbaratıyla bağlantılı kişiler tarafından organize edildi, geliştirildi ya da desteklendi."[35]

2

BATI AVRUPA'DA ŞOK YARATAN SKANDAL

1990 yılı yazında yabancı basın mensupları Roma'daki basın bürosunda oturmuş, gazetelerinin, Gladyo hikâyesi ve uluslararası boyutu gibi hassas bir konuda takındığı mutlak umursamazlıktan yakınmaktaydı. Çünkü İtalya Başbakanı Giulio Andreotti'nin 3 Ağustos'ta İtalyan Senatörleri'ne yaptığı, Batı Avrupa genelindeki NATO bağlantılı gizli gölge orduyla ilgili açıklamaları, özellikle rahatsız edici bir zamana denk gelmişti. Andreotti, geniş kapsamlı itirafını, Irak diktatörü Saddam Hüseyin'in Kuveyt'i işgal ettiği 2 Ağustos 1990 gününden tam bir gün sonra yaptı. Paris, Londra ve Washington'daki gazete editörleri ve askeri danışmanlar, Gladyo hikâyesinin pek çok Batılı demokrasinin imajına ciddi zarar verebileceğinden, daha da ötesi İkinci Körfez Savaşı hazırlıklarında istikrarsızlığa yol açabileceğinden korktular. Çünkü 2 Ağustos'ta New York'ta, "Kuveyt'in işgal edilmesiyle alarma geçen" Birleşik Devletler, Büyük Britanya ve Fransa, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ndeki Çin ve Rusya'nın da rızasını alarak, "Irak'ın derhal ve koşulsuz olarak, tüm kuvvetlerini 1 Ağustos 1990'da bulundukları konumlara geri çekmesi" emrini veren BM Güvenlik Konseyi 660 nolu önergesini onaylamışlardı.

Batılı medya ve dünya medyası bu gelişmenin ardından "Körfez hikâyesine" odaklandı ve Başkan George Bush Senior'un başkanlığındaki Birleşik Devletler'in, dünyanın İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana gördüğü en büyük askeri operasyonda Almanya, Fransa, Büyük Britanya, Belçika, İtalya ve Hollanda'nın da dahil olduğu geniş bir koalisyona nasıl ön-

derlik ettiğini yazmaya başladı. Sonuçta 1991 yılı Ocak ve Şubat aylarında yürütülen Çöl Fırtınası Harekâtı ile Saddam Hüseyin Kuveyt'ten atıldı.[1] Böylelikle büyük oranda rastlantı eseri, küresel medya ağları, dünyayı aynı zamanda iki garip hikâyeyle besledi: Körfez'de gerçekleşen temiz bir savaş ve Avrupa'da gerçekleşmeyen bir Gladyo skandalı.[2]

İtalya Başbakanı Giulio Andreotti'nin itiraflarını izleyen günlerde, Yunanistan eski Başbakanı Sosyalist Andreas Papandreou'nun açıklamalarıyla skandal İtalya sınırlarını aştı. Papandreou 30 Ekim'de Yunan günlük gazetesi *Ta Nea*'ya verdiği demeçte, 1984'te kendisinin de Yunanistan'da İtalyan Gladyosu'nun hayli benzer bir gizli NATO yapılanması keşfettiğini ve bu yapılanmanın dağıtılmasını emrettiğini açıkladı. Bunu Yunanistan'da, gizli ordu ve 1967'deki sağ kanat askeri darbede yer alma olasılığı ile ilgili bir meclis araştırması yürütülmesine yönelik hararetli çağrılar izledi; ancak iktidardaki muhafazakâr hükümet bu çağrıları reddetti. Savunma Bakanı Varvitsiotis, NATO için çalışmış olan ve Washington'da bulunan eski bir Yunan askeri ateşesinin suçlamaları araştıracağını belirterek şu sözü verdi: "Hükümetin korkacak hiçbir şeyi yoktur."[3]

Skandal Yunanistan'ın ardından Almanya'ya sıçradı. Skandalla ilgili haberleri Alman günlük gazetesi *TAZ*'dan öğrenen Yeşiller milletvekili Manfred Such, 4 Kasım'da Helmut Kohl hükümetine, Almanya'da olası bir Gladyo yapılanmasıyla ilgili açıklama yapılması doğrultusunda resmi bir talepte bulundu. Alman Savunma Bakanlığı talebi geçiştirmek için ne tür bir strateji izlenebileceği üzerine kafa yorduğu sırada; özel televizyon kanalı RTL, Hitler'in Özel Kuvvetleri SS'nin eski üyelerinin Almanya'nın Gladyo şebekesinin parçası olduğunu, ayrıca diğer pek çok ülkede de aşırı sağcıların antikomünist gizli orduya dahil edildiğini kanıtlayan özel bir Gladyo raporu yayınlayarak Almanya'yı şoka uğrattı.

Ardından Alman hükümet sözcüsü Hans Klein, şaşkın bir vaziyette çıkıp halka, "Alman Gladyosu'nun iddia edildiği gi-

bi gizli bir komando birliği ya da gerilla birimi olmadığını", katı gizlilik kuralları nedeniyle detayları tartışamayacağını da ekleyerek açıkladığında,[4] gerginlik daha da arttı. Klein'in ifadeleri, ufuktaki ulusal seçimlere zemin de oluşturması nedeniyle, muhalefetteki Sosyal Demokratlar ve Yeşiller'den çığlıkların yükselmesine neden oldu. Parlamento üyesi ve Alman Sosyalist Parti'nin (SPD) savunma uzmanı Hermann Scheer, bu esrarlı sağ kanat şebekenin pekâlâ bir tür "Ku-Klux-Klan" da olabileceğini, gerçekleşme olasılığı olmayan bir Sovyet işgalinden çok halka ve muhalefete yönelik operasyonlar yürütmek üzere tasarlandığını öne sürdü. Scheer ısrarla, "kanıtların örtbas edilmesini engellemek için" bir an önce bir Gladyo araştırması yapılmasını istedi.[5] Scheer açıklamasında, "Bu kamu ulusal savcısının (Generalbundesanwalt) ilgilenmesi gereken bir mesele; çünkü hükümet ya da meclis kontrolü dışında faaliyet gösteren silahlı bir askeri gizli örgütün varlığı anayasal meşruiyetle bağdaşmamaktadır, bu nedenle soruşturma ceza yasası kapsamında yürütülmelidir." diyordu.[6]

Sosyalist parlamenter ve Meclis Alman Gizli Servisi Kontrol Komisyonu (PKK) üyesi Wilfried Penner, gizli NATO şebekesini ve "mafyatik karışıklıkları" hiç duymadığını vurgulayarak "bu pislikle aleni biçimde, herkesin gözü önünde ilgilenilmesi gerektiğini"[7] söylüyordu. Hükümetin gizli servis denetleyicisi ve PKK üyesi Burkhard Hirsch de "son derece kaygı" duyduğunu belirterek "bir mesele bu kadar uzun süre sır olarak saklanmışsa, yaşam deneyimlerim bana der ki, mutlaka içinde ahlaki çürümeyi barındırmaktadır"[8] dedi. Ancak mevcut hükümet, iktidarda bulundukları sırada sosyalist bakanların da bu sırrı gizlediklerini açığa vurduğunda, Alman Sosyalistlerden gelen tam teşkilatlı soruşturma çağrıları bir anda yok olup gitti. Alman Yeşiller Partisi'nin protestolarına karşın mesele, kapalı kapılar ardında görüşülmeye başlandı.

Belçika'da 7 Kasım akşamı Sosyalist Savunma Bakanı Guy Coeme, kamuoyunu irkilten bir açıklama yaparak Belçika'da da NATO bağlantılı gizli bir ordunun varlık göstermiş

olduğunu onayladı. Savunma Bakanı, 1980'lerde çeşitli süpermarketlerde gerçekleşen ve insanların siyahlar giyinmiş gizemli adamlarca vurulup öldürüldüğü Brabant katliamlarına kesin bir atıfta bulunarak açıklamasını şöyle sürdürüyordu: "Ben, bu gizli şebekeyle geçmiş yıllarda ülkemizi acılara boğan suç ve terör olayları arasında bir bağ bulunup bulunmadığını öğrenmek istiyorum."[9] Açıklamadan hayli rahatsız olan Belçika Başbakanı Wilfried Martens manşetlerde yer alan haberlere şöyle yanıt verdi: "Ben 11 yıldır başbakanlık görevini sürdürüyorum, ama ülkemizde bu tür gizli bir şebekenin var olduğundan tamamen habersizim."[10] Bunun üzerine Belçika parlamentosu Belçika'daki gölge orduyu araştırmak için özel bir komite oluşturulmasına karar verdi ve bir yıl sonra şebekeyi tamamen kapattıktan sonra 250 sayfalık kayda değer bir kamu raporu sundu."[11]

En dikkat çekici konu, Belçikalı parlamenterlerin gizli NATO ordusunun hâlâ aktif olduğunu bulmasıydı. Komisyon pek çok Batı Avrupa ülkesinde bulunan gizli gölge-orduları idare eden generallerin, gizli NATO bağlantılı Gladyo'nun kumanda merkezi ACC bünyesinde, 23-24 Ekim 1990 gibi yakın bir tarihte gizli bir toplantı yaptıklarını keşfetti. ACC toplantısı, Belçika askeri gizli servisi SGR'nin (Service General de Renseignement) başkanı General Raymond Va Calster'in başkanlığında Brüksel'de gerçekleştirilmişti. Gazetecilerin olayın üzerine gitmesi ve telefonunun durmaksızın çalması generali küplere bindirdi. Önce 9 Kasım'da, uluslararası ACC toplantısına başkanlık ettiğini açıkça inkâr ederek ve Gladyo'nun yalnızca İtalya'yla ilgili bir mesele olduğunu iddia ederek basına yalan söyledi. Daha sonra İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra "olası bir Sovyet işgali sırasında bilgi toplamak amacıyla"[12] Belçika'da da gizli bir şebeke kurulduğunu kabul etti. Ancak bir yandan kızgın bir halde "NATO ile bu şebeke arasında hiçbir bağ bulunmadığını" ısrarla vurgulayıp, bir yandan da daha fazla detay vermeyi reddeden general, aynı zamanda şöyle diyordu: "Bizim gizleyecek hiçbir şeyimiz yoktur."[13]

Fransa'da Sosyalist Başkan Francois Mitterand hükümeti, daha büyük bir utanç yaşamayı engellemek için bir girişimde bulundu ve 9 Kasım'da daha alt düzey bir yetkili, gizli ordunun Fransa'da "çoktan dağıtıldığını"[14] iddia etti. Buna ek olarak 1959-1962 yılları arasında Fransız gizli servislerine başkanlık eden General Constantin Melnik, Fransız basınının önde gelen gazetelerinden birinde Fransız Gladyosu'nun "büyük ihtimalle 1953'te Stalin'in ölümünün ardından feshedildiği ve De Gaulle, Fransa Cumhurbaşkanı olduğu sırada kesinlikle var olmadığı (yani 1958'den sonra)"[15] söylentisini yaydı. Fransız basını, Körfez'deki savaşa hazırlanan hükümetten yana tavır alarak hassas sorular sormaktan kaçındı ve böylece "Avrupa'daki diğer günlük gazetelerde manşetten yayınlanan bir mesele Paris'te sayfanın alt kısmında küçük bir not olarak yer aldı."[16]

İtalya Başbakanı Andreotti 10 Kasım 1990'da, Gladyo yönetici organı ACC'nin 23 Ekim 1990'da Belçika'da gerçekleştirdiği toplantıya Fransa'nın da katıldığını zevkle deklere ederek, Fransızlar'ın örtbas faaliyetini acımasızca parçaladı. Fransa Savunma Bakanı Jean Pierre Chevenement, bir tür utançtan olsa gerek, bu açıklama üzerine Fransız gizli ordusunun tamamen pasif olduğunu öne sürerek zararın boyutlarını sınırlama girişiminde bulundu: "Benim bildiğim kadarıyla uykuya yatmak ve liyezon rolü dışında hiçbir faaliyette bulunmamıştır." Bir radyo muhabiri tarafından sorulan, gizli Gladyo ordusunun yurtiçi ve terörist faaliyetleriyle ilgili spekülasyonların ardından, Fransa'nın da İtalya ve Belçika'da yaşanana benzer siyasi bir kargaşayla karşılaşıp karşılaşmayacağı sorusuna Savunma Bakanı'nın gayet sakin bir tonda verdiği tek yanıt "sanmıyorum"[17] oldu. Gazeteciler hükümetin, Gladyo ile ilgili keşiflerin "bir iç canavarlık"[18] olarak tanınmasını engellemek için büyük bir çaba harcadığını bir kenara not etti.

Büyük Britanya'da Savunma Bakanlığı sözcüsü meraklı İngiliz basınına günbegün şu açıklamalarda bulundu: "Korka-

rım güvenlik meselelerini tartışmayacağız" ve "Bu bir güvenlik meselesidir. Bunun hakkında konuşmuyoruz" ve "Kimse bizi güvenlik meselelerini tartışmaya itemez."[19] Basın Gladyo konusunu deştikçe Britanya Savunma Bakanı Tom King ciddi biçimde kaygı duyulan bu meseleyi, ilgisiz bir espriyle geçiştirmeye çalıştı: "Tam olarak hangi sıcak patatesin* izini sürdüğünüzden emin değilim. Gerçekten fazlasıyla ilginç görünüyor, ama korkarım ben bu konudan tamamen bihaberim. Bilgilerim daha çok Körfez hakkında."[20] Gündeminde Çöl Fırtınası Harekâtı ve Irak savaşı hazırlıkları bulunan Britanya parlamentosu bir meclis soruşturması ya da açık bir meclis tartışması için bastırmak yerine Başbakan John Major hükümetine destek çıktı. Ve 1992 yazına gelindiğinde Gladyo'yla ilgili hâlâ resmi bir açıklama yapılmamıştı. Bu da Hugh O'Shaughnessy gibi gazetecileri şu tür yakınmalarla baş başa bırakmaktaydı: "Britanya'nın merkezinde yer aldığı bir mesele hakkında Beyaz Koridor'da yaşanan sessizlik ve parlamento üyeleri genelindeki mutlak merak yoksunluğu fazlasıyla dikkat çekici."[21]

Hollanda'da 1982'den beri başbakanlık görevini yürütmekte olan Ruud Lubbers, hassas konuya 13 Kasım'da parlamentoya yazdığı bir mektupla değinmeye karar verdi. Lubbers mektupta gizli ordunun Hollanda'daki varlığını kabul etmekle birlikte "bu örgütün hiçbir zaman NATO gözetimi ve denetimi altına girmediğini"[22] vurgulamaktaydı. Ardından Lubbers'in ve Hollanda'nın Savunma Bakanı Relus Ter Beek, Hollanda Gladyosu hakkındaki hassas detayları Parlamento İstihbarat ve Güvenlik Komitesi'ne kapalı kapılar ardında verdiği bir brifingle açıkladı. Lubbers parlamentoya yaptığı açıklamada, "Başbakanlar ve Savunma Bakanları birbiri ardına, kabinenin diğer üyelerini ve Parlamento'yu bu konuda bilgilendirmemeyi tercih etti" demekte ve yaklaşık 30 bakanın bu konuyu sır olarak saklamasından gurur duyduğu-

*orj. *Hot potato.* Amerikalılar'ın siyaset dünyasına hediye ettiği, dokunanın elini yakan ya da tartışmaya yol açan olay anlamında bir terim (ç.n.).

nu eklemekteydi. Parlamenterler parlamentonun ya da halkın büyük kısmının bilmediği böylesi bir gizli ordunun asıl olarak yarattığı tehlikeyi eleştirdikleri halde, gizli şebekeyle ilgili bir meclis soruşturması yürütülmemesine ya da kamuyu bilgilendirme amaçlı bir rapor hazırlanmamasına karar verildi. Muhalefetteki Liberaller'den Hans Dijkstal, "Benim böyle bir şeyin daha önce varlık göstermesiyle ya da bugün hâlâ var olmasıyla ilgili bir kaygım yok" dedi. "Benim için sorun olan dün geceye kadar Parlamento'nun böyle bir şeyden hiçbir şekilde haberdar edilmemiş olması."[23]

Komşu Lüksemburg'da Başbakan Jacques Santer 14 Kasım 1990'da parlamentonun karşısına geçerek Lüksemburg'da da NATO bağlantılı gizli bir ordunun kurulmuş olduğunu doğruladı. Ancak Santer ısrarla şunu söylemekteydi: "Bu kişilerin tek faaliyetleri –şunu da belirtmeliyim ki şebekenin varlık gösterdiği tüm süre boyunca durum buydu– görevlerine hazırlık amacıyla gerçekleştirdikleri eğitimlerden ibaret olmuştur. Bu eğitimlerde, herhangi bir saldırı durumunda nasıl davranılması gerektiği ve müttefik ülkelerle yürütülen çabaların nasıl koordine edileceği gibi çalışmalar yürütülmekteydi."[24] Lüksemburg Yeşil Alternatif Partisi'nden parlamenter Jean Huss'un, parlamentoda öncelikle meseleyle ilgili bir açık tartışma yapılması ve ardından konuyu araştırılmak üzere mecliste bir komisyon kurulması talepleriyle sunduğu önerge çoğunluk kararıyla reddedildi.

Portekiz'de, uluslararası basın "Lizbon'dan yayın yapan bir radyo istasyonu Gladyo Operasyonu'yla bağlantılı şebeke hücrelerinin, Dr. Salazar'ın sağcı diktatörlüğünü savunmak amacıyla 1950'ler boyunca aktif olarak çalıştığı" haberini naklettiğinde, iktidardaki hükümet haberlere yavan bir inkârla yanıt verdi.[25] Portekiz Savunma Bakanı Fernando Nogueira 16 Kasım 1990'da bir açıklama yaparak Portekiz'de herhangi bir Gladyo kolu bulunduğuna dair hiçbir bilgisi olmadığını söyledi ve ne Savunma Bakanlığı'nın ne de Portekiz Silahlı Kuvvetleri Genel Kurmay Başkanlığı'nın elinde "Portekiz'de herhan-

gi bir 'Gladyo yapısının' varlık ya da aktivite gösterdiği ile ilgili hiçbir bilgi"[26] bulunmadığını iddia etti. Emekli bir general hükümetin iddiasını olumsuzlayarak, adının saklı tutulması şartıyla basına, Portekiz'de "Savunma Bakanlığı'na, İçişleri Bakanlığı'na ve koloni işlerinden sorumlu bakanlığa bağlı"[27] bir gizli paralel ordu bulunduğunu teyit etti. Soğuk Savaş boyunca Portekiz'dekine benzer biçimde, terör ve işkenceyi siyasi muhaliflerle mücadele etme yöntemi olarak kullanan sağcı bir diktatörlük olan komşu İspanya'da, 1980'lerin başında Savunma Bakanlığı yapmış olan Alberto Oliart, diktatör Franco rejimi altında da gizli bir sağ kanat ordu bulunup bulunmadığı sorusunu "çocukça" bulduğunu belirterek, şöyle diyordu: "[Çünkü] burada hükümet Gladyoydu".[28]

Danimarka'da, Savunma Bakanı Knud Enggaard kamuoyu baskısı sonucu, Danimarka parlamentosu Folketing'e bir açıklama yapmak zorunda kaldı. 21 Kasım'da yaptığı konuşmada, Danimarka'da NATO destekli "bir tür" CIA örgütü kurulduğuna ilişkin iddiaları reddetti. "Gizli servisin işgal durumunda yürürlüğe sokacağı operasyonla ilgili ilave bilgiler, gizli materyale girmektedir" diyen Savunma Bakanı, sözlerini şöyle sürdürdü: "Bu nedenle Danimarka parlamentosuna konuyla ilgili daha fazla bilgi vermem yasaktır." Gladyo sorusunu parlamentoya taşıyan milletvekili Pelle Voigt "Savunma Bakanı'nın yanıtının çelişkili olduğuna ve bu yanıtla Danimarka'nın da kendi gizli şebekesine sahip olduğunu dolaylı olarak konfirme ettiğine"[29] dikkat çekti. Bundan sonra, Danimarka parlamentosunun gizli servisi denetlemekten sorumlu komitesinde, kapalı kapılar arkasında bir gizli ordu tartışması yürütüldü.

Norveç'te basın, hükümetin karşısına Gladyo sorularıyla çıkmaya başladığında, gizli orduyla ilgili kıta genelinde verilmiş muhtemelen en kısa hükümet yorumuyla karşılaştı. Savunma Bakanlığı sözcüsü Erik Senstad "zamanında Hansen'in söyledikleri hâlâ geçerlidir" yanıtıyla, Norveç gölge ordusunun keşfedilmesinin ardından Savunma Bakanı Rolf

Hansen'in Norveç parlamentosu önünde yaptığı açıklamayla gizli bir ordunun varlığını kabul ettiği 1978 yılına gönderme yapmaktaydı. 1985'te Norveç Savunma Yüksek Komutanlığı istihbarat servisi başkanıyken emekliye ayrılan Tuğamiral Jan Ingebristen, kamuoyundan yükselen tenkitler arasında ısrarla, mantık gereği bu orduların gizli kalması gerektiğini söyledi: "Ortada şüphe duyulacak bir durum yok. Ancak bunlar işgal edilen bölgede gölgede kalacak birimlerdi ve bu nedenle çok gizli tutulmaları gerekti."[30]

Türkiye'de iktidardaki zümre Gladyo konusunu 3 Aralık'ta yapılan bir açıklamayla kabul etti. Genelkurmay Başkanlığı Harekât Başkanı Korgeneral Doğan Beyazıt ve Özel Harp Dairesi Başkanı Tuğgeneral Kemal Yılmaz basına yaptıkları açıklamada Türkiye'de Özel Harp Dairesi tarafından idare edilen ve görevi "düşman işgali altında kalan bölgede 'gerilla, yeraltı ve kurtarma-kaçırma' çalışmaları örgütleme"[31] olan gizli bir ordu bulunduğunu onayladılar. Her ne kadar Generaller Türk Gladyosu üyelerinin iyi birer "vatansever" olduklarını vurgulasalar da basın ve eski Başbakan Bülent Ecevit, Kontrgerilla adıyla andıkları gizli ordunun defalarca, ülkeye acılar çektiren askeri darbelere ve işkence, katliam ve suikast operasyonlarına karıştığını ve o gün itibariyle ülkedeki Kürt azınlıkla mücadele için kullanıldığını vurguladı. Bu gelişmelerden sonra askeri yönetim meclisten ve sivil bakanlardan gelen soruları yanıtlamayı reddetti; Eski Milli Savunma Bakanı Giray ise Ecevit'i "biliyorsa da bilmiyorsa da susması gerekir"[32] sözleriyle uyardı.*

*Giray, Ecevit'i bu tarihten önce, 18 Kasım'da uyarmaktaydı. İtalya'da Andreotti'nin açıklamalarının ardından Gladyo konusu Türkiye'de meclis gündemine, İzmir bağımsız milletvekili Kemal Anadol'un 8 Kasım'da verdiği soru önergesiyle taşındı. Anadol, NATO'ya bağlı İtalya ve Yunanistan'daki örgütlerin Türkiye uzantısının açıklanmasını talep etti.
İzleyen bir aylık süreçte şunlar yaşandı:
• Yine 8 Kasım tarihinde CIA Başkanı William Webster Türkiye'ye gelerek, Dışişleri Bakanlığı yetkilileri ve Cumhurbaşkanı Turgut Özal'la nedeni açıklanmayan görüşmelerde bulundu. Yetkililer basına Webster'in süren Körfez krizi nedeniyle gelmediğini söylemekle yetindiler.

Türkiye'de Kontrgerilla operasyonlarına devam ettiği için, ABD Dışişleri Bakanlığı dahi 1995 insan hakları raporunda şu sözlere yer verdi: "Güvenilir insan hakları örgütleri, Kürt liderleri ve yerel Kürtler tarafından hükümetin sivillerin öldürülmesine boyun eğdiği ve hatta bizzat bu ölümlerde parmağı bulunduğu belirtilmektedir." ABD Dışişleri Bakanlığı'nın raporunda "İnsan hakları grupları, 'esrarengiz ölümlerin' en azından belirli bir bölümünün güvenlik kuvvetleriyle bağlantılı bir Kontrgerilla grubu tarafından gerçekleştirildiğine dönük yaygın ve güvenilir bir kanı bulunduğunu rapor etmiştir" denmekteydi. Birleşik Devletler'de gazeteci Lucy Komisar konuyla ilgili daha fazla bilgi edinmek istedi, ancak iş askeri sırlara geldiğinde kendi hükümetinin de Türk generallerden pek farklı davranmadığını keşfetti. "Washington'un rolüne istinaden, Pentagon bana Özel Harp Dairesi'ne hâlâ fon ya da

• 15 Kasım'da İtalya'nın *Coriel della Sera* gazetesi, NATO'nun gizli istihbarat örgütü "Süper Nato"nun Türkiye'de de faaliyette bulunduğunu iddia etti.

• 16 Kasım'da Genelkurmay Başkanlığı Genel Sekreteri Hurşit Tolon bir açıklama yaparak, son günlerde "Gladio" ile eş tutulan Özel Harp Dairesi'nin, Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı olarak görev yapan bir askeri kuruluş olduğunu ve bu kuruluşun herhangi bir anarşi ve terör olayında yer almadığını, almasının da mümkün olmadığını belirtti.

Aynı gün, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, hükümetin konuyla ilgili TBMM'ye bilgi vermesini istedi.

En çarpıcı açıklama ise DSP Genel Başkanı ve eski başbakanlardan Bülent Ecevit'ten geldi. Ecevit, "Son zamanlarda sözü edilen bazı NATO ülkelerindeki gizli örgütle ilgili haberler, Türkiye'de de Özel Harp Dairesi'ni çağrıştırıyor" dedi. Ecevit, başta 1 Mayıs 1977 Taksim olayları ve 29 Mayıs 1977 tarihinde kendisine İzmir'de düzenlenen suikast girişimi olmak üzere bazı terör olaylarında, Özel Harp Dairesi'nin sivil uzantısının rol oynadığı yönünde kuşkuları bulunduğunu dile getirdi.

• 17 Kasım'da eski Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Başbakanlığı döneminde Süleyman Demirel'in kendisine gelerek, "Özel Harp Dairesi 1971'de kullanıldı, şimdi de teröristlere karşı bu teşkilatı kullanalım" dediğini, ancak kendisinin bu öneriyi reddettiğini bildirdi. Evren, bu konuda Ecevit'in de kendisiyle konuştuğunu belirterek, Özel Harp Dairesi'ni Genelkurmay'dan alarak Harekât Başkanlığı'na bağladığını anlattı. Öte yandan MÇP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş, kendisinin ve kapatılan MHP'nin, kontrgerilla, Özel Harp Dairesi ve başka herhangi bir gizli kuruluşla ilgisi olmadığını söyledi.

• 18 Kasım'da eski Milli Savunma Bakanı Safa Giray, eski başbakanlardan Bü-

hibe yollayıp yollamadığıyla ilgili herhangi bir bilgi vermedi; aslında bu konuyla ilgili tüm sorularım yanıtsız bırakıldı." Komisar defalarca geri çevrildi: "Bana çeşitli yetkililer tarafından defalarca, bu konuyla ilgili hiçbir şey bilmedikleri, çok uzun zaman önce gerçekleştiği için konuyla ilgili herhangi bir kayıt bulunmadığı, ya da tanımladığım meselenin bir CIA harekâtı olduğu ve bu nedenle hiçbir bilgi sunamayacakları açıklamaları getirildi." Bir Pentagon tarihçisi "Ah, siz 'Stay Behind' konusundan bahsediyorsunuz, bu gizli bilgidir."[33] demekteydi.

Pentagon Türkiye'de Kontrgerilla konusunun rafa kaldırılacağını umarak hareket ettiyse bile, çok yanılmıştı. Olay sıra dışı bir kaza sonrası yeniden su yüzüne çıktı. 3 Kasım 1996'da anayolda hızla giden bir Mercedes, İstanbul'un yaklaşık 100 kilometre güneyinde bulunan Susurluk kasabasında

lent Ecevit'in Özel Harp Dairesi ile ilgili açıklamalarına son vermesini isteyerek, "biliyorsa da bilmiyorsa da susması gerekir" dedi.

• 20 Kasım'da HEP milletvekili Mahmut Almak ile SHP milletvekili İbrahim Tez, TBMM'ye kontrgerilla konusunda bir soru önergesi verdiler.

• 21 Kasım'da SHP, kontrgerilla ile ilgili iddiaların araştırılması için parlamentoda grubu bulunan partileri işbirliğine çağırdı. SHP Başkanı İnönü, bunun TBMM'nin ertelenemez görevi olduğunu belirtti.

• 23 Kasım'da DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel, "Devletin cinayet işlediğini söyleyen varsa, ben dahil, devleti yönetenlerin yakasına yapışınız" dedi.

• 24 Kasım'da Ecevit, 7. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'den, Özel Harp Dairesi'nin sivil uzantısının ve silah depolarının dağıtılmasını istediğini açıkladı. Ecevit, askeri darbelere giden yolda kontrgerillanın kullanılmış olabileceğini belirtti.

• 3 Aralık'ta Genelkurmay Başkanlığı'nda, "Özel Harp Dairesi"yle ilgili önce milletvekillerine daha sonra 100'ü aşkın basın mensubuna verilen brifingde, Genelkurmay Harekât Başkanı Korgeneral Doğan Bayazıt ile Özel Harp Dairesi Başkanı Tuğgeneral Kemal Yılmaz, Özel Harp Dairesi'nin kuruluşu ve görevlerini anlattılar. Beyazıt, Özel Harp Dairesi'nin kontrgerilla olmadığını vurgulayarak, Özel Harp'in, düşman işgali altında kalan bölgede "gerilla, yeraltı ve kurtarma-kaçırma" çalışmaları olduğunu söyledi.

• 4 Aralık'ta SHP'nin, "kontrgerilla konusunda verilen araştırma ve genel görüşme önerilerinin öncelikle görüşülmesi" için verdiği önerge, Meclis Genel Kurulu'nda reddedildi. Bu durumda önergelerin, 1991 Aralık'ında Genel Kurul'a gelebileceği belirtildi (ç.n.).

bir kamyona çarpıp kaza geçirdi. Kazada Türk kontrgerillasının önde gelen isimlerinden biri ve bir polis müdürü öldü, bir milletvekili ağır yaralandı. Pek çok insan için bu kaza, tüm devlet yönetiminin kontrgerillanın kirli savaşında yer aldığının fiziksel kanıtıydı ve binlerce insan "Susurluk devletini" protesto ederek ülkenin "çetelerden" temizlenmesini talep etti. Ocak 1998'de Başbakan Mesut Yılmaz, Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş imzasını taşıyan Susurluk Raporu'nu milyonlarca televizyon izleyicisi önünde açıklamak zorunda kaldı.* Açıklamasına 'Raporla ortaya çıkanlar rezaletin daniskası' sözleriyle başlayan Yılmaz, 'devlet içinde bir infaz grubunun oluşturulduğunu' ve devletin tüm kurumlarının durumdan haberdar olduğunu' kabul etti.[34] **

Batı Avrupa genelinde açığa çıkan sırlar sonucu, Gladyo skandalı 22 Kasım 1990'da Avrupa Birliği (AB) parlamento-

*Meclis Susurluk Komisyonu raporunun tam metni, ayrıca MİT'in Susurluk raporu ve Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş'ın raporu için bkz. http://siyaset.bilkent.edu.tr/susurluk/ , ayrıca Kutlu Savaş'ın raporu için bkz. http://www.geocities.com/superarsiv/ksrap.htm ve meclis raporu için http://www.atin.org sitesi arama kısmına "Susurluk Raporu" yazınız (ç.n.)

**Mesut Yılmaz 22 Ocak 1998'de Kutlu Savaş'ın raporunun açıklandığı Kanal D'de yayımlanan *Arena* programına konuk olarak, bazı açıklamalarda bulundu. Yılmaz, "Fevkalade kirli ilişkileri içeren bir tablo var. Hukuk devletinde bir hükümetin buna kayıtsız kalması mümkün değildir" dedi. Raporun tümüyle açıklanmasının "devlet sırrı" kavramına ters düştüğünü belirten Yılmaz, "Her devletin örtülü birtakım operasyonları olur. Çoğu zaman bu operasyonlar meşrudur. Yabancı devlet, size karşı, sizin vatandaşlarınızı öldüren bir terör örgütüne ülkesinde imkân sağlıyor. Ya o örgütü besliyor ya da ona maddi destek sağlıyor. Örgüt aracılığıyla sabotaj eylemleri yapıyor. Bu durumda diplomatik yollardan tepki gösterirsiniz. Sonuçsuz kaldığı zaman yapacağınız şey misillemedir. Devletin gizli örgütleri var. Örtülü operasyonlar ister istemez devlet sırrı kavramını gündeme getiriyor" dedi. Susurluk olayını "Rezaletin daniskası" olarak niteleyen Yılmaz, "Büyük soruşturma açacağız. Emniyet ve MİT'in yanı sıra Maliye ve Hazine uzmanları da buna katılacak. Uyuşturucu-kumarhane eksenine karışan kamu görevlileri ortaya çıkarılacak. Kamu bankalarının ilişkileri incelenecek" sözü verdi. Susurluk kazası olmasa bu olayların ortaya çıkamayacağını ifade eden Yılmaz, şöyle konuştu: "Emniyet istihbaratı MİT'in önüne geçirilmiş. Emniyet Genel Müdürlüğü dış operasyon yapmış. Şimdi kimse ortaya çıkan rezaletleri savunamıyor." Kaynaklar: Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Ayın Tarihi yayını, *Milliyet* ve *Zaman* gazeteleri internet arşivleri (ç.n.).

sunda da ele alındı. Söz konusu tarihte AB, her biri skandaldan etkilenmiş 12 üye ülkeden oluşmaktaydı.[35] 12'ler kendi aralarındaki işbirliğini muazzam derecede büyütmüşlerdi ve o sıralarda insanların, malların, hizmetlerin ve sermayenin sınırlar olmaksızın hareket edebileceği, sadece güvenlik politikası ve savunma meselelerinin AB üyesi her bir devletin mutlak kontrolü altında tutulacağı, Avrupa ortak pazarını kurmak üzereydiler. İtalyan parlamenter Falqui o gün tartışmayı, "Sayın Başkan, hanımlar ve beyler, kurma yolunda ilerlediğimiz yeni Avrupa'yla ilgili uyulması gereken, temel bir ahlaki ve siyasi zorunluluk var" sözleriyle açtı. "Çoğu Avrupa devletinin, son zamanlarda bile, tarihini alt üst eden, demokrasi karşıtı karanlık komplolarla ilgili şunu söylemek gerekir ki; gerçekler üzerine, tam şeffaf kurumlar üzerine kurulmadığı takdirde, söz konusu Avrupa'nın hiçbir geleceği olmayacak." Falqui bir kez daha üstüne basarak şöyle devam etti: "Eğer –biri açık ve demokratik, diğeri gizli ve gerici– bir tür çifte devlet içinde yaşamış olma düşüncesini ortadan kaldırmazsak, hanımlar ve beyler, hiçbir gelecek söz konusu olmayacak. İşte bu yüzden Avrupa Topluluğu üye ülkelerinde son yıllarda ne tür ve kaç tane 'Gladyo' şebekesinin bulunduğunu bilmek istiyoruz."[36]

Fransız parlamenter Dury bu endişeleri paylaşarak, birleşik Avrupalı temsilciler önünde şu sözleri ifade etti: "Bu Gladyo olayında bizi endişelendiren, bu şebekelerin gözden ırak bir şekilde ve demokratik siyasi otoritelerin kontrollerinin dışında varlık gösterebilmiş olmasıdır. Bence ortada duran temel mesele budur." Dury, Gladyo orduları tarihinin araştırılması gerektiği kanısındaydı: "Biz tüm bu skandala ışık tutulması gerektiğine inanıyoruz. Böylelikle onun yarattığı tüm olumsuzlukları fark edebilir ve diğer örgütlerde ortaya çıkan ya da söküp atılamayan sorunu durdurabilir ya da farklı sapmaların gerçekleşmesini engelleyebiliriz." Ayrıca Dury'ye göre, "NATO ve SHAPE'in sorumluluğu söz konusuyken, bir komplodan bahsedilemeyeceğini düşünüyor" olsa da, bu konuda NA-

TO'nun rolü de araştırılmalıydı: "Yine de bence her şeyin açıklığa kavuşturulması için bu soruşturma ruhunu ve bu endişeyi korumayı sürdürmeliyiz. Gladyo'daki bazı insanların NATO komitelerinde oturduğunu çok iyi biliyoruz." Dury, sonuç olarak şunu söylemekteydi: "Bu tür problemlerin tümüne esaslı bir şekilde ışık tutabilmenin, demokratik görevlerimizin bir parçası olduğunu düşünüyorum."[37]

Yunan parlamenter Ephremidis, AB'ye hitabında "Sayın Başkan, Gladyo sistemi çeşitli isimler altında 40 yıl boyunca faaliyet gösterdi" diyordu. "Faaliyetleri gizli yürütüldü. Ve biz bu kırk yıl boyunca ülkelerimizde yaşanan tüm istikrarsızlıkları, tüm provokasyonları ve tüm terörizmi ona mal etme ve aktif ya da pasif olarak bunlara bulaşmış olması gerektiğini söyleme hakkına sahibiz." Ephremidis tüm gölge şebekeyi şiddetle kınadığını söylüyordu: "Gerçek şu ki, bu şebeke CIA ve NATO tarafından kuruldu, her iki kurum da demokrasiyi savunur gibi görünürken onu temellerinden sarsmakta ve kendi alçakça emelleri için kullanmaktaydı." Ephremidis, Yunan Gladyosu'nun 1967 askeri darbesine karıştığı imasında bulunarak, "İçinde mutlu mesut yaşadığımızı sandığımız demokrasi, bir cepheden başka hiçbir şey değilmiş ve bugün hâlâ değil" diyerek konunun daha fazla araştırılması için AB parlamentosuna cesaret aşılıyordu: "Tüm detaylar ortaya çıkarılmalı. Ülkelerimizi bu tür gizli örgütlerden kurtarmak için gerekli tüm adımların atılması amacıyla, biz de, oturumlar düzenleyip her şeyi açığa çıkaracak özel bir alt soruşturma komitesi kurmalıyız."[38]

Fransız parlamenter De Donna, parlamentoya farklı bir bakış açısı sunuyordu: "Sayın Başkan, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından devletlerimizin çoğu için, amacı ülkelerimizin Varşova Paktı kuvvetleri tarafından işgal edilmesi durumunda harekete geçecek yeraltı direniş ağları hazırlamak olan servisler kurulması kesinlikle meşruydu." Bu sözlerin ardından Fransız parlamenter, "Bu nedenle bizler" diyordu, "soğuk savaşın bitmesinin ardından, bu şebekelerde yer alanları mükafatlandır-

malıyız." De Donnea'ya göre gizli orduların sır kalması gerektiği açıktı: "Bu şebekelerin etkin kalabilmesi için, kesinlikle sır olarak kalmaları gerekmekteydi." Bununla birlikte Donnea terörist eylemlerle bağlantılı oldukları iddialarının açıklığa kavuşturulmasını da istiyordu: "Bu ifadelerin ardından şunu söylemek istiyorum: Eğer belirli ülkelerde bu şebekelerin bazılarının ya da tümünün illegal ya da anormal biçimlerde faaliyet gösterdikleriyle ilgili ciddi deliller ya da kuşkular bulunuyorsa, konunun açıklığa kavuşturulması ve suçluların cezalandırılması herkesin çıkarına olacaktır."[39]

Hollandalı parlamento üyesi Vandemeulebroucke, durumu özetleyip, "Bu olay ağızda kötü bir tat bırakıyor; Avrupa Topluluğu'nun ortaya çıktığı günden bu yana devam ettiği için ve biz yeni bir demokrasi biçimi oluşturduğumuzu iddia ettiğimiz için..." derken pek çok Avrupalının hislerine de tercüman olmaktaydı. Vandemeulebroucke, bir parlamenter olarak kendisini, tüm bu meselenin gizliliğinden daha da fazla endişelendiren bir konuya daha dikkat çekmekteydi: "Bu gizli örgütlerin bütçeleri de gizli tutuldu. Hiçbir parlamentoda görüşülmediler. Ve şu konuda da kaygılarımızı dile getirmeliyiz ki... bugün, hiçbir demokratik kontrole bağımlı olmayan karar alma ve uygulama merkezleri bulunduğu ortaya çıkmıştır." Hollandalı parlamenter sözlerine şöyle son veriyordu: "Amerikan ordusunun, SHAPE, NATO ya da CIA yoluyla, bizim demokratik hakkımız olana müdahale edebileceğini düşünmesini şiddetle protesto ediyorum." Avrupa Parlamentosu'nun kendi başına meseleyle başa çıkacak yeterliğe sahip olmadığını belirten Vandemeulebroucke, "Bizim Avrupa Parlamentosu'nda barış ve güvenlik konularıyla ilgili ehliyetimiz bulunmadığını fark etmiş bulunmaktayım. Bu nedenle konunun tam olarak aydınlatılabilmesi için, on iki üye ülkenin her birinde bir meclis araştırma komisyonu kurulmasını karara bağlayan ortak bir karar gerekmekte"[40] diyordu.

Tartışmanın ardından AB parlamentosu bir karara vardı ve Gladyo fenomeninin ana hatlarını, parlamenterlerin fenomeni

eleştirel bir bakışla ele aldıkları ve karara bir önsöz gibi eklenen yedi noktayla özetledi:

1. "Çeşitli Avrupa hükümetleri tarafından yapılan açıklamalar doğrultusunda, Topluluk Üye Ülkeleri'nden bazılarında 40 yıldır faaliyet gösteren bir gizli paralel istihbarat ve silahlı operasyonlar örgütü bulunduğu;"
2. "Bu örgütün 40 yıl boyunca her tür demokratik kontrolden uzak tutulduğu ve NATO ile işbirliği içerisindeki devletlerin gizli servisleri tarafından idare edildiği;"
3. "Böylesi gizli şebekelerin Üye Ülkeler'in iç siyasi meselelerine illegal yollarla müdahale etmiş ya da etmekte olduğu tehlikesinden korkuluyor olması;"
4. "Çeşitli adli soruşturmalarla kanıtlandığı üzere, belirli Üye Ülkeler'de askeri gizli servislerin (ya da bunların kontrol dışı dallarının) ciddi terörizm ve suç vakalarına karıştıkları;"
5. "Bu örgütlerin, hiçbir parlamenter kontrole tabi olmadıkları gibi yargı ve yürütmedeki en üst düzey yetkililerin bile genel olarak bu örgütlerle ilgili konularda bilgilendirilmedikleri; böylelikle, örgütlerin tamamen hukuk dışı faaliyet göstermiş ve hâlâ göstermekte oldukları;"
6. "Çeşitli 'GLADYO' örgütlerinin kullanımına sunulan kendi bağımsız cephanelikleri ve askeri kaynakları bulunduğu, bu kaynaklar sayesinde bilinmez saldırı potansiyeline sahip oldukları, bu suretle faaliyet göstermiş ya da göstermekte oldukları ülkelerin demokratik yapılarını tehlikeye soktukları"
"iddialarına dayanarak;"
7. "Güvenlik alanında işbirliğini genişletme tartışmalarının sabit bir görüşme konusu olarak topluluk gündeminde ele alındığı bir zamanda, hiçbir demokratik kontrole tabi olmayan ve tamamen gizli bir doğaya sahip olan karar verme ve uygulama gruplarının varlığından büyük kaygı duyulmaktadır."

Bu girişin ardından AB parlamentosu, ortak kararında, "gizlice manipülatif ve operasyonel şebekeler oluşturulmasını kınamakta; ve bu gizli örgütlerin ya da bunların parçası olan grupların doğası, yapısı, hedefleri ve benzeri tüm yönleriyle ilgili; söz konusu ülkelerin iç politik meselelerine yapılan illegal müdahalelerde kullanılmalarıyla ilgili; Avrupa'da terörizm sorunu ve Üye Ülkeler'in ya da üçüncü ülkelerin gizli servislerinin olası ortaklıklarıyla ilgili ayrıntılı bir soruşturma yürütülmesi çağrısında bulunmakta" idi. AB ikinci olarak, "SHAPE ve NATO'daki ABD askeri personelinin kendisinde, Avrupa'da gizli bir istihbarat ve operasyon şebekesi kurulmasını teşvik etme hakkı bulmasını, bir varsayım olarak dahi şiddetle protesto etmekte" idi. Üçüncü olarak, "Üye Ülke hükümetlerine tüm gizli askeri örgütleri ve paramiliter şebekeleri dağıtma çağrısında" bulunulmakta idi. AB dördüncü olarak, "Bu tür askeri örgütlerin tespit edildiği ülkelerdeki adli makamları, bunların oluşumları ve hareket tarzları konusunda toplumu aydınlatmaya ve Üye Ülkeler'in demokratik yapısını destabilize etmek için gerçekleştirmiş olabilecekleri her eylemi açığa çıkarmaya çağırmakta" idi. Beşinci olarak AB, "Tüm Üye Ülkeler'den gerekli tüm önlemleri almalarını, mümkünse meclis araştırma komisyonları kurarak, bu alanda faaliyet gösteren tüm örgütlerin tam listesini çıkarmalarını ve aynı zamanda ilgili devlet istihbarat servisleriyle ve varsa terörist eylem grupları ve/veya diğer illegal faaliyetlerle bağlarını ortaya çıkarmalarını talep etmekte" idi. AB parlamentosu altıncı olarak AB Bakanlar Konseyi'ni ve özellikle Savunma Bakanları'nı adres göstermekte ve bir sonraki oturumlarında "Bakanlar Konseyi'ni, bu gizli istihbarat ve operasyonel servislerin eylemleri hakkında tam bilgilendirme sunmaya çağırmakta" idi. Parlamento yedinci olarak, "Yetkili komiteyi, "GLADYO" örgütü ve benzeri grupların rolü ve etkisinin açıklığa kavuşturulması için bir oturum düzenlemeye çağırmakta" idi. Ortak karar nihai olarak bir başka önemli noktaya parmak basmakta; NATO ve Amerika Birleşik Devletle-

ri'ni açıkça adres göstermekteydi: AB Parlamentosu "Başkanı'na bu kararın Komisyon'a, Konsey'e, NATO Genel Sekreteri'ne, Üye Ülke hükümetlerine ve Birleşik Devletler Hükümeti'ne göndermesi talimatını vermektedir."[41]

Havlayan köpek ısırmazmış. AB parlamentosunca talep edilen sekiz eylemden birinde bile tatmin edici bir adım atılmadı. Sadece Belçika, İtalya ve İsviçre gizli ordularını bir meclis komisyonuyla araştırdılar ve halka hayli uzun ve detaylı bir rapor sundular. Karar AB'nin ilgili kollarına, NATO'ya ve Birleşik Devletler'e gönderildiği halde, gerek NATO Genel Sekreteri Manfred Wörner, gerekse de ABD Başkanı George Bush, detaylı bir araştırmaya destek sunmadı ya da kamuoyuna açıklamada bulunmadı.

3

NATO, CIA ve MI6'NIN SESSİZLİĞİ

1990 yılındaki Gladyo keşifleri sırasında, dünyanın en geniş askeri ittifakı NATO, 16 ulustan oluşmaktaydı: Belçika, Danimarka, Almanya, Fransa, Yunanistan, İngiltere, İzlanda, İtalya, Kanada, Lüksemburg, Norveç, Portekiz, İspanya, Hollanda, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri; sonuncusu ittifak içinde başat konuma sahipti. NATO, İtalya Başbakanı Andreotti'nin açıklamalarına karışık tepkiler verdi ve gizli gölge ordular Batı Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde katliamlarla, işkenceyle, darbelerle ve diğer terörist operasyonlarla ilişkilendirildiğinde, kendi imajıyla ilgili korkuya kapıldı.

Neredeyse bir ay süren bir sessizliğin ardından 5 Kasım 1990'da NATO, Andreotti'nin NATO'nun Gladyo harekâtı ve gizli ordular meselesine dahil olduğuyla ilgili iddialarını kati biçimde yalanladı. Kıdemli NATO sözcüsü Jean Marcotta, Belçika'nın Mons kentinde bulunan SHAPE karargâhında yaptığı açıklamada, "NATO asla gerilla savaşı ya da gizli operasyonlar yürütmek niyetinde olmamış; her zaman askeri meselelerle ve Müttefik Sınırlar'ın savunulmasıyla meşgul olmuştur"[1] dedi. Ardından 6 Kasım Salı günü bir NATO sözcüsü, NATO'nun bir önceki günkü yalanlamasının hatalı olduğunu açıkladı. Sözcü, gazetecilere kısa bir resmi bildiri vermekle yetindi. Bildiride, NATO'nun askeri gizlilik gerektiren konularda asla yorum yapmadığı ve Marcotta'nın bu nedenle hiçbir şey açıklayamamış olduğu belirtilmekteydi.[2] Uluslararası basın, askeri ittifakın hatalı halkla ilişkiler politikasını protesto ederek, gelişmeyi keskin bir dille nakletti: "Kıta genelinde şok üstüne şok yaşanırken, bir NATO sözcü-

sü yalanlamada bulundu: Gladyo veya 'Stay Behind' konusunda hiçbir şey bilinmemekteydi. Ardından yalanlamanın 'yanlış' olduğu dışında hiçbir açıklama içermeyen yedi kelimelik resmi bir bildiri dağıtıldı."[3]

NATO'ya duyulan güven yok olurken, gazete manşetlerine şu haberler oturmaktaydı: "Gizli NATO grubu 'terörist bağlantılara girmiş olabilir'".[4] "Gizli NATO şebekesine yıkıcı faaliyet damgası: Komisyon, ittifakın İtalya'daki yeraltı kolu Gladyo'nun, komünistlerle savaşmaya yeminli olan ve bunun için baskıcı rejimlere dayanak oluşturacak terörist saldırıları kışkırtan faşist odaklardan oluşturulduğunu tespit etti."[5] "Bologna'da kullanılan bomba NATO Birimi'nden geldi."[6] Adının verilmesini istemeyen bir NATO diplomatı açıklamalarıyla basını ikna etmeye çalışıyordu: "Bu gizli bir örgüt olduğu için, sorulara fazlaca yanıt verilmesi beklenemez; Soğuk Savaş bitmiş olsa bile... Terörist örgütlerle herhangi bir bağlantı varsa bile, bu tür bir bilgi hayli derinlere gömülmüştür. Eğer Sovyetler'in saldırabileceğini de düşünüyorsanız, direniş örgütlemek için tedbir almanın nesi yanlış?"[7]

İspanyol basınına göre, NATO Genel Sekreteri Manfred Wörner, 5 ve 6 Kasım'da yaşanan halkla ilişkiler rezaletinden hemen sonra 7 Kasım'da, kapalı kapılar ardında, NATO büyükelçileri düzeyinde bir Gladyo bilgilendirme toplantısı gerçekleştirdi. Haberde, "Gladyo Genel Sekreteri Manfred Wörner'in 16 müttefik ulusun NATO büyükelçileriyle yaptığı toplantıda verdiği bilgilere göre, Gladyo eylemlerini, NATO'nun askeri aygıtının yönetici organı Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargâhı (SHAPE) koordine etti" deniliyordu. "Wörner'in, NATO'nun bir önceki gün yaptığı 'hiçbir bilgi yok' açıklamasıyla ilgili bir soruşturma yürütmek amacıyla, zaman istediği belirtildi." "Bu kesin bilgiler Atlantik Konseyi'nin büyükelçiler düzeyinde yaptığı, bazı kaynaklara göre 7 Kasım'da düzenlenen toplantıdan alınmıştır." NATO'nun Avrupa'daki en yüksek askeri subayı ABD'li Orgeneral John Galvin, basın tarafından aktarılanların büyük ölçü-

de doğru olduğunu teyit etti; ancak bunların gizli kalması gerektiğini söyledi. "Kapalı kapılar ardındaki bu toplantı boyunca NATO Genel Sekreteri, bilgisine başvurulan subayların –özellikle Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanı Orgeneral John Galvin'in– Gladyo operasyonlarını SHAPE'in koordine ettiğini ifade ettiklerini belirtti. Bunun ardından NATO'nun resmi tutumu, resmi sırlar üzerine yorum yapılamayacağı yönünde oldu."[8]

Adının açıklanmasını istemeyen kaynaklara göre, NATO Güvenlik Dairesi'nin, Gladyo operasyonu ile ilişkisi bulunmaktaydı.[9] Brüksel'deki NATO genel merkezinde bulunan Güvenlik Dairesi kapalı kutu gibiydi ve İttifak'ın kurulduğu tarihten bu yana NATO'nun ayrılmaz parçalarından biriydi; hâlâ da öyledir. NATO Güvenlik Dairesi NATO'nun güvenlik politikasını eşgüdümler, izler ve uygular. Güvenlik Müdürü, Genel Sekreter'in güvenlik konularındaki baş danışmandır. NATO Karargâhı Güvenlik Servisi'ni idare eder ve NATO içindeki tüm güvenliğin eşgüdümünden sorumludur. En önemlisi Güvenlik Müdürü aynı zamanda, üye ülke güvenlik servisleri başkanlarının düzenli aralıklarla espiyonaj, terörizm ve Batı Avrupa'da Komünizm dahil İttifak'ı etkileyebilecek çeşitli sorunları tartıştıkları NATO Güvenlik Komitesi'nin başkanlığını yürütür.

Almanya'da araştırmacı Erich Schmidt Eenboom, bazı Batı Avrupa gizli servis başkanlarının, çapı giderek genişleyen Gladyo itiraflarına karşı bir kontr-enformasyon stratejisi planlamak amacıyla, 1990'ların sonlarında çeşitli zamanlarda bir araya geldiklerini bildirmiştir. Bu ülkeler içerisinde İspanya, Fransa, Belçika, İtalya, Norveç, Lüksemburg ve Büyük Britanya bulunmaktadır.[10] Bu toplantıların kapalı kutu NATO Güvenlik Dairesi'nde düzenlenmiş olması akla yatkındır. Portekiz günlük gazetesi *Expresso* "Gizli Gladyo yapılarının, farklı gizli servislerin üyelerinden oluşan, uluslararası bir komite tarafından koordine edildiği gerçeği, her bir ülkenin ulusal bağımsızlığıyla ilgili bir başka problemin de ortaya çık-

masına neden olmakta" diyordu. Soğuk Savaş boyunca askeri gizli servislerin çeşitli ülkelerde her tür demokratik kontrolden uzak faaliyet göstermiş olmasına da dikkat çeken gazetede "şurası açık ki" deniliyordu, NATO tüm üye ülkelerin askeri gizli servisleriyle derin bağlar geliştirirken, "çeşitli Avrupa hükümetleri kendi gizli servislerini dahi denetleyememişlerdir. Burada saklı bir anlam yatmaktadır; NATO açıkça sınırlı güven doktrini izlemiştir. Bu tür bir doktrin, belirli hükümetlerin komünistlerle etkin biçimde mücadele etmeyecekleri ve bu nedenle NATO'nun gizli orduları hakkında bilgilendirmeye değmeyecekleri iddiasındadır."[11]

Portekiz basını, NATO'nun 7 Kasım tarihli toplantısı hakkındaki diğer detayları, "Manfred Wörner Gladyo'yu Açıklıyor" başlığıyla verdi. "Alman NATO Genel Sekreteri Wörner, NATO'nun 16 müttefik ülkesinin büyükelçilerine –1950'lerde olası bir Sovyet işgaline karşı direniş örgütlemek amacıyla oluşturulan– gizli şebekenin işlevini açıkladı." Wörner kapalı kapılar ardında yaptığı açıklamada "çeşitli NATO ülkelerindeki gizli servisler tarafından ayakta tutulan 'Gladyo Şebekesi'nin aktivitelerini müttefik kuvvetlerin askeri komutanlığının –Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargâhı (SHAPE)– koordine ettiğini, bu şebekenin 1952 yılında kurulan ve şu an Belçika askeri gizli servisi başkanı General Raymond Van Calster'in başkanlığını yürüttüğü bir komite aracılığıyla yönetildiğini teyit etti." Daha sonraları komitenin adının ACC olduğu açıklandı. Gazete haberde "Yapı ilk olarak 1947'den önce İtalya'da oluşturuldu, ardından Fransa, Belçika, Birleşik Krallık, Hollanda, Lüksemburg, Danimarka, Norveç ve Yunanistan'a sıçradı" diyordu. "Genel Sekreter ayrıca, SHAPE'in bu tür bir şebekenin varlığını yalanlayarak 'yanlış bilgilendirmede' bulunduğunu belirtti; ancak çeşitli hükümetlerin, kendi ülkelerinde Gladyo ağlarının varlığını kabul ederek ya da yalanlayarak ortaya çıkarttıkları sayısız tutarsızlığı açıklamayı reddetti."[12]

Skandalın ortalarında basın NATO'nun en yüksek sivil

makamından, yani Genel Sekreter Manfred Wörner'den ısrarla bir açıklamada ya da en azından bir yorumda bulunmasını istedi. Ancak ittifak, askeri sırlar hakkında asla açıklamada bulunmadığı için Wörner beyanat verme yetkisine sahip değildi.[13] "Askeri sırlar" terimi, gazeteciler arasında tartışmanın daha ileri aşamalarının odak noktası haline geldi; gazeteciler, tüm bu mesele hakkında yorum yapmaya daha istekli olabilecek emekli NATO görevlilerini araştırmaya başladı. 1971-1984 yılları arasında NATO Genel Sekreterliği görevini yürüten, 79 yaşındaki emekli diplomat Joseph Luns, Brüksel'deki apartman dairesinden telefonla verdiği bir röportajda, muhabirlere, son zamanlarda gazetelerde çıkan haberleri okuyuncaya dek gizli şebekeden tamamen habersiz olduğunu söyledi: "NATO'da oldukça önemli bir görevi yürütmüş olduğum halde, bu konuda hiçbir şey duymadım." Bununla birlikte Luns kendisine "ara sıra" örtülü faaliyet operasyonları hakkında brifingler verildiğini kabul etmekte ve Gladyo'nun bilgisi dışında, arkasından iş çevrilerek kurulma ihtimalini "olmayacak bir iş ama mümkün" sözleriyle yorumlamaktaydı.[14]

ABD Başkanı Richard Nixon bir zamanlar, "Bugüne kadar işe yarayan tek kollektif grup NATO olmuştur; bunun nedeni de onun askeri bir ittifak olması ve bizim yönetimde olmamızdır" demişti.[15] Nixon, Belçika'da Avrupalı bir karargâha sahip olan NATO'nun, asıl karargâhının Washington'da Pentagon'da bulunduğuna işaret etmekte haklıydı. Tüm tarihi boyunca, NATO'nun Avrupa'daki en yüksek askeri komutanı, yani örgütü Belçika kasabası Casteau'daki SHAPE karargâhından yöneten SACEUR (Avrupa Müttefik Yüksek Komutanı) her zaman bir ABD Generali oldu. Avrupalıların NATO'yu, ancak en yüksek sivil makam, yani Genel Sekreterlik düzeyinde temsil etmelerine izin verildi. ABD Generali Eisenhower'e verilen ilk SACEUR unvanından itibaren, Avrupa'daki en yüksek askeri büro ise her zaman ABD'li generallerin elinde oldu.[16]

Emekli CIA görevlisi Thomas Polgar, Batı Avrupa'da giz-

li orduların açığa çıkarılmasının ardından, bunların "bir gayrinizami harp planlama grubu" tarafından koordine edildiklerini açıkladı.[17] Alman basını da, NATO'nun bu saklı bölümünün Soğuk Savaş süresince ABD hâkimiyeti altında tutulduğuna dikkat çekerek, bu bilgiyi teyit ediyordu. Alman basını haberi "Gizli orduların özel görevleri, Casteau'daki NATO karargâhının sıkı korunan kanadında bulunan 'Özel Kuvvetler Şubesi' tarafından koordine edilmekteydi" diye geçiyordu. "Tıpkı bir banka kasası gibi özel bir sayı kombinasyonuyla açılan gri çelik bir kapı, yetkisi olmayanların içeriye izinsiz girmesine engel olmaktadır. Diğer bölümlerin görevlileri içeriye davet edildikleri takdirde, kapının hemen arkasındaki karanlık odada sıkı bir aramadan geçirilmektedir. Özel Kuvvetler Şubesi yalnızca İngiliz ya da Amerikalı görevliler tarafından idare edilmekte, dağıtılan evrakların çoğu üzerinde 'Yalnız Amerikan gözleri için' ibaresini taşımaktadır."[18]

Batı Avrupa'nın çeşitli ülkelerindeki komünist partilerin güçleri göz önüne alındığında, NATO'nun İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen kuruluş yıllarından itibaren gizli gayrinizami harp yürüttüğü anlaşılmaktadır. Belçika parlamentosunun Gladyo'yla ilgili araştırmasının bulgularına göre, ittifakın kuruluşuna dahi gayrinizami harp önayak oldu. 1948'de gizli gayrinizami harbin 'Batı Birliği Gizlilik Komitesi' (CCWU) tarafından koordine edildiği ifade ediliyordu. Basına göre, tüm Gladyo "ülkeleri 'Batı Birliği Gizli Komitesi' (CCWU) üyesiydi ve bir temsilcileri ya da ilgili gizli servisleri aracılığıyla düzenli olarak birleşimlere katılıyorlardı. Gizli servisler genellikle S/B yapılarıyla direkt bağlantı halinde" bulunuyorlardı.[19]

1949'da Kuzey Atlantik antlaşması imzalandığında, CCWU yeni uluslararası askeri aygıta gizlice entegre edildi ve 1951'e gelindiğinde adı CPC olarak değiştirildi. Söz konusu dönemde NATO'nun Avrupa karargâhı Fransa'da, CPC de Paris'te bulunuyordu. Tıpkı daha önceki CCWU gibi CPC de gölge ordular ve Özel Kuvvetlerce yürütülen gayrinizami harbin planlaması, hazırlığı ve idaresiyle ilgileniyordu. CPC ka-

rargâhına yalnızca en yüksek NATO güvenlik izni belgelerine sahip görevliler girebiliyordu ve Batı Avrupa Gizli Servisleri başkanları yıl boyunca belirli aralıklarla burada toplanarak, CIA ve MI6 uzmanları rehberliğinde Batı Avrupa'daki gayrinizami harp tedbirlerini koordine ediyorlardı.

Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle 1966'da NATO'yu Fransa'dan kovduğunda, askeri ittifakın Avrupa karargâhı, Pentagon'un ve ABD Başkanı Lyndon Johnson'un öfke dolu bakışları altında, Paris'ten Brüksel'e taşındı. Belçika Gladyo soruşturmasının bulgularına göre, CPC de gizlice Belçika'ya taşındı.[20] NATO'nun Fransa'dan tarihi kovuluşu, o ana kadar askeri ittifakın karanlık sırlarının derinliklerine inebilen en geniş kapsamlı olay oldu. Örtülü faaliyet araştırmacısı Philip Willan bu konuda şöyle demekteydi: "Altında imzası bulanan ülkelerin gizli servislerini, komünist partilerin iktidara gelmesini engellemeye dönük faaliyetler yürütmeye tabi tutan gizli NATO protokolerinin varlığı, ilk olarak 1966'da ortaya çıktı. Bu Cumhurbaşkanı de Gaulle'ün Fransa'yı NATO'nun birleşik komuta yapısı dışına çıkarmaya karar vererek, ulusal egemenliğin korunması adına, protokollerin kaldırılacağını duyurması ile oldu."[21]

Gizli antikomünist NATO protokollerinin orijinal kopyaları gizli tutulduğu halde, antikomünist gizli gölge orduların bulunmasının ardından bunların içeriği ile ilgili spekülasyonlar arttı. ABD'li gazeteci Arthur Rowse, Gladyo haberinde, "1949'daki ilk NATO anlaşmasında bulunan gizli bir maddeyle, bir ulusun ittifaka katılabilmesi için öncelikle, gizliliğin esas olduğu, sivil kadrolar aracılığıyla komünizmle mücadele edecek bir ulusal güvenlik otoritesi kurması, şart koşuluyordu."[22] Gizli servisler ve örtülü operasyonlar uzmanı İtalyan Giuseppe de Lutiis, İtalya'nın 1949'da NATO üyeliğine girerken salt Atlantik Antlaşması'nı imzalamakla kalmadığını, aynı zamanda "İtalya'nın içişlerinde Batı Bloğu'yla her ne pahasına olursa olsun, seçmenler farklı bir eğilim gösterseler dahi, aynı çizgide hareket etmesini garanti etmekle yüküm-

lü"[23] gayrı resmi bir örgüt kurulmasını şart koşan gizli protokoller de imzaladığını ortaya çıkardı. İtalyan Gladyo araştırmacısı Mario Coglitore de gizli NATO protokollerinin varlığını teyit etti.[24] Adının saklı tutulmasını isteyen eski bir NATO istihbarat yetkilisi, 1990'daki Gladyo keşiflerinin ardından, gizli NATO protokollerinin komünizme karşı mücadelede yararlı addedilen aşırı sağcıları açıkça koruduğunu iddia edecek kadar ileri gitti. İddiaya göre, ABD Başkanı Truman ile Almanya Başbakanı Adenauer, "Batı Almanya'nın Mayıs 1955'te NATO'ya girişi sırasında gizli bir protokol imzalamış, protokolde Batı Alman otoritelerinin bilinen aşırı sağcı kimselere dönük aktif yasal takiplerden uzak durması konusunda uzlaşmaya varılmıştı."[25]

1974'ten 1986'ya kadar İtalyan Gladyosu'na komuta eden İtalyan General Paolo Inzerilli, gizli savaşı yöneten CPC'de "her yerde ve her zaman hazır olan ABD'nin" hükmünün geçtiğini vurgulamaktaydı. Inzerilli'ye göre CPC "NATO Avrupa Yüksek Komutanı emriyle kurulmuştu; gayrinizami harple ilgili meselelerde NATO Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargâhı (SHAPE) ile üye ülkelerin gizli servisleri arasında bir arabirim görevi görmekteydi."[26] Birleşik Devletler, yeni müttefikleri Büyük Britanya ve Fransa ile birlikte CPC'ye hükmediyor ve komite içinde adı çokça duyulan Yönetici Grup bu üç ülkeden oluşuyordu. Inzerilli devamla, "Yılda ortalama bir ya da iki kez Brüksel'deki CPC karargâhında toplanılır ve 'Yönetici Grup' ve ordu ile gündemdeki çeşitli konular üzerine fikir alışverişinde bulunulurdu" diyordu.[27]

İtalyan General Gerardo Serravalle, CPC'nin işlevini, "bizim gölge ordumuz, diğer analog gizli Avrupa yapılarıyla birlikte Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargâhı (SHAPE) Koordinasyon ve Planlama Komitesi (CPC) tarafından koordine edilmekteydi" diye açıklıyordu. İtalyan Gladyosu'na General Inzerilli'nin selefi olarak, 1971 ile 1974 yılları arasında komuta eden General Serravalle, "1970'lerde CPC üyelerinin Büyük Britanya, Fransa, Almanya, Belçika, Lüksemburg,

Hollanda ve İtalya gizli yapılarından sorumlu yetkililer olduğunu; gizli yapıların bu temsilcilerinin her yıl bir başkentte toplandıklarını"[28] ifade ediyordu. CIA üst düzey yöneticileri her toplantıya katılıyordu. Serravalle'nin hatırladığı kadarıyla "Gölge toplantılarda, toplantının yapıldığı başkentin CIA karargâhından çeşitli düzey temsilciler mutlaka hazır bulunurdu. Oy verme hakları yoktu." Ayrıca, "ABD Kuvvetleri Avrupa Komutanlığı da oy verme hakkı bulunmaksızın toplantılara dahil oluyordu."[29] Serravalle, kendi yazdığı Gladyo kitabında, "Müttefik 'Stay Behind' doktrini değilse bile, 'SHAPE Direktifi' resmi referans olarak kullanılırdı" diye açıklıyordu. Kendi okuduğu, ancak çok gizli tutulan CPC kayıtlarının her şeyden öte "Avrupa'daki gladyatörlerin eğitimi, ulusal toprakların tümüyle işgal edilmesi durumunda bunların gizli karargâhtan nasıl harekete geçirileceği gibi teknik meselelerle ilgili olduğunu" söyleyen Serrevalle, "bu teknik meselelere verilebilecek en belirgin örnek, gölge üsler arasındaki değişik iletişim sistemlerinin ortaklaştırılmasıdır" diyordu.[30]

NATO içerisinde 1950'li yılların başında CPC'nin yanı sıra, gölge karargâh görevi gören ikinci bir gizli komuta merkezi inşa edildi. ACC adındaki bu yapı, tıpkı CPC gibi ABD kontrolündeki SACEUR ile direkt bağlantı içerisindeydi. Belçika'da yapılan Gladyo araştırmasının bulgularına göre ACC 1957'de "Belçika, Danimarka, Fransa, Almanya, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Birleşik Krallık ve Birleşik Devletler'deki 'Gölge' şebekelerin koordine edilmesinden sorumlu" birim olarak kurulmuştu. Belçika Gladyo raporuna göre, ACC'nin barış sürecindeki görevleri "şebekenin direktiflerini ayrıntılandırmayı, gizlilik kabiliyetini geliştirmeyi ve Britanya ile Birleşik Devletler'deki üslerini organize etmeyi kapsamaktaydı. Savaş zamanı ise ACC, SHAPE'le birlikte gölge operasyonları planlamaktan; örgütleyiciler gizli üsleri harekete geçirmekten ve operasyonları buralardan organize etmekten sorumluydu."[31]

İtalyan Gladyo Generali Inzerilli "ACC içindeki ilişkilerin

CPC içindeki ilişkilerden büsbütün farklı olduğunu" iddia etmektedir. "Atmosferi CPC'ye göre belirgin biçimde rahat ve samimiydi." "SACEUR'dan CPC'ye gönderilen özel bir emirle" kurulan ACC'nin "CPC'nin bir 'alt dalı' haline getirildiği belirtiliyordu."[32] Bu birimin öncelikle, çeşitli gizli servis şefleri arasında bilgi alışverişi sağlayan bir forum görevi gördüğü ifade ediliyordu: "ACC esasen teknik bir komite, elde edilen deneyimlerin paylaşıldığı bir forum, var olan araçlardan ya da üzerinde çalışılan araçlardan bahsedilen, şebekelerle ilgili bilgi alışverişinin yapıldığı ve benzeri çalışmaların yürütüldüğü bir yerdi." İtalyan Gladyo komutanı Inzerilli şunları aktarmakta: "Bu durum herkesin çıkarınaydı. Herkes, bir operasyonda bir patlayıcı veya telekomünikasyon veya baskı uzmanına ihtiyaç duyulduğu takdirde, problem çıkmaksızın bir başka ülkeyi adres gösterebileceğini bilirdi. Çünkü ajanlar aynı tekniklerle eğitilmekte ve aynı gereçleri kullanmaktaydı."[33]

Tüm ACC üyeleri tarafından kullanılan ve en göze çarpan gereç, ünlü Harpoon radyo vericileriydi. Bunlar, 1980'lerde NATO'nun Gladyo merkezi ACC emriyle Alman şirketi AEG Telefunken tarafından 130 milyon Alman Markı harcanarak geliştirilip üretilerek, modası geçmiş bir başka iletişim sisteminin yerini almışlardı. Harpoon sistemi 6 bin kilometre mesafede şifreli radyo mesajları alma ve yollama özelliğine sahipti; bu sayede Atlantik'in iki yakasındaki gölge ordular dahi bağlantıya geçebilmekteydi. 1980'lerdeki aktif faaliyetleri sırasında Harpoon istasyonları yönetmiş olan Belçikalı Gladyo ajanı Van Ussel, 1990'larda şu itirafta bulunmaktaydı: "ACC'nin gölge üyelerinin tümünün paylaştığı tek maddi unsur, ünlü Harpoon radyo vericisiydi." Bildiği kadarıyla, "bu sistem radyo üsleri ve ajanlar arası mesaj iletimleri için düzenli olarak kullanılmaktaydı (özellikle radyo uygulamaları süresince); ancak asıl olarak işgal durumunda yapılacak istihbarat iletimlerinde kilit rol oynayacaktı."[34] Avrupa Devletleri'nde ve Birleşik Devletler'de, işgal edilen ülkelerdeki birimlerin harekete geçirilebileceği ve yönetilebileceği birer

ACC üssü bulunmaktaydı. ACC kılavuz kitapları, gladyatörleri ortak örtülü faaliyet prosedürleri, şifreleme, frekans sektirme iletişim teknikleri ve hatta havadan inişler hakkında bilgilendirmekteydi.

Her iki yılda bir, bir başka üye ülkeye geçen ACC başkanlığını 1990'da Belçika yürütüyordu. 23 ve 24 Ekim'de gerçekleştirilen ACC toplantısına Belçika askeri gizli servisi SGR'nin başı Tümgeneral Raymond Van Calster başkanlık etmişti. General Inzerilli "CPC'nin aksine [ACC'de] sabit ve önceden belirlenmiş bir yönetim bulunmuyordu. Komite başkanlığı iki yılda bir üye ülkeler arasında alfabetik sıraya göre el değiştirirdi." diye anlatmaktadır. ACC'de böylelikle "Büyük Güçler'in hâkimiyeti" ön plana çıkmıyordu. Inzerilli ACC'deki çalışmayı, ABD hâkimiyetindeki daha güçlü CPC yapısının çalışmasına tercih etmekte ve ifadesinde şöyle demekteydi: "İki yıl boyunca ACC başkanlığı yapmış, bu deneyimi bizzat yaşamış biri olarak şunu söylemeliyim ki, ACC tam anlamıyla ayrım gözetmeyen bir komiteydi."[35]

Gladyo harekâtı ve NATO'nun gölge şebekesi hakkında yapılacak daha geniş araştırmalar için, kuşkusuz, ACC ve CPC kayıtlarına ya da bunların kopyalarına ulaşmak gerekiyor. Ancak çok gizli şebekenin keşfinin üzerinden yıllar geçtiği halde, resmi tepkiler hâlâ 1990'daki gibi sessizlik ve yalanlamalar üzerine kurulu. Yazar, araştırması sırasında 2000 yılı yazında Gladyo üzerine, özellikle de ACC ve CPC üzerine daha fazla bilgi edinmek talebiyle NATO arşiv bölümüyle bağlantıya geçtiğinde askeri ittifak şu yanıtı verdi: "Arşivlerimizi gözden geçirdik ve belirttiğiniz Komiteler'e ilişkin hiçbir kayda rastlamadık." Yazar ısrar ettiğinde, NATO'nun arşiv bölümü şu yanıtı verdi: "Belirttiğiniz komitelerin hiçbir zaman NATO içerisinde varlık göstermediğini teyit etmek isterim. Üstelik 'Gladyo' adı taşıyan organizasyon, asla NATO askeri yapısının parçası olmamıştır."[36] Yazar ardından NATO'nun Güvenlik Bürosu'nu aramış, ancak müdürle konuşmasına ya da adını bilmesine izin verilmemiş, gerekçe olarak

da bunun gizli bilgi olması gösterilmiştir. Güvenlik Bürosu'ndan Bayan Isabelle Jacobs yazara, hassas Gladyo sorularıyla ilgili herhangi bir yanıt alma olasılığı bulunmadığı bilgisini vermiş ve Gladyo sorularına kendi ülkesinin elçiliği aracılığıyla yanıt alma girişiminde bulunmasını tavsiye etmiştir.

Bunun üzerine Brüksel'deki NATO binasında bulunan Observation Swiss Mission (İsviçre Gözlem Heyeti), yazarın Gladyo sorularını NATO'ya iletmiştir. İsviçre Büyükelçisi Anton Thalmann üzüntüyle, "Ne ben ne de personelim, mektubunuzda belirttiğiniz gizli NATO komitelerinin varlığından haberdarız"[37] demekteydi. Yazar yazısında "NATO'yla Gizli Planlama Komitesi (CPC) ve Müttefik Gizli Komite'yle (ACC) arasındaki bağ nedir? CPC ve ACC'nin rolü nedir? CPC ve ACC'nin NATO'nun Güvenlik Bürosu'yla bağlantısı nedir?" sorularını yöneltmiş; 2 Mayıs 2001'de NATO basın ve medya servisi başkanı Lee McClenny'den bir yanıt almıştır. McClenny mektubunda, "NATO'yla ilgili gördüğüm, gizli ya da açık hiçbir yazıda Müttefik Gizli Komite ya da Gizli Planlama Komitesi'nin ismine rastlanmamaktadır" iddiasında bulunmuştur. Mektup, "Ayrıca personelden bu iki komite hakkında herhangi bir bilgisi olan hiç kimseye de rastlamadım. NATO'da bir zamanlar böyle bir komite ya da komiteler bulunup bulunmadığını bilmiyorum; ancak bugün kesinlikle bulunmamaktadır"[38] sözleriyle devam etmekteydi. Yazar ısrarını sürdürerek "5 Kasım 1990'da NATO kıdemli sözcüsü Jean Marcotta neden NATO'yla Gladyo arasındaki tüm bağlantıları kesin biçimde yalanlarken, 7 Kasım'da başka bir NATO sözcüsü Marcotta'nın iki gün önceki ifadesinin yanlış olduğunu açıkladı?" sorusunu sordu. Lee McClenny bu soruyu, "NATO ve 'Gladyo Operasyonu'yla ilgili herhangi bir bağlantıdan haberdar değilim. Ayrıca, Jean Marcotta adında birinin NATO sözcülüğü yaptığıyla ilgili herhangi bir kayıt da bulamıyorum"[39] diyerek yanıtsız bıraktı. Konu da bu şekilde kapatılmış oldu.

Hassas Gladyo ve gölge ordular konusunda, dünyanın en güçlü gizli servisi CIA'nın tavrı da, dünyanın en geniş askeri

ittifakınınkinden daha farklı değildi. NATO'nun kuruluşundan iki yıl önce kurulan CIA'nın, Soğuk Savaş boyunca ana görevi örtülü faaliyet operasyonları aracılığıyla komünizmle küresel çapta mücadele etmek ve Birleşik Devletler'in nüfuzunu arttırmaktı. ABD Başkanı Richard Nixon, zamanında, bu taktiği şu sözlerle açıklamaktaydı: "Örtülü faaliyet operasyonları derken, ABD'nin daha ileriki resmi dışişleri programları ve politikaları için tasarlandığı halde, yetkili olmayanların ABD hükümetinin ellerini fark edemeyeceği kadar planlı ve dikkatli eylemleri kastediyorum."[40] Tarihçiler ve politika analistleri bu tarihten itibaren, CIA'nın ABD Özel Kuvvetleri'yle birlikte, Latin Amerika'da sessiz ve adı konmamış savaşlar yürütüp çok sayıda ülkenin politik ve askeri gelişmelerine nasıl nüfuz ettiğini bu mantıkla açıklar oldu. 1954'ta Guatemala Başkanı Jakobo Arbenz'in devrilmesi, 1961'de Fidel Castro'yu devirmek için yapılan başarısız Domuzlar Körfezi saldırısı, 1967'de Ernesto Che Guevara'nın Bolivya'da bir operasyon sonucu öldürülmesi, 1973'te Şili Cumhurbaşkanı Salvador Allende'nin devrilmesi ve diktatör Augusto Pinochet'in başa geçirilmesi ve 1979'da Sandinist devriminin ardından Nikaragua'da Kontralar'a destek verilmesi, bu gelişmelerin en dikkat çekici olanlarıydı.[41]

CIA, Amerika'nın yanı sıra Asya ve Afrika'da da sayısız örtülü faaliyet operasyonları gerçekleştirdi. Bunların arasında en göze çarpanları, 1953'te İran'da Musaddık hükümetinin devrilmesi, 1962'de Nelson Mandela'nın tutuklanmasına yol açan beyaz Güney Afrika Polisi'nin desteklenmesi meselesi, 1979'da Sovyetler'in Afganistan'ı işgal etmesinin ardından Usame Bin Ladin'in El Kaide örgütüne destek sunulması ve ABD'nin 1975'teki Vietnam yenilgisinin ardından, Kamboçya içindeki üslerden Komünist Kızıl Kmerler lideri Pol Pot'a destek sunulması olaylarıydı. Sistematik bilimsel bir perspektiften bakıldığında, FBI'nın tanımına göre, CIA'nın örtülü faaliyet bölümü bu nedenle terörist bir örgütlenmedir. Çünkü FBI'ya göre "Terörizm, politik ya da sosyal hedeflere ulaşma

amacıyla, bir hükümete, sivil nüfusa ve benzeri kesimlere göz dağı vermek ya da üzerlerinde baskı yaratmak için kişilere ya da mülke uygulanan kanunsuz şiddet ya da kuvvettir."[42]

1970'lerin ortalarında Birleşik Devletler parlamentosu, gerek Pentagon'un gerekse de CIA'nın kontrol edilemez düzeyde bir güce ulaştığını ve sayısız olayda bu gücü suiistimal ettiğini fark ettiğinde, ABD Senatörü Frank Church şu akıllıca gözlemini aktardı: "İstihbarat suiistimallerindeki artış, daha genel bir başarısızlığı, temel kurumlarımızın başarısızlığını yansıtmaktadır." Senatör Church, bu sözleri söylediği sıralarda, ABD kongresinin ABD gizli servisleri hakkında yürüttüğü üç kritik soruşturmadan birinin başkanlığını yürütmekteydi. Bu soruşturmalar sonucu 1970'lerin ikinci yarısında sunulan nihai raporlar, ABD gizli savaşı üzerine bugüne dek ortaya konulan en güvenilir belgelerdir.[43] Ancak ABD Kongresi araştırması, son kertede marjinal düzeyde bir etki yaratabilmiş ve 1986 İran Kontra skandalıyla Beyaz Saray destekli gizli servislerin güçlerini suiistimal etmeyi sürdürdükleri ortaya çıkmıştır. Bu durum Kaliforniya Üniversitesi'nden tarihçi Kathryn Olmsted'i "ana soruya" yöneltmekteydi: "Araştırmalara başladıktan sonra, basın ve Kongre üyelerinin büyük çoğunluğu neden geri adım atıp gizli hükümetle karşı karşıya gelmekten kaçındılar?"[44]

Birleşik Devletler'de "gizli bir hükümetin" varlığı ya da yokluğu ile ilgili tartışmalar sürerken, Gladyo kanıtları CIA ve Pentagon'un defalarca demokratik kontrol dışı hareketlerde bulunduklarını ve Soğuk Savaş bittikten sonra da hiçbir eylemlerinde hesap verme yükümlülüğü içerisine girmediklerini göstermektedir. CIA'nın 1977-1981 yılları arası başkanı Amiral Stansfield Turner, Aralık 1990'da İtalya'da çıktığı bir televizyon programında, Gladyo hakkındaki soruları yanıtlamayı şiddetle reddetmekteydi. Gazeteciler İtalya'da yaşanan katliamlar dolayısıyla soru sormakta ısrar edince, eski CIA Başkanı, mikrofonunu öfkeyle yere fırlatıp bağırdı: "Gladyo hakkında soru yok demiştim!" Röportaj bu şekilde son buluyordu.[45]

Emekli orta rütbeli CIA görevlileri, Soğuk Savaş'ın sırları ve CIA'nın illegal operasyonlarıyla ilgili daha sözünü sakınmaz bir tavır takınıyorlardı. Bunlardan, 30 yıllık bir kariyerin ardından CIA'dan 1981'de emekli olan Thomas Polgar, 1991'de Robert Gates'in CIA Başkanlığı'na getirilmesine, sonuncunun İran Kontra skandalını tezgâhlamış olması nedeniyle karşı çıkarak Gates aleyhine tanıklık etmişti. Polgar, gizli Gladyo ordularıyla ilgili soruları yanıtlarken, ACC ve CPC'yi ima ederek, gölge programların "NATO'ya bağlı bir tür gayrinizami harp planlama grubu tarafından" koordine edildiğini söyledi. Ulusal gizli orduların başkanları gizli karargâhta "değişik başkentlerde her iki ayda bir toplanacaktı." Polgar, "Her gizli servisin farklı yoğunluk düzeylerinde gayrinizami harp metotlarına başvurduğunu" vurgulayarak şu itirafta bulunacaktı: "İtalya'da 1970'lerde bazı kişiler NATO'nun şart koştuğu düzeyin biraz üstüne çıktı."[46] *Washington Post*'un eski muhabirlerinden gazeteci Arthur Rowse, İtalya'daki Gladyo konusunda yazdığı "Gladyo Dersleri" başlıklı çalışmasında şöyle diyordu: "ABD toplumu ABD dış ilişkilerinin bu karanlık bölümünden habersiz yaşadığı sürece, bundan sorumlu olan ajansların doğru yola girmeleri için yapılan baskı da sınırlı bir etki gücüne sahip olacak. Soğuk Savaş'ın bitişi Washington'da çok az şeyi değiştirdi. Amerika... hâlâ ulusal güvenlik politikalarımızın anlamları, sonuçları ve pahası hakkında ulusal bir tartışma yapılmasını beklemekte."[47]

Washington'daki George Washington Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren bağımsız sivil toplum oluşumu 'Ulusal Güvenlik Arşivi'nin, CIA örtülü faaliyetleri ve gizli Soğuk Savaş üzerine uzmanlaşmış akademisyenleri 15 Nisan 1991'de Bilgi Edinme Özgürlüğü (FOIA) yasası çerçevesinde CIA'dan çeşitli bilgiler talep etti. FOIA yasasına göre, hükümete bağlı tüm kurumlar, hareketlerinin yasallığı konusunda yöneltilecek tüm kamu sorularını yanıtlama yükümlülüğü taşımaktadır. Ulusal Güvenlik Arşivi Araştırma Müdür Yardımcısı Malcolm Byrne, CIA'dan "Birleşik Devletler Hükümeti

tarafından, takriben 1951-55 döneminde, a) komünizm hâkimiyeti altındaki ülkelerce Batı Avrupa'ya yapılacak olası bir işgal durumunda direniş örgütlemek; b) Batı Avrupa ülkelerinden herhangi birinde komünistlerin, solcuların veya Sovyet desteği alan parti ya da rejimlerin egemenlik kurması durumunda bu ülkelerde gerilla harekâtı başlatmak; amacıyla oluşturulmuş herhangi bir örtülü ordu, şebeke ve benzeri birime maddi kaynak sağlama, bunları destekleme ya da bunlarla işbirliğine girme yönünde alınmış orijinal karar(lar)la... ilgili ajansın tüm kayıtlarını" talep etti. Byrne sorusunu bununla sınırlı tutmayıp dilekçesine, "Yukarıdakileri göz önünde bulundurarak, özellikle Fransa, Almanya veya İtalya'da 'Gladyo Operasyonu' adıyla bilinen faaliyetlerle ilgili her tür kaydı da araştırmanıza eklemenizi rica ediyorum"[48] sözlerini ekledi.

Byrne haklı olarak "Talep sonucu elde edilen her tür kayıt, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, gerek Birleşik Devletler dış politikasının, gerekse de istihbarat bilgisi, analizleri ve operasyonlarının Birleşik Devletler politikalarının oluşturulması üzerindeki rolünün, kamuoyunca anlaşılmasına önemli katkılarda bulunacaktır" vurgusunu da yapmaktaydı. Ancak CIA işbirliği yapmayı reddetti ve 18 Haziran 1991'de şu yanıtı verdi: "CIA talebinize yönelik kayıtların varlığı ya da yokluğunu teyit ya da inkâr edememektedir." Byrne herhangi bir Gladyo bilgisi almak için CIA'nın bu reddini temyize gönderdiğinde, temyiz geri çevrildi. CIA ret gerekçesini, FOIA yasasının muafiyet sağlayan iki maddesine dayandırıyordu: "Ulusal savunmanın ya da dış politikanın çıkarıyla ilgili yönetimsel bir emre göre çok gizli kabul edilen belgeler açıklanamaz." (muafiyet B1) ve "Sırasıyla 1947 Ulusal Güvenlik Yasası'na ve 1949 CIA Yasası'na istinaden, müdür yasal olarak, istihbarat kaynaklarının ve metotlarının, ayrıca teşkilat tarafından istihdam edilen personelin örgütlenmesinin, fonksiyonlarının, isimlerinin, resmi unvanlarının, maaşlarının ya da sayısının açığa çıkmasını engelleme yükümlülüğü altındadır." (Muafiyet B3)

Gizli hükümete meydan okumaya kalkan Avrupalı yetkililerin durumu da pek farklı değildi. Senator Giovanni Pellegrino başkanlığındaki İtalyan Senatosu komisyonu, Gladyo ve İtalya'daki katliamlarla ilgili soruşturmalarının ardından Mart 1995'te CIA'ya bir FOIA talebi iletti. İtalyan senatörler, 1978'deki İtalya eski Başbakanı ve DCI lideri Aldo Moro suikastı öncesi CIA'nın gerçekten Kızıl Tugaylar'a sızıp sızmadığını öğrenmek için CIA'dan Kızıl Tugaylar ve Moro olaylarıyla ilgili tüm kayıtları vermelerini istedi. İşbirliğine yanaşmayan CIA, FOIA'nın muafiyet getiren B1 ve B3 maddelerini gerekçe göstererek Mayıs 1995'te ilgili bilgileri vermeyi reddetti ve "sorunuzla ilgili CIA belgelerinin varlığını teyit ya da inkâr edemeyiz" açıklamasıyla yetindi. İtalyan basını bunun ne kadar "utanç verici" olduğunu belirterek şu başlıkları atıyordu: "CIA, meclis komisyonunun suikastteki esrar perdesiyle ilgili işbirliği talebini reddetti. Moro, ABD için bir devlet sırrı."[49]

CIA'ya Avrupalı hükümet yetkililerinden iletilen ikinci Gladyo sorusu, Alpler'in dağlık kırsalında ve ormanlarında çok gizli CIA Gladyo silah depolarının ortaya çıkmasının ardından, 1996 yılı Ocak ayında Avusturya'dan geldi. ABD hükümet yetkilileri, Birleşik Devletler'in CIA şebekesi zulalarının kazılmasından ve yerlerinin yeniden düzenlenmesinden kaynaklanan tüm masrafları üstleneceğini açıkladı.[50] CIA silah depolarıyla ilgili, Avusturya İçişleri Bakanlığı'ndan Michael Sika başkanlığında yürütülen soruşturmanın nihai raporu 28 Kasım 1997'de sunuldu. Raporda, "silah depoları ve bunların olası kullanımındaki kasıtla ilgili hiçbir mutlak netlik bulunmamaktadır" deniliyor ve ekleniyordu: "Bir netliğe ulaşılması için, ilgili belgelere, özellikle Birleşik Devletler'dekilere ulaşılması gereklidir."[51] Viyana Üniversitesi'nden komisyon üyesi Oliver Rathkolb, ilgili CIA belgelerine ulaşmak amacıyla bir FOIA talebinde bulundu. Ancak 1997'de CIA Ajans Açıklamaları Heyet Başkanlığı Rathkolb'un bilgi talebini de, yine B1 ve B3 muafiyet maddeleri-

ne dayanarak reddetti. Avusturyalılara ise CIA'nın eylemlerinin sorumluluğunu üstlenmediğini söyleyip dövünmekten başka yapacak bir şey kalmadı.

FOIA talepleri, CIA Gladyo belgelerine ulaşmak için başvurulabilecek tek yöntem olduğu için, yazar 14 Aralık 2000'de CIA'ya bir FOIA talebinde bulundu; ancak CIA iki hafta sonra yazarın "'Gladyo Operasyonu'na ilişkin" sorusuna da "CIA talebinizle ilgili kayıtların varlığını ya da yokluğunu teyit ya da inkâr edemeyecektir" yanıtını gönderdi. CIA Enformasyon ve Gizlilik Koordinatörü Kathryn I. Dyer mektubunda, FOIA'nın B1 ve B3 muafiyet maddelerini öne sürerek Gladyo operasyonuyla ilgili bilgi vermeyi reddetti.[52] Yazar CIA'nın bu kararını temyiz ederek, "Saklı tutulan belgeler FOIA yasasına göre açıklanması gereken belgelerdir. Çünkü gizlilik muafiyeti sağlayan B1 ve B3 maddeleri ancak, bugün hâlâ gizli tutulan CIA harekâtlarına istinaden gerekçe gösterilebilir" itirazında bulundu. Yazar, araştırması sonucu edindiği bilgilere dayanarak bugün böyle bir durumun söz konusu olmadığını ortaya koyduktan sonra talebini şöyle sonlandırdı: "Eğer siz, Bayan Dyer, bu bağlamda FOIA'nın gizlilik muafiyeti sağlayan B1 ve B3 maddelerini gerekçe gösterirseniz, CIA'yı akılsızca, hem kendi sesinden hem de –CIA katılmaya karar verse de vermese de– Gladyo'yu açığa çıkaracak olan ciddi bir araştırmayla ilgili bir adım atmaktan alıkoyacaksınız."[53]

Şubat 2001'de CIA şu yanıtı verdi: "Müracaatınız kabul edilmiştir ve Ajans Açıklamaları Heyeti'nin uygun üyeleri tarafından değerlendirilmesi yapılacaktır. Saptamalarla ilgili gelişmeler bilginize sunulacaktır." CIA, aynı zamanda Ajans Açıklamaları Heyeti'nin "ilk giren ilk çıkar uygulamasına" göre çalıştığını ve "şu anda iş yükünde yaklaşık 315 başvuru bulunduğunu" belirtmekteydi.[54] Yazarın Gladyo talebi bu nedenle rafa kaldırılarak ertelendi. Bu kitabın yazıldığı sıralarda, yani neredeyse dört yıl sonra bile, CIA Ajans Açıklamaları Heyeti yazarın bilgi talebine yanıt vermemişti.

Britanya gizli servisi MI6 –NATO ve CIA'nın ardından– gölge operasyonların merkezinde yer alan üçüncü kuruluştu. MI6 1990'da Gladyo meselesiyle ilgili herhangi bir adım atmadı, çünkü efsanevi gizlilik saplantısı nedeniyle, MI6'nın varlığı ancak 1994'te İstihbarat Servisleri Yasası'nın meclisten geçmesi sonucu resmi olarak kabul edildi. Yasa MI6'nın uzmanlık alanını dış istihbarat toplamak ve yurtdışında örtülü faaliyet operasyonları gerçekleştirmek olarak tanımlamaktaydı.

Britanya yöneticileri ve MI6'nın her tür yorumdan kaçındığı bir dönemde, Muhafazakâr Parti üyesi Rupert Allason –kendisi aynı zamanda Nigel West takma adıyla *Intelligence Quarterly Magazine*'nin (Üç Aylık İstihbarat Dergisi) editörü ve Britanya gizli servisleri hakkındaki çeşitli kitapların yazarıdır– 1990 yılı Kasım ayında Gladyo skandalının doruk noktasına çıktığı günlerde *Associated Press*'e telefonla verdiği bir demeçte "Biz bu şebekelere... şiddetle dahil olduk ve bugün hâlâ dahiliz" dedi. West, Britanyalıların da "Amerikalılarla birlikte" çeşitli şebekeleri "kesinkes finanse ettiğini ve yönettiğini" ve MI6 aracılığıyla, CIA'yla birlikte direkt olarak bu işlere bulaştığını açıkladı: "Bunların ilham kaynağı Britanya ve Amerika istihbarat ajanslarıydı." West 1949'dan sonra gölge orduların NATO Özel Kuvvetler Komuta ve Kontrol Yapısı tarafından koordine edildiğini, Britanya'nın Özel Hava Servisi (SAS) Özel Kuvvetleri'nin bu yapı içinde stratejik bir rol oynadığını söylüyordu.[55]

İngiliz BBC televizyonu, 4 Nisan 1991'de yayımlanan *Newsnight* (Gece Haberleri) programında biraz gecikmeli de olsa "Avrupa genelinde gölge ordular kurulmasında Britanya kesinlikle asli bir rol oynadı" diyecekti. *Newsnight* sunucusu John Simpson, konuya ilgili tüm bilgileri sakladıkları için MI6 ve Britanya Savunma Bakanlığı'nı eleştirerek şöyle diyordu: "Gladyo'nun varlığıyla ilgili itirafları izleyen dönemde, diğer Avrupa ülkelerinin gölge ordulara sahip olduğu ortaya çıktı –Belçika, Fransa, Hollanda, İspanya, Yunanistan, Türkiye. Hatta konu tarafsız ülkeler İsveç ve İsveçre'de de aleni biçim-

de tartışılmakta. Ve bazı ülkelerde konuyla ilgili soruşturmalar açıldı. Ancak Britanya'da hiçbir gelişme yok; savunma bakanlığının, ulusal güvenlik meseleleri tartışılamaz mutat açıklaması hariç..."[56] Simpson Berlin Duvarı'nın yıkılışından bu yana, Britanyalıların büyük bir merak ve korkuyla Doğu Avrupa'daki Stasi, Securitate ve diğer gizli servislerin komplolarını ve terör operasyonlarını öğrendiğine dikkat çekiyordu. Alaycı bir vurgulamayla, "Bizim tarafımız benzeri herhangi bir eylem gerçekleştirebilir miydi? Elbette hayır" diyen Simpson, ardından dikkatleri Batılı gizli servisler üzerine odaklıyordu: "NATO'nun en gizli servislerinin ortaklaşa günahlarıyla ilgili bilgiler, ancak şimdi ortaya çıkmaya başladı. İtalya'da olası Sovyet işgali karşısında direniş örgütlemek için devlet eliyle oluşturulmuş gizli bir ordunun faaliyetleri, kurulan bir meclis komisyonu tarafından araştırılıyor. Soruşturma, Avrupa genelinde benzer gizli kuvvetlerin açığa çıkmasına yol açtı. Gladyo adıyla bilinen İtalyan grubu ise bir dizi terörist bombalamaya karışmak suçlamasıyla karşı karşıya."[57]

BBC, hükümet yetkililerinin Gladyo meselesiyle ilgili herhangi bir adım atmasını sağlayamadı; MI6'nın bu meseleye dahil olduğuna dair resmi doğrulama ise ancak yıllar sonra ve alışılmadık bir kanal aracılığıyla, bir müze aracılığıyla geldi. Londra'da kurulu Imperial War Museum (İmparatorluk Savaşları Müzesi) Temmuz 1995'te 'Gizli Savaşlar' adlı yeni bir daimi sergi açtı. Ziyaretçiler kapıda "Sergide görmek üzere olduğunuz şeyler yıllar boyu ülkenin en sıkı korunan gizlerinin bir parçasıdır" sözleriyle karşılanıyordu. "Bunlar ilk kez burada kamuoyuna sunulmaktadır. Ve hepsinden önemlisi bu gerçekliktir... Gerçek, farz olunandan daha inanılmaz ve heyecan vericidir." MI6'ya ayrılan pencerelerden birinde yer alan ve önemsiz gibi görülen bir yorumda, "MI6'nın bir Üçüncü Dünya Savaşı hazırlıkları arasında, Sovyetlerin Batı Avrupa'da ilerlemesi durumunda düşman hatları gerisinde faaliyet gösterecek 'Stay Behind' gruplarının oluşturulması bulunmaktaydı" denilerek söz konusu bilgi teyit ediliyordu. Ay-

nı pencerede patlayıcılarla dolu büyük bir kutunun üzerinde şu yorum bulunuyordu: "MI6 tarafından, potansiyel düşman bölgesinde gizlenmek üzere geliştirilen patlayıcı paketi. İçindekilerde herhangi bir deformasyon gerçekleşmeksizin yıllarca toprağa gömülü olarak saklanabiliyordu." 'Stay Behind' gruplarının sabotaj tekniklerinin ele alındığı bir kitapçıkta ise şu metin bulunuyordu: "Britanya Mıntıkası'nda bulunan Avusturya'ya yönelik olası işgal için, Kraliyet Deniz Kuvvetleri'nin genç askerleri normal görevlerinden uzaklaştırılarak, dağlarda erzak depoları oluşturmak ve yerel ajanlarla irtibata geçmek üzere görevlendirilmişlerdi."[58]

Eski MI6 görevlileri haklı olarak sergiyi, çok gizli Gladyo harekâtı hakkında artık konuşulabileceğine dair bir işaret olarak algıladı. Sergi açıldıktan birkaç ay sonra, eski Kraliyet Deniz Kuvvetleri askerleri Giles ve Preston –ki kendileri Gladyo sergisinde adları "Avusturya Alpleri'nde 1953-1954" yazılı bir fotoğrafın yanında yer alan yegane MI6 ajanlarıydı– yazar Michael Smith'e 1940'ların sonu ve 1950'lerin başı boyunca İngilizlerin ve Amerikalıların, beklenen Sovyet işgaline hazırlık amacıyla Batı Avrupa'da gölge birimler kurduklarını doğruladı. Söz konusu dönemde Giles ve Preston, MI6'nın SAS ile birlikte gladyatörlere eğitim verdiği İngiltere Portsmouth yakınlarındaki Fort Monckton'a yollanmıştı. Kendilerine şifrelerle, silah kullanımıyla ve örtülü operasyonlarla ilgili eğitim verilmişti. Preston kendi eğitimini, "Gecenin kör saatinde dışarıya çıkartılıp, istasyon şefi ya da taşıyıcılara görünmeksizin tren istasyonlarında trenleri havaya uçuruyormuş gibi hareket ediyorduk"[59] anısıyla aktarıyordu.

Giles kamu hizmeti yürüten İngiliz trenlerine yönelik sabotaj harekâtlarında da yer aldıklarını hatırlıyordu; tıpkı Eastleigh Marshalling Yards'daki tatbikatta olduğu gibi: "Plastik patlayıcıları harekete geçirmek için lokomotiflere tuğlalar yerleştirdik. Kalın kar altında, buhar bulutları arasında kalmış sıra sıra buharlı lokomotifler hatırlıyorum." diyordu Giles. "Dışarıda köpekli birlikler vardı. Ben, korumalar bana doğru

gelirken bu lokomotiflerin silindir bloklarının arasında saklanıyor, onlar gidene kadar da orada kalıyordum. Aks kutularının yağ kapaklarını açıp bunlara toprak dolduruyorduk. Bunun sonucunda yaklaşık elli mil sonra, aks kutusundaki toprak bunları ateş kızılına döndürüyor ve hepsi aşırı ısınıyordu."[60] Lokomotiflerin kamu hizmetinde olması ajanları pek rahatsız etmiyordu: Giles, "Bu benim sorunum değildi. Biz gerçekmiş gibi davranıyorduk" diyordu. Preston, "Greenwich'te, sokakta insanları takip etmek ve takip atlatmakla ilgili on günlük bir kurs görmek zorundaydım. Bu istihbarat dünyasında olmanın pratiklikleriyle ilgiliydi" diye anlatıyordu. Ardından ajan toplamak ve eğitmek, ayrıca "MI6 ve CIA" tarafından oluşturulan Avusturya Gladyosu'nun "silah, giysi ve mühimmatla dolu yeraltı sığınaklarını" gözden geçirmek amacıyla Avusturya'ya gönderilmişlerdi.[61] Yazar, 1999'da Londra'da Thames kıyısında kurulu MI6 karargâhını ziyaret ettiği zaman, kendisine MI6'nın askeri sırlarla ilgili yorumda bulunmadığı söylendiğinde pek de şaşırmadı.

4

BÜYÜK BRİTANYA'DA GİZLİ SAVAŞ

Tarih, kendisini yaratan ve tüketen toplumlarla birlikte ağır ağır geliştiği içindir ki; Soğuk Savaş'ın nihai ve kesin faturası asla çıkarılamayacak. Ancak Batılı bilim adamlarının ortak kanısı, komünizme karşı küresel çapta mücadelenin, Soğuk Savaş'ın en belirgin özelliği olduğu yönünde. Yirminci yüzyıl tarihine damgasını vuran birkaç olaydan biri olan bu mücadelede, dünyanın eski süper gücü Büyük Britanya, lider konumunu Birleşik Devletler'e kaptırdı. Birleşik Devletler komünizmle mücadeleyi, on yıllar boyu, iktidarını pekiştirmek için kullandı. Ve 1991'de Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla Soğuk Savaş sona erdiğinde, Birleşik Devletler İmparatorluğu dünya üzerinde, tarihteki hiçbir imparatorlukta görülmemiş büyüklükte bir hâkimiyet kurdu.

İnsanlık tarihi, komünist iktidarı, 1917'de Batı'nın ücra gördüğü topraklar üzerinde yer alan geniş bir tarım ülkesinde yaşanan devrimle tanıdı. Büyük Britanya'daki muhafazakâr yapı, gelişmeyi büyük bir korkuyla karşıladı. Rusya'daki devrimin ardından komünistler tüm fabrikalara el koyup üretim araçlarının halka ait olduğunu açıkladılar. Yatırımcıların çoğu her şeylerini kaybettiler. Tarihçi Denna Frank Fleming *Origins of the Cold War* (Soğuk Savaş'ın Kökenleri) adlı yapıtında, radikal bir kararla kilise ve feodalitenin lağvedilmesi dahil Rus Devrimi sonrası yaşanan pek çok sosyal değişimin "dünyadaki muhafazakârlar tarafından zamanla kabul edilebilir" olduğunu belirtiyor ve ardından şöyle diyordu: "ancak sanayinin, işletmelerin ve toprağın ulusallaştırılması –işte bu kabul edilemezdi." Rus Devrimi örneği bir daha asla hiçbir

yerde tekrarlanmamalıydı. "J. B. Priestly, zamanında, İngiliz muhafazakâr kafaların Rus Devrimi'nin doruğunda kapanıp kalıverdiğini, bir daha da asla açılmadığını söylemişti."[1]

Böylelikle komünizme karşı yürütülen gizli savaş Rus Devrimi'nin hemen ardından, Büyük Britanya ve Birleşik Devletler'in henüz bir bebek ulus olan Sovyetler Birliği'ne, Batı'nın da bilgisi dışında gizli ordular yollamasıyla başladı. 1918 ile 1920 yılları arasında Londra ve Washington, Rus sağ hareketi ile işbirliği içinde, Sovyet topraklarında SSCB'ye karşı düzenlenen on askeri müdahaleyi finanse etti. Bunların hiçbiri yeni rejimi yıkamadı, ancak yönetici komünist zümrenin ve diktatör Stalin'in kapitalist Batı'nın güdüleriyle ilgili hayli büyük şüphelere düşmesine neden oldu.[2] İzleyen yıllarda Sovyetler Birliği güvenlik aygıtını güçlendirdi ve er geç totaliter bir devlet haline gelerek Batı'ya ajanlık etme suçlamasıyla yabancılara yönelik rutin tutuklamalar gerçekleştirmeye başladı. Komünizmi içten çökertmeye yönelik stratejilerin giderek uygulanamaz hale geldiğini gören Büyük Britanya ve müttefikleri, çalışmalarını bir başka alana kaydırarak komünizmin diğer ülkelere sıçramasını engellemeye dönük stratejiler geliştirmeye başladılar.

Temmuz 1936'da faşist diktatör Franco, askeri bir darbeyle sol eğilimli İspanyol hükümetini alaşağı etti; darbeyi izleyen iç savaşta, Londra, Washington ve Paris'teki hükümetlerin sessiz destekleri eşliğinde, muhalefeti ve İspanyol komünistlerini bastırdı. Adolf Hitler'in zamanında durdurulmamasının başlıca sebebi de, kendisine doğru düşmanı seçmiş olmasıydı: Sovyet Komünizmi. İspanya İç Savaşı süresince Mussolini ve Hitler'in İspanyol muhalefetini bombalamasına göz yumuldu. Hitler İkinci Dünya Savaşı'nı başlattıktan sonra 1941, 1942 ve 1943 yıllarında Rusya'ya üç kitlesel hücum gerçekleştirdi ve Rus Komünizmi'ne ölüm darbesi vurmanın kıyısından döndü. İkinci Dünya Savaşı boyunca diğer tüm ülkelerden daha fazla kayıp veren Sovyetler Birliği, 15 milyonun üzerinde sivilini ve 7 milyon askerini yitirdi; 14 milyon-

dan fazla kişi yaralandı.[3] Savaşa sonradan dahil olan ABD, Avrupa ve Asya'nın bağımsızlığına kavuşturulması esnasında 300 bin asker yitirdi. Rus tarihçileri sonraları, Moskova'nın acil talebine karşın, Birleşik Devletler ile Büyük Britanya'nın, Hitler'e Batı'dan açılacak ve Nazi birliklerinin dikkatini dağıtarak SSCB'ye dönük şiddetli saldırıyı hafifletecek ikinci cepheyi oluşturmaktan kasten kaçındığını öne sürecekti. Rus tarihçilerin iddiasına göre, Müttefikler ikinci cepheyi ancak, Stalingrad sonrası rüzgârın tersine dönmesi ve Kızıl Ordu'nun Almanları bozguna uğratıp batıya doğru yürümesi sonucu, toprak kaybetme korkusuyla oluşturdu ve 1944 Normandiya çıkarmasının ardından Sovyetler Birliği'ni Berlin'de karşıladı.[4]

İngiliz tarihçiler de, gerek kendi ülkelerinin gerekse de diğer ulusların geleceğini etkileyen entrikalar tarihini teyit etmektedir. İngiliz tarihçi Mackenzie, İkinci Dünya Savaşı sonrası "Modern zamanların İngilteresi daima sarsıcı yıkımların merkezi oldu –bu başkaları tarafından böylece bilindi, yalnız kendisi durumu böyle görmedi" gözlemini yapıyordu. "İşte bu nedenle oluşan çift taraflı tablo: Dış dünyaya göre İngiltere entrikaların, ince hesapların ve muazzam gizliliklerin merkeziydi; kendisine göre her şeyden önce tok sözlü, basit ve iyi niyetli görünüyordu."[5] Mackenzie, İngilizlerin efsanevi gizli savaşının "Britanya İmparatorluğu'nu meydana getiren 'küçük savaşların' tarihine dayandığını"[6] öne sürmektedir. İkinci Dünya Savaşı arifesinde, Savunma Bakanlığı'ndaki İngiliz stratejistler, örtülü faaliyetlerde "Hindistan, Irak, İrlanda ve Rusya'da elde edilen deneyimlerin temel alınması gerektiğine, yani gerilla ile IRA taktikleri arası bir karışım elde edilmesi gerektiğine"[7] karar vermişlerdi.

Hitler'in Avusturya'yı ilhakından kısa bir süre sonra 1938 yılı Mart ayında, MI6 içerisinde, Section D (Kısım D) adı verilen ve görevi Avrupa'da yıkıcı operasyonlar düzenlemek olan yeni bir bölüm oluşturuldu. Kısım D Alman işgali tehdidi altında olan ülkelerde 'gölge' sabotaj grupları oluşturmaya

başladı.[8] 1940'ta, İngiltere'nin güneyinde bir Alman işgalinin olası görüldüğü sıralarda, "Kısım D hiç kimseyi bilgilendirmeden Britanya genelinde silah depoları oluşturma ve ajan toplama işine koyuldu. İngiliz yerel gizli servisi MI5, işin aslını öğrenmeden önce, genel merkeze Kısım D tarafından yürütülen faaliyetlere ilişkin raporlar gelmeye başlayınca ve ajanlarından bazılarının casus oldukları gerekçesiyle tutuklandıklarını öğrendiğinde alarma geçti."[9] Gölge ajanların Kısım D üyelerince toplanması ve örgütlenmesi herhangi bir gözlemciye çok gizli bir işmiş gibi görünebilirdi: Eski SOE üyesi Peter Wilkinson o günleri "Kirli giysileri, kötü siyah limuzinleriyle bu yabancıların görünüşleri (Kısım D ajanları) ve etraflarına yansıttıkları sır havası, yerel sakinler arasında alarm çanlarının çalmasına neden oldu" sözleriyle hatırlamakta. Gizli ajanlar ayrıca " 'çok gizli açıklaması' dışında varlıklarını açıklamayı ve işlerini tartışmayı reddettikleri için farklı görevlerdeki askeri komutanları da öfkeden çıldırmaktaydılar."[10] Yarım yüzyıl sonra Londra'daki İmparatorluk Savaş Müzesi'nin "Gizli Savaşlar" sergisi, 'Stay Behind' doktrinini izleyen MI6 Kısım D'nin ayrıca, İngiltere'de 'Yedek Birimler' adıyla bilinen silah ve patlayıcı donanımlı direniş ordularını nasıl kurup geliştirdiğini de" kamuoyuna açıklayacaktı. Bu ilk İngiliz Gladyo birimleri "özel eğitimden geçmişler ve adanın Almanya tarafından işgali durumunda düşman hatları gerisinde 'gölgede kalmak' için eğitilmişlerdi. Faaliyetlerini gizli sığınaklardan ve silah depolarından sürdürerek, Alman işgalcilere karşı sabotaj ve gerilla savaşı yürütme kabiliyetine sahip olacaklardı."[11] Alman işgali hiç gerçekleşmediği için planın pratikte işe yarayıp yaramadığı hiçbir zaman anlaşılamadı. Ama Ağustos 1940'ta İngiltere ve İskoçya'nın Kuzey Denizi kıyılarında, işgale en açık sahilleri saran "hayli harap bir örgütün" kuruluşu tamamlanmıştı.[12]

MI6'nın Kısım D'sinin gizli savaşı Büyük Britanya sınırları dahilinde hazırlığı yapılan bir gizli savaşı ifade ediyordu. Temmuz 1940'ta Britanya Başbakanı Winston Churchill, SO-

E adı altında gizli bir ordunun kurulması emrini verdiğinde bu durum değişti. Kurulacak ordunun görevi "düşman işgali altındaki bölgede direniş hareketlerini destekleyip yıkıcı operasyonlar yürüterek, Avrupa'yı yangın yerine çevirmekti."[13] Başbakan'ın 19 Temmuz 1940 tarihli Savaş Kabinesi Muhtırası'nda, "Başbakan, ilgili bakanlarla gerçekleştirdiği istişarelerin ardından, ilave olarak, tahrip ve sabotaj yolu ile deniz aşırı düşmana karşı yürütülecek tüm eylemleri koordine edecek yeni bir örgütün derhal kurulmasına karar verdi" kaydı yer almaktadır. SOE, Hugh Dalton'un bakanlık yaptığı Ekonomik Mücadele Çalışma Bakanlığı emri altına verildi. Durdurulamaz görünen Alman kuvvetleri Fransa'yı işgal ettikten sonra, Bakan Dalton ısrarla işgal altındaki topraklarda Alman kuvvetlerine karşı gizli bir savaş yürütülmesi gerektiğini belirtiyordu: "Düşman işgali altındaki topraklarda, İrlanda'daki Sinn Fein hareketi benzeri, şu anda Japonya'yla savaşan Çinli Gerillalar gibi, Wellington kampanyasında önemli bir rol oynayan İspanyol Düzensiz Orduları benzeri ya da –herkesin kabul edeceği üzere– bizzat Nazilerin dünyadaki hemen her ülkede geliştirdikleri dikkate değer örgütlenme benzeri hareketler örgütlemeliyiz." İngilizlerin gizli savaş silahını göz ardı etmemesi gerektiği düşüncesi hayli mantıklıydı ve Dalton şunu vurguluyordu: "Bu 'demokratik enternasyonal', endüstriyel ve askeri sabotajlar, işçi ajitasyonları ve grevleri, sürekli propaganda, hainlere ve Alman liderlere düzenlenecek terörist saldırılar, boykotlar ve ayaklanmalar dahil her tür metodu kullanmalıdır."

Bu nedenle tam gizlilik içinde, İngiliz askeri ve istihbarat yapısının gözü pek neferlerinden oluşan bir direniş şebekesi kurulması gerekiyordu: "Bize gereken, zulüm altındaki ülke vatandaşlarını destekleyecek, kontrol ve koordine edecek ve onlara ilham verecek yeni bir örgütlenme. Bunun için tam gizliliğe, mutlak fanatizmle sarmalanmış bir şevke, değişik uluslardan insanlarla çalışma arzusuna, tam politik güvenilirliğe ihtiyacımız var."[14]

Bakan Dalton yönetimindeki SOE'nin komutası; ufak tefek, bıyıklı bir dağ köylüsü tipine sahip Tümgeneral Sir Colin Gubbins'e verildi. Gubbins, daha sonraları İngiliz Gladyosu'nun kuruluşunda yer alan önemli isimlerden biri olacaktı.[15] Gubbins, SOE'nin görevini, "işgal altındaki ülkelerin halklarına; mümkün olan her noktada yapılacak sabotajlar, tahribatlar, iş yavaşlatma eylemleri, ani baskınlar ve benzeri eylemlerle Alman Savaş kuvvetini aralıksız olarak taciz etme cesareti ve imkânını vermekti" sözleriyle açıklıyordu. SOE, İkinci Dünya Savaşı deneyiminden doğan Gladyo'nun karbon kopyası gibiydi. Gubbins, büyük planı özetle şöyle anlatıyordu: "En basit anlatımıyla bu plan, işgal altındaki topraklara büyük sayıda personel ve külliyetli miktarda silah ve patlayıcı dağıtımını gerektirmekteydi."[16]

Özel Harekâtlar İdaresi (SOE), Kısım D personelinin büyük bölümünü hizmeti altına soktu ve nihayetinde saflarında 13 bin erkek ve kadını barındıran, küresel çapta ve MI6'yla sıkı işbirliği dahilinde faaliyet gösteren asli bir kurum haline geldi. Her ne kadar SOE Uzak Doğu Asya'da, Hindistan'dan Avustralya'ya kadar çeşitli yerlerde özel görevler üstlendiyse de, ana harekât alanı, ulusal gizli ordular kurmaya odaklandığı Batı Avrupa'ydı. SOE düşman işgali altındaki topraklarda sabotaj ve yıkımları büyüttü ve ilgili ülkelerin yeniden zapt edilmesi için çalışan direniş gruplarına yardımcı olacak eğitimli adamlardan oluşan bir çekirdek yapı kurdu. Britanya Kabine Ofisi raporunda "SOE beş yıl boyunca, Avrupa'nın iç politikasına dönük İngiliz faaliyetlerinde kullanılan ana unsur oldu" denilmekte ve örgütün geniş görev yelpazesi nedeniyle "muazzam güçlü bir araç" olduğu vurgulanmaktaydı. Raporda, "SOE faaliyet gösterdiği müddetçe, Avrupalı hiçbir politikacı İngilizlerin ilgisiz davrandığı ya da kılını kıpırdatmadığı yanılsamasına kapılamazdı"[17] yorumu yapılıyordu.

SOE savaşın ardından, 1946 yılı Ocak ayında resmi olarak dağıtıldı ve SOE kumandanı Gubbins istifa etti. Ancak 1939'dan 1952'ye kadar MI6'ya başkanlık eden Sir Steward

Menzies, gizli ordu gibi değerli bir aracı bir kenara bırakmaya niyetli değildi ve MI6'nın Özel Harekâtlar dalı müdürünün de doğruladığı üzere, İngiliz örtülü faaliyetleri Soğuk Savaş süresince de devam etti. Kabine tarafından hazırlanan SOE'yle ilgili gizli bir raporda, "Gelecekte yaşanabilecek savaşlar için yeniden SOE benzeri bir yapı kurulması gerektiği açıktır"[18] kanısına varılıyordu. İngiliz SOE ve ardılı Özel Harekâtlar (SO) ile ilgili uzun vadeli hedefler, 4 Ekim 1945 tarihinde, Genel Kurmay Başkanlığı'nca geçici olarak onaylandı; bu kapsamda ilk olarak savaş durumunda hızla genişleme kabiliyetine sahip iskelet bir şebekenin oluşturulmasına, ikinci olarak da İngiliz hükümetinin yurt dışındaki gizli harekâtlarının gereklerine göre hizmet verilmesine karar verildi. "Bu görevlerin, Sovyetler Birliği'yle oluşacak herhangi bir ihtilafın sonucu saf değiştirebilecek, ancak Sovyet egemenliği altına henüz girmemiş ülkelerde yerine getirilmesine öncelik verildi."[19] Böylece Batı Avrupa, İkinci Dünya Savaşı sonrasında da İngiliz gizli savaşının muharebe alanı olmaya devam etti.

30 Haziran 1946'da SOE kapatıldıktan sonra, MI6 içinde "Özel Harekâtlar" (SO) bölümü oluşturuldu ve bölüm Tümgeneral Colin Gubbins'in kumandası altına verildi. Hollanda gizli servislerini araştıran Frans Kluiters, MI6'nın gizli antikomünist orduların kurulma sürecine aktif biçimde dahil olduğunu belirterek, "Özel Harekâtlar, Batı Almanya, İtalya ve Avusturya'da çeşitli şebekeler kurmaya başladı. Bu şebekeler (gölge örgütler) olası bir Sovyet işgali durumunda aktif hale getirilecek, istihbarat toplamaları ve sabotaj eylemleri gerçekleştirmeleri sağlanacaktı"[20] diyordu. Gubbins, SOE personelini 1945 sonrası süreçte de Almanya, Avusturya, İtalya, Yunanistan ve Türkiye gibi ülkelerde tutmaya devam etti; çünkü SOE ve ardıllarının "salt Almanya'yı yenmekten daha büyük politik kaygıları" vardı. İngilizlerin Avrupa'daki çıkarları "Sovyetler Birliği ve Avrupa Komünizmi tehdidiyle karşı karşıya" bulunuyordu ve 1945 tarihli açık direktifte "SOE'nin ana düşmanının komünizm ve Sovyetler Birliği olduğu net bi-

çimde ortaya konuyordu."[21] Dışişleri Bakanı Ernest Bevin birkaç yıl sonra, 22 Ocak 1948'de mecliste bir konuşma yaparak, milletvekillerinden Sovyet yıkımına ve Sovyet 'Beşinci Kolu'na karşı kullanılmak üzere özel silahlı birimler kurulmasına onay vermeleri isteğinde bulundu; amaç yürütülen gizli operasyonlara meclisten destek alınmasını sağlamaktı. Zamanın seçkin parlamenterleri önerinin hali hazırda uygulamada olduğunu biliyordu.

Büyük Britanya'nın bu düşmanını Washington da düşman kabul ettiğinden, iki ülke ordusu ve gizli servisleri hayli yakın bir işbirliği içindeydi. CIA örtülü faaliyet bölümü Politika Koordinasyon Bürosu (OPC) Müdürü Frank Wisner, Beyaz Saray'ın emirleri doğrultusunda, Batı Avrupa genelinde gizli gölge ordular kuruyordu ve faaliyetleri esnasında Tümgeneral Gubbins'in MI6 Özel Kuvvetleri'yle ortak çalışmalar yürütüyordu. Fransız gizli servisleri üzerine çalışan Roger Faligot ve Remi Kauffer'in incelemelerine göre, CIA ve MI6 ilk adımda "Almanya, Avusturya ve kuzey İtalya'da, İtilaf Kuvvetleri'nin ayakta kalan birimlerini etkisiz hale getirmiş", ardından bozguna uğratılan faşistlerin bir bölümünü yeni antikomünist gizli ordulara angaje etmişti. "Ve gerçekten, savaştan henüz çıkmış demokratik ülkelerin gizli servisleri, CIA'nın OPC'si ve SIS'nin SOB'si aracılığıyla, bu faşist komandoların bir bölümünü, eski müttefikleri Sovyetlere "karşı" faaliyetlere yönlendirmeye çalıştılar."[22]

MI6 ve CIA ile bunların örtülü faaliyet bölümleri SOB ve OPC'nin yanı sıra, İngiliz ve Amerikan askeri Özel Kuvvetleri de yakın işbirliği içinde hareket ediyordu. Düşman işgali altındaki bölgede gizlilik gerektiren özel görevler gerçekleştirmek için eğitilmiş SAS ve Amerikan Yeşil Bereliler, Soğuk Savaş boyunca sayısız olayda kol kola hareket ettiler ve çeşitli operasyonların yanı sıra gizli gölge orduları da eğitimden geçirdiler. Avusturya Gladyosu'nu kuran, Eski Kraliyet Deniz Kuvvetleri askerleri Giles ve Preston, yeni gladyatörlerin İngiltere Portsmouth yakınlarında bulunan ve MI6 ile İngiliz

SAS tarafından ajan eğitimi için kullanılan Fort Monckton'a gönderildiğini teyit ediyordu. Kendileri de bu Gladyo eğitimlerinde bizzat yer almış; gizli şifreler, silah kullanımı ve örtülü faaliyetlerle ilgili dersler görmüşlerdi.[23] İngiliz SAS tarafından eğitilenler arasında, Sardunya'daki Capo Marargiu'da kurulu İtalyan Gladyo üssü Centro Addestramento Guastatori (CAG) eğitimcilerinden Decimo Garau da bulunmaktaydı. Eğitmen Garau 1990 Gladyo açıklamaları sırasında, bu eğitim şöyle anlatıyordu: "Özel Kuvvetler'in davetlisi olarak bir haftalığına İngiltere Poole'a gittim. Bir hafta kaldım ve bazı eğitimlere katıldım. Kanal üzerinden paraşütle atladım. Özel Kuvvet askerleriyle güzel ilişkiler kurduk. Sonra SAS'la birlikte bir tatbikat planlaması ve uygulaması için Hereford'a gittim."[24]

O sıralarda örtülü faaliyet ve gayrinizami harp konusunda en yetkin ordu İngilizlerindi. İkinci Dünya Savaşı'nın ortalarında, 1942'de oluşturulan SAS Özel Kuvvetleri, Kuzey Afrika'da düşman hattına yakın bölgelerde saldırılar gerçekleştirebilme amacıyla kuruldu. İngiliz Özel Kuvvetleri SAS'nin savaş boyunca en tehlikeli düşmanı, elbette, Heinrich Himmler komutasındaki Alman Özel Kuvvetleri SS'ti. Tüm Özel Kuvvetler gibi Alman SS de özel armalara sahip, seçkin bir muharebe kıtasıydı –kuru kafa ve gümüş hançerle süslenmiş parlak siyah üniformalar. Kendilerini sıradan kuvvetlerden üstün gören SS'ler "fanatik katiller' namıyla ün salmışlardı. Nazi Almanyası'nın yenilmesinin ardından SS Özel Kuvvetleri suç örgütü ilan edildi ve 1946'da Nürnberg'de yapılan Müttefik Mahkeme'de feshedildi.

SAS Ekim 1945'te, savaşın zaferle sonuçlanması sonrası dağıtıldı. Ancak küresel gücü azalmaya başlayan Britanya İmparatorluğu, gizli kirli operasyonlara ve gözü kara harekâtlara tekrar ihtiyaç duymaya başlayınca SAS da yeniden doğdu ve 1947'de Malezya'da düşman hatları gerisinde savaştı. Hereford İngiltere'deki karargâhları 'Kreş'ten verilen sessiz emirlerle sayısız SAS operasyonu gerçekleştirildi. Bunlardan

biri de, 1958'de İngiliz yanaşması Umman diktatörlüğünde Sultan'a destek amacıyla solcu gerillaların bozguna uğratıldığı SAS operasyonuydu. Operasyonla birlikte alayın finansman sorunu da ortadan kalktı; çünkü bir SAS komandosunun da ifade ettiği gibi, bu sayede "sorunlu noktaya hızla ve dikkatle sızabildiklerini ve uzak bir bölgede göze çarpmadan faaliyet gösterebildiklerini" göstermişlerdi. "Bu, dönemin Muhafazakâr Hükümeti için muazzam derecede önemli bir kabiliyetti."[25] SAS'ın en açık operasyonu 1980'de Londra'daki İran büyükelçiliğine düzenlediği saldırıydı. 1982'de Falkland Savaşı'nda daha gizli bir faaliyet yürüttü. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana gerçekleştirdiği en büyük iki askeri konuşlanmadan biri 1991'deki Körfez hizmetiydi, diğeri de ABD'li Yeşil Berelilerle birlikte 1999 yılı öncesi ve süresince Sırp bölgesinde devam eden NATO bombardımanı sırasında Kosova Bağımsızlık Ordusu'nu (KLA) gizlice eğitip silahlandırmalarıydı.

Muhafazakâr İngiliz parlamenter Nigel West, ABD'li Yeşil Bereliler gibi "Britanya'nın SAS'ı da, Sovyetler Batı Avrupa'yı işgal etmiş olsaydı, Gladyo Operasyonu'nda stratejik bir rol üstlenecekti" derken doğru bir noktaya işaret ediyordu. Bu, operasyonel planlamanın Avrupa gölge ordularına uzandığını belirten imalı bir açıklamaydı.[26] Her iki paramiliter birim yakın işbirliği içindeydi. Sıkı işbirliğinin bir göstergesi de, Amerikan Özel Kuvvetleri askerlerinin, SAS idollerine özenerek taktığı yeşil berelerdi. Özel Kuvvetler'in 1953'ten itibaren gayrı resmi olarak "yabancı" bir başlık takmaya başlaması üst düzey ordu mensuplarınca kaygıyla karşılandı. Ancak, hararetli bir örtülü faaliyet ve Özel Kuvvetler taraftarı olan Başkan Kennedy'nin, Ekim 1961'de ABD Özel Kuvvetleri karargâhı Fort Bragg'e gerçekleştirdiği ziyaret sırasında bereye onay vermesi üzerine, bu nişan Birleşik Devletler'de resmi kabul gördü. Bu tarihten sonra da ABD Özel Kuvvetleri'nin en ünlü kolunun etiketi haline geldi. ABD'nin daha köklü ve prestijli SAS'a saygısı uzun yıllar boyu sürdü;

Hereford'daki SAS karargâhı "ana evi" olarak anılmaktaydı ve İngiliz gizli harp merkezinden mezun olmak, ABD Özel Kuvvetleri askerleri arasında prestij kaynağıydı. İngilizler de gördükleri saygıya karşılık olarak Özel Kuvvetler ittifakını geliştirme çabası içerisindeydiler ve 1962'de ABD Yeşil Berelileri'nin komutanı Tümgeneral William Yarborough'u SAS'ın onur üyesi ilan ettiler.

1990'daki Gladyo açıklamalarından neredeyse iki yıl önce BBC, İngiliz ve Amerikan Özel Kuvvetleri arasındaki gizli işbirliğini gözler önüne seren "Kötülük Azat Edildi" adlı bir belgesel yayınladı. Belgeselde SAS İngiliz Özel Kuvvetleri ve ABD Yeşil Berelileri'nin son otuz yılda Kenya'dan Kuzey İrlanda'ya, Umman'dan Vietnam'a, Yemen'den Kıbrıs'a ve diğer ülkelere varan tüm büyük harekâtlarda tutuklulara nasıl işkence yaptıkları teşhir ediliyordu. Eski Yeşil Bereli Luke Thomson kameralar önünde, Fort Bragg'deki ABD Özel Kuvvetleri ile SAS'ın ortaklaşa bir eğitim programından geçirildiğini anlatıyordu. "Kötülük Azat Edildi" belgeselinin İngiliz yapımcısı ve iki yıl sonraki Gladyo skandallarının ünlü muhabirlerinden gazeteci Richard Norton Taylor, belgeseli şu yorumla bitiriyordu: "İşkence bize varsaydığımızdan daha yakın ve daha yaygın."[27] Kamboçya'daki bir başka çok gizli operasyonda, ABD Yeşil Bereliler, ABD Başkanı Reagan'ın özel danışmanı, kıdemli CIA ajanı Ray Cline'ın kurduğu bağlantılar aracılığıyla Kızıl Kmerler soykırım birimlerini eğittiler. 1983'te İran Kontra skandalı patladığında, Başkan Reagan artık nahoş haberlere konu olmamak adına, İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher'dan nöbeti devralmasını rica etti; Thatcher, SAS'ı Pol Pot kuvvetlerine eğitim vermeye yolladı. SAS kıdemli askerleri daha sonraları yaşadıklarını şöyle anlatacaklardı: "İlk önce 1984'te Tayland'a gittik. Biz 'Yankeeler'le birlikte çalışırız, kardeş kadar yakınızdır. Orada yapılanlardan onlar da en az bizim kadar rahatsız oldu. Kızıl Kmerler'e pek çok teknik konuda eğitim verdik. Başlangıçta, doğrudan köylere inip insanları kıyımdan geçirme

düşüncesindeydiler. Biz 'yavaş olun' dedik. Pek çoğumuz, azıcık şans tanınsa, taraf değiştirecektik. Sinirlerimiz öylesini bozulmuştu. Pol Pot'la ortaklaştırılmış olmaktan nefret ediyorduk. Size şunu söyleyeyim: bizler askeriz, çocuk katilleri değil."[28]

Gladyo'yla ilgili belki de en çarpıcı açıklamalardan birini, İngiliz Genelkurmay Başkanı Topçu Mareşal Lord Carver yapmıştır: "Gizli operasyonlarla ilgili deneyimlerimin bana öğrettiği, bunların nadiren uzun süre sır olarak kaldıklarıdır." "O kaygan yokuşa bir kez adım attıktan sonra, Özel Kuvvetler'in kuralları eline almaya başlama tehlikesi ortaya çıkar; tıpkı Fransızların Cezayir'de yaptıkları gibi, ya da son olarak Yeni Zelanda'daki Greenpeace olayında yapmış olabilecekleri gibi."[29] Bahsedilen olayda Fransız gizli servisi Service de Documentation Exterieure et de Contre-Espionnage (SDECE) 10 Temmuz 1985'te, Fransızların Pasifik'te yaptığı nükleer denemeleri protesto eden Greenpeace üyelerinin gemisi Rainbow Warrior'u batırmıştı. SAS birimlerinin, İrlandalı cumhuriyetçilere SAS'ın teröristten başka bir şey olmadığını düşündürten Kuzey İrlanda'daki hassas konuşlanması da tam anlamıyla kaygan bir zemini gösteriyordu. Eleştirilerde "buradan güçlü bir anlam çıkarılabilir" deniliyordu, "İngilizler bile SAS'ın Kuzey İrlanda'da çözümden çok problemin bir parçası olduğunu düşünmektedir."[30]

1990'da Gladyo skandalı patladığında İngiliz basınında şu türden yorumlar çıktı: "Elit Özel Kuvvetler SAS alayının boğazına kadar NATO entrikasının içine battığı ve MI6'yla birlikte gerilla savaşı ve sabotaj eğitimi veren bir kol olarak faaliyet gösterdiği artık açık." İngiliz basını, özellikle şu iki nokta üzerinde duruyordu: "İtalyan gölge birim Britanya'da eğitim aldı. Kanıtlar, 1980'lerde dahi bu eğitimlere devam edildiğini gösteriyor" ve "Batı Almanya'nın İngiliz mıntıkasında gizli silah zulaları bulunduğu ve bunların SAS tarafından inşa edildiği ortaya çıktı."[31] İngilizlerin gizli eliyle ilgili en iyi verilerden biri, İsviçre parlamentosu tarafından İsviçre

gizli gölge ordusu P26'nın araştırılması için kurulan komisyondan geldi. Basın, tarafsız İsviçre'de halkı şoka uğratan bilgiyi şu sözlerle geçiyordu: "İngiliz gizli servisleri, İsviçre'deki silahlı ve gizli bir örgütle [P26], Batı Avrupa'daki 'direniş' şebekesinin bir bölümünü oluşturan bir dizi örtülü anlaşma vasıtasıyla yakın bir işbirliği yürütmekteydi." Haberlerde, konunun araştırılması görevinin İsviçreli hâkim Cornu'ya verildiği hatırlatılarak hazırlanan rapora değiniliyordu: "Grubun [P26], İngiliz gizli servisleriyle işbirliğinden bahsedilirken 'şiddetli' nitelemesi kullanılıyor ve Britanya'nın gölge yapılanmalarla ilgili bilgi birikimini grupla paylaştığı belirtiliyor. Raporda, P26 kadrolarının düzenli olarak Britanya'daki eğitim çalışmalarına katıldığını belirtiliyor. Ele geçirilen bulgulara göre, İngiliz danışmanlar –muhtemelen SAS'tan– İsviçre'deki gizli eğitim kurumlarını ziyaret ediyorlardı." İronik biçimde, İngilizler İsviçre gizli ordusu hakkında İsviçre hükümetinin bildiğinden daha fazla şey biliyorlardı. Çünkü "rapora göre, P26'nın faaliyetleri, şifreleri ve grup lideri Efrem Cattelan'ın ismi İngiliz istihbaratı tarafından bilinmekteydi; İsviçre hükümeti ise bu konularda bilgilendirilmiyordu. Britanyalılar'la P26 arasında yapılan gizli anlaşmalarla ilgili detaylı bilgiler sunabilecek belgelere ulaşılamadığı belirtiliyor."[32]

İsviçreli gladyatörler 1960'lar, 1970'ler ve 1980'ler boyunca Büyük Britanya'da İngiliz Özel Kuvvetler eğitmenlerinden eğitim aldılar. İsviçreli Gladyo eğitmeni ve iddialı Gladyo üyesi Alois Hürlimann'a göre, bu eğitimlere muhtemelen Kuzey İrlanda'da gerçekleştirilen, IRA faaliyetlerine dönük simülasyonsuz –gerçek– örtülü faaliyet operasyonları da dahildi. Hürlimann bunu, İsviçre'de bir İngilizce dil kursunun konuşma saatinde boşboğazlık edip açıklamış, zayıf İngilizcesi'yle Mayıs 1984'te İngiltere'deki gizli eğitimlerde yer aldığını belirtmişti. Hürlimann'ın tam donanımlı savaş elbiseleriyle katıldığı eğitimde IRA'nın bir silah deposuna simülasyonsuz bir saldırı düzenlenmiş ve en az bir IRA eylem-

cisi öldürülmüştü.[33]

Hâkim Cornu'nun 1991'de yürüttüğü soruşturmada ortaya çıkan en ilginç bilgilerden biri de, P26'nın tipik Harpoon donanımına sahip komuta ve komünikasyon merkezinin İngiltere'de bir yerlerde kurulu olduğunun ortaya çıkmasıydı. Taraflar 1984'te bir 'Müşterek Geçici Anlaşma' imzalamıştı –1987'de bir 'Teknik Destek Notu'yla tamamlandı– ve anlaşmada özel olarak "Büyük Britanya'daki eğitim merkezlerinden, İngiltere'deki İsviçre'ye ait bir radyo vericisi merkezinden ve iki servisin teknik konulardaki işbirliğinden bahsedilmekteydi." Hâkim Cornu, üzüntüyle "'Müşterek Geçici Anlaşma'nın da 'Teknik Destek Notu'nun da bulunamadığını" belirtiyor ve ekliyordu: "İsviçre askeri gizli servisi UNA'nın sorumlu kişisi, Aralık 1989'da bunları, herhangi bir kopyasını da çıkarmadan İngiliz gizli servisine ilettiğini söyledi. Bunu yapma sebebi ise belirsiz."[34] İsviçre hükümeti, raporun sonunda "İsviçre'deki örgütün kadroları İngilizleri bölgedeki en iyi uzmanlar olarak tanımlamaktalar" diyordu.[35]

Gizli orduların 1990 yılı sonlarında ortaya çıkarılmasının ardından, adı belirsiz eski bir NATO istihbarat görevlisi "İngilizlerle ABD'liler arasında bir iş bölümü vardı. Fransa, Belçika, Hollanda, Portekiz ve Norveç'teki operasyonların sorumluluğu Britanya'ya aitti; Amerikalılar ise İsveç, Finlandiya ve Avrupa'nın geri kalan kısmıyla ilgileniyordu."[36] iddiasını gündeme getirdi. İtalya'daki durumun gösterdiği üzere, bu iş bölümü, her ülkede o kadar basit işlemiyordu. İtalyan askeri gizli servisi SIFAR'ın ilk direktörlerinden General Umberto Broccoli, 8 Ekim 1951'de İtalyan gölge ordusu ve gladyatörlerin eğitimiyle ilgili meselelerde fikir alışverişinde bulunmak üzere İtalyan Savunma Bakanı Efisio Marras'a bir mektup gönderdi. Broccoli İngilizlerin Hollanda, Belçika "ve tahminen Danimarka ve Norveç'te" hali hazırda bu tür gölge şebekeler oluşturduğunu ifade ediyordu. Broccoli Büyük Britanya'nın "bu alandaki engin deneyimlerini kendileriyle paylaşacağını" ve Amerikalıların "insan, materyal (tahminen üc-

retsiz ya da neredeyse yok pahasına) ve belki mali kaynak sağlayarak örgütle aktif işbirliği yapma teklifi getirdiklerini" teyit etmiş olmaktan mutluluk duyuyordu. Broccoli, özel olarak seçilmiş yedi İtalyan askerini özel eğitim almak üzere Kasım 1951 ile Şubat 1952 arası İngiltere'ye yollamanın ne kadar işe yarayacağına dikkat çekiyor, bu askerlerin İtalyan gladyatörlerinin eğitimini direkt olarak üstlenebileceğini söylüyordu. Askeri gizli servis başkanı Broccoli, Savunma Bakanı Marras'tan "bu kursa onay vermesini" istiyordu, "çünkü İngilizlerden habersiz olarak Amerikan gizli servisiyle de kursa katılma konusunda anlaşmaya varmış durumda" idi.[37]

İngiliz Gladyo eğitimi ücretli ama ciddi bir işti ve Broccoli, "Bu işin maliyeti 500 milyon Liret kadar olacaktır. Takdir edersiniz ki bu, SIFAR bütçesinden temin edilemez; dolayısıyla Silahlı Kuvvetler'in bütçesinden karşılanması gerekecektir."[38] itirafında bulunmaktaydı. Broccoli özel olarak, MI6'nın, İtalyan Gladyosu'nun eğitimini, silahların İngilizlerden alınması koşuluyla üstleneceğini belirtiyordu. Bununla birlikte, egemenlik savaşı olarak yorumlanabilecek bu durumda, varlıklı CIA, Gladyo ordularına ücretsiz eğitim sunuyordu. Sonuçta İtalyanlar en iyi olan eğitimi almaya karar verdiler. Askerlerini hayli saygın İngiliz Özel Eğitim Okulları'na yolladılar, ancak bir yandan da kendilerine bedava silah sağlayan Amerikalılarla gizli bir anlaşma yaptılar. İngilizler bu durumdan hoşlanmadı. Ve SIFAR başkanlığında Broccoli'nin ardılı olan General Ettore Musco, Gladyo eğitiminin verildiği Portsmouth yakınlarındaki İngiliz Fort Monckton'ı ziyaret ettiğinde atmosfer gergindi: "1953'te İngilizler aptal yerine konduklarını fark ettiler ve General Musco'ya öfkeli bir sitemde bulunarak, 'servisinin kendisini büsbütün Amerikalılara sunmasını' protesto ettiler."[39]

CIA ve MI6 arasındaki egemenlik savaşı İtalya'yla sınırlı değildi. 1990 yılının sonlarına doğru, Belçika Savunma Bakanı Guy Coeme, gizli ordunun keşfi üzerine "İngiliz ve Belçikalı istihbarat teşkilatları arasındaki ilişkinin çıkış noktası,

Bay Spaak ile İngiliz istihbarat servisi başkanı [Menzies] arasında kurulan bağlantılar ve Birleşik Devletler, Büyük Britanya ve Belçika arasında yapılan düzenlemelerdir."[40] açıklamasında bulunuyordu. Üçlü anlaşmada bazı problemler yaşanıyordu; çünkü MI6 ve CIA, Belçika'nın birinden birine daha fazla ayrıcalık tanımadığından emin olmak istiyordu. MI6 Başkanı Stewart Menzies, bu nedenle, 27 Ocak 1949'da zamanın Belçika Başbakanı Paul Henri Spaak'a bir yazı gönderdi: "Ülkelerimizi ilgilendiren, benim hayli önemli gördüğüm ve son zamanlarda beni biraz kaygılandıran belirli sorunlarla ilgili sizinle bire bir fikir alışverişinde bulunma fırsatı yakalamak bana büyük sevinç verdi." Menzies sözlerine, her iki ülkenin "Kominform ve potansiyel düşman faaliyetleri konusundaki" işbirliğini güçlendirmesi ve "savaş durumunda faaliyet gösterecek istihbarat ve harekât örgütlerinin hazırlıklarına" başlaması gerektiği vurgusuyla devam ediyor ve özellikle "belirli askerler benim servisimle birlikte bu konuların teknik detaylarını çalışmak üzere yakın gelecekte Birleşik Krallık'a gönderilmeli" diyordu. Spaak'ın MI6 ile değil de CIA ile Gladyo anlaşması imzalaması kaygısını taşıyan Menzies, şu noktanın da altını çizmekteydi: "Amerikalıların Batı Avrupa'nın savunulmasına katkılarını her zaman çok önemli bulmuşumdur. Bununla birlikte ben, Amerikalılarınki de dahil tüm kuvvetlerin ahenk içerisinde çalışması gerektiğine inanıyorum. Bu nedenle, Amerikalılar savaşın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sizinle belirli hazırlıklar içerisine girmek istediğinde, bu aktivitelerin tarafımdan koordine edilmesinin zaruri olduğunu –ve sizin de bu konuda bana onay verdiğinizi– düşünüyorum."

Menzies ardından, 1948 yılı boyunca, 1949'da Kuzey Atlantik Antlaşması imzalanıp Gladyo koordinasyonunu NATO devralıncaya kadar gayrinizami harbi koordine görevini yürüten "Batı Birliği Gizli Komitesi'ne (CCWU) özel bir vurgu yapıyordu. "Böylesi bir işbirliği" diyordu Menzies, Spaak'a yazdığı mektupta, "daha çok Batı Birliği Genelkurmayla-

rı'nda yaşanabilecek, arzu edilmeyen tepkilere engel olacaktır. Amerikan Servisi başkanına hali hazırda, kendisiyle bu temelde daha detaylı bir işbirliği yapmaya hazır olduğumu ve bu nedenle kendileri tarafından formüle edilen her tür projenin, İngiliz ve Amerikan servislerinin Londra'da proje üzerine mütalaada bulunması amacıyla Washington'a geri gönderilmesi gerektiğini söylemiş durumdayım." Menzies ayrıca Belçika Gladyosu'nun donatılması gerektiğini belirterek, "Yakın gelecekte eğitim ve materyal ihtiyaçları doğacak. Askerlere belirli eğitim imkânlarının sağlanması ve Özel Servisiniz'in başkanı tarafından tarafımıza bildirilen diğer konularla ilgili işleri üstlenmiş bulunmaktayım. Ve yakın gelecekte gizli faaliyetler için elinizde bulunması zorunlu, şu anda üretim sürecinde olan (Telsiz sistemleri gibi) yeni ekipmanları da sağlayabilecek pozisyondayım." MI6 başkanının söylediği üzere, bazı araç gereçler Belçika-Gladyosu'na ücretsiz verilebilecekken geri kalan için ücret ödenmek zorundaydı: "Bu tür özel ekipmanlar verilecek ya da kiralanacaktır; ancak daha klasik tip yeni materyallere ihtiyaç duyulması halinde, (yani küçük silahlar ve benzeri askeri ihtiyaçlar), muhasebelerinin İngiliz ve Belçika Özel Servisleri arasında yapılacak dostça görüşmelere tabi tutulmasını teklif ediyorum." Elbette Belçika Gladyosu'nun oluşturulması yüksek gizlilik koşulları altında gerçekleştirilmeliydi ve Menzies mektubunu şu ifadeyle bitiriyordu: "Şunu eklemeye mecburum ki; bu yazışmanın çok gizli tutulması ve ortak kararımız olmaksızın üçüncü bir gruba ifşa edilmemesi arzumu paylaşacağınızdan eminim."[41]

Spaak yaklaşık iki hafta sonra Menzies'e gönderdiği yanıtta, İngilizlerden yardım almaktan mutluluk duyduğunu, ancak konuyla ilgili olarak Amerikalıların da Belçika'yla temasa geçtikleri hususunda kendisini bilgilendirmesi gerektiğini belirtiyor; İngiliz ve Amerikalıların sorunu önce kendi aralarında çözmesinin daha önemli olduğunu düşündüğünü söylüyordu. "Size katılıyorum' diye yazıyordu Belçika Baş-

bakanı, "üç servisin (Belçika, Amerika ve İngiliz) yakın işbirliği içinde hareket etmesi son derece arzulanan bir durumdur." MI6 ve CIA arasındaki egemenlik savaşından habersiz olan Spaak, yanı sıra şöyle demekteydi: "Eğer Amerikalılar ve İngilizler bu işbirliğini reddederse, Belçika servisi hayli güç duruma düşecektir. Bu nedenle ben, bu sorunun Londra ve Washington arasında yapılacak en yüksek düzeydeki görüşmeler sonucu çözülmesinin kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum."[42]

Norveç'te gizli servis başkanı Vilhelm Evang, hem gölge şebekenin inşasında hem de ilk Norveç İstihbarat Servisi'nin (NIS) oluşumunda merkezi bir rol oynamıştı. Oslo'da fen bilimleri alanında üniversite diploması alan Evang, Norveç hükümetinin küçük istihbarat servisine 1942'de Londra'da bulunduğu sırada katıldı. Evang Norveç'e döndükten sonra 1946 yılında, İngilizlerle kurduğu mükemmel ilişkiler sayesinde, savaş sonrası NIS örgütünü kurdu ve 20 yıl boyunca örgütün başkanlığını yürüttü. Evang hatıralarında, Şubat 1947'de 'merkezi savunma ve askeri döngüyle yakın ilişki içinde bulunan' ismi belirsiz bir İngiliz MI6 görevlisiyle buluştuğunu yazıyordu. "Bu faktörler, İngilizleri düşman işgali altındaki ülkelerde bir savunma sistemi oluşturmayla yakından ilgilenmeye itmişti. Görünen o ki, Hollanda, Fransa ve Belçika, az çok bir yeraltı ordusu görünümü çizen bir örgüt kurma süreci içerisindeler."[43]

Tarafsız komşu İsveç'te, eski bir İsveç askeri uzmanı olan ve 1957'de İsveç Gladyo şebekesine girdikten sonra on yıllarca bölge komutanı olarak çalışan Reinhold Geijer'den edinilen bilgilere göre, İsveç'te de yerel Gladyo komutanlarının eğitiminde İngilizler, CIA ile birlikte başat bir rol üstlendiler. 1996'da neredeyse 80 yaşında olan Geijer, İsveç kanalı TV 4'e, İngilizlerin kendisini İngiltere'de örtülü faaliyet operasyonları konusunda nasıl eğittiklerini anlattı. Geijer "1959'da Londra üzerinden Eaton dışındaki bir çiftliğe gittim. Yolculuk sırasında katı gizlilik prosedürleri izlendi; örneğin sahte

pasaport kullandım. Karımı aramama dahi izin verilmedi" diyordu. "Eğitimin amacı gizli mesajlar alma ve iletmeye yarayan ölü mektup kutusu* tekniklerini ve benzeri James Bond tarzı uygulamaları öğrenmekti. İngilizler çok sertti. Bazen aşırıya kaçtığımız hissine kapılıyordum."[44]

Gizli ordular 1990 sonlarında Batı Avrupa genelinde ortaya çıkarılıp, operasyondaki gizli İngiliz eline dikkat çekildiğinde, John Major hükümeti bu konuda herhangi bir adım atmayı reddetti. Sözcüler, meraklı İngiliz basınına günlerce, "korkarım güvenlik meselelerini tartışmayacağız" açıklaması yaptılar.[45] Britanya parlamentosu konuyla ilgili bir açık oturum ya da meclis araştırması yapılmasından kaçındı; 1992 yazına gelindiğinde gazeteci Hugh O'Shaughnessy "Britanya'nın merkezinde yer aldığı bir mesele hakkında, Beyazkoridor'da yaşanan sessizlik ve parlamento üyeleri genelindeki mutlak merak yoksunluğu fazlasıyla dikkat çekici."[46] diyordu. "Avrupa genelinde gölge ordular kurulmasında Britanya kesinlikle asli bir rol oynadı" yorumunu yapmak da İngiliz televizyonu BBC'ye bırakıldı. BBC, 4 Nisan 1991 tarihli Newsnight yayınında gizli orduların işledikleri suçların boyutlarını vurgulayarak "Maske düştü, dehşetengiz olaylar göründü" diyordu. BBC, gizli orduların gölge işleyişin yanı sıra politik manipülasyonlarda yer aldığını da ortaya çıkardı: "Tıpkı gladyatörlerin çift tarafı keskin kılıçları gibi, modern Gladyo'nun hikâyesinin de iki yanı bulunmaktaydı." Belgesel şöyle devam ediyordu: "Asıl sorun şu ki; saklı silah ve patlayıcı malzemeleriyle Gladyo akıl hocaları tarafından... yurtiçi sol harekete... yıkıcı darbeler vurmak için mi kullanıldı? Açıklanamamış terörist saldırılar dalgasından gerçekten devlet ajanları mı sorumluydu?" Ve Büyük Britanya'nın rolü neydi? İtalyan parlamenter Sergio de Julio kameralar önünde "Elimizde, Gladyo'nun başlangıcından itibaren, askerlerin eğitim için İngilte-

*Orj. "dead letter box" ya da kısaca DLB. Ajanların birbirlerini görmeksizin ve güvenliklerine zarar vermeden mesaj, belge, para, silah vb. Malzeme alış verişinde bulunmasını sağlayan örtülü faaliyet yöntemi (ç.n.).

re'ye gönderildiğini kanıtlayan belgeler var. Bunlar Gladyo örgütünün temel çekirdeğini kurmakla görevliydiler. Yani işbirliğiyle ilgili, daha doğrusu, Birleşik Krallık'la İtalya arasındaki işbirliğine ilişkin kanıtlarımız var."[47]

BBC muhabiri Peter Marshall, 1971-1974 yılları arası İtalyan Gladyosu'nu yöneten General Gerardo Serravalle ile gerçekleştirdiği söyleşide, generale, direkt olarak İngilizlerin rolünü sordu. İtalyan general İngilizlerle ciddi bir işbirliği içinde olunduğunu doğruluyordu: "Ben onları davet ettim [İngilizleri]; biz onların İngiltere'deki üslerini –gölge üslerini– ziyaret etmiştik ve iadeyi ziyaret bağlamında ben de onları davet ettim." Gazeteci Marshall "İngiliz gölge üssü nerede?" diye sorunca general gülmeye başlıyor ve şöyle yanıtlıyordu: "Üzgünüm size nerede olduğunu söylemeyeceğim, çünkü bu ülkenizin gizlilik alanı içerisine giriyor." Ardından Marshall, net yanıt alacağı bir soru soruyordu: "Ama İngilizlerden etkilendiniz?" Tahmin edileceği üzere, Serravalle'nin yanıtı: "Evet, öyle. Çünkü hayli verimli, iyi örgütlenmiş bir yapıydı ve kadro mükemmeldi."[48] oluyordu.

Bir yıl sonra BBC Gladyo konusunu bir kez daha ele alarak, Allan Francovich imzasıyla üç bölümlük mükemmel bir Gladyo belgeseli yayınladı. Bu tür hassas konularda çok az insan, yapımcı Francovich kadar mükemmel belgeseller yapma yeteneğine sahiptir. Francovich, CIA'nın karanlık yüzünü gözler önüne serdiği 1980 tarihli "On Company Business" (Şirket İşleri) adlı yapımıyla, Berlin Film Festivali'nde en iyi belgesel ödülünü aldı. Daha sonra Gladyo konusunu araştıran Francovich, 1995'te "The Maltese Double Cross" (Malta Haçı) belgeseliyle PanAm 103 sefer sayılı uçağın 1988'de Lockerbie üzerindeki çakılışıyla, aynı yıl İran'ın Air 655 uçağının yanlışlıkla Amerikan savaş gemisi USS Vincennes tarafından vuruluşu arasındaki bağlantıyı ortaya koydu. 17 Nisan 1997'de Houston Havaalanı Gümrük Bölgesi'nden Birleşik Devletler'e giriş yaparken esrarengiz koşullar altında geçirdiği bir kalp krizi sonucu hayatını yitiren Francovich'i arkada-

şı Tam Dalyell şu sözlerle anıyordu: "Francovich gibi, gerçeğin peşinden koşarken defalarca tehlikeyle burun buruna gelmekten kaçınmayacak insanlara romanlar dışında, gerçek hayatta fazlaca rastlanmaz."[49]

Francovich, asıl olarak röportajlar üzerine kurduğu ve özellikle İtalya ve Belçika'daki Gladyo üzerine yoğunlaştığı BBC belgesellerinde; P2 başı Licio Gelli, İtalyan sağcı terörist Vincenzo Vinciguerra, İtalyan Gladyosu komutanı General Gerardo Serravalle, Venedikli hâkim ve Gladyo keşifçisi Fellice Casson, Senatör Roger Lallemand, Belçika meclisi Gladyo soruşturması başkanı Decimo Garau, Sardinian Gladyo üssündeki eski İtalyan savcı William Colby, eski CIA Direktörü ve Martial Lekeu gibi Gladyo skandalının saymakla bitirilemeyecek pek çok kilit ismini kamera önüne çıkardı.[50]

Örneğin 1962'den 1966'ya kadar CIA Direktör Yardımcılığı görevini yürüten Ray Cline, Francovich'in kamerasına şu açıklamayı yapıyordu: "Bana göre, gölge şebeke çalışmasının tek nedeni, kötülerin en kötüsünün gerçekleşmesi durumunda, bir Komünist Parti'nin iktidara gelmesi durumunda, bize tüyo verebilecek, neler olduğunu anlatabilecek ve ortalıkta dolanacak güvenilir ajanlara sahip olmaktı." Kaydın devamında Cline, "Bazı sağ kanat grupların gölge ordulara angaje edilmiş ve gölge hale getirilmiş olması garip değil. Çünkü bunlar bir savaş başlaması durumunda bize gerçekten çeşitli tüyolar verebilecek gruplardı. Yani sağ kanat grupları kullanmakta –tabii eğer onları politik amaçlarla değil de istihbarat amacıyla kullanıyorsanız– hiçbir sorun yok."[51] diyordu. Ertesi gün Londra'daki gazeteler, belgeseli, "Bu, hükümeti düşürecek türden bir programdı; ama televizyon tarafından yaratılan anlık amnezi öyle bir şey ki, ertesi gün bulabildiğiniz tek şey gazetelerdeki birkaç yazıdan ibaret oluyor."[52] yorumlarıyla aktaracaktı.

5

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE GİZLİ SAVAŞ

ABD Başkanı Harry Truman, Almanya ve İtalya'nın yenilgisinin ardından, ABD Hava Kuvvetleri'ne, Hiroşima ve Nagazaki üzerine atom bombası atma emri vererek İkinci Dünya Savaşı'na kitlesel bir katliamla son noktayı koydu. Savaş sonrası Batı Avrupa iflasın eşiğindeyken Birleşik Devletler ekonomisi giderek güçleniyordu. Ancak askeri ve ekonomik gücüne karşın Beyaz Saray, dünya komünizminin karşı konulamaz görünen yükselişinin getirdiği korku içerisindeydi. Birleşik Devletler ve Büyük Britanya'nın 1918 ile 1929 yılları arasında Sovyetler Birliği'ne düzenledikleri sayısız saldırının başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından, İkinci Dünya Savaşı süresince Kızıl Ordu'yla yapılan askeri ittifak, sadece Hitler ve Mussolini'nin yenilgiye uğratılmasına ve Avrupa'nın bağımsızlaştırılmasına hizmet etmişti. Savaştan hemen sonra düşmanlıklar yeniden ortaya çıktı ve eskinin kol kola girmiş yoldaşları Soğuk Savaş yürüten acı düşmanlar haline geldi. Birleşik Devletler savaş sonrası Batı Avrupa'yı güvenlik çemberine alıp Yunanistan'da solla savaşırken, Stalin yönetimindeki Sovyetler Birliği de, iki dünya savaşı sırasında da saldırıya uğradığı Doğu cephesini sağlamlaştırdı. Stalin, sınırlı egemenlik doktrini doğrultusunda, Doğu Avrupa ülkelerini lokal oligarşilerin, merhametsiz Sovyet ordusunun ve Sovyet gizli servisi KGB'nin kontrolü altına sokarken; Truman, Polonya, Doğu Almanya, Macaristan, Romanya ve Çekoslavakya'da komünist kukla rejimlerin kuruluşunu kaygı içinde izledi. Keza Truman, Batı Avrupa'nın sözde bağımsız demokrasilerinde de komünist partilerle gizlice savaşılması

ve bunların zayıflatılması gerektiğinde karar kıldı.

CIA komünizmin yükselişini durdurmak amacıyla Çin'de de gizli bir ordu kurmaya kalktı; ama 1949'da Mao ve Çin Komünist Partisi'nin kontrolü ele geçirmesi sonucu başarısız oldu. Eski CIA Direktörü William Colby o zamanı şöyle anlatıyordu: "Kurduğumuz gölge şebekeler Sovyet egemenliği altında gerçekten faaliyet gösterebilir miydi; bunu hep merak ettim. Çin'de 1950'de Vietnam'da 1954'te olduğu gibi, kimi yerlerde son dakikada bu tür şebekeler örgütleme girişimlerinin başarısız olduğunu biliyoruz." 1950'de, ABD kontrolü altındaki Güney Kore ile Komünist Kuzey Kore'yi birbirinden ayıran kırılgan sınır boyunda patlak veren Kore Savaşı sırasında da ABD, Kuzey Kore'de de komünizm etkisini azaltmaya çalıştı ama başarısız oldu. CIA bununla yetinmeyip örtülü faaliyet operasyonları ve gizli ordular aracılığıyla Doğu Avrupa'daki pek çok ülke üzerinde de kontrol elde etmeye çalıştı, ancak buralarda da başarısız oldu. Colby, CIA'nın dışarıdan antikomünist ordular örgütleme girişiminin, "1950'lerde Polonya ve Arnavutluk'ta gizli polis tarafından anlaşılarak çökertildiğini" ifade ediyordu.[1]

Afrika, Latin Amerika ve Asya'nın belirli bölümlerinde bulunan ve "Üçüncü Dünya" olarak bilinen ülkelerde, hem servetin eşit dağılımı fikri hem de sanayileşmiş kapitalist "Birinci Dünya" uluslarına karşı bağımsızlık kazanma arzusu, komünizm ve sosyalizm çeşitlemelerinin popülerlik kazanmasını getirdi. İran'da Musaddık, sosyalizmi gündemine alıp petrol servetinin bir bölümünü halka dağıtmaya kalkıştı. Hindistan'ın Büyük Britanya'dan bağımsızlığını geri almasının ardından, Afrika'da da sömürgeciliğe karşı sol başat bir mücadele başladı. Kamerun, Togo, Madagaskar, Somali, Nijer, Nijerya, Çad, Kongo, Gabon, Senegal, Mali, Ivory Sahili, Moritanya ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilan etmesiyle, bu mücadele 1960'da doruk noktasına ulaştı. Güney Doğu Asya'da Japon işgal kuvvetlerinin bölgeden atılmasının ardından Filipinler ve Vietnam güçlü solcu ve komü-

nist antikoloniyel hareketlere sahne oldu. Bu Vietnam'da ilk olarak "Fransız Savaşı"na, ikinci olarak da "Amerikan Savaşı"na yol açtı, savaş 1975'te Vietnam Komünistleri'nin yengisiyle sona erdi.

Bu nedenle Beyaz Saray'daki Soğuk Savaşçılar'ın kafalarında savaş 1945'te bitmedi; sadece gizli, sessiz bir forma büründü. Gizli servisler de devlet idaresinin biricik aracı haline geldi. ABD Başkanı Roosevelt 1944'ün sonlarına doğru, ABD'nin savaş zamanı gizli servisi Stratejik Hizmetler Bürosu'nu (OSS) yöneten William Donovan'ın tavsiyelerini dinleyerek, dış ülkelerde komünistlere ve ABD'nin işaret ettiği diğer düşmanlara karşı örtülü faaliyet operasyonları yürütecek gizli bir ABD servisi kurulması girişiminde bulundu. Ancak ABD gizli servisi FBI'nın direktörü Edgar Hoover, Roosevelt'in bu planına hayli içerledi; kendi istihbarat ve örtülü faaliyet ajansı FBI'nın nüfuzunu kaybedeceğinden korktu. Hoover bu nedenle Donovan'ın notlarının ve Roosevelt'in idari emrinin kopyalarını ele geçirerek, bunları *Chicago Tribune* gazetesinden bir muhabire verdi. 9 Şubat 1945'te gazete manşetleri şöyleydi: "Yeni anlaşmayla süper casus sistemi planlanıyor", "Dedektifler bizi ve dünyayı gözetleyecek", "Dünya ve vatan halklarına casusluk", "Süper Gestapo planı". *Tribune* haberinde, "Yazışmaların ve taslak emirlerin elden ele dolaştığı yüksek mevkilerde, kurulması planlanan birim, Yargıtay Hâkimi Frankfurter ve Almanların korkunç gizli servisi Gestapo'dan hareketle 'Frankfurterer Gestaposu' adıyla anılıyor. Belgeye göre, yeni gizli servis gizli bir savaş yürütmek amacıyla tasarlandı ve 'yurtdışında yıkıcı operasyonlar... düzenleyecek... ve faaliyeti sırasında gerekli duyulabilecek ordu ve deniz kuvvetleri personelini... emri altına alacaktı.'" deniliyordu.[2]

Alman gizli servisi Gestapo'nun yaptıkları kafalarda hâlâ canlı birer hatıra olarak saklandığından, ABD vatandaşları alarma geçti ve kopan yaygara sonucu Donovan'ın inisiyatifi hayata geçemeden rafa kaldırıldı. Ancak yeni bir ABD gizli

servisi kurma tartışmaları, katı gizlilik kuralları içerisinde devletin yüksek makamlarında devam ettirildi. Roosevelt'in ölümünden sonra Başkan Harry Truman, 1946 yılı Ocak ayında bir talimat vererek ABD'nin yeni barış zamanı gizli servisi Merkezi İstihbarat Grubu'nu (Central Intelligence Group [CIG]) kurdu. Gelişmeyi Beyaz Saray'da düzenlenen eksantrik bir partiyle kutlayan Truman, siyah pelerinli, siyah şapkalı, kara bıyıklı ve ahşap kamalı misafirlerini tanıtarak Amiral Sidney Souers'in 'Merkezi Gözetleme Direktörü' olduğunu ilan etti.[3]

Merkezi İstihbarat Grubu geçici ve zayıf bir teşkilat oldu; Truman kısa sürede Beyaz Saray'ın gizli elinin güçlendirilmesi gerektiğini fark etti. Bu nedenle, Temmuz 1947'de hem 'Merkezi İstihbarat Ajansı'nın (CIA) hem de 'Ulusal Güvenlik Konseyi'nin (NSC) oluşmasını sağlayan 'Ulusal Güvenlik Yasası' çıkarıldı. 'Amerikan Gestapo' bu kez basının teşhirine maruz kalmadı. Bizzat Başkan, Başkan Yardımcısı, Dışişleri Bakanı, Savunma Bakanı, CIA Direktörü, Ulusal Güvenlik danışmanı, Ortak Genelkurmay Başkanı ve diğer yüksek rütbeli personel ve özel danışmanlardan oluşan "Ulusal Güvenlik Konseyi, abartısız, Washington'daki en kudretli tek kurum haline geldi."[4] Tarih boyunca defalarca gerçekleştiği üzere, iktidarın Beyaz Saray ve NSC'de toplanması suiistimallere yol açtı. NSC yirmi birinci yüzyılda dahi, "geçmişte meşruiyet sınırlarının kıyısında ya da karşısında yer aldığı bilinen, muayyen bir kurum" olarak varlığını sürdürüyor.[5]

En önemlisi, Ulusal Güvenlik Yasası, CIA'ya "Ulusal Güvenlik Konseyi'nin zaman zaman yönetebileceği, ulusal güvenliğe etki eden istihbaratla ilgili faaliyet ve görevleri yerine getirme"[6] görevini vererek, dış ülkelere yönelik örtülü faaliyetlere ve gizli savaşlara "yasal" zemin oluşturdu. Bu görev tanımı, hiçbir ironiye yer bırakmaksızın, Hoover'ın 1945'te basına sızdırdığı planın hemen hemen kopyasıydı. Oluşturulan bulanık formülasyon sayesinde, bir yandan ABD örtülü faaliyetlerinin "yasal" zemine dayandığı bahanesine yaslanılı-

yor, bir yandan da ABD anayasası dahil sayısız yasayla ve uluslararası anlaşmayla açıkça çelişmekten kurtulunuyordu. CIA Başkan Yardımcısı Ray Cline, kötü ünlü bu karara "elastik bir her şey dahil hükmü"[7] doğru tanımlamasını getirmekteydi. Clark Clifford daha sonraları şu açıklamada bulunacaktı: "[Örtülü faaliyet operasyonlarını] ismen telaffuz etmedik, çünkü bu tür aktivitelere karışabildiğimiz gerçeğini afişe ederek ulusal çıkarlarımıza zarar vermekten korkuyorduk."[8]

Beyaz Saray'ın yeni yarattığı CIA örtülü faaliyet enstrümanıyla hedef aldığı ilk ülke İtalya oldu. NSC tarafından çıkarılan ilk belge olan 14 Kasım 1947 tarihli NSC 1/1 yönergesinde "İdeolojik olarak Batı demokrasisi yanında yer alan İtalyan Hükümeti zayıftır ve güçlü bir Komünist Parti'nin sürekli saldırısına maruz kalmaktadır"[9] deniliyordu. Bu nedenle yeni oluşturulan NSC 19 Aralık 1947'de düzenlediği ilk toplantılarından birinde NSC 4-A Yönergesi'ni benimsedi. Yönergeyle CIA Direktörü Hillenkoette'e, yaklaşan İtalyan seçimlerinde komünistlerin zafer kazanmasını engellemek için geniş çaplı örtülü faaliyetler gerçekleştirmesi emri veriliyordu. ABD'nin Batı Avrupa'daki örtülü faaliyetleri özellikle hassas bir konu olduğundan NSC 4-A çok gizli bir belgeydi. Yönergenin sadece üç kopyası bulunmaktaydı, Hillenkoetter bunlardan birini "Başkanlık ofisinde sıkı önlemler altında, kendi personeli dahil 'bilmesi gerekli olmayanların' ulaşamayacağı bir yerde saklıyordu." İkinci kopya Dışişleri Bakanlığı'ndan George F. Kennan'ın elindeydi.[10] Resmi CIA tarihinde "Bu olağanüstü gizliliğin nedeni açıktı" kaydı bulunmaktadır, "o zamanlar bu ülkenin vatandaşları arasında, NSC 4-A'yı öğrenmeleri durumunda dehşete düşecek insanlar vardı."[11]

İtalya'daki operasyonlar, komünistleri zayıflatarak bir başarıya imza attı. Başkan Truman, örtülü faaliyetlerin devlet idaresinin bir aracı olarak kullanılmasına kendini kaptırdı ve CIA'nın bu alandaki gücünün İtalya'nın ötesine taşınması üzerinde durmaya başladı. Bu nedenle 18 Haziran 1948'de NSC, CIA'ya dünyanın tüm ülkelerinde örtülü faaliyet operas-

yonları yürütme yetkisi veren ve CIA içinde "Özel Projeler Bürosu" adı altında bir özel faaliyetler dalı oluşturan, dillere destan NSC 10/2 Yönergesi'ni kabul etti. Bu yeni oluşumun adı sonraki günlerde daha az dikkat çeken "Politika Koordinasyon Bürosu" (OPC) ile değiştirilecekti. NSC 10/2, OPC'ye "örtülü operasyonlar planlama ve yürütme" yetkisi veriyordu. NSC 10/2'deki "örtülü faaliyetler" ibaresiyle "bu hükümet tarafından, düşman yabancı ülkeler ya da gruplara karşı veya dost yabancı ülkeler ya da gruplara destek amacıyla idare ya da finanse edilen; ancak yetkisi olmayan insanlar için, ABD hükümetinin bunlarla ilgili herhangi bir sorumluluk taşıdığına kanıt bırakmayacak derecede iyi planlanmış ve yerine getirilmiş; örtülü gerçekleşmemesi halinde de ABD hükümetinin sorumluluğunu rahatlıkla inkâr edebileceği" faaliyetler tanımlanıyordu. NSC 10/2'ye göre örtülü faaliyet operasyonları özel olarak, "şu konularla ilgili örtülü faaliyetleri kapsayacaktır: propaganda; ekonomik savaş; sabotaj, anti sabotaj, atlatma ve kaçış önlemleri dahil önleyici direkt faaliyetler; yeraltı direniş hareketleri, gerillalar ve mülteci bağımsızlık gruplarına destek sağlamak ve özgür dünyanın tehdit altındaki ülkelerinde bulunan yerli antikomünist öğelere yardım etmek dahil düşman devletlere karşı yıkıcı faaliyetlerde bulunmak." NSC 10/2 direktifleri böylelikle Batı Avrupa'da gizli antikomünist Gladyo orduları kurulmasını da kapsamı içerisine alıyor, ancak hem konvansiyonel savaş şeklini hem de istihbarat ve karşı istihbarat operasyonlarını açıkça dışarıda bırakıyordu: "Bu tür operasyonlar, tanımlanmış askeri kuvvetler, espiyonaj, kontrespiyonaj ile askeri operasyonlar için gizlilik ve yanıltma yoluyla silahlı çatışmaya girmeyi kapsayamaz."[12] NSC 10/2, her şey bir yana, Truman'ın 1947 yılı Mart ayında kamuoyuna açıkladığı ve çokça tartışılan 'Truman Doktrini'nde belirtilen değerler ve ilkelerle çelişir durumdaydı.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesini izleyen görece kısa beş yılda, ABD vatandaşlarının kontrolü dışında, ülke içinde ve dışında faaliyet gösteren güçlü bir ABD istihbarat

kompleksinin kuruluşuna tanıklık edildi. Truman emekli olduktan sonra kırgın bir sesle, "CIA'yı kurduğumda, barış zamanı pelerin ve kama operasyonları içerisine sokulabileceğine dair hiçbir düşüncem yoktu"[13] diyordu. Ve ölümünden sekiz yıl önce 1964'te Truman bir kez daha ısrarla, CIA'nın "tuhaf harekâtlara karışacak uluslararası bir teşkilat gibi işlemesi" ile ilgili hiçbir girişimde bulunmadığını söyledi. İngiliz tarihçi Christopher Andrew, emekli Başkan'ın hislerini şöyle özetliyordu: "Yirmi yıllık emekliliği süresince Truman, hayat verdiği istihbarat topluluğunun büyüklüğü ve gücü karşısında zaman zaman hayrete ve hatta dehşete düşmüş görünürdü."[14]

Örtülü faaliyet fanatiği ve Truman yönetiminin Dışişleri Bakanlığı Politika Planlama Personeli'nin ateşli antikomünistlerinden George Kennan da, NSC 10/2'nin geçmesini ve CIA'nın İtalya ve ötesinde örtülü faaliyetlerde bulunması düşüncesini hararetle destekleyen isimlerden biriydi. Ancak Truman gibi o da, Birleşik Devletler'in böylelikle kaygan zemine bastığından haberdardı. Kennan bir telgrafında, yabancı hükümetlere yapılan manipülasyonlara, totaliter yapıya ve gizli hükümete gönderme yaparak, "Sonuçta, Sovyet Komünizmi problemiyle başa çıkmada karşılaşabileceğimiz en büyük tehlike, kendimizi, baş etmeye çalıştıklarımızla aynı konuma düşmüş halde bulmamız olabilir" diyordu.[15] Kennan otuz yıl sonra, artık yaşlı bir adam olarak şu itirafta bulunacaktı: "Tüm yol boyunca, tasavvur ettiğim gibi bir çalışma yürütmedim."[16]

Gerektiği noktada akla yatkın inkârlar sıralayabilmek için, NSC toplantı dökümlerinin büyük çoğunluğu, ayrıca NSC değerlendirmeleri ve kararlarının çoğunluğu araştırmacılara kapalı tutuldu. Ancak Watergate krizinin kötü sonuçlarının ardından ABD parlamentosu CIA ve NSC hakkında ayrıntılı bir soruşturma yürüterek, "Avrupa'daki 1948 ulusal seçimlerinin OPC'nin oluşturulmasının temel sebeplerinden biri olduğunu" ortaya çıkardı. Yani İkinci Dünya Savaşı sonrası CI-

A örtülü faaliyetleri direkt olarak Batı Avrupa'daki komünizm tehlikesi nedeniyle başlatılmıştı. ABD Senatörleri 1976'da yayımlanan nihai raporlarında şu bulguya yer veriyorlardı: "OPC, merkez partilere ve medya araçlarına fon aktarma yoluyla, seçim sonuçlarına etki etmeye çalıştı –kısmen de başarılı oldu. Bu aktiviteler gelecek yirmi yıl boyunca yürütülen örtülü politik faaliyetlere dayanak oluşturdu. 1952'ye gelindiğinde, sadece tek bir orta Avrupa ülkesinde yürütülen örtülü faaliyet projelerinin sayısı 40'a ulaşmıştı." Pentagon'un açık talebi üzerine, Batı Avrupa'da gizli Gladyo orduları kurma görevi de CIA örtülü faaliyet kolu OPC'ye verilmişti: "1950'ye kadar OPC'nin paramiliter faaliyetleri (önleyici faaliyetler olarak da anılmaktadırlar) gelecekteki bir savaş durumunda kullanılacak gölge şebekeler oluşturma plan ve hazırlıklarıyla sınırlıydı. Ortak Genelkurmay Başkanlarınca talep edilen bu planlı OPC operasyonları, bir kez daha Batı Avrupa'ya odaklanmıştı ve Sovyet saldırısına karşı NATO kuvvetlerini desteklemek için tasarlanmıştı."[17]

George Kennan, CIA örtülü faaliyet birimi OPC'nin ilk komutanı olarak, İkinci Dünya Savaşı boyunca İstanbul ve Bükreş'te OSS müfrezelerine komuta eden Missisipili bir Wall Street avukatı olan Frank Wisner'i seçti.[18] Wisner ve diğer OPC personelinin "köklü ailelerden köklü bir parayla çıkan beyaz [erkek] Anglo Sakson aristokratlar olması eğilimi mevcuttu... ve İngilizlerin dünyanın renkli ırklarına karşı takındıkları geleneksel tavrı bir şekilde miras almış gibiydiler."[19] Wisner çok gizli NSC 10/2 beratını sıkı koruma altında tutuyordu. "OPC'den herhangi biri 10/2'yi okumak istediğinde, özel bir belge imzalamak zorundaydı. Ancak ondan sonra, direktifin Wisner'in bürosunda güvenlik koşulları altında sakladığı iki ya da üç kopyasından birini okuma şansına erişebilirdi."[20] ABD'nin yeni örtülü faaliyet merkezinde agresif, hararetli, gizlilik ve etik kayıtsızlığın hâkim olduğu bir ruh hali vardı ve Wisner, 6 Ağustos 1948'de Hillenkoetter ve Kennan'la birlikte yapılan ilk OPC toplantılarından birinde

NSC 10/2'yi tamamen istismar etmesine izin verilmesi ve "operasyon yöntemlerini seçmede" kendisine engin bir serbesti tanınması konusunda ısrarcı davrandı. Wisner, örtülü faaliyetlerini şifrelerle ya da "var olan herhangi başka bir metotla" sınırlanmaksızın yürütmek istiyordu. Hillenkoetter ve Kennan bunu onaylamıştı.[21]

OPC Direktörü Wisner, Batı Avrupa'daki gizli ordular ağının asıl mimarı oldu. Belçika basını, Gladyo gizli ordularının keşfinin ardından yaptığı bir haberde, "OPC'den Frank Wisner, Avrupa'daki gölge şebekeyi koordine etmek üzere ortağı Frank Lindsay'i görevlendirdi." Wisner gibi Lindsay de ABD gizli servisi OSS için çalışmış ve İkinci Dünya Savaşı boyunca Yugoslavya'da görev yaparak komünist taktikler üzerine ilk elden deneyim kazanmıştı. Belçika Gladyo belgelerinde ortaya çıkarılanlara göre, Lindsay "William Colby'yi (1973-1976 yılları arası CIA Direktörü) İskandinavya ülkelerine, Thomas Karamessines'i ise Yunanistan'a yolladı. Sonuncu ismin Yunanistan gizli servisi KYP'ye destek vermesi bekleniyordu."[22]

Birleşik Devletler yürüttüğü uluslararası örtülü faaliyet operasyonlarını yoğunlaştırırken, OPC de büyümesini sürdürdü; ilk görev yılı sonu itibariyle, Wisner'in emri altında 300 personel ve sayısız değişik gizli görevle uğraşan yedi adet deniz aşırı bölge istasyonu bulunmaktaydı. Üç yıl sonra 1951'de OPC'nin tam zamanlı çalışan 1.812 personeli, 47 deniz aşırı bölge istasyonu, deniz aşırı ülkelerde sözleşmeli 3.142 ajanı bulunuyordu ve yıllık bütçesi bir yılda 4.7 milyon dolardan 82 milyon dolara yükselmişti.[23] Kasım 1950'de Hillenkoetter yerine CIA direktörlüğü görevine getirilen Bedell Smith bile, Mayıs 1951'de "CIA örtülü faaliyet operasyonlarının faaliyet alanının NSC 10/2'de belirtilenlerin çok daha ötesine geçmiş olduğunu"[24] dile getiriyordu. Örtülü faaliyet patlaması öylesine şiddetliydi ki, kendi çıkarına düşkün "Smith de OPC bütçesinin boyutları ve büyüme hızıyla ilgilenmeye başlamıştı."[25]

Smith'in ardından 1953'te CIA Direktörlüğü görevini dev-

ralan Allen Dulles, örtülü faaliyetin, komünizmle savaşta ve yurtdışında ABD çıkarlarını gizlice yükseltmekte kullanılan müşkül bir araç olduğu kanısındaydı. Dulles, OPC Direktörü Frank Wisner ve CIA Batı Avrupa masası şefliği yürüten Gerry Miller'le ortaklaşa bir çalışma yürüterek, gizli ordularla ilgilenen Frank Lindsay'in çalışmasını yakın takibe aldı. Miller, CIA'nın diğer yüksek rütbeli personeliyle birlikte örgüte yeni ajanlar angaje ederek, bunları gölge ağlar kurma göreviyle Batı Avrupa'ya gönderdi. Angaje edilen ajanlar arasında, daha sonra CIA Direktörü olacak William Colby de bulunmaktaydı. Diğer pek çok gizli asker gibi Colby de İkinci Dünya Savaşı süresince OSS'ye katılmış ve direniş hareketiyle çalışmak üzere paraşütle işgal altındaki Fransa'ya inmişti. Savaş boyunca ulaşım yollarını havaya uçurmak üzere Norveç'e gönderilmiş, savaşın bitimine kısa bir süre kalana dek de burada kalmıştı. Colby, Nisan 1951'de Miller'in bürosuna gitti. İki adam birbirini çok iyi tanıyordu, çünkü Miller İkinci Dünya Savaşı süresince Norveç'teki OSS operasyonlarında Colby'nin üssü olarak görev yapmıştı. Onlara göre, savaş bitmemişti ve Miller Colby'yi CIA Batı Avrupa İskandinavya Bölümü şefi Lou Scherer'in birimine atadı: "Tamam Bill, o zaman bu işle ilgilen" diyordu Miller, "İstediğimiz, Rusların bu ülkeleri ele geçirmesi durumunda güvenebileceğimiz iyi ve sağlam bir istihbarat ve direniş ağı kurulması. Hali hazırda bazı planlamalarımız bulunuyor, ancak içinin doldurulması ve uygulamaya konması gerekiyor. Başka neler yapılabileceğini görene kadar, Lou Scherer için çalışacaksın."[26]

Colby böylelikle CIA tarafından İskandinavya'daki Gladyo ağını kurmakla görevlendiriliyordu –Colby anılarında bu konuşmaya şöyle yer veriyordu: "Daha önce de belirtildiği gibi, o zamanlar OPC çalışmasının ana alanlarından biri Sovyetlerin Batı Avrupa'yı işgal etme ihtimaline ilişkin planlamalardı. Miller, Rusların Kıta ülkelerini ya da bunlardan herhangi birini ele geçirme başarısını göstermesi durumunda, OPC'nin işgalcilere karşı iyi örgütlenmiş ve iyi silahlanmış bir partizan

ayaklanması yürütebilecek pozisyonda olmasını istediğini söylüyordu." Colby gurur verici bir operasyon olarak kabul ettiği görevini tanımlarken, "Miller demişti ki; 'bu kez böylesi bir direniş yeteneğine işgal öncesi, hatta ortada herhangi bir saldırı ihtimali bile belirmemişken ulaşmak niyetindeyiz; bunu şimdiden, henüz işi doğru dürüst yapabilecek ve riski minimuma indirecek zamanımız varken, örgütlemeye ve sunmaya niyetliyiz'" diye yazıyordu. "Böylelikle OPC, Sovyetlerin saldırı hedefi olabilecek Batı Avrupa ülkelerinde, istihbarat dilinde "stay-behind nets" [gölge şebekeler] olarak bilinen, liderleri ve donanımıyla eğitimli ve zamanı geldiğinde sabotaj ve espiyonaj kuvvetleri olarak eyleme geçmeye hazır gizli yapılar kurma majör planını gerçekleştirmekle görevlendiriliyordu." Bu amaçla Miller, tüm Batı Avrupa ülkelerine CIA ajanları gönderiyordu ve "Miller'in bana verdiği görev İskandinavya'da bu tür gölge şebekeler planlamak ve oluşturmaktı."[27] Birleşik Devletler'in Batı Avrupa'daki gizli operasyonlarının "sıkı gizlilik koşulları altında" yürütüldüğüne kitabında Colby de değiniyordu: "Bu nedenle bana, yaptığım işlere ilişkin bilgileri mümkün olduğunca dar bir grupla paylaşmam, sadece Washington, NATO ve İskandinavya'daki en güvenilir insanlara aktarmam tembih edilmişti."[28]

NATO içinde, Pentagon'un Washington'daki komuta merkezi Batı Avrupa'daki gizli Gladyo orduları hakkında detaylı bilgiye sahipti; Batı Avrupa'da ise daima bir ABD askeri olan SACEUR gizli ordu ve komuta merkezleri CPC ve ACC'yi yakından gözetip denetlemekteydi. Pentagon'un 1978 yılına kadar çok gizli statüsünde tutulan ancak daha sonra açıklanan 1957 tarihli bir iç yazışma belgesinde, CPC'nin NATO, SHAPE ve Avrupa gizli servisleri içerisindeki fonksiyonlarını tanımlayan bir "CPC yönetmeliğinin" varlığından söz edilmektedir; ancak ne yazık ki CPC yönetmeliğinin kendisi açıklanan belgenin bir parçası değildir. Söz konusu belge, ABD'nin NATO askeri komitesi temsilcisi General Leon Johnson tarafından ABD Ortak Genelkurmayı'na ithafen 3 Ocak 1957'de

yazılmış bir nottur. General Johnson, bu belgede zamanın SACEUR'u General Lauris Norstad'ın 1956 Süveyş krizi boyunca görülen zayıf istihbarat kalitesine ilişkin şikâyetlerini değerlendirmektedir: "SACEUR, son gergin dönemde SHAPE tarafından ulusal otoritelerden alınan istihbaratın yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Kendisi SHAPE'e yönelik istihbarat desteğiyle ilgili her tür gözden geçirmede gizli istihbarat akışını arttırma ve kolaylaştırma amacının göz önüne alınması gerektiğini ifade etmektedir."

SACEUR Nordstad bu bağlamda, durumu iyileştirmek için CPC'nin kullanılıp kullanılamayacağı üzerine fikir beyan ediyordu: "Ayrıca, SACEUR referans a'da şunu belirtmektedir ki; referans b'de, SHAPE Gizli Planlama Komitesi (CPC) yönetmeliğinde barış zamanı gizli faaliyetlerin incelenmesini engelleyen herhangi bir koşul bulunmamaktadır. Özellikle SHAPE CPC'nin şu konularda yetkilendirilmesi önerisini getirmektedir: a) SHAPE'in acil barış süreci istihbarat gereksinimlerini incelemek. b) Ulusal gizli servislerin SHAPE'e gizli istihbarat akışını geliştirmeye hangi yollardan katkıda bulunabileceklerini araştırmak." NATO SACEUR'u Norstad'ın aksine, General Johnson CPC yönetmeliğinin, bu tür bir konuda faaliyet göstermeyi engellediğine inanıyordu. Norstad notunda şöyle yazıyordu: "Her ne kadar referans b'de [CPC yönetmeliği] CPC'nin çeşitli gizli istihbarat faaliyetlerini incelemesini açıkça yasaklayan bir ifade yer almıyorsa da, inanıyorum ki bu CPC aktivitelerinin gereksiz yere genişletilmesi anlamına gelecektir. Benim referans b [CPC yönetmeliği] ile ilgili yorumum, CPC'nin sadece, SACEUR'un savaş zamanı gizli operasyonel gereksinimlerini karşılama bağlamında barış dönemi planlama amacıyla oluşturulduğudur. Bana öyle görünüyor ki, SHAPE'e istihbarat akışında yaşanacak herhangi bir artış, hangi kaynaktan olursa olsun, normal istihbarat servisleri tarafından idare edilmelidir." General sonuçta şu yorumda bulunuyordu: "SHAPE CPC'nin faaliyet alanının genişletilmesini onaylamamanızı öneriyorum... Leon Johnson."[29]

Pentagon'un yanı sıra, SAS'la birlikte gölge şebeke üyelerine eğitim veren ABD Özel Kuvvetleri de, Batı Avrupa'da komünistlere karşı verilen gizli savaşın içinde direkt olarak yer alıyordu. Savaşın sona ermesiyle ABD savaş zamanı gizli servisi OSS'nin dağıtılmasının ardından ABD Özel Kuvvetleri, 1952'de Fort Bragg, Virginia'daki karargâhıyla yeniden doğdu. General McClure Frot Bragg'de bir Psikolojik Savaş Merkezi kurdu ve 1952 yazında, hata sayılabilecek bir seçimle adı 10. Özel Kuvvetler Grubu olarak belirlenen ilk Özel Kuvvetler birimi, Albay Aaron Bank komutası altında eğitimine başladı. 10. Özel Kuvvetler Grubu, İkinci Dünya Savaşı'ndaki OSS deneyimi doğrultusunda organize edildi ve OSS'nin görevlerinin direkt mirasçısı oldu. İngiliz SAS gibi, sabotaj işleri ile Doğu ve Batı Avrupa'daki direniş potansiyelini kullanma amaçlı gerilla angajesi, eğitimi ve donatımı işlerini gerçekleştirmekle görevli kılındı.[30]

Albay Bank, Özel Kuvvetler eğitimine "direniş hareketleri örgütlemek ve bunlara bağlı şebekelerin işleyişi" konularının yanı sıra "kendi başına kapsamlı bir uzmanlık alanı olan; salt örgütlenme, taktik ve lojistiği değil, özel yıkıcı harekatları, şifreleme ve telsiz iletişimini, hayatta kalmayı, göğüs göğüse çarpışmayı ve içgüdüsel olarak ateş etmeyi de kapsayan gerilla savaşı"[31] taktiklerinin de dahil olduğunu vurgulamaktaydı. ABD Özel Kuvvetleri'ne katılmak isteyen gençler için hazırlanmış katılım broşüründe, katılımcıların Avrupa dilleri konuşuyor olması tercih sebebi olarak sunulmaktaydı. İstenen özellikler şöyleydi: "En az 21 yaşında olmak; çavuş ya da daha yüksek bir rütbeye sahip olmak; uçuş eğitimi almış olmak ya da atlama eğitimine gönüllü olmak; dil yeteneği (Avrupa) ve/veya Avrupa'da seyahat deneyimi; mükemmel bir kişisel sicil; vs... Tüm personel paraşütle atlamaya ve sınır dışı üniformalı ya da sivil görevlerde yer almaya gönüllü olmalıdır."[32]

Yenik Almanya, yeni kurulan Amerikan Özel Kuvvetleri'nin konuşlandığı ilk ulus oldu. Kasım 1953'te 10. Özel Kuvvetler Grubu, Hitler saltanatı sırasında 1937'de inşa edi-

len eski bir NAZİ SS binasında, Bavyera Bad Tölz'de bulunan Flint Kaserne'de deniz aşırı ilk üssünü kurdu. Daha sonra Panama'da ABD Özel Kuvvetler Latin Amerika üssü kuruldu; Özel Kuvvetler'in Güney Doğu Asya operasyonları ise yenik Japonya topraklarındaki Okinava'da kurulan üsten yürütüldü. 1990'da Gladyo skandalı patladıktan sonra, gladyatörlerin Almanya Bad Tölz'deki 10. Özel Kuvvetler Grubu kampında eğitim gördüğü ve çeşitli ülkelerdeki Avrupalı gladyatörlerin Yeşil Berelilerden ABD'deki Fort Bagg'de de özel eğitim aldıkları ortaya çıktı.[33]

İtalyan Gladyosu komutanı General Serravelle, 1972'de İtalyan gladyatörlerinin Yeşil Bereliler tarafından Bad Tölz'e davet edildiğini aktarmaktaydı.[34] İtalyan Gladyo Generali, "10. Özel Kuvvetler Grubu"nu Bad Tölz'deki eski SS kışlasında en az iki kere ziyaret ettim. Komutanları, bir Rambo antelitteram* olan Albay Ludwig Fastenhammer'di" diyordu; "Yukarıda belirttiğim gizli görevlerin (kontrisyan, yerel direniş gruplarına destek, vs.) anlatıldığı brifingler süresince kendi birimleriyle çeşitli gölge birimler, özellikle de Gladyo arasında operasyonel bir plan bulunup bulunmadığını defalarca sordum." Serravalle devamında şu derin düşüncesini ifade ediyordu: "Eğer X bölgesinde, savaş zamanında, gizli birim Y tarafından yönetilen bir direniş hareketini desteklemek için tasarlanmış bir Z birimi bulunuyorsa; Y ve Z arasında barış zamanlarında da, embriyonik düzeyde bile olsa karşılıklı planlamalara ve anlaşmalara gidilebileceğini tahmin etmek için bir Savunma Koleji diplomasına ihtiyacınız yoktur." Yani, ABD Yeşil Bereliler ve İngiliz SAS Özel Kuvvetleri ile Gladyo arasında operasyonel planlamalar bulunması beklenebilecek bir şeydi. "Ancak tersine, bulunmuyordu" diye iddia ediyordu Serravalle. "Savaş durumunda, Bad Tölz Özel Kuvvetleri direniş ve isyan hareketi yürütmek üzere ülkemize sızacaktı. Peki Gladyatörlerimiz onları nasıl karşılayacaklardı? Eminim ateş ederek; çünkü onları Kızıl Ordu özel kuvvetleri

*İtalyanca, üstat (ç.n.).

Spetzsnaz'la karıştıracaklardı. Partizan savaşı öğretisi, kuşku durumunda önce ateş etmeyi, sonra gidip vurduğunun kim olduğuna bakmayı gerektirir."[35]

ABD Özel Kuvvetleri her daim CIA örtülü eylem bölümüyle yakın işbirliği içerisinde oldu. Özel Kuvvetler 1952'de Fort Bagg'de kurulduğunda, CIA örtülü faaliyet dalının adı 'OPC'den 'Planlar Müdürlüğü'ne (DP) çevrildi, Wisner ise Planlar Müdür Yardımcılığı'na atandı. CIA Direktörü Allen Dulles ile birlikte, ABD örtülü faaliyet operasyonlarını küresel çapta yaygınlaştırdı. Dulles, CIA'nın Castro ve Lumumba'ya yönelik suikast girişimlerine, ayrıca CIA'nın habersiz kurbanlar seçerek yaptığı ve bazıları insanların gökdelenlerden aşağı atlamasıyla son bulan LSD deneylerine yetki verdi. Wisner'le beraber, 1953'te İran lideri Musaddık'ın devrilmesini ve 1954'te Guatemala'da Sosyalist Başkan Arbenz'i deviren askeri darbeyi örgütledi. Ve, 1956'da Wisner, Endonezya'nın sol eğilimli Başkanı Sukarno'yla ilgili olarak, Uzak Doğu Bölümü örtülü faaliyet şefi Alfred Ulmer'e "Sukarno'nun ayağını ateşe sokmanın zamanı geldi." emrini verdi.[36] Örtülü faaliyet tutkunları Wisner ve Dulles, gizli ordular ve terörizmle küresel çapta elde edilebilecek şeyler konusunda herhangi bir sınır tanımıyordu; ancak Fidel Castro yönetimindeki Küba hükümetine yönelik gizli operasyonların başarısızlığa uğramasıyla, özellikle de 1961 Domuzlar Körfezi operasyonunun başarısızlığı sonrası, Başkan Kennedy öfkelenerek Dulles'i kovup, yerine John McCone'u yeni CIA Direktörü ilan etti.

Allen Dulles, başkanlığı süresince gizli antikomünist orduların beyni oldu. Batı Avrupa'daki Gladyo orduları 1990'da keşfedildiği zaman, adı verilmeyen eski bir NATO istihbarat yetkilisi şu açıklamada bulunuyordu: " 'Stay Behind' operasyonları resmi olarak 1952'de başladığı halde, uygulamada uzun süredir, aslına bakarsanız Allen Dulles'in kafasında doğduğu günden bu yana varlık göstermekteydi."[37] CIA şefi Allen Dulles, İkinci Dünya Savaşı süresince işgal altındaki İsviçre'de Bern'de konumlandırılmış ve buradan hem Ameri-

kan OSS hem de İngiliz gizli servisleriyle bağlantılar kurarak Nazi Almanyası'na karşı geliştirilen örtülü faaliyet stratejilerini koordine etmişti. Batı Avrupa'da gizli ordular yönetmek onun uzmanlık alanı ve tutkusuydu. Gladyo keşifleri sırasında, Belçika'da bir haberde şöyle deniyordu: "Allen Dulles [Gladyo] projesini... bir Sovyet işgaline direnmekten öte, komünistlerin söz konusu ülkelerde iktidara gelmesini engelleyecek bir araç olarak görüyordu!"[38]

CIA gizli savaşları devam ederken, ruhu artık barış ve huzur bulamayan Wisner, giderek psikolojik acılar içine gömülmeye başladı. Allen Dulles'in "teorisine göre, Wisner'in sorunu işinin doğasından kaynaklanıyordu."[39] CIA'nın Avrupa, Afrika, Latin Amerika ile Asya'daki "kirli işlerini" artık kaldıramamaya başlayan ve huzursuzluğu giderek artan Wisner 1958'de görevden alındı; yerine Richard Bissel atandı. Bissel örtülü faaliyet bölümünü sonraki dört yıl boyunca, 1962'de Planlar Direktör Yardımcısı Richard Helms oluncaya kadar yönetti. Gladyo mimarı Frank Wisner'in psikolojik durumu o sıralarda hayli bozuktu ve 1965'te kendisini vurarak intihar etti.[40] Aynı yıl Richard Helms terfi ederek CIA Direktörlüğü görevine atandı ve Wisner'in cenazesinde örtülü faaliyet çalışması dolayısıyla Wisner'e övgüler yağdırarak kendisini, "Lider kişiliğe sahip insanlar için, karanlık zamanlarda ülkelerine hizmet etmek... her zaman mutlu bir sorumluluk değildir."[41] sözleriyle anıyordu. Helms'in kendisi de, 1970'lerde Şili'de solcu Başkan Salvador Allende'ye yapılan darbede CIA'nın rolü üzerine ifade vermek zorunda kaldığında, aynı şansız sorumlulukla yüzleşti. CIA Direktörü sıfatına sahip Helms, CIA'nın solcu Allende'nin Şili Başkanı seçilmesini engelleme girişiminde bulunduğu iddiasını reddederek, senatörlere hiç çekinmeden yalan söyledi: "Tüm bu projelere benim imza atmış olmam gerekirdi –böyle bir şey olsaydı, bilirdim." Şubat 1973'te yalanı ortaya çıkan Helms istifa etmek zorunda kaldı ve ABD Senatosu'na yalancı tanıklıktan 2 bin dolar maddi cezaya çarptırıldı.[42]

William Colby, kendi hatıralarında da anlattığı üzere, CIA'nın Gladyo operasyonunda bulunan bugüne kadarki en ünlü ajanıydı. Ancak biyografisi bir trajediyle sona erdi. Soğuk savaşçı William Colby, İskandinavya'daki Gladyo şebekelerinin kuruluşuna katkıda bulunduktan sonra, 1953'te, İtalya'daki komünizmle savaşmak ve gizli CIA Gladyo şebekesini geliştirmek üzere Roma'daki CIA istasyonuna gönderildi. Colby, 1959'da Saigon'a gitmek üzere İtalya'yı terk etti ve Soğuk Savaş alanından savaş alanına geçerek CIA'nın Vietnam ve Laos'taki örtülü faaliyet operasyonlarını yürütmeye başladı. Bunlar arasında, CIA'nın Vietkonglar'ın yeraltı örgütünü parçalamaya ve üyelerini fiziksel olarak tasfiye etmeye yönelik Phoenix Operasyonu (Zümrüdüanka Operasyonu) da bulunmaktaydı. Colby, 1971'de ABD Kongresi önünde, kendisi yönetimindeki Phoenix Operasyonu sırasında 20 bin Vietkong'un öldürüldüğünü itiraf etti; ancak ölümlerin çoğunluğunun işkence sonucu gerçekleştiğine ilişkin iddialar hakkında herhangi bir yorumda bulunmayı reddederek şu ifadeyi verdi: "Bu tür bir programda hiç kimsenin öldürülmediğiyle ilgili bir tanıklıkta bulunmak istemem. Sanırım bu tür şeyler, ne yazık ki, yaşandı."[43] 1973'te CIA örtülü faaliyet bölümü adını 'Operasyonlar Müdürlüğü' (DO) olarak değiştirdi, Colby de Thomas Karamessines'i yeni Operasyonlar Müdür Yardımcısı ilan etti. Helms'in görevi düşürülürken Başkan Nixon aynı yıl Colby'yi terfi ettirerek CIA Direktörlüğü görevine getirdi. Colby, Watergate Skandalı arifesinde 1976 yılında henüz görev süresi dolmadan gerçekleşen istifasına kadar bu görevde kaldı. Colby 1996'da, 76 yaşında, Maryland'de bir nehirde boğularak öldü.

Başkan Ford döneminde, CIA Direktörlüğü'nde Colby'nin halefi, Baba George Bush oldu. Ve bu vazifede, Beyaz Saray'dan Batı Avrupa'daki gizli operasyonlar ağını kontrol altında tuttu. Baba Bush daha sonra Başkan Reagan döneminde Başkan Yardımcılığı görevine terfi ettirildi ve gizli savaşlara –başta Nikaragua'daki merhametsiz Kontralar ol-

mak üzere– sponsorluk etmeye devam etti. 1990'da İtalya Başbakanı Andreotti'nin açıklamalarıyla Batı Avrupa'daki gizli CIA orduları ortaya çıktığında George Bush Birleşik Devletler Başkanı idi ve Irak'ta Saddam Hüseyin'e savaş açmakla ilgilenmekteydi. ABD nüfusunun Körfez'de bir savaş yaşanmasına soğuk bakması üzerine, nefret ve intikam duygularını perçinleyecek kirli bir oyun oynandı. Sadece 'Nayirah' olarak tanıtılan on beş yaşındaki bir kız, 10 Ekim 1990'da ABD Kongresi İnsan Hakları Kurulu önüne çıkarak göz yaşları içinde acılı bir ifade verdi. Kuveyt'te bir hastaneye gönüllü hemşire olarak kaydolmaya gittiğini anlatan kız, bu sırada, ülkenin işgalinin ardından hastaneye gelen Irak askerlerinin acımasızca bebekleri kuvözlerinden alıp "soğuk yere bırakarak ölüme terk ettiklerine" şahit olduğunu anlattı.[44] Kuvöz hikâyesi ABD genelinde seslerin yükselmesine neden oldu ve Başkan Bush sayısız konuşmasında bunu tekrarlayarak 312 bebeğin bu şekilde öldürüldüğünü iddia etti. Bush öylesine ikna ediciydi ki, hikâyeyi Uluslararası Af Örgütü dahi rapor etti. Ancak savaş bittikten sonra kızın hiçbir zaman Kuveyt'te çalışmadığı, sadece Birleşik Devletler Kuveyt konsolosunun kızı olduğu ortaya çıktı. Bu Kongre'nin 10 Ekim tarihli toplantısının düzenleyicileri tarafından bilinen bir gerçekti. Uluslararası Af Örgütü hikâyeye verdiği desteği esefle geri çekerken Ortadoğu İzleme örgütü Şubat 1992'de hikâyenin "açık bir savaş propagandası"[45] olduğunu duyurdu. On yıldan daha uzun bir süre sonra oğul George Bush, Irak'ın kimyasal, biyolojik ve atomik silahlar ürettiği ve Başkan Saddam Hüseyin'in 11 Eylül 2001 terörist saldırılarıyla bağlantısı bulunduğu yanlış iddiasıyla, korku ve intikam duygularını bir kez daha harekete geçirecekti.

Aralık 1990'da Baba Bush Avrupa Birliği parlamentosundan keskin bir eleştiri almaktan kaçamadı. AB, Beyaz Saray'a ve hükümete gönderilen bir önergeyle Birleşik Devletler'in ve Beyaz Saray'ın gizli savaşını şiddetle kınadı. Avrupa Birliği çok net biçimde, "gizlice manipülatif ve operasyonel şe-

bekeler oluşturulmasını kınamakta ve bu gizli örgütlerin ya da bunların parçası olan grupların doğası, yapısı, hedefleri ve benzeri tüm yönleriyle ilgili; söz konusu ülkelerin iç politik meselelerine yapılan illegal müdahalelerde kullanılmalarıyla ilgili; Avrupa'da terörizm sorunu ve Üye Ülkeler'in ya da üçüncü ülkelerin gizli servislerinin olası ortaklıklarıyla ilgili ayrıntılı bir soruşturma yürütülmesi çağrısında bulunmakta"ydı. Avrupa Birliği her şeyden öte, "SHAPE ve NATO'daki ABD askeri personelinin kendisinde, Avrupa'da gizli bir istihbarat ve operasyon şebekesi kurulmasını teşvik etme hakkı bulmasını, bir varsayım olarak dahi şiddetle protesto etmekte"ydi.[46]

Baba Bush'un gizli operasyonlardaki engin deneyimleri göz önüne alındığında, gizli orduların karıştığı hassas operasyonlardan ve terörden haberdar olduğu muhtemeldi ve bu nedenle bu konuda herhangi bir adım atmayı şiddetle reddetti. Skandalın boyutlarından habersiz ABD Kongresi de hassas sorular sormaktan kaçındı. Daha da fazlası, ABD medyası da kritik araştırmalara girişmedi. *Washington Post*'ta konuyla ilgili yazılan çok az haberden birinde, "CIA Batı Avrupa'da Gizli Ordu Örgütledi. Paramiliter Kuvvet Sovyet İşgaline Direnme Amaçlı Oluşturuldu" başlığı altında adı belirtilmemiş "Gladyo operasyonuna aşina bir ABD hükümeti yetkilisinin" şu sözlerine yer veriliyordu: "Gladyo tamamen bir İtalyan operasyonudur. Bizim onun üzerinde herhangi bir kontrolümüz bulunmamaktadır... CIA'nın İtalya'da terörist aktiviteler içerisinde yer aldığına dair iddialar varsa bile, tamamen saçmalıktan ibarettir."[47] Oysa Avrupa'da yapılan her yeni araştırma, asıl CIA'nın bu açıklamasında yer alan her bir iddianın saçmalıktan ibaret olduğunu ortaya çıkardı.[48]

6

İTALYA'DA GİZLİ SAVAŞ

İtalya Birinci Cumhuriyeti'nin (1945-1993) trajik tarihine Birleşik Devletler'in antikomünizmi hâkim oldu. Son on yılda ortaya çıkarılan kanıtlar, sağcı teröristlerle ittifak halindeki İtalyan askeri gizli servisi Gladyo ordusunun, bu gizli ve adı konmamış savaşta fazlasıyla yer aldığını gözler önüne serdi. Sovyet işgalinin bir türlü yaşanmadığı Avrupa'da, CIA tarafından oluşturulan gizli antikomünist paramiliter birim, yerel operasyonlar düzenleyip politik yapıyı manipüle etti. İtalyan Senatosu Gladyo ve faili meçhul katliamları araştırma komisyonu tarafından Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra yayınlanan raporda, İtalya'da "CIA'nın barış zamanlarında maksimum takdir yetkisine sahip olduğu" çünkü Birinci Cumhuriyet süresince İtalya'nın "hayli zor bir durum olan, hatta kimi zaman trajik hale gelen cephe konumunda" yaşadığı sonucuna varılmaktaydı. Söz konusu Soğuk Savaş cephesi, çekişme halindeki ideolojiler arasındaki sınırı belirliyordu. Bu cephenin sol yanında muazzam bir popülariteye ve güce sahip olan, Sovyetler Birliği'nden ve de PSI Komünist Partisi'nden sağlanan gizli fonlarla desteklenen PCI Komünist Partisi duruyordu.[1] Cephenin sağ yanında ise CIA ve İtalyan askeri gizli servisi, Gladyo ordusu ve bir dizi sağ kanat teröristle birlikte faaliyet gösteriyor, bunlar politik desteklerini muhafazakâr DCI'den alıyorlardı.[2]

İkinci Dünya Savaşı süresince İtalya, Hitler yanında saf tutan faşist diktatör Benito Mussolini tarafından yönetildi. İtilaf kuvvetlerinin yenilgisi sonrası, ABD Başkanı Franklin Roosevelt, Britanya Başbakanı Winston Churchill ve Sovyetler Bir-

liği lideri Josef Stalin Avrupa'nın gelecekteki halini görüşmek üzere Şubat 1945'te Sovyet kasabası Yalta'da bir araya geldi ve İtalya için hayli önem taşıyan bir kararla, yarımada Birleşik Devletler'in nüfuz alanı içine dahil edildi. CIA, İtalyan komünistlerin gücünü sınırlamak için Mafya ve aşırı sağ kanat gruplarla işbirliğine gitti. CIA ajanı Victor Marchetti, "Mafya, antikomünist doğası nedeniyle, CIA'nın İtalya'yı kontrol altında tutmak için kullandığı öğelerden biridir."[3] diye açıklıyordu. İkinci Dünya Savaşı henüz devam ederken, ABD savaş dönemi gizli servisi OSS'nin İtalya şefi Earl Brennan, ABD Adalet Bakanlığı'na Mafya patronu 'Şanslı' Charles Luciano'nun 50 yıllık hapis cezasını indirmeleri tavsiyesinde bulunuyordu. Amaç gizli bir anlaşmaya varmaktı: Luciana, özgürlüğüne karşılık, Sicilya Mafyası'nda sözü geçen isimlerin bir listesini vermiş, 1943'te ABD ordusu Sicilya'ya çıktığında bunlar Birleşik Devletler'e destek sunmuştu.[4] CIA savaş sonrası "Sicilya Mafyası'yla gizli bir dostluk kurmaktan mutluluk duyuyordu" ve "Amerikalılar, İtalya ve Sicilya'da komünizmle mücadele adı altında, adayı neredeyse –bugün de sürüp giden– gangster düzenine teslim ettiler."[5]

Ülkeyi bağımsızlığına kavuşturan ve diktatörlüğü kırılgan bir demokrasiye dönüştüren Amerikan kıtaları, İtalyanlar tarafından bayraklar, ekmek ve şarapla karşılandı. Ancak Müttefikler, "İtalya'daki politik şartları, özelde de komünist etkinin sınır ötesinde giderek büyümesi ve Yunanistan ile Yugoslavya'daki durumu değiştirmesi tehlikesini artan bir endişeyle izliyorlardı." Bu nedenle Müttefik politikada ölçülü bir değişikliğe gidildi; Londra ve Washington, faşizme karşı kahramanca bir direniş sergileyerek İtalyan halkının büyük saygısını kazanan ve komünistlerin hâkimiyeti altında bulunan İtalyan partizanlara yönelik tüm desteğini kesti. "Bu politika değişikliği" düşman hatları gerisinde komünistlerle birlikte Mussolini ve Hitler'e karşı savaşan Amerikan ve İngiliz liyezon askerleri için "ve elbette bizzat İtalyanlar için moral bozucuydu."[6] İtalyan komünistleri, ABD'nin yenik faşistleri ve

sağcıları gizlice devlet güvenlik aygıtına angaje ettiğine tanık olduklarında, moral çöküntüsü daha da büyüdü; "çünkü kendisi de faşizmin temel başvuru malzemelerinden olan zehirli antikomünizm artık popüler hale geliyordu."[7]

"Bazı sağ kanat grupların gölge ordulara angaje edilmiş ve gölge hale getirilmiş olması garip değil. Çünkü bunlar bir savaş başlaması durumunda bize gerçekten çeşitli tüyolar verebilecek gruplardı" diyordu 1962-1966 yılları arası CIA Direktör Yardımcılığı görevinde bulunan Ray Cline, bir Gladyo belgeselinde ve devam ediyordu: "Yani sağ kanat grupları kullanmakta, tabii eğer onları politik amaçlarla değil de istihbarat amacıyla kullanıyorsanız, hiçbir sorun yok."[8] İtalyan sağının nüfuz alanı istihbarat toplama görevi̇yle sınırlandırılmamıştı; aksine gücün anahtarları onların elinde bırakılmıştı. Komünizme karşı siper görevi üstlenen Birleşik Devletler, "işbirlikçiler, monarşistler ve iflah olmaz faşistlerle dolup taşan"[9] Hıristiyan Demokratik Parti DCI'yı kurdu. DCI'dan Alice de Gasperi, Başbakan yapıldı ve 1945'ten 1953'e kadar sekiz değişik kabinede görevini sürdürdü. "Hiçbir zaman ciddi bir tasfiye gerçekleştirilmedi, bu suretle eski faşistlerin çoğunun varlığını sürdürmesine izin verildi."[10] Başbakan De Gasperi, İçişleri Bakanı Mario Scelba'yla birlikte "faşist rejimle fazlasıyla içli dışlı olan personelin yeniden göreve getirilmesini" sağladı.[11]

"Kara Prens" lakabıyla tanınan Prens Valerio Borghese Birleşik Devletler tarafından angaje edilen, bilinen en azılı faşisti. Salo Cumhuriyeti süresince Mussolini yönetimi altında yürütülen kanlı anti-partizan kampanyasının komutanı olan Borghese, 1941'de kurulan ve Nazi Yüksek Komutanlığı'nca resmi olarak tanınan 4 bin erli bir Özel Kuvvet olan Decima MAS'ıyla (XMAS) birlikte, yüzlerce İtalyan komünistinin takip edilip öldürülmesinden sorumluydu. Savaş sonrası partizanlar Borghese'i ele geçirdiler. İşgal altındaki İtalya'da görev yapan ABD prokonsülü ve Borghese ailesinin yakın dostu Amiral Ellery Stone, 25 Nisan 1945'te OSS çalışanlarına ve

CIA ajanı James Angleton'a Borghese'i kurtarma talimatı verdiğinde, partizanlar onu asmak üzereydiler. Angleton Borghese'i bir ABD askeri kılığına sokup kendisine, savaş suçlarında dolayı yargılanacağı Roma'ya kadar eşlik etti. Birleşik Devletler korumasına bağlı olarak, son kertede Borghese'in "masum olduğuna" kanaat getirildi.[12] CIA ajanı Angleton, "olağanüstü değerli" başarıları nedeniyle ABD ordusu tarafından Merit Nişanı'na layık görüldü ve izleyen yıllarda kariyerine CIA karşı istihbarat şefi olarak devam etti; "savaş sonrası dönemde İtalya'daki tüm sağ kanat ve neo-faşist politik ve paramiliter grupları kontrol eden ana Amerikan figürü"[13] haline geldi. Biyografi yazarının belirttiği üzere, Bir Soğuk Savaşçı'nın tipik gelişimini izleyen Jim Angleton için, Mussolini ve Hitler'in yenilmesinin ardından "değişen tek şey düşmandı. Artık gamalı haçın yerini orak ve çekiç almıştı."[14]

1947'de Washington'da NSC ve CIA kuruldu. İtalya "güçlü bir komünist partinin sürekli saldırılarına" istinaden, CIA'nın gizli ve adı konmamış savaşının dünyadaki ilk hedefi olacak kadar şanssız bir ülkeydi. CIA'nın görevi açıktı: İkinci Dünya Savaşı sonrası yapılacak, 16 Nisan 1948 tarihli ilk ulusal seçimleri İtalyan solunun kazanmasını önlemek. ABD Başkanı Harry Truman hayli endişeliydi; çünkü Batı Avrupa'daki en büyük komünist parti PCI ve Sosyalist PSI seçimler için Halkçı Demokratik Cephe (Fronte Democratico Popolare, FDP) oluşumu altında birliğe gitmişti. Gözlemciler FDP'nin İtalyan parlamentosunda çoğunluğu almasını bekliyordu. Çünkü, ulusal seçimler öncesi yapılan yerel seçimlerde FDP gücünü göstermiş, ABD destekli DCI ikinci mertebeyle yetinmek durumunda kalmıştı. Bu nedenle Frank Wisner başkanlığında Batı Avrupa'daki gizli Gladyo ordularını kurup yöneten CIA örtülü faaliyet dalı, DCI'ya 10 milyon dolar kaynak pompaladı. Aynı zamanda komünistlere ve sosyalistlere yönelik karalama kampanyaları yürütüldü. Diğer kirli numaralarının yanı sıra CIA, PCI adaylarının cinsel ve kişisel yaşamlarına kara çalan, ayrıca Faşist ve/veya kilise karşıtı de-

ğinmelerle onları suçlayan imzasız broşürler dağıttı. Rakibi toptan hedef almaktansa, iktidarı DCI'nın kazanması için belirli koltukları hedef tahtasına oturtma taktiği başarılı oldu. Seçim sonucunda DCI oyların yüzde 48'ini alarak parlamentoda 307 koltuk kazandı, FDP koalisyonu ise beklenmedik biçimde oyların sadece yüzde 31'ini ve parlamentodaki 200 koltuğu alarak yenildi.[15] Halkla solun protestoları ağır bir baskı ve saldırıyla yanıtlandı, "eylemler ve işgaller süresince kurban sayısı çarpıcı rakamlara ulaştı."[16]

ABD Başkanı Harry Truman hoşnut edilmiş ve bir örtülü faaliyet fanatiği haline gelmişti. Mart 1947'de yayınlanan ve çokça tartışılan 'Truman Doktrini'nde ısrarla "herhangi bir kuvvetin zorlamasıyla herhangi bir ulusa empoze edilen herhangi bir hükümeti tanımayı reddetmeliyiz" diyor ve ABD dış politikasının "doğruluk ve adalet üzerine" kurulu ve "kötüyle uzlaşmasız"[17] bir politika olduğunu açıklıyordu. Ancak İtalyan seçimleri ABD sponsorluğundaki muhafazakâr DCI'nın zaferi dışında herhangi başka bir biçimde sonuçlanmış olsaydı, aynı dönemde yaşanan Yunanistan deneyimi göz önüne alınırsa, İtalya da büyük ihtimalle iç savaşla karşılaşacaktı. Seçim sırasıyla sonrasında, ABD savaş gemileri ve ABD orduları hâlâ bölgede bulunuyordu. ABD'nin dış ilişkilerinde hedeflediği noktalara ulaşması için uzun dönemli programlar geliştirmekle görevli ABD Dışişleri Bakanlığı Politika Planlama Personeli'nin başı George Kennan, İtalyan komünistlerin kazanması durumunda derhal bir ABD saldırısı önerisinde bulundu.[18] İtalya Cumhurbaşkanı Francesco Cossiga, Gladyo keşiflerinin ardından yaptığı açıklamada, 1948 seçimleri boyunca DCI'ya ait paramiliter bir kolun komünist zafer olasılığına karşı saldırıya hazır beklediğini söyledi. Stern marka bir makineli tüfek, şarjörler ve "çeşitli el bombalarıyla" Cossiga da paramiliter birimin bir parçasıydı. "Dişlerime kadar silahlıydım ve böyle olan bir ben değildim." diyordu. DCI paramiliter güçlerinin silahları "parti tasarrufundaki fonlarla alınmıştı."[19]

PCI başarıyla hükümet dışı bırakıldıktan sonra, ABD destekli DCI yönetimindeki İtalya'nın 4 Nisan 1949'da yeni oluşturulan NATO'ya kurucu üye olarak katılmasına onay verildi. Sadece birkaç gün önce 30 Mart 1949'da CIA'yla işbirliği içerisinde İtalya'da savaş sonrası ilk askeri gizli servis kurulmuştu. Savunma Bakanlığı dahilinde kurulan gizli birime SIFAR adı verildi ve ilk müdürlük görevi General Giovanni Carlo'ya verildi. İtalya Birinci Cumhuriyeti süresince SIFAR İtalyan politikasını defalarca manipüle etti ve "Ofis R" dalı aracılığıyla antikomünist Gladyo gölge ordusunu idare etti.[20] Gizli servisler uzmanı Philipp Willan, "NATO'ya katılımla yeni bir istihbarat kabiliyetine sahip olmanın aynı döneme denk gelmesi salt bir rastlantı değildi" haklı değerlendirmesinde bulunarak şöyle devam ediyor: "ve [bu durum] İtalya'nın savaş sonrası gizli servisinin oluşturulmasına onay verenlerin niyetlerine istinaden, bu servisin temel amacını anlamamızı sağlamaktadır."[21]

Gizli Servis SIFAR, ta en başından beri, "Birleşik Devletler tarafından empoze edilen ve İtalya'nın bağımsızlığını tam olarak ve gerçek anlamda yok eden çok gizli bir protokol tarafından düzenlenmişti." NATO planlamasıyla koordine edilen bu protokole göre, SIFAR'ın Birleşik Devletler'deki CIA karargâhına karşı, toplanan tüm istihbarata tam olarak ulaşılmasını sağlamak ve idare haklarını, başta SIFAR personel seçiminin her daim CIA onayından geçmesi olmak üzere, Birleşik Devletler'e teslim etmek yükümlülükleri altındaydı.[22] SIFAR gerçekte bağımsız bir İtalyan servisi değildi; büyük oranda CIA nüfuzu altındaydı. Ya da 1955-1958 yılları arasında İtalya Savunma Bakanlığı görevinde bulunan Paulo Taviani'nin Gladyo soruşturması sırasında ortaya koyduğu gibi, İtalyan gizli servislerine "Via Veneto'daki çocuklar", yani Roma'nın kalbindeki ABD Büyükelçiliği'nde bulunan CIA patronluk yapmakta ve finansman sağlamaktaydı.[23] İtalyan Senatörleri de raporlarında CIA'nın hâkimiyetine vurgu yapıyorlar ve "Gladyo iki gizli servis arasındaki; çok önemli olan ABD gizli servisiyle

çok çok daha önemsiz olan İtalyan gizli servisi arasındaki bir anlaşmaya istinaden kuruldu" diyorlardı.[24]

1951'de General Umberto Brocolli SIFAR Direktörlüğü görevine getirildi ve 'Gizli Komite'nin bir üyesi olarak CIA temsilcileriyle, Güney Avrupa NATO komutanlığı temsilcileriyle ve İtalyan Ordusu, Deniz ve Hava Kuvvetleri temsilcileriyle düzenli olarak bir araya gelmeye başladı.[25] SIFAR NATO'nun güçlü PCI nedeniyle duyduğu korkuyu dindirmek ve İtalya'nın istikrarını garantilemek durumundaydı. Gladyo gizli ordusu bu amaca ulaşmak için kullanılabilecek ana ögeydi. Broccoli 8 Ekim 1951'de İtalya Savunma Bakanı Efisio Marras'a gladyatörlerin Büyük Britanya'da eğitilmesi, CIA'dan silah ve patlayıcı alınması ile ilgili bir mektup gönderdi. Broccoli İngiliz SIS'in, İtalya'nın silahları İngilizlerden alması koşuluyla, İtalyan Gladyosu askerlerinin eğitimini üstlenme teklifinde bulunduğunu yazıyordu. Öte yandan CIA silahları ücretsiz verme teklifinde bulunuyordu, ancak eğitim konusunda İngilizler kadar deneyimli değillerdi. İtalyanlar en iyi olanda karar kıldılar ve bir yandan SIFAR Gladyo askerlerini çok saygın İngiliz Özel Eğitim Okulları'na yollarken, öbür yanda da Birleşik Devletler'den gizlice silah aldılar. 1953'te İngilizler aptal yerine konduklarını fark edip SIFAR başkanlığında Broccoli'nin ardılı General Musco'ya öfkeli bir sitemde bulunarak, "servisinin kendisini büsbütün Amerikalılara sunmasını"[26] protesto ettiler.

NATO'nun gizli antikomünist politikasını destekleyen SIFAR'ın temsilcileri düzenli olarak NATO komuta merkezleri ACC ve CPC tarafından düzenlenen gizli Gladyo toplantılarına katılıyorlardı. İtalya Cumhurbaşkanı Cossiga, istifasından kısa bir süre önce yaptığı uzun bir televizyon röportajında "işgal edilmesi durumunda İtalya'da neler olabileceği düşünülerek" gizli Gladyo ordusunun İtalya'da 1951'de kurulduğunu ayrıntılarıyla anlattı. Cossiga, NATO bağlantılı Gladyo komuta merkezi CPC'ye atıfta bulunarak, "Üç devletin, Birleşik Devletler, Büyük Britanya ve Fransa'nın asli üyeler olmasına;

diğer ülkelerin, yani Danimarka, Norveç, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, Yunanistan ve Türkiye'nin yedek üyeler olarak kalmasına karar verildi" diye açıklıyordu. "İtalya'nın da yedek üye olması teklifinde bulunuldu. İtalya asli üye olma talebiyle bu teklifi geri çevirdi ancak bu talebine o zamanlar bir yanıt verilmedi. 1956'da Almanya katıldı." Cumhurbaşkanı bu operasyonların katı gizlilik koşulları altında gerçekleştiğini ısrarla vurguluyordu. "Sır tutulmasına karar verilen herhangi bir şeyin varlığını inkâr etmek NATO'nun standart politikasıydı."[27]

ABD Ulusal Güvenlik Konseyi'nin 21 Nisan 1950 tarihli, Truman'ın imzasını taşıyan çok gizli statüsündeki bir belgesinde başkan, "İtalya Amerikan güvenliği için kilit bir ülkedir" ve bu nedenle Birleşik Devletler PCI'yı durdurmak için "mümkün olan tüm politik, ekonomik ve hatta gerektiği yerde askeri olanakları kullanmaya hazır olmalıdır" demekteydi. "Komünistlerin yasal yollardan hükümete girmeyi başarması durumunda ve hatta hükümetin iç ve dış komünist tehdit karşısında artık güçlü bir muhalefet sergileyememesi durumunda, Birleşik Devletler karşı önlemleri almaya hazırlıklı olmalıdır", bu önlemler arasında açıkça "İtalya'nın belirli bölümlerinin silahlı bir ayaklanma sonrası komünist kontrol altına sokulması durumunda" bir saldırı gerçekleştirilmesi de bulunmaktadır. ABD asker planlaması, yaklaşan İtalyan seçimleri için ilk aşamada "Akdeniz'deki ABD askeri varlığının" güçlendirilmesini öngörmekteydi. İkinci aşamada, yani "alarm aşamasında", "İtalyan hükümetinin talebi ve Büyük Britanya ve diğer NATO ülkeleriyle yapılacak değerlendirme" üzerine ABD kıtaları İtalya'yı işgal edecekti. Birlikler "güç gösterisinde bulunmak amacıyla yarımadanın hükümet kontrolü altındaki bölgelerinde" konuşlandırılacaktı. Son olarak "üçüncü aşamada, yani kırmızı alarm aşamasında", "iç komünist direnişe karşı bölgeyi işgal altına almak" üzere "Sicilya ya da Sardunya'ya veya her iki bölgeye birden... yeter sayıda silahlı kuvvet" sevk edilecekti.[28]

Haziran 1953'te seçim günü, ABD güdümlü DCI'nın, CIA örtülü faaliyet operasyonlarına karşın oyların yüzde 40'ını alması ve parlamentodaki sandalye sayısının 1948 seçim sonuçlarına kıyasla 43 azalıp 261'e inmesi üzerine, Washington'un korkuları arttı. Sosyalistlerin ve komünistlerin sol koalisyonu oyların yüzde 35'ini ve 218 sandalyeyi alarak gücünü arttırdı. Nixon döneminde CIA Direktörlüğü yapacak olan William Colby'nin doğru analizinde belirttiği üzere, CIA gizli savaşının şiddetini arttırdı, çünkü "Korkmak için iyi bir sebep vardı. 1948 ile 1953 arası oy eğiliminin sürdürülmesine izin verilmesi halinde... komünistlerin ve sosyalistlerin oy toplamı büyüyerek İtalya'daki en büyük politik güç haline gelecekti."[29] İlk adım olarak SIFAR'ın başına daha agresif bir başkan getirilmeliydi. 1955'te yüksek rütbeli CIA askeri Carmel Offie –kendisi mevcut CIA şefi Allen Dulles'in yakın çalışma arkadaşıydı– İtalya'ya gelerek ABD konsolosluğunda CIA İstasyon Şefi (COS) Gerry Miller'la birlikte Roma'nın yakışıklı ABD büyükelçisi Boothe Luce'ye, İtalyan Savunma Bakanı Paolo Emilio Taviani'yi General Giovanni De Lorenzo'yu terfi ettirmeye zorlaması talimatını verdi. Washington'un katı antikomünist varlığı General De Lorenzo Ocak 1956 itibariyle SIFAR'ı ve Gladyo gizli ordularını yönetmeye başladı.[30]

Bıyığı, gözlükleri ve haşin asker görünümüyle De Lorenzo eski ekolden gelme basmakalıp bir general tiplemesi çiziyordu. De Lorenzo 26 Kasım 1956 tarihli, kendi imzasını taşıyan çok gizli ibareli bir belgede, CIA ve SIFAR arasında yapılan "önceki anlaşmaları" konfirme ediyor ve Gladyo operasyonunun sorunsuz gelişmekte olduğunu vurguluyordu.[31] İtalyan Senatosu soruşturmasında ele geçirilen belge, hayli hassas veriler içermekteydi. SIFAR dönem şefi Amiral Fulvio Martini, çalışmalarını SIFAR'ın CIA'ya değil de İtalyan yasamasına karşı sorumluluk taşıdığı yanlış varsayımı üzerine kuran İtalyan Senatörleri irkilten şu açıklamada bulundu: "Gölge örgütlerle ilgili SIFAR ve CIA arasında yapılan 1956

tarihli antlaşma şu an bile kamuya açıklanamaz; çünkü bu çok gizli sınıflamasına giren çift taraflı bir antlaşmadır." Martini devamla; "Belgenin bu sınıflamadan çıkarılması –ki ben 13 Aralık 1993 itibariyle bu başvuruda bulundum– ister istemez ilgili diğer grubun onayına tabi bulunmaktadır."[32]

Gizli orduya yeni bir karargâh inşa edilmesi işi SIFAR Direktörü De Lorenzo'nun en önemli projeleri arasında yer alıyordu ve CIA bu iş için 300 milyon lira ayırmıştı. SIFAR ve CIA gizlilik ve işlevsellik gerekçeleriyle Gladyo merkezinin İtalyan ana toprakları üzerinde değil de Akdeniz'de, İtalya'nın batı sahillerindeki genişçe adalardan birinde inşa edilmesine karar verdi. Bu iş için Sardunya seçildi. Gizli antikomünist askerlerin Amerikan ve İngiliz Özel Kuvvetleri'nce donatılıp eğitildiği yeni Gladyo üssünü inşa etme sorumluluğu SIFAR Albayı ve Gladyo'yu yöneten Ofis R'nin şefi Renzo Rocca'ya verildi.[33] 'Saboteur'ün Eğitim Merkezi' (CAG) adıyla da anılan Gladyo karargâhı, Alghero köyü yakınlarında Capo Marragiu mevkiinde konumlanmıştı. Duvarların ve yüksek güvenlikli elektrikli tellerin gerisinde küçük bir liman yapıldı, yeraltı sığınakları kazıldı, güçlü uzun dalga radyo vericileri kuruldu ve uçaklar için iki küçük uçuş pistiyle helikopter için bir pist yapıldı. İnşaat, atış ve patlayıcı eğitimi ile ideolojik dersler gibi belirli alanlara özgü çeşitli binaların da eklenmesiyle tamamlandı.[34]

Gladyatör Ennio Colle gizli ordunun keşfinin ardından verdiği ifadede, "Capo Marragiu'ya ilk kez 1959 yılında gittim", diyordu. Colle 27 Kasım 1990'da SISMI Direktörü'nden kendisine "gölge yapının dağıtıldığı" bilgisini ulaştıran bir mektup almıştı. Gladyatör Colle ifadesinde, gizli birimin üyelerinin yapılanmanın daha geniş uluslararası iskeletinden bihaber tutulduklarını, nerede eğitim aldıklarını bile bilmediklerini söyledi: "nerede olduğumu bilmiyordum, çünkü ulaşımımız pencereleri karartılmış uçaklarla sağlanmıştı." CAG'da görevli bir Gladyo eğitimcisi olan ve Büyük Britanya'da eğitim alan Decimo Garau da gazetecilere verdiği bil-

gilerde bu ifadeyi doğruluyordu: "Kamuflajlı bir uçakla gelip kamuflajlı bir otobüse transfer ediliyorlar, tam kışlanın önünde indiriliyorlardı. Sonra da eğitim başlıyordu."[35]

"Basit bir anlatımla, benim işim, İtalya'nın bir sonraki 1958 seçimlerinde komünistler tarafından ele geçirilmesini engellemekti" diyor CIA ajanı William Colby hatıralarında. Colby, 1953 yılı sonbaharında COS Gerry Miller emrinde çalışmak üzere Roma'ya gitti. CIA Gladyo gizli ordularıyla "NATO askeri kuvvetlerinin yıkıcı, gereksiz bir engel tarafından, Partito Communista Italiano (ya da PCI) tarafından politik olarak kösteklenmesini engellemek" istiyordu. Colby'ye göre, "bu o zamana dek CIA'nın yürüttüğü en büyük örtülü faaliyet operasyonuydu." Washington DCI'yı fonlamaya devam ederken, komünistlerin yanı sıra sosyalistler de CIA'nın karalama kampanyalarıyla karşı karşıya kaldılar. Colby, "Elimizdeki Hıristiyan Demokrat kuşu bırakıp, çalılıklardaki sosyalist kuşlara dönmeyecektik" diyordu. Colby başarılıydı ve 1958'de DCI oyların yüzde 42'sini ve parlamentodaki sandalyelerin 273'ünü alarak güç kazandı; komünistler yüzde 23'lük oy oranı ve 140 sandalye kazanırken seçime ayrı giren sosyalistler yüzde 14'lük bir oy oranı ve 84 sandalyeyle yetindi.[36]

CIA, MI6'yla birlikte 1953'te İran'daki Musaddık hükümetini ve 1954'te Guatemala'daki Sosyalist Arbenz'i devirdiğinde, tıpkı ABD Başkanı Dwight Eisenhower gibi Colby de kendini örtülü faaliyetlere kaptırmıştı. Colby gururla, İtalya'da seçim manipülasyonu ve DCI'nın gizlice fonlanması "o kadar etkili yürütüldü ki; mali yardımımızı alan İtalyanlar'ın pek çoğu bu hibenin nereden geldiğinden bile haberdar değildi" diyordu. "CIA'nın İtalyan politik operasyonları ve izleyen yıllarda bu modele göre gerçekleştirilen benzeri başka operasyonlar –başta Şili olmak üzere– yakıcı eleştirilere maruz kaldı" diyerek devam ediyordu Colby: "Artık bu tür bir 'müdahalenin' illegal olduğu inkâr edilemez. Çoğu ülkenin yasaları önünde, tıpkı Amerika'da olduğu gibi, yabancı bir hükümetin ulusun iç politik gelişmesine dahil olmaya çalışması şiddetle yasaklanmış-

tır." Soğuk Savaşçı bununla birlikte yaptıklarını "İtalya'daki demokratik grupların Sovyet destekli yıkıcı kampanyayı karşılaması için onlara yardım etmek elbette ahlaki bir yasa olarak kabul edilebilir."[37] sözleriyle gerekçelendiriyordu.

Bu fikri paylaşan Pentagon, çok gizli ibareli bir direktifle, "Demagnetize Operasyonu" kapsamında CIA'ya askeri gizli servislerle birlikte İtalya ve Fransa'da komünistleri zayıflatmak amacıyla her iki ülkede "politik, paramiliter ve psikolojik operasyonlara" başlama emrini veriyordu. ABD Ortak Genelkurmayı'nın 14 Mayıs 1952 tarihli direktifinde yeterince kararlı bir ifadeyle "İtalya ve Fransa'da komünistlerin gücünün sınırlanması yüksek öncelikli bir hedeftir. Mümkün olan her tür araca başvurularak bu hedefe erişilmek durumundadır" deniyordu. Böylelikle gizli bir savaş ve terörist operasyonlara da gönderme yapılmaktaydı. "İtalyan ve Fransız hükümetleri, 'Demagnetize' planıyla ilgili hiçbir şey bilmemelidir; çünkü plan açıkça bu iki ülkenin ulusal egemenliklerine müdahale anlamına gelmektedir."[38]

Colby Vietnam'daki CIA istasyonu için İtalya'yı terk ederken, SIFAR Direktörü De Lorenzo PCI ve PSI'ya karşı savaşımını sürdürdü. İtalyan Savunma Bakanlığı'nın 1 Haziran 1959 tarihli ve "SIFAR Özel Kuvvetleri ve Gladyo Operasyonu" başlıklı çok gizli ibareli bir belgesinde NATO'nun gayri nizami harp ve antikomünist örtülü faaliyetlerle ilgili askeri planlamasının SHAPE'e direkt olarak bağımlı CPC tarafından nasıl koordine edildiği ortaya konulmaktaydı. Belgede NATO'nun Sovyet işgalinin yanı sıra "iç yıkıcı faaliyetlerden" ve İtalya'da özellikle PCI'nın gücündeki artıştan korktuğu vurgulanıyordu. Belgede gizli Gladyo ordusuna atfen, "Ulusal düzeyde, yukarıda açıklandığı gibi bir acil durum yaşanması olasılığı, belirli SIFAR aktivitelerinin sebebi olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Bu muayyen aktiviteler Ufficio R'nin SAD seksiyonu tarafından yürütülmektedir" deniliyordu. "Bu karara paralel olarak SIFAR başkanı, Savunma Bakanı'nın onayını da alarak, İtalyan gizli servisi ve Ameri-

kan gizli servisi arasında S/B operasyonları (Stay Behind) bağlamında gerçekleştirilen karşılıklı işbirliğiyle ilgili daha önce yapılan anlaşmaları, ortaklaşa bir operasyon meselesini mümkün kılmak amacıyla, konfirme etmeye karar verdi." De Lorenzo'nun Gladyo belgesi CIA ve SIFAR arasındaki 26 Kasım 1956 tarihli anlaşmanın "'Gladyo' Operasyonu'na (iki gizli servis tarafından geliştirilen operasyonlara verilen ad) temel oluşturduğu" vurgusuyla sonlanıyordu.[39]

John F. Kennedy 1961 yılı Ocak ayında başkan seçildiğinde, Birleşik Devletler'in İtalya'ya yönelik politikası değişti; çünkü Kennedy, öncelleri Truman ve Eisenhower'den farklı olarak PSI'ya sempati ile yaklaşmaktaydı. O, İtalya'da "sosyalistlerin dışarıdan yardım sağlanmaksızın sahip oldukları gücün, sol kanat fikirlerin, sosyalizmin demokratik bir biçimini görmek istedikleri anlamına geldiğini"[40] belirten bir CIA analiziyle hemfikirdi. Ancak Kennedy'nin reform planları, hem ABD Dışişleri Bakanlığı'nda hem de CIA'da sert bir direnişle karşılandı. Dışişleri Bakanı Dean Rusk, Kennedy'ye korkuyla, mesela PSI'dan Riccardo Lombardi'nin halka açık bir konuşmada Komünist Çin'in tanınmasını talep ettiğini, İtalya'daki ABD askeri üslerinin ve NATO'nun Naples'deki önemli deniz kuvvetleri üssünün kapatılmasını istediğini ve kapitalizm ve emperyalizmle savaşma çağrısında bulunduğunu anlattı. "Birleşik Devletler böyle bir partiyle mi uzlaşma yapacak?"[41]

Roma'daki ABD Büyükelçiliği'nde bulunan Büyükelçi Frederick Reinhardt, COS Thomas Karamessines'le birlikte Kennedy'nin nasıl durdurulabileceği üzerine tartışıyordu. Onlara, "ABD hükümetinden başka hiçbir görevlinin erişemeyeceği kadar çok sayıda hükümet düşürülmesi görevinde direkt ya da dolaylı olarak yer almış"[42] kötü ünlü bir CIA Soğuk Savaşçısı olan Vernon Walters tavsiyede bulundu. Walters Kennedy'nin PSI'nın seçimleri kazanmasına izin vermesi halinde, ABD'nin ülkeyi istila etmesi gerektiğini söylüyordu. Daha ince düşünen Karamessines, İtalya içinde sola açılıma karşı çıkan kuvvetlerin güçlendirilmesi önerisinde bulundu.[43] "Başkan

Kennedy'nin kendini bir anda Dışişleri Bakanı ve CIA Direktörü'ne karşı çıkarken bulduğu absürt pozisyon gelişti."[44]

Nisan 1963'te seçim günü CIA'nın kâbusu gerçek oldu: diğer tüm partiler sandalye kaybederken komünistler güç kazandı. ABD destekli DCI'nın oy oranı yüzde 38'e düştü; bu, parti oluşturulduğundan beri alınan en kötü sonuçtu. PCI oylarının yüzde 25'ini aldı ve PSI'nın yüzde 14'lük oy oranıyla birlikte muazzam bir zafere imza atıldı, Birinci Cumhuriyet tarihinde ilk kez birleşik sol parlamentoda çoğunluğu sağladı. İtalyan solunu destekleyenler DCI'nın sol kanadından olan Başbakan Aldo Moro hükümeti kabinesinde sosyalistlere de yer verilmesini sokaklarda sevinçle kutladılar. Başkan Kennedy durumdan gayet memnun kaldı ve Temmuz 1963'te Roma'yı ziyaret etmeye karar vererek pek çok İtalyan'ı sevince boğdu. Havaalanı kalabalıktı ve Amerikalılar bir kez daha bayraklar ve sevinç nidalarıyla karşılandı. PSI lideri Pietro Nenni büyük bir hayranlıkla, "O harika bir insan. Gerçek yaşından çok daha genç gösteriyor. Beni Birleşik Devletler'i ziyaret etmeye davet etti." diyordu.[45]

Kennedy İtalya'nın sola kaymasına izin verdi. Sosyalistlere kabinede yer verilirken İtalyan komünistleri, seçimlerdeki performansları dolayısıyla kabine üyeliklerine atanma talebinde bulundular ve Mayıs 1963'te güçlü inşaat işçileri sendikası Roma'da bir protesto gösterisi düzenledi. CIA alarma geçti; polis ve sivil kılığına girmiş Gladyo gizli ordusu üyelerinin eylemi dağıtması sonucu 200 eylemci yaralandı.[46] Ama İtalya en kötü günleri henüz yaşamamıştı. Kasım 1963'te ABD Başkanı Kennedy Dallas, Teksas'ta şüpheli koşullar altında suikasta uğradı. Ve beş ay sonra CIA SIFAR, Gladyo gizli ordusu ve paramiliter polis gücüyle birlikte sağ kanat bir darbe gerçekleştirerek, İtalyan sosyalistlerini kısa bir süre yaptıkları kabine üyeliklerinden ayrılmaya mecbur bıraktı.

Kod adı "Piyano Solo" olan darbe, DCI Savunma Bakanı Giulio Andreotti'nin SIFAR şefliğinden İtalyan paramiliter polis kuvveti Carabinieri'nin başkanlığına atadığı General

Giovanni De Lorenzo tarafından idare edildi. De Lorenzo, CIA gizli muharebe uzmanı Vernon Walters, CIA Roma İstasyonu Şefi William Harvey ve askeri gizli servis SID içindeki Gladyo birimlerinin yöneticisi Renzo Rocca'yla yakın işbirliği içerisinde gizli savaşı kızıştırdı. İlk olarak Rocca gizli Gladyo ordusunu DCI bürolarını ve bazı günlük gazetelerin bürolarını bombalamakta kullanıp, komünistlere ve sosyalistlere duyulan güveni sarsmak amacıyla suçu solcuların üzerine attı.[47] Hükümet sarsılmayınca De Lorenzo 25 Mart 1964'te Roma'da gizli askerlerine, sinyaliyle birlikte "hükümet bürolarını, sol partilerin genel merkezlerini, sola yakın en önemli gazeteleri, radyo ve televizyon istasyonlarını işgal etme" emri verdi. "Gazete büroları, yalnızca baskı makinelerini parçalamak ve gazetelerin basımını imkânsız hale getirmek için işgal edilecekti"[48] De Lorenzo operasyonun "maksimum enerji ve kararlılık içerisinde yürütülmesi, hiçbir şüpheye veya kararsızlığa yer bırakılmaması" konusunu ısrarla vurguluyordu ve Gladyo araştırmasının ortaya koyduğu üzere, adamlarını "ateşli ve saldırgan" bir ruh haline sokmuştu.[49]

Ellerinde yüzlerce insanın isminin yer aldığı listeler bulunan gladyatörlere belirlenen sosyalistlerle komünistlerin izini sürüp yakalama ve Sardunya'daki gizli Gladyo merkezine yollayıp, merkezi hapishaneye çevirme açık emri verilmişti. "SIFAR Özel Kuvvetleri ve Gladyo Operasyonu" başlıklı belgede özel olarak, "Yürürlükteki karargâh Saboteur'ün Eğitim Merkezi (CAG) özellikle hassas güvenlik sistemleri tarafından korunmaktadır ve acil bir durumda kullanılmak üzere tasarlanmış tertibat ve teçhizatla donatılmıştır."[50] vurgusu yapılıyordu. Gizli ordu büyük bir gerilim içinde darbeye başlamaya hazırdı. 14 Haziran 1964'te, De Lorenzo'nun başla emriyle birlikte, bir yandan birlikler, tanklar, silahlı personel araçları, cipler ve toplarla Roma'ya girerken bir yandan da NATO kuvvetleri İtalyan hükümetini sindirmek amacıyla bölgede geniş bir askeri manevraya girişti. General kurnazca bir adım atıp, Carabinieri'nin 150. kuruluş yıldönümü arifesinde ger-

çekleşen bu güç gösterisini bir kutlama gibi göstererek, DCI'nın sağ kanadından ve azılı antikomünistlerden İtalya Cumhurbaşkanı Antonio Segni ile birlikte kıtaları gülümseyerek selamladı. İtalyan sosyalistler, tankların ve topların kutlama bittikten sonra geri çekilmemesinden alışılmamış bir durum yaşandığını anlamış oldukları halde, 1964 yılı Mayıs ve Haziran ayları boyunca Roma'da kalmaya devam ettiler.[51]

Başbakan Aldo Moro uyarıldı ve Roma'da gizlice General De Lorenzo'yla buluştu. Bu elbette, "politik bir krizin tam ortasında bulunan bir başbakanla, onu sert bir rejimle değiştirmeyi planlayan bir General arasında yapılan hayli olağan dışı bir görüşmeydi."[52] Görüşmeden sonra sosyalistler bakanlık koltuklarını sessizce terk ettiler ve en ılımlı sosyalistlerini Moro liderliğinde kurulacak ikinci hükümette yer almaya yolladılar. Sosyalist partiden Pietro Nenni, yıllar sonra, o günleri, "Siyasi partiler birden bire yerlerinin başkasına verilebileceğini keşfettiler. Solun hatasından kaynaklanan bir iktidar boşluğu durumunda tek alternatif bir acil durum hükümeti olacaktı" diye anlatacaktı; "Bu ise bu ülke gerçekliğinde sağ kanat bir hükümet demekti."[53] Darbeden sonra Gladyo kanıtları gizlendi. Birkaç yıl sonra, 1968 Temmuz ayında dedektifler, Gladyo komutanı Renzo Rocca'yı sorgulamak istediler. Gladyatör işbirliğinde bulunmaya istekliydi ama ifadesi alınmadan bir gün önce Roma'daki özel dairesinde silahla kafasından vurulup öldürülmüş olarak bulundu. Suikastın izini sürmeye başlayan bir hâkim yüksek otoritelerce davadan alındı.[54] İtalyan Gladyo araştırması "Operasyonun ABD hükümet kesimlerince izlenen çıkarlara uygun olduğuna şüphe yoktur" derken tarihçi Bernard Cook haklı olarak Piyano Solo'yu, "Gladyo'nun karbon kopyası" sözleriyle nitelemekteydi.[55] İtalyan Gladyosu araştırmacısı Ferraresi, gizli ordunun keşfinin ardından "planın tam anlamıyla suç niteliği taşıyan doğası bugün nihayet fark edildi" yorumunda bulunuyor ve eshefle Piyano Solo'nun "ilk sol koalisyonun –belki de tüm savaş sonrası dünyasının yegane reformist hükümet denemesinin–

tıkanması ve bitmesinde"[56] muazzam bir etkiye sahip olduğunu belirtiyordu.

General De Lorenzo, darbeyi tezgâhlamanın yanı sıra COS Thomas Karamessines'in emirleri doğrultusunda İtalya'nın tüm elitlerini de gizlice izlemekteydi. Her şeyden önemlisi evlilik dışı ilişkiler, homoseksüel ilişkiler; kadın ve erkek fahişelerle düzenli olarak ilişkiye girmek gibi "çarpık davranışlarla" ilgili veriler topluyordu. Langley argosundaki tabiriyle bu, CIA ve SIFAR'ın İtalyan elit kesmini "toplarından" yakalaması demekti. Şereflerini iki paralık edecek detayların açıklanması tehdidi sayesinde, politikacılar, papazlar, iş adamları, sendika liderleri, gazeteciler ve hâkimler üzerinde izleyen yıllar boyunca büyük bir nüfuza sahip oldular. De Lorenzo, CIA'nın İtalya'da en yüksek düzeyde yapılan konuşmaları izleyip kaydetmesini sağlamak için, Vatikan'a ve Başbakanlık Sarayı'na mikrofonlar yerleştirecek kadar ileri gitti. Meclisin SIFAR'la ilgili araştırmasında 157 binden fazla insanın yaşamları hakkında bilgi ve resimler toplanıp dosyalandığı ortaya çıkarılınca, İtalyan halkı gizli operasyonun keşfinde yaşanandan daha da büyük bir şok dalgasıyla sarsıldı. Bazı dosyalar muazzamdı. Biri başbakanlık olmak üzere yıllar boyu pek çok bakanlık görevinde bulunan DCI'lı bir Senatör olan Profesör Amintore Fanfani hakkındaki dosya, her biri bir sözlük kadar kalın olan dört ciltten oluşmaktaydı.

"Kişiler, uzaktan yakına odaklı resimler çeken makinalar, mektuplaşmalarını kontrol altında tutan gizli sistemler, telefon konuşmalarında söylediklerinin kayıt altına alınması, evlilik dışı ilişkileri ya da cinsel tercihlerinin resimlerle belgelenmesi gibi yollarla takip ediliyordu." General Aldo Beolchini başkanlığındaki meclis komisyonu "özellikle gözdağı vermeye yarayacak bilgilerin" kayıt altına alındığını fark etmekten geri kalmıyordu.[57] De Lorenzo meclis komisyonu önünde kendisine dosyaları hazırlama emrini Birleşik Devletler ve NATO'nun verdiğini itiraf etmeye zorlandı.[58] Bu itiraf meclis komisyonunda sert eleştirilerle karşılandı. Parlamen-

terler, "Tüm bu meselenin en vahim yanı, SIFAR'ın gizli servis aktivitesinin önemli bir kısmının NATO ülkeleri ve Vatikan için bilgi toplamaktan ibaret olduğu gerçeğidir" yorumunda bulunuyorlardı. Senatörler şoka uğramışlardı. "Bu anayasayla bağdaşmaz bir durumdur. Ulusal egemenliğin açık biçimde ihlali, bağımsızlık ve vatandaşların eşitliği ilkelerinin ihlali ve ülkemizin demokratik dengesine sürekli tehdit anlamına gelmektedir."[59]

Bununla birlikte, CIA'nın gizli savaşı, İtalyan parlamenterlerin kontrolü dışındaydı. Skandalın ardından güven kaybına uğrayan askeri gizli servisin adı SIFAR'dan SID'e çevrilip başına da General Giovanni Allavena getirilirken, parlamenterler De Lorenzo'ya tüm gizli dosyaları yok etme emri verdi. Lorenzo bu emri yerine getirdi, ancak COS Thomas Karamessines ve SID Direktörü General Giovanni Allavena'ya birer kopyalarını verdikten sonra... Ardılına verdiği bu hediye, İtalya'yı gizlice içten kontrol altında tutmayı sağlayan eşsiz bir hediyeydi. 1966'da General Allavena SID Direktörlüğü'nden alınarak yerine General Eugenio Henke getirildi; ancak İtalyan soluna karşı verilen gizli savaşta aktif rol oynamayı sürdürdü. Allavena 1967'de İtalya'daki Özgürmasonlar'ın gizli antikomünist Mason Locası örgütü "Propaganda Due" ya da kısa adıyla "P2" içerisine girdi ve direktörü Licio Gelli'ye çok özel bir hediye olarak gizli 157 bin dosyanın bir kopyasını verdi.

P2 Direktörü Licio Gelli ile CIA'nın komünistleri iktidar dışında tutmak amacıyla İtalya siyasetine ne kadar çok müdahale ettiği yıllar sonra açığa çıkacaktı. 1919 yılında doğan Gelli yarı eğitimli biriydi –13 yaşında okul müdürüne vurduğu için okuldan atılmıştı. 17 yaşında gönüllü olarak Kara Gömlekliler'e katıldı ve Franco adına savaşmak üzere İspanya İç Savaşı'na katıldı. İkinci Dünya Savaşı süresince faşist SS'de Alman Hermann Goering emrinde başçavuş olarak görev yaptı ve savaş sonunda ABD Ordusu'na kaçarak İtalyan sol kanat partizanların elinden zar zor kurtuldu. ABD Mason

Locası'ndan Frank Gigliotti, Gelli'yi kişisel olarak loca bünyesine aldı ve ona Roma'daki CIA istasyonuyla yakın işbirliği içerisinde İtalya'da antikomünist paralel hükümeti kurma görevi verdi. İtalyan antiterörizm biriminin dahili bir raporunda "1970'lerde CIA'nın İtalya'daki tüm örtülü faaliyetlerini Ted Shackley yönlendiriyordu" notu düşülüyor ve devam ediliyordu: "Kendisi Mason Locası başkanlığını Alexander Haig'e sunan kişiydi." Belgeye göre, Nixon'un askeri danışmanı General Haig –Vietnam'daki ABD kıtalarına komuta etmiş, ardından 1974-1979 arası NATO SACEUR görevinde bulunmuştu– ve Nixon'un Ulusal Güvenlik Danışmanı Henry Kissinger, "Gelli'ye 1969 sonbaharında 400 yüksek düzey İtalyan ve NATO askerini Loca'ya kabul etme yetkisi vermişti."[60] Gelli, Birleşik Devletler'le kurduğu mükemmel irtibatı Soğuk Savaş boyunca sürdürdü. Güven ve saygının göstergesi olarak Gelli, 1974'te Gerald Ford'un başkanlık kabul törenine davet edildi ve yine 1977'de Başkan Carter'ın başkanlık kabul töreninde de hazır bulundu. 1981'de Ronald Reagan başkan seçildiğinde, Gelli gururla Washington'da en ön sırada oturuyordu. O Washington'ın İtalya'daki adamıydı ve ona göre ülkeyi soldan bu kurtarmıştı: "Bir madalyayı hak ediyorum."[61]

Nisan 1981'de Milan sulh yargıçları, bir suç soruşturması kapsamında Licio Gelli'nin Arezzo'daki villasına baskın düzenledi ve varlığı bilinmeyen P2'ye ait dosyaları ele geçirdi. Ardından Tina Anselmi başkanlığında bir meclis araştırması pek çok İtalyanı şaşkınlığa uğratan bir gerçeği ifşa etti. Antikomünist gizli P2 yapısının el konulan üye listesinde 962 isim bulunuyordu ve toplam üye sayısının 2 bin 500'ün üzerinde olduğu tahmin ediliyordu. Ele geçirilen üye listesi bir tür "İtalya'da kim kimdir" listesi gibiydi ve İtalya'nın salt en muhafazakâr isimlerini değil, aynı zamanda toplumun en güçlü üyelerinden bazılarını da kapsamaktaydı: Carabinieri paramiliter polis gücünün yüksek rütbeli 52 üyesi, İtalyan Ordusu'nun yüksek rütbeli 50 askeri, Maliye Polisi'nin yüksek rütbeli 37 ismi, İtalyan Deniz Kuvvetleri'nin yüksek rütbeli 29

askeri, 11 polis müdürü, 70 nüfuslu ve varlıklı sanayici, 10 banka müdürü, bakanlık yürütmekte olan 3 isim, 2 eski bakan, 1 siyasi parti lideri, 38 parlamento üyesi ve 14 kıdemli hâkim. Sosyal hiyerarşi yapısının daha alt basamaklarında bulunan diğer isimler arasında valiler, hastane yöneticileri, hukukçular, noterler ve gazeteciler bulunmaktaydı. En önemli üye, P2'nin keşfinden neredeyse 20 yıl sonra Mayıs 2001'de İtalya Başbakanı olan Silvio Berlusconi idi.[62]

Anselmi komisyonunun komünist üyesi Antonio Bellocchio, daha sonraları "Amerikan gizli servisinin ve uluslararası özgür masonların müdahaleleriyle ilgili gerçekler bizi, İtalya'nın sınırlı egemenliğe sahip bir ülke olduğu kesin sonucuna götürüyor" diyecek ve Ronald Reagan'ın başkanlığı döneminde İtalyan parlamenterlerin P2'yle ABD arasındaki bağlantıları araştırmaktan çekindiklerini belirtecekti. "Eğer komisyonun çoğunluğu bu analizde bizi izlemeye hazır olsaydı Amerika Birleşik Devletleri'nin kuklaları olduklarını itiraf etmek zorunda kalacaklardı. Ve, bunu itiraf etmeye hiçbir zaman yanaşmayacaklardır."[63] Araştırmada, Almanya, İspanya, Fransa, Arjantin, Avustralya, Uruguay, İrlanda, Yunanistan, Endonezya ve dünyanın diğer ülkelerinde Mason Locaları bulunduğu, ancak özgür masonların yönetim yerlerinin Birleşik Devletler'de bulunduğu ve yaklaşık 5 milyon üyeye sahip oldukları belirtiliyordu.[64] Parlamenterler, "Eğer demokrasi, gerçekleştirilebilecek politik eylemleri parametrelerle tanımlayan bir kurallar ve prosedürler bütünü ise; kuralları esrarengiz, prosedürleri bilinmez, gücü sınırsız ve kendisini gizlilik duvarıyla yasal demokratik kurumlardan koruma kabiliyetine sahip bir başka sistem, bu sistem içine girdiğinde ne olur?" açık sorusunu soruyor ve bu "parlamento dışı faaliyetin tehlikeli yanını" şiddetle kınıyorlardı.[65]

ABD tarafından fonlanan antikomünist paralel hükümet P2 ve ABD tarafından fonlanan antikomünist paralel ordu Gladyo, Birinci İtalya Cumhuriyeti boyunca yakın işbirliği içinde hareket etti. P2'nin keşfinden sonra tutuklanmamak için Güney Af-

rika'ya kaçan Licio Gelli, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından gizli ordunun sadık antikomünistlerden oluştuğunu söylemekten mutluluk duyuyordu. "İspanya İç Savaşı'nda savaşan paralı askerlerden ve Salo'daki faşist cumhuriyetten gelme çok kişi vardı. Antikomünistliği kanıtlanmış bireyleri seçtiler. İyi yapılanmış bir örgüt olduğunu biliyorum. Komünistler İtalya'daki güçlerini büyütseydi Amerika bize yardım edecek, yeni bir savaş başlatacaktık; havadan muazzam silah desteğiyle desteklenecektik."[66] Gelli daha ayrıntılı bir açıklama da yaparak gladyatörlere iyi para verildiğini, ABD'nin şebeke için fazlasıyla para harcadığını söylüyordu: "Amerikalılar onlara büyük paralar, mükemmel bir maaşa denk paralar ödediler. Ve gladyatörlerin öldürülmesi durumunda ailelerine mali destekte bulunacaklarına dair garanti verdiler."[67]

Gelli gizli şebekenin ikili işlevini, "Tüm Batı Avrupa'da varlık gösteren Gladyo ve benzeri örgütlerin hedefi Kızıl Ordu saldırısına karşı koymak ya da komünist partilerin darbeyle iktidara gelmelerine engel olmaktı" sözleriyle açıklıyordu. "Şu PCI, o yıllar boyunca, hiçbir zaman iktidara gelemedi, hem de defalarca bunu yapmayı denediği halde; bu Gladyo örgütünün erdemidir."[68] Gladyo araştırmacısı Francovich, İtalya'nın yaşadığı sayısız katliama imalı bir atıfta bulunarak Gelli'ye, "Komünizme karşı mücadelenizde ne kadar ileri gittiniz?" diye soruyordu. Gelli'nin yanıtı, "Ah, bir numaralı düşman komünizmdi [sessizlik] –Biz bir inananlar birliğiydik –İnanmayanları içimize almadık –Komünizmi kendi sahasında durdurmak, komünizmi elimine etmek, komünizmle savaşmak istiyorduk."[69]

Kennedy'nin ölümünden sonra Başkan Lyndon Johnson yönetimi döneminde de İtalyan komünistleri ve sosyalistleri popülerliklerini sürdürdüler ve genel seçimlerde güçlü bir performans sergilediler; İtalyan sağı da CIA'yla birlikte gizli savaşına devam etti. Piyano Solo darbesinin başarısı sonrası komutan Renzo Rocca, CIA ve SIFAR emirleri üzerine 1965'te Roma'da aşırı sağcıların katıldığı "Karşı Devrimci

Savaş" ve "İtalya'nın her anlamda komünizme karşı savunulması" konulu bir kongre düzenledi. Sağcı bir düşün merkezi olan Alberto Pollio Institute (Alberto Pollio Enstitüsü) Roma'daki lüks Parco dei Principi otelinde 3-5 Mayıs tarihleri arasında düzenlenen konferansta SIFAR ve CIA'yı savundu. Aşırı sağcılar toplantıda, "Üçüncü Dünya Savaşı, düşük yoğunluklu askeri düzeyde devam etmekle birlikte bugün başlamış durumda" görüşünü benimsediler. Konuşmacılar arasında sağcı Eggardo Beltrametti'nin, "Bu kanımızın son damlasına kadar savaşacağımız bir mücadele ve hedefimiz, nereden gelirse gelsin komünist tehdidi yok etmek. Şiddet içermeyen yöntemleri elbette tercih ederiz, ama mücadelenin diğer biçimlerini göz önünde bulundurmayı da reddetmemeliyiz."[70] sözleri dikkat çekiciydi. İtalya parlamentosu Gladyo araştırmasında, bugün adı nefretle anılan Parco dei Principi konferansında sağcıların tekrar tekrar daha sonra adının Gladyo olduğu anlaşılan esrarengiz bir silahlı paralel yapıya gönderme yaptıkları ortaya konacaktı.[71]

Ocak 1969'da Birleşik Devletler Başkanı seçilen Richard Nixon ile Haziran 1966 ile Şubat 1973 arasında CIA Direktörlüğü görevini yürüten ve kendi döneminde Şili'de askeri bir darbeyle yönetime diktatör Pinochet'i getiren Richard Helmes, İtalya'daki aşırı sağcıların analizine katılıyordu. Ancak 1968 seçimlerinde Roma'daki ABD büyükelçiliğinde bulunan CIA'nın bir başka kâbusu daha gerçekleşti ve çiçek iktidarı hareketinin Vietnam Savaşı ve şiddet karşıtı eylemlerle sokakları doldurduğu bir dönemde, sosyalistlerle komünistlerin toplam oy oranı bir kez daha DCI'nın önüne geçti. Bu gelişmeye yönelik tepki 1970'de geldi. İkinci Dünya Savaşı sonrası CIA ajanı James Angleton tarafından kurtarılan önde gelen İtalyan faşistlerden Junio Valerio Borghese, 7 Aralık 1970 günü CIA'yla işbirliği içinde İtalya'daki ikinci sağ kanat Gladyo darbesini başlattı. Bu gizli operasyona, Japonlar'ın Pearl Harbour'daki ABD gemilerine düzenledikleri ve ABD'nin 7 Aralık 1941'de İkinci Dünya Savaşı'na girmesine neden olan saldırı-

ya istinaden "Operasyon Tora Tora" denildi. Darbe planında son aşamada Akdeniz'de alarm halinde bekleyen ABD ve NATO savaş gemilerinin işe dahil olması tasavvur ediliyordu.

Tam da 1964'teki Piyano Solo'da olduğu gibi, operasyonda sol siyasetçilerin ve sendika liderlerinin, yanı sıra gazetecilerin ve siyasi aktivistlerin yakalanması emrediliyordu. Bunlar yine Sardunya'daki Gladyo hapishanesine gönderilecekti. Borghese'nin komutasındaki yüzlerce silahlı adam ülke geneline dağılırken seçkin birimler Roma'da toplandı. Paramiliter birimlerden biri gecenin karanlığında uluslararası bir üne sahip aşırı sağcı Stefano Delle Chiaie'nin komutasında, tam teşekküllü polis korumasına karşın İçişleri Bakanlığı'na girmeye başardı. İşgalciler burada 180 makineli tüfek bularak, bunları birlikleri için bir yük arabasıyla bakanlıktan dışarıya çıkarttılar. Meclis Gladyo araştırmasında bulunduğu üzere, sağcı paraşütçü Sandro Saccucci emrindeki ikinci bir birim, politik görevlileri yakalamakla görevliydi. Piyano Solo'nun ünlü Carabinieri'lerinin yer aldığı üçüncü bir silahlı grup, Via Eleniana'daki bir spor salonunda harekete hazır bekliyordu. General Casero komutasındaki gizli bir birim Roma'daki Savunma Bakanlığı'nı ele geçirmek üzereydi. General Berti komutasında, bellerinde kelepçeleri ve silahlarıyla hazır bekleyen bir ekip, radyo ve televizyon müdürlüğünden sadece birkaç yüz metre uzaktaydı. Albay Amos Spiazzi yönetimindeki bir grup saldırgan, o gece, Milan'ın varoş mahallelerinden Sesto San Giovanni'yi –burası komünistlerin seçimlerdeki kalbiydi ve CIA burada büyük bir direniş yaşanmasını bekliyordu– ele geçirmek üzere yola çıktı.[72]

İtalya sağ kanat bir darbenin eşiğindeydi. Ancak darbe gerçekleşmedi. Gece yarısı saat birden biraz önce, 8 Kasım gününün karanlık sabah saatlerinde, darbe lideri Borghese esrarengiz bir telefon aldı ve Gladyo darbesi durduruldu. Komplocular kışlalarına geri döndüler ve işgal altına alınmış stratejik yerler terk edildi. Şili ve Yunanistan'da sol siyaset gücünü önemli ölçüde arttırınca yapılan askeri bir darbeyle

hükümete sağcılar geçirilmişti. İtalya'daki sağcı darbe neden durdurulmuştu? CIA'nın darbecileri desteklemek üzere saflarına kattığı İtalyan Mafyası üyeleri daha sonra yargılamaları sırasında, Sovyet istihbaratının planlanan darbeyi öğrendiğini, Washington ve NATO'nun Sovyetlerin sayısız gemiyle Akdeniz'e indiğini fark ettiğini söyleyeceklerdi. Mafya lideri Tommaso Buscetta, anti-mafya hâkimi Giovanni Galcone'a 1984'te verdiği ifadede, "Hiçbir şey yapılmadı ve darbe gerçekleştirilemedi, bunun nedeni kısmen o gün Akdeniz'de gezinen pek çok Sovyet gemisi olmasıydı." diyordu.[73] Mafya lideri Luciano Liggio ise şöyle yakınıyordu: "Bana gizli servislerin ve Amerikalıların bu işe taraftar olduğunu söylediler. Ben de onlara kaybolmalarını söyledim ve sonuçta Bari'de ömür boyu hapse mahkûm edildim."[74]

CIA'nın ve Borghese'nin planına göre, İtalya ve dünya 8 Aralık 1970 günü yarımada yönetimine yerleştirilmiş yeni bir sağcı muhafazakâr hükümetle uyanacaktı. Borghese o sabah halkı televizyonda şu sözlerle selamlamayı planlıyordu: "Bizi yirmi beş yıldır yöneten, ekonomik ve ahlaki çöküşün eşiğine getiren politik formül miadını doldurdu... Silahlı kuvvetler, düzenin kuvvetleri ulustaki en ehliyetli örnek insanlar, bizimle ve sizi temin ederiz ki en tehlikeli düşmanlar, açık konuşmak gerekirse, anavatanı yabancılara teslim etmek isteyenler zararsız kılındılar." Bundan sonra Borghese ve komplocuları şu tasavvurda bulunan kendi hükümet programlarını yürürlüğe sokmak niyetindeydiler: "NATO'ya verilen mevcut askeri ve finansal taahhüdün korunması ve İtalya'nın Atlantik İttifakı'na katkısını arttıracak bir plan hazırlanması", yanı sıra İtalyan ordusunun Vietnam Savaşı'na katılımını organize etmek üzere özel bir temsilcinin Birleşik Devletler'le görüşmesi![75]

Geceyarısından sonra Gladyo ordusunu durduran esrarengiz telefon kimden gelmişti? CIA Direktörü William Colby, dolaylı olarak telefonun bizzat Başkan Nixon'dan geldiğini ifade ediyordu. Colby anılarında, "Elbette, 1970'de Hat II'de [CIA] Başkan Nixon'un direkt emri üzerine askeri bir darbe

yapma girişiminde bulundu."[76] Nixon'a göre dünya komünistlerin komutayı ele geçirmeye çalıştığı bir savaş alanıydı ve Nixon Tora Tora operasyonu esnasında Vietnam'ın yanı sıra tarafsız Kamboçya'yı da –binlerce kişinin ölümü pahasına– tereddütsüz biçimde bombalıyordu.[77] Nixon'un müdahalesini, Tora Tora operasyonuna dahil olan, sağ kanat varlıklı İtalyan işadamı Remo Orlandini de konfirme ediyor. Kendisi 1973'te SID karargâhında Kaptan Antonio Labruna'yla darbeyi tartışıyordu. Labruna Orlandini'ye "yurtdışından destek" konusunu sordu. Orlandini'nin yanıtı kısa ama açıklayıcıydı: "Bak, Amerika için Nixon ve elbette beraberindekiler var." Orlandini Gladyo darbesini durdurma sinyalinin yüksek rütbeli NATO yetkililerinden geldiğini söylediğinde Labruna ısrarını sürdürerek şöyle diyordu: "İşte bu yüzden sana bu meselenin boyutları ve ciddiyetiyle ilgili en ufak bir fikrin bile yok diyorum."[78]

Tora Tora operasyonu hakkında soruşturma yürüten Padua kenti sulh mahkemesi sorgu yargıcı Giovanni Tamburino, daha sonra adına Gladyo denilecek esrarengiz gizli bir ordunun işe dahil olduğunu o zaman bile büyük bir şaşkınlıkla keşfetmişti. Ardından o sırada SID Direktörlüğü görevinde bulunan ve daha önce Brüksel'de NATO Güvenlik Bürosu'nu yöneten Vito Miceli'yi tutukladı. Tamburino, Miceli'yi "devletin yapısını ve yönetim biçimini illegal yollarla değiştirecek silahlı bir ayaklanma tertip etme amacı güden, askeri ve sivil kimselerce kurulmuş gizli bir birliği, başka kişilerle birlikte desteklemek, kurmak ve örgütlemekle"[79] suçluyordu. Elindeki veriler SID içerisinde esrarlı bir silahlı örgüt bulunduğunu gösteriyordu ve henüz gerçek kod adı Gladyo keşfedilmediğinden sorgulamalar sırasında yapılanmaya "Süper SID" denildi. 17 Kasım 1974 tarihli duruşmada Miceli öfkeyle şöyle bağırıyordu: "Benim emrim altında bir Süper SID mi? Elbette! Ama ben onu kendi kendime, bir askeri darbe gerçekleştirmek için örgütlemedim. Benden bunu yapmamı Birleşik Devletler ve NATO istedi!"[80] Dava uzayıp giderken 1977'de Miceli şu ayrıntıları vermek zorunda kaldı: "Her zaman belir-

li birçok gizli örgüt oldu, devletin en üst düzey yetkilileri tarafından bilinen ve gizli servislerin bilgisi dahilinde faaliyet gösteren, istihbarat toplamayla hiçbir alakası olmayan faaliyetler içerisinde bulunan bir örgüt... eğer detayları istiyorsanız, size veremem."[81] 1990'da Başbakan Andreotti İtalya parlamentosu önünde Gladyo sırrını açığa vurduğunda, Miceli hayli sinirlendi ve ölümünden kısa bir süre önce Andreotti'nin açıklamalarına öfkeyle karşılık verdi.[82]

Miceli'nin yanı sıra Albay Amos Spiazzi de kilit altına alınmıştı, çünkü kendisi Borghese darbesi gecesi komünist sendikalara saldırmak üzere gladyatörlerini Milan'da toplamıştı. Spiazzi Gladyo konulu bir BBC belgeselinde darbeyi şu sözlerle hatırlayacaktı: "Borghese Darbesi günü, 8 Aralık 1970 öğleden sonra kamu düzenini korumak üzere güvenilir adamlarımı kullanarak gerçekleştireceğim bir uygulamayla ilgili bir emir aldım." Evinde, Hitler selamı veren havaya kalkmış sağ el işlemeli üniformasıyla kendi resminin önünde oturur halde kameranın önüne çıkan Spiazzi devamla, "Bir isyan durumunda, saldırıya açık olabilecek, kararlaştırılmış belirli mevkileri koruyacaktık" diye açıklıyordu. "O sırada tek bildiğim, kesinlikle antikomünist insanlardan oluşan, ancak sadece ve sadece bir saldırı durumunda harekete geçirilebilecek bir yapı bulunduğuydu... 1974'te tutuklandım ve kendimi utanç verici bir durum içerisinde buldum. Hâkim beni ısrarla sorguluyordu. Sonra fark ettim ki, bu hâkim devrimci ya da anayasaya aykırı olduğunu düşündüğü bir şeyleri araştırmaktaydı. Bana göre bu ulusal güvenlik için kurulmuş bir organizasyondu."[83] Sağcı Spiazzi'nin kafası karışmıştı. "Üslerim ve hâkim aynı sisteme dahildi. Hâkime belirli şeyleri anlatabilir miydim? Askeri gizlilik nedeniyle, hayır." Spiazzi bu sebeple hâkime, salonda bulunan SID Direktörü Vito Miceli ile konuşmasına izin verilmesi isteğini iletmiş; Miceli ise Spiazzi'nin Gladyo'yla ilgili gerçekleri anlatmasını engellemek için beceriksizce bir girişimde bulunmuştu. "Bazı hareketlerle hiçbir şey söylemememi anlatmak istedi [Bu sırada Spiaz-

zi elini hayır anlamında oynatarak Miceli'nin duruşma salonundaki hareketini canlandırıyor]. Hâkim bunu fark etti. Böylelikle 'hayır' sinyali verirken aslında [Gladyo'nun varlığına] 'evet' demiş oldu."[84] Sonuçta 145 Tora Tora komplocusu suçlarından dolayı ceza aldı, bunlardan sadece 78'i duruşmalara getirilebilmiş ve yine bunlardan sadece 46'sı, beraat kararlarının ardından ancak daha yüksek bir mahkemeye başvuru yapılmasıyla sınırlayacak biçimde, bir Roma mahkemesince cezalandırılmıştı. Toplu bir yargı skandalı yaşanması pahasına, tüm gladyatörler serbest bırakılmışlardı.

Yarım kalan Tora Tora darbesi İtalyan solunu durduramayınca, CIA ve Nixon yönetimini bir kez daha endişeye boğuldu. 1972 genel seçimlerinde ABD destekli DCI yüzde 39'luk oy oranıyla, oyların yüzde 37'sini alan komünist PCI ve sosyalist PSI karşısında çok ufak bir farkla üstünlüğünü korudu.[85] Bu, Birleşik Devletler parlamentosunun milletvekili Ottis Pike başkanlığında yürüttüğü bir CIA araştırmasında ortaya çıktığı üzere, ABD büyükelçisi Graham Martin Nixon'un emriyle örtülü faaliyetlere, rüşvetlere ve DCI'nın desteklenmesine 10 milyon dolar yatırdığı halde gerçekleşti. Pike'ın bulgularına göre, Moskova PCI'yı finansal olarak desteklerken Washington DCI'yı cömertçe desteklemekteydi: "CIA son yirmi yılda ABD'nin seçimler için harcadığı toplam finansman miktarının 65 milyon dolar civarında olduğunu rapor etmektedir."[86]

İtalyan komünistleri ve sosyalistlerinin seçimlerde güçlerini koruyup İtalya Parlamentosu'nun geniş dilimini kontrolleri altına alması, hükümete dahil edilmeleri gerektiğini açıkça ortaya koyuyordu. Ancak aynı derecede açıktı ki; ABD Başkanı Nixon NATO gizlerinin açığa çıkmasından korktuğu için, sola bu tür bir açılmaya kesinkes karşıydı. Watergate skandalının ardından örtülü faaliyet hayranı Nixon, 8 Ağustos 1974'te istifa etmek zorunda kaldı ve Başkan Yardımcısı Gerald Ford ertesi gün Beyaz Saray'a girerek "uzun ulusal kâbusumuz sona erdi"[87] açıklamasında bulundu. Bu cümle,

pek çok kişinin yeni bir başlangıç umut ettiği İtalya'da da duyuldu ve İtalya Dışişleri Bakanı DCI'lı Aldo Moro ve İtalya Cumhurbaşkanı Giovanni Leone bu nedenle, İtalyan solunun hükümete sokulmasını görüşmek üzere Eylül 1974'te Washington'a uçtu. Umutları hüsranla sonuçlandı. Ford yönetimi, döneminde işlediği tüm suçlardan ötürü Nixon'u bağışlayarak Nixon yönetiminin ana aktörlerini Beyaz Saray'da tutmaya devam etti. Nixon yönetiminde Başkan'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı olarak görev yapan ve Ford yönetiminde de güçlü Dışişleri Bakanlığı görevine getirilen Henry Kissenger'ın şiddetli muhalefeti sonucu, İtalyan temsilcilere İtalyan solunun hiçbir koşul altında hükümete dahil edilmemesi gerektiği bildirildi. Ziyaret, Piyano Solo Gladyo darbesi ve Tora Tora Gladyo darbesini zaten yaşamış olan ve dolayısıyla Birleşik Devletler'in Birinci İtalya Cumhuriyeti üzerindeki nüfuzu hakkında hiçbir yanılsaması bulunmayan Aldo Moro'ya ağır geldi.

Moro, İtalya'ya döner dönmez günlerce hasta yattı ve politikadan tamamen ayrılmaya niyetlendi. Moro'nun eşi Eleonora daha sonra, "Kocamın bana, ilgili kişinin ismini vermeden, kendisine neler söylendiğini tam olarak anlattığı nadir olaylardan biriydi" diyecekti. "Şimdi tekrarlamaya çalışacağım: 'Ülkenizdeki tüm politik güçlerle direkt işbirliğine girme politikanızı terk etmek zorundasınız. Ya buna son verirsiniz ya da bedelini fazlasıyla ödersiniz.' "[88] Haziran 1976 genel seçimlerinde PCI yüzde 34.4'lük oy oranıyla o güne kadar aldığı en iyi sonuçları elde etti ve DCI'yı açık farkla yendi. Dolayısıyla DCI Genel Başkanı Aldo Moro da kendisinde ABD'nin vetosunu yenme cesareti buldu. 16 Mart 1978'de "tarihi uzlaşma" (compromesso strorico) belgelerini çantasına yerleştirip şoförüne ve korumalarına kendisini, Roma'daki İtalyan parlamentosu binasına götürülmeleri emri verdi. Moro, o gün İtalyan komünistlerini hükümete dahil etme planını sunacaktı. Moro'nun arabası evinin bulunduğu seçkin mahalledeki iki caddenin, Via Mario Fani ve Via Stresa cad-

delerinin kesiştiği dört yol ağzına yaklaşırken beyaz bir Fiat hızla köşeden dönerek yolu kapadı. Moro'nun şoförü ani bir fren yapmak zorunda kaldı ve yakın takipte olan koruma arabası, arabaya hızla vurdu. Beyaz arabadan iki adam ve caddede beklemekte olan dört adam Moro'nun beş korumasına ateş açtı. Moro Washington'dan döndükten sonra kaygılanmış ve kendisine kurşun geçirmez bir makam arabası verilmesini istemişti, ancak talebi geri çevrilmişti. Bu nedenle kurşunlar arabayı delerek beş korumanın olay yerinde ölmesine sebep oldu. Korumalardan biri iki el ateş açmayı başardı ancak yakından atılan kurşunlarla henüz hayatta olan iki korumayla birlikte öldürüldü. Moro kaçırılarak Roma'nın merkezinde 55 gün boyunca rehin tutuldu. Ardından Roma merkezinde terk edilmiş bir arabanın bagajında Moro'nun kurşunlanmış cesedi bulundu. Araba sembolik bir anlatımla DCI ve PCI genel merkezlerinin tam ortasına park edilmişti.

İtalya şoktaydı. Askeri gizli servis ve dönemin başbakanı Giulio Andreotti suçu derhal sol terör örgütü Kızıl Tugaylar'a yıktı ve sol kesime yüklendi. Tam 72 bin yola çevirme ekipleri yerleştirildi ve 37 bin ev arandı. İki aydan daha kısa bir sürede 6 milyondan fazla insan sorgulandı. Moro rehin tutulduğu sırada karısı, en yakın ailesi ve dostlarıyla birlikte ıstıraba boğulmuş durumdaydı ve kocasının kadim arkadaşı Papa VI. Paul'den bile yardım istedi. "Bana elinden gelen her şeyi yapacağını söyledi ve biliyorum ki denedi, ama pek çok redle karşılaştı."[89] Rehin tutulan Moro'nun kendisi sağ siyasetin ve Birleşik Devletler'in Kızıl Tugaylar'ı alet ettiği politik bir suçun kurbanı olduğunu biliyordu. Son mektubunda yozlaşmış DCI'dan hiç kimsenin cenazesine katılmamasını istiyordu. "Herkesi benim için yüzlerinden, gözlerinden, saçlarından öp ve kucakla" diye yazmıştı karısı ve çocuklarına, öleceğinin tamamen farkında olarak. "Herbirinize ellerinizden size akacak şefkatlerimi yolluyorum. Bu absürt ve akıl almaz dert karşısında güçlü olun canlarım. Bu Tanrı'nın hikmeti. Beni tüm akrabalarımız ve dostlarımızla muhabbet içinde anın, sizi ve

hepsini sevgimin işareti olarak en sıcak duygularımla kucaklıyorum. Küçük, ölümlü gözlerimle bilmek isterdim, bundan sonra birbirimize nasıl görüneceğimizi bilmek isterdim."[90]

Gladyo'yu ve katliamları araştıran Senato komisyonu, Moro suikastını CIA ve Gladyo vurucu ekiplerine sahip İtalyan askeri gizli servisinin organize ettiği şüphesindeydi. Bu nedenle dava yeniden açıldı, ancak büyük bir şaşkınlıkla Moro'nun kaçırılması ve öldürülmesiyle ilgili hemen hemen tüm dosyaların İçişleri Bakanlığı arşivlerinden gizemli bir biçimde yok olduğu görüldü. Dosyalarda tüm telefon konuşmalarının resmi dökümleri, Moro ve hükümet arasında yazılan mektuplar, güvenlik kuvvetleriyle yapılan bağlantılar ve Moro'nun kaçırıldığı 55 gün boyunca yapılan toplantılarda konuşulanlar bulunuyordu. Senato komisyonu "İçişleri Bakanlığı kriz komitesinin belgelerinin kaybolmasını" şiddetle eleştirerek "Moro olayı değerlendirilirken, daha büyük bir çekişme kapsamında görülmesi gerekmektedir; olay dönemin tarihsel gerçekliği içerisinde ele alınmalıdır" diyor ve sonuç olarak "suikast Kızıl Tugaylar'ın büyük ihtimalle daha geniş politik bir yapıya alet edildiği bir suç projesiydi"[91] yorumunu getiriyordu. Senato 1978'de "Birleşik Devletler yönetiminin, rehin alınma meselesiyle ilgili araştırmaya yardımcı olmayı başta reddettiğini, ardından İçişleri Bakanlığı'nda çalışan bir rehin alma olayları uzmanını yollamakla yetindiğini" gözlemlemişti.[92]

İtalya'nın trajik tarihinin doruk noktası, sağ siyasetin ülkeye terörizm, kan ve panik saçtığı ve İtalya'yı bir iç savaşın kıyısına kadar getirdiği Nixon dönemiydi. Teröristler, halka açık yerlere bombalar yerleştiriyor ve seçimlerde komünistleri ve sosyalistleri zayıflatmak üzere suçu komünistlerin üzerine atıyorlardı. İngiliz basını 1991'de, İtalyan meclis araştırma komisyonu Bologna bombasının bir Gladyo cephaneliğinden geldiğine ilişkin imzasız bir not aldığında, "Bologna katliamıyla ilgili bağlantı, büyük ihtimalle Gladyo'ya yapılan tüm suçlamaların en ciddisi" başlığını attı.[93] 1971 ile 1974 yılları arası SID içindeki Gladyo birimlerini yöneten General

Gerardo Serravalle daha sonraları büyük bir pişmanlıkla o sıralarda bazı Gladyo üyelerinin "savunma, işgal karşıtı bir mantıktan saldırı, iç savaş mantığına kayabildiğini"[94] teyit etti. Bir BBC belgeselinde kendisine, bu manifesto niteliğindeki tehlikeyi bildiği halde neden şebekeyi kapatma kararı vermediği soruldu. Serravalle şöyle yanıtlıyordu: "Bakın, kapatma siyasi bir karardır, Gladyo operasyonunu kapatmak benim yetki alanım dahilinde olan bir şey değildir."[95]

İtalyan gizli ordusunun kontrolü CIA'nın elindeydi ve General Serravalle gizli ordunun yurtiçi operasyonlarıyla ilgili endişelerini dile getirdiğinde, Roma'daki CIA istasyon şefi Howard Stone'un büyük muhalefetiyle karşılaşmış, Stone örgüte CIA malzemeleri göndermeyi durdurmuştu. "Komutayı devraldığımda iki taraflı anlaşmalarla sağlanan Amerikan finansmanının, özel olarak da bize gemiyle yollanan materyal ve mühimmatın durdurulduğunu fark ettim." Serravalle öfkelenerek Stone'dan Sardunya'daki Gladyo karargâhına gelmesini istedi. COS, CIA görevlisi Mike Sednaoui ile birlikte geldi ve kendi ifadesine göre Serravalle onlara şöyle dedi: "Bu bizim eğitimimiz vs., siz potansiyelimizi tam olarak kullanır hale gelmemize yardımcı oluyordunuz. Peki neden yardım kesildi? Eğer hükümetinizin durumu buysa, bunu kabul ederiz. Ama bize bir açıklama borçlusunuz." Ardından fark etmişti ki; "Bu yetkililerin temsil ettiği CIA çıkarları, aslında bizim eğitimde hangi seviyeye geldiğimizle değil de iç kontrolle ilgileniyordu. Yani, bizim sokak çatışmalarına, ülke genelinde yapılabilecek grevlere ve hepsinden önemlisi Komünist Parti'nin yükselişine karşı koymaya hazır olup olmadığımız meselesiydi. Bay Stone açık biçimde, CIA finansal desteğinin tamamen bizim, –nasıl desem– iç önlemleri programlama, planlama ve harekete geçirme isteğimize bağlı olduğunu ifade etti."[96]

İtalya Senatosu resmi Gladyo ve katliamlar soruşturmasının 1995 tarihli 370 sayfalık nihai raporunda "Hiç şüpheye yer bırakmadan ortaya şu çıkmaktadır ki; CIA güçleri 1960'ların ikinci yarısından itibaren, her tür aracı kullanarak Avrupa

düzeyinde sol grupların ve hareketlerin yayılmasını engelleme amacıyla kitlesel bir operasyon başlatmıştır" sonucuna varılıyordu. "Analiz sonucu ortaya çıkan nihai tablo bu ülkelerden birinin 40 yıldan fazla süre boyunca zor bir cephe durumunda yaşadığıdır. Şurası açıktır ki; bu 40 yılı şekillendiren ve analize konu olan gerilimler aynı zamanda sosyal ve dolayısıyla iç köklere sahiptir. Bununla birlikte, eğer iç politik durum İtalya'nın dahil edildiği uluslararası bir yapılanma tarafından koşullandırılmış ve denetlenmiş olmasaydı, bu tür gerilimler uzun süre yaşama şansına sahip olmayacakları gibi öylesine trajik boyutlara da ulaşmayacaklardı ve de gerçeğe giden yolda bu kadar çok engellemelerle karşılanacaktı."[97]

İtalya'nın Birinci Cumhuriyeti'nin tanık olduğu vahşi tarih –resmi rakamlara göre 1969 ile 1987 arası yaşanan terör yıllarında 491 sivil öldü, 1.181 kişi yaralandı ya da sakat kaldı– göz önüne alındığında, meclis Gladyo komitesinde bulunan solcu senatörler varılan formülasyonu bir hayli yetersiz buldu. Bu nedenle onlar Senatör Pellegrini başkanlığı altında soruşturmaya devam edip, tanıkları dinlemeyi ve belgeleri değerlendirmeyi sürdürdüler. Haziran 2000'de 326 sayfalık nihai raporlarını sunarak şu sonuca vardılar: "Söz konusu katliamlar, bombalamalar ve askeri eylemler İtalyan devlet kurumlarında bulunan insanlarca ve yakın zamanda keşfedildiği üzere Birleşik Devletler istihbarat yapılarıyla bağlantılı insanlarca organize edildi, desteklendi ya da geliştirildi."[98]

2000 tarihli Gladyo raporundaki bu kapsamlı sonuç, seçilmiş gladyatörlerin ifadeleriyle destelenmekteydi. SIFAR'a 1961'de giren gizli asker Giuseppe Tarullo senatörlere, görevlerinin Sovyet istilasına dönük hazırlıkların yanı sıra İtalyan komünistlerini kontrol altında tutmayı da kapsadığını söylüyordu: "Biz kendi aramızda Gladyo'nun iç görevlerinden de bahsediyorduk. Yapılanma ve onun dış bağlantılarının bir iç kargaşa durumunda da, Özel Kuvvetler'in desteğiyle faaliyete geçirileceği söyleniyordu. İç kargaşadan anladığımız, mevcut düzenin iradesini kabul etmeyecek bir hükümetin iş-

başına gelmesiydi."[99] Gladyatör Giuseppe Andreotti ise senatörlere şu bilgiyi veriyordu: "Gladyo yapısı bir iç mantığa verilen yanıttı, bu bağlamda, daha önce de söylediğim gibi, bu yapı halkın nefret ettiği rejimlerin iktidarı ele geçirmesine karşı koyacaktı... yani sol ve sağ diktatörlüklerin."[100]

SIFAR'da General rütbesiyle 1962 Şubat ve Haziran ayları arasında Ofis R'yi yönetmiş olan Gladyatör Manlio Capriata senatörlere şu ifadeyi verdi: "V kısmının, yani S/B örgütünün [Stay Behind] ve CAG'nin [Sardunya'daki Gladyo merkezi Centro Addestramento Guastatori] sol güçlerin iktidara gelmesi durumunda harekete geçirilecek anti-işgalci bir işleyişi olduğunu teyit ediyorum."[101] Artık yeterince delil gün yüzüne çıkmıştı ve komisyon üyesi Senatör Valter Bielli sonuç bölümünü yazdı: "Artık ikna oldum ki; Amerikalıların İtalya'ya müdahalesi artık tarihsel olarak kanıtlanmış bir gerçek." Washington'daki Clinton yönetimi utanç içindeydi ve 2000 yazında Roma'daki ABD büyükelçiliğinden adının açıklanmasını istemeyen bir kaynaktan gelen şu açıklama konusunda herhangi bir yorumda bulunmayı reddetti: "Bunlar son 20 yılda sürekli olarak ortaya atılan iddialar ve onlar için kesinlikle hiçbir şey ifade etmiyorlar."[102]

Senatör Bielli sağlam tavrını koruyarak net biçimde açıklıyordu: "Komünist partinin demokratik yollarla iktidara gelmesini engellediler. Artık komünist bir tehdit bulunmuyor ve Amerikalıların geçmişte ne olduğunu bulmamızda bize bizzat yardımcı olması yerinde olacaktır." Sovyetler Birliği arşivleri açılırken, Birleşik Devletler ağzını sımsıkı kapamayı sürdürdü. Bielli, "Soğuk Savaş süresince Doğu komünistlerin egemenliği altındaydı, ancak Batı da kesinlikle bir Amerikan kolonisi haline gelmişti" diye yakınıyordu. Gladyo ve terörizmle ilgili meclis komisyonunda danışmanlık görevi üstlenen tarihçi Aldo Giannuli, gölge orduların NATO belgelerine dayanarak uluslararası düzeyde araştırılması gerektiğini belirtmekteydi: "Bugünkü asıl sorun NATO arşivlerine ulaşabilme sorunudur."[103]

7

FRANSA'DA GİZLİ SAVAŞ

Fransa'nın İkinci Dünya Savaşı'nda Almanlar tarafından istila ve işgal edilmesi, ülkenin son yüz yılda yaşadığı en travmatik deneyimdi. 14 Haziran 1940'ta Paris düşmüştü bile. Fransızların askeri ve siyasi elit kesminin sağcı ögeleri Philippe Pétain liderliğinde, Hitler ordusuyla işbirliğine gidip Vichy'de faşist bir hükümet kurarken; General Charles de Gaulle Londra'ya kaçarak, Fransız halkına radyodan kendisinin Fransız hükümetinin meşru temsilcisi olduğunu açıkladı. De Gaulle işgalcilere karşı savaşın sürmesi gerektiğini ve süreceğini vurguladı. General de Gaulle Fransa'da istihbarat toplamak, yerel Fransız direnişiyle irtibat kurmak ve düşman işgali altındaki topraklarda sabotaj eylemleri gerçekleştirmek üzere, Londra'da, Fransız gizli servisi BCRA'yı (Bureau Central de Renseignement et d'Action) kurdu. BCRA ajanları paraşütle Fransa'ya inerek gizli görevlerini ölüm pahasına yerine getirdiler. Savaş bitmeden önce kapatılan BCRA, sorumlulukları, eğitimi ve teçhizatı itibariyle Fransız gizli ordusunun önceliydi ve Soğuk Savaş'ın gizli askerlerinin çoğu, daha önce BCRA ajanları olarak savaşmışlardı. 6 Haziran 1944 tarihli Normandiya işgali ile Fransa'nın ABD liderliğinde bağımsızlığına kavuşturulmasının ardından, General de Gaulle, Paris'e muzaffer bir dönüş yaptı ve Başbakan oldu. Hitler'le işbirliği yapan General Pétain ise önce ölüme mahkûm edildi, ardından affedilerek ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle, Dördüncü Fransız Cumhuriyeti (1945-1958) ilan edildi; bu döneme çeşitli görüşlerden partilerin egemenlik yarışı ile politik ve askeri alan-

larda had safhada kendisini gösteren istikrarsızlıklar damgasını vurdu.[1] Solda Fransız Komünist Partisi (PCF), her şeyden önce savaş sırasında faşist Vichy işbirlikçilerine karşı direnişte üstlendiği lider rol nedeniyle halk arasında hayli popülerdi ve savaş sonrası hükümette iktidara kilitlendi. "Direniş'e önderlik eden PCF muazzam bir prestij ve bir tür ahlaki üstünlük kazanmıştı... Yurtsever kimliği karşı konulmazdı."[2] Sağ yanda, ordudaki Vichy işbirlikçileri ve Fransız iş dünyasının güçlü grupları, ister komünist bir darbeyle olsun ister PCF'nin demokratik yollardan seçimi kazanmasıyla olsun, Fransa'da ufukta görünen komünist yönetim düşüncesine en şiddetle karşı çıkan kesimlerdi. En önemlisi, Birleşik Devletler ve Büyük Britanya, Moskova'ya fazlasıyla bağımlı olduğunu düşündükleri PCF'ye külliyen karşıydı. Bu nedenle, İtalya'ya benzer biçimde Fransa'da da 1945'ten sonra gizli bir savaş yürütüldü. Savaşın bir yanında PCF ve komünist işçi sendikaları, diğer yanında CIA ile Fransız siyaset, askeri ve polis aygıtının parçaları duruyordu.

Eski CIA ajanı Philip Agee daha sonraları Fransa'daki bu gizli savaş hakkında şu yorumda bulunacaktı: "Başlangıç olarak, [CIA] solun iktidara gelmesine engel olmak ister; hatta komünistlerin hükümete katılımını durdurmayı daha fazla ister. CIA için bu kesinkes önceliklerin önceliğidir; tıpkı Atlantik ittifakındaki tüm ülkelerde olduğu gibi."[3] Savaş sonrası yıllarda, İtalya dışında hiçbir Batı Avrupa ülkesinde komünistler Fransa'daki kadar güçlü değildi. Washington, Moskova'nın PCF'yi, Fransa'da bir darbeyle iktidarı ele geçirmeye zorlamasından korkuyordu. Ancak Sovyetler Birliği lideri Stalin, PCF'yi bu tür bir strateji izlemeye teşvik etmedi. Genç ve heyecanlı Fransız Komünistleri daha maceraperest bir hareket arzuladıkları halde, köklü ve kurumlaşmış PCF liderliği de iktidarı zor yoluyla alma planı yapmıyordu. Doğru bir gözlemde bulunarak, Batı Avrupa bağımsızlığına kavuştuğu halde Fransa'da konuşlanmayı sürdüren Amerikan Ordusu tarafından bozguna uğratılmasalar bile, böylesi bir hareketin ken-

dilerini politik bir gettoya çevireceğini düşünüyorlardı. PCF'nin demokratik seçim prosedürlerini uygulayarak kazanma şansı daha fazlaydı.

Başbakan de Gaulle, yeni kurulan hükümette komünistlere iki bakanlık verdi; ayrıca 1944 yılı kasım ayında, güçlü Fransız Komünist direniş ordusunu, demokratik ve adil bir seçim gerçekleştirme sözüne karşılık silahlarını barışçıl yollardan bırakmaya ikna etti. 1945 baharında yapılan yerel seçimlerden PCF yüzde 30'luk oy oranıyla en güçlü parti olarak çıktı ve ezici bir üstünlük sağladı. Diğer iki rakip, yeni kurulan MRP Partisi (Mouvement Républicain Populaire) ve Fransız Sosyalistleri sırasıyla yüzde 15 ve yüzde 11'lik oy oranlarıyla ikinci ve üçüncü partiler oldular. Bu tablo 21 Ekim 1945'te yapılan ilk genel seçimlerde de korundu. Zafer kazanan PCF oyların yüzde 26'sını ve Anayasal Meclis'teki sandalyelerin 160'ını aldı; Sosyalistler yüzde 24'lük oy oranıyla ikinci olup 142 sandalye aldılar; üçüncü parti MRP de oyların yüzde 23.6'sını aldı. İki sol partinin birleşik oyları çoğunluğu buluyordu.

PCF'nin açık seçim zaferine karşın, Başbakan de Gaulle PCF'ye kabinesindeki kilit bakanlıkları vermeyi reddetti. PCF'nin yüksek sesli protestoları arasında komünistlere daha önemsiz dört bakanlık, Silahlanma, Ekonomi, Endüstriyel Üretim ve Çalışma bakanlıkları verildi. Komünist Genel Sekreter Maurice Thorez ise Devlet Bakanlığı görevine atandı. Komünistler parlamentodaki güçlerini kullanarak, Vietnam'ı yeniden sömürgeleştirmek için sürdürülen Fransız Savaşı'nı sert biçimde kınadılar. Komünist parlamenter Jeannette Vermeersch, Vietnam köylerini yakarak Fransızların, sadece birkaç yıl sonra, tıpkı Nazilerinki gibi "bir canavarlığa kalkıştığı" eleştirisini getirdi. İfade Fransa parlamentosunu karıştırdı ve meclis başkanı şu uyarıda bulundu: "Hanımefendi, kibarca şunu belirtmeliyim ki... bu meclise ve ulusa hoş görülemeyecek bir hakarette bulunuyorsunuz!" Vermeersch'in ısrarını sürdürmesi üzerine meclis başkanı dehşetengiz bir sesle ba-

ğırdı: "Hanımefendi, bir kadının böylesine büyük bir nefrete sahip olabileceğine asla inanmazdım." Verneersch başkana bunun üzerine "Evet, nefret ediyorum. Sömürdüğünüz milyonlarca işçiyi düşündüğümde nefret ediyorum. Evet, bu meclisin çoğunluğundan nefret ediyorum!"[4]

PCF'nin radikalliği Fransız toplumunun muhafazakâr üyelerini fazlasıyla kaygılandırıyordu ve parti, hükümette kendilerine verilen haksız temsil yetkilerini protesto etmek amacıyla iki bütçe kısıtlaması sunduğunda –bunlardan biri yönetim giderlerini kısıtlıyor, bir diğeri askeri bütçeyi yüzde 20 oranında kesiyordu– şok oldular. İki bütçe önerisi, komünistlerin ağırlıkta olduğu meclisten geçirildiğinde, De Gaulle 20 Ocak 1946'da dramatik biçimde istifa etti. Ancak Fransa'da iktidar mücadelesi devam ediyordu ve PCF bakanlıkları komünistler ve sosyalistler arasında bölüştürmeyi teklif etti. Aslında bu teklif, Fransız halkının demokratik seçimlerde kafi derecede ortaya koyduğu iradeyi yansıtıyordu. Ancak sosyalistler teklifi geri çevirdiler. Fransa'nın, tıpkı İtalya gibi sınırlı bir egemenliğe sahip olduğunu ve ABD'nin solcu bir rejime Fransa'nın o sıralarda umutsuzca ihtiyaç duyduğu Marshall ekonomik yardımlarını vermeyeceğini fark etmişlerdi.

Bir sonraki genel seçimlerde Beyaz Saray'ın pozisyonu, ortaya konulan iradeyle daha da çelişir hale geldi. 10 Ekim 1946'da yapılan genel seçimlerden PCF bir kez daha lider parti olarak çıktı. Parti yüzde 29'luk oy oranıyla o güne kadarki en yüksek oy oranını yakalarken, MRP ve Sosyalistlerin oylarında küçük bir düşüş yaşandı. Fransa'da komünizmin cazibesi ve gücü kadimdi. Batı Avrupa'da büyüklük ve nüfuz anlamında PCF'nin tek dengi, İtalya'daki PCI idi. İsviçre'de Komünist Parti yasadışı ilan edilmişti, İngiliz Komünist Partisi, İşçi Partisi karşısında çok güçsüz ve önemsiz kalıyordu; Belçika'da da görece etkili olan komünistler ikincil bakanlıkları ellerinde tutuyorlardı. Ancak PCF'nin yaklaşık bir milyon üyesi vardı. Günlük gazetesi *L'Humineté*, akşam gazetesi *Ce Soir*'le birlikte Fransa'da en fazla okunan gazeteydi,

PCF ülkenin en büyük gençlik örgütlerini (Union des Jeunesses Républicaines dahil) ve en geniş işçi sendikalarını (Confederation Gnerale du Travail, CGT dahil) elinde bulunduruyordu.

Sadık bir antikomünist olan ABD Fransa Büyükelçisi Jefferson Caffrey, ABD Başkanı Truman'a haftalarca alarm raporları gönderdi. Washington ve ABD gizli servisi PCF'ye gizli bir savaşla saldırılması ve partinin alt edilmesi gerektiğinden emindiler. CIG Direktörü (CIA'nın önceli) General Hoyt Vandenberg, 26 Kasım 1946 tarihli bir mektupla Truman'a, sahip oldukları güce karşın, PCF'nin istediği zaman iktidarı ele geçirebileceğini söylüyordu: "Büyükelçi Caffrey... komünistlerin şu anda Fransa'da, zamanı geldiğini düşündükleri anda iktidarı ele geçirebilecek güce sahip olduklarını... ifade ediyor. Bu Fransa'da komünistleri dışlayan bir hükümet kurma olasılığını devre dışı bırakıyor." Vandenberg, bununla birlikte ABD istihbaratının, PCF'nin Fransa'da iktidarı bir darbe aracılığıyla ele geçirmeye niyetliği olmadığına işaret ettiğini vurguluyordu. "Komünistlerin bu koşullar altında iktidarı ele geçirememelerinin nedeni; (1) iktidara yasal yollarla sahip olmayı tercih sebebi saymaları ve (2) böyle bir şey yapmanın Kremlin'in mevcut politikalarına aykırı düşeceği gerçeğidir."[5]

Fransa'da ABD'nin ve İngiliz Özel Kuvvetleri SAS'ın inisiyatifleri dahilinde "Plan Bleu" (Mavi Plan) örtülü ismi altında, güçlü PCF'nin iktidara gelmesini gizli yollarla engellemekle görevli gizli bir ordu kuruldu. Başka bir ifadeyle, Mavi Plan, Fransa'nın kızıla boyanmasını engelleme amacı güdüyordu. Plan Bleu ordusuna angaje edilen Fransız gizli askerlerinden biri olan Victor Vergnes daha sonraları, desteğin savaşın hemen sonrasında İngilizlerden geldiğini açıklayacaktı. "O dönem Séte'de daha önce Hindistan'daki gizli görevlerde yer alan bir DGER görevlisi olan komutan Benet'in evinde kaldım. Kaldığım süre boyunca o evde sayısız toplantı yapıldı." Gizli savaşta uzmanlaşmış olan SAS, yeni kurulan Fransız giz-

li servisi Direction Generale des Etudes et Recherches'le (DGER) bağlantıya geçti ve kuzey Fransa'da Bretagne'deki Kanal'ın karşısında gizli bir ordu kurma konusunda mutabakat sağlandı. Vergnes şöyle anlatıyordu: "Bir gün, SAS'den teğmen Earl Jellicoe ile görüştükten sonra Benet bana dedi ki: 'Gizli bir ordu kuruyoruz, özellikle de Bretagne bölgesinde.'"[6]

Gizli ordunun hücreleri kısa zamanda Fransa geneline yayıldı. DGER'nin pek çok ajanı ve görevlisi orduya dahil oldu. Kayda değer bir gerçek de, André Devawrin başkanlığındaki DGER çatısı altında komünist direnişten gelme insanların bulunmasıydı. Muhafazakâr ajanlar ve hepsinden öte Birleşik Devletler, komünistlerin DGER bünyesinde yer almasının bir güvenlik riski oluşturduğunu biliyordu. Bu her şeyden önce Plan Bleu gibi komünistleri hedef alan operasyonlar için geçerliydi. Bu nedenle DGER 1946'da kapatıldı ve yerine Henri Alexis Ribiere yönetimindeki mutlak antikomünist yeni askeri gizli servis SDECE kuruldu. SDECE'nin DGER'in yerine geçirilmesiyle komünistler Fransa'daki gizli savaşta önemli bir muharebeyi kaybederken SDECE de komünistlerin en tehlikeli karşıtı haline geldi. Yunanistan'daki iç savaştan gelen eğitimli antikomünistler örgüte angaje edildi ve SDECE sağa kaydı. "Anglo-Amerikalılar komplocularla yakın ilişki içerisindeydiler; özellikle de Yunanistan'daki antikomünist operasyonlarından henüz dönen Earl Jellicoe ile."[7]

Fransa tüm ülkeyi felç eden komünist grevlerle sarsılırken, Plan Bleu ajanları antikomünist gizli savaşlarına fon sağlamak üzere varlıklı sanayicilerden gizlice para topladılar. Ajan Vergnes Fransız otomobil sanayi ile kurduğu bağlantıları "Bürolarında Peugeot kardeşlerle görüştüm" sözleriyle anlatmaya başlıyordu. "Şirketlerde işgal ve grev yapılması halinde neler yapılacağını tartıştık. İki ay boyunca bir eylem planı üzerinde çalıştık. Kısımlara ayrıldık. Arabalarımız, garajlarımız ve otellerimiz vardı."[8] Renault otomobil fabrikasında, PCF ve CGT sendikası desteğiyle kitlesel greve gidilmesi Fransa'da tansiyonu yükseltti. Sosyalist Başbakan Paul Ramadier, işçile-

rin zam taleplerine karşın, ücretleri dondurma emri verdi. Göze göz deniyordu. Komünistler, Ramadier'in ücretleri dondurma kararına karşı oy kullanırken, Sosyalistlerin tavrı Ramadier'den yana oldu. Başbakan beklenmeyen bir manevrayla 4 Mayıs 1947 günü başbakanlık yetkilerini kullanarak komünist bakanları kabineden çıkardı. Hayli şaşıran komünist bakanlar operasyonu stoacı bir yaklaşımla karşılayıp, bunun geçici bir durum olduğuna inanarak, görevlerinden ayrıldılar. Ancak PCF, 30 yıldan uzun bir süre, Fransız hükümeti konsey odasına bir daha geri dönemedi. Washington'un sessiz darbede gizlice yer aldığı, ancak çok sonraları anlaşılacaktı. "Fransa Genelkurmay Başkanı General Revers, daha sonra, Amerikan hükümetinin Ramadier'i PCF'li bakanları uzaklaştırmaya zorladığını ifade edecekti." Olayın detayı şöyleydi: "Sosyalistler meseleyi ilk elden büyükelçi Caffery ile görüşmüşlerdi;" Caffery de Fransız sosyalistlere net bir dille komünistler hükümette kaldığı sürece ülkeye Amerikan ekonomik yardımı verilmeyeceğini ifade etmişti.[9]

Fransız Sosyalistler, komünistleri hükümetten çıkardıktan bir hafta sonra, ordunun sağ kanadına ve CIA'ya saldırarak Plan Bleu gizli ordusunu açığa çıkarttılar. 30 Haziran 1947'de Sosyalist İçişleri Bakanı Edouard Depdeux sırrı kaldırdı ve şaşkın halka, Fransa'da politikacılardan habersiz, hükümeti istikrarsızlığa sürüklemekle görevli gizli sağ kanat bir ordu oluşturulduğunu açıkladı. Depreux, "1946'nın sonlarına doğru, aşırı sağcı direniş savaşçılarından, Vichy işbirlikçilerinden ve monarşistlerden oluşturulmuş yasa dışı bir direniş şebekesi bulunduğu bilgisini aldık" açıklamasında bulundu. "'Plan Blue' diye adlandırılan gizli bir saldırı planları vardı ve Temmuz sonunda ya da 6 Ağustos'ta [1947] faaliyete geçirilecekti."[10]

Fransa İçişleri Bakanı'nın kapsamlı iddialarına göre, CIA ve MI6 sağcı Fransız paramiliterlerle birlikte Fransa'da 1947 yazında bir darbe gerçekleştirmeyi planlıyorlardı. Açıklamaların ardından, çeşitli tutuklamalar ve soruşturmalar gerçek-

leştirildi. Tutuklananlar arasında Earl Edme de Vulpian da bulunuyordu. Vulpian'ın Fransa'nın kuzeyinde Lamballe yakınlarındaki şatosu "Orman" nihai darbe hazırlıklarının karargâhı görevini görüyordu. Araştırma komisyonu üyesi Ange Antonini, şatoda "ağır silahlar, savaş düzenleri ve operasyon planları" buldu. Planlar, Plan Bleu üyelerinin terör eylemleri gerçekleştirip bunların suçunu solcuların üzerine atma hazırlıkları yaptıklarını; böylelikle gizli savaşın asli bileşeni olarak, Fransa'da halihazırda tırmanmış olan politik gerginliği daha da körüklemeyi tasarladıklarını ortaya koyuyordu. Onlara askeri darbe koşullarını hazırlayacak olan bu "gerginlik stratejisi" Yunanistan, İtalya ve Türkiye'deki gizli savaşlar sırasında da uygulandı. Fransız gizli servis uzmanı Faligot'un ifadesine göre, "Kamuoyunun tepkisini çoğaltmak amacıyla De Gaulle'e suikast düzenleme planı bile yapılmıştı."[11]

Diğer kaynaklar, savaş sonrası yıllarda Fransa'da gizli bir savaş yürütüldüğünü kabul etmekle birlikte komplocuların 1947'de sağ kanat bir askeri darbe tezgâhladıkları iddiasını kesinlikle reddettiler. Komploda bizzat yer alan Luc Robet geçmiş aylarda komünistlerin bakanlıklardan alınması olayını da hatırlatarak, "İçişleri Bakanı Depreux'un Plan Bleu dosyalarını açıklamaktaki niyeti, sola vurduğu darbenin ardından sağa da bir darbe indirmekti" diyordu. "Ayrıca bu, kendi politikasını üretme mantığıyla hareket eden Fransız ordusunu zayıflatmak için atılmış bir adımdı."[12] Şaşırtıcı biçimde, SDECE'nin komplodaki rolüyle ilgili araştırma bizzat SDECE direktörü Henri Ribiere tarafından yürütüldü. Ribiere, CIA ve MI6'nın askeri bir darbe planı yapmadığı, ancak Plan Bleu'yu geliştirmekle suçlanmaları gerektiği sonucuna varmıştı. Soruşturmayı yürütenler şu kanıya vardılar: "Ülke genelinde ortaya çıkarılan silahların parası Londra ve Washington tarafından ödenmiştir. Ancak bunlar komünizmle mücadele amacıyla sağlanmış, bir darbe tezgâhlama amacı güdülmemiştir."[13]

ABD Büyükelçisi Caffery'nin önerileri üzerine CIA, 1947 sonlarında komünistleri yönetimden uzaklaştıran darbenin ar-

dından, güçlü komünist işçi sendikası CGT'yi hedef tahtasına oturttu. ABD Generali Vandenberg, Başkan Truman'a gönderdiği mektupta "Büyükelçi Caffery'nin belirttiği üzere, komünistlerin CGT aracılığıyla ekonomik baskı uygulama ya da güç kullanma kabiliyetleri dikkat çekicidir ve özellikle hükümetten dışlanmalarını engeller niteliktedir.'[14] diye yazıyordu. CIA, komünistlerin baskın olduğu CGT'de bir hizipleşme yaratmayı başardı. Ilımlı Force Ouvriére sendikadan ayrıldı ve 1950'lerin ilk yılları boyunca, CIA'dan yılda bir milyon dolarlık destek aldı.[15] Gizli operasyon PCF'nin gücünü büyük oranda azalttı.

Son olarak bir başka önemli konu da, CIA'nın Dördüncü Cumhuriyet'teki gizli savaşının Fransız polisini hedef almış olmasıdır. 1947 baharında komünist bakanların hükümetten çıkarılmasının ardından tüm devlet yönetimi komünistlerden arındırıldı; polis gücü içinde de antikomünistler terfi ettirildi. Bunların arasında önemli bir isim, İkinci Dünya Savaşı'nda OSS'yle yakın işbirliği içerisinde çalışan komiser Jean Dides'ti. Kendisi terfi ettirilerek İçişleri Bakanı Jules Moch'a bağlı gizli paramiliter antikomünist polis biriminin amiri yapıldı. Birleşik Devletler elçiliği, kaydedilen gelişmeden memnundu ve 1949 yılı başlarında ABD Dışişleri Bakanlığı'na "komünizm tehlikesiyle mücadele amacıyla, Fransa'nın sınırlı ama verimli polis hücreleri örgütlediği... ayrıca İtalya'nın da İçişleri Bakanı Mario Scelba kontrolünde, eski faşist polis amirlerini kullanarak bu tür antikomünist polis ekipleri kurduğu"[16] bilgisini geçiyordu.

Batı Avrupa'daki gizli savaşa katılan tüm antikomünist polis kuvvetleri amirleri gibi Dides de, Fransız antikomünist Jean-Paul David liderliğinde geniş bir CIA cephesi olan "Paix et Liberté" tarafından düzenlenen toplantılara düzenli olarak katıldı.[17] Amerikalı tarihçi Christopher Simpson'ın tahminlerine göre, komünistlere karşı yürütülen gizli savaş boyunca CIA tarafından "Paix et Liberté" gibi örtülü faaliyet birimlerine aktarılan paranın miktarı "yıllık bir milyar doların

üzerindeydi."[18] Çeşitli Avrupa ülkelerinde kolları bulunan "Paix et Liberté" Batı Avrupa'da CIA'nın psikolojik savaş operasonlarında yer aldı ve afişler basıp radyo programları sponsorluklarında bulunarak, çeşitli konularda yazılı materyaller basarak ve protesto eylemleri düzenleyerek antikomünist propaganda çalışması yürüttü. İtalya'da CIA'nın Edgardo Sogno yönetimindeki Paix et Liberté kolu "Pace a Liberta" diye anılmakta ve genel merkezi Milan'da bulunmaktaydı. 1995'te İtalya Senatosu'nun Gladyo ve katliamlarla ilgili araştırmasında Paix et Liberté'nin NATO'nun direkt emirleri doğrultusunda çalıştığı ortaya çıkarıldı. Fransa Dışişleri Bakanı Georges Bidault 1953'te NATO Atlantik Konseyi'nde, Paix et Liberté'nin NATO'nun İstihbarat Servisi'nin yeniden örgütlenmesi işini yürütmesi ve Kominform'a karşı uluslararası eylemlerin koordinasyonunda merkez ve motor görevi görmesi önerisinde bulundu.[19] Irwin Wall, Birleşik Devletler'in savaş sonrası Fransası üzerindeki etkisiyle ilgili tarihi çalışmasında, "Force Ouvriére'nin yanı sıra 'Paix et Liberté'nin de 1950'ler boyunca CIA'nın Fransa'daki kitlesel antikomünist örgütleri yükseltmek için harcadığı çabaları büyük oranda açıkladığı"[20] yargısında bulunuyordu.

Komünistlere karşı yürütülen gizli savaş, Plan Bleu'nun 1947'de ifşa edilip kapatılmasıyla sona ermedi. Fransa Başbakanı Sosyalist Paul Ramadier askeri gizli servis içerisindeki güvenilir şeflerinin skandal nedeniyle görevden uzaklaştırılmasına razı olmadı. Fırtına geçtiğinde SDECE Şefi Henri Ribiere'ye ve SDECE Müdür Yardımcısı Pierre Fourcaud'a 1947 sonlarında "Rose des Vents" (Rüzgâr Gülü) kod adlı yeni bir antikomünist gizli ordu kurmaları emri verdi. Bu, NATO'nun yıldız benzeri resmi sembolünden başka bir şey değildi. Kod adı iyi seçilmişti, çünkü 1949'da NATO Paris'teki genel merkeziyle oluşturulduğunda, SDECE antikomünist gizli savaşını, askeri ittifakla yakın ilişki içerisinde koordine etmeye başlayacaktı.[21] Gizli askerler, denizcilikteki orijinal kullanımı itibariyle, rüzg r gülünün pusula iğnesi altındaki

sembol olduğunu, rotanın buna göre oturtulduğunu ve elbette gemi alabora tehlikesiyle karşılaştığı zaman gerekli düzenlemelerin buna göre yapıldığını biliyorlardı.

Birleşik Devletler'le gizli işbirliğini büyüten SDECE, Nisan 1951'de Washington'da bir büro açtı.[22] CIA ve NATO'nun Batı Avrupa'daki antikomünist savaş planları dahilinde Rose des Vents'in görevi, Fransa Dördüncü Cumhuriyeti'ndeki yıkıcı komünist ögelerle savaşmaktı. Bunun yanı sıra boşaltma hazırlıkları yapmak ve yurtdışında uygun bir sürgün üssü kurmak da görevleri arasındaydı. Rose des Vents gizli ordusu, düşman işgali altında istihbarat toplama, sabotaj düzenleme ve gerilla faaliyitleri yürütmeyle ilgili eğitimler aldı. Fransa pek çok coğrafi gölge bölgeye bölündü, her biri bir SDECE görevlisi sorumluluğunda olan bu bölgelere gizli hücreler yerleştirildi. Fransız hükümeti için Afrika'nın kuzeyindeki Morokko'da bir sürgün yeri inşa edildi ve SDECE mikrofilme alınmış kimi arşivlerini Senegal'in başkenti Dakar'a yolladı.[23]

Fransız antikomünist gizli Rose des Vents ordusunun belki de en ünlü üyesi, 1981'de Sosyalist Başkan Francois Mitterand'ın gizli operasyonlar danışmanı haline gelen Francois Grossouvre idi. İkinci Dünya Savaşı'nda faşist Vichy destekli milislere katılan Grossouvre; daha sonraları direniş yararına içeri sızdığını iddia edecekti. Savaştan sonra askeri gizli servis onu Rose des Vents gizli ordusuna angaje etti. Şebekeye pek çok gizli asker bulmuş olan SDECE ajanı Louis Mouchon, Grossouvre'nin aralarına katılışını hatırlıyordu: "Lyon'daki sorumlu adamımız Gilbert Union –kendisi savaşta BCRA için çalışmıştı– araba kullanmaya resmen tutkundu ve o günlerde kaza geçirerek öldü. SDECE onun yerine 1950'de Francois de Grossouvre'yi örgüte aldı." Mouchin, Grossouvre'nin seçilmesinde salt savaş deneyiminin değil, kontaklarının da etkli olduğunu söylüyordu: "A. Berger et Cie Sugar şirketindeki işi ona üst düzey insanlarla tanışma fırsatı sunuyordu. Gerçekten mükemmel bağlantıları vardı."[24]

Grossouvre, Başkan Mitterand'ın özel danışmanı olarak, 1980'lerin ilk yarısında Fransız gizli savaşı üzerinde söz sahibi oldu; ancak Mitterand'ın çalışma arkadaşları Grossouvre'nin *cloak and dagger* stilini kaldıramamaya başlayınca 1985'te sorumlulukları elinden alındı. Bu olay Grossouvre'un Mitterand'la kişisel ilişkisini bozmamıştı ve başkan Mitterand 1990 yılı sonlarında Gladyo skandalının tam ortasında, Fransız Gladyo şebekesini kapatmak zorunda kaldığında, "öncelikle 'akıl hocasına' yani Francois Grossouvre'ye danıştı."[25] Grossouvre öldüğü sırada, kendisinin gizli savaşa katılımı artık bir sır değildi. Grossouvre, 7 Nisan 1994'te 76 yaşında iken, dramatik biçimde Elysée Sarayı'nda kendisini vurarak intihar etti. İngiliz *Economist* dergisinde, ölümünün ardından yayımlanan biyografisinde şöyle deniyordu: "Fransız espiyonaj servisine alınarak Gladyo'nun örgütlenmesine katkıda bulundu. Amerika destekli bir plan olan Gladyo, Batı Avrupa'da olası Rus işgaline karşı silahlı bir direniş hareketi yaratmayı hedefliyordu."[26]

Emekli CIA görevlisi Edward Barnes, Fransa Dördüncü Cumhuriyeti süresince Rose des Vents için liyezon ajanlığı görevi yürüttü ve ülkeyi 1956'da terk etti. 1990'da gizli orduların keşfedilmesinin ardından yaptığı açıklamada, güçlü Fransız komünistlerin ülkede egemenlik kuracağı endişesini salt Washington'un değil, pek çok Fransız'ın da taşıdığını söyleyecekti: "Herhangi bir şey yaşanması halinde hazır olmak isteyen bir sürü Fransız vardı." Barnes'e göre Fransız Gladyosu'nun temel motivasyonu, olası Sovyet işgaline direnmekti; Fransa'da antikomünist politik faaliyetleri yükseltmek ise "ancak ikincil bir sebep olabilirdi."[27] Barnes'e göre Fransız gölge ordu programı CIA tarafından özel olarak seçilmiş "birkaç düzine" adamdan ve bu adamların her birinin kurduğu küçük şebekelerden ibaretti. Diğer Gladyo ülkelerindeki işleyişi göz önüne alarak bir tahminde bulunan Barnes, her bir adamın kendi kadrosuna 10 adam aldığı tahmininde bulunarak, Fransız Gladyo programının yaklaşık 500 asker-

den oluşuyor olabileceğini söylüyordu.[28]

Komünistlere karşı gizli savaşa tam olarak kaç kişinin katıldığını bilmek hayli güç. Paris'te bulunan *Intelligence Newsletter* gizli CIA ordularının keşfinin ardından yayınladığı bir haberde "zamanın Fransız istihbarat müdürlerinden biri, CIA emrine 10 bin eğitimli ve silahlı 'vatansever' asker verilmesi teklifinde bulundu; bunlar Fransız silahlı kuvvetleri saflarından gelen askerler değildi" diyordu. Barnes'e göre, CIA da "çalışmadan kaç adam çıktığına ilişkin bir kayda" sahip değildi. "Bunu hesaplamanın imkânı yoktu. Tanıştıklarım arasında çiftçiler, kasaba sakinleri, tüccarlar bulunuyorlardı." Bunların pek çoğu savaş muharipleriydi ve İkinci Dünya Savaşı'nda düşman hatları gerisinde yapılan BCRA gizli operasyonlarında yer almış kimselerdi; bu nedenle fazla eğitime de ihtiyaçları olmuyordu.

Gizli askerlere, bağımsız materyaller sağlanması için CIA, SDECE ile birlikte tüm ülkeye gizli Gladyo silah zulaları yerleştirdi. Zulalarda silahlar, patlayıcılar, altın sikkeler, bisikletler ve yüksek öneme sahip radyo teçhizatı ile şifreler bulunuyordu. "İnsanın ihtiyacı olabilecek her şey, her tür ihtiyaç, gizli yerlerde saklanmıştı." Şebekenin çok gizli statüsünü koruyabilmek için, bilgiyi mümkün olan en az insanla paylaşma üzerine kurulu "ihtiyacın-kadırını-bil" prensibi kati biçimde uygulanıyordu. Barnes, kendisinin sadece 10 kadar CIA üyesiyle görüşebildiğini belirterek, "Bu gerek benim gerekse de onların açığa çıkması ihtimaline karşı yapılıyordu. Öyle dışarıya çıkıp da birine 'Hadi şu malı göm, Joe' diyemezdiniz. Muhtemelen çarpık işleyen pek çok şey vardı. Bu adamlardan bazıları malzemeleri, gömdüklerini söyledikleri yerlere gömmemişlerdi."[29]

İtalya Savunma Bakanlığı, SDECE'nin CIA'yla birlikte gizli bir ordu kurduğundan haberdardı. General Umberto Broccoli 1951 yılı Ekim ayında Savunma Bakanı Marras'a gönderdiği bir mektupta, Hollanda'da, Belçika'da ve Danimarka'da gizli orduların varlık gösterdiğini; hatta "Fran-

sa'nın Almanya ve Avusturya ile kendi topraklarında birtakım operasyonlar bile düzenlediğini"[30] yazıyordu. Fransız gizli ordusunun Almanya ve Avusturya topraklarına ne boyutlarda yayıldığı belirsiz; ancak ittifak kuvvetleri iki ülkeden çekilinceye dek, Fransız kıtaları kontrolü altında tutulan bölgelerde gizli operasyonlar yürütüldüğü tahmin ediliyor. İtalya Başbakanı Giulio Andreotti, Ekim 1990 tarihli "sözde 'Paralel SID' – Gladyo olayı" raporunda, gizli antikomünist ordularla NATO arasında kalıcı bağlar bulunduğunu doğruluyor ve "direniş şebekeleri Büyük Britanya tarafından Fransa, Hollanda ve Belçika'da, ayrıca büyük olasılıkla Danimarka ve Norveç'te örgütlendi. Fransızlar, Almanya ve Avusturya toprakları ile Pireneler'e kadar olan kendi topraklarını kontrol altında tutmaktaydı."[31] diyordu.

ABD Ortak Genelkurmayı'nın 14 Mayıs 1952 tarihli "Operasyon Demagnetize" başlıklı çok gizli ibareli bir mektubunda, "İtalya'daki Komünist Parti'nin gücünü zayıflatmak" ve "Fransa'daki Komünist Parti'nin gücünü zayıflatmak" direktifleri doğrultusunda ne tür "politik, paramiliter ve psikolojik operasyonlar" düzenlenebileceği anlatılıyordu.[32] Gizli belge şöyle devam ediyordu: "Planın nihai hedefi, komünizmin İtalya ve Fransa'da güç kazanması ve Birleşik Devletler'in her iki ülkedeki çıkarlarını zarara uğratması tehlikesini mümkün olduğunca azaltmak amacıyla; komünist partilerin güçlerini, materyal kaynaklarını, İtalya ve Fransa hükümetleri ve özellikle sendikalar üzerindeki nüfuzlarını zayıflatmaktır." SDECE emrindeki gizli CIA orduları bu stratejik bağlamda inşa edilip eğitildi; çünkü belgede de ortaya konduğu üzere "İtalya ve Fransa'da komünistlerin gücünün sınırlanması yüksek öncelikli bir hedef"ti ve "mümkün olan her araç kullanılarak bu hedefe erişilmek durumunda"ydı. Bununla birlikte savaş, katı gizlilik koşulları altında yürütülecekti; "İtalyan ve Fransız hükümetleri 'Demagnetize' planıyla ilgili hiçbir şey bilmemeli"ydi; "çünkü plan açıkça bu iki ülkenin ulusal egemenliklerine müdahale anlamına gelmekte"ydi.[33]

Rose des Vents gizli askerlerinin eğitimi Fransa'nın çeşitli yerlerinde Fransız Özel Kuvvetleri'yle yakın işbirliği içerisinde gerçekleştirildi. Özellikle iyi eğitimli Fransız özel operasyonlar paraşüt komando alayı "11. Yarı-Tugay Parachutiste du Choc" ya da kısa adıyla 11. du Choc direkt olarak eğitimlerde yer aldı. Gizli orduyla hayli yakın bir ilişki kuran 11. du Choc alayı görevlileri kimi durumlarda gizli Rose des Vents ordusu askerleri olarak da görev yaptı. Tıpkı MI6'nın gizli operasyonlarını ve kirli oyunlarını üstlenen İngiliz SAS gibi, Fransız 11. du Choc da İkinci Dünya Savaşı sonrası SDECE'nin demir yumruğu görevini üstlendi. Fransız Gladyo yazarı Brozzu-Gentile'ye göre "Fransız gölge ordusunun kurucuları tamamen SDECE üyeleri ya da ona yakın isimlerdi."[34] 1990 Gladyo skandalı esnasında Fransız basını, Fransız gladyatörlerin silah kullanımı, patlayıcı yapımı ve telsiz vericisi dinleme ve kullanma yöntemleriyle ilgili eğitimlerini, Paris'in güneyinde Orléans yakınlarında bulunan 11. du Choc merkezi Centre d'Entrainement des Reserves Parachutistes'te (CERP), Pirene dağlarında sınıra yakın bir bölgede bulunan Fort Montlouis 11. du Choc eğitim merkezinde ve yine Akdeniz adası Korsika'nın kuzey sahilinde Calvi'de bulunan 11. du Choc eğitim merkezinde aldıklarını bildiriyordu. Sonuncu merkez aynı zamanda, Sardunya'daki İtalyan Gladyo karargâhına yakın olmasıyla da dikkat çekiciydi.[35]

Gizli savaş ve kirli oyunların lider askeri birimi 11. du Choc, Fransa, İkinci Dünya Savaşı sonrası Vietnam ve Cezayir kolonilerini elinde tutma savaşı verdiği sıralarda Hindiçin ve Afrika'da faaliyet gösterdi. Fransız gizli servis yazarı Roger Falliot "Cezayir'de 1954 ile 1962 yılları arasında kirli oyunlar sergileyen, gizli savaşın demir zıpkını olan birim kesinlikle 11. tabur Parachutiste du Choc'tu" gözlemini aktarıyordu.[36] 1954'te bu özel kuvvetten 300 adam Cezayir'e gitti. Bunların pek çoğu Fransa aynı yıl Dien Bien Phu muharebesi sonucu Hindiçin kolonisini kaybettikten sonra direkt olarak Vietnam'dan gelmişlerdi ve örtülü faaliyet ve gerilla karşıtı

harekâtlar konusunda kapsamlı bir deneyime sahipti. 11. du Choc'un en bilinen üyelerinden biri Yves Guerain-Serac'tı. Kendisi Vietnam ve Kore'de savaşmış, daha sonra da Portekiz gizli antikomünist ordusunun operasyonlarında direkt yer almıştı. İtalyan gizli Gladyo askeri, sağcı terörist Vincenzo Vinciguerra, demir parmaklıklar arkasından Guerain Serac'a olan hayranlığını dile getiriyor ve onu mükemmel bir kişilik ve benzeri bulunmaz bir terör uzmanı olarak tanımlıyordu.[37]

Fransa'da komünistlere karşı yürütülen gizli savaşla Güney Afrika'da Cezayir Bağımsızlık Cephesi'ne (FLN) karşı yürütülen gizli savaş kızıştıkça, gizli savaş uygulamasının tehlikeleri ortaya çıktı. Paris'teki politikacılar kendi gizli askerlerinin kontrolünü yitirirken, tüm ülke Dördüncü Cumhuriyet'in sona ermesine yol açan büyük bir krize sürüklendi. Fransız sömürgesi Cezayir'in bağımsızlık savaşı tam anlamıyla 1958 yılı mayıs ayında başladı. Fransa Dördüncü Cumhuriyeti'nin zayıf hükümeti nasıl tepki vereceğinden emin değildi; ancak Fransız gizli servisi ve ordusu Cezayir'i Fransız sömürgesi olarak tutmaya kararlıydı. Ordu ve SDECE saflarındaki politize olmuş adamların çoğu, Dördüncü Cumhuriyet politikacılarını "Cezayir'den arkasına bakmadan kaçmaya eğilimli; insanlığın zayıf, potansiyel olarak ya da bizzat ahlaksız ve ödlek bir zümresi"[38] olarak tanımlıyordu. Cezayir'de FLN ilk Fransız askerini öldürdüğü gün, Fransız gizli servisi ve ordusu içindeki gizli savaş uzmanları, Paris'teki hükümeti düşürmek ve yeni bir rejim kurmak için bir darbe yapma planı kurmaya başladı.

Bu süreç içerisinde 11. du Choc, savaşın her iki tarafında da merkezi bir rol oynadı. 24 Mayıs 1958'de Korsika'nın kuzey sahillerinde bulunan Calvi'deki 11. du Choc elemanları, adanın paraşütçü askerler tarafından işgal edilmesine önayak olarak darbeyi başlattı. Gizli askerlerin seçimle işbaşına gelmiş hükümeti devirme ve emekli General Charles de Gaulle'yi yeniden iktidara getirme niyetinde olduğu haberleri kısa sürede yayıldı. 11. du Choc'un, Paris'e karşı bu tür bir anti-

demokratik gizli savaş yürütülmesine karşı çıkan üyeleri ise, yine aynı gün Orléans yakınlarındaki Cercottes eğitim merkezini terk ederek Gaullist komplocular ve onları destekleyen paramiliter birimlerce belirtilen hedeflerin korunması işine soyundular.[39] Gaullist komplocuların hedeflerinden biri de SDECE şefi General Paul Grossing'di. Grossing, kurulan planın kokusunu alır almaz Mortier bulvarındaki SDECE genel merkezini, kendisine sadık 11. du Choc üyeleriyle koruma altına aldı.

Aynı ay Fransa bir kaos yaşadı. Fransa'nın güçlü yerel gizli servisi DST'nin (Direction de la Surveillance du Territore) başkanı Roger Wybot 'Yeniden Diriliş Operasyonu' isimli gizli bir antikomünist planı harekete geçirmek üzereydi. Plana göre, paraşütçü birlikler 11. du Choc üyelerinin de katılımıyla Paris'e inecek ve birkaç saat içinde başkentin hayati noktalarını ele geçireceklerdi: İçişleri Bakanlığı, emniyet genel müdürlüğü, televizyon ve radyo istasyonları dahil iletişim merkezleri, elektrik üretim santralleri ve başkentin diğer stratejik hayati noktaları. "Plan ayrıca belirli sayıda politikacının tutuklanmasını da öngörüyordu. Bunlar arasında Francois Mitterand, Pierre Mendés France, Edgar Faure, Jules Moch ve elbette Fransız Komünistleri'nin tüm yönetimi bulunuyordu."[40]

Ama 27 Mayıs'ta "Yeniden Diriliş Operasyonu'nun Fransız başkenti üzerine çökmesine sadece saatler kala" de Gaulle halka bir açıklama yaparak "Cumhuriyetçi bir hükümet kurulması için gerekli prosedürleri başlattığını"[41] söyledi. Bu açıklamayı takip eden hızlı ve kapsamlı bir dizi gelişme sonucu Dördüncü Cumhuriyet sona erdi. 28 Mayıs'ta Başbakan Pierre Pflimlin istifa etti. Cumhurbaşkanı René Coty 29 Mayıs'ta kamuoyuna yaptığı bir açıklamayla, Charles de Gaulle'e hükümet kurma çağrısında bulunduğunu alenen teyit etti. De Gaulle 24 saat içinde millet meclisi önüne çıkarak, ülkeyi altı ay boyunca tam yetkiyle yönetme, meclisi dört ay süreli zorunlu "tatile" çıkarma" ve kendisine yeni bir anayasa oluşturma yetkisi verilmesi konularında güvenoyu talebinde bulundu. De

Gaulle'ün istekleri mecliste 224'e karşı 329 oyla kabul edildi. "Dördüncü Cumhuriyet.. ordu ve gizli servisler tarafından suikaste uğramaktansa... intihar yolunu seçmişti."[42]

Ordu ve gizli servis içinde, de Gaulle darbesini destekleyenlerin çoğu General'in kesinkes bir 'Algerie Francaise' (Cezayir Fransızlarındır –ç.n.) politikası izleyeceği, yani Cezayir'i sömürge statüsünde tutmak için elinden geleni ardına koymayacağı beklentisi taşıyordu. Ancak de Gaulle beklentileri boşa çıkarıp Dördüncü Cumhuriyet'in pek çok politikacısının da desteğiyle 1962'de Cezayir'in özgürlüğe kavuşmasının önünü açan bir 'Algerie Algerienne' politikası izledi. Gizli askerler öfkeden küplere binmişti. "Başta de Gaulle olmak üzere Beşinci Cumhuriyet Başkanları'nın kendi gizli servislerine güvenleri giderek azaldı. Onları birer hazine gibi değil yükümlülük gibi görmeye başladılar."[43] Gizli askerler, de Gaulle'ün emirlerini dinleyip Cezayir'den ayrılmakla, Fransa hükümetine savaş açma arasında bir karara varamadılar. 11. du Choc içindeki en büyük çatlak 1961'de alay üyelerinin çoğunluğunun *Algeria Francaise* politikasını seçmesi ve politik hedeflerine ulaşmak adına gizli ve yasadışı Organisation Armee Secrete (OAS [Gizli Ordu Örgütü]) örgütünü kurmaları sonucu yaşandı. OAS'nin açıklanan iki hedefinden ilki Fransızların Cezayir sömürgesi üzerindeki egemenliğini sürdürmek –ve elbette Paris'ten her ne emir gelirse gelsin, FLN bağımsızlık hareketine karşı her koşulda savaşmak– ikincisi ise Başkan De Gaulle'ün Beşinci Cumhuriyeti'ni yıkıp militan antikomünist otoriter bir Fransız devleti kurmaktı.

OAS darbesi, 22 Nisan 1961'de General Challe liderliğindeki dört Fransız generalinin Cezayir'in Fransa'yla birliğini korumak amacıyla ülkede iktidara el koyması sonucu gerçekleşti. İddialara göre, OAS'ye katılan CIA destekli NATO gölge ordusu direkt olarak operasyonda yer aldı. ABD'li yazar Jonathan Kwitny Batı Avrupa'daki gizli ordularla ilgili makalesinde, gizli askerlerin "de Gaulle'ün Cezayir'in bağımsızlığıyla ilgili müzakere ve savaşı bitirme girişimlerine, kimi za-

man şiddet kullanarak direnen bir grup generali desteklediğini"[44] belirtiyordu. Elbette, Fransız gölge ordusunun 1961 askeri darbesine katılması konusu, Fransa'daki gizli savaşın tarihine ilişkin en hassas noktalardan biri olması nedeniyle, üzerinde daha fazla araştırma yapılması gereken bir konu. Ancak şu ana kadar ortaya çıkan kanıtlar, gölge orduların Yunanistan ve Türkiye'de sırasıyla 1967 ve 1980'de gerçekleştirilen ve başarıya ulaşan, ayrıca Fransa'da 1961'de başarısızlıkla sonuçlanan darbelere dahil olduklarını gösteriyor.

İfadelere göre CIA ve Direktörü Allen Dulles, NATO'nun militan gizli askerleri ve Pentagon'la birlikte, de Gaulle'e karşı darbe girişimini destekledi. *Washington Star* gazetesinde yer alan bir habere göre, "Elysée Sarayı'ndaki alt kademe yetkililer" darbeden hemen sonra "generallerin komplosunun Birleşik Devletler Hükümeti'ndeki ve askeri servislerdeki güçlü antikomünist unsurlar tarafından desteklendiğini" fark etmişlerdi. Geniş bir okur kitlesine sahip olan haftalık *L'Express*'in 1961 yılı Mayıs ayı sayılarından birinde Claud Krief imzasıyla yayımlanan bir makalede, "Her ne kadar kamuoyuna açıklanmayacak olsa da, hem Paris hem de Washington gerçeklerden haberdar" deniliyordu. "Fransa'nın önde gelenleri özel olarak bunu bir sır kabul etmiyorlar. Söyledikleri şu: CIA, Cezayir darbesinde direkt rol oynadı ve eski General Challe'nin kararında kesinlikle büyük bir etkisi vardı." Darbeden kısa süre önce General Challe, NATO Orta Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanlığı görevinde bulunuyordu; bu da ona salt Pentagon ve ABD yetkilileriyle değil aynı zamanda NATO gizli gölge ordusuyla da yakın ilişkiler kurma ve ABD askeri yetkilileriyle her gün bağlantı kurma olanağı sağlamıştı. Krief, General Challe'nin direkt olarak CIA emirleriyle hareket ettiği sonucuna varıyordu: "Onu iyi tanıyan herkes, böyle bir işe kalkışma cesaretini CIA'dan aldığından, adı kadar emindi."[45]

Krief, de Gaulle'e yapılan CIA destekli darbeyle ilgili makalesini yazdığı sırada, tüm Batı Avrupa ülkelerinde NATO

gizli gölge orduları bulunduğu gerçeği henüz açığa çıkmamıştı. Ancak Krief, uluslararası gizli savaşa vurgu yaparak darbeden on gün önce 12 Nisan 1961'de Madrid'de "çeşitli yabancı ajanların, CIA üyeleri ve planlarını CIA'nın adamlarına açan Cezayirli konspiratörlerin" bir araya geldiği gizli bir toplantı yapıldığını ortaya koyuyordu. Yazılana göre, Amerikalılar bu toplantıda öfkeyle, de Gaulle'ün politikasının "Nato'yu felce uğrattığından ve Avrupa'nın savunulmasını imkânsız hale getirdiğinden" yakınmış, Challe'in de içinde bulunduğu darbeci generallere kendileri ve ardıllarının başarıya ulaşması durumunda Washington'ın yeni Cezayir Hükümeti'nin 48 saat içinde tanıyacağı taahhüdünde bulunmuşlardı.[46] Fransa ve Avrupa'nın Birleşik Devletler ve NATO'ya bağımlılığını, izlediği bir dizi manevra ve stratejiyle gerçekten kırmaya çalışan de Gaulle, CIA'nın gözü karalığı karşısında küplere bindi. Cezayir'deki darbeden ABD Başkanı Kennedy'nin –kendisi tam da aynı dönemde Küba Başkanı Fidel Castro'ya karşı tezgâhlanan gizli darbeyi ve 15 Nisan 1961'de gerçekleşen Domuzlar Körfezi saldırısını yönetmekteydi– haberdar olup olmadığı ise bugün hâlâ bilinmiyor. Ancak bilinen şu ki; Kennedy Küba'daki CIA darbesinin başarısız sonuçlanmasına hayli öfkelenmişti ve ufukta Cezayir'deki generallerin Washington tarafından tanınmasına dair bir şey de görünmüyordu. Cezayir'de gizli askerler darbeyle el koydukları yönetimi ellerinde sadece dört gün boyunca tutabildiler. Fransa'nın önde gelen gazetesi *Le Monde* şu eleştiride bulunuyordu: "Birleşik Devletler özellikle son kriz süresince becerikli olmaktan uzak bir tavır sergilediler. Görünen o ki; Amerikan ajanları öyle ya da böyle Challe'ye cesaret verdi", bu arada "Kennedy'nin elbette hiçbir şeyden haberi yoktu."[47]

Başarısız darbeden sonra, gizli askerler tamamen kontrolden çıktı. OAS'ın ölçüyü aşan eylemleri başkent Cezayir'deki önemli hükümet yetkililerine suikastler düzenlemeye, Müslümanlar'ın rastgele öldürülmesine ve banka baskınları-

na kadar vardı.[48] Gizli OAS askerleri, Cezayir'i bağımsızlığa götürecek barış sürecine girilmesini sabote etme amacıyla, 1961 yılı Kasım ayında akıllarına esen eylemleri gerçekleştirip, ardı ardına birçok kişiyi öldürdüler. Fransız güvenlik ve askeri aygıtı, OAS'ye karşı hayli güç bir mücadele süreci yaşadı; çünkü bu kurumlar içerisinde OAS'ye ve onun politik hedeflerine sempatiyle yaklaşan pek çok kişi bulunuyordu ve bunlar bu mücadeleye yarım ağızla katılmakta ve hatta onu baltalamaya çalışmaktaydı. Şiddetin boyutları artarken OAS gizli savaşı Fransa'ya taşıyarak, Fransız hükümetiyle FLN temsilcilerinin barış görüşmelerini yürüttüğü Evian'da güney valisini öldürdüler. Gizli askerler bununla da yetinmeyip Paris'teki hükümeti hedef tahtasına oturttular; de Gaulle Pont-sur-Seine'de bir suikast girişiminden zar zor sıyrıldı. Paris kasım ayında bu kez de bir intikam girişimiyle sarsıldı ve başkent Cezayir'de OAS sempatizanlarının sıklıkla gittiği altı kahve, gerçekleşen patlamalarda yerle bir oldu.

OAS askerleri gizli savaşlarını, Cezayir'deki üslerinden Fransa dışındaki Avrupa ülkelerine de taşıdılar. Başta Almanya, İsviçre ve İspanya olmak üzere çeşitli ülkelerde 11. du Choc timleri gerek FLN liderlerine gerekse de örgütün mali ve silah destekçilerine suikastler düzenlediler.[49] Almanya'da, iddialara göre, gizli askerler gölge şebekenin Alman gizli askerleri ve Alman gizli servisi BND'yle işbirliği içerisinde çalıştılar. Almanlar, 11. du Choc'un FLN'ye karşı yürüttüğü operasyonlar için, güvenli kamuflajlı bir üs olarak Bavyera Altenstadt'taki Alman paraşüt eğitim merkezini kullanmasına izin verdiler. BND uzmanı Erich Schmidt Eenboom'un ifadelerine göre, "Gladyo üyeleri ve pek çok BND üyesi orada bazı diğer gizli operasyonlara da angaje edildiler." FLN aktivistlerine suikast düzenleyen Fransızlar asla yakalanamadı. Eenboom, "Polis vur-kaç timlerinin üyelerini yakalayamıyor görünüyordu"[50] diyordu.

Gizli savaş Fransa'yı, her iki tarafın da giderek vahşileştiği şiddet dolu bir kâbusa soktu. Paris'te tansiyonların doruk

noktasına çıktığı dönemde, polis şefi Maurice Papon personelinden 11 kişinin öldürülmesinin ardından başkentte sokağa çıkma yasağı ilan etti. Saldırıları düzenleyen FLN, yasağa tepkisini düzenlediği bir protesto yürüyüşüyle gösterdi. Paris'te 17 Ekim 1961'de düzenlenen yürüyüşe 40 bin Cezayirli katıldı. İkinci Dünya Savaşı boyunca 1.500'den fazla Yahudi'nin tutuklanıp Nazi ölüm kamplarına gönderilmesi olaylarına karışan ve tescilli bir ırkçı olan Papon, personeline protesto yürüyüşüne sert müdahale emri verdi, bunu bir katliam izledi.[51] Constantin Melnik'in 1988'de verdiği bir ifadeye göre en az 200 –muhtemelen 300'e yakın insan– kişi, meslektaşlarının ölümünün intikamını almaya yeminli polisler tarafından katledildi.[52] De Gaulle hükümetine güvenlik danışmanlığı yapan Melnik 1959-1962 yılları arasında Fransa'nın tüm gizli servislerinin de başında bulunuyordu. Melnik'in gölge şebeke sorusuna verdiği "telsizli ve eğitimli herhangi bir grup, Fransa'nın güvenliği için bir tehdit sebebi olmaya yeter"[53] yanıtı ise gizli orduların yurtiçinde yarattığı tehlikeyi gözler önüne sermekteydi.

29 yaşında FLN sempatizanı bir döküm işçisi, Saad Ouazene, daha sonraları Paris'teki katliamı şu sözlerle hatırlayacaktı: "Kan gölleri içinde yığılıp kalmış insanlar gördüm. Bazıları ölesiye dövülmüştü. Cesetler kamyonetlerin arkasına fırlatılıp Pont de la Concorde'den (Concorde Köprüsü –ç.n.) Sen Nehri'ne çuval gibi atıldı." Saldırıdan sadece kafası yarılarak kurtulan Ouzane "Eğer yeterince güçlü olmasaydım oradan kesinlikle sağ çıkamazdım" diye devam ediyordu anlatmaya. O gece görevli olan polis memuru Joseph Gommenginger 1961 katliamını anlatırken "Cezayirliler Porte de Versailles'te otobüsten iner inmez, kafalarına cop darbeleri yemeye başlıyorlardı" diyordu. "Saldırıları gerçekleştirenler beni bile tehdit ettiler. Hepsi üniformalarından kayıt numaralarını çıkarmışlardı. Tiksindim. Polisin bu tür şeyler yapabileceğini asla düşünemezdim." Katliamı izleyen günlerde, Sen Nehri'nden Roune'ye kadar sürüklenen onlarca ceset toplan-

dı.[54] Hakkında resmi bir soruşturma dahi yürütülmeyen olayı, seçkin Fransız felsefeci Jean-Paul Sartre'nin dergisi soykırım sözüyle nitelemekteydi.[55]

OAS'nin NATO gölge ordusunun da dahil olduğu gizli savaşı sonuçta de Gaulle'ü devirmeyi başaramadı ve Cezayir'in bağımsızlığına kavuşmasını engelleyemedi. Cezayir'de barış ve ülkenin bağımsızlığa kavuşmasıyla ilgili anlaşma 1962 yılı Mart ayında Evian'da hükümetle FLN arasında imzalandı. Sadece, başını Albay Jean-Marie Bastien-Thirty'nin çektiği bir grup OAS üyesi inatçı tavırlarını sürdürerek 22 Ağustos 1962'de, de Gaulle'e Paris yakınlarında yeni ve yine başarısızlıkla sonuçlanan bir suikast girişiminde bulundular. Kendi güvenliğiyle ilgili genel olarak pek fazla kaygı taşımayan de Gaulle, OAS suikastçilerinin kendisine karısı refakat ederken saldırması nedeniyle büyük bir öfkeye kapılıp operasyonu kişisel bir mesele haline getirdi. Eylül ayında suikast girişimine karışan OAS üyeleri Paris'te yakalanarak ölüme mahkûm edildi ve Bastien-Thirty dışında hepsi idam edildi.[56] Pek çoğu OAS'a katılmış olan 11. du Choc askerlerinin büyük bölümü, kariyerlerinin sonuna geldiklerini gördüler. 11. du Choc'un geri kalan kısmı da sıkı Faullist kontrolü altına sokuldu.

NATO güdümlü CIA antikomünist gölge ordusu böylelikle, Cezayir krizi ve krizi izleyen kaos ve şiddet ortamı boyunca, ortada bir Sovyet işgali falan olmadığı halde yurtiçi operasyonlara dahil olmuştu. Gizli savaşın tehlikesi o zaman, tıpkı şimdi olduğu gibi, meclis dahil demokratik kurumların ve hatta kimi zamanlar hükümetin bile gizli askerler üzerinde herhangi bir yaptırıma sahip olmamasından kaynaklanmaktaydı. Cumhurbaşkanı Mitterand yönetiminde, 1982-1985 yılları arasında Fransa askeri gizli servisinin başkanlığını yürüten Amiral Pierre Lacoste, 1990'da gizli Gladyo şebekelerinin açığa çıkmasının ardından, de Gaulle'e ve onun Cezayir barış planına yönelik bazı "terörist eylemlerin", içinde Fransız gölge şebekesinden "sınırlı sayıda insanın da bulunduğu" gruplar tarafından gerçekleştirildiğini konfirme etti. Bununla

birlikte Lacoste, Fransız gölge ordusunun dahil olduğu tek yurtiçi operasyonun Cezayir 'anti de Gaulle' operasyonları olduğunu ısrarla vurguluyor ve kendisinin askeri gizli servis başkanlığı yaptığı dönem de dahil diğer tüm yıllar boyunca Sovyetlerin olası işgal planlarının gölge ordu programını haklı çıkardığını savunuyordu.[57]

Fransa'da yaşamının büyük bölümünü gizli savaşın kalbinde geçiren çok az kişiden biri olan Charles de Gaulle, Nisan 1969'da koltuğunu Georges Pompidou'ya bıraktı ve bir yıl sonra 80 yaşında evinde, söylenenlere göre duygusal bir televizyon dizisi izlerken öldü. De Gaulle İkinci Dünya Savaşı'nda Fransa'nın Hitler'e karşı yürüttüğü direnişe liderlik etmiş, Dördüncü Cumhuriyet sona erdiğinde iktidara ulaşmak için gizli savaş yürütmüş ve Beşinci Cumhuriyet boyunca askeri darbelere ve suikast girişimlerine hedef olmuştu. Kamuoyu NATO'nun gizli gölge ordularını keşfetmeden çok önce, de Gaulle, CIA'yı manipülasyonla ve gizli savaş yürütmekle suçlayarak örgüte kuşkuyla yaklaşıyordu. De Gaulle iktidara geldikten hemen sonra, dış politikasını "sorumsuz gizli servislerle" değil, diplomatlarıyla yürütmeye niyetli olduğunu net biçimde ortaya koydu ve bu servislere, istihbaratlarının büyük bölümünü borçlu oldukları CIA'yle tüm ilişkilerini kesme emri verildi.[58] De Gaulle'ün dediği gibi, "Fransız devleti gizli kuvvetlerin saldırısı altındaydı. Suçlusu kimdi? De Gaulle'ün inandığı şudur ki, kesinikle CIA."[59]

NATO 1949'da kurulduğunda, SHAPE'nin de içinde bulunduğu karargâhı Fransa'da konumlanmıştı. Bu nedenle, de Gaulle'ün de şikâyet ettiği üzere, Fransa, NATO ve CIA gizli savaşı için özellikle saldırıya açık bir noktaydı. Haziran 1959 tarihli "SIFAR özel kuvvetleri ve Gladyo Operasyonu" belgesinde de CPC'nin ilk olarak Paris'te kurulduğu belirtiliyordu: "NATO düzeyinde aşağıdaki faaliyetler belirtilmelidir: 1. Paris'teki CPC'nin (Gizli Planlama Komitesi) faaliyetleri SHAPE'e bağlanmıştır."[60] Daha da ötesi, gizli Gladyo komuta merkezi ACC de düzenli olarak Paris'te buluşuyordu.

De Gaulle'ün Şubat 1966'da –tarihçilerin hâlâ açıklamakta zorlandığı bir dizi stratejik ve personelle ilgili nedenlere bağlı olarak– Birleşik Devletler'le göze göz bir çatışmaya girmesi, NATO ve Birleşik Devletler'e Fransa'daki askeri üslerini Fransız kontrolüne bırakmaları ya da kapatmaları emrini vermesi, Birleşik Devletler'de tam bir şok etkisi yarattı. Birleşik Devletler ve NATO'nun ültimatoma herhangi bir tepki vermemesi üzerine, de Gaulle eşi görülmemiş bir karar alarak 7 Mart 1966'da Fransa'yı NATO askeri komutasından çıkardı ve tüm NATO örgütünü örtülü faaliyet ajanlarıyla birlikte Fransız topraklarından çıkardı. Washington ve Pentagon'un öfkesi sürerken, NATO Avrupa karargâhı Belçika'ya taşınmak zorunda kaldı. Yeni Avrupa NATO karargâhları bugün olduğu yerlere, Brüksel, Mons ve Casteau'daki yerlerinde dikilmeye başladılar. Belçika parlamentosu Gladyo ve gizli savaşı araştırma komisyonu daha sonraları "CPC Başkanlığı'nın 1968'de Brüksel'e taşındığını teyit etti."[61] ACC gizli savaş merkezinin 23 ve 24 Ekim 1990 gibi yakın bir tarihte Brüksel'de uluslararası katılımlı bir toplantı gerçekleştirdiği de Belçika'daki bu araştırmalar sırasında ortaya kondu.[62]

Belçikalı Gladyo yazarı Jan Willems hassas bir noktaya parmak basarak, de Gaulle Fransız ordusunu NATO askeri komutanlığından çektiğinde Fransa ve Birleşik Devletler arasındaki bazı gizli anlaşmaların da iptal edildiğine dikkat çekmişti. "Bu vesileyle, Birleşik Devletler ve onun NATO müttefikleri arasında komünist saldırıyla mücadele ekseninde imzalanmış çift taraflı gizli protokoller bulunduğu da ortaya çıkmış oldu."[63] De Gaulle protokolleri, ulusal bağımsızlığa tecavüz eden anlaşmalar olarak niteledi. Diğer NATO ülkelerinde de benzer gizli şartlar açığa çıkarıldı. İtalya'da Giuseppe de Lutiis, İtalya'nın 1949'da NATO'ya girerken sadece Atlantik Antlaşması'nı imzalamakla kalmadığını, aynı zamanda "İtalya'nın içişlerinde Batı Bloku'yla her anlamda uyum içinde kalmasını, serbest seçimler aksi bir eğilimi gösterse dahi, garanti etmekle yükümlü" gayrı resmi bir örgütün kurulması-

nı sağlayan gizli protokollere de imza attığını açıkladı.[64] Ayrıca ABD'li gazeteci Arthur Rowse Gladyo ile ilgili makalesinde "1949 tarihli ilk NATO anlaşmasında, herhangi bir ulusun NATO'ya dahil olmadan önce, komünizmle mücadele için, gizli vatandaş kadrolarından oluşturulmuş bir ulusal güvenlik otoritesi kurmuş olmasını gerekli kılan gizli bir madde bulunduğunu"[65] belirtiyordu.

Cezayir krizi süresince yaşanan adamakıllı rahatsız edici deneyimin ardından gizli gölge orduların Fransa'nın iyiliği için kapatılmaması, sadece bunların reforma tabi tutulmasıyla yetinilmesi şaşırtıcıdır. Bir gizli servis uzmanı olan Jacques Baud 1998'de doğru bir gözlemde bulunarak, "Herhangi bir kanıt bulunamadığı halde, belirli uzmanlar Fransız gölge şebekesinin Service d'Action Civique yönetiminde faaliyetini sürdürdüğünü ileri sürmüştür"[66] diyordu. Tahminlere göre, de Gaulle OAS çökertildikten sonra Rose des Vents gölge şebekesini güçten düşürürken "Service d'Action Civique" ya da kısa adıyla SAC'ye güç kazandırdı. Gizli ordu bir tür Gaullist muhafız kıtası, General'in kendisininki de dahil tüm siyasi partilere duyduğu güvensizliği yansıtan Gaullist saflığın barınağı haline geldi. SAC'nin faaliyetleriyle sabit görevi General de Gaulle'ün faaliyetlerini desteklemek oldu.[67] Savaşın hemen sonrasında kurulan SAC, de Gaulle'ün savaştan sonra Fransız Komünistleri ve Sosyalistleri'yle umutsuz bir rekabet yürüten RPF Partisi'nin (Rassemblement du Peuple Francais) demir koluydu. Resmi anlamda bir "service d'ordre" (düzen servisi –ç.n.) olan SAC, gerçekte ise RPF'nin kirli işleri üstlenen antikomünist vurucu timiydi. SAC birimleri grev kırıcı gizli operasyonlar yürütüyor ya da uzmanlık alanları Gaullist nutukçuları susturmak olan komünist militanlarla yüzleşiyorlardı. Ayrıca Gaullist politikacıları ve afişlemeye çıkan Gaullist grupları da SAC birimleri koruyorlardı.[68]

De Gaulle'ün RPF'si de, onun demir yumruğu SAC de Dördüncü Cumhuriyet yıllarında istenilen başarıya ulaşamadı ve 1954'te RPF dağıldı. Ancak sadık SAC üyeleri bağlan-

tılarını koparmamış olacaklar ki; 1958'de Dördüncü Cumhuriyet'e nokta koyan ve de Gaulle'ü yeniden iktidara getiren darbede kendilerini tekrar gösterdiler. SAC Direktörü ve onun manevi babası Jacques Foccart, de Gaulle'ün gizli savaşçısı ve destekçisi olarak darbenin daha başında, Calvi'de konuşlanan 11. du Choc'un gizli askerleri 24 Mayıs 1958'de adayı işgal ettikleri sırada, ordu, gizli servis ve eski Direniş bağlantıları arasındaki aktif koordinasyon rolünü üstlendi.[69] Gizli servisler uzmanı Porch'un çıkarsamasına göre, SAC ve Foccart "1958'de, de Gaulle'ün iktidara dönmesinde ebe rolü oynadılar."[70]

Foccart Fransız gizli savaşında gölgeler içinde ve yeri belirsiz bir kişilik olarak kaldı. "Foccart'ın nüfuzunun boyutları en az onun bu nüfuza nasıl kavuştuğu sorusu kadar esrarengizdir."[71] Fransa'nın Karayip sömürgesi Guadeloupe'de doğan Foccart İkinci Dünya Savaşı arifesinde 1939'da orduya alınmış, ancak Fransa'nın Düşüşü sırasında tutsak düşmemeyi başarmıştı. Alman ordusuyla işbirliği yapan Foccart, savaşın sonlarına doğru bir kez daha taraf değiştirerek, Fransızlarla savaşmaya başlamış ve Normandiya direnişine katılmıştı; sonuçta da ABD Ordusu tarafından Özgürlük Madalyası'yla ödüllendirilmişti.[72] Foccart savaştan sonra de Gaulle'ün yakın çevresine dahil oldu ve SAC'yi kurdu. Orleans yakınlarında bulunan Cercottes'te kurduğu gizli savaş okulu "1950'lerde SAC üyelerinin hac yeri haline geldi."[73] Savaş sonrası yıllarda SAC'ın yaklaşık 8 bin "yedek asker" üyesi bulunuyordu. Buna SDECE örtülü faaliyet bölümü Service Action'nun aktif üyeleri ve SDECE elit muharebe birimi 11. du Choc dahildi. Tüm bu askerler Cercottes'te eğitim aldı ve 1990 Gladyo açıklamaları sırasında da gizli savaş merkezinin Fransız Gladyoları'nın eğitim aldıkları yerlerden biri olduğu ifade edildi.[74]

Fransız gizli ordusu tarihi hakkında resmi bir soruşturma yürütülmemiş olması nedeniyle, Fransız gölge ordusu Rose des Vents ile Fransız gölge ordusu SAC arasındaki farkları detaylı olarak ortaya koymak araştırmacılar için hâlâ zor bir

mesele ve bu konuda kesinlikle daha fazla araştırmaya ihtiyaç var. Fransız gölge ordusu SAC'nin, herhangi bir Sovyet istilası olmadığı halde çok sayıda gizli antikomünist operasyon yürüttüğü bilgisi de benzer şekilde tahminlerden ibaretti. Ancak 1981'de Sosyalistler, Başkan Francois Mitterand yönetiminde iktidara gelince iktidar dengesi nihayet yön değiştirdi ve mecliste bir soruşturma yapılmasına olanak tanıdı. Marseilles'deki eski bir SAC şefi olan polis müfettişi Jacques Massié ve ailesinin 1981 yılı Haziran ayında katledilmesi üzerine Fransız Millet Meclisi'ndeki komünist vekiller SAC hakkında soruşturma açılmasını talep ettiler. Altı ay boyunca tanıklar dinlendikten sonra meclis komisyonu 1981 yılı Aralık ayında sundukları kabarık bir raporla SDECE, SAC ve OAS şebekelerinin Afrika'daki faaliyetlerinin "yakından bağlantılı" olduğu sonucuna vardılar. Milletvekilleri, SAC'ın kendisini esrarengiz yollardan finanse ettiğini, SDECE fonları ve uyuşturucu trafiğinin finansman kaynakları arasında yer aldığını keşfetti.[75]

Intelligence Newsletter gizli orduların keşfinin ardından yayımladığı bir haberde, "Fransa'da 'Gladyo' şebekesinin dahil olduğu olaylara tipik bir örnek de 1968'de yapılan öğrenci ayaklanmaları olmalı" diyordu.[76] SAC soruşturması için bir araya gelen meclis komisyonu, gerçekten de 1968 Mayıs olayları sırasında SAC'nin üye sayısının tavana vurduğunu, neredeyse 30 bin üyeye ulaştığını keşfetti. 1968'deki öğrenci ayaklanmalarına da karışmış olmalıydı. 1981'de SAC 10 bin taraftarı bulunduğunu iddia ediyordu. "Bunların yüzde 10 veya 15'i polis içerisindeydi. Oportünistler, gangsterler ve aşırı sağ görüşe sahip kişiler de temsil edilmekteydi."[77] Komite, SAC'nin paralel bir polis örgütü gibi çalışmış, kararlara etki etmek amacıyla kamu yapılanması içine sızmış ve şiddet eylemleri gerçekleştirmiş olan tehlikeli bir gizli ordu olarak tanımladı. Fransız parlamentosunun gizli ordular hakkında bugüne kadar yürüttüğü bu en detaylı soruşturmada komisyon, SAC'nin varlığını sürdürmesini "Cumhurilet yasalarıyla bağ-

daşmaz" addederken Francois Mitterand hükümeti Temmuz 1982'de SAC'nin dağıtılması emrini verdi.[78]

Modern demokrasilerde gizli servislerin rolüne dair şüpheleri giderek artan Mitterand hükümeti, on yıllarca Fransa'nın gizli savaşının kalbinde yer almış olan Fransız askeri gizli servisini hedef tahtasına oturttu. Sosyalist parti milletvekili Jean-Michel Bellorgey başkanlığında 1982 yılında yürütülen gizli servislerin faaliyetleriyle ilgili bir meclis soruşturmasında, Soğuk Savaş fobileri ve "içerideki düşman" takıntısıyla doldurulan gelmiş istihbarat ajanlarının yasaları defalarca çiğnediği ve gizli servisin bir yığın "başarısızlık, skandal ve şüpheli operasyon"[79] gerçekleştirdiği sonucuna vardı. Gizli servisi yerden yere vuran bu sonuçla birlikte Mitterand, bir grup Sosyalist'le birlikte uzun zamandır askeri gizli servis SDECE'nin feshedilmesini isteyen komünistlerin talebine destek verdi.

Sonuçta bu kapsamlı adım atılamadı ve SDECE dağıtılmadı; sadece yeniden yapılandırıldı. Adı Direction Generale de la Securite Exterieure (DGSE) olarak değiştirildi ve direktörlüğüne Amiral Pierre Lacoste getirildi. Lacoste, NATO'yla yakın işbirliği içerisinde DGSE'nin gizli Gladyo ordusunun faaliyetini devam ettirdi ve şebekenin açığa çıkmasının ardından ısrarla Sovyetlerin olası işgal planlarının kendisinin görevde bulunduğu zaman süresince de gölge ordu programını haklı çıkardığını savundu.[80] DGSE örtülü faaliyet operasyonu "Operasyon Satanik", yani 10 Temmuz 1985'te Fransa'nın Pasifik'teki nükleer denemelerini barışçıl yollarla protesto eden Greenpeace üyelerini taşıyan Rainbrow Warrior (Gökkuşağı Savaşçısı –ç.n.) gemisinin bir bombayla batırıldığı operasyon, Lacoste'nin sonunu getirdi. Kanıtlar, DGSE, Savunma Bakanı Charles Hernu ve bizzat Başkan Francois Mitterand'ı göstermeye başlayınca, Lacoste istifaya zorlandı.

Fransa'da Mart 1986 seçimlerini sağ siyaset kazandı ve sonuçta Sosyalist Başkan Mitterand hükümeti Gaullist Başbakan Jacques Chirac'la birlikte yönetmek durumunda kaldı.

1990'da Avrupa genelindeki gizli ordular keşfedildiğinde Chirac Fransız gizli ordu tarihinin araştırılması konusuna hiç ilgi göstermedi. Çünkü böylesi bir araştırma, daha sonra Fransa Cumhurbaşkanlığı'na yükselecek olan Chirac'ın başarılı siyasi kariyerini zedeleyecekti. Zira Chirac 1975 yılında bile SAC gizli ordusunun başkanlığını sürdürmekteydi.

Fransa bu nedenle kendi gizli antikomünist savaşının tarihiyle yüzleşmek konusunda muazzam zorluklarla karşılaştı. Resmi bir meclis soruşturması yürütülmedi. Ve hükümet yetkilileri işin içinden mümkün olan en az zararla çıkmak için yalanlara ya da yarı yalanlara başvurup durdular. Savunma Bakanı Jean Pierre Chevénement 12 Kasım 1990'da basına gönülsüzce şu açıklamada bulundu: "Bu tür bir yapının varlık gösterdiği doğru. 1950'lerin başında kurulmuş, işgal önermesi dahilinde hükümetin sürgüne çıkması halinde, hükümete liyezon bilgisi taşımak için kurulmuş bir yapı." Ancak bu doğruların ardından Savunma Bakanı "Bu yapı Cumhurbaşkanı emriyle feshedildi. Benim bildiğim kadarıyla da hiçbir zaman uykucu rolünün ve liyezon rolünün ötesine geçmedi"[81] yanlış bilgisini veriyordu. Bir gün sonra Başkan Mitterand da aşırı meraklı basın üyelerinin karşısına geçmek durumunda kaldı. Mitterand "Ben göreve geldiğimde, tasfiye edilecek çok fazla bir şey kalmamıştı. Sadece, kendilerinden böyle bir yapının var olduğunu şaşkınlıkla öğrendiğim birkaç kişi kalmıştı, çünkü herkes bu yapıyı çoktan unutmuştu"[82] açıklamasıyla basına yanıltıcı bilgi verdi. Başbakan Chirac ise herhangi bir adım atmadı. Ancak İtalya Başbakanı Giulio Andreotti, Fransa hükümetinin Gladyo meselesinde yalan söyleyip rolünü oynamasını ve kendisinin Gladyo'nun tüm Batı Avrupa'da varlık gösterdiği iddiasıyla çelişen açıklamalar yapılmasını pek de eğlenceli bulmadı. Bu nedenle Andreotti basına Fransa'yı fazlasıyla utandıran bir bilgi vererek, Fransız gizli ordusunun çok önceden kapatılmış olmak bir yana, Brüksel'deki son ACC toplantısında 24 Ekim 1990'da dahi temsilci gönderdiği haberini açığa vurdu.

8

İSPANYA'DA GİZLİ SAVAŞ

İspanya'da ordunun sağcı kanadı, komünistlere ve sola karşı gizli bir savaş yürütmekle kalmadı; açıktan ve merhametsizce bir yok etme operasyonuna girişti. Yaklaşık üç yıl süren savaş boyunca 600 bin kayıp verildi; bu, Amerika'daki iç savaş kaybına denk bir sayıydı. Tarihçi Victor Kiernan, döneme ilişkin yorumunda "ulusun koruyucusu diye bildiğimiz ordu, aslında koruması altındaki kimi kişilere saldırmak için eğitilmiş bir bekçi köpeği olabilir" diyordu. Gizli ordulara açık bir gönderme gibi algılanabilecek bu çarpıcı yorumun sahibi, 17 Temmuz 1936'da bir grup ordu konspiratörünün iktidarı ele geçirme girişimiyle patlak veren ve İspanya'yı iç savaşa sürükleyen olaylar için de aynı derecede çarpıcı bir tespitte bulunuyordu: "İspanyol generaller, tıpkı Güney Amerikalı kuzenleri gibi, siyasete nüfuz etmek gibi vazgeçilmez bir tutkuya sahipler."[1]

General Franco ve beraberindekilerin askeri darbesi, solcuların 16 Şubat 1936'da Manuel Azana liderliğinde seçimleri kazanıp hükümeti kurması ve çoğu toplumun en zayıf kesimlerini gözeten çok sayıda politika uygulamaya başlaması sonrası gerçekleşti. Çünkü kötü yönetilen güçlü ordunun gözünde İspanya, seçimlerin ardından sosyalistlerin, komünistlerin, anarşistlerin ve kilise yakanların kucağına düşmüştü. Askeri kuvvetler içerisindeki pek çok kişi, ulusu kızıl komünizm tehdidinden, yani aynı yıllarda Stalin yönetimindeki Sovyetler Birliği'nde geniş çaplı sahte davalara ve idamlara yol açan komünizmden kurtarmaları gerektiği konusunda hemfikirdi. Kiernan dahil pek çok tarihçi, İspanya İç Sava-

şı'nın başlangıcıyla ilgili hayli sert değerlendirmelerde bulunmaktadır. Onlara göre, "yanlışlar ve doğrular hiç bu kadar net biçimde görülmemişti... İspanya'da yaşananlar gayet açıktı. Demokratik yollarla seçilmiş bir hükümet, ordu tarafından devrilmişti. Savaş çizgisi belirgindi. Bir yanda fakirler; öbür yanda faşizm, büyük işletme sahipleri, toprak sahipleri ve kilise duruyordu."[2]

1967'de Yunanistan'da iktidarın 24 saat içinde ordunun eline geçmesini sağlayan askeri darbe, 1936 yılı Temmuz ayında İspanya'da büyük bir sivil muhalefetle karşılandı. Bu öylesine güçlü bir muhalefetti ki; Franco askeri diktatörlüğünü ilan etmeden önce ülke üç yıl boyunca iç savaş yaşadı. Savaşın bu kadar uzun ve sert geçmesinin nedeni, salt İspanyol halkının İspanyol ordusuyla çarpışmak üzere silaha sarılması değildi; kendiliğinden oluşan ve Franco'ya karşı Cumhuriyetçi direnişi pekiştiren ünlü 12 Uluslararası Tugaylar da direnişe büyük destek sağladı. Dünya çapında 50'den fazla ülkeden İspanya'ya akın eden ve sayıları 30-40 bini bulan idealist kadınlar ve erkekler, gönüllü olarak Uluslararası Tugaylar'a katıldılar. İspanya'ya koşup gelen, çoğunluğu işçi bu gönüllüler arasında öğretmenler, hemşireler, öğrenciler ve hatta şairler bulunuyordu. Büyük Britanya'dan 1910 doğumlu hemşire Thora Craig, 60 yıl sonra "Orada olmak korkunç derecede önemliydi" diyecek ve ekleyecekti "tarihin bir parçası olmak, yardım etmek... Yaşamımın en önemli bölümüydü." 1914 doğumlu sıvacı Robert James Peters ise tarihe şu kaydı geçiyordu: "Yaşamım boyunca yaptığım tek işe yarar iş varsa, o da budur."[3]

Hitler ve Mussolini'nin faşist General'in yardımına koşması, buna karşılık Büyük Britanya, Fransa ve Birleşik Devletler'in müdahaleden kaçınması sonucu; İspanyol sosyalistleri ve komünistleri, Uluslararası Tugaylar'la birlikte Franco darbesinin önünde duramadı. İspanyol komünizminden, bir İspanyol faşist diktatöründen daha fazla korkan bu üç ülke, İspanyol cumhuriyetinin ölümüne sessizce rıza gösterdi. Her

nedense; İkinci Dünya Savaşı'na giriş bağlamında, İngiltere Başbakanı Chamberlain ile Fransa Başbakanı Daladier'in, Hitler ve Mussolini'yi 1938'de Münih'te durduramaması üzerine pek çok şey yazıldığı halde; Londra ve Paris'in, İspanya ve ötesinde İtalyan ve Alman antikomünizmine verdiği sessiz desteğe pek dikkat çekilmemiştir. Sovyetler Birliği İspanyol Cumhuriyetçileri silahlandırırken, Hitler ve Mussolini İspanya'ya 90 binden fazla silahlı ve eğitimli Alman ve İtalyan askeri yolladı. Dahası, Alman hava kuvvetleri İspanya üzerine dehşet yağdırdı; bu aynı zamanda Pablo Picasso'nun Naziler tarafından bombalanmış Guernica köyüne ilişkin tablosuyla insanlık ayıpları arasına kattığı dehşetti. İngiliz hükümeti 27 Şubat 1939'da Franco'yu İspanya'nın meşru lideri olarak tanıdığını duyurarak, İspanyol Cumhuriyeti'nin mücadelesine son verdi. Hitler ve Mussolini Batı cephelerini güvenlik altına almış ve İspanya'nın İkinci Dünya Savaşı süresince tarafsız kalması konusunda Franco'yla anlaşmaya varmıştı. Komünizme karşı geniş çaplı mücadele, Hitler'in Sovyetler Birliği'ne birbiri ardına gerçekleştirdiği, hepsi de korkunç bir ölü sayısından öte bir sonuç getirmeyen, başarısız saldırılarıyla devam ederken; diktatör Franco, Mussolini ve Hitler'in lütfuna karşılık Mavi Departman askerlerini Rus cephesinde savaşmak üzere Wehrmacht'a gönderdi.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Batı Avrupa'da komünizmle mücadele sık sık 'Beşinci Kollar'la mücadele terimiyle anıldı. Asıl olarak, İspanya İç Savaşı'nda Franco'nun generali Emilio Mola tarafından türetilen bu terim başlangıçta gizli faşist ordulara atfen kullanılıyordu. Askeri darbeden üç ay sonra, 1936 yılı Ekim ayında, İspanya'nın başkenti Madrid hâlâ Cumhuriyetçiler ve Uluslararası Tugaylar'ın elinde bulunuyordu. Franco General Mola'ya büyük bir kuvvet yığarak ve gizli savaş yürüterek başkenti zapt etme emri verdi. Saldırıdan sadece birkaç saat önce Mola, efsanevi bir psikolojik savaş harekâtıyla basına, şehir dışında bekleyen dört ordu kolu bulunduğunu, ek olarak Madrid içinde de Franco destekçilerinden oluşan

bir "Beşinci Kol" bulunduğunu duyurdu. Mola'nın iddiasına göre, üniforması ya da nişanı bulunmayan ve düşman içinde tıpkı bir balığın suda hareket ettiği gibi hareket eden bu gizli "Beşinci Kol" üyeleri kendisinin en tehlikeli silahıydı.

Strateji, şehirdeki komünistler ve sosyalistler arasında korku ve karışıklığa yol açarak başarıya ulaştı. *New York Times* Mola'nın basın toplantısından bir gün sonra, başkentteki esrarengiz Beşinci Kol'a ilişkin aramaları "polis dün gece Madrid'de isyancıları bulmak için ev ev aramalar gerçekleştirdi" sözleriyle aktarıyordu. "Anlaşıldığı kadarıyla" baskın emrine, "General Emilio Mola'nın önceki gün isyancı radyo istasyonunda yayınlanan açıklaması neden oldu. Mola açıklamasında Madrid dışına dört kıta yerleştirdiğini ve ayrıca işgal kuvvetleri başkente girer girmez onlara katılmak üzere şehir içinde saklanan beşinci bir kol bulunduğunu söylemişti."[4] Mola'nın saldırısı bozgunla sonuçlandığı halde, sağcı gizli Beşinci Kol'un yarattığı tedirginlik savaş boyunca başkente hâkim oldu. Uluslararası Tugaylar'dan Kıbrıslı bir komutan olan Mike Economides, katılan her yeni gönüllüye İspanya'da iki yönlü bir savaş yürütüldüğü, "cephedeki düşman ve gerideki Beşinci Kol'la"[5] savaşıldığı bilgisini veriyordu.

"Beşinci Kol" terimi İspanya İç Savaşı sonrasında da kullanılmaya devam etti ve bir düşmanın nüfuz alanı içerisinde gizlice faaliyet gösteren silahlı yıkıcı gizli ordu ve gruplar bu terimle adlandırılır oldu. İkinci Dünya Savaşı sırasında Hitler, Norveç ve ötesinde düzenli Alman ordularının istilasını hazırlayan ve destekleyen gizli ordular oluşturarak bunları Nazi Beşinci Kolu olarak adlandırdı. Almanya yenilgiye uğratıldığında Batı ve NATO terimi sahiplenerek, anlamını sağdan sola kaydırdı ve "Beşinci Kollar" ifadesini Soğuk Savaş bağlamında, komünistlerin gizli ordularını isimlendirmekte kullandı. Gizli savaş uzmanları kısa sürede "Özgür Dünya'nın komünist beşinci kollara karşı hazırlıklı olduğunu"[6] duyurdu. Bugüne kadar görülmüş belki de en büyük Gizli Beşinci Kollar şebekesinin NATO gölge şebekesi olduğu ancak 1990'da-

ki Gladyo skandalıyla ortaya çıkacaktı.

Franco ülkeyi demir bir yumrukla yönetti ve 1936'dan 1975'te ölümüne kadar İspanya'da bir kez bile serbest seçim yapılmadı. Keyfi tutuklamalar, uydurma yargılamalar, işkence ve idamların ortasında; komünistlerin ya da sosyalistlerin herhangi bir konuma erişme ya da nüfuz kazanma tehlikesi asgari düzeyde kaldı. 1981 yılının Şubat ayından 1982 yılının Aralık ayına kadar başbakanlık görevini yürüten Calvo Sotelo, 1990 yılı sonlarında İspanya'da Gladyo'nun varlığıyla ilgili ifadesine başvurulduğunda, tam da bu yüzden acı bir ironiyle Franco'nun diktatörlüğü boyunca "hükümetin kendisinin Gladyo olduğu" açıklamasını yapıyordu. Sotealo hükümetinde Savunma Bakanı olan Alberto Oliart 1950 sonlarında İspanya'da antikomünist gizli bir ordu kurulup kurulmadığı sorusunu "çocukça" bulduğunu belirterek aynı noktaya parmak basıyor ve "burada hükümet Gladyo'ydu" diyordu.[7]

Soğuk Savaş bağlamında, Washington başlangıçta Franco'nun kanlı ellerine sarılmayı reddetti. Bilakis, Hitler ve Mussolini öldükten sonra, ABD'nin savaş dönemi gizli servisi OSS'deki belirli bir kesim, antifaşist çarpışmanın doruk noktasında diktatör Franco'nun ortadan kaldırılmasının mantıklı olduğunu düşünmekteydi. Ve bu nedenle 1947'de CIA yaratıldığı sıralarda OSS "Muz Operasyonu'nu" başlattı. Franco'yu devirme hedefiyle Katalan anarşistleri silahlandırılıp yarımadanın sahillerine çıkarıldı. Öte yandan Franco'yu devirmek konusunda Anglo-Sakson dünyasında siyasi açıdan tam bir konsensüse ulaşılamadı; hem Washington'da hem de Londra'da onu değerli addeden belirli kesimler bulunuyordu. Sonuçta İngiliz MI6, Muz Operasyonu'nu Franco'nun gizli servisine ihbar etti. Operasyoncular tutuklandı ve karşı darbe başarısız oldu.[8]

Franco 1953'te Washington'la, Birleşik Devletler'in İspanyol topraklarına füzeler, birlikler, uçaklar ve İstihbarat Sinyal (SIGINT) antenleri yerleştirmesine izin veren bir anlaşma imzalayarak uluslararası arenada konumunu güçlendirdi. Birle-

şik Devletler, bunun karşılığında, başta Sovyetler Birliği olmak üzere pek çok ülkenin muhalefetine rağmen, Franco'nun faşist İspanyası'nı içinde bulunduğu uluslararası tecrit durumundan çıkarttı ve 1955'te Dünya Barış Örgütü'ne (UNO) üye olmasını sağladı. ABD Dışişleri Bakanı John Foster Dulles –ki kendisi CIA Direktörü Allen Dulles'in kardeşidir– "komünizme siper olan" İspanya'ya aleni bir destek sinyali sunmak üzere 1957 yılı Aralık ayında Franco'yla görüştü ve ardından Franco'nun güvenilir yardımcısı Deniz Subayı Carrero Blanco, diktatörlükle CIA arasında sıkı bir dostluk ilişkisi kurulmasını sağladı. 1950'li yılların sonlarına doğru "bağlar kuvvetlenmiş, Franco'nun gizli servis topluluğu CIA'nın Avrupa'daki en iyi müttefiklerinden biri haline gelmişti."[9]

Latin Amerika'daki bir dizi diktatörle birlikte Franco da Washington'un müttefiki haline geldi. CIA istasyon şefi ve onun gizli faaliyet timi, Madrid'deki Amerikan Büyükelçiliği'nin üst katlarından birinde bulunan ünlü Politik Liyezon Ofisi'nin kapalı kapıları ardında, İspanya'da politik yaşamın geçirdiği evrimi yakın takip altında tutmakta ve ona etki etmekteydi. Franco, klasik oligarşik tavra uygun biçimde kurduğu rüşvet ve ayrıcalık piramidi sayesinde servetini katlayıp iktidarını muhafaza etti. Üst düzey generallerine usulsüz işlerden milyonlar kazanma olanağı tanıdı; elbette bunlara bağlı personel de vurgunlardan kendilerine düşen payı alıyor ve zincir bu şekilde alt basamaklara doğru ilerliyordu. Tüm askeri yapılanma Caudillo tarafından yönetiliyordu.[10]

Bu karkas içinde, ordu ve gizli servis aygıtları kontrol dışına çıktı ve silah ticareti, uyuşturucu ticareti, işkence, terör ve kontrterör eylemlerine bulaştı. Franco diktatörlüğü döneminde yaşanan, devlet yapılanmasına ilişkin hayli tuhaf bir durum da, totaliter İspanya'da her biri Kara Kuvvetleri, Hava Kuvvetleri ve Deniz Kuvvetleri'nden sorumlu olan tam üç Savunma Bakanı bulunmasıydı. Bu üç savunma bakanından her birinin yönetiminde birer askeri gizli servis bulunuyordu: Kara Kuvvetleri'ne ait Segunda Seccion Bis, Hava Kuvvetleri'ne

ait Segunda Seccion Bis ve Deniz Kuvvetleri'ne ait Servicio Informacion Naval (SEIN). Ayrıca, direkt olarak Franco yönetiminde çalışan Genelkurmay Başkanları'nın da (Alto Estado Mayor, AEM) kendilerine ait gizli servisleri vardı: SIAEM (Servicio de Informacion del Alto Estado Mayor). Hatta İçişleri Bakanlığı da iki gizli servis, Direction General De Seguridad (DGS) ve Guardia Civil servislerini yönetiyordu.[11]

1990'da İspanyol gizli servislerinin, CIA'yla birlikte, Atlantik'teki İspanyol Kanarya Adaları'nda bulunan Las Palmas'ta bir İspanyol Gladyo hücresi kurduğu ortaya çıktı. İfade edilene göre, üssün kuruluşu 1948 gibi erken bir tarihe dayanıyordu ve 1960'lı ve 1970'li yıllar boyunca aktif bir çalışma yürütmüştü. Yine ifadelere göre, gizli gölge şebeke içinde yer alan en kuvvetli grup, Kara Kuvvetleri gizli servisi Buro Segundo Bis üyeleriydi. 1938-1952 yılları arasında Belçika askeri gizli servisi SDRA'da çalışan 76 yaşındaki emekli ajan Andre Moyen, Kara Kuvvetleri Segundo Bis gizli servisinin her zaman "Gladyo'daki gelişmelere dakikası dakikasına hâkim olan"[12] bir servis olduğunu söylüyordu. Fransız araştırmacı Flaigot bu iddiayı desteklemekte ve İspanyol gizli ordusunun 1950'lerde, "Andre Moyan'la en az karısı kadar yakın bağa sahip" Hollanda Konsolosu Herman Laatsman tarafından yönetildiğine dikkat çekmekteydi.[13] Bu konuyu teyit eden bir başka açıklama da 1990'da İtalya'da Albay Alberto Vollo'nun verdiği ifadeyle geldi: "1960'lı ve 1970'li yıllar boyunca Kanarya Adaları'ndaki Las Palmas'ta Amerikalı eğitmenler yönetiminde bir Gladyo eğitim üssü bulunuyordu. Aynı mevki üzerinde ABD SIGINT teçhizatı da bulunuyordu."[14]

Andre Moyen Belçika'nın komünist gazetesi *Drapeau Rouge* muhabirlerine bir röportaj verdi. Moyen Soğuk Savaş'ın sona ermesinin getirdiği rahatlıkla eski düşmanlarına açıklamada bulunarak, görevde olduğu süre içerisinde Gladyo operasyonuna ve pek çok ülkedeki komünist partilere karşı yürütülen gizli operasyonlara dahil olduğu bilgisini teyit et-

ti. Eski ajan, İspanya gizli servisleriyle ilgili herhangi soruşturma yürütülmemesini şaşkınlıkla karşıladığını, çünkü onların "Gladyo ajanlarının devşirilmesinde kilit rol oynadıklarını"[15] kendisinin birinci elden bildiğini ifade etti. Moyen'in ifadesine göre, Belçika İçişleri Bakanı Vleeszhauwer, kendisini komünistlerin iktidara gelmesini önleme yolları bulmak göreviyle 1945 yılı Eylül ayında İtalyan meslektaşı İçişleri Bakanı Mario Scelba'ya göndermişti. Ardından Fransa da araya girmiş, Fransa İçişleri Bakanı Jules Moch, Moyen'i SDECE Direktörü Henri Ribiers'le temasa geçirmişti. Moyen'in verdiği en çarpıcı bilgi, kendisinin 1950'lerde aynı kapsamda tarafsız İsviçre'nin üst düzey askeri yetkilileriyle görüştüğünü açıklamasıydı.[16]

Moyen, Gladyo şebekesinin İspanyol koluyla ilk kez Ekim 1948'de "şebekenin bir hücresi Las Palmas'ta" faaliyet gösterdiği sırada bağlantı kurduğunu ifade etti. Bu tarihte Moyen, SDRA ajanı olarak, Belçika'dan Kongo'ya Kanarya Adaları üstünden tankerle petrol taşıyan bir yolsuzluk şebekesini araştırmak üzere Kanarya Adaları'na gönderilmişti. Moyen "yolsuzluğun ucu, yüksek İspanyol makamlarına dek gidiyordu; hatta devamında büyük çaplı bir uyuşturucu ticaretini de ortaya çıkardık" diyordu. Diktatör Franco, uyuşturucu işinin Belçika tarafından ortaya çıkarılmasının ardından, "Buro Segundo Bis'ten iki ajanı" soruşturmaya yardımcı olmak üzere Moyen'in yanına yollamıştı. "Bana muazzam yardımı dokunan, hayli bilgili adamlardı... Pek çok konuda sohbet ettik ve sonuçta anladım ki; Gladyo'daki gelişmelerden dakikası dakikasına haberdar oluyorlardı."[17]

1968'de Franco da uluslararası devrimci öğrenci protestolarıyla karşı karşıya kaldı. Geniş halk protestolarından korkan İspanya Eğitim Bakanı, SIAEM şefi General Martos'tan üniversitelerde gizli operasyonlar yürütülmesini istedi. CIA'yla yakın ilişkisi bulunan General Carrero Blanco, 1968 yılı Ekim ayında gizli savaş için OCN adında yeni bir özel birim kurdu. SIAEM dahilinde kurulan birim, öğrencileri, profesörleri ve

tüm sosyal devrimci hareketi hedef alıyordu. Blanco, birkaç başarılı operasyonun ardından Mart 1972'de OCN'yi SIAEM çatısı altından çıkarıp ayrı bir gizli servis haline getirmeye karar verdi. Yeni adı SECED (Servicio Central de Documentation de la Presidencia del Gobierno) olan servisin başına, 1968'de kurulduğu günden beri OCN'yi yöneten Jose Ignacio San Martin Lopez getirildi.[18] Gladyo yazarı Pietro Cedomi'ye göre, SECED'in İspanyol gizli Gladyo ordusuyla hayli yakın bağları bulunuyordu; gölge ordu öğrenci protestolarının ve açıksözlü profesörlerin üzerine çöktüğü sıralarda, SECED'in ajanlarının çoğu her iki gizli ordunun da üyesiydiler.[19]

Franco'nun diktatörlüğü Soğuk Savaş boyunca, Batı Avrupa'daki gizli antikomünist savaşta yer alan pek çok sağcı teröristin güvenli sığınağı oldu. Aşırı sağcı İtalyan örgüt Ordine Nuovo üyesi Marco Pozzan 1984 yılı Ocak ayında hâkim Felice Casson'a verdiği ifadede, Franco yönetiminin son yıllarında İtalyan faşistlerinden koca bir koloninin İspanya'ya kaçtığı bilgisini aktarıyordu. Prens Valerio Borghese'nin 7 Aralık 1970 tarihli İtalyan hükümetini devirme neo-faşist girişiminin ardından 100'den fazla komplocu İtalya'dan kaçmıştı. Borghese, Carlo Cicuttini ve Mario Ricci'nin de içlerinde bulunduğu aşırı sağcı grup, İspanya'da, kötü ünlü uluslararası sağcı terörist Stefano Delle Chiaie liderliğinde –darbe sırasında adamlarıyla İçişleri Bakanlığı'nı işgal eden kişi– yeniden bir araya geldi.

Delle Chiaie İspanya'da diğer Avrupa ülkelerindeki aşırı sağcılarla bağlantıya geçti. Bunlar arasında eski bir NAZİ olan Otto Skorzeny ile Fransız yasadışı Organisation Armee Secrete (OAS) örgütü eski görevlisi ve CIA'nın Portekiz'deki cephesi Aginter-Press'in Gladyo bağlantılı lideri Yves Guerain Serac da bulunuyordu. Franco'nun gizli servisinde "güvenlik danışmanı" olarak çalışan Skorzeny, Delle Chiaiae'yi İspanya ve yurtdışındaki Franco karşıtlarını yok etmek üzere kiraladı. Delle Chiaiae binden fazla kanlı saldırı gerçekleştirdi, 50'den fazla cinayet işledi. İspanya'daki gizli savaşa,

idamlar ve terör eylemleri damgasını vurdu. Delle Chiaie'nin gizli ordusunun üyeleri –sağcı İtalyan Aldo Tisei dahil– daha sonraları İtalyan savcılara, İspanya sürgünü süresince İspanya gizli servisi adına antifaşistleri pusuya düşürüp öldürdüklerini itiraf edecekti.[20]

1970'li yılların başında İspanya'ya kaçanlardan biri olan Marco Pozzan ifadesinde, İspanya'nın "Caccola" lakaplı Delle Chiaie'ye, hizmetleri karşılığında yüklü miktarda ödemeler yaptığını açıkladı. "Çok pahalı yolculuklar yapardı. Her zaman uçakla yolculuk eder, kimi zaman transatlantik uçuşlara çıkardı. Caccola parayı öncelikle İspanya gizli servisinden ve polisinden alırdı." Sağcı teröristlerin hedefleri arasında, Bask bölgesinin bağımsızlığı için savaşan ETA teröristleri de bulunmaktaydı. Birim ve destekçileri, Caccola komutası altında, ajan provokatörler eliyle örgüte sızdılar. "Caccola ve grubunun, İspanyol polisinin emirleri doğrultusunda Bask otonomistlerine karşı faaliyet yürüttüklerini biliyoruz" diyordu Pozzan. "Motejura'daki bir gösteri sırasında Caccola ve grubunun, karşıt siyasi gruplarla bir çatışma örgütlediğini hatırlıyorum. Caccola ve grubuna, İspanyol polisinin şiddetli müdahale suçlamasıyla karşı karşıya kalmaması adına, provokasyonda bulunma ve kargaşa çıkarma görevi verilmişti. Verdiğim bu örnekte, ölümler dahi yaşandı. 1976 yılıydı."[21]

1975'te Franco'nun ölümünün ardından, Delle Chiaie İspanya'nın artık güvenilir bir yer olmadığına karar verdi ve Şili'ye gitti. Orada CIA eliyle iktidara getirilen sağcı diktatör Pinochet, kendisini Şilili muhalifleri yakalayıp öldürmek üzere "Condor Operasyonu"na dahil etti. Caccola ardından Bolivya'ya giderek, sağcı hükümeti korumak üzere ölüm mangaları kurdu ve bir kez daha "sınırsız cinayet" olayları içerisinde yer aldı. 1936 yılında İtalya'da doğan Stefano Delle Chiaie, gizli orduların en iyi bilinen terörist üyesidir ve Soğuk Savaş sırasında Avrupa ve ötesinde komünizmle mücadele etmiştir. Dünya genelindeki sol hareketler için sürekli bir tehlike kaynağı olan sağcı terörist, İspanya'dan kaçtıktan

sonra Eski Kıta'ya nadiren döndü; bu dönüşlerden biri de 1980 yılındaydı. İtalyan polisi, Caccola'nın kanlı Bologna demiryolu katliamını gerçekleştirmek üzere 1980'de İtalya'ya girdiğinden kuşkulanmaktaydı. Dokunulamayan adam nihayet, 27 Mart 1987'de 51 yaşındayken Venezuella'nın başkentinde yerel polis tarafından yakalandı. İtalyan gizli servisi ve CIA ajanları, birkaç saat içerisinde sahneye çıktı. Cacolla eylemlerini anlatırken herhangi bir pişmanlık ifadesi kullanmadı ve birkaç kelimeyle, sola karşı gizli savaşında bir dizi hükümet tarafından korunduğunu, karşılığında bu hükümetlerin kendisinden belirli eylemler gerçekleştirmesini istediklerini ifade etti ve şöyle devam etti: "Katliamlar olmuştur. Bu bir gerçek. Gizli servisler de kanıtları yok etmiştir. Bu da başka bir gerçek."[22]

Franco, sonunun yaklaştığını belli belirsiz hissetmişçesine, CIA liyezon yetkilisi ve gizli servislerin ana mimarı Carrero Blanco'yu 1973 yılı Haziran ayında Başbakanlık koltuğuna oturttu. Ancak Blanco merhametsizliği nedeniyle geniş halk kitlelerinin nefretini kazanmış biriydi ve aynı yılın Aralık ayında arabasının ETA tarafından yerleştirilmiş bir mayına çarpıp havaya uçması sonucu öldü. Önceleri Bask bölgesi bağımsızlığı için savaşan "halkçı" bir örgüt olarak tanınan ETA, Blanco suikastiyle birlikte devletin tehlikeli düşmanlarından biri haline geldi.

Franco'nun 20 Kasım 1975'de ölmesinin ardından, İspanya'nın berbat güvenlik aygıtında hayli zorlama bir dönüşüm yaşandı. İspanya'nın en önemli askeri gizli servisi SECED (Servicio Central de Documentacion de la Defensa) adını CESID (Centro Superior de Informacion de la Defenca) olarak değiştirdi. Ancak ilk başkanı General Jose Maria Burgon Lopez-Doriga, SECED'in eski üyelerinin çoğunu özenle yeni yapı içerisine yerleştirdi. Böylelikle İtalyan aşırı sağcılarla işbirliği içinde yürütülen gizli savaşın devamlılığı garanti altına alındı; bu durum 1990 yılında Gladyo ordularının keşfi sırasında basın organlarına şu haberle yansıyordu: "Bir hafta ön-

ce İspanyol gazetesi *El Pais,* İspanya ve gizli şebeke arasındaki bilinen en son bağlantıyı ortaya çıkardı. Gladyo bağlantılı Carlo Cicuttini, 1977 yılı Ocak ayında Madrid'de gerçekleşen Atocha katliamında aktif rol almıştı." El Pais'te ise şu haber yer alıyordu: "Ardından aşırı sağcı bir komando, İspanyol komünist partisine yakın bir avukatın bürosuna saldırarak beş kişinin ölümüne sebep oldu. İspanya'nın değişim hareketinin tam ortasında gerçekleştirilen saldırı panik yarattı. Bunun İspanya'nın demokrasiye geçiş sürecini baltalamaya dönük başka saldırıların işareti olmasından korkuluyordu."[23]

Gizli savaşçı ve sağcı terörist Cicuttini; yıllar sonra, hâkim Felice Casson'un soruşturması sonucu, gizli ordu tarafından planlandığı ve cürümü bizzat sağcı terörist Vincenzo Vinciguerra'nın işlediği belirlenen ve bu keşifle Avrupa genelindeki Gladyo şebekelerini ardı sıra su yüzüne çıkaran 1972 İtalyan Peteano bombalaması sonrası, askeri bir uçakla İspanya'dan kaçtı. Cicuttini İspanya'da Franco için gizli savaşa katılmış, diktatör de buna karşılık kendisini İtalyan adaletinden korumuştu. 1987'de İtalya, Cicuttini'yi Peteano katliamındaki rolü nedeniyle ömür boyu hapse mahkûm etti. Ancak, artık bir demokrasi haline gelmiş olan İspanya, askeri aygıtın iktidar üzerinde devam eden örtülü nüfuzuna kanıt gösterilebilecek bir kararla, İspanyol bir generalin kızıyla evlenip İspanya vatandaşlığına geçen Cicuttini'yi, İtalya'ya teslim etmeyi reddetti. Cicuttini ancak 1998 yılı Nisan ayında, 50 yaşındayken Fransa'da tutuklanarak İtalya'ya teslim edildi.[24]

Batı Avrupa'daki diğer tüm gizli ordular gibi, İspanya'nın antikomünist şebekesi de NATO ile yakın ilişki içerisindeydi. 1971-1974 yılları arası İtalyan Gladyosu'na komuta eden General Gerardo Serravalle, 1990'da şebekenin açığa çıkarılmasının ardından, NATO gizli ordusunun İtalyan koluyla ilgili bir kitap yazdı.[25]

General kitabında, NATO'nun gizli ordu komutanlarının 1973'te Brüksel'deki CPC karargâhında, Franco İspanyası'nın CPC'ye dahil edilmesini görüşmek üzere olağanüstü

bir toplantı gerçekleştirdiklerini belirtiyordu. Anlatılanlara göre, Fransız askeri gizli servisi ve CIA, İspanyol şebekenin kabul edilmesini önermiş, Serravalle'nin temsil ettiği İtalya ise öneriye karşı çıkmıştı; çünkü İspanyol şebekenin aranan aşırı sağcı İtalyan teröristleri koruduğu bilinmekteydi. General, İtalya'nın salt gizli bir ordu kurmakla kalmayıp, İtalyan teröristleri barındıran ve koruyan gizli İspanyol şebekesiyle de yakın işbirliği gerçekleştirdiğinin açığa çıkması durumunda olacakları düşündüğünü ifade ederek "siyasi otoritelerimiz, parlamento önünde fazlasıyla utanç verici bir durumla karşı karşıya kalacaklardı" diyordu. Sonuçta İspanya, bu nedenle CPC'ye alınmamıştı.[26]

Franco'nun gizli servis elemanları Paris'te gerçekleştirilen ikinci bir CPC toplantısına daha katıldılar. İspanya'nın Gladyo komuta merkezine resmen kabul edilmesi gerektiğini; çünkü İspanya'nın, uzun zaman önce Birleşik Devletler'e, İspanyol topraklarına nükleer füzeler yerleştirip askeri gemi ve denizaltılarını limanlarda barındırma izni verdiği halde, karşılığında hiçbir şey alamadığını ileri sürdüler. Pireneler'in koruması altında ve Sovyet sınırından hayli uzakta bulunan İspanya'nın gizli servis ajanları için, olası bir işgal sonrası yürütülecek gölge ordu faaliyeti pek de öncelikli bir konu gibi görünmüyordu. Onlar daha çok, gerektiği zaman İspanyol sosyalistleri ve komünistleriyle savaşacak gizli bir şebekeye sahip olmakla ilgileniyorlardı. Serravalle kitabında bu toplantıyla ilgili olarak, "tüm toplantılarda 'bir doğru saati' vardır, yapmanız gereken bu anı beklemektir" diyordu. "Bu, gizli servis delegelerinin, bir içki ya da kahveyle rahatlayıp açıkça konuşma eğilimine girdikleri saattir. Paris'te bu saate kahve arasında girildi. Bir İspanyol temsilciye yaklaşıp hükümetinin, Doğu'dan gelen tehdit konusuna biraz abartılı yaklaşıyor olabileceğini söyleyerek konuşmaya başladım. Amacım onu provoke etmekti. Bana şaşkınlık içerisinde bakıp, İspanya'nın sorunun komünistler (los rojos) (Kızıllar –ç.n.) olduğunu söyledi. İşte gerçek ortaya çıkmıştı."[27]

İspanya 1982'de NATO'ya resmen üye oldu; ancak İtalyan General Serravalle'nin açıklamasına göre, çok daha eskiye dayanan gayri resmi bağlantılar bulunuyordu. General'in tanımıyla, İspanya "kapıdan değil, pencereden girmişti." Örneğin, İspanyol gizli ordusu, 1973 yılı Mart ayında Almanya'nın Bavyera bölgesinde ABD kuvvetleri komutasında gerçekleştirilen bir gölge uygulamada yer almıştı.[28] Ayrıca, göründüğü kadarıyla İspanyol gizli ordusu "Kızıl Kuantum" kod adıyla, NATO bağlantılı ikinci Gladyo komuta merkezi ACC'nin üyeleri arasına girmişti. Gladyo yazarı Pietro Cedomi imzalı bir habere göre, "İspanya'nın 1982'de NATO'ya girmesinin ardından, SECED'in ardılı CESID'e (Centro Superior de Informacion de la Defensa) bağlı gölge yapı da ACC'ye katıldı. Bu, ACC'de tartışmalara neden oldu. Özellikle de, İspanyolları, gölge ordu "Kızıl Kuantum" aracılığıyla İtalyan neofaşistlerine dolaylı olarak destek vermekle suçlayan SISMI [İtalyan Askeri Gizli Servisi] temsilcileri rahatsızlıklarını dile getirdi."[29]

1982'de iktidara gelen Başbakan Felipe Gonzalez başkanlığındaki İspanyol Sosyalistleri'nin NATO'yla yürütülen gizli işbirliğinden haberdar olup olmadığı bugün hâlâ bilinmiyor. Çünkü kendilerinin Albay Emilio Alonso Manglano başkanlığındaki CESID'le olan ilişkilerini, yeni demokratik hükümete duyulan güvensizlik ile hükümetin güçsüzlüğü karakterize etmekteydi. 1983 yılı Ağustos ayında, CESID ajanlarının hükümet binasının bodrum katına kurdukları bir düzenekle, Sosyalist hükümetin konuşmalarını gizlice dinledikleri ortaya çıktı. Baş gösteren skandala rağmen, CESID Direktörü Manglano görevden alınmadı. İspanya, diktatörlükten demokrasiye barışçıl bir geçiş yaparak olağanüstü bir başarıya imza attıktan sonra, 1986'da Avrupa Birliği üyeliğine kabul edildiğinde, herkes gizli servis aygıtının nihayet bozguna uğratılmış ve katı bir demokratik kontrol altına alınmış olduğu düşüncesindeydi. Ancak Batı Avrupa'daki diğer pek çok demokraside olduğu gibi İspanya'da da, gizli orduların keşfiyle

umutlar suya düştü.

1990 yılı sonuna doğru basın gizli ordularla ilgili haberler yazmaya başladığında, İspanya parlamentosunun komünist üyesi Carlos Carnero, Franco rejimi boyunca pek çok ülkeden gelen neofaşistleri barındıran ve koruyan İspanya'nın, ana Gladyo üssü gibi kullanılmış olabileceği şüphesini dile getirdi. Şüpheleri, eleştirel bakışı nedeniyle İspanya ordusundan uzaklaştırılan eski albay Amadeo Martinez tarafından teyit edildi. Martinez 1990'da basına, İspanya'da Franco rejimi altında doğal olarak Gladyo bağlantılı bir yapı kurulduğunu, bu yapının diğer tüm hassas operasyonların yanı sıra muhalefet siyasetçileriyle ilgili casusluk faaliyetinde bulunduğunu açıkladı.[30] Ardından İspanyol devlet televizyonu da, Gladyo ajanlarının Franco diktatörlüğü süresince İspanya'da eğitim aldığını teyit eden bir Gladyo raporu yayımladı. Gizli ordularla bağlantılı bir İtalyan yetkilisi, gizli NATO ordusu askerlerinin en azından 1966'dan 1970 ortalarına kadar İspanya'da eğitim aldıkları bilgisini verdi. Kendisinin de 50 kişiyle birlikte Kanarya Adaları, Las Palmas'taki askeri üste eğitim aldığını söyleyen eski ajan, Gladyo eğitmenlerinin çoğunluğunun Birleşik Devletler vatandaşı olduğuna dikkat çekti.[31]

Konuyla ilgili açıklamada bulunanların bazıları, hiçbir bilgiye sahip olmadıklarını ifade ediyordu. İspanya'nın ilk NATO büyükelçisi Javier Ruperez –Haziran 1982 ile Şubat 1983 arası bu görevde bulunmuştu– basına, Gladyo hakkında hiçbir şey bilmediğini söyledi. Gladyo keşifleri sırasında Savunma Komisyonu Direktörü olan muhafazakâr parti Partido Popular (PP) üyesi Ruperez şu açıklamada bulundu: "Bu konu hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Bugünlerde gazetelerde okuduklarım hakkında en ufak bir fikrim bile yoktu." İspanyol Sosyalist Parti'nin (PSOE) ilk Dışişleri Bakanı olan ve 1985 yılı Temmuz ayına kadar bu görevi yürüten Fernando Moran da Gladyo'dan bihaber olanlardandı: "Bakanlığım süresince, ya da herhangi başka bir zamanda, Gladyo ya da benzeri herhangi bir yapının varlığı hakkında en ufak bir bilgi kı-

rıntısına ve hatta söylentiye dahi şahit olmadım."[32]

İspanya'nın muhalefet partisi Birleşik Sol (IU) milletvekili Antonio Romero, esrarengiz konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgi edinmek amacıyla gizli şebekenin eski ajanlarıyla bağlantı kurduktan sonra şebekenin İspanya'da da faaliyet gösterdiğine ve "Asturias madencileri ile Katalan ve Bask bölgesi milliyetçileri gibi militan komünistlere ve anarşistlere yönelik eylemler gerçekleştirdiğine"[33] kanaat getirdiğini açıkladı. 15 Kasım 1990'da Romero bu sebeple, Sosyalist Başbakan Felipe Gonzales ve Savunma Bakanı Narcis Serra şahsında İspanyol hükümetine, ülkenin Gladyo operasyonu ve NATO gizli gölge orduları içerisindeki rolünün –eğer böyle bir rol varsa– açıklığa kavuşturulması çağrısında bulundu. Bu talebin üzerinden henüz bir gün geçmişti ki, Başbakan Felipe Gonzales basına bir açıklama yaparak İspanya'nın Gladyo içinde yer almasının "söz konusu bile olmadığını" iddia etti.[34] Ancak daha ayrıntılı bir yanıt isteyen Romero, hükümete üç soru yöneltti. Birincisi "İspanyol hükümeti, kendisinin de üyesi olduğu NATO'ya Gladyo şebekesinin varlığı ve faaliyetleriyle ilgili sorular yöneltme gibi bir niyete sahip midir?" sorusuydu. Romero ikinci olarak, yine NATO ittifakını ele alıyor ve İspanyol yönetimin "Gladyo'nun faaliyetleriyle ilgili NATO üyelerinin Savunma Bakanları, Dışişleri Bakanları ve Başbakanları düzeyinde bir tartışma başlatıp olayı netleştirmeyi" düşünüp düşünmediğini soruyordu. Romero'nun son sorusu ise "Bazı ülkelerin yasadışı biçimde Gladyo içinde yer alması, buna karşılık İspanya'nın NATO'ya girerken bu konu hakkında bilgilendirilmemesi" göz önüne alındığında, hükümetin NATO'nun bu hareketini İspanya'ya ihanet olarak algılayıp algılamadığıydı.[35]

Ertesi gün İspanyol gazeteleri "İspanyol gizli servisi NATO'yla yakın bağlar içerisinde. [Savunma Bakanı] Serra İspanya'daki Gladyo şebekeleriyle ilgili soruşturma yürütülmesi için emir verecek" başlıklarını attı. İspanya'nın faşizm sonrası kırılgan siyasi yapısı içinde, bu başlık elbette şiddetli tar-

tışmalara neden oldu; çünkü basın adı açıklanmayan kaynaklara dayanarak Gladyo "aktivistlerinin ordu mensuplarından ve aşırı sağcılardan seçildiklerini" yazıyordu. Sinirleri gerilen Serra'nın gazetecilere ilk tepkisi "biz 1982'de iktidara geldiğimizde bu tür hiçbir şey bulamadık, bunun nedeni muhtemelen bizim NATO'ya geç girmemiz, Soğuk Savaş'ın artık sönmeye başladığı bir dönemde girmemizdir" demek oldu. Serra ayrıca İspanyol basınına, milletvekili Romero'nun sorusuna yanıt vermek amacıyla, Savunma Bakanlığı nezdinde, İspanya'nın Gladyo'yla potansiyel bağlantısını araştırmak amacıyla bir soruşturma yürütülmesi talimatı verdiğini doğruladı. Bununla birlikte, hükümete yakın kaynaklardan basına verilen bilgilere göre, kapalı soruşturma bir şeyleri açığa çıkarmaktan çok saklamaya yönelik bir çalışmaydı; çünkü "hedefi, bu belirgin örgütün İspanya'da faaliyet göstermediğini kanıtlamaktı."[36] İşin üzerinin örtülmesini amaçlayan Serra'nın soruşturmada CESID'e güvendiği ifade ediliyordu; dolayısıyla teknik olarak, suçu suçlu soruşturacaktı.

Narcis Serra'nın 23 Kasım 1990'da, Romero'nun sorularına istinaden parlamentoya yaptığı açıklamada, CESID araştırmasına dayanarak İspanya'nın hiçbir zaman, "Sosyalist hükümetten önce ya da sonra" gizli Gladyo şebekesinin parçası olmadığını iddia etmesi kimseyi şaşırtmadı. Serra açıklamanın devamında ihtiyatla, "1970'lerde belirli bağlantılar kurulduğuna ilişkin izlenimler bulunmaktadır, ancak mevcut gizli servisin bu tür bir bağlantıyı teyit etmesi hayli zor olacaktır" diyordu. Giderek daha bulanık ifadeler kullanmaya başlayan Serra, açıklamalarında belgeler, tanıklıklar, gerçekler ve rakamlar yerine "sağduyuya" başvuruyordu: "İspanya o sıralarda NATO üyesi olmadığı için, sağduyulu bir yaklaşımda bulunarak, yakın ilişkiler bulunamayacağı sonucuna varabiliriz." Açıklama İspanyol basınını tatmin etmedi ve Savunma Bakanı'na, kendisinin ya propaganda yapma derdinde olduğu ya da yönettiği bakanlıkla ilgili hiçbir bilgi veya kontrole sahip olmadığı eleştirisi getirildi.[37]

Hepsinden öte Serra'nın yanıtlarından Romero da tatmin olmamıştı ve ısrarla CESID'in mevcut direktörünün sorgulanmasını istedi. Romero basına yaptığı açıklamada, "Eğer CESID bu konuda hiçbir şey bilmiyorsa, General Manglona işinden uzaklaştırılmalıdır" dedi. Çünkü General Manglona, sadece CESID'in mevcut direktörü olmakla kalmayıp, aynı zamanda İspanya'nın NATO güvenlik işleri temsilcisiydi. General Manglano yasama isteğine karşın herhangi bir açıklamada bulunmayı reddettiğinde, İspanya'da Gladyo skandalı doruk noktasına ulaştı. Romero, bu olaydan İspanya'da "askeri personelin üst düzey mensuplarının Gladyo meselesinde yer aldığı" kesin sonucunu çıkardığını öfkeyle dile getirdi.[38]

Mevcut hükümetin gizli meseleyi aydınlatma konusunda gösterdiği başarısızlığın ardından basın, sır perdesiyle ilgili bilgi edinmek üzere genç demokrasinin en önemli emekli hükümet yetkilisine başvurdu. 1981 yılı Şubat ayı ile 1982 yılı Aralık ayları arasında başbakanlık görevini yürüten ve General Alonsa Manglano'yu CESID Direktörlüğü'ne getiren Calvo Sotelo, Gladyo'nun İspanya'da bulunmadığını iddia etti: "Burada o tür bir şeyin varlık gösterdiğine dair hiçbir bilgim yok. Şüpheniz olmasın ki, eğer böyle bir durum olsaydı, mutlaka bilgim olurdu." Gazetecilerin ısrarlarını sürdürüp gizli orduların Batı Avrupa geneline yayıldığını hatırlatması üzerine sinirlenen Sotelo, Gladyo şebekesinin "hem saçma olduğunu, hem de suç teşkil ettiğini" belirtti ve ekledi: "Eğer böyle delice bir şey hakkında bilgilendirilmiş olsaydım, derhal harekete geçerdim."[39]

Sotelo; Franco'nun ölümünün ardından, henüz çocuk bir ulus olarak demokrasi deneyimini geliştirmeye çalışan İspanya'da, İspanyol Komünist Parti'nin (PCE) neler yapabileceğine dair korkular bulunduğunu doğruladı. Ancak "PCE'nin ilk seçimlerde düşük bir oy oranı alması ve ikinci seçimlerde gücünün daha da zayıflaması korkularımızı dindirdi" diyen Sotelo, o sıralarda İspanya'nın NATO üyeliğinin önde gelen savunucularından biriydi. Basına, ittifaka girdikten sonra NA-

TO'nun İspanya'ya gizli Gladyo şebekesi konusunda yazılı herhangi bir bildirimde bulunmadığını ifade eden Sotelo, ardından şu muammalı cümleleri sıralamaktaydı: "Konuyla ilgili hiçbir yazışma yapılmamıştı. Bu nedenle, üstüne konuşulabilecek bir şey olduğu varsayılsa bile, bu konuda konuşmaya gerek yoktu." Sotelo, Mayıs 1982'de, İspanya henüz İttifak'a katılmadan önce NATO personeliyle birkaç toplantı yapıldığını doğruladıktan sonra; aynı yılın sonunda iktidara PSOE'nin geldiğini ve kendisinin başbakanlık koltuğunu Felipe Gonzales'e bıraktığını hatırlatıyordu. İspanya'da Gladyo'yla ilgili ne bir meclis araştırması yapıldı, ne de konu hakkında detaylı bir rapor hazırlandı.

9

PORTEKİZ'DE GİZLİ SAVAŞ

General Gomes da Costa 1926 yılı Mayıs ayında Portekiz'de askeri bir darbe gerçekleştirerek, hem parlamentoyu hem de anayasayı feshetti ve ülkeyi bir diktatörlük haline getirdi. Costa'dan sonra iktidara diktatör Salazar geldi. İspanya İç Savaşı sırasında Salazar, komşu İspanya'da sağcı diktatör Franco'ya silah ve mühimmat yardımı yaptı. Ardından iki diktatör Batı cephesini büyük ölçüde koruma altına alan sağ kanat bir ittifak kurarak, Hitler ve Mussolini'ye İkinci Dünya Savaşı'nda Portekiz'in tarafsızlığını da garanti etti. Dört diktatör de, hem Sovyetler Birliği'nde hem de kendi ülkelerinde komünizmle mücadele edilmesi ve onun yenilgiye uğratılması konusunda hemfikirdiler.

Sovyetler Birliği İkinci Dünya Savaşı'ndan zaferle çıktıktan ve Hitler ile Mussolini yenilgiye uğratıldıktan sonra, Salazar 1945'te, tıpkı Franco gibi kırılgan bir durumla karşı karşıya kaldı. Ancak Birleşik Devletler, Başkan Truman yönetiminde komünizmle küresel çapta mücadelesini sürdürdüğü için, İber yarımadasının her iki diktatörü de, en azından Washington ve Londra'nın sessiz desteğini kazandılar. Salazar'ın İspanya'daki darbeye verdiği desteğe, Hitler ve Mussolini'yle kurduğu ittifaka karşın Portekiz, pek çok kişinin şaşkın bakışları altında 1949'da NATO'nun kurucu üyeleri arasında yer aldı. Portekiz, 1970 yılında Salazar'ın ölümüne kadar, neredeyse kırk yıl boyunca tek adam yönetiminde kaldı. Ülke ancak bundan sonra demokratik dönüşümünü başlatarak Avrupa Birliği üyeliğine kabul edildi.

Tıpkı Latin Amerika'daki sağcı diktatörlükler ve Fran-

co'nun İspanyol polis devletinde olduğu gibi, Portekiz halkı da, şeffaflıktan nasibini almamış ve herhangi bir yasal ya da parlamenter yaptırıma tabi olmayan bir güvenlik aygıtı tarafından kontrol ediliyordu. Bu nedenle Salazar yönetimi altında, muhalif siyasete ve komünistlere karşı yaygın bir gizli savaş yürütüldü. Operasyonlar, başta Portekiz askeri gizli servisi PIDE (Policia Internacional e de Defesa do Estado) olmak üzere, bir dizi servis ve organizma eliyle gerçekleştirilmekteydi.

Portekiz'deki diktatörlüğün sağ kanat şebekelerle bağlantısı ve yürüttüğü gizli operasyonlarla ilgili detaylı bir araştırma yapılmadığı için, NATO'nun antikomünist gölge ordusuyla ülke arasındaki bağlar hâlâ tam olarak ortaya çıkarılmış değil. Bununla birlikte, Portekiz'de CIA ve NATO bağlantılı gizli orduların varlığına ilişkin ilk açıklama, İtalyan Gladyo gölge ordusunun ifşa edildiği 1990 yılında geldi. Uluslararası basın tarafından geçilen bir haberde, "Lizbon'dan yayın yapan bir radyo istasyonunun haberinde, Portekiz'de Gladyo Operasyonu'yla ilişkili şebeke hücrelerinin 1950'li yıllar boyunca aktif olduğu ve amacının Dr. Salazar'ın sağcı diktatörlüğünü korumak olduğu belirtildi."[1] deniliyordu. Ve beş yıl sonra ABD'li yazar Michael Parenti, herhangi bir kaynak göstermeden Gladyo ajanlarının "Portekiz'de faşist bir rejim kurulmasına yardım ettiklerini" bildirdi.[2]

Yerel basın 1990'da Portekiz'deaki gizli ordunun adının "Aginter Press" (Aginter Yayıncılık –ç.n.) olduğunu yazdı. Portekiz günlük *O Jornal* gazetesi "Gladyo Portekiz'de aktifti" başlığı altında okuyucularına "NATO'nun bağrından çıkan ve CIA tarafından finanse edilen, varlığı yakın zamanda Giulio Andreotti'nin açıklamalarıyla ortaya çıkan gizli şebekenin 1960'lı ve 1970'li yıllar boyunca Portekiz'de de bir kolu bulunduğu ortaya çıktı. Adı 'Aginter Press'ti" bilgisini veriyor ve bu örgütün hem Portekiz'de hem de Afrika'daki Portekiz kolonilerinde çeşitli suikastler gerçekleştirdiğini belirtiyordu.[3]

Aginter Press elbette bir yayınevi değildi. Örgüt kitap ya

da antikomünist propaganda broşürleri basmıyordu. Sağcı teröristleri eğitme ile Portekiz ve ötesinde kirli oyunlar ve gizli savaş yürütme konularında uzmanlaşmıştı. Esrarengiz ve merhametsiz örgüt, CIA tarafından desteklenmekte ve Avrupalı sağcı askerler tarafından yönetilmekteydi. Bunlar PIDE'nin de desteğiyle faşist militanları örgüte devşiriyorlardı. İtalyan Senatosu'nun Gladyo araştırması sırasında, İtalyan sağcı teröristlerin Aginter Press tarafından da eğitildiği ortaya çıkarıldı. Buna karşılık Portekiz'de Aginter Press'in bir alt kolu olan "Organisation Armee contre le communisme International" (OACI) örgütünün İtalya'da çeşitli operasyonlar yürüttüğü bilgisine ulaşıldı. İtalyan Senatörler CIA'nın Portekiz'de Aginter Press'i desteklediğini ve gizli örgüte Yüzbaşı Yves Guillon'un, ya da daha iyi bilinen takma adıyla Yves Guerin Serac'ın liderlik ettiğini keşfettiler. Gizli savaşta tam anlamıyla uzman olan Guillon, Kore Savaşı'na katıldığı için Birleşik Devletler'den kahramanlık madalyaları almıştı; bunlardan biri de Amerikan Gümüş Yıldızı idi. İtalyan Gladyo raporuna göre, Aginter Press "yürütülen soruşturma kapsamında ele geçirilen belgelere göre, gerçekte, CIA ve Portekiz gizli servisine direkt olarak bağlı bir bilgi merkeziydi ve uzmanlık alanı provokasyon operasyonlarıydı."[4]

Portekiz hükümeti, netameli Aginter Press hakkında bir soruşturma yürütmek konusunda çekingen bir tavır sergilerken; İtalyan Senatosu Gladyo ve katliamları araştırma komisyonu 1997'de araştırmalarına devam ederek, İtalyan hâkim Guido Salvini'nin ifadesine başvurdu. İtalya ve ötesinde sağ kanat terörizm konusunda uzman olan Salvini, Aginter Press'le ilgili ulaşılabilen belgeleri de detaylı olarak incelemişti. Gladyo komisyonu üyesi Senatör Manca, Salvini'ye "Amerikan gizli servisi CIA, sizin analizinize göre, Aginter Press tarafından yürütülen operasyonların direkt sorumlusu mudur?" sorusunu yöneltiyordu. Hâkim Salvini'nin açık oturumda bu soruya verdiği tek yanıt "Senatör Manca, çok önemli bir soru yönelttiniz" oldu ve konunun politik hassasi-

yet taşıdığını belirterek komisyondan kendisine soruyu kapalı bir oturumda yanıtlama izni verilmesini talep etti. Talebi uygun bulundu; bu kayıtlar bugün hâlâ ulaşılamaz durumda.[5]

Hâkim Salvini, Aginter Press'le ilgili diğer konularda, biraz bulanık ifadelere başvurmakla birlikte, açıktan konuşmaktan çekinmiyor ve şöyle diyordu: "Aginter Press hakkında kesin bir tanımlama getirmek zor. Bu, İtalya dahil pek çok ülkede belirli grupların stratejilerine destek veren ve geliştiren, tanımlanmış bir protokol çerçevesinde, mücadele verilmek istenilen duruma yönelik müdahalelerde bulunan bir örgüttür." Salvini devamla, antikomünist gizli CIA ordusu Aginter Press'in "asıl olarak, Batı dünyasını, Sovyet Birliği kıtaları tarafından Avrupa'ya gerçekleştirilecek olası ve yaklaşan işgale karşı savunmak olarak tanımladığı erekleri ve değerleri doğrulusunda"[6] faaliyet gösterdiğini belirtiyordu. Dolayısıyla, Hâkim Salvini'ye göre, Portekiz gizli ordusu Aginter Press, tıpkı Avrupa'daki diğer Gladyo orduları gibi çifte görev yürütmekteydi. Gölge şebeke bir yandan Sovyet işgali ihtimali doğrultusunda gizlice eğitim görmüş, bir yandan da Soğuk Savaş boyunca bu işgal gerçekleşmediği için, Batı Avrupa'daki çeşitli ülkelerde gizli savaş stratejileri doğrultusunda sol siyaseti hedef alan eylemler gerçekleştirmişti.

Aginter Press'in pek çok üyesi, geçmiş yıllarda gizli antikomünist savaşta değişik etiketler altında mücadele etmiş kişilerdi; buna karşın örgüt Lizbon'da ancak 1966 yılı Eylül ayında kuruldu. Görünen o ki; kurulduğu dönemde kurucularının ve CIA'nın stratejik bakış açısına Sovyet işgali korkusundan çok, yerel operasyon düşüncesi hâkimdi. Çünkü söz konusu dönem, Batı Avrupa ülkelerinin, Vietnam'daki savaşa ve ABD'nin Latin Amerika ve Avrupa'daki diktatörlükleri –Portekiz dahil– desteklemesine karşı düzenlenen geniş çaplı sol kanat protesto eylemleriyle sarsıldığı bir dönemdi. Sosyal hareketin potansiyel istikrarsızlık yaratıcı etkileri, hem diktatör Salazar için hem de PIDE için endişe kaynağıydı; dolayısıyla hareketle mücadele etmek için kullanılabilecek

araçlar arasında en çok Aginter Press'ten medet umdular.

1960'ların ikinci yarısında gizli CIA ordusu Aginter Press'e katılan gizli askerlerin çoğu, daha önce Afrika ve Güneydoğu Asya'da, Avrupa kolonilerinin güçlü bağımsızlık hareketlerinin eline geçmesini önlemek için savaşmış kişilerdi. CIA tarafından örgüte alınan Katolik bir militan ve antikomünist olan Aginter Press Direktörü Yüzbaşı Yves Guerin Serac, Fransa'nın İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler'e yenilmesine şahit olmuş eski bir Fransız subayıydı. Fransız Vietnam Savaşı (1945-1954), Kore Savaşı (1950-1953) ve Fransız Cezayir Savaşı gazisiydi. Guerin Serac, Fransız gizli servisi SDCE'nin kirli işler birimi, ünlü 11. Yarı-Tugay Parachutiste du Choc'ta görev yapmış ve 1961'de, yürekleri savaşla katılaşmış diğer 11. du Choc askerleriyle birlikte, Cezayir üzerindeki Fransız hükümranlığını koruma ve Başkan De Gaulle hükümetini devirip, yerine antikomünist otoriter bir Fransız devleti kurma amacıyla oluşturulan, gizli ve yasadışı Organisation Armee Secerete örgütünü, kısa adıyla OAS'ı kurmuştu.

Cezayir 1962'de bağımsızlığını kazandıktan ve De Gaulle OAS'ı dağıttıktan sonra, Guerin Serac'ın da içinde bulunduğu OAS askerleri büyük tehlike altına girdi. Cezayir'den kaçtılar; Latin Amerika ve Avrupa'nın diktatörlerine, sığınma ve rahat bir yaşam karşılığında gizli savaş, örtülü faaliyet, kontrterörizm ile terörizm konusundaki yeteneklerini sundular.[7] OAS sürgünleri, militan sağ kanat şebekeleri uluslararası düzeyde güçlendirdi ve Yves Guerin Serac Haziran 1962'de diktatör Franco tarafından, yeteneklerini İspanyol muhalefete karşı, İspanyol gizli servisinde kullanmak üzere kiralandı. Guerin Serac, İspanya'dan sonra Salazar'ın Portekizi'ne geçti; çünkü burası ona göre, salt var olan son sömürge imparatorluğu değil, aynı zamanda komünizm ve ateizme siper olan son yerdi. İnanmış bir antikomünist Soğuk Savaşçı olan Guerin Serac, kendini Salazar'a teslim etti: "Diğerleri silahlarını indirdi; ama ben indirmedim. OAS'tan sonra mücadeleyi sürdürmek ve kendine yakışan boyutlara taşımak için –yani ge-

zegen sathına yaymak için– Portekiz'e kaçtım."[8]

Guerin Serac Portekiz'de Fransız sağcılar ve kaçak OAS üyeleriyle bağlantı kurdu; bunun üzerine eski Petainist Jacques Ploncard d'Assac onu sağcı yapılanma ve PIDE ile tanıştırdı. Guerin Serac engin deneyimleri sayesinde, paramiliter Lefiao Portufuesa'ya ve Portekiz ordusunun kontrgerilla birimlerine eğitmenlik yapmaya başladı. Aginter Press'i de bu kapsamda, CIA ve PIDE'nin desteğiyle ultra gizli antikomünist bir ordu olarak kurdu. Aginter Press, paralı askerlerin ve teröristlerin örtülü faaliyet teknikleri konusunda üç haftalık eğitimlere tabi tutulduğu eğitim kampları oluşturdu. Bu eğitimler arasında pratik (orj. "hands-on" –ç.n.) bomba terörizmi, sessiz suikast, yıkıcı faaliyet teknikleri, gizli haberleşme ve sızma ile sömürge savaşı konuları bulunuyordu.

Guerin Serac'ın yanı sıra, sağcı terörist Stefano Delle Chiaie de Aginter Press'in kurucu babalarındandı. Delle Chiaie daha sonraları "Bağımsızlığımızı elimizden alan demokrasiye karşı, komünistlere ve burjuva devletine karşı mücadele ettik. Ve bu yüzden şiddet kullanmak zorundaydık." diyecekti. "Bizler suçlu gibi gösterildik, oysa gerçekte antifaşist liberal hareketin kurbanlarıydık. Bu nedenle fikirlerimizi ortaya koymak istedik; tüm dünyanın bizi duymasını istedik." Delle Chiaie Aginter gizli ordusunu, Guerin Serac'la birlikte ve CIA'nın desteğiyle, 1960'ların ortasında henüz 30 yaşındayken kurdu. "Bir Fransız arkadaşımla birlikte [Guerin Serac] o yıllarda [1965] Aginter Press yayın ajansını kurmaya karar verdim. Amacım siyasi fikirlerimi savunabilmekti."[9] İzleyen yıllarda Delle Chiaie gizli savaşla direkt bağlantısı olan, belki de en vahşi sağcı terörist haline geldi. İtalya'da 1969 Piazza Fontana katliamı dahil pek çok katliama ve darbeye katıldı. Latin Amerika'da, "Lyon kasabı" Nazi Klaus Barbie ile birlikte sağ kanat diktatörlükleri destekledi.[10]

Aginter Direktörü Guerin Serac antikomünist gizli ordusunu tanımlarken "İçimizde iki tür adam bulunuyor" diyor ve devam ediyordu: "(1) Hindiçin ve Cezayir'deki savaştan ge-

len, hatta bazıları bizimle birlikte Kore'de savaşmış olan askerler. (2) Yine aynı dönemde Marksist yayılma teknikleri üzerine çalışmaya odaklanan entelektüeller." Guerin Serac'ın ifade ettiği üzere, bu entelektüeller "Marksist yayılma tekniklerini ayrıntılı biçimde incelemek ve bir karşı teknik oluşturmak amacıyla" çalışma grupları oluşturup deneyimlerini paylaşıyorlardı. Guerin Serac'a göre hemen her ülkede meydan muharebesi yürütülmesi gerektiği açıktı: "Bu dönem boyunca, gerçek bir Marksizmle Mücadele Batı Ligi'nin cevherini oluşturmak üzere, sistematik olarak İtalya, Belçika, Almanya, İspanya ya da Portekiz'de kurulan benzer görüşlere sahip gruplarla yakın ilişkiler kurduk."[11]

Doğrudan savaş meydanlarından gelen gizli askerler ve eğitmenleri –ve elbette Guerin Serac– çatışmaları barışçıl yollarla çözme inancı ya da bilgisine sahip değillerdi. Guerin Serac, diğer pek çok gölge ordu üyesi gibi, Batı Avrupa'da komünizmi alt etmek için gizli terörist operasyonların şart olduğu kanısındaydı: "Politik faaliyetimizin ilk aşamasında, tüm rejim yapılanmasında kaos yaratmalıyız" diyordu; herhangi bir devlet ayrımı ortaya koymaksızın. "Böyle bir durumu terörizmin iki biçimi provoke edebilir: Kör terörizm (kurban sayısı yüksek rastgele katliamlara girişmek) ve seçici terörizm (seçilmiş kişileri temizlemek)." Her iki durumda da, aşırı sağ tarafından gizlice gerçekleştirilen terör eylemi sol harekete mal edilmeliydi; antikomünist terörizmin üstadı ve şapkasız lideri* bu konuda şunları ifade ediyordu: "Böyle bir devlet yıkımı, mümkün olduğunca 'komünist faaliyetler' kisvesi altında yürütülmelidir." Gizli orduların terörist saldırıları mevcut hükümetin itibarını sarsacak ve onu sağa kaymaya zorlayacak biçimde planlanır: "Bunun ardından kamuoyuna

*orj. *Fr.* "emminence grise" grise: gri, eminence: yüksek mevki. Siyasi literatüre orijinal haliyle geçen bu terim, belirli bir alanda resmi bir postu bulunmaksızın nüfuz sahibi olan kimseler için kullanılır. Türkçe karşılığına rastlanamadığı için çevirmen, Türkiye siyasi tarihinden esinlenerek bu karşılığı türetip kullandı (ç.n.).

etki etmek, bir çözüm önerisinde bulunmak ve elbette mevcut yasal aygıtın zayıflığını kanıtlamak için ordunun, hukuki yapının ve kilisenin kalbine sızmalıyız... Kamuoyu öyle bir biçimde kutuplaştırılmalı ki, biz ulusu kurtarmaya muktedir tek araç gibi görülmeliyiz. Bu tür operasyonlar gerçekleştirmek için, hatırı sayılır miktarda finansal desteğe ihtiyacımız olacağı açık."[12]

Yüzbaşı Guerin Serac'ın terörizmi için gerekli finansmanı CIA ve Salazar'ın askeri gizli servisi PIDE sağladı. 1974 yılı sonlarında "Politik Faaliyetimiz" başlıklı ve Kasım 1969 tarihli bir Aginter belgesi bulundu. Belgede, gizli savaşla bir ülkenin nasıl hedef alınacağı anlatılıyordu: "İnancımız şudur ki; siyasi aktivitenin ilk aşamasında amaç, rejimin tüm yapılarında kaos yaratmaya yol açacak koşulları sağlamak olmalıdır." Stratejinin en önemli bileşeni ise, yaratılan şiddetin solculara mal edilmesi ve bunun için gerekli düzmece kanıtların oluşturulmasıydı. "Bizce atmamız gereken ilk adım demokratik devlet yapısını, komünist ya da Çin yanlısı kisvesi altında yok etmek olmalıdır." Belgenin devamında sol kanat militan grupların içine sızılması ve bunların manipüle edilmesi gerektiğine dikkat çekiliyor: "Ayrıca, bu gupların içine sızmış insanlarımız bulunmaktadır; şurası açık ki, eylemlerimizi bu zümrenin diline –bizim komünist hasımlarımızdan hâsıl olduğumuz izlenimini verecek propaganda ve eylem biçimleriyle– uydurmalıyız." Gizli askerler belgeyi, bu tür operasyonların "her bir ulusun ve tüm dünyanın huzurunu tehdit edenlere karşı, kin ve nefret duyguları uyandıracağı" vurgusuyla tamamlıyorlardı.[13]

Aginter Press'in erken zamanlarında, yetkililerinin, eğitimli fedailerinin ve teröristlerinin en önemli hedeflerinden biri, Portekiz kolonilerinde ulusal bağımsızlık için mücadele eden gerilla gruplarını yok etmekti. Bu nedenle, 1960'lı yılların ortalarında Aginter Press'in ilk operasyonları Avrupa'da değil, ulusal bağımsızlık hareketlerinin görüldüğü Afrika'daki Portekiz kolonilerinde gerçekleştirildi. Aginter, operasyon

şeflerini Portekiz Afrikası'na komşu ülkelere sevk etti. "Amaçları arasında bağımsızlık hareketi liderlerini tasfiye etmek, örgüt içine sızmak, muhbir ve provokatörler yerleştirmek ve yanıltıcı bağımsızlık hareketleri yaratmak bulunuyordu."[14] Gizli savaşlar PIDE ve Portekiz hükümetinin diğer dallarıyla koordinasyon halinde yürütülüyordu. "Aginter Press'in özel operasyonlar ve casusluk görevleri için PIDE ile imzaladığı çeşitli kontratlar bulunmaktaydı."[15]

Aginter gizli askerlerinin Portekiz'de ve kolonilerde gerçekleştirdiği politik suikastlere kurban giden belki de en ünlü isimler Portekiz muhalefet lideri Humberto Delgado, Afrika'nın önde gelen devrimcilerinden Amilcar Cabral ve 1969 yılı Şubat ayında Mozambik kolonisinde öldürülen Mozambik bağımsızlık partisi başkanı ve FRELIMO (Frente de Liberacao de Mocambique) hareketi lideri Eduardo Mondlane idi.[16] Portekiz, baş vurduğu vahşete karşın kolonilerinin bağımsızlığını kazanmasını engelleyemedi. Goa 1961'de Hindistan'ın bir parçası haline geldi. Gine-Bissau 1974'te bağımsızlığını ilan etti. Angola ve Mozambik 1975'te bağımsızlıklarına kavuşurken, Doğu Timor aynı yıl Endonezya tarafından işgal edildi.

Aginter, sömürge savaşlarının yanı sıra Batı Avrupa'daki antikomünist gizli savaşlara da katıldı. Batı Avrupa'da gizli savaş ve NATO gizli ordularıyla ilgili şu ana kadar ele geçirilen kanıtlar, Aginter Press'in Portekiz ve dışında gerçekleştirilen kanlı ve vahşet dolu eylemlerde, belki de tüm diğer gizli ordulardan daha fazla sorumluluk sahibi olduğunu ortaya koyuyor. Aginter Press gizli askerleri farklı bir mantıkla hareket etmekteydi. Örneğin İsviçre gölge ordusu P26'dan ya da Norveç gölge ordusu ROC'dan farklı olarak, Portekiz gölge ordusu Aginter Press'in üyeleri; sömürgelerdeki gerçek savaşlarda boy göstermiş, sayısız insan öldürmüş, Vietnam, Kore ve Cezayir'de savaştıktan sonra vahşeti, çatışmaları sona erdirmenin başlıca yolu olarak görmeye başlamış komutanlar tarafından yönlendirilen insanlardı.

Batı Avrupa'da anti komünist meydan muharebesi dahilinde gizli askerler tarafından gerçekleştirilmiş ve belki de en iyi belgelenmiş katliam, 12 Aralık 1969'da Noel'den kısa süre önce, İtalya'nın politik başkenti Roma ile sanayi başkenti Milan'ı vuran Piazza Fontana katliamıydı. O gün Roma ve Milan'da hedef gözetmeksizin patlayan dört bomba, çoğunluğu pazar sonrası ellerine geçen mütevazı kazancı bankaya yatırmak üzere Milano'daki Piazza Fontana'da bulunan Banca Nationale Dell'e Agricultara'ya giden kişiler olmak üzere 16 vatandaşın ölümüne, 80 kişinin yaralanmasına ya da sakat kalmasına neden oldu. Piazza Fontana'daki bombalardan biri zaman ayarı bozuk olduğu için patlamadı; ancak olay yerine gelen İtalyan askeri gizli servisi SID, polisle birlikte delil niteliğindeki bombayı derhal yok edip, bombanın keşfedildikten hemen sonra ortadan kaldırılmasını sağladı. Katliamda, Guerin Serac tarafından ortaya konan gizli savaş stratejilerine harfi harfine bağlı kalındı. İtalyan askeri gizli servisi suçu solcuların üzerine yıktı. Bombanın bazı parçaları solcu editör Giangiacomo Feltrinelli'nin villasına yerleştirildi ve çok sayıda komünist derhal demir parmaklıklar arkasına tıkıldı.[17]

İtalyan askeri gizli servisi SID'in, üzerinde çok gizli ibaresi taşıyan 16 Aralık 1969 tarihli bir belgesinde, daha o zaman bile, Roma ve Milan'daki katliamların CIA desteğiyle sağ siyaset tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmekteydi.[18] Ancak İtalyan halkının, güçlü İtalyan Komünistleri'nin iktidarı ele geçirmek için şiddet kullanmaya başladığına inanması istendi. Katliamları büyük olasılıkla, gizli savaş boyunca gölge ordularla yakın işbirliği içinde faaliyet gösteren İtalyan sağ kanat gruplardan Ordine Nuovo ve Avanguardia Nazionale işlemişti. Katliamda direkt olarak yer alan aşırı sağcı İtalyan Guido Giannettini, Lizbon'da konuşlanan Aginter Press ile yakın işbirliği içindeydi. Hâkim Salvini, İtalya ve ötesindeki gizli savaşı araştıran İtalyan Senatörler'e verdiği ifadede, "bu soruşturmalarda Aginter Press, Ordine Nuovo ve Avanguardi Nazionale arasındaki ilişkiyi teyit eden verilere

ulaşıldı" diyordu. "Guido Giannettini'nin Portekiz'de Guerin Serac'la 1964'ten beri bağlantılar kurduğu ortaya çıktı. Aginter Press eğitmenlerinin. ... 1967'de ve 1968'de Roma'ya geldikleri ve Avanguarda Nazionale'nin militanlarına patlayıcı eğitimleri verdikleri ortaya çıkarıldı." Hâkim Salvini'nin nihai yorumuna göre, elde edilen belgelere ve tanıklıklara dayanılarak, CIA tetikçisi Aginter Press'in Batı Avrupa'daki gizli savaş harekâtında anahtar rol oynadığı ve İtalya'da komünistlere duyulan güveni sarsmak için büyük katliamlar başlattığı görülmekteydi.[19]

Bu gerçek, İtalyan karşı istihbarat servisi eski başkanı General Giandelio Maletti'nin, 2001 yılı Mart ayında, Piazza Fontana katliamında 16 kişinin öldürülmesi suçuyla yargılanan sağcı teröristlerin davasında verdiği kapsamlı ifadede bir kez daha ve daha da ileri boyutlarda teyit edilmekteydi. Maletti, Milan mahkemesine verdiği ifadede, "CIA, hükümetinin verdiği direktifler doğrultusunda, sola kayış olarak değerlendirdiği hareketin üstesinden gelebilme kapasitesine sahip bir İtalyan milliyetçiliği yaratmak istedi. Ve bu amaç doğrultusunda sağ kanat terörizmi kullanmış olma ihtimali yüksektir." Bu CIA'nın terörist bir organizasyon olduğunu teyit eden kapsamlı bir ifadeydi. "Yönetimde Nixon'un bulunduğunu da gözden kaçırmayın" hatırlatmasında bulunan Maletti şöyle devam ediyordu: "Ve Nixon değişik bir adamdı, hayli bilgili bir politikacı olmakla birlikte, geleneksel inisiyatifleri pek de tercih etmeyen bir adamdı."[20] İtalyan Hâkim Guido Salvini, kanıtların "yabancı bir gizli servisi" işaret ettiğini ifade ediyordu. İtalyan gazetecilerin " 'yabancı bir servis' sözüyle CIA'yı mı kastediyorsunuz?" sorusuna Salvini şu temkinli yanıtı veriyordu: "Katliam hazırlıklarına kimin destek verdiğini ve katliam emrinin verildiği masada kimlerin oturduğunu çok iyi bildiğimizi söyleyebiliriz."[21]

Yüzbaşı Guerin Serac, İtalya'da komünizmle savaşmanın ötesinde, antikomünist mücadelenin küresel çapta yürütülmesi gereken bir mücadele olduğunu da vurguluyordu. Bu ne-

denle Amerikalı Jay Sablonsky'nin de aralarında bulunduğu Aginter askerleri, CIA ve ABD Yeşil Bereliler Özel Kuvvetleri'yle birlikte, Guatemala'da 1968-1971 yılları arası süren ve tahminlere göre çoğu sivil yaklaşık 50 bin insanın ölümüne neden olan kontrterör operasyonlarına katıldılar. Aginter askerleri ayrıca 1973'te Şili'de bulundular ve CIA'nın, seçilmiş başkan Salvador Allende'yi zorla iktidardan indirip, yerine sağcı diktatör Augusto Pinochet'i yerleştirme operasyonunda yer aldılar.[22] Aginter, gizli askerlerini, Portekiz'in sağcı diktatörlüğündeki güvenli sığınağından dünyanın dört bir yanına rahatça göndermekteydi.

Bu durum ancak Mayıs 1974'te, Portekiz'deki 'Çiçek Devrimi' diktatörlüğü nihayet devirip ülkede demokratik dönüşümün önünü açtığında değişti. Aginter'in gizli askerleri, örgütlerinin hayatta kalmasının sağcı diktatörlüğün hayatta kalmasına bağlı olduğunu biliyordu. Aginter üyeleri, Portekiz ordusundaki solcu kadroların 'Çiçek Devrimi'ni başlatmak için bir darbe yapmayı planladığını öğrenir öğrenmez, sağcı General Spinola'yla birlikte Portekiz merkeziyetçilerine karşı bir plan geliştirdiler. Planları, Portekiz'in Atlantik'teki Azores adalarını işgal edip, bağımsız toprak ilan etmek ve bu adaları Portekiz anakarasına karşı yürütülecek örtülü faaliyet operasyonlarda üs olarak kullanmaktı.

Portekiz ordusunun sol kanadı, 1 Mayıs 1974'te, Aginter Press henüz planını gerçekleştirecek zamanı bulamadan, iktidarı ele geçirdi ve neredeyse yarım yüzyıl boyunca ülkeyi zapturapt altına alan diktatörlükle birlikte örgütü de ortadan kaldırdı. Devrimci darbeden üç hafta sonra, 22 Mayıs 1974'te Portekiz Polisi'nin özel birimleri, yeni yönetimin emirleri doğrultusunda, meşum örgütü kapatıp tüm malzemelerine el koymak üzere Lizbon'un Rua das Pracas mevkiindeki Aginter Press karargâhına baskın düzenledi. Ancak ortalıkta incin top oynuyordu. İstihbarat topluluğuyla kurdukları sıkı ilişkiler sayesinde, tüm Aginter Press elemanları gerekli uyarıları almış ve yeraltına çekilmişti; kimse yakalanamadı. Büroları-

nı alelacele terk ederken bir takım belgeleri ortada bırakmışlardı. Özel polis birimleri CIA tetikçisi Aginter Press'in terörizmle aktif bağlantısını kanıtlayan bu belgeler sayesinde, işlenen suçlarla ilgili pek çok kanıta ulaşma şansı yakaladı.

Genç demokrasi, diktatörlükten miras kalan güvenlik aygıtını yeniden düzenlerken, askeri gizli servis PIDE'yi ve Legiao Portuguesa'yı feshetti. "PIDE ve Portekiz Alayı'nı Feshetme Komisyonu" (Comissao de Extincao da PIDE e da Legiao) PIDE'nin CIA desteğiyle Aginter Press adında gizli bir ordu yönettiğini derhal fark ederek, karargâha düzenlenen baskın sonrası ele geçirilen ve ilgili tüm kanıtları içeren Aginter Press dosyalarının temin edilmesini talep etti. Portekiz gizli ordusunun tarihi ilk kez soruşturma altına alınacağı sırada, dosyalar birden bire ortadan kayboldu. Portekiz O Jornal gazetesi yıllar sonra Gladyo şebekesiyle ilgili bir haberinde esefle " 'Aginter Press' dosyası PIDE ve Portekiz Alayı'nı Feshetme Komisyonu'ndan alındı ve ardından kayboldu" diyecekti.[23]

Bu nasıl olabilirdi? Komisyon elindeki bu hassas veriler konusunda neden daha dikkatli davranmamıştı? Milano'da bulunan *L'Europa* dergisinin İtalyan gazetecisi Barbachetto daha sonraları konuya şöyle değinecekti: "Aginter Press dosyalarının haczedilmesi sırasında üç meslektaşım olay yerinde bulunuyordu. Ele geçirilen büyük miktardaki belgenin bazı bölümlerinin, yalnızca küçük bir kısmının fotoğraflarını çekmeyi başardılar." Haczedilen belgelerde "Mafya" ya da "Alman finansal katılımcılar" gibi başlıklar altında Aginter Press destekçilerinin örtülü isimlerine değiniliyordu. "Belgeler Portekiz ordusu tarafından yok edildi... nedeni aşikârdı. Aginter'in çeşitli Avrupa ülkelerindeki faaliyetlerinin ifşa edilmesi sonucu İtalya, Fransa ve Almanya hükümetleriyle diplomatik sorunlar yaşamaktan korktular."[24]

PIDE'nin yerine yeni Portekiz askeri istihbarat servisi SDCI kuruldu. Gizli Aginter ordusunu araştıran SDCI, meşum örgütün dört görev üstlendiği sonucuna vardı. Birincisi "Por-

tekiz polisince ve bunlar aracılığıyla CIA, Batı Almanya B-ND ya da 'Gehlen Örgütü', İspanyol Direccion General De Seguridad, Güney Afrika'nın BOSS'u ve sonrasında Yunan KYP tarafından yönetilen" uluslararası güçlü bağlantılara sahip bir "casusluk bürosu" idi. Bu istihbarat toplama görevinin yanı sıra, Aginter Press ikinci olarak "sabotaj ve suikast konularında uzmanlaşan teröristlerin ve paralı askerlerin eğitimi ve örgütlenmesinden sorumlu bir merkez" görevi görmekteydi. SDCI belgesine göre Aginter Press'in üçüncü sorumluluğu "Sahraaltı Afrikası, Güney Amerika ve Avrupa'da bir dizi yarı faşist rejimle, bilinen sağcı figürlerle ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren neo-faşist gruplarla temas halinde, neo-faşist ve sağ kanat siyasi propaganda operasyonları için kullanılan stratejik bir merkezdi." Dördüncüsü Aginter gizli bir antikomünist ordu, "OACI ya da uzun adıyla Organisation Armee contre le communisme International adında, gizli çalışan paramiliter bir kanada sahip 'Düzen ve Gelenek' adlı uluslararası faşist bir örgüttü."[25]

Portekiz diktatörlüğünün yıkılışının ardından, Guerin Serac ve onun militan antikomünistleri komşu İspanya'ya kaçtı ve Franco koruması altında karargâhlarını Madrid'de yeniden oluşturdu. Aginter gizli askerleri, pazarlık anlayışlarına uygun olarak, Franco'nun gizli servisiyle sığınma karşılığında Bask ayrımcı hareketi ETA'nın lider kadrolarını avlama ve suikastlerini sürdürme anlaşması yaptılar. Bunun yanı sıra sınır ötesi gizli operasyonlarına devam ettiler; özellikle de Cezayir bağımsızlık hareketini baltalama girişimlerinde boy gösterdiler. İtalyan Hâkim Salvini, İtalyan Senatörler'e verdiği ifadede, "Size hayli ilginç bir başka bilgi daha verebilirim" diyor ve Guerin serac grubunun 1975'te İspanya'daki üslerinden, Amerikalı Salby ve Fransız, İtalyan ve İspanyol sağcı militanlarla birlikte bir dizi bombalı saldırı düzenlediğini ve her saldırıda olay yerine "Cezayir Muhalefeti" anlamına gelen SOA simgesini bırakarak suçu Cezayir muhalif gruplarından biri üzerine yıkmayı amaçladıklarını belirtiyordu.

"Bombalar dört değişik ülkedeki; Fransa, Almanya, İtalya ve Büyük Britanya'daki Cezayir Büyükelçilikleri'ne yerleştirilmişti" ve Cezayir muhalefetinin kınanmasına yol açtı; "ancak bombalamalar gerçekte, böylelikle kamuflaj ve içeri sızma konularındaki büyük yeteneğini de sergileyen Guerin Serac'ın grubu tarafından gerçekleştirilmişti." Frankfurt'taki Cezayir Büyükelçiliği önüne konulan bomba patlamamış ve Alman polisi tarafından titizlikle incelenmişti. Hâkim Salvini "Guerin Serac ve Aginter Press'in bağlantısını anlamak açısından, bombanın kompleks düzeneğini incelemek önemlidir" diye devam ediyordu. "Bomba ABD kuvvetlerince kullanılan bir patlayıcı olan ve anarşist bombalamalarda hiçbir şekilde kullanılmamış olan C4'ten yapılmıştı. Tekrarlıyorum; bu hayli karmaşık bir bombaydı. C4'ün Aginter'in tasarrufunda bulunması, onun kimlerle bağlantılı olduğunu açıkça göstermektedir."[26]

Diktatör Franco'nun 20 Kasım 1975'te ölmesiyle İspanyol sağcı diktatörlüğü yıkıldığında Guerin Serac ve gizli ordusu bir kez daha kaçmak zorunda kaldı. İspanyol polisinin, Aginter'in geride neler bıraktığını araştırması uzun zaman aldı ve nihayet Şubat 1977'de Calle Pelayo 39, Madrid adresinde bulunan Aginter karargâhına baskın düzenleyerek tüfek ve patlayıcıların bulunduğu bir silah zulası ortaya çıkardı. Bu sırada Delle Chiaie, Guerin Serac ve onların gizli askerleri çoktan Avrupa'yı terk edip Latin Amerika'ya yerleşmiş, Pinochet'in Şili'sinde yeni, güvenli bir harekât üssü edinmişlerdi. Guerin Serac İspanya'da en son 1977'de görüldü.[27]

İtalya Başbakanı Giulio Andreotti 1990'da NATO bağlantılı gizli gölge orduların İtalya ve ötesinde varlık gösterdiğini açığa vurduğunda, Portekiz'deki gizli ve esrarengiz antikomünist ordunun tarihi bir kez daha kamuoyu gündemine oturdu. Avrupa'daki keşifler 17 Kasım 1990'da Lizbon'a ulaştı. Portekiz Expresso gazetesinin "Gladyo. Soğuk Savaş Askerleri" başlıklı haberinde "skandal İtalya sınırlarının ötesine taştı ve gizli Gladyo şebekelerinin varlığını şimdiye kadar

Belçika, Fransa, Hollanda, Lüksemburg, Almanya resmi olarak; İsveç, Norveç, Danimarka, Avusturya, İsviçre, Yunanistan, Türkiye, İspanya, Birleşik Krallık ve Portekiz de yarı resmi olarak teyit etti."[28]

Portekiz Savunma Bakanı Fernando Nogueira büyük bir endişeye kapılarak 16 Kasım 1990'da kamuoyuna Portekiz'de herhangi bir Gladyo koluyla ilgili hiçbir bilgisi bulunmadığını deklere etti ve ne Savunma Bakanlığı'nda ne de Portekiz Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığı'nda "Portekiz'de herhangi bir 'Gladyo yapısının' varlığı ya da faaliyetiyle ilgili olabilecek hiçbir bilgi" bulunmadığını öne sürdü.[29] Portekiz gazetesi *Diario De Noticias* konuyla ilgili farklı kişilerden alınan görüşleri şöyle yansıtıyordu: "Eurico de Melo ve Rui Machete gibi eski Savunma Bakanları, [eski Dışişleri Bakanı] Franco Nogueira ve Marshall Costa Gomes de yaptıkları açıklamalarda Fernando Nogueira'nın kısa ve öz anlatımını, benzer bir tavırla teyit ettiler. *DN*'ye konuşan siyasetçiler konuyla ilgili hiçbir bilgileri olmadığını söylediler. Meclis Savunma Komitesi'ndeki diğer muhalefet milletvekilleri de aynı tavrı gösterdiler."[30]

Portekiz'in NATO eski liyezon görevlisi Costa Gomes ısrarla, "1953 ve 1959 yılları arasında İttifak'ın tüm birleşmelerinde yer aldığı halde" NATO'yla bağlantılı gizli bir şebekeyle ilgili bir bilgisi bulunmadığını söyledi. Gomes bununla birlikte, Portekiz'de hükümet dışında bulunan belirli kişilerle ve PIDE ile bağlantılı bir Portekiz Gladyosu'nun varlık göstermiş olabileceğini de ifade ediyordu. "Bu tür bağlantılar" diyordu Costa Gomes, "eğer gerçekten varlık gösterdiyse bile, resmi yapılanmalara paralel biçimde faaliyet göstermiş olmalılar." Dolayısıyla kendisinin bunu bilmesi olanaksızdı. Salazar yönetimi altında Dışişleri Bakanlığı görevinde bulunan Franco Nogueira da Costa Gomes'e benzer bir savla "bu örgütün varlığına ilişkin en ufak bir fikrim bile yok. Ne dışişleri bakanı olduğum ve NATO görevlileriyle bağlantıda olduğum süre boyunca, ne de sonrasında bana böyle bir bilgi ulaş-

madı." Portekiz'de Gladyo'nun bulunması halinde, "faaliyetin mutlaka Dr. Salazar'ın bilgisi dahilinde olacağını" ifade ediyordu. Nogueira'nın belirttiği üzere, Salazar elbette bu bilgiyi dışişleri bakanına ulaştırırdı: "Şebekenin PIDE ile ya da Legiao Portuguesa ile bağlantıları bulunacağına inanmak benim için hayli güç. Bu nedenle bu Gladyo'nun bizim ülkemizde varlık göstermediğinden eminim; ama elbette hayatta her şey mümkün."[31]

Hükümet yetkilileri her ne kadar gizli savaşla ilgili bilgi edinme becerisi gösterememiş olsa da Portekiz basını ortadaki gerçeği gözlemleyip "çeşitli Avrupa hükümetlerinin gizli ordularını kontrol altında tutmadıklarını" belirtmekte ve NATO'ya "sınırlı güven doktrini izleme" eleştirisi getirmekteydi. "Bu tür bir doktrin belirli hükümetlerin komünizme karşı net bir tavır sergileyemeyeceklerini ve bu nedenle NATO'nun gizli ordusunun faaliyetleriyle ilgili bilgilendirilmeye değmediklerini savlar."32 Sadece Portekiz ordusunun kıdemli üyelerinden biri, adının gizli kalması şartıyla esrar perdesini aralamaya razı oldu. Portekiz Genelkurmay Başkanlığı görevinde de bulunan bir general, *O Jornal*'e yaptığı açıklamada şöyle diyordu: "Portekiz ve kolonilerinde gerçekten paralel bir operasyon ve enformasyon servisi bulunuyordu. Bu servisin finansman ve komutası Silahlı Kuvvetler'in elinde olmamakla birlikte kendisi Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Sömürge İşleri Bakanlığı'na tabiydi. Bu paralel operasyon ve enformasyon servisi ayrıca PIDE ve Legiao Portuguesa'yla da direkt bağlantı içerisindeydi."[33] Konuyla ilgili herhangi bir meclis araştırması yapılmadı, hatta bir tek meclis raporu dahi hazırlanmadı ve mesele bu muğlak açıklamalarla rafa kaldırıldı.

10

BELÇİKA'DA GİZLİ SAVAŞ

Belçika İkinci Dünya Savaşı'nda Alman kıtaları tarafından yenilgiye uğratılarak işgal edildi. Belçika hükümeti Londra'ya sığınmaya zorlandı ve İttifak Kuvvetleri Avrupa'ya bağımsızlığını kazandırana kadar da sürgünde kaldı. Londra'daki travmatik sürgün boyunca Belçika hükümeti ve ordusu İngilizlerle yakın bağlar kurdu ve iki ülke işgal altındaki Belçika'da gizli ordular kurmak amacıyla işbirliğine gitti. 1942 yazında İngiliz SOE Belçika'da geçici cephanelikler kurmuş ve gizli bir ordu oluşturup gerekli eğitimleri vermiş durumdaydı. İngilizler, telsizlerin ve insan ve malzeme taşımak için gerekli uçakların teminiyle ilgilenip, Londra'dan lojistiğin kontrolünü sağladı ve işgal altındaki Belçika'ya gönderilen ajanların eğitim ve brifinglerini yönetti. Belçika gizli ordusu, Alman işgalcilere yönelik sabotaj harekâtlarının yanı sıra, bilgi toplama işiyle de ilgilendi. Ajanlar, toplanan bilgileri telsiz, yazışma ya da mikrofilm kullanarak Londra'ya ulaştırmaktaydı. Şebekenin savaş üzerindeki etkisi her ne kadar marjinal düzeyde kalsa da, geliştirilen strateji bir örnek teşkil eder hale geldi: "Düşmanlıkların sonuna doğru, bu ilk gölge ordunun başarıyla örgütlenmiş aktiviteleri İngiliz ve Amerikan gizli servisleri tarafından takdirle karşılanır durumdaydı."[1]

Savaştan sonra Nazi Almanyası düşman sıfatını Sovyet Komünizmi'ne devrederken, gizli ordular da yeniden oluşturuldu. Senato soruşturmasında ortaya çıkarıldığı üzere, Soğuk Savaş süresince Belçika'da faaliyet gösteren gölge şebekenin iki kolu bulunmaktaydı: SDRA8 ve STC/Mob. SDRA8, Savunma Bakanlığı yönetiminde ve askeri gizli servis Service

General du Renseignement (SGR) içinde konuşlandırılmış askeri koldu. SDRA8 ya da diğer bir yazımıyla SDRA VIII kolunun açılımı "service de documentation, de renseignement et d'action VIII" (Belgeleme, istihbarat ve eylem servisi) idi. SDRA8 üyeleri muharebe ve sabotaj, paraşütle atlama ve deniz operasyonları konularında eğitim almış asker kimselerdi. SDRA8 askerleri, bilgi toplamanın yanı sıra Belçika'nın işgal edilmesi durumunda gerekli boşaltım rotalarının örgütlenmesi eğitiminden de geçmişti. Tüm ülkenin işgal edilmesi durumunda, SDRA8 askerlerinin bir bölümü Belçika hükümetine yurtdışındaki sürgün sırasında refakat edecek ve düşmanla savaşmak için Belçika'da kalan diğer gizli ajanlarla irtibat içinde olacaklardı.[2]

Belçika gölge şebekesinin sivil kolu STC/Mob, sivil gizli servis Devlet Güvenliği (Sûreté de L'Etat, kısa adıyla Sûreté) içinde ve Adalet Bakanlığı yönetiminde faaliyet göstermekteydi. STC/Mob'un açılımı "eğitim, iletişim ve seferberlik seksiyonu" idi. Sivil STC/Mob üyeleri, telsiz istasyonunu işletmek üzere eğitilmiş teknisyenlerdi. "Antikomünist ideolojiyi garanti altına almak için, özellikle dini inancı güçlü" gruplardan seçilen STC/Mob kadrosu -Belçika Gladyo araştırmasında yer alan ifadeyle anlatılacak olursa- "kimi zaman bir parça saf bile olabilen sakin babalardan [péres tranquilles] oluşuyordu."[3] STC/Mob'un "görevi, düşman işgali altında hükümetin işine yarayabilecek istihbarat bilgileri toplamaktı. STC/Mob ayrıca, hükümet üyelerinin ve diğer resmi yetkililerin işgal altındaki bölgeden çıkarılmasını sağlayacak güvenli iletişim rotaları oluşturmaktan sorumluydu."[4] İki Belçika gölge yapısını birbirleriyle bağlantılı biçimde koordine etmek için, 1971'de bir "Servisler Arası" koordinasyon komitesi oluşturuldu. Altı ayda bir düzeni olarak bir araya gelen komite toplantılarında başkanlık SDRA ile Sûreté d'Etat arasında dönüşümlü olarak paylaşılıyordu. Bu toplantılar iki yapıya, NATO'nun gizli savaş merkezi Müttefik Gizli Komite'nin uluslararası toplantılarında ortak tavır alma olanağı sağlıyordu.[5]

Belçika gizli ordusunun sıra dışı addedilebilecek çift başlı yapısı, doğrudan İkinci Dünya Savaşı yıllarındaki oluşum süreciyle bağlantılıdır. Savaş süresince istihbarat toplayıp, bunları telsiz, yazışma ya da mikrofilm yoluyla Londra'ya gönderen birimler, Belçika Adalet Bakanlığı'na bağlı Sûreté'yi yöneten M. Lepage tarafından kumanda edilmekteydi. Bu kol STC/Mob haline geldi. Savaş sırasında Londra'dan paraşütle işgal altındaki bölgeye indirilen ve örtülü faaliyet ve sabotaj operasyonları gerçekleştiren Belçikalı ajanlar ise Belçika ordusu tarafından koordine edilmekteydi. Bunlar da S-DRA8'i oluşturdular. Belçika Senatosu Gladyo raporunda, "Yukarıda açıklananlara istinaden Belçika, diğer ülkelerin aksine, daha en baştan itibaren biri sivil ve biri de askeri olmak üzere iki gölge örgüte sahipti."[6] deniliyordu.

İngiliz SOE'nin çok gizli statüsünden çıkarılan bir raporunda yer alan bir ifadeye göre, Belçika gizli ordusunun üyeleri "siyasette tamamen Kralcı idiler"; bu nedenle içlerinde Belçika Komünistleri'ne üye kimse bulunmuyordu.[7] Belçika'nın bağımsızlığına kavuşmasının ardından, hem Birleşik Devletler hem de İngiltere, Belçika komünistlerinin gücünden endişelenmeye başladı. İtalya ve Fransa'da olduğu gibi Belçika'da da halk, Nazilere karşı savaşta gösterdikleri cesaret ve sergiledikleri direniş nedeniyle komünistlere büyük saygı gösteriyordu. Bu nedenle İngiliz ve Belçikalı otoriteler 1944 yılı sonlarında, Direniş'i hızla silahsızlandırmak ve polis gücünü silahlandırmak için büyük çaba gösterdi.[8] Belçikalı tarihçi Etienne Verhoyen, daha sonraları, BBC'de yayınlanan Gladyo belgeselinde o hassas dönemi "Savaşın ardından görece güçlü komünist parti parlamentoda –sanırım- yirmi bir koltuk kazanarak yükselişe geçti; bu Belçika'da eşi görülmemiş bir durumdu" sözleriyle hatırlayacaktı. "Böyle bir şey daha önce yaşanmamıştı ve komünizmin uluslararası düzeyde eriştiği konum da göz önüne alındığında, Belçika'da sağcı insanlar doğal olarak 'komünist tehlike' dedikleri şeyden korkmaya başladı."[9]

Julian Lahaut, Belçikalı komünistlerin karizmatik lider ismiydi. Lahaut savaş sırasında Almanlar tarafından tutsak alınmış ve 1945'te serbest kaldıktan sonra Belçikalı Komünistler'in onursal başkanı seçilmişti. Lahaut, Belçika kralı Baudouin'in –kendisi ve diğer solcular, kralı Belçika merkez sağının ve Birleşik Devletler'in kuklası olarak görmekteydi - dönüşüne yüksek sesle ve çarpıcı biçimde karşı çıktı. Tarihçi Verhoyen, Gladyo belgeselinde "Solcular Kral'ın dönmesine karşı çıktı; dolayısıyla sağcılar da kralın dönüşünü destekledi ve bu gruplardan bazıları 1948'de Amerikan büyükelçiliği ile ilk kez bağlantıya geçti" diyordu. Belçika sağı ABD büyükelçiliğinde, CIA için çalıştığı ifade edilen Parker isimli bir görevliyle bağlantı kurdu. Verhoyen'e göre Parker "sadece Leopoldist ajitasyon yürütülmesi konusunda değil, antikomünist direniş örgütlemek için gölge gruplar oluşturulması konusunda da ısrarcı davrandı."[10]

Kral Baudoin Belçika'ya dönüp 1950 yılı Ağustos ayında kraliyet yemini ettiğinde, Lahaut Belçika parlamentosunda "Çok yaşa Cumhuriyet!" diye bağırıp durumu protesto etti. Belçika sağına mensup pek çok kişi bunu affedilemez bir hareket olarak değerlendirdi ve Belçikalı komünistlerin kurulu düzeni radikal biçimde değiştirmeye çalışacağı yönünde kaygılar beslemeye başladı. Ülkeye gergin bir siyasi hava hâkimdi. İki hafta sonra 18 Ağustos 1950'de, iki kişi Lahaut'u evinin önünde vurarak öldürdü. Suikast Belçika toplumunda şok etkisi yarattı. Aşırı sağcılar ve onların örtülü şebekesi, en popüler Belçikalı komünisti saf dışı bırakmıştı.[11]

Suikastten, Belçika gizli antikomünist ordusunun sorumlu olup olmadığı hâlâ belirsiz. Ancak Lahaut suikasti sırasında Belçika gölge şebekesinin aktif olduğu iddia edilmekte. MI6 şefi Stewart Menzies, Belçikalı Sosyalist Başbakan Paul Henri Spaak'a yazdığı 27 Ocak 1949 tarihli bir mektupta, Birleşik Krallık'la Belçika arasında var olan ve İkinci Dünya Savaşı sırasında başlayan gizli işbirliğinin sürdürülmesi gerektiğini ifade ediyordu. Menzies mektubunda Spaak'la daha ön-

ce gerçekleştirdikleri bir toplantıda konuşulanları hatırlatarak, "Birinci Dünya Savaşı'ndan beri ortaya konulan ve hem M. Pierlot [H. Pierlot, Belçika Başbakanı 1939-1945] hem de M. Van Acker'le [A. Van Acker, Belçika Başbakanı 1945-1946, Spaak'ın önceli], başbakanlık görevinde bulundukları dönemlerde yaptığımız tartışmalarda bir kez daha tasdik edilen gelenekler doğrultusunda, özel servisler arasındaki Anglo-Belçikalı işbirliğinin sürdürülmesi kararına varılmıştı" diyordu. Menzies özel olarak "savaş durumunda ihtiyaç duyulacak istihbarat ve harekât örgütlerine yönelik hazırlıkların" devam ettirilmesi üzerinde duruyordu. Mektupta "yakın gelecekte eğitim ve materyal ihtiyaçları doğacak" diyen Menzies başbakana yardım önerisinde bulunuyordu: "Askerlere belirli eğitim imkânlarının sağlanması ve Özel Servisiniz'in başkanı tarafından tarafımıza bildirilen diğer konularla ilgili işleri üstlenmiş bulunmaktayım. Ve yakın gelecekte gizli faaliyetler için elinizde bulunması zorunlu, şu anda üretim sürecinde olan yeni donatımları da sağlayabilecek pozisyondayım." Menzies, Spaak'a mektubun çok gizli tutulması ricasında bulunuyordu. Bunun da ötesinde, Spaak'a CIA ile özel bir işbirliğine gitmemesi konusunda ısrar ediyor ve "belirli askerler benim servisimle birlikte bu konuların teknik detaylarını çalışmak üzere yakın gelecekte Birleşik Krallık'a gönderilmeli" önerisinde bulunuyordu.[12]

Belçika Başbakanı Spaak, MI6 Şefi Menzies'e gönderdiği yanıtta, İngilizlerden yardım almaktan mutluluk duyduğunu, ancak Amerikan CIA'nın da konuyla ilgili kendisiyle irtibata geçmiş olması nedeniyle İngiliz ve Amerikalıların birlikte çalışmalarının önemli olduğunu düşündüğünü, böylelikle Belçika'nın da iki servis arasında seçim yapma gibi nahoş bir duruma düşmeyeceğini söylüyordu. "Size katılıyorum" diye yazıyordu Spaak Menzies'e "üç servisin (Belçika, Amerika, ve İngiliz) yakın işbirliği içinde hareket etmesi son derece arzulanan bir durumdur. Eğer Amerikalılar ve İngilizler bu işbirliğini reddederse, Belçika servisi hayli güç ve kırılgan bir du-

ruma düşecektir. Bu nedenle ben bu sorunun Londra ve Washington arasında yapılacak en yüksek düzeydeki görüşmeler sonucu çözülmesinin kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum."[13]

Yapılan üst düzey görüşmelerin ardından Amerikan, İngiliz ve Belçikalı gizli servisler, Belçika gölge şebekesinin oluşum sürecini yönetecek "Tripartite Meeting Brussels" (TMB [Üçlü Brüksel Toplantısı –ç.n.]) –Üçlü Belçika Toplantısı diye de anılmaktaydı– adlı örgütsel bir yapı kurdular. Spaak sadakati nedeniyle ödüllendirilerek 1957'de NATO'nun en yüksek sivil makamı olan Genel Sekreterlik görevine getirildi ve 1961 yılına kadar bu görevde kaldı. Spaak on bir yıl sonra öldü ve böylelikle Belçika Gladyo soruşturmasında ifadesine başvurulamadı. Belçika Senatosu Gladyo raporunda dönem, "Çeşitli belgeler, dönemin sorumlu siyasetçilerinin durumun ağırlığından haberdar olduğunu ve Amerikan ve İngiliz gizli servisleriyle yakın işbirliğinden yana görüşmeler yapılması fikrini onayladıklarını göstermektedir" sözleriyle özetleniyordu. "Bu işbirliği, 1940'lı yılların sonunda oluşturulan Tripartite Meeting Belgian/Brussels'la birlikte daha sağlam bir zemin üzerinde yükselmeye başlamıştı."[14]

Gizli savaş komuta merkezleriyle ilgili pek çok sırra bugün hâlâ ulaşılamaz durumda; ancak TMB'nin yanı sıra CCUO, CPC, ACC ve SDRA11 gibi isimler altında başka merkezler de oluşturulduğu biliniyor. Gladyo konusunda şu ana kadar elde edilebilen kanıtlar, savaşın hemen ardından bu tür üçlü yapılanmalar kurulduğunu gösteriyor. Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık aynı zamanda, Hollanda Gladyosu'yla aralarındaki gizli işbirliğini de ABD, İngiltere ve Hollanda'nın birer koltuğa sahip olduğu Tripartite Committee Holland (TCH [Üçlü Hollanda Komitesi –ç.n.]) ile resmileştirmişti.15 Ayrıca İngiltere ile Fransa arasında da –Fransa 4 Mayıs 1947'de gizli gölge işbirliği ile ilgili bir anlaşma imzalamıştı– böyle bir gizli ortaklığa gidilmişti.[16] Bu gizli savaş merkezlerine ek olarak, 17 Mart 1948'de Batı Birliği Gizli Komitesi (WUCC) kuruldu. Yakın zamanda beklenen Sovyet

işgaline karşı gerekli hazırlıkları barış zamanında gerçekleştirme görevine sahip WUCC, beş ülkenin birer koltuğa sahip olduğu gizli bir Gladyo koordinasyon merkeziydi. Bu ülkeler Birleşik Krallık, Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve Fransa'ydı.[17] Belçikalı Senatörler raporlarında, "Diğer ülkeler de bu tür bir politika izledi. Birlikte TMB'den bağımız bir birim oluşturdular; amaçları er geç gerçekleşecek bir işgale karşı barış zamanında hazırlık yapmak için ortak bir politika oluşturmaktı."[18] diyor, ayrıca Birleşik Devletler'in WUCC'ye ancak 1958 yılında girdiğine dikkat çekiyorlardı.

Belçika Gladyo yazarı Jan Willems'e göre, WUCC'nin 1948 baharında kuruluşu, Britanya Dışişleri Bakanı Ernest Bevin'in 22 Ocak 1948'de Londra'da kamuoyuna yaptığı açıklamanın direkt sonucuydu. Bevin, İngiliz parlamentosuna "Batılı Birlik" adını verdiği bir planı ayrıntılarıyla anlatmış; bu kurumun Avrupa'daki Sovyet tehdidiyle başa çıkmak amacıyla örgütlenecek uluslararası bir yapı olacağını, Sovyet tehdidi derken de salt Kızıl Ordu'yu değil, bir bütün olarak Batı Avrupa'ya yönelik komünist yıkım tehlikesini kastettiğini belirtmişti. ABD'nin 8 Mart 1948 tarihli bir yazışmasında yer alan ifadelere göre, Bevin Washington'la şu görüşte hemfikirdi: "Mevcut durumda asıl sorun artık, yabancı bir saldırgana karşı hazırlıklı olmamız değildir; yurt içinde, bir dış güç tarafından desteklenen beşinci bir kola karşı hazırlıklı olmamız gerekmektedir."[19] WUCC'un, ya da diğer adıyla CCWU'nun güvenlik düzeyinde iki görevi bulunmaktaydı: Politik ve askeri tartışmaların gizlilik içerisinde yürütülmesini garanti altına almak ve düzeni yıkmaya ya da içeri sızmaya dönük faaliyetlere karşı mücadelede işbirliği biçimleri geliştirmek. "Amaç komünist adayları siyasi kurumların komutasından uzak tutmaya yarayacak mekanizmalar geliştirmekti; Amerikan belgelerine göre bu amaç gerçekleştirildi."[20]

Belçika Senatosu'nun bulgularına göre, NATO 1949'da Paris'te kurulduktan sonra WUCC 1951 yılı Nisan ayında askeri ittifaka dahil oldu ve adı "Gizli Planlama Komitesi" (CPC)

olarak değiştirildi. Belçika Gladyo yazarı Willems "Sonuç olarak" diyordu, "İç düşmana karşı mücadele, 1949'da imzalandığı andan itibaren NATO antlaşmasının ayrılmaz bir parçası durumundaydı."[21] NATO gizli savaşı şiddetlendirince, askeri ittifak içerisinde CPC'nin yanı sıra ikinci bir gizli komuta merkezi, Müttefik Gizli Komite (ACC) kuruldu. ACC ilk toplantısını Fransa'da Fransa başkanlığında 29 ve 30 Nisan 1958 tarihlerinde gerçekleştirdi. NATO Fransa'yı terk etmek zorunda kaldığında ACC 1968'de Brüksel'e taşındı ve ACC –yanı sıra SDRA11 seksiyonu– yönetimsel olarak Belçika askeri gizli servisi SGR içinde konumlandı. SGR'nin karargâhı Evere'de NATO üslerinin tam arkasında yer alıyordu. Belçika Gladyo raporuna göre, ACC'ye ait bir cephe olan SDRA11 "Nato tarafından finanse edilmekteydi"; Belçika Gladyosu'nun örtülü faaliyet kolu SDRA8'in harcamaları ise Belçika Savunma Bakanlığı tarafından karşılanmaktaydı.[22] Gladyo komuta merkezi ACC'nin teyit edilen son toplantısı Brüksel'de 23-24 Ekim 1990 tarihinde Belçika SGR Direktörü General Raymond Van Calster başkanlığında gerçekleştirildi.[23]

1980'lerde Belçika Gladyosu'nun üyelerinden biri olan Michel Van Ussel, namı diğer Georges 923, 1991 yılında yayımlanan Gladyo konulu kitabında ACC'nin her şeyden önce koordinasyon işlerinden sorumlu olduğunu yazıyordu. "Koordine edilmesi gereken faaliyetler ACC içinde tartışılırdı. Telsiz sistemlerinin kullanımı, paraşütlü ajanların ineceği bölgelerin belirlenmesi, ajanların sınır ötesine taşınması vb konular konuşulurdu." Van Ussel askeri gizli servislerin ACC'yi fikir alışverişinde bulunmak ve gizli operasyonlarla ilgili tartışmaları yürütmek için kullandığını belirtiyordu: "İstihbarat toplama, kaçma ve atlatma operasyonları, ayrıca hava ve deniz operasyonları alanlarında her bir ACC üye ülkesi, katılımcıların ortak kararıyla saptanan kuralları bire bir izlerdi. Ancak her bir üye ülke farklı 'faaliyetler' yürütme hakkına da sahipti. Bunlar toplantılarda açıkça ortaya konmayan, en fazlasından eğitmenler arasında gizlice kıyıda köşede konuşulan

konulardı."[24]

Belçika Senatosu, araştırmanın gizli NATO merkezleri ile ilgili kısmını netleştirmekte hayli büyük güçlüklerle karşılaştı. General Raymond Van Calster, ifadesi esnasında ACC'nin Belçika askeri gizli servisi içinde örgütlü kolu SDRA11'den hiç bahsetmeyerek Senatörler'e kasten yanıltmaya çalıştı.[25] Ayrıca bazı Belçika askeri yetkilileri Gladyo sırrını onayladıklarını belirterek Belçikalı Senatörler'e ifade vermeyi şu ifadelerle reddettiler: "Bu vesileyle; spesifik, yanılgıya yer bırakmayacak ve kategorik bir resmi tebliğ ile üzerimdeki yükümlülük kaldırılmadığı sürece, bu tür bir bilgiyi ve materyali güvenli olmayan bir alanda ya da bilgilendirilme yetkisi bulunmayan kişilerle, emekli olduktan veya ülkemin hizmetinden ayrıldıktan sonra bile asla tartışmayacağımı deklare ediyorum." Senatörler önlerine çıkan bu engel karşısında, NATO'nun gizli savaşıyla ilgili araştırmalarının "CPC dahilinde yürüttükleri faaliyetleri de saklı tutan NATO gizliliğinin kendilerine getirdiği yükümlülüklere istinaden açıklama yapmayı reddeden ilgili askeri personel tarafından ağır biçimde engellendiği" bilgisini kayda düştüler.[26]

Belçika Yeşiller Partisi'nden Senatör Cecile Harnie daha sonra, kendisinin de üye olduğu Belçika Gladyo komisyonunun Brabant katliamlarıyla ilgili gerçeği ortaya çıkaramamasını ve NATO'nun tüm bağlantılarının netleştirilememesini eleştirdi. Tanıkların, NATO gizliliği bahanesi arkasına gizlenerek Gladyo şebekelerinin iki uluslararası sekreterliği –ACC ve CPC- ile NATO Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargâhı (SHAPE) arasındaki bağlantılarla ilgili soruları yanıtlamayı reddettiklerine dikkat çekti. Belçika Senatosu Gladyo soruşturmasının 1991 yılı Ekim ayında sona erdirilmesinin ardından Madam Harnie, bu sebeple NATO'nun rolüne odaklanan daha derin bir araştırma yapılması çağrısında bulundu. NATO'nun Avrupa karargâhının Brüksel, Mons ve Casteau'da olduğu göz önüne alındığında, NATO'nun gizli ordularını daha detaylı araştırmak konusunda Belçika tartışmasız diğer Avrupa ülkele-

rinden çok daha ideal bir konuma sahipti. Ancak bu avantajlı duruma karşın Harnie'nin talebi reddedildi.[27]

Belçikalı parlamenterler soruşturmaları boyunca, gizli ordunun (SDRA8) Belçika askeri gizli servisi SGR içinde böylesine iyi gizlenmiş olmasının şaşkınlığını yaşadılar. Gizli şebekeye yönelik keşifler sırasında askeri gizli servisinde beş bölüm bulunmaktaydı, bu bölümlerden biri de tam zamanlı çalışan 300 SGR görevlisinin 150'sini bünyesinde bulunduran SDRA idi. SDRA 1950'li yılların başında, daha önce İngiliz SAS Özel Kuvvetleri'nde görev yapmış olan ve Gladyo'nun açığa çıktığı dönemde yarbaylık rütbesiyle Belçika ordusu Genelkurmay Başkanı olan General Charlier tarafından kuruldu. SDRA da 8 alt bölüme ayrılıyordu ve çok gizli gölge ordu SDRA8'in yanı sıra SDRA6 adı altında da örneğin Belçika Jandarması'nı kapsıyordu. Senatörler ancak daha sonraları, hemen her ülkede paramiliter gizli ordunun, tıpkı en küçük ilk bebeğin ikinci daha büyük bir bebek içinde, ikincinin bir üçüncü, üçüncünün bir dördüncü, vs. içine gizlendiği Rus "matruşka bebekleri" gibi askeri gizli servis içine gizlendiğini öğrenecekti. Bu yapı, yasamanın ve parlamenterlerinin, anayasanın kendilerine yüklediği gizli servisleri denetleme, kontrol etme ve gerektiği zaman soruşturma görevini gerçekleştirmesini imkânsız hale getiriyordu.[28]

Avrupa'daki tüm diğer gölge şebekeler gibi SDRA8 de eğitmenler ve ajanlardan oluşmaktaydı. İddialara göre, belirli bir zamanda eğitmenlerin sayısı yaklaşık on kadardı; "ve yaklaşık 40 ajan bulunuyordu. Genel kural olarak, eğitmenler ajanlarıyla ayda iki kez bağlantıya geçiyordu."[29] Senato soruşturması danışmanları, SDRA8'in üye sayısına ilişkin tahminlerin –toplam 50 kişi– muhtemelen çok düşük olduğu fikrindeydi, ancak ilgili belgelerin yok edilmiş olması nedeniyle gerçek sayı ortaya çıkarılamadı. Tüm gölge şebekeler gibi SDRA8 ve sivil STC/Mob hücre prensibine göre faaliyet gösteriyordu. İşgal durumunda eğitmenler yurtdışına çıkacak, ajanlar ise işgal altındaki bölgede kalarak kendi şebekelerini oluşturacaktı:

"Ajanlar, ülkenin işgal edilmesi halinde örgüte başka ajanlar angaje etme yetkisine sahipti, böylelikle onların şef haline geleceği bir şebeke inşa edilecekti. Angajman stratejisi piramit bir yapıya sahipti. Bu strateji sayesinde örgütün beş kat genişleyebilecek bir yapıya kavuşması sağlanıyordu."[30]

STC/Mob'da her bir eğitmen yalnızca kendi ajanını tanıyor, diğer eğitmenlerin sorumluluğu altındaki ajanları tanımıyordu ve ajanlar da birbirlerini tanımıyorlardı. Gölge şebekenin gizliliğini korumak için "bilmen gerekeni bil" ilkesine sıkı sıkıya bağlı kalınıyordu. STC/Mob eğitmenleri ve ajanlarının her birinin ismini bilen tek kişi Adalet Bakanlığı'na dahil Sûreté Direktörü idi. 1977'den 1990'a kadar Sûreté Direktörlüğü yapan M. Raes Senato soruşturmasına verdiği ifadede, ajanların isimlerini "unuttuğunu" öne sürmüş, bununla birlikte güvenlik nedeniyle her bir ajanın dosyası üzerinde çalıştığını ifade etmekten de geri durmamıştı.[31] Adalet Bakanı Wathelet, STC/Mob'un Kasım 1990'da yedi eğitmeni bulunduğunu öne sürmüştü. Senato soruşturması bulgularına göre "Her bir eğitmen en fazla on gönüllü ajanın örgüte katılmasından, şekillendirilmesinden ve eğitilmesinden sorumluydu" ve seksiyonun 1990 Kasım ayı itibariyle 45 ajanı bulunuyordu.[32] Bu sayıların doğru olduğu varsayılırsa, Belçika Gladyosu STC/Mob 1990 Kasım ayı itibariyle 7'si eğitmen ve 45'i ajan olmak üzere en az 52 kişiden oluşmaktaydı.

En azından, 1951 yılı itibariyle Belçika Gladyoları S-DRA8 ve STC/Mob'un görevleri, Belçika Başbakanı Van Houtte, Belçika Adalet Bakanı Moyersoen ve Belçika Savunma Bakanı De Greef'in imzalarını taşıyan 28 Eylül 1951 tarihli ve gladyatörlere yazılmış gizli ibareli bir mektupta ana hatlarıyla ortaya konmuştu. Mektupta Başbakan şöyle yazıyordu: "Sizlere, hükümetin size verdiği görevin doğası ve fikri hakkında bilgi vermeliyim. Görev temel olarak işgal altındaki ulusal topraklarda düşmana karşı harekete geçirilecek direniş faaliyetlerini koordine etmektir." Mektup şöyle devam ediyordu: "Barış zamanında göreviniz; 1) düşmana karşı di-

renişin geliştirilebileceği koşullar üzerinde çalışmak, 2) bu amaçla hazırlanan genel planların koordinasyonunu yönetip denetlemek, 3) Belçika'da kalıp işgal altındaki bölgede sizin yetkiniz altında işinizi devam ettirecek... insanları seçmek..., 4) işgal altındaki bölgede savunma konusunda uluslararası ve ulusal düzeyde alınan tüm kararlar, hazırlıklar ve önermelerden haberdar olmaktır." Görevin uluslararası kararlara uyma emrini de kapsadığı gerçeği, gizli orduyu araştıran Belçikalı senatörler arasında endişeye neden oldu; çünkü bu ABD ve İngiltere dahil dış ülkelerin Belçika Gladyosu üzerinde nüfuz sahibi olduğu anlamına geliyordu. Mektup "İki servisin [SDRA8 ve STC/Mob] şefleri, işgal atındaki bölgede gerçekleşecek askeri ve sivil direniş hazırlıklarıyla ilgili tüm işleri kontrol etmekle, ayrıntılandırdıkları tüm planları, gerçekleştirecekleri her tür faaliyeti, alt kadrolarına verdikleri genel direktifleri ya da ulusal ve uluslararası otoritelerden aldıkları genel direktifleri size bildirmekle yükümlüdür."[33]

Mektubun devamında savaş durumunda üstlenilecek görevler belirtiliyordu. SDRA8 böyle bir durumda "a) ordu için istihbarat toplama; b) karşı istihbarat; c) eylemler: askeri hedeflere yönelik sabotajlar, Müttefik Kuvvetler [Özel Kuvvetler] ögeleriyle işbirliği, paramiliter eylemler, gizli ordu ve gerilla; d) liyezon ve kaçış hatlarının örgütlenmesi" görevlerini üstlenecekti. STC/Mob ise şu işlerden sorumluydu: "a) siyasi, ekonomik ve sosyal konularda istihbarat toplama; b) sürgündeki hükümet ile ülkedeki sivil direniş hareketleri arasındaki irtibatı sağlama; c) psikolojik savaş ve her şeyden önemlisi gizli basın ve radyo; d) yukarıda belirtilen faaliyetlerin korunması amacıyla dezenformasyon faaliyeti; e) belirtilen görevlerin yerine getirilebilmesi için gerekli irtibat ve kaçış rotalarının örgütlenmesi."[34]

Tıpkı kıta genelindeki diğer gölge ordularda olduğu gibi Belçika gizli ordusu da, düzenli kuvvetlere bağlı kalmadan faaliyet göstermeyi sağlayacak gizli silah zulalarına sahipti. Ülkenin çeşitli yerlerine yayılan bu zulalarda silah, mühim-

mat, altın ve patlayıcı bulunuyordu. Dahası, hükümet Belçika gizli ordusu için 1980'li yılların ortalarında 155 milyon Belçika Frankı ödeyerek 79 adet "Harpoon" iletişim merkezi kurmuştu. Belçika Adalet Bakanı M. Wathelet, senatörlere yaptığı açıklamada, NATO kararıyla her bir üye ülkeye pahalı Harpoon teçhizatını alma zorunluluğu getirildiğini söylüyordu. Wathlet "Eski makinelerin açığa çıkması ya da tamir edilmesi tehlikesi göz önüne alınarak, ACC'de yeni bir tür telsiz makinası geliştirilmesine karar verildi" diyor ve devam ediyordu: "Sûreté de l'Etat'ta kendisinden sıklıkla bahsedilen 'Harpoon' projesi, daha sonra, Gladyo komuta merkezi ACC'nin emirleri doğrultusunda, Alman firması AEG Telefunken tarafından hayata geçirildi."[35]

Kısa dalgada yüksek frekansla çalışan güçlü Harpoon makinaları, uydu yardımı alınmaksızın, sadece dünyayı saran doğal iyonosfer tabakasında gezinen radyo dalgaları aracılığıyla 6 bin kilometre ötedeki bir istasyonla bağlantı kurabilecek kapasiteye sahipti. Hayli karmaşık şifreleme yöntemleri kullanarak, pratikte asla çözülemeyecek mesajlar üretebilmekteydi.[36] 1980'lerde STC/Mob içinde çalışan Michel Van Ussel "bu küçük teknik harikalarının büyük bir teknik atılımı ifade ettiğini" belirtiyordu: "Harpoon sistemleri abartısız, 2000 yılının askeri telsiz sistemidir; ilk hizmete sokulduğunda dünyada ona denk güçte başka hiçbir sistem yoktu." Taşınabilir Harpoon vericiler, bataryalarıyla birlikte sadece 8 kilo ağırlığındaydı ve "sayı kilidiyle korunan bir evrak çantası içinde getirilmişti." Harpoon sistemleri herhangi bir ajana gerek duyulmaksızın, otomatik olarak ve yüksek hızla mesaj alma, şifreleme, şifre çözme ve gönderme kapasitesine sahipti. Ajanlar daha önceki yıllarda olduğu gibi Mors alfabesi kullanmak zorunda kalmıyorlardı; hatta iletişim sağlanırken makinenin başında olmalarına bile gerek yoktu.[37]

Belçika Senato araştırması, STC/Mob ajanlarının Belçika'da eğitildiği, zaman zaman da "yurtdışına çıkarak kurslara katıldığı" bilgisine ulaştı.[38] Gölge yapı büyük oranda uluslara-

rası bağlantılar üzerinde şekilleniyordu ve ajanlar ikili bir yaşam sürmek durumunda kalıyorlardı. Eski STC/Mob üyesi Michel Van Ussel "Biz [telsiz eğitmenim ve ben] ortalama ayda bir görüşüyorduk. Eğitim evimde, genellikle Cuma akşamları çocuklar yataklarına yattıktan sonra gerçekleşiyordu." diye anlatıyor ve ekliyordu: "Bazı ajanlar eğitmenlerini evlerinde ağırlamaya katlanamıyorlardı, çünkü eşlerine gizli çifte yaşamlarıyla ilgili bilgi vermemişlerdi."[39] STC/Mob ajanları uluslararası gölge tatbikatlar sırasında örneğin Fransız Gladyosu'yla güvenli bir radyo bağlantısı kurmak zorundaydılar.[40]

Van Ussel örgüte girişini şöyle anlatmaktaydı: "Bir gün bir adam evime gelip bana çok gizli bir görevi kabul edip etmeyeceğimi sordu. Bunun NATO bünyesi dahilinde bir görev olduğunu söyledi. Teklifini hâlâ reddedebilecek durumda olduğum için daha fazla açıklama yapmadı. Fazla özele girmemekte haklıydı; çünkü söz konusu olan, bugüne kadar var olan en gizli örgütlenmelerden biriydi." Sonuçta Van Ussel gizli asker olmayı kabul etmişti. "İkamet ettiğimiz yerde bir telsiz vardı. Üssümüz Londra yakınlarındaydı ve Birleşik Devletler, Boston'da ikinci bir üs bulunmaktaydı."[41] "Görevi her şeyden önce meraktan kabul ettim. İnsanların silüetlerden, trençkotlardan ve takma bıyıklardan ibaret gördüğü bu farklı dünyayı keşfetmek istedim." Van Ussel kitabında, gladyatörlerin çoğunluğunun da maceracı ve meraklı insanlardan oluştuğunu ifade ederek şöyle diyordu: "Bu duygu, bazı kişilerin üyelerin motivasyon araçları gibi görmek istedikleri ve aslında kendilerinin bile bilmediği... onur, görev duygusu ya da vatanseverlik gibi soylu motivasyonlardan çok daha öndeydi." Van Ussel, gizli Belçikalı askerler için karanlık komploların yayılmasını engellemenin en iyi yolunun karanlıktan dışarı çıkmak olduğunu düşünüyordu; çünkü "artık onların tanıklık etmelerini engelleyecek hiçbir şey kalmamıştı."[42]

Van Ussel, gizli askerlerinin isimlerinin CIA ve MI6 tarafından çok gizli statüsünde bir bilgi olarak değerlendirildiğine dikkat çekiyor. "Tamı tamına iyi casusluk filmlerinde olduğu

gibi her bir Gladyo ajanının bir kod adı ve numarası vardı. Bunlar, her yerde, özellikle de uygulamalı eğitimlerde sistematik olarak kullanılırlardı." Van Ussel'e "Georges 923" kod adı verilmişti; diğer gizli askerler ise "Charles", "Isabelle", "Pollux" ve "King Kong" gibi kod isimler kullanıyorlardı. Van Ussel, namı diğer Georges 923, kod isimlerin karşılığı gerçek isimlerin "sadece iki ya da üç kişi tarafından bilindiğini" belirtiyordu; bunlar gladyatörü örgüte sokan ve kendisine düzenli aralıklarla eğitim veren kimselerdi.[43] CIA ve MI6 genel merkezlerinde her bir gladyatörle ilgili kişisel bir dosya, bir tür özgeçmiş tutuluyordu; dosyada gladyatörün gerçek ismi, işi, adresi, ailesi ve "on parmak izinin de bulunduğu" bazı diğer bilgiler yer alıyordu. Ayrıca ajanların kullandığı şifreleme kodları, aktivasyon kod kelimeleri ve ajana tahsis edilen gizli silah zulasının yeri de bu özel dosyada yer alıyordu. "Bu dosya kodlanmıştı ve telsiz üslerinin bulunduğu ülkelerde [yani İngiltere ve ABD'de] bir kopyası bulunuyordu. SDRA8 şefi dosyaları güncelleştirmek üzere düzenli olarak buralara giderdi."[44] Van Ussel, "İngilizler ve Amerikalılar ayrıcalıklı yazışma ortaklarıydı, çünkü telsiz üsleri onların topraklarında bulunuyordu (ve hâlâ bulunuyor)"[45] diye ekliyordu.

SDRA8'in pek çok üyesi Belçika ordusu üyesiydi. Eğitimler Meerdaal ordu kampında gerçekleştiriliyor, patlayıcı eğitimi Braaschaat'taki Polygone'da yapılıyordu. Örgüte alınan ajanlar eğitimleri süresince üniforma giyiyorlar, Belçikalı eğitmenler Büyük Britanya'daki çeşitli kurslara katılıyor ve İngiliz eğitmenler de ders vermek üzere Belçika'ya geliyorlardı.[46] SDRA8 üyeleri, askeri gizli servis SGR içinde gizli görevlerini kamufle etmek için, düzenli savaş eğitimi konusunda değişik tekniklerin eğitimini alıyormuş gibi davranıyorlardı. Bu aktiviteler her şeyden önce tüplü dalış ve paraşütle atlamayı kapsıyordu.[47] SDRA8 ve resmi olarak SDRA6 seksiyonu adı altında SDRA bünyesine alınmış olan Belçika Jandarması arasında yakın bir işbirliği vardı. Jandarma şefi ifadesinde, 1990'dan önce Jandarma'nın Puma helikopterinin

karartma durumlarında düzenli olarak SDRA tarafından kullanıldığını söylemişti.[48]

Belçikalı gölge ajanlar daha geniş Gladyo örgüt yapısı hakkında çok az şey biliyordu. Ajanlara, Washington ve Londra'da üsleri bulunan bir Avrupa örgütünün parçası oldukları söylenmişti. Örgütün tüm yapısı anlatılmamıştı.[49] Senato araştırması bulgularına göre, tüm gizli ordulardaki gibi Belçika gizli askerleri de "esaslı antikomünistlerdi."[50] Belçika gölge yapısının üyeleri ortak uygulamalı eğitimlerde İngiliz ve ABD'li askerlerle karşılaşıyor ve diğer gladyatörlerle birlikte eğitim görüyorlardı. SDRA8 ajanları, uzun yıllar boyu Belçika içinde ve dışında çeşitli ulusal ve uluslararası tatbikatlarda yer aldı. Belçika Senatosu araştırmasında "belgelerin çoğunlukla eğitimler tamamlandıktan sonra yok edilmesi nedeniyle" talep edilen bilgiyle ilgili sadece "tamamlanmamış bir liste" elde edilebildiğinden, SDRA8'in kaç uygulamalı eğitime katıldığına dair net bir sonuca varılamadı. Komisyon bununla birlikte "her yıl birkaç eğitim gerçekleştirildiğini" kesinleştirdi.[51]

Bu uygulamalı eğitimler tam gizlilik içinde yürütülmek zorunda olduğundan, ajanlara tutuklanmaları halinde gösterebilecekleri özel kimlik kartları veriliyordu. "Tüm katılımcılara bir uygulama kartı verilirdi; bu herhangi bir kaza durumunda, resmi bir tatbikatta yer aldıklarını kanıtlamak için gösterebilecekleri bir karttı. Bu kartlarda SDRA'nın daimi telefon numarası yer alıyordu, SDRA'ya da SDRA8 şefiyle bağlantı kurma emri verilmişti."[52] Uygulamalı eğitimlerin başlıkları arasında istihbarat toplama ve uluslararası kaçış ve atlatma operasyonları yer alıyordu. Örneğin bir uygulamada SDRA8 ajanları Belçika limanlarına yanaşan ya da demir alan Sovyet gemilerini gözlemlemek ve elde ettikleri bilgiyi karargâhlarına iletmekle yükümlü oluyordu. Bu tür uluslararası gölge tatbikatlar Soğuk Savaş süresince pek çok kez tekrarlandı. Tatbikatlar dahilinde, Fransa'nın Akdeniz adası Korsika'da denizaltı operasyonları da yapılıyor, burada SDRA8 askerleri Fransız gizli gölge ordusuyla birlikte eğitim alıyorlardı. Bu uygulamalı eğitimler 1990

yılına kadar devam etti. 1990 yılı Nisan ayı civarında Genelkurmay Başkanı General Charlier, Savunma Bakanı Coeme'ye SDRA8 seksiyonunun bir dizi faaliyetine, "özellikle de tüplü dalış ve Korsika'daki düzenlenen tatbikatlara"[53] son verilmesi emrini verdiği bilgisini iletti. Ancak Belçikalı senatörler büyük bir şaşkınlıkla, SDRA8'in Belçika dışındaki operasyonlarının Akdeniz'le sınırlı olmadığını keşfettiler. Belçika gizli ordusunun üyeleri, tıpkı Portekiz gizli ordusundaki meslektaşları gibi, Afrika'daki Belçika kolonilerinde çeşitli operasyonlar gerçekleştirmişti. Senatörler "SDRA8'den yetkili bir merci, para - komanda eğitmenlerin Belçika ordusunun 1970'lerde Zaire'de (Kisangani, Kitona) ve Ruanda'da yürüttüğü operasyonlara katıldığını doğrulamıştır" bilgisini vererek şu yorumu getiriyorlardı: "Bu müdahaleler, gizlilik nedeniyle eğitmenler ve ajanların barış zamanlarında askeri ya da sosyal faaliyetler içinde bulunmasını engelleyen resmi kurallarla açıkça çelişmektedir."[54]

SDRA8 ajanları ve uluslararası gladyatör meslektaşları, Avrupa'da uluslararası düzeyde yürütülen kaçış ve takip atlatma görevlerinde, insanları gizli yollar boyunca bir güvenlikli evden diğerine geçirerek ülke dışına çıkarma veya ülkeye sokma görevlerini başarıyla yerine getirdi. "Bu tatbikatlar genellikle uluslararası düzeyde örgütleniyor ve uçağı düşürülen bir pilotun bulunup ülke dışına çıkarılması ya da özel görevle (istihbarat, sabotaj) ülkeye gelen yabancı bir ajanın belirli bir yere götürülmesi gibi uygulamalar için yapılıyordu." Belçikalı senatörlerin şaşkınlıkla öğrendiği bir başka gerçek de, tüm Avrupa'daki Gladyo sisteminin olağanüstü bir başarıyla çalışmasıydı: "Bu tatbikatlarla ilgili iki nokta dikkatle ele alınmalı. Öncelikle, biz burada birini Norveç'ten İtalya'ya gizlice ulaştırabilen uluslararası bir şebekeyle uğraşıyoruz. Bu, bir dizi gizli servis arasında uluslararası düzeyde hayli yakın bir işbirliği ve sıkı bir koordinasyon gerçekleştirildiğini gösteriyor. Şaşırtıcı ikinci bir durum da, gölge ordunun mükemmel bir teknik altyapıyla donatılmış olması: İnsanlar ve malzemeler

hava, deniz yolları ve paraşütler aracılığıyla taşınıyor ya da bulunuyordu. Giriş alanları belirlenmiş ve kontrol edilmişti. İnsanlar güvenli binalara yerleştiriliyorlardı."[55]

STC/Mob ajanı Van Ussel, namı diğer Georges 923, tüplü dalış operasyonlarında gözde mekânın Akdeniz ve Korsika'daki Solenzara askeri üssü olduğunu belirterek, buranın "bu nedenle Belçika askeri personelinin aileleri tarafından iyi bir tatil mekânı olarak bilindiğini"[56] ifade ediyordu. Van Ussel gizli orduların Avrupa'da yakın işbirliği içinde olduğuna dikkat çekerek, bir ajanın gümrük ya da polis kontrolleriyle uğraşmaksızın Norveç'ten İtalya'ya gizlice, en fazla bir ay içinde taşınabildiğini söylüyordu. "Gerçekleştirilen uygulamalardan biri şöyleydi: Aysız bir gecede bir İngiliz denizaltısı Norveç sahilinde su üstüne çıktı ve bir ajan küçük bir kayıkla anakaraya çıkarıldı. Kayığa, sahildeki yerel şebekenin ajanlarının gönderdiği ışık sinyalleri rehberlik ediyordu. Kayık denizaltıya geri dönerken 'ziyaretçi' de sivil bir ajan tarafından karşılandı. Elbette bu ajan, 'ziyaretçinin' gerçekten beklenen kişi olup olmadığını anlamak için kendisini sorguladı ve üstünü aradı. "Ziyaretçi" ancak bundan sonra gruba alınıp yaya olarak, atla ve arabayla şebekeden şebekeye aktarıldı ve sonunda [Norveç'in güney sahilindeki] Kristiansand'a ulaştırıldı." Van Ussel şöyle devam ediyordu: "Onu buradan, şebeke için çalışan bir balıkçı Alborg'a [Danimarka'nın kuzey sahiline] ulaştırdı ve görev Danimarka şebekesine devredildi. Bu şekilde bir ay boyunca gezdikten sonra Hollanda, Belçika ve Fransa'yı geçip güzel bir sabah İtalya'daki Frioul bölgesine ulaştı. Bu arada hiçbir gümrük engeli ya da polis kontrolüyle karşılaşmadı; zaten uygulamanın amaçlarından biri de buydu. Rotası izlendiğinde, kendisine birkaç düzine kaçış şebekesinin rehberlik ettiği görülecektir."[57]

Belçika Gladyo araştırması bulgularına göre, SDRA8 görevlileri Birleşik Krallık'ta eğitilmişler; ayrıca Birleşik Devletler'de ABD Özel Kuvvetleri'yle birlikte eğitim almışlardı: "Komisyon, bazı SDRA8 üyelerinin Birleşik Devletler'de bir

Özel Kuvvetler eğitiminden faydalandıklarını" ve Avrupa'da ABD Özel Kuvvetleri'nin de katıldığı NATO uygulamalarında yer aldıklarını "tespit edebilmiştir." Senatörlerin kritik gözlemlerinden biri de şöyleydi: "Birleşik Devletler böylece, 1947 yılı itibariyle, bir ülkenin içişlerini nüfuz alanına dahil etmeye olanak sağlayan önemli bir enstrüman elde etmiştir."[58] Bugün, Belçika ve Avrupa'nın her yerinde en hassas Gladyo sorusu bu nedenle şudur: Birleşik Devletler, Sovyet işgali var olmadığı halde bu aracı kullanmış mıdır? Belçika Gladyosu silahlarını ve patlayıcılarını barış zamanlarında da kullanmış mıdır ya da bu tür askeri operasyonlar gerçekleştiren gizli sağ kanat gruplara yardım etmiş midir?

Gizli orduyla ilgili araştırmalarının ardından Belçikalı senatörler bu hassas soruya olumlu yanıt vermektedir. En azından bir olayda, ünlü Vielsalm olayında böylesi bir sonuç ortaya çıkarılmaktadır. 1984'te ABD Deniz Kuvvetleri'ne bağlı bir tim Londra'nın kuzeyindeki bir havaalanından yola çıktı. Belçika üzerine geldiklerinde paraşütlerle belirlenmiş bir bölgeye inerek SDRA8'den kendilerine rehberlik etmek üzere görevlendirilen yerel bir ajan tarafından karşılandılar. Belçika halkından gizlenerek bölgede on beş gün kalan ABD Özel Kuvvetleri ve Belçikalı gizli askerler burada bir görevin hazırlıklarını tamamladılar: Belçika'nın güneyindeki sakin kasabalardan Vielsalm'daki polis karakoluna saldırı düzenlemek. ABD Deniz Kuvvetleri hedeflerine hırsızlama bir harekâtla yaklaşıp ateş açtılar. Vielsalm'daki bir Belçika emniyet görevlisi öldürüldü ve ABD Deniz Kuvvetleri'nden bir asker operasyonda gözünü kaybetti.[59]

Senatörlerin bulgularına göre saldırı, Oesling uygulamasının bir parçasıydı. Yılda en az bir kez gerçekleştirilen bu uygulamada ulusal ordu kuvvetleri ve ABD Özel Kuvvetler kolları yer alıyorlardı. "Komisyon çeşitli kereler SDRA8 veya eğitmenlerinin Oesling tatbikatlarında yer alıp almadığını sordu." Raporlarında, "Hatırlayalım" diyorlardı, "bu tatbikatlardan birinde, 1984'te Vielsalm karakolu silah deposundan

çeşitli silahlar çalınmıştı." Belçikalı gizli ordu askerleri başlangıçta söz konusu tatbikatta yer almadıklarını ifade etti. Raporda, "SDRA8'in son komutanı servisinin bu tür uygulamalara katıldığına dair tüm iddiaları, hem uygulamanın kendi biriminin görev alanının bir parçası olmadığı hem de ajanları için büyük bir risk taşıdığı gerekçeleriyle reddetti" deniliyor ve devam ediliyordu: "Eski bir SDRA8 şefi ve tüm SDRA biriminin eski bir komutanı bu ifadeyle çelişen açıklamalarda bulunarak, şebekenin Oesling uygulamalarına katılmış olabileceğini belirtti. Bir başka yetkili şebekenin iki Oesling uygulamasına katıldığını teyit etti."[60]

Belçikalı gazeteci Rene Haquin Vielsalm terör harekâtını şöyle hatırlıyor: "'"sivil otoriteler aylar boyunca bize saldırının teröristlerin ya da ortak suçluların işi olduğu açıklamasını yaptı. Bu bana gelen bir telefondan birkaç ay önceydi. Konuşmadan sonra Fransa'ya gidip bana raporu veren Lucien Dislaire ile görüştüm ve uzun uzadıya sohbet ettim. Bana, savaş sonunda yapıldığı gibi direniş operasyonlarını ve direnişe desteği yeniden hayata geçirmek diye tanımladığı gizli bir manevra içerisinde yer aldığını söyledi."[61] 1990'da tüm gölge şebeke açığa çıkartıldığında Belçikalı gizli asker Dislaire bir Gladyo belgeselinde kameralar önüne çıkıp Vielsalm'ın yanı sıra ABD Özel Kuvvetleri'yle yapılan farklı uygulamalar da bulunduğunu açıkladı. "Ben asıl olarak Lüksemburg'un kuzey bölgesindenim. O sıralarda bir banka yöneticisiydim ve eski bir parakomando idim. Bir gün birileri evime gelip Amerikan Özel Kuvvetleri'yle koordinasyon halinde yürütülen bir manevra için benden özel yardım talebinde bulundu" diye açıklıyordu. "Belçikalı komandolara Amerikan paraşütçü askerlerini koruma emri verilmişti. Bu harekâttan sonra önceden belirlenmiş noktalara gidecek Jandarma'ya ait kışlaya saldıracaklardı. Yanımda tüm bu operasyonu koordine etmek için gerekli malzemeler, silahlar ve telsiz vericisi bulunuyordu."[62]

Rene Haquin, Vielsalm operasyonunun, ABD Özel Kuvvetleri'nin Belçika topraklarında gizlice gerçekleştirdiği ope-

rasyonlardan sadece biri olduğunu hatırlatıyordu. Haquin, Gladyo belgeselinde "Gazetelerde burada, Belçika'da Chasseur Ardennes askeri kampına bir saldırı düzenlendiği haberini okuduk. Diğer gazetecilerle birlikte ben de oraya gittim" diyordu. "Çitleri kesmiş, cephaneliğe saldırmış, nöbetçiyi yaralamış ve çeşitli silahlar alıp ayrılmışlardı. Tanıdıklarım sayesinde kampa girebilmiştim. İçeride yabancı askeri personel bulunduğunu, özellikle de Amerikalıları gördüm."[63] Belçikalı Gladyatör Dislaire gazeteci Haquin'e ABD Özel Kuvvetleri'nin Belçika'da defalarca gizli operasyonlara katıldıklarını doğrulamıştı. Dislaire, Vielsalm kışlasına düzenlenen saldırıdan "birkaç gün önce bazı sorunlar yaşandığını" hatırlıyordu. "Amerikalılar ileri gitmişti. Bunlar 40'lı yaşlarda askerlerdi, delikanlı adamlardı. Oyunu aşırı ileri götürdüler. Kışlaya daha önce saldırmışlardı. Başsavcının bürosunun yanına el bombası bile atmışlardı." Dislaire, ABD Özel Kuvvetleri'nin sert prosedürlerinin gizli operasyonları bilen Belçikalılar'ı hayli kızdırdığını iddia ediyordu: "Sivil otoriteler çok ileri gidildiğini söyleyip tepki gösterdi. Ancak ondan sonra Vielsalm kışlasına planlanan saldırı iptal edildi. Saldırı günü bize operasyonun iptal edildiği bildirildi." Ancak ABD Özel Kuvvetleri durdurulamadı. Dislaire şöyle anlatıyor: "Ama Amerikalılar benden kendilerini arabayla kampa götürmemi istediler. Ertesi sabah karımla Namur'a gittim. Radyodan gece yarısı kışlaya saldırı düzenlendiğini öğrendim. Olanları söyleyemedim, çünkü o gün akşam saat 8'de oradan ayrılmıştım. Kalmam beklenmiyordu." Dislaire olanlardan ertesi sabah haberdar olmuştu. "Ertesi gün Vielsalm kışlası komutanı beni arayarak operasyon hakkında bilgilendirdi. Bana Belçika komandosuna nöbetçinin ölmediğini, ancak ağır yaralı olarak hastaneye kaldırıldığını bildirmemi istedi."[64] Nöbetçi daha sonra öldü.

Belçikalı yetkililer 1980'lerde gerçekleştirilen esrarengiz operasyonlar sonrası kanıtların üstünü örttüler ve hassas sorular yanıtsız bırakıldı. Gizli Belçika ordusu açığa çıkarılmadı,

ancak belirli saldırılar teyit edildi. Haquin şöyle diyor: "Sorgulanan Amerikalı ve Belçikalı yetkililer bir tatbikat gerçekleştirildiğini ve belirli saldırılar düzenlendiğini aylar sonra itiraf ettiler... Örneğin Bastogne'deki bir askeri yakıt deposuna düzenlenen bir saldırıyı hatırlıyorum. Ordu yavaş yavaş düzenlenen bazı saldırıları kabul etmeye başladı." Ancak Vielsalm olayının detaylarına ulaşılamadı. Haquin olayları "Vielsalm'la ilgili son açıklamaları, bir saldırı planı hazırlandığı ancak son dakikada iptal edildiği oldu" sözleriyle hatırlatarak çalınan silahların esrarengiz bir solcu grubun üzerinde yakalandığına ve böylelikle suçun komünistlerin üzerine yıkıldığına dikkat çekiyordu: "Vielsalm'dan çalınan bazı silahlar Cellules Communistes Combattantes (CCC, Savaşan Komünist Hücreler) örgütüne ait bir apartman dairesinde ele geçirildi."[65]

Bu operasyonlar neden gerçekleştirilmişti? Ve Vielsalm operasyonunda ABD Özel Kuvvetleri tarafından çalınan silahlar daha sonra neden Belçikalı komünist bir grubun kullandığı yasadışı bir hücreye konulmuştu? İngiliz gazeteci Hugh O'Shaughnessy Gladyo konulu bir haberinde şu fikri öne sürüyordu: "Tatbikatın ikili bir hedefi vardı: Belçika yerel polisini sarsarak alarm durumunu yükseltmek ve halkın geniş kesimine rahat ve refah içindeki Belçika Krallığı'nın kızıl devrimin eşiğinde olduğu izlenimini vermek."[66] İtalya'da olduğu gibi Belçika'da da, ABD Özel Kuvvetleri ile Belçikalı gölge ordu tarafından gerçekleştirilen operasyonlar komünistlerin üzerine yıkılarak komünistlerin gözden düşürülmesi sağlandı. Sözde komünist terör grubu CCC'nin gerçekte aşırı sağcılar tarafından kurulduğu ortaya çıktığında, bu tez bir kez daha kanıtlanmış oldu. Ekim 1984 ile 1985 yılı güz ayları arasında CCC 27 saldırı gerçekleştirdi. CCC Pierre Carette tarafından yönetilmekteydi ve iyi planlanmış patlamalarla klasik kapitalist sembolleri hedef alıyordu; bu semboller arasında NATO bağlantılı Amerikan üsleri, bankalar ve askeri üsler bulunuyordu. 17 Aralık 1985'te CCC liderleri yakalandı ve örgüt, Belçika'nın İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi-

lerin yakalanışından bu yana gördüğü en büyük askeri ve polis kuvvetleri yığınağıyla çökertildi. Gazeteciler CCC lideri Pierre Carette'nin 1980'li yılların başında aşırı sağcılarla bağlantılı ajanlardan oluşan terörist bir örgüt kurduğunu ortaya çıkarana kadar, halkın komünistlere duyduğu güvensizlik devam etti. Carette'nin baş yardımcısı Marc De Laever daha sonra aşırı sağcı bir Alman gruba katılmıştı.[67]

Belçika Savunma Bakanı Guy Coeme, 1990 yılında Gladyo açıklamaları sırasında, gizli Belçika gölge ordusuyla Belçika'daki terör eylemleri arasındaki bağlantıyla ilgili şu spekülasyonda bulunuyordu: "Belçika'da açıklanamamış bir dizi olay yaşanmıştır – silahlı bir zümre seksenlerin ortalarında bir dizi katliam gerçekleştirmiştir ve bugün hâlâ bunlar hakkında hiçbir şey bilmiyoruz."[68] Gladyo açıklamaları sırasında yaptığı ilk bilgilendirme toplantısında, 7 Kasım 1990'da Savunma Bakanı Coeme Belçika televizyonu aracılığıyla izleyicilere "Ordu komutanı Korgeneral José Charlier'e Belçika'da Gladyo benzeri bir örgüt bulunup bulunmadığı sordum" diyordu. Savunma Bakanlığı görevinde bulunmasına karşın daha önce gizli NATO Gladyo ordusu ile ilgili hiçbir şey duymadığını belirterek şöyle devam ediyordu: "Ayrıca bu gizli şebekenin geçmiş yıllarda ülkemizi acılara boğan suç ve terör dalgası arasında bir bağlantı bulunup bulunmadığını da öğrenmek istiyorum."[69]

Savunma Bakanı, Brabant katliamlarına, Brüksel çevresindeki Brabant bölgesinde 1983 ile 1985 yılları arasında gerçekleştirilen ve 28 kişinin ölümüne, pek çok kişinin de yaralanmasına neden olan vahşi ve esrarengiz terörist saldırılar dizisine gönderme yapıyordu. Brabant katliamları ülkeyi şoka uğratmıştı ve Belçika'nın yakın tarihindeki en travmatik dönemdi. Brabant katliamları, yüzyılın ikinci yarısında Batı Avrupa'nın gördüğü en berbat olaylar arasında yer almaktadır. "Brabant Katliamları" adı altında 16 silahlı saldırıdan bahsedilmektedir. Saldırıların ilki Brabant bölgesinde 14 Ağustos 1982'de Maubeuge kentinde bir yemek dükkânına yapılan si-

lahlı saldırı idi. Sonuncusu, Delhaize süpermarketler zincirine yapılan saldırı, 9 Kasım 1985'te aynı bölgedeki Aalst kentinde gerçekleştirildi. Yine Brabant bölgesinde düzenlenen diğer 14 saldırıda iki lokanta, bir taksi şoförü, bir kuyumcu, bir yemek dükkânı ve beş değişik yerdeki beş Delhaize süpermarketi hedef alındı. Polis tüm saldırılarda, genellikle 5 bin pounddan daha küçük miktarlarda para çalındığını, buna karşın profesyonellik içinde çalışıldığını ve kitlesel bir vahşet yaratıldığını fark etti.[70]

Brabant katliamları Belçika halkını iliklerine kadar korkuya gömmek için planlanmıştı. Aalst'taki Delhaize süpermarketine 9 Kasım 1985'te düzenlenen saldırının da gösterdiği üzere, bu hedef başarıya ulaştı. Belçika'da Noel sezonunun önemli bir günü olan 9 Kasım, yerel Noel Baba St. Martin günüdür ve çocuklar bir gece önce St. Martin'in atı için evlerinin önüne havuç bırakarak harika Noel hediyeleri alma dilekleriyle yataklarına yatarlar. O yıl yoğun bir Cumartesiye denk gelen ertesi sabah, insanlar aceleyle Delhaize süpermarketine gidip son dakika alışverişlerini yapıyorlardı. Ardından yaşananlar tanıkların ifadelerinden anlaşıldı. Süpermarketin dışına park etmiş olan Volkswagen CTI marka bir arabadan başlarına maskeler geçirmiş üç adam çıktı. En uzunları, bir pompalı tüfek çıkararak yakın menzilden ateş etti ve iki müşteri hemen orada yere yığıldı. Kasalara ulaştığında, hareket eden her şeye hedef gözetmeksizin ateş etmeye başladı. Adı belirtilmeyen bir görgü tanığı, Gladyo belgeselinde olayı şöyle anlatıyordu: "Geriden üç adamın geldiğini gördüm. Bir adam çocuğuna 'Yere yat! İşte oradalar!'diye bağırıyordu. Kaçmaya çalışan biri arabasında yedi ya da sekiz kurşunla vurularak öldürüldü; kurşunlardan biri kulağının arkasından sıyırıp geçti." Tam bir panik yaşanmıştı. "Yüzü kanla kaplı bir kadın çocuğuyla ilgili bir şeyler bağırıyordu. Tam olarak ne olduğunu bilmiyorum."[71] Süpermarket koridorlarında, dehşete kapılmış müşteriler için, maskeli üç adamın kurşunlarından kaçıp sığınılabilecek ya da korunabilecek fazla yer yoktu. İzleyen kat-

liamda, bir ailenin tüm üyeleri dahil sekiz kişi öldü; yedi kişi yaralandı. Bir karı kocayla 14 yaşındaki kızları süpermarket kasasında kanlar içinde yere yığıldı. Başka bir baba ile dokuz yaşındaki kızı kaçmaya çalışırken arabalarında öldürüldü. Kasadan alınanların toplamı birkaç bin pound etmiyordu ve para daha sonra açılmamış bir torba içinde, bir kanalda bulundu. Katiller arkalarında kanıt bırakmaksızın kayboldu; teşhis edilemedi; yakalamadı ve mahkeme önüne çıkarılamadı. Brabant katliamları diye bilinen seri katliamların arkasındaki kimselerin kimlikleri bugün hâlâ belirsiz durumda.[72]

Katliamın ardından Adalet Bakanı Jean Gol televizyona çıkarak, dehşet içindeki halka güvenliğin arttırılacağı sözünü verdi. Tekrarlanan terör eylemleri Belçika'da panik havası yarattı. Süpermarket çevresindeki polislere, paraşütçü birlikler ve hafif silahlı ciplerle takviye sağlandı. Görgü tanıkları ve uzmanlar, bu katliamların adi suçluların değil, seçkin profesyonellerin kanlı operasyonları olduğunda hemfikirdi. İşlerini görürken takındıkları sakin ve profesyonel tavırdan ve silahlarından, ayrıca GTI'larına binip Belçika polisinin burnunun dibinden pervasızca kaçmalarından anlaşılıyordu. Aalst'ta da bulunan ve görgü tanıklarıyla gazeteciler tarafından "dev" diye adlandırılmaya başlanan en uzun boylu adamın, sürekli olarak küçük gruplar halinde gerçekleştirilen katliamlarda defalarca yer aldığı, emirler verip İtalyan yapımı SPAS 12 çiftesiyle ateş açtığı saptandı. Vahşet imzaları gibiydi. 30 Eylül 1982'de düzenlenen bir saldırı sırasında bir polis yaralanarak ıslak kaldırıma düştü. Ardından yakından açılan ateş sonucu orada öldürüldü. 3 Mart 1983'te Nivelles'teki bir yemek dükkânına düzenlenen bir başka saldırıda, katiller –bir çifti öldürdükten ve alarmı kapattıktan sonra- kaçmak yerine polisin olay yerine gelmesini bekledi. Polis doğruca kurulan pusuya daldı.

Belçika parlamentosu, Gladyo araştırması için kurulan komiteden "Bu şebeke ile Belçika'da geçen on yıl içinde gerçekleştirilen terör eylemleri ve geniş çaplı haydutluklar ara-

sında kesin ilişkiler bulunmakta mıdır?" sorusunun yanıtlanmasını istiyordu. Araştırmanın diğer kısımlarında mükemmel bir iş çıkaran senatörler bu can alıcı soruya yanıt bulamadı. Bu üzücü başarısızlığın temel nedeni, SDRA8 ve STC/Mob'un, üyelerinin kimliklerini açıklamayı şiddetle reddetmesiydi. Senatörler nihai raporlarına "komisyon şebeke ile terör eylemleri ve geniş çaplı haydutluklar arasındaki bağı kanıtlayacak hiçbir işarete rastlamadı" notunu düştüler. "Bununla birlikte, SDRA8 ve STC/Mob sorumlularının uzman hâkimlere tüm sivil ajanların kimliğini vermeyi reddetmesi, tüm şüpheleri ortadan kaldırabilecek delillere ulaşılmasını engelledi."[73] Senato Komisyonu'na danışmanlık eden hâkimler grubu da, Belçika'daki gölge yapının Brabant katliamlarıyla bağlantısına dair herhangi bir kanıt bulamamıştı. "Uzman hâkimler şu ana kadar [1991], SDRA8 ve STC/Mob üyelerinin, kamuoyunun hassaslık gösterdiği suç eylemlerinde yer almış olabileceği kanaatini uyandıran hiçbir ögeyle karşılaşmadılar." Senatörler gibi hâkimler de konuyu derinlemesine araştırma şansını yakalayamadılar: "Hâkimler, bu sorulara daha kesin yanıtlar verememenin üzüntüsünü yaşamaktadır; ajanların kimlikleri konusunda takınılan sessiz tavır hâkimlerin gerçeği tamamen ortaya çıkarmak için ihtiyaç duydukları delillere ulaşmasına engel olmaktadır."[74]

Senatörlerin önüne taştan bir duvar dikilmesini Belçika basını, "Gizli ordunun saklayacak bir şeyi olmasaydı, üyelerinin kimliklerini açıklardı" sözleriyle değerlendiriyordu. Ancak Belçika yönetimindeki iki Gladyo şefi, Sûreté de l'Etat'ın 1977'den 1990'a kadar direktörlüğünü yürüten –dolayısıyla STC/Mob'un da şefi olan– M. Raes ile Belçika askeri gizli servisi başkanı –dolayısıyla SDRA8'in şefi– Korgeneral Bernand Legrand kati biçimde ve defalarca isimleri açıklamayı reddetti. Yönetimin, yargı ve yasamanın sorularını yanıtlamayı kati biçimde reddetmesi Belçika demokrasisinde protesto fırtınaları kopardı. Raes ve Legrand'ın işbirliği talebini reddetmesi yasadışıydı; çünkü Raes'in üssü Adalet Bakanı Wat-

helet ve Legrand'ın üssü Savunma Bakanı Coeme kendilerine açıkça ve zorunlu olarak gölge yapı ile ilgili soruşturmada işbirliği yapma ve isimleri komisyona iletme emri vermişti.

Brabant katliamları sorusu, Belçika gizli ordu tarihinin en hassas yönünü oluşturduğu için Senato komisyonu, Savunma Bakanı ve Adalet Bakanı'yla görüşmüş; gölge şebekede çalışmış ya da çalışmakta olan, ulaşılabilecek durumdaki kimselerin isimlerinin sadece üç hâkime iletilmesi, bu hâkimlerin de konuyla özel olarak ilgilenmesi koşulları üzerinde anlaşmaya varılmıştı. Sulh yargıçları sadece, bu kişilerden herhangi birinin 1980'lerdeki vahim eylemlerde yer aldığı tespit edilirse, ismini açıklayacaklardı.[75] Böylelikle, Brabant katliamlarına katıldıkları tespit edilmedikçe, gölge askerlerin mahremiyetleri korunmuş olacaktı. Bu adil bir teklifti. Ama Raes ve Legrand, ısrarla isimleri hiçbir şekilde açıklamayacaklarını vurguladılar. Daha sonra, sorgu yargıçlarının Brabant katliamlarındaki teröristlerin eşgalleriyle karşılaştırabilmesi için, gizli askerlerin isimleri değilse bile doğum tarihlerinin açıklanması önerisinde bulunuldu. Ancak bu da kabul edilmedi.

"Bakan ne derse desin, gizli askerlerin isimlerinin açıklanmaması için çok iyi sebepler bulunuyor. Değişik nedenlerle, sosyal ve ailesel nedenlerle askerler kendilerine verilen sözlere bel bağlamıştı" diyordu komutan Legrand ve ısrarını sürdürüyordu: "Kararımdan dönmeyeceğim. Kanıtlar ortaya konmadığı sürece gizli askerlerin isimlerini açıklamayacağım." Oysa kendisi de, kanıtlara ancak isimler açıklandığı takdirde ulaşılabileceğini biliyordu. Legrand, "Bu değerli bir organizasyondur. Konuyla ilgili neden bu kadar gürültü koparıldığını anlamıyorum" diye yakınıyordu. "Basında çıkan yazıları okudukça, ülkenin önemli bir sürü başka meseleleri varken, insanların böylesine sorunlarla bu kadar yoğun şekilde ilgilenmesine inanamıyorum."[76] Senatörler ve hâkimler üç ay boyunca baskı yapmayı sürdürdüler. Göze göz bir mücadeleydi. Ama sonuçta rekabeti Raes ve Legrand kazandı. İsimler açıklanmadı. Ve 28 Mart 1991'de Belçika'nın önde gelen gazete-

si Le Soir şu kapalı beyanatı bastı: "'Bize isimleri verin!' 'Asla!' diye yanıtlıyor 'Gladyatörler'. Gerçek saati [l'heure du choc] geldi. Arayan Brüksel. Gölge Operasyon'daki sevgili arkadaşlar, SDRA8 seksiyonu size sonsuz saygılarını sunar ve ülkenize gösterdiğiniz sadakat için teşekkür eder. Baskıların ve tehditlerin boşa çıkarılacağını ve girişimlerin ödüllendirileceğini garanti eder. Adolphe güzel görünüyor!"[77]

Gladyo komisyonu küçük düşürülmüştü. Senatörler'e Le Soir'deki yazının Legrand'ın isteği doğrultusunda basıldığını ve "Komisyonun isimleri elde etme niyetine karşı bir tür toplu direniş olarak değerlendirilebileceğini"[78] saptamak düştü. "Adolphe iyi görünüyor!" cümlesi beyanatın gerçekten gölge yapının üst düzey sorumlularından geldiğini belirtmek için kullanılmıştı. Hem Raes hem de Legrand bu olay üzerine istifa etmek zorunda kaldı ve Belçika'daki kamu kariyerleri sona erdi. 23 Kasım 1990'da Belçika hükümeti gizli ordusunu kapatmaya ve paralel yabancı şebekelerle tüm işbirliğini sona erdirmeye karar verdi. Belçikalı senatörleri en fazla öfkelendiren şey, CIA ve MI6'nın Avrupalı gölge şebekelerin kumandanları sıfatıyla Belçikalı gladyatörlerin isminden haberdar oldukları halde, Brabant terörüyle ilgili çok ciddi kuşkulara karşın Raes ve Legrand'la birlikte işbirliğine yanaşmayı reddetmeleriydi. Senato komisyonu "ajanların isimlerinin Washington ve Londra'da ilgili servisler tarafından saklanan kutularda mühürlü zarflar içinde tutulduğu"[79] bilgisine ulaşmıştı.

Belçika basını İngiliz ve ABD'li gizli servislerin Brabant katliamlarını çevreleyen sır perdesinden sorumlu olduğu sonucuna varırken, Belçika Adalet Bakanlığı 1996'da Louvain Üniversitesi akademisyenleri Fijnaut ve Verstraeten'den Belçika'da bu sırrın neden açığa çıkartılamadığını araştırmalarını istedi. Ancak sadece iki aylık bir araştırmadan sonra profesörler, Belçika devlet kurumlarının hiçbir şekilde işbirliğine yanaşmamaları nedeniyle araştırmaya devam etmelerinin imkânsız hale geldiğini belirterek görevi bıraktılar.[80] Ardından Belçika demokrasisinin Brabant katliamlarını neden aydınlatamadı-

ğını araştırmak üzere mecliste yeni bir komite kuruldu. 1997 yılı Ekim ayında komisyon 90 sayfalık lanet okuyan bir rapor sundu. Rapor, 1980'lerdeki Brabant katliamlarını izleyen soruşturmalardaki resmi yetersizlik nakaratlarını detaylandırarak, Belçika polisini belgelerin kaybedildiği ya da yok edildiği, izlerin takip edilmediği ve komşu kuvvetlere bilgi verilmeyen verimsiz ve dağınık bir soruşturma yürütmekle suçladı.[81]

Ancak Gladyo araştırmacısı Allan Francovich Belçika gizli ordusuna mensup bazı kişilerin Belçikalı aşırı sağcı örgütler Westland New Post (WNP) ile işbirliğine girmiş olabileceği tezini başarıyla ortaya atınca, Brabant katliamları üzerine birdenbire ışık tutuldu. İngiliz araştırmacı gazeteci John Palmer daha 1988'de Brabant katliamlarıyla ilgili kanıtların "Westland New Post (WNP) adındaki neo-Nazi grup dahil azımsanmaması gereken aşırı sağcı grupları işaret ettiğini"[82] bildiriyordu. 1974'te Belçikalı aşırı sağcı örgüt Front de la Jeunesse (FJ) kuruldu. Beş yıl sonra WNP, FJ içinde onun silahlı ve hayli militan askeri kolu olarak kuruldu. FJ başkanı Francis Dossogne Francovich'in Gladyo belgeselinde örgütünü "Front de la Jeunesse 1974'te doğdu ve 1980'lere kadar varlığını sürdürdü. Kimi zaman politik, kimi zaman militan bir grup olarak hareket etti" sözleriyle açıklıyordu. Örgütün "aşırı sağcı" olduğunu doğruluyor ve "asıl olarak bir gençlik hareketi ve militan bir hareket olduğunu"[83] ifade ediyordu. Dossogne FJ'nin pek çok şiddet olayına karıştığını teyit ediyordu: "Front de la Jeunesse işleri alt üst eden operasyonlar gerçekleştirdi. Pek çok şeyin sorgulanmasına yol açtı, oturmuş şeylerin. Front işleri öyle bir alt üst etti ki onu yok etmek istediler." Paramiliter eğitimleri giderek daha açıktan yürüten FJ eleştirilerle karşılaşmaya başlamıştı. "Front kampları yüzünden mahkûm edildi. Aslında sadece izciler ne yapıyorsa onu yapıyorduk. Bölüklerin özendirici kurslarda çok daha fazlasını yaparlar."[84]

Dossogne'nin Gladyo belgeselinde anlattığı en dikkat çekici olay, FJ içinde hemen tüm üyeleri Belçika Jandarma-

sı'ndan oluşturulmuş askeri bir kol kurmuş olmalarıydı. Jandarma SDRA6 sıfatıyla Belçika askeri gizli servisi SGR'nin –SDRA8 adı altında gizli orduları da yöneten SGR'nin- parçası konumundaydı. FJ'nin yeni dalına ilk önce Jandarma'ya (orj., Gendarmerie –ç.n.) ithafen "G" denildi, daha sonra adı WNP olarak değiştirildi. Dossognate "Grup G Front'un Jandarma içindeki kolu durumundaydı. Jandarmalar olarak örgütün geri kalanıyla karıştırılmak –ve gösteriler boyunca dahil olmak- istemediler" diye belirtiyordu. Jandarma Martial Lekeu Grup G'de ve sonrasında WNP'de önemli roller üstlenmişti. "Lekeu Grup G'nin parçasıydı, ilk üyelerinden biriydi" diyordu Dossogne Gladyo belgeselinde ve ekliyordu: "Grup G'nin o kadar içindeydi ki daha sonra grubun varlığını Jandarma Komutanı'na açıklayan da o olmuştu."[85]

Lekeu 1972'den 1984'e kadar Belçika Jandarması'nda görev yaptı. Ardından Birleşik Devletler'in Florida eyaletine kaçtı. Gladyo belgeselinde zayıf İngilizcesi'yle Belçika askeri gizli servisinin ve güvenlik aygıtının Brabant katliamlarıyla bağlantısı olduğunu ifade etti: "Adım Martial Lekeu, Belçika Jandarması içinde çalışmaktaydım. Belçika'yı 1984 yılı Ağustos ayında, çocuklarımın ölümle tehdit edilmesinin ardından terk ettim" diyordu Lekeu. "1983 Aralık ayı başında kendi kararımla, [Brabant] katliamını araştıran Wavre BSR'sine [Brigade Spéciale des Recherches, Jandarma'nın bir kolu] gittim." Lekeu katliamların güvenlik aygıtına dahil gruplarla bağlantısı bulunduğunu keşfetmişti. "Hiçbir tutuklama gerçekleşmemesine şaşırmıştım ve olan biteni kendi kendime anlayabiliyordum –bu şekilde öldürmeye saygı duymamız bekleniyordu- insanları rastgele öldürmek veya bir süpermarkete girip insanları, hatta çocukları öldürmek. Sanırım 30 kişiyi öldürdüler. Gidip karşılaştığım bir beyefendiye şöyle dedim: 'Jandarma üyelerinin bu olaya karıştıklarının farkında mısınız?' Yanıtı 'Çeneni kapa!'oldu. 'Bizim bildiğimizi biliyorsun. Sen kendi işine bak. Defol buradan!' Bana demokrasinin elden gitmekte olduğunu, solcuların iktidarda ol-

duğunu, Sosyalistleri ve böyle böyle şeyleri ve iktidarı istediklerini söyleyip durdular."[86]

Brabant katliamlarıyla ilgili meclisin 1990'da, Belçika gizli ordusunun keşfedilmesinden sadece aylar önce yayınladığı bir rapor bu ifadeyi destekliyordu. "Rapora göre, katiller güvenlik kuvvetlerinin üyeleri ya da eski üyeleriydi –yüksek düzeyde korunan ve bir sağ darbe hazırlığı içinde olan aşırı sağcılar." İngiliz gazeteleri raporu kamuya açıklandıktan sonra "Artık Brabant katliamlarının Belçika'nın demokratik rejimini istikrarsızlığa sürüklemek ve muhtemelen sağ kanat askeri bir darbeye zemin hazırlamak üzere harekete geçirilen bir komplonun parçası olduğuna inanılıyor."[87] Gizli gölge ordular hakkındaki belki de en hassas değerlendirmeyi İtalyan terörist Vincenzo Vinciguerra yapıyordu: "Terörist çizgiyi izleyenler kamuflajlı kimseler, güvenlik aygıtına üye ya da bir işbirliği veya anlaşma aracılığıyla devlet aygıtıyla bağlantı halinde olan kimselerdi." Sağcı örgütler Batı Avrupa genelinde "iktidar kurumlarından uzak örgütlerin değil, bizatihi devletin kendisinin meydana getirdiği, daha detaylı bir anlatımla devletin Atlantik İttifakı'yla ilişkileri çerçevesinde meydana getirilen antikomünist stratejinin bir parçası olarak savaşa seferber edildiler."[88] Parlamenter Agalev Hugo Van Dienderen bu önermeden yola çıkarak NATO ile bağlantıya geçip Belçika'daki gizli operasyonlar hakkında daha fazla bilgi edinme girişiminde bulundu. Gladyo keşiflerinden iki yıl önce 1988'de NATO'ya bir mektup yollayarak İttifak'ın gizli bir 'Güvenlik Komitesi' bulunup bulunmadığını sordu. NATO önce böyle bir bilgiyi neden istediğini sorgulayıp ardından konuyla ilgili herhangi bir kesin bilgi vermeyi reddetti.[89]

1990 yılı Ekim ayında, 1980'li yılların başında yüzlerce NATO ve Belçika ordusu belgesini çalmak suçlamasıyla yargılanan yedi WNP üyesi, Belçika'daki en yüksek askeri mahkeme tarafından esrarengiz biçimde aklanınca, sağcı örgüt WNP'nin NATO tarafından korunduğuna dair şüpheler doruk noktasına ulaştı. Belgelerin WNP bürolarında bulunmuş ol-

ması ve WNP aktivistlerinin çok gizli belgelerin kendilerine ait olduğunu teyit etmiş olması bile bu durumu değiştiremedi. Zanlılar aynı zamanda belgelerin çalındığı suçlamasına da şiddetle karşı çıkmaktaydı. WNP üyesi zanlı Michel Libert "Biz sadece yetkililerin isteklerini yerine getirdik!"diye bir açıklamada bulunuyor ve belgeleri almasının yurtseverliğe aykırı ancak NATO yöneticilerinin izni dahilinde bir davranış olduğunu ifade ediyordu. WNP üyesi sağcı Frederic Saucez ise itiraz ediyordu: "Herhangi bir NATO teleksi çaldıysam bile, devlet güvenliğinin emriyle yaptım." Vinciguerra'nın haklı tespitinde ortaya koyduğu gibi, devlet kendisini cezalandıramadığını bir kez daha kanıtladı. Her şeyden önce dava, zanlıların sürekli bir üst mahkemeye temyiz başvurusunda bulunmasıyla uzayıp gitti. Nihayet 1990 yılı Ekim ayında en yüksek askeri mahkeme Savaş Konseyi suçun üzerinden çok fazla zaman geçmesi nedeniyle yedi WNP üyesinin herhangi bir cezaya çarptırılamayacağı kararına vardı. Mahkeme kararа suçun Soğuk Savaş'ın "bir tabirden ibaret olmadığı" bir dönemde işlenmiş olmasını da hafifletici neden kabul ettiğini de ekledi. WNP üyelerine çalınan NATO ve Belçika ordusu belgelerini Adalet Bakanlığı'na teslim etmeleri emri verildi ve serbest bırakıldılar.[90]

1978'de WNP'ye giren ve 1980'li yıllarda örgütte faaliyet gösteren zanlılardan biri, sağcı Michel Libert daha sonra bir Gladyo belgeselinde operasyonlar sırasında kendilerin daha yüksek rütbeli askerlerin koruduğunu doğruladı. Libert WNP'den gururla bahsederek, "uygun görülen üyeler bir eylem kolu oluşturabilirler." Örtülü faaliyet operasyonlarına ilişkin emirleri WNP lideri Paul Latinus veriyordu. "Bir operasyon yerine getirileceği zaman iş Latinus'a verilirdi. Operasyonu düzenlememizi sağlamak için, sorun halinde bir yardımcısı bulunması gerekirdi." Daha yüksek kademeler tarafından korunmak zorunluydu. "Genç üyeleri sahaya çıkaramazsınız. İki saat içinde gözlerinin orta yerinden bir kurşun yemiş olurlardı. Her zaman riskler vardı. Kimlik kontrolü için

yerel polis tarafından durdurulabilirlerdi. Polis çorbadaki saç kılı gibidir. Kimse kalkıp şöyle diyemez: "Biz böyle böyle bir görev için buradayız." "Ne yapıyorsun?" "size anlatamam." Tak diye kelepçeler vurulur ve iş biter."[91]

Aşırı sağcı Libert WNP ve Belçika güvenlik aygıtının Brabant katliamlarında yer aldığını doğrulamaya mı çalışıyordu? Araştırmacı gazeteci Allan Francovich Gladyo belgeselinde bunu öğrenmek istiyordu. "Görevlerinden" biri de Brabant mıydı? "Biri emirleri alıyordu. Mesela 1982'ye kadar gidebiliriz. 1982'den 1985'e kadar" diyerek Brabant katliamlarının gerçekleştirildiği tarihe göndermede bulunuyordu Libert. "Bazı projeler vardı." Hayli hassas projeler diye açıklıyordu Libert. Kendi ifadesine göre kendisine şöyle denmişti: "siz, Bay Libert, bunu neden yaptığımızla ilgili hiçbir şey bilmiyorsunuz. Kesinlikle hiçbir şey. Tek istediğimiz, grubunuzun, Jandarma'nın korumasıyla, güvenliğin korumasıyla bir görev yerine getirmesi. Hedef: Süpermarketler. Neredeler? Ne tür kilitleri var? Operasyonlarımızı engelleyebilecek ne tür bir güvenliğe sahipler? Marketi müdür mü kilitliyor? Yoksa özel bir güvenlik şirketiyle mi çalışıyorlar?" Operasyon çok gizliydi ve aşırı sağcı Libert emre itaat etti: "Emirleri yerine getirip rapor halinde yolladık: Açılma ve kapanma saatleri. Bir süpermarket hakkında bilmek isteyeceğiniz her şey. Bu ne içindi? Bu yüzlerce görevden sadece biriydi. Yapılması gereken bir şey. Ancak bunun kullanım amacı, asıl soru bu."[92]

Gazeteci Davidson, "Eğer amaç terör yaratmaktıysa, katiller mükemmel bir hedef seçmişlerdi: Kadınlar, çocuklar ve yaşlılar, bir süpermarkette alışveriş sepetlerini doldururken aniden otomatik silahlarla tarandılar."[93] Aşırı sağcı Michel Libert WNP'nin emir komuta zincirinin daha alt basamaklarında duruyordu. Emirleri WNP komutanı Paul Latinus'tan alıyordu. Belçika'da yayımlanan *Avancées* dergisi muhabirleri, Belçika terör yıllarının tam dökümünü bir araya getirdikleri bir haberde "1980'lerin siyasi-adli esrarlarını anlamada Latinus'un bulmacanın en ilginç parçalarından biri olduğu açık" değerlendir-

mesinde bulunuyorlardı. Belçikalı gazeteciler, kendisinin "aşırı sağ, klasik sağ ve yabancı ve Belçikalı gizli servisler arasındaki" bağı temsil ettiği sonucuna ulaşıyorlardı.[94]

Paul Latinus Avrupalı yüksek rütbeli sağ kanat bir teröristti. Kendi ifadesine göre, Latinus'a bazı başka kaynakların yanı sıra Pentagon'un askeri gizli servisi ABD Savunma İstihbarat Ajansı (DIA) tarafından ödeme yapılıyordu. Eski bir nükleer bilimler teknisyeni ve Belçika Sûreté'nin muhbiri olan Latinus DIA'ya 1967 yılında henüz 17 yaşındayken katılmıştı. Daha sonra NATO kendisine eğitim verdi. Terörist Latinus'la ilgili bir kitap yazan Belçikalı gazeteci Haquin "kendisinin de dahil olduğu bir adli soruşturma sırasında Latinus yabancı bir örgütün ismini verdi: Bu CIA'nın askeri anlamdaki dengi Savunma İstihbarat Ajansı (DIA) idi."[95] diye belirtiyor. Latinus 1970'lerde, 1975'te kurulan "kızıl tehlike" saplantılı muhafazakâr bir askeri örgüt olan Brabant Yedek Subaylar Kulübü'ne (BROC [Brabant Reserve Officers Club]) üye oldu. Latinus 1978'de sağ kanat örgüt FJ'ye katıldı ve bu örgüt içinde WNP örtülü faaliyet bölümünü kurdu. Sahip olduğu mükemmel bağlantılar sayesinde Latinus aynı dönem boyunca Belçika hükümetinde Çalışma Bakanlığı Yardımcı Danışmanlığı ve çeşitli komitelerde kurul üyeliği görevlerinde bulundu. Solcu dergi *Pour* 1981 Ocak sayısında hükümetteki sağcıyı ifşa ettiğinde Latinus kamu görevlerini bırakıp Pinochet'in Şili'sine kaçtı. Ancak sürgünde henüz iki ay bile geçirmeden, Latinus yine mükemmel bağlantıları sayesinde Belçika'ya geri döndü; tam da Brabant katliamları başladığı zaman... WNP'nin komutasını yeniden üstlendi ve diğer faaliyetlerinin yanı sıra, Adalet bakanlığı için solla ilgili verilerek toplayarak antikomünist mücadelede Sûreté'yle birlikte çalıştı.[96]

Pour dergisi editörü Jean-Claude Garot "Latinus Front de la Jeunesse'ye özel bir görevle alınmıştı: FJ'ye silahlı saldırıların, göçmen Arap kahvelerine yönelik saldırıların nasıl yapılacağını, askeri eğitim kamplarının nasıl organize edileceğini,

gizli takibin nasıl yapılacağını öğretmek."[97] Gazeteci Garot, Belçikalı aşırı sağı araştırırken Latinus'un izini takip ederek WNP'nin örtülü faaliyet eğitim kamplarına ulaşmıştı. Garot 1990'da Belçika gizli ordusu açığa çıkarılmadan çok daha önce şu bilgiye ulaşmıştı: "Gruplarına, paramiliter gruplara aktif çatışma için verilen eğitimde, aşırı sağdan, eski parakomandolardan, eski askerlerden (jandarmalar), militan sağcılardan ögelere şekil verip eğitmek zorundaydılar. Bu tür tatbikatlarda makinalı tüfek ve el bombası atışı da yapılmaktaydı. Bu sese neden olur ve dikkat çeker. Bu kampın gerçekleştirildiğini biliyorduk. Bundan haberdardık ve harekâtın belirli bir bölümünü çekebilmek için gerekli fotoğraf donanımını hazırladık."[98] Eğitim kampı Ardennes'te bulunuyordu ve eğitim boyunca kampta değişik gizli servislerden eğitmenler bulunuyordu. "Bu kimseler angajman, gizli takip ve silah kursları veriyorlardı. Patlayıcılar, silahlar, nişan alma ve kanıt bırakmaksızın öldürmeyle ilgili dersi 'Robert' veriyordu."[99]

Garot elde ettikleri bilgileri yayınladığında yetkililer alarma geçti ve olayı örtbas etmeye çalıştı. Garot, "radyo ve TV'den arkadaşlarla General Beaurir'le röportaj yapmaya gittik. Kendisi o sırada Jandarma hiyerarşisindeki bir numaralı kişiydi" diye anlatıyor. "Röportajda 'böyle bir şey asla olmadı' dedi. Aynı gün tetkik hâkimleri işin içine girdi. Ama nereye geldiler? Buraya [gazetecinin bürosuna]. Elimizdekileri inceleyip 'Jean-Claude Garot yalan söylemiştir. Üniformaları, fotoğrafları ve silahları uydurmuştur, bu tamamen bir maskeli baloyu andırmaktadır.' gibi bir beyanat hazırladılar."[100] Geçmişe bakıldığında Garot'un, WNP'nin aşırı sağcılarının da dahil olduğu söylenen Belçika gölge yapısı S-DRA8'in aşırı sağcı kanadını keşfettiği ortaya çıktı. Terörist darbe timine Paul Latinus komuta ediyordu. Belçikalı gazeteci Haquin'in, Latinus'la bizzat yaptığı röportajda Latinus gizli antikomünist bir şebekenin üyesi olduğunu doğruluyordu. "Latinus SS modelinde bir grup, bir ordu kurmaktan suçlu bulundu" diyor. "Grupta bir gizli servisleri, bir güvenlik ser-

visleri vardı. Her üyenin iki ismi, genellikle Almanca olan bir kod ismi bulunuyordu. Üyeler diğerlerini tanımıyorlardı." Haquin şöyle anlatıyor: "Paul Latinus'la yeniden bağlantı kurdum. Bir taşra lokantasında buluşup tüm gece boyunca konuştuk. Belirli otoriteler –ilk önce bunu söylemeyecekti– kendisine Belçika'da gizli bir direniş grubu kurma işini vermişti. Amaç kaçınılmaz Sovyet nüfuzuna karşı mücadele etmek ve Belçikalı belirli otoritelerin Sovyetlerle işbirliğine girmesini engellemekti."[101]

Eski WNP üyesi ve eski Jandarma Martial Lekeu, Florida'da Gladyo araştırmacısı Francovich'e, Belçika'daki gizli ordunun solun itibarını sarsmak amacıyla Brabant terör katliamlarına karıştığını doğruluyordu. "Kullandıkları silahlar çok uzaktan geliyordu ve bu tam da planladığımız şeydi, bu tür çeteler ve gruplar örgütleyip onları bağımsız iş görmek üzere salıvermek, ama sağ kalmalarını ve ihtiyaçlarının karşılanmasını garanti altına almak. Amaç da, nasıl diyeyim, ülkede terör ortamı yaratmaktı." diye açıklıyordu Lekeu. "İki planları vardı. İlki rehin alma, nasıl söylesem, öldürme işleri için çeteler örgütlemekti; ikincisi de halkın bu terörist girişimlerin sol tarafından gerçekleştirildiğine inanmasını sağlamak için terörist bir girişimde bulunacak sözde 'sol hareket' örgütlemekti."[102]

Bu terör, aynı dönemde Nikaragua'daki Sandinistler'e yönelik acımasız kararlara imza atan ABD Başkanı Ronald Reagan tarafından mı desteklenip teşvik edilmişti? Gladyo araştırmacısı Francovich'in bu sorusuna, WNP şefi Paul Latinus'un emirleri doğrultusunda süpermarketler hakkında bilgi toplayan Libert, şefinin Birleşik Devletler'le yakın işbirliği içinde olduğunu doğruluyordu: "Latinus [ABD] Büyükelçilik'ten adamlarla tanışırdı, ama ben bu adamlarla hiç, şimdi sizinle buluştuğumuz gibi buluşmadım. [Yüzyüze gelmedim. –ç.n.] Bu benim nüfuz alanım dahilinde değildi. Buna diplomasi alanı mı desek, yani yabancı yetkililerle ilişkiler onun nüfuz alanıydı. Biz sadece eylemlerle ilgileniyorduk." Libert devamla, "Görevin türüne bağlı olarak olası tüm yetkililer ta-

rafından korunduğumuzu biliyorduk. Latinus'a Amerikalılar mı maaş veriyordu? Tam olarak söyleyemem, ama onlarla bağlantı içindeydi."[103] Böylelikle Belçika Gladyo araştırmasına başkanlık eden Senatör Roger Lallemand, özetle Brabant katliamlarının "yabancı ülke hükümetlerinin ya da yabancılar için çalışan istihbarat servislerinin işi olduğunu, demokratik toplumu istikrarsızlığa sürükleme amaçlı bir terörizm"[104] olduğunu söylerken doğru bir tarihsel analiz yapıyordu.

Senatör Lallemand ifadelerinde ihtiyatlıydı ve Birleşik Devletler'I direkt olarak suçlamaktan kaçınmıştı, ancak terörün Soğuk Savaş antikomünist politik ekseni dahilinde ele alınması gerektiğinde ısrarcıydı: "İtalya'da olan bitenler göz önüne alındığında, bu şekilde amaçsızsa insan öldürmenin arkasında politik bir güdü bulunduğu söylenebilir. Bologna istasyonunda 80 masum insan öldürülmüştü. Brabant-Wallon katliamlarının arkasında da politik bir örgütün bulunduğunu düşünüyoruz."[105] Daha sonra aradaki kayıp bağlantıyı bulan ise Haquin oldu. ABD sponsorlu WNP teröristi Paul Latinus'la yaptığı görüşmeyi aktarırken şöyle diyordu: "İzleyen gün ve haftalarda gerçekleştirdiğimiz buluşmalarda Latinus'a, gurubu oluşturma emrini kendisine kimin verdiğini sordum. Devlet Güvenliği'nin ismini verdi. Yabancı askeri yetkililerden bahsetti. Onu zorladım ve sonuçta Amerikan askeri gizli servisleri dedi."[106] Brabant katliamlarının sonunda Paul Latinus tutuklandı. Ancak sağcı komutan konuşamadan önce 24 Nisan 1985'te hücresinde, ayakları yerde olduğu halde bir telefon kordonuna asılıp boğulmuş vaziyette bulundu. "Paul Latinus'un çevresinde bulunan herkes, en azından hemen herkes WNP patronunun intihar etmediğinden, öldürülüp tasfiye edildiğinden emin. Haquin "İntiharı her yeniden canlandırmaya çalıştıklarında telefon kordonu koptu" diye devam ediyordu: "Eğer Birleşik Devletler'in katliamlarla hiçbir ilgisi yoksa, bunu neden bildirmediler, sessiz kaldılar ve şüphelerin büyümesine göz yumdular?"[107]

11

HOLLANDA'DA GİZLİ SAVAŞ

Komşu Belçika'da olduğu gibi, Hollanda'nın gizli gölge ordusu da, ülkenin İkinci Dünya Savaşı'nda yaşadığı işgal deneyimi sonucu oluşturuldu. Hollandalı stratejistlerin daha sonraları yakındıkları üzere, Hollanda, para yokluğu, vizyon eksikliği ve tarafsızlıkla ilgili kaygılar gibi nedenlerle, İkinci Dünya Savaşı öncesinde bir gölge yapı oluşturamamıştı. 1940 yılı Mayıs ayında Hollanda'nın Alman Ordusu tarafından işgal edilmesinin ardından, Hollanda hükümeti, kraliyet ailesi üyeleri ve siyasi, askeri ve ekonomik çevrelerin ayrıcalıklı isimleriyle beraber ülke topraklarını alelacele terk edip, İngiltere'ye sığınmak zorunda kaldı. Hollanda Genelkurmayı'nın İstihbarat Bölümü GS III, Alman saldırısını çok geç haber vermiş; böylelikle en önemli görevini yerine getirmekten bile aciz durumda olduğunu göstermişti. Acil geri çekilme nedeniyle, pek çok alanda lojistik sıkıntısı vardı ve Mayıs 1940'ta Londra'ya giden Hollandalı bakanlar, can alıcı belgelerin eksik olması nedeniyle çalışmalarını zar zor yürütüyorlardı. Ordu ve emniyet mensuplarının çoğu, öylesine kaotik bir kaçışın bir daha asla yaşanmaması gerektiğinde hemfikirdi ve savaştan sonra, gelecekteki olası işgaller için gerekli hazırlıkların titizlikle yürütülmesi kararı alındı.

Hükümetin 1940'daki kaotik kaçışının ardından, anayurt neredeyse beş travmatik yıl boyunca Alman işgali altında kaldı. İşgal altındaki vatanlarıyla ilgili güvenilebilir istihbarat alma olanağından neredeyse tamamen mahrum kalan Londra'daki Hollanda hükümeti, istihbarat toplama, direniş örgütleme ve küçük çaplı örtülü faaliyet operasyonlarında bu-

lunma görevlerini yerine getirmek üzere Hollanda'ya ajan yolladı. Belçika'da olduğu gibi, Hollandalıların bu operasyonlarına da İngilizler destek verdi; özellikle yeni kurulan İngiliz Özel Harekâtlar Dairesi (SOE) bizzat operasyonlarda yer aldı. Ancak Almanlar, aceleyle oluşturulan birimlerin içine rahatlıkla sızdı ve ortaya feci sonuçlar çıktı. SOE için en büyük felaketlerden biri, Almanların SOE'nin Hollanda seksiyonu Englandspiel'e gizlice girip, telsiz görüşmelerini kontrol etmeleri ve iletişimi okumaları oldu. Sonuçta, onlarca ajan doğrudan düşman eline düştü ve asla geri dönmedi.

İngilizler savaş süresince Hollandalılarla bağlarını geliştirdiler ve Londra'daki Hollanda hükümetine, yok edilen kaotik gizli servis aygıtını yeniden örgütleme önerisinde bulundular. İngilizlerin teklifleri doğrultusunda 1940'ların başında, Londra sürgünü sırasında iki yeni servis kuruldu. Kasım 1942'de, istihbarat toplama görevini üstlenen Bureau Inlichtingen (BI) oluşturuldu. Özel operasyonlar düzenleme görevi ise Bureau Bijzondere Opdrachten'e (BBO) verildi. BBO, İngiliz SOE özel birimleriyle birlikte paraşütlerle işgal altındaki bölgeye girdi. Savaş bittiğinde, hem BI hem de BBO kapatıldı. Ama izleyen yıllarda bu iki servisin personelinin büyük kısmı Hollanda gölge şebekesinin kurulmasında rol aldı.

BI üyesi C. L. W. Fock henüz savaş sürerken ısrarla, Hollanda'nın gelecekteki olası saldırılara daha hazırlıklı olması gerektiği ve ülkede barış zamanında bir gölge şebeke kurulması gerektiğini vurgulamaktaydı. Üssü J. M. Somer de –Londra'da BI'nin şefi– bu konusuda Fock'la hemfikirdi. 1992'de 87 yaşında olan Fock, Hague'deki apartman dairesinde gerçekleştirilen bir söyleşide "Somer, Charles van Houten (BI ve Hollanda Kraliçesi Wilhelmina arasındaki irtibat askeri) ve benim 1944'te böylesi bir şeyin bir daha asla olmaması gerektiğine karar verişimizi hatırlıyorum" diyordu. Neredeyse yarım yüzyıl sonra geriye dönüp bakan Fock şöyle anlatıyordu: "O konuşmada yeni bir savaşa hazırlıklı olmanın Hollanda için daha iyi olacağı netleşmişti. Bu yönde gerekli

adımları mümkün olduğunca çabuk atmak zaruriydi."[1]

Hollanda 1945'te bağımsızlığını kazandığı sırada, BI şefi Somer gizli zanaattaki en deneyimli adamlar arasında gösteriliyordu. Savaştan önce Hollanda'nın eski gizli servisi GS III içinde çalışıyordu. Savaş boyunca, Hollanda topraklarındaki direniş hareketleri içinde yer almış ve 1942 yılı Mart ayında Alman Sicherheitsdienst'ten ucu ucuna kaçıp, macera dolu bir yolculuğun ardından güvenli sığınak Londra'ya ulaşmıştı. Somer, Londra'da yeni oluşturulan Hollanda savaş dönemi gizli servisi BI'nın şefliği görevini üstlendi. Savaştan sonra, artık albaylık rütbesine yükseltilmiş olan Somer, gölge yapı fikrini yazıya döktü. 1945 yılı Kasım ayında Hollanda Genelkurmay Başkanı olan General J. Kruls'a sunduğu çalışma "1940-1945 arası dönemden İstihbarat ve Güvenlik Servisleri alanında çıkarılması gereken dersler" başlığını taşıyordu. Dönemin tanıklarından biri "Bu Kruls'ın yeni Genelkurmay Başkanı olarak yeni bürosunda halletmesi gereken ilk meselelerden biriydi" diye hatırlamaktadır. Kruls fikri derhal benimsedi. Örtülü faaliyete kendini kaptıran Kruls, birkaç yıl sonra Kore Savaşı sırasında yayımladığı *Vreede of Oorlog* (Savaş ve Barış) kitabında "örtülü faaliyet savaşı hazırlıklarına mümkün olan en büyük dikkatin" verilmesi gerektiğini ifade ediyordu. Kruls'a göre Batı Avrupa "zor gerçeklerle" yüzleşmek zorundaydı; yani yakın zamanda bir savaş çıkarsa, "yeraltı operasyonları, savaşı kesin sonuca ulaştıran faktör olacaklardı."[2]

Somer, Kruls'un desteğiyle, 1945 yılı Eylül ayında gölge yapı planını Hollanda Savunma Bakanı J. Meynen'e sundu. Somer, planında potansiyel gizli orduya örtülü faaliyet ve sabotaj operasyonları atfetmiyor, "askeri, politik ve ekonomik bilgi toplayıp, bu bilgileri kuryeler veya kablosuz şebekeler aracılığıyla" işgal altındaki bölge dışındaki askeri komutanlığa yollayabilecek bir istihbarat toplama birimi oluşturulmasını öneriyordu. Örgüte alınanların, telsiz iletişimi ve şifreleme teknikleri üzerine eğitilmesi gerektiğini belirten Somer, bu

adamların düzenli Hollanda ordusundan olmaması gerektiği üzerinde durarak, ancak bu şekilde işgal durumunda özel operasyonlar gerçekleştirme kabiliyetine sahip olabileceklerini vurguluyordu.[3] Savunma Bakanı Meynen plana onay verdi ve Somer Hollanda gölge yapısının ilk komutanı olarak gizli bir ordu kurma görevini üstlendi. Somer'e ayrıca, savaş döneminde yönettiği gizli servis BI'yı dağıtma görevi de verilmişti. Bu görev ona, gizli hazırlıklarını örtülü yürütmek için mükemmel bir olanak sağladı. Yeni gölge servisi, savaş öncesi askeri gizli servis GS III'le birleştirdi ve bu nedenle ilk Hollanda gölge yapısına GIIIC örtülü ismi verildi.

Birkaç ay sonra örgütsel yapı artık Somer'i tatmin etmemeye başladı. Gölge şebekesi GIIIC'nin, Genelkurmay Başkanlığı komutası altına sokulmasından rahatsızdı. Kendisinin üssü bir bölüm şefini kabullenmeye pek de eğilimli görünmeyen Somer, bu tür bir yapının gizlilik riski taşıdığını ifade etti. Hollandalı araştırmacı Koedjik durumu "Somer çok gizli biriminin var olması, ama resmi anlamda ortaya konmaması gerektiği kanısındaydı" diye açıklıyordu.[4] Bu nedenle 1948 yılı Ocak ayında gölge seksiyonun adının Savunma Bakanlığı organizasyon şemasından çıkarılması gerektiğine karar verilerek, gizli ordu doğrudan Somer emrine verildi. Ayrıca Hollanda Gladyosu'nun ismi, GIIIC'den G7'ye çevrildi. Somer ikinci bir adım atarak, Gladyo karargâhının Hague ve Wassenaar köyünün tam ortasında bulunan Prenses Juliana askeri kompleksindeki Genelkurmay Başkanlığı binasında faaliyet göstermeye devam edemeyeceğini söyledi. Bunun üzerine kendisine, Genelkurmay karargâhına fazla uzak olmamak kaydıyla başka bir bina arama izni verildi. Somer, mutlak gizlilik kaygısına yeterince uygun düşmemekle birlikte, Wassenaar'daki Maarheeze Evi'nde karar kıldı. Somer Endonezya'da elde eden Hollandalı bir işadamı tarafından 1916 yılında yapılan etkileyici villa, tam bir mimarlık harikasıydı. Somer, Genelkurmay karargâhından arabayla 5 dakika uzaklıkta bulunan Villa Maarheeze'yi 1945 yılı Mayıs ayın-

da mesken edindi. Adı kısa süre sonra G7'ye dönüşecek olan Hollanda Gladyosu GIIIC 1946'da, bugün de resmi olarak BI taşınmazları arasında yer alan villaya taşındı.

Somer gizli orduda, gizliliğe azami önem verilmesi konusunda ısrarcıydı. Onun komutası süresince, gizli birime –örneğin– hiçbir Romen Katolik kabul edilmedi; çünkü Somer günah çıkarma yükümlülüklerinin servis içindeki gizlilik ilkesiyle çeliştiği görüşündeydi. Somer, aynı zamanda, Hollanda yönetiminin kendi gizli operasyonları hakkında bilgilendirilmesine de önem verdi. Genelkurmay Başkanı Kruls'un yardımıyla, Hollanda Başbakanı Louis Beel'e –Temmuz 1946'da– hükümetin başına geçer geçmez bir brifing verdi. 1948'e kadar iktidarda kalan Beel'i gölge şebekenin önemi konusunda ikna etmek zor olmadı ve başbakan, Sovyet işgali senaryosuna fazla prim tanımadığı halde gizli operasyona rıza gösterdi.

G7'nin karargâhı haline gelen Villa Maarheeze, Hollanda gizli servisinin diğer kollarının oluşum sürecine de ev sahipliği yaptı. Dağıtılan İkinci Dünya Savaşı gizli servisleri BI ve BBO'nun yerine, Soğuk Savaş döneminde faaliyet gösterecek iki yeni gizli servis kuruldu: Yurtiçi gizli servis Binnenlandse Veiligheidsdients (BVD) ve Hollanda yurtdışı gizli servisi Inlichtingendienst Buitenland (IDB).[5] Başbakanın emirleri doğrultusunda, IDB'yi oluşturma görevi, savaş süresince Londra'da Somer'in assı olarak BI müdür yardımcılığı görevini yürüten C. L. W. Fock'a verildi. Fock görevi devraldıktan sonra Fock, kendisine servisi Villa Maarheeze'ye taşıma önerisinde bulundu. Fock kabul etti ve IDB villaya yerleşerek kiranın yüzde 60'ını karşılamaya başladı. Villa Maarheeze, izleyen on yıllarda gizli operasyonların sembolü haline geldi ve IDB'nin Soğuk Savaş süresince yurtiçi illegal operasyonlar düzenlediği ve Hollandalı sağcı çevrelerle bağlantılar geliştirdiği ortaya çıkarıldığında büyük tehlikeye girdi. 1990'da, esrarengiz Gladyo gizli ordusunun da IDB'yle aynı evi paylaştığı ortaya çıkarılınca, Villa Maarheeze entrikalar ve manipülasyonların sembolü haline geldi. Hollanda yabancı

gizli servisi IDB, 1994'te Başbakan Lubbers tarafından kapatıldı ve görevlerinin büyük bölümü yurtiçi gizli servis BVD'ye devredildi.[6]

Gölge yapı komutanı Somer, Villa Maarheeze'deki karargâhından Hollanda'nın çeşitli yerlerine yolculuklar yapıp gizli ordusuna üye devşirdi. Bu erken Hollandalı gladyatörlerin büyük bölümü, ortak bir İkinci Dünya Savaşı deneyimine sahipti. Pek çoğu, savaş sırasında İngiliz SOE özel birimleriyle birlikte işgal altındaki ülkeye paraşütle giren ve örtülü faaliyet operasyonları gerçekleştiren BBO birimlerinden gelmeydi. Ayrıca, Somer'in Londra'ya kaçmadan önce komutanlığını yürüttüğü, Batı Brabant bölgesi direniş örgütü OD'den (Ordenienst) örgüte alınan kimseler de vardı. Eski bir ajan, Somer'in "bu amaçla tüm ülkeyi dolaştığını" belirtiyordu. "Örneğin OD'nin eski komutanlarından biriyle ya da savaş dönemi yasadışı istihbarat birimi Albrecht'in üyelerinden biriyle görüştü. Onlarla otel odalarında buluşup, konu hakkında özet bilgiler veriyordu." Elbette bu, bir süper gizli örgüt şefinin bizzat halletmesi beklenecek türden bir alan çalışması değildi. Ancak operasyonun temel ögesi kişisel bağlantılar olduğu için, Somer ısrarla en verimli yöntemin kendi devşirme taktiği olduğunu savunmuştu; eski ajan bu durum için "Geçmişe baktığınızda elbette bu tür bir yönteme şüpheyle yaklaşabilirsiniz"[7] diyordu.

Somer, MI6 ve CIA ile gizli bağlantılarını geliştirmeye her zaman önem verdi. Somer, "Yurtdışındaki İngiliz ve Amerikan yetkilileriyle hızlı, gizli ve bağımsız bağlantılar"[8] kurmaya ihtiyaç duyacaklarını belirterek, Hollanda Trafik ve Enerji Bakanlığı ile Hollanda Telekomünikasyon Genel Müdürlüğü'nden kendisine bir radyo vericisi işletme lisansı ile belirlenmiş bazı frekanslar verilmesini istedi. Talep mektubunda açıkça "bu yöntemin bizzat" Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık tarafından arzulanan bir yöntem olduğunu söylemekteydi. Tabii istenen vericiler Villa Maarheeze'ye zaman kaybedilmeden kurulmuştu.

Somer G7'yi kurduğu sıralarda, Hollanda'da gizlice G7'-den bağımsız ikinci bir gölge ordu daha kuruldu. İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra Hollanda gizli servis çevreleri, İngiliz MI6'nın etkisiyle Prens Bernhard'a ulaşarak, işgal durumunda ülkede sabotaj, tasfiye ve silahlı direniş örgütlemek üzere gölge bir ordu kurulması önerisinde bulunmuşlardı. Öneriye sıcak bakan Prens Bernhard, Hollanda'nın savaş sonrası yurtiçi güvenlik servisi BVD'nin ilk müdürü Louis Einthoven'e hazırlıkları yürütme emri verdi. Einthoven, Hollanda Başbakanı W. Schermerhorn'un rızasıyla "O" kod adlı Hollanda gölge ordusunu kurdu; örgüte ajan alımı ve ajanların eğitimi işlerini halletti ve gizli silah zulaları oluşturdu.[9]

1896 doğumlu Louis Einthoven, savaştan önce Rotterdam polisinde kıdemli memur olarak görev yapmış ve savaş sırasında Alman işgalcilere karşı yürütülen aktif direnişte yer almıştı. Einthoven 1973 yılında ölünceye kadar, ateşli bir Soğuk Savaş taraftarı olarak kaldı; komünizm tehlikesini her fırsatta vurgulamaktan vazgeçmedi. Gladyo ve BVD ajanlarının ideolojik anlamda güvenilirliklerini kontrol edebilmek için "güvenlik kontrolleri" denen bir yöntem geliştirdi. Einthoven BVD şefliği pozisyonu sayesinde, salt çok gizli görevini mükemmel şekilde perde altına gizleme olanağı yakalamakla kalmıyordu. Bu aynı zamanda ona her iki birimi yönettiği 16 yıl boyunca, potansiyel düzeyde de olsa, gladyatörleri işgal durumu olmaksızın yurtiçi operasyonlarda kullanabilme imkânı veriyordu. Einthoven sürekli olarak, gizli ordusuna Sovyetler Birliği ajanlarının sızabileceği kaygısıyla yaşıyor ve bu nedenle karşı istihbarata büyük önem veriyordu. Hollandalı eski bir Gladyatör "Einthoven'ın BVD ve O şefi olarak çift göreve sahip olması elbette bizim için çok değerliydi" diye anımsıyordu.[10] Pek çok yurtiçi gizli servis gibi BVD de Hollanda toplumunda devlet ve hükümet için tehlike arz edebilecek bireyler hakkında casusluk faaliyetleri yürütme ve aşırı sağ ve aşırı solun siyasi hareketlerini takip edip raporlama görevine sahipti. Bugün itibariyle Einthoven'in gizli servisi

hakkında hiçbir belge ya da ifade elde edilememiş durumda ve servisin neler yaptığı tamamen belirsiz.

Hollanda'nın iki gizli ordusu; biri Einthoven tarafından yönetilen ve doğrudan BVD'ye bağlı olan, diğeri de Somer tarafından yönetilen ve Villa Maarheeze'de bulunan iki ordu, 1948'de MI6'yla resmi bir işbirliği anlaşması yaptı. Gizli gölge işbirliği kapsamında benzer bir anlaşma da 1949'da yeni kurulan CIA ile yapıldı. Anlaşmaların, diğer gölge ordu ülkelerinde olduğu gibi, Hollandalı iki izli orduyu Sovyet işgalinin olmadığı bir ortamda komünizmle ve sol siyasi partilerle mücadeleye yönlendirip yönlendirmediği konusu da, bugün hâlâ belirsizliğini koruyor.[11] Ancak 1990'da Hollanda gölge şebekesi ortaya çıkarıldığında, bu gizli anlaşmalar Hollanda'da büyük tartışma yarattı. Bağımsızlık ilkesine önem veren Hollandalı siyasetçilerin kabul edilemez gördüğü bir soru, MI6 ve CIA'nın Hollanda gizli ordusunu yönetip yönetmediği sorusu özellikle ön plana çıktı. 1992'de ismi belirtilmeyen eski bir Hollandalı gladyatör, bu nedenle, Londra ve Washington'la kurulan yakın bağlara karşın Hollanda gizli ordularının her zaman bağımsızlığını koruduğunu ifade etmekteydi: "Ne İngiliz ne de Amerikan gizli servisleri gölge ordumuza ajan sokmaya muktedir olabilirdi. Bu böyle olmak zorundaydı. Çünkü eğer şebekenin, mesela İngilizler tarafından kullanılmasına izin verilseydi, hiç kimse artık onun bir parçası olmak istemeyecekti."[12] Hollandalı başka bir eski ajan, gizli ordunun keşfinin ardından "CIA ülkemizdeki gizli ordunun gücü hakkında sadece yüzeysel bir bilgiye sahipti" iddiasında bulunacaktı.[13] Aynı dönemde bu iddialarla çelişen bazı söylentiler de ortaya çıktı. Bunlara göre, tüm Batı Avrupa'daki gizli askerlerin çok gizli statüsündeki kimlik bilgileri, Hollandalı gölge askerler dahil, CIA ve MI6 tarafından bilinmekteydi.

1948'de denizaşırı yerlerde gerçekleşen dramatik olaylar komutan Somer'i Hollanda'daki gölge faaliyetlerden uzaklaştırdı. Hollanda'nın en zengin ve en eski sömürgesi Endonez-

ya o sıralarda, tıpkı Avrupa'nın diğer kolonileri gibi, bağımsızlığı için gözü kara ve başarılı bir mücadele yürütüyordu. General Spoor'un emirleri doğrultusunda, örtülü faaliyet uzmanı Somer Uzak Doğu'ya gitti ve 1948 yılı bahar aylarında Endonezya'daki Hollanda askeri gizli servisi, korkunç NEFIS'ın direktörlüğüne atandı. NEFIS acımasız örtülü faaliyet operasyonları düzenledi; ancak 1949'da Endonezya'nın Hollanda'dan ayrılmasına ve bağımsızlığına kavuşmasına engel olamadı. Somer Hollanda'ya dönüp "kendi" servisi, IB ve savaş anıları hakkında bir kitap yazdı. 1950'de *Sij sprongen buj nacht* (Geceyle birlikte sıçradılar) adıyla yayımlanan kitapta sayısız ajanın ismi veriliyor ve çeşitli örtülü faaliyet operasyonları anatılıyordu. Hollanda Savunma Bakanlığı daha sonraları Somer'i bu açıklamaları nedeniyle eleştirdi.

Eski bir gizli asker, her iki Hollanda gölge yapısı konusunda da "hükümetin hiçbir şeyden haberi olmadığını" iddia ediyor ve ekliyordu: "Sadece devlet yönetimindeki birkaç Genel Sekreter gelişmeler hakkında bilgilendiriliyordu; çünkü onların üssü bakanların her an değişme olasılığı vardı."[14] Elde edilebilen delillere göre, gölge komutanlar güvendikleri takdirde, sivil başbakana ve savunma bakanlarına de gizli orduyla ilgili bilgileri vermekteydi; ayrıca Genelkurmay Başkanı ile Hollanda dış ve iç gizli servislerinin müdürleri de konudan haberdardı. Adı belirsiz bir başka gölge ajan "Siyaset bazen değişik insanların iktidara gelmesini sağlar" diyordu. "Yeni bir yetkilinin her şey hakkında bilgilendirilmesi normaldir. Bununla birlikte, bu tür hassas meselelerde sivil yetkililer bir istisna olarak görülmelidir ve öncelikle, hangi yiğidin yoğurdu nasıl yediği öğrenilmek zorundadır!"[15] Parlamento ve onun özel komiteleri konunun tamamen dışında bırakıldı. Ne "Gizli Servis ve Güvenlik Servisi Daimi Komisyonu" ne de "Gizli Servis ve Güvenlikle İlgili Bakanlık Komisyonu" 1990 açıklamalarından önce, gölge yapıların varlığından haberdar edilmişti.[16]

Gizli ordunun komutanlığına Somer yerine, 35 yaşındaki

Hollanda süvari alayı eğitmeni J. J. L. Baron van Lynden seçildi. Bir halef bulmak kolay olmadı. BI'nın eski kıdemli üyelerinin çoğu, gizli yaşamın bütün sakatlıklarına ve çifte standartlarına yeniden maruz kalmaktan çekinerek görevi reddetti. Baron van Lynden, 1 Haziran 1948'de Somer'in yerine Hollanda gölge yapısı G7'nin şefliğine resmen atandığında; istihbarat topluluğundakiler bu seçime hayli şaşırdı. Çünkü van Lynden, selefi Somer'in aksine, bu alana tamamen yabancıydı. İsmi IDB Direktörü Fock tarafından önerilmişti; Fock 40 yıl sonra bu seçimi "keşfimle gurur duyuyorum" sözleriyle ancak ve Hollanda gölge ordusu komutanının mükemmel kişilik özelliklerini öve öve bitiremeyecekti.[17] Van Lynden'in becerisinin kaynağı savaş dönemi direnişiydi. 1940'ta Almanlar tarafından tutsak edilen 2000 kişilik bir grup içinde, işgalcilere karşı hiçbir faaliyet yürütmeme sözü vermeyi reddeden 50 kıdemli Hollandalı askerden biriydi ve ardından tutuklanarak Almanların savaş kamplarına yollanmıştı. Polonya'daki Stanislau hapishanesinde Britanya Savaşı kahramanı Airey Neave ile tanışmıştı. İkili, savaş sonrasında da görüşmeye devam etti ve savaşın ardından SAS'ı yönetmeye başlayan Neave, 1979 yılı Mart ayında, İngiliz Parlamentosu önünde park halinde bulunan bir arabaya IRA tarafından konulan bir bombanın patlaması sonucu ölünceye kadar, bağları kopmadı. Van Lynden gölge ordu komutanı ilan edildiği sırada, Kraliçe Wilhelmina'nın kocası Prens Bernhard için çalışıyordu. Van Lynden, Kraliçe'yle ve süvari sınıfıyla ilişkilerini sürdürdü ve her iki ilişki de ona Hollanda gizli ordusu komutanlığı ana görevini örtbas etme olanağı tanıdı. 1951'de Kraliçe'nin yaveri ilan edildi ve haftada birkaç kez Hague'daki kraliyet sarayına gitmeye başladı. Baron yetenekli bir at binicisiydi ve bu tutkusunu paylaşan isimlerden biri de Prens Bernhard'dı. Van Lynden 1951'de Hague'da binicilik şampiyonu oldu ve 1955'te Rotterdam'da uluslararası engel atlama yarışlarını kazanan Hollandalı ekipte yer aldı; bu, kendisinin özellikle gurur duyduğu bir başarıydı.

Göreve başlarken çevresini saran kuşkulu bakışlara karşın, van Lynden gizli servisler topluluğuna başarıyla adapte oldu. Hayranlarından biri "güvenlik meselelerinde doğal bir yeteneğe sahipti" diye anlatıyordu. Ve Baron'u hem işte hem de kişisel yaşamında tanıyan insanlar onu tanımlarken "karakter, bilgi ve uzmanlığı" birleştiren güçlü ama dost canlısı bir kişilik portresi çiziyorlardı. Van Lynden'in soğukkanlı ve felsefi bakış açısı –savaş kampındaki hapishanede, daha sonra felsefe profesörü olacak bir kadınla "çalışmıştı"– orduda ve gizli servis alanındaki alışılagelmiş bakış açılarından farklıydı.[18] Toplulukta esrarengiz G7 biriminin Villa Maarheeze'de neler yaptığına ilişkin spekülasyonlar dolanmaya başladığında, Baron G7 adının gizlilik açısından problem yarattığına kanaat getirerek 1 Temmuz 1949'da birimin ismini SAZ (Sectie Algemene Zaken [Genel İşler Seksiyonu]) olarak değiştirdi. Van Lynden ayrıca, işgalden sonra Sovyetlerin eski direniş ve gizli servis üyelerini belirlemesinin görece kolay olacağını düşünerek, orduya yeni yüzler ve bilinmeyen isimlerin alınmasını mecburi hale getirdi; Somer'in eski arkadaşlarının pek çoğunun yerine, bilinmeyen adamları getirdi.

Van Lynden görev süresi boyunca, gölge ordunun teknik teçhizatı için daha fazla paraya ihtiyacı olduğunu ifade etti. Özellikle iletişim makinaları pahalıydı. Genelkurmay Başkanı Kruls, henüz 1946'da bu tür bir fon talebinde bulunmuştu. Para 1948'de, Lynden Somer'in görevini devraldıktan sonra geldi ve ardından, gerekli donanıma sahip teçhizat Hollandalı teknoloji firması Phillips'in ilgili bölümleriyle yürütülen ortaklaşa çalışma sonucu geliştirildi. Lynden işbirliği karşılığında SAZ'ın yüksek teknoloji ürünlerinin geliştirilmesinde rol alan Phillips teknisyenlerinin Endonezya'daki acımasız sömürge savaşına gönderilmemelerini sağladı.[19] İlginçtir ki; van Lynden'e, yani SAZ gölge ordusunun liderine, Hollandalı arkadaşı ve BVD komutanı Einthoven'in yönettiği ikinci ve daha esrarengiz ordu hakkında bilgi verilmemişti. Kendisine Hollanda'da Einthoven komutasında ikinci bir paralel gölge

şebeke bulunduğu bilgisini, 1949 yılında bir Londra gezisi sırasında İngilizler verdi.[20] Fevkalade şaşıran van Lynden derhal iki gizli ordunun eşgüdümlenmesini isteyerek, aksi takdirde ciddi karışıklıklar yaşanacağını ifade etti. Bu tavsiyeye uyuldu ve van Lynden'in SAZ'ı Einthoven'in gölge şebekesiyle bir araya getirilip Hollanda gizli ordusu "İstihbarat ve Harekâtlar" (Intelligence en Operations), kısaca I&O çatısı altında toplandı. 1990'da Hollanda gölge şebekesi bu adla anılmaktaydı. Bununla birlikte iki dal ayrı tutulmaya devam edildi. SAZ ağı I birimiyle eşanlamlı hale gelirken, Einthoven'in gölge şebekesi O birimi oldu. Dahili kaynaklara göre, kendi gizli gündemine göre çalışan Einthoven, biriminin van Lynden'in SAZ'ıyla ortaklaştırılmasına hayli içerlemiş ve harekâtların başında olduğu süre boyunca istihbarat ve harekâtlar arasındaki işbirliğinin asgari düzeyde kalmasına özen göstermişti.[21]

Hollandalıların İngilizlerle yaptığı gizli anlaşma uyarınca, I&O'nun genel görevi Hollanda'nın dış güçler tarafından işgal edilmesi durumunda gölge bir ordu olarak faaliyet göstermekti. Hollandalı eski bir ajan, daha sonraları bu durumu "O sıralarda ana tutum, her iki ulusun da [İngilizler ve Hollandalılar] zor zamanlardan geçtiği ve İngilizlerin bu alandaki uzmanlıkları sayesinde sorunu çözecekleri düşüncesiydi" diye anlatıyordu.[22] Gölge şebekenin görevleri Hollandalılar arasında paylaştırıldı. Van Lynden komutasındaki İstihbarat (I) birimi, işgal altındaki yerlerden istihbarat toplama ve iletme, sürgün üslerini hazırlama ve yönetme ve kraliyet üyelerinin, hükümetin ve I&O personeli dahil güvenlik aygıtının kaçış operasyonunu belirleme işlerinden sorumluydu. Einthoven komutasındaki Harekâtlar (O) biriminin görevi, sabotaj ve gerilla operasyonları düzenlemek, yerel direnişi güçlendirmek ve yeni bir direniş hareketi oluşturmaktı. En önemlisi O, barış zamanında da halkın komünizm tehlikesine karşı hassas davranmasını sağlama yükümlülüğüne sahipti. O, bu nedenle, silah ve patlayıcı kullanımı dahil örtülü faaliyet operasyonları

eğitimine tabi tutuldu ve bağımsız gizli silah depolarına sahipti.[23] Hollanda gölge şebekesinin çoğu harcaması Hollanda Savunma Bakanlığı'nın örtülü ödeneğinden karşılanıyordu ve harcamalar bizzat Genel Muhasebe Departmanı (Algemene Rekenkamer) başkanı tarafından kontrol ediliyordu.

Van Lynden görevde olduğu süre boyunca, SAZ Gladyo biriminin işgal durumunda Hollanda hükümetini ve diğer seçkin bireyleri nakledeceği uygun bir sürgün üssü bulunması için aktif bir çalışma yürüttü. İkinci Dünya Savaşı'nda güvenli bir yer olan İngiltere'nin gelecekteki savaşta da güvenli bir yer olarak kalacağı varsayılamazdı. Lynden uzun süre uygun yer arayışını sürdürdü. Sonunda, Avrupa'da sadece Büyük Britanya ve İber Yarımadası'nın bu potansiyele sahip olduğuna, ancak deniz aşırı ülkelerden Karayipler'deki Hollanda sömürgesi Curaçao'nun, Birleşik Devletler'in ve Kanada'nın üs için daha güvenli yerler olduğuna karar verdi. Van Lynden 1950'lerin başında, Birleşik Devletler'e çeşitli geziler düzenledi. Üs, bir sanayi bölgesi, önemli bir askeri yerleşke gibi stratejik bölgelerin yakınlarına kurulamazdı; çünkü buralar olası Sovyet işgalinde ilk hedef alınacak yerler arasındaydı. Üssün ABD'deki yeri bugün bilinmemekle birlikte van Lynden'in bir üs bulduğu ve Hollanda yönetimine ait önemli belgelerin bir kopyasının çıkarılıp, bu gizli sürgün üssüne yollandığı biliniyor. Hollandalı gölge şebekenin karargâhı ABD'de CIA'nın rızasıyla kurulmuştu. Hollandalı eski bir yetkili, CIA'nın bu işe gönülsüz olduğunu ifade ederek, ilk bağlantıda "zamanı geldiğinde, konuşulur" denildiğini belirtmekteydi. "Ama biz konuşmanın o dönem yapılması için ısrar ettik. CIA, birkaç ay sonra nihayet bize istediğimizi vermeye razı oldu." Ve ardından Hollanda gölge komuta merkezi ABD'de kuruldu.[24]

Van Lynden bununla da yetinmeyip, faşist diktatör Franco yönetimindeki İspanya'da gizli bir sürgün üssü daha kurdu. Hollandalı eski bir gizli asker "İzin verse, sürgün üssümüzü Franco'nun evinde bile kurabilirdik" diye hatırlıyordu.[25] Göl-

ge komutan van Lynden, gölge komutan Einthoven'ı hassas görevi yerine getirmeye ikna etti ve ikincisi 1959'da turist sıfatıyla İspanya'ya giderek, Hollanda'nın eski İspanya büyükelçisi W. Cnoop Koopmans vasıtasıyla gizli bir Hollanda sürgün üssü inşa etti. Bugün hâlâ konuyla ilgili kanıtlar bölük pörçük bilgilerden oluşuyor. Hollanda sürgün üssü için Kanada ve Büyük Britanya'yla da bağlantıya geçilmiş gibi görünüyor. Bununla birlikte işgal sonrası kaçış hazırlıkları üzerinde ciddiyetle durulduğu bilinen bir gerçek; görev için hazır bekleyen gemiler ve uçaklar dahi vardı. Eski bir Hollanda Deniz Kuvvetleri mensubu ve gölge ordu askeri, 1990'da şebekenin ortaya çıkarılmasının ardından "1950 civarlarında, denize dayanıklılıklarını ölçmek için birkaç yat denediğimi hatırlıyorum" diyordu.[26]

İngilizlerle arasındaki güçlü bağın sembolü olarak, SAZ'ın resmi ambleminde Somer'in "asla vazgeçmeyeceğiz" vecizesinin yanına bir Tudor gülü iliştirildi. Bununla birlikte, eski bir gizli asker Hollanda'nın bağımsızlığına vurgu yaparak "Bir sonraki savaşta İngiliz komutası altında savaşmak gibi bir niyetimiz yoktu" diyordu. "Van Lynden çok güçlü biriydi. Onu bir kenara atamazlardı. Daha sonraları, 1950'lerin sonlarına doğru, giderek daha önemli bir role sahip olmaya başlayan Amerikalılar da bunu yapamazdı. Ancak van Lynden, taraflar arasında bir anlaşmaya varılması gerektiğini fark etmişti ve onun mantığına göre, biriminin bağımsızlığını koruyarak ortak çalışma yürütmek, ilgili şeflerin kabiliyetine bağlı bir durumdu."[27] NATO gölge koordinasyon ve planlama merkezleri ACC ile CPC'nin çok gizli toplantılarında, Hollanda Gladyosu I&O kendisini, iki kolu bulunduğu halde uyumlu çalışan tek birim olarak tanımlardı. Hollandalılar, baskın MI6 ve CIA ile nasıl çalışılacağı konusunda deneyimliydi; çünkü savaştan sonra Birleşik Krallık, Birleşik Devletler ve Hollandalılar gizli işbirliğini, üç ülkenin de birer temsil hakkına sahip olduğu TCH adlı üçlü bir gizli forumla şekillendirmişlerdi. 17 Mart 1948'de bu gizli koordinasyon ko-

mitesinin oluşturulmasına paralel olarak; Birleşik Krallık, Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve Fransa'da olası Sovyet işgaline karşı gerekli hazırlıkları barış döneminde gerçekleştirmek üzere, daha önce belirtilen WUCC kurulmuştu. 1951 yılı Nisan ayında, erken dönem gölge komuta merkezi WUCC, fonksiyonlarını, Hollanda gizli servisinin de temsil edildiği CPC'ye devretmişti.[28]

Van Lynden görevde olduğu süre boyunca, Avrupa gizli servisleri ve onların gizli orduları arasındaki bağlantıları aktif olarak destekledi; uluslararası kaçış ve takip atlatma rotalarının çizilmesi konusunda işbirliğinin zorunlu olduğunu her zaman savundu. Baron, Hollanda gizli ordusunun komutanı olduktan sonra, bu amaçla Avrupa'ya yıllarca kapsamlı geziler düzenledi. Çabaları nedeniyle tüm gizli servislerden büyük övgüler aldı ve bundan cesaret alarak, CPC'nin ilk sekreteri olmayı istediğini açıkladı. Ancak liberal ve açık fikirli van Lynden'e fazla itimat etmeyen İngilizler, onun sekreter ilan edilmesini engelledi.[29] CPC üyeleri Büyük Britanya, Birleşik Devletler, Fransa, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda 1957'de van Lynden'in katılımıyla "Six Powers Lines Committee" (Altılı Kuvvetler Hatlar Komitesi –ç.n.) oluşumunda yer aldı. Komitenin temel görevi, gölge hazırlıkların uluslararası iletişim ve kaçış hatlarıyla ilgili bölümünü koordine ve organize etmekti. 'Six Powers Lines Committee' 1958'de Paris'te ACC haline geldi. ACC, değişik şebekelerin katılımıyla, uluslararası düzeyde gerçekleştirilen gizli Gladyo uygulamalarını koordine etti. ACC'nin işgal durumunda kullanılmak üzere Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık'ta birer üssü bulunuyordu; işgal altındaki bölgede bulunan birimler buradan harekete geçirilecek ve yönlendirilecekti. ACC talimnameleri, gölge askerlere verilecek ortak örtülü faaliyet prosedürlerini, şifreleme ve frekans atlamalı iletişim tekniklerini, havadan atlama ve iniş eğitimlerini kapsıyordu. ACC başkanı her iki yılda bir değişiyordu. Hollanda Gladyosu I&O, TCH, CPC ve ACC vasıtasıyla hem CIA hem de MI6 ile geçerli

bağlantılara sahipti.[30]

CIA ve MI6, 1950'lerle birlikte örtülü faaliyet operasyonlarında daha yakın bir işbirliğine gitti ve 1953'te, İran'da petrol kazancının bir bölümünü halka dağıtmayı planlayan Musaddık hükümetini devirdi. CIA ve MI6 gizli servisleri bir yandan da, Avrupalı komünistlerin ve Sovyet gizli servisinin aynı tekniği Batı Avrupa üzerinde uygulaması korkusunu taşıyorlardı; dolayısıyla eski kıtadaki gizli ordularına önemli vasıflar atfetmeye başladılar. 1953'te CIA, van Lynden'e biriminin daha profesyonel hale gelebilmesi için yapılması gereken değişiklikleri içeren bir talimname yolladı. Eski bir ajan, sonraları, "Bu tam tamına bir mavi kopyaydı, kalın mavi kitaplar koleksiyonuydu" diye anlatacaktı. "Van Lynden metinlerin satır satır üzerinde durdu. Sovyetlerin Doğu Avrupa'da uyguladığı, yönetimi ele geçirme teknikleri hakkında bilgiler içeriyorlardı. Sovyetlerin özel olarak ne tür insanlara odaklandığıyla ilgili örneklemeler vardı. Dolayısıyla bu tür insanlar gizli ajan yapılmamalıydı. Van Lynden bu doğrultuda, Somer tarafından göreve alınan bazı ajanların örgütle ilişkisine son vermek zorundaydı."[31]

Ancak van Lynden, CIA'nın yanı sıra Hollanda güvenlik aygıtının da baskısına maruz kalmaktaydı. Hollanda gölge yapısının oluşumunda, Somer ve Lynden'in üssü olarak aktif biçimde yer alan General Kruls, Hollanda ordusunun gelecekteki görev ve organizasyonu konusunda Savunma Bakanı H. L. Jakob'la aralarındaki ciddi fikir anlaşmazlıkları nedeniyle 1951 yılı Şubat ayında görevden alındı. Genelkurmay Başkanlığı görevine Kruls'un ardından, Hollandalı ordu mensuplarının hoşlanmadıkları bir isim, General B. R. P. F. Hasselmann atandı. Van Lynden kişisel olarak Hasselmann'dan hoşlanmıyordu. Hasselmann savaştan önce bile Alman yanlısı tutumlarıyla biliniyordu. Savaştan sonra, Hasselmann'ın 1940'taki Alman işgalinden önce Hollanda Genelkurmayı'nda bir hain olarak yer aldığı söylentileri dolaşmaya başlamıştı. Hollanda'nın teslim olmasının ardından Hasselmann

Almanlarla işbirliği yapmış ve van Lynden'in de dahil olduğu diğer bütün askerlere aynı şeyi yaptırmaya çalışmıştı. Van Lynden reddetmişti. 1942'de Alman işgal ordusu sert bir konsolidasyon sürecinden geçirilmiş ve ordu içindeki Hollandalı subaylar –ve Hasselmann– savaş kampları hapishanelerine gönderilmişlerdi. Hasselmann, Stanislau'da van Lynden'le karşılaşmıştı. Hasselmann burada da Almanlarla işbirliğine gitmiş, böylelikle hapishane içinde lider bir pozisyona atanmıştı. Savaştan sonra Hasselmann, Alman işgalcilerle işbirliği yaptığı için Hollanda ordusundan uzaklaştırıldı. Ancak bu karara başarıyla itiraz ederek, pek çok kişinin şaşkın bakışları altında orduya dönüp, Savunma Bakanlığı'ndan ardı ardına terfiler almaya başladı.

Hasselmann'ın 1951'de göreve atanmasının ardından, Van Lynden'in üyesi olduğu Hollanda süvari sınıfı, artık resmen patronları olduğu halde, üyelerden hiçbirinin işbirlikçi General'le el sıkışmamasına karar verdi. Van Lynden bölüm şefi olarak, resmi prosedürler gereği yeni komutanıyla bir araya gelmek zorundaydı. Öyle endişelendi ki, istifa etmeyi bile düşündü. Sonunda toplantıya gitti; neyse ki General Hasselmann kendi elini uzatmayacak kadar akıllı biriydi.[32] Hasselmann izleyen yıllarda Van Lynden'in daha üst mevkilere terfi edilmesine defalarca engel oldu. Ciddi bir iç gerilim ortaya çıktı ve nihayetinde, o sırada Genel İşler Bakanlığı'nda Genel Sekreter konumunda olan Fock duruma müdahale etti. Yıllar sonra Fock olayı "Hasselmann'la oldukça kaba bir tavırla ve açık açık konuşmuştum" diye anlatacaktı. İki adam izleyen yıllarda karşılıklı olarak mesafelerini korudular.[33] Savunma Bakanlığı'ndaki iç mücadeleye karşın, van Lynden görevine odaklanmayı sürdürdü. Hollandalı eski bir gizli asker, Sovyet kuvvetlerinin 1964'te Macaristan'ı işgal edişlerini hatırlatarak şöyle diyordu: "O gün van Lynden ofise girdiğinde tüm personel şaşkınlık ve heyecan içinde bekliyordu. Sakince şöyle dedi: 'Bu şey için yıllardır hazırlık yapıyorduk. Neden hepiniz böyle endişelisiniz?' Aslında 1956'da operasyonel

hale gelebilirdik diye düşünüyorum."[34]

Soğuk Savaş'ın bir başka tarihi anı, Van Lynden'i endişelendirmeyi başardı. 1961'de İngiliz ajanı Feorge Blake'nin, 1950'lerin başlarından itibaren Ruslar için çalıştığı açığa çıkarıldı ve olay hem Londra'da hem de Hollanda gizli ordusu içinde hatırı sayılır bir panik havası estirdi. Hollandalı eski bir gölge asker, "Bu açığa çıkarıldığında, van Lynden ölümüne panikledi" diye anlatıyordu. İngilizlerle kuvvetli işbirliğinin bir parçası olarak Blake, İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından Hague'la birkaç ay geçirmiş ve gizli operasyonlarda yer almıştı. Blake o süre zarfında Wassenaar'daki Villa Maarheeze'de de bulunmuştu. Daha sonra Gladyo komutanı olan Van Borssum Buisman, Blake'le konuşmuştu. Adı belirtilmeyen bir ajan, sonraları, Blake'in Hollanda gizli ordusuna "ait yerleri ve insanları bildiği söyleniyordu" diye iddia edecekti. Bu iddianın aksine, Blake 1992'de Moskova'daki sürgün yerinde eski SAZ üyeleriyle yaptığı bir sohbette şöyle diyordu: "Bu [gölge] faaliyetlerle ilgili hiçbir şey bilmiyordum. Ve Sovyetler bana hiçbir zaman böyle bir soru yöneltmediler. Bu nedenle [Hollandalı gizli askerlerin] endişelenmesi gereksiz. Van Borssum Buisman ismi bana hiçbir şey ifade etmiyor."[35]

Van Lynden, SAZ ve Hollanda Gladyosu'nun 'I' dalını 14 yıl boyunca yönettikten sonra Mart 1962'de istifa etti. Kraliçe'nin kendisinden istediği tam zamanlı bir görevi yerine getirmek üzere Kraliyet Sarayı'na geri döndü. Van Lynden 1989 yılı Eylül ayında 76 yaşında öldü. Soğuk Savaş'ın doruğa ulaştığı 1962 Küba füze krizi döneminde Hollanda gölge yapısı I&O'nun her iki komutanı da değişti ve örgüt yeniden yapılandırıldı. Louis Einthoven 14 yıl boyunca Hollanda gizli ordusunun O kanadını yönettikten sonra 66 yaşında hem BVD'yi hem de O kolunun liderliği ve komutanlığını bırakıp emekli oldu. 12 yıl sonra da öldü. Nisan 1962'de yerine Tümgeneral M. De Boer atandı. Boer, Einthoven'in görevde olduğu sürece köstek olduğu I ve O arasındaki ilişkileri iyileştirmek üzere, bizzat Hollanda Genelkurmay Başkanı van den

Wall Bake tarafından bu göreve getirilmişti. İki yıl sonra, Savunma Bakanlığı'na bağlı bir komisyon Dr. Marius Ruppert başkanlığında De Boer'in bu görevi başarıya ulaştırıp ulaştıramadığını araştırdı. Üç kişiden oluşan komisyonda Rupert'in yanı sıra Fock ve Koramiral Propper bulunuyordu.

Hollanda Parlamentosu üyesi ve kıdemli kraliyet danışmanı Ruppert iki gizli ordunun işbirliğine ilişkin raporunu 1965'te sundu. Bulguları içler acısıydı. Hollanda gölge yapısının iki kanadının zayıf işbirliğinden bahsettikten sonra Ruppert, bir "I&O Koordinatörü" pozisyonu oluşturulması önerisini getiriyor ve bu pozisyona kendisini aday gösteriyordu. Ruppert ayrıca, De Boer'in "O" birimi şefliğinden alınması tavsiyesinde bulunarak bu göreve de talip olduğunu belirtiyordu. Hollanda Başbakanı J. Zijlstra'nın direktifleri doğrultusunda Ruppert 1967'de Hollanda gölge ordusunun O dalının şefliğine getirildi ve 1975'e kadar bu görevde kaldı.36 1990'daki Gladyo açıklamalarının ardından Fock kendisiyle yapılan bir söyleşide gizli komisyonun üyesi olduğunu teyit etti, ancak neler tartışıldığını hatırlayamadığını iddia etti. Sadece belirli zamanlarda Ruppert'in Zeist köyündeki villasında toplandıklarını belirtti.

Ruppert'in manevrası, Hollanda gölge ordusunun I dalı SAZ için tam bir şoktu. Hollanda gölge yapısının eşit olmayan iki kanadı arasındaki küslük; özellikle Ruppert'in O komutanlığı ve O&I koordinatörlüğü çifte rolü nedeniyle O'nun güç ve pozisyonunu I aleyhine yükseltmesi sonucu arttı. Ruppert, NATO bağlantılı uluslararası ACC ve CPC gölge komitelerinde, I&O'nun ağırlıkla O tarafından temsil edilmesini sağladı. I ve O arasındaki işbirliği daha sonraki yıllarda da aynı vasatlıkta devam etti. Ruppert'in ikili rolüyle ilgili gerginlikler ancak I&O'ya yeni bir koordinatör atandığında gevşedi. Ruppert'ten sonra bu pozisyona, sürekli olarak, emekli Deniz Kuvvetleri subayları getirildi. Deniz subayları, yeraltında ikinci bir kariyer yapacak kadar erken bir yaşta, 55 yaşında emekli oluyorlardı. 1975'te, tüm Gladyo modeline ay-

kırı düşecek biçimde O'nun başına, bir Sosyalist olan Th. J. A. M. van Lier getirildi. Van Lier savaştan sonra İşçi Partisi milletvekili olarak Hollanda Parlamentosu'na girmişti. Ardından, illegal gizli servis Albrecht'in şefliğini yapan van Lier, bu görevi nedeniyle daha sonra tutuklanmıştı. Söylenenlere göre, Van Lier'in görevde bulunduğu süre içinde I&O'nun yıllık bütçesi yaklaşık 3 milyon Hollanda Florini'ydi. Bununla birlikte birimler sayıca genişlemiş ve Hollanda'nın iki gölge yapısı arasındaki işbirliği güçlenmişti. 1990'da şebeke açığa çıktığında, daha sonraki komutanların isimleri, muhtemelen hâlâ hayatta oldukları ve kamu görevlerine devam ettikleri için gizli tutulduğundan, 1980'li yıllar boyunca Hollanda Gladyosu'nu kimin yönettiği hâlâ bilinmiyor.

Hollanda Gladyosu'nun sadece O dalı değil I dalı da, 1962'de belirgin değişiklikler yaşadı. Somer ve van Lynden'in ardından I dalının komutanlığını 1962 Mart ayında van Borssum Buisman devraldı. Uzun boylu bir süvari olan van Borssum Buisman, bıyığı ve sarı saçlarıyla tipik bir Hollandalı görüntüsü çiziyordu. İkinci Dünya Savaşı'nda P. J. Six komutasında, Hollanda savaş dönemi gizli servisi BI (Bureau Inlichten) ile Hollanda direniş örgütü OD (Ordedienst) arasında liyezon subayı olarak görev yapmıştı. Van Borssum Buisman bu görev esnasında, 1944 yılı Şubat ayında, Almanlar tarafından ele geçirilerek çeşitli Alman hapishanelerinde tutuklu kaldı. Ancak sorgulamaların hiçbirinde Hollanda direniş üyelerinin kimliklerini açığa vurmadı. Almanlar tarafından ölüme mahkûm edildikten hemen sonra, Almanya'ya doğru yol alan bir trenden atlayarak kaçmayı başardı. Yaralı biçimde Hollanda'ya varıp Six'le bağlantı kurdu. Bu başarı, bazı Almanların gözünde van Borssum Buisman'ın Hollanda'nın en iyi gizli ajanı haline gelmesine yol açtı.

Van Borssum Buisman gizli işleri savaştan sonra da bırakmadı ve ilk olarak Seylan'a gönderildi. Burada özel bir birimle belirli bir süre Endonezya hizmeti için boşu boşuna bekledi. Hollanda'ya döndükten sonra I'nin ilk komutanı Somer,

Buisman'ı gizli gölge şebekeye aldı. Buisman 1950'lerde, Van Lynden döneminde SAZ'ın ikinci komutanıydı. Ana görevleri arasında Hollanda'nın Belçika ve Fransa üzerinden Franco'nun İspanyası'na kaçış rotalarının düzenlenmesi bulunuyordu. Rota üzerindeki yerlerden, örgüte ajanlar bulup onları eğitti; Fransa'daki ajanlar genellikle sürgün edilen Hollandalılardan ya da daha önce Hollanda'da yaşamış olan Fransızlardan oluşuyordu. I şefliği pozisyonunu 1970 yılı Mayıs ayına kadar elinde bulundurdu. Sonra emekli oldu ve 1991 şubat ayında 77 yaşında öldü. Avrupa'daki gizli Gladyo şebekelerinin açığa çıkmasının ardından, Buisman'dan sonra O komutanlığına J. W. A. Bruins'in getirildiği ve kendisinin gizli orduyu Mayıs 1970'ten Aralık 1981'e kadar yönettiği açıklandı. I&O'nun muhtemelen hâlâ hayatta olan daha yakın dönem komutanlarının isimleri açıklanmadı.[37]

I&O'nun sahip olduğu gücün boyutları hâlâ bulanıklığını koruyor. Eski bir Hollanda gizli ordu üyesi, şebekenin örtüsü kaldırıldıktan sonra "Bir gölge yapının inşa edilmesi her zaman yıllar sürer ve eğitim öğretim alanında büyük yatırımlar yapılmasını gerekli kılar. Bu nedenle ajanlarınızla dikkatlice ilgilenmek, onları nihai savaş için sakladığınız en iyi birliklerinize nasıl davranıyorsanız öyle davranmak zorundasınızdır" diye açıklıyordu.[38] İfadelere göre, SAZ'ın daimi grubunda 25 kadar personel vardı, ek olarak 150 eğitimli SAZ ajanı bulunuyordu. O'nun daimi personeli sadece 20 kişiydi, ek olarak gerilla savaşı, patlayıcılar ve sabotaj operasyonlarında uzman 150 eğitimli O ajanı bulunuyordu. Bu rakamlara göre, Hollanda gölge şebekesi I&O, savaş durumunda yeni üyeler bulup eğiterek gizli orduyu genişletecek olan 350 kişilik bir çekirdekten oluşuyordu. İşgal koşulları altında pazarlık yapabilmeleri için komutan van Lynden ajanlarına altın ve elmas temin etmişti. Komutan Einthoven Hollanda ulusal bankasında altın almış ve İspanya ile Birleşik Devletler'deki sürgün üslerine yollamıştı.

Kural olarak, gladyatörlerin eşleri ve en yakın akrabaları-

nın bile gizli gölge orduların varlığından haberdar edilmeleri yasaktı. Van Lynden bu nedenle adamlarına, gizli yaşam için hem kılıf hem telafi işlevi görecek kapsamlı hobiler edinmeleri tavsiyesinde bulunuyordu. Kendisi binicilikte usta olmanın yanı sıra bir kuş uzmanı olarak da kapsamlı bir hobi geliştirmişti. Komutan van Borssum Buisman nümizmatiğe aşıktı ve madeni paralar konusunda uzmanlaşmaya çalışıyordu. Tüm ajanlar "ihtiyacın kadar bil" ilkesini izleme kati emrine tabiydi, bu sebeple aktif gölge ajanlar parçası oldukları gizli Avrupa ordusunun yapısı ve ayrıntılı modeli hakkında genellikle belli belirsiz bir fikre sahipti. Yabancı gizli savaş uzmanları, hepsinden önce de İngilizler eğitimlerde yer alıyorlardı. Hollandalı savaş muhariplerinden biri İngilizlerle bağlantısını anlatırken "ben de küçük bir [İngiliz] adasına gitmiştim" diyordu. "Ama orada, direnişte geçirdiğim süre zarfında öğrendiklerimden öte, yeni hiçbir şey öğrenmedim."[39]

Gizli askerler eğitimler sırasında birbirlerine örtülü isimleriyle hitap etmek zorundaydı. Hollandalı eski bir gizli asker "Eğitimler tamamen boş zamanlarda gerçekleştirilmek zorundaydı" diye anımsıyordu. "Eğitmenle birlikte yeterli bir eğitim programı oluşturulmuştu. Sıklıkla çeşitli farklı eğitim yerlerine gidilirdi, tabii böyle şeyleri tavan arasında yapamazdınız. Eğitimler düzenli aralıklarla gerçekleştirilemezdi, çünkü bu fazlasıyla belli olurdu."[40] Zaman zaman motivasyon problemi yaşanıyordu: "İşin zor olan yanı gelecek on yıl içinde gerçekleşebilecek bir durum için hazırlanıyor olmaktı" diye açıklıyordu eski bir gizli asker. "Motivasyonunuzu tıpkı bir inanç gibi korumak zorundaydınız. Özellikle gevşeme ve barış zamanlarında bunu yapmak zordu. Öbür taraf da [komünistler] psikolojik bir savaş yürütüyordu. Bu nedenle eğitmenler nesnel bilgiler [komünizm tehlikesi] yardımıyla tetikte tutulmak zorundaydı, onlar da aynı motivasyonu alandaki ajanlara aktarıyorlardı."[41]

İki kanatlı gizli Hollanda gölge yapısı I&O'daki çok gizli dal, esrarengiz O dalıydı ve bugün bile bu dal hakkında çok

sınırlı bilgi bulunuyor. Eski bir katılımcı 1990'da şebekenin varlığı açığa çıktıktan sonra "I ve O arasındaki fark O'nun "var olmaması" gerektiğiydi, bu farklı bir meseleydi" diye açıklıyordu.[42] Hollanda gizli ordusunun tatbikatları sırasında O üyelerinin I ajanları karşısında üstünlük tasladığı ve eğitimlerden sonra akşamları sosyal ilişkiler kurmaktan kaçındıkları belirtiliyordu. "Kendilerini genellikle işgal durumunda asıl işi üstlenecek en üstün üstü insanlar olarak görüyorlardı."[43] O'yu mümkün olduğunca gizli tutmak amacıyla Hollanda yetkilileriyle kurulan tüm bağlantılar I aracılığıyla gerçekleştiriliyordu, ki bu I tarafından her zaman takdirle karşılanan bir durum değildi. O kısmen özel fonlardan, özellikle de çok uluslu firmalar ve CIA tarafından finanse ediliyordu. Bu fonların dışında, I fonu olarak gösterilen kamu fonlarından da besleniyordu. Hollanda Savunma Bakanlığı'ndan gizli I'dan ve bütçesinden haberdar olan birkaç kıdemli görevli, –van Lynden'in içerlediği konulardan biri– I'nın oldukça bayağı pahalı bir gizli ordu olduğu yanlış fikrine sahipti. Eski bir I ajanı bu gizliliği "[O] bir parça 15. yüzyıl manastırlarına benziyordu" diye tanımlıyordu. "Birbirinizi görmenize izin verilmiyordu ve herkes hücresinde tek başına oturuyordu."[44]

I, O'nun baskı makinası, patlayıcı ya da benzeri aletlere ihtiyacı olduğunda bir kalkan gibi kullanılıyordu. Bu tür durumlarda I'ya belirli bir teslimatın, genellikle de İngiltere'den gelen, nereye ulaştırıldığı bildiriliyordu. Sonra askeri bir minibüs malzemeyi I'ya ait belirli bir yere naklediyor, malzeme burada O ajanlarına teslim ediliyordu. Ancak bir şeylerin yanlış gitmesi durumunda, hem I hem de O halka açıklanmamış örgütler olduğu için tüm yükü Hollanda gizli servisleri sırtlanmak zorundaydı. 1980'lerde Hollanda'da gölge silah depoları kazara keşfedildi. Savunma Bakanı J. de Rujiter 1983'te, Rozendaal'da esrarengiz bir silah deposu keşfedildikten sonra TV kameraları önünde soruları yanıtlamak zorunda kaldı. De Rujiter gazetelerden iç soruşturma için kendisine zaman tanımalarını istemiş ve konuyla ilgili kapsamlı

bir brifing almıştı. Kamuoyuna karşı suçu yurtiçi gizli servisi BVD üstlendi. Ardından BVD'deki herkes hangi meslektaşlarının bu tür silah zulaları bulunduğunu öğrenmek istedi, böylelikle hikâyenin BVD versiyonunda zulaların gizli birim I'ya ait olduğu söylendi. Elbette bu da başka bir yalandı, çünkü gerçekte zulalar çok gizli O sabotaj ve örtülü faaliyet birimine aitti.

Eski bir ajan "I politik anlamda bağımsız bir birimken, O daha çok ideolojik yönlendirmeye tabi bir birim olarak biliniyordu" diyerek O'nun komşu Belçika'daki SDRA8 benzeri antikomünist silahlı bir birim olduğuna işaret ediyordu. Bununla birlikte bir başka eski O üyesi, bunun O'nun yasadışı bir antikomünist vuruş timi olduğu anlamına gelmediğini vurguluyordu: "Biz mücadelemizi anayasada belirtilen değerler üzerine kurduk."[45] Hollanda gölge ordusu uzmanı Paul Koedijk, O birimlerinin barış zamanlarında da Hollanda vatandaşları üzerine "bağışıklık kazandırmak" dedikleri bir faaliyet yürüttüklerini ortaya çıkardı. "Vatandaşların tam olarak neye karşı bağışık kılınması gerektiği çok açıktı: her türden görünümüyle komünizm." O ideolojik mücadele görevi doğrultusunda komünistlere yönelik kara propaganda yürütüp uydurma karalama hikayeleri yaymaktaydı ve bu amaca hizmet eden bir matbuat ağına sahipti. Eski bir asker "O içinde Sovyet işgalinin Hollanda'nın yaşadığı Alman işgalinden çok daha kötü olacağı varsayımı hâkimdi" diye anlatıyordu. "Çünkü Almanların dokunmaktan kaçındıkları bazı değerlerin, mesela aile ve dinin, Sovyet işgali halinde tehdit altına girecekti. Bizler radikal değişiklikler bekliyorduk."[46]

1990 sonlarında, İtalya Başbakanı Guilio Andreotti Batı Avrupa'daki gizli antikomünist orduları ifşa ettiğinde Hollanda şebekesinin örtüsü de ortadan kalktı. Eski bir Hollandalı gölge ordu üyesi şöyle düşünüyordu: "Aslında bu kadar uzun süre rahatsız edilmeden çalışmış olduğumuza şaşırıyorduk."[47] 1982'den beri başbakanlık görevini yürüten DCI'lı Başbakan Ruud Lubbers 13 Kasım 1990'da Hollanda parlamentosuna

yazdığı bir mektupla Hollanda'nın da gizli bir ordusu bulunduğunu teyit etti. Söz konusu ordunun "karışık sivil ve askeri bir grup" olduğunu belirten Lubbers bu ordunun hâlâ aktif olduğunu da doğruladı. Lubbers mektubunda "bu örgüt üzerinde hiçbir zaman ve hiçbir şekilde NATO idaresi bulunmadığını" iddia ediyor ve klasik gölge şebeke fonksiyonuna gönderme yaparak "Aralarında benzeri yapılara sahip ülkelerin de bulunduğu NATO üyeleriyle bağlantıların, Hollanda tarafında, bu hedeflere ulaşma yollarıyla sınırlı tutulduğunu"[48] deklare ediyordu. Hem hükümet hem de muhalefet kanadından milletvekilleri Lubbers'in mektubunun doyurucu açıklamalar içermediğinde hemfikirdi. Bazı milletvekilleri 1980'lerde kazara açığa çıkartılan ve çok sayıda el bombası, yarı otomatik tüfek, otomatik tabanca, mühimmat ve patlayıcı saklanan esrarengiz silah depolarını hatırlayarak söz konusu olayla gizli ordu arasındaki bağlantıyla ilgili daha fazla bilgi talebinde bulundu. Başkaları hükümetin en azından Parlamento İstihbarat ve Güvenlik Komitesi'ni bu gizli ordunun varlığından haberdar etmiş olması gerektiği eleştirisini getirdi.

Lubbers ve Hollanda Savunma Bakanı Relu Ter Beek daha sonra Parlamento İstihbarat ve Güvenlik Komitesi'ne kapalı kapılar ardında ilk kez Gladyo gölge şebekesi I&O hakkında brifing verdi ve saatler sonra Lubbers parlamentoya hitap etti. 1980'lerde keşfedilen gizli cephaneliklerin gizli orduya ait olduğunu doğruladı. Lubbers Hollanda gölge yapısının başbakanlara ve Savunma Bakanlarına, yani o dönem için kendisine ve Ter Breek'e karşı ortak sorumluluk taşıdığını vurguladı. "Daha önceki Başbakanlar ve Savunma Bakanları her zaman kabinelerinin diğer üyelerini ve meclisi bilgilendirmemeyi tercih etmişlerdi."[49] Başbakan toplamda 30 kadar bakanın sırrı korumuş olmasıyla onların adına gurur duyuyordu, ancak parlamento üyelerinin bir bölümü böylelikle Hollanda anayasasının ihlal edildiğini düşünüyordu. Milletvekillerinin yapılan gölge alarm hazırlıklarına genel anlamda tepki göstermedi. Ancak konunun karanlıkta tutuluyor olmasına

karşı çıktılar. Hollanda İşçi Partisi milletvekili Maarten van Traa grubu adına yaptığı açıklamada şöyle diyordu: "Ne tür yapılar bulunduğu ve NATO ile hangi ölçülerde işbirliğine gittikleri veya hâlâ gitmekte oldukları hakkında daha aydınlatıcı bilgilere ihtiyacımız var." Lubbers'in Hıristiyan demokrat Partisi'nden Ton Frinking kendisinin de Gladyo grubunun "Nato perspektifi" hakkında daha fazla bilgi edinmek istediğini söyledi. Belçika'nın son gizli gölge toplantıya başkanlık ettiklerine ilişkin son kabullerinin dikkatini çektiğini söyleyerek "Burada sorun Belçika'nın başkanlığının gerçekte ne anlama geldiğidir" dedi.

Lubbers bu gelişmelerin ardından Hollanda gizli ordusunun, Batı Avrupa'daki gölge orduları koordine eden gizli NATO komitesinin hâlâ üyesi olduğunu itiraf etti. Muhalefetteki Liberaller'den Hans Dijkstal "Böylesi bir şeyin varlık göstermiş ya da gösteriyor olması beni özel olarak endişelendirmiyor. Benim asıl sorunum Parlamento'nun dün geceye kadar bu konudan bihaber olması."[50] Bazı milletvekilleri gizli ordunun üyelerini öğrenmek istedi. Lubbers yanıt olarak kimin gizli örgüte üye olduğuyla ilgili hiçbir kişisel bilgiye sahip olmadığını söyledi. Bazı milletvekilleri bu yanıtın, kendisinin daha önce yaptığı, gizli askerleri kontrol etme görevinin Savunma Bakanlığı'yla birlikte Başbakan'a ait olduğu açıklamasıyla çeliştiğini düşünüyordu. Ancak Lubbers gizlilik ihtiyacı nedeniyle "başbakanın... herkesi bire bir araştırması durumunda... ortaya fazlasıyla ölümcül bir tehlike" çıkacağını savundu.[51] Milletvekillerinden gelen belirli sorulara cevaben Lubbers Hollanda gizli ordusu üyelerinin yakın dönemde İtalya adası Sicilya'daki İtalyan Gladyo karargâhında düzenlenen bir tatbikatta yer aldıklarını teyit etmek zorunda kaldı.[52]

Konuyla ilgili herhangi bir meclis araştırması yapılmadı veya rapor hazırlanmadı. Sadece Nisan 1992'de Hollanda gizli ordusu I&O kapatıldı. Savunma Bakanı Relus Ter Beek kişisel bir üslupla ülkeye verdikleri hizmetler nedeniyle gizli askerlere teşekkür etti.[53]

1993 yılı Aralık ayında Hague mahkemesi 38 yaşında bir adama üç yıl hapis cezası verdiğinde Hollanda geçmişten gelen hayaletlerin istilasına uğradı. Adamla birlikte Hollanda Ordusu'na mensup 44 yaşındaki bir binbaşı da suçlu bulundu. İkilinin suçu Hollanda bebe maması üreticisi Nutricia'ya 1993 yılı bahar ayında beş milyon Hollanda Florini için şantajda bulunmaktı. İlginç biçimde, davalı avukatları iki adamın, Hollanda ve diğer Avrupa ülkelerindeki gizli servislerce kurulan çok gizli gölge örgütün üyesi olduğunu iddia ediyorlardı. Hollanda Ordusu Binbaşısı savunması sırasında geçmişte polis tarafından yakalanan gölge ajanların adli ve savunma otoriteleri arasında yapılan anlaşmaya güvenebildiklerini, haklarında hiçbir girişimde bulunulmadığını öne sürdü. Geçmişte bir dizi Gladyo operasyonunda başarısızlık yaşandığını ancak bunlara dahil olanlara hiçbir ceza verilmediğini ifade ederek Hollandalı gladyatörlerin sınır dışında da faaliyetler düzenlediğini belirtti. Binbaşı ne tür görevleri ima ettiğini açıklamadı."[54]

12

LÜKSEMBURG'DA GİZLİ SAVAŞ

Üç Benelüks ülkesi içindeki en küçük ülke, büyük bir farkla Lüksemburg'dur. Tıpkı Belçika ve Hollanda gibi, Lüksemburg da İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman ordusu tarafından ele geçirilip, işgal altında tutuldu. Ancak Senato'da gizli ordu soruşturması yürüten bir komisyon oluşturan Belçika'dan ve akademik topluluğun şebekeyi araştırdığı Hollanda'dan farklı olarak, Lüksemburg'da bugüne kadar ulusal gölge orduyla ilgili çok sınırlı sayıda bilgi elde edilebildi.[1]

Başbakan Jacques Santer'in 14 Kasım 1990'da, Demokrat Parti milletvekili Charles Goerens'in öncelikli talebine cevaben parlamento önünde yaptığı açıklamaya göre, kıtadaki gölge ordular şebekesine küçük ülkeler de dahil edilmişti. Gölge ordu fikrinin oluşumu, Lüksemburg'da da İkinci Dünya Savaşı deneyimlerine dayanmaktaydı. Tıpkı Belçika ve Hollanda gibi Lüksemburg da Alman işgal kuvvetlerine karşı mücadele etmek üzere benzer bir şebeke kurmuş, ancak apar topar oluşturulan şebeke sınırlı gücü nedeniyle işgale fazla etki edememişti. Lüksemburg NATO'ya, 1949 yılında ittifakın kuruluş aşamasında katıldı; ardından gizli şebekeler askeri ittifak tarafından koordine edilmeye başladı.

Başbakan, meclise yaptığı açıklamada gizli ordu terminolojisine değinerek, "'Gladyo' kelimesi İtalyan yapısı için kullanılan bir terimdi. NATO içinde ve uluslararası anlamda kullanılan terim ise 'Stay-Behind' idi" diyordu. "Bu terim, askeri bir çatışma durumunda, yani toprakların düşman işgali altına girmesi durumunda, cephe gerisinde harekete geçmek üzere tasarlanmış bir örgüt konseptine tekabül etmektedir. Bu

konsept, NATO tarafından tasarlandı. Fikrin ilham kaynağı, İkinci Dünya Savaşı'nın işgal dönemlerinde, yani düşman kontrolü altında ve özellikle zor koşullar altında kurulan benzeri şebekelerdi." Başbakan, bir ülkenin savaşa ve potansiyel işgale bu kadar hazırlıksız yakalanmasına bir daha asla izin verilmemesi gerektiği düşüncesiyle hareket edildiğini söylüyordu: "Gelecekteki bir savaşa aynı derecede hazırlıksız girilmesini engellemek amacıyla, bu tür organizasyonların henüz barış zamanında kurulmasına karar verildi."

Parlamentodaki belli başlı milletvekilleri NATO tarafından yönetilen gizli ordunun Avrupa devletlerinin bağımsızlığını çiğnediğini düşünüyordu. Ancak, daha sonra AB komisyonu başkanlığı görevinde de bulunan Başbakan Santer durumun böyle olmadığını öne sürdü: "Orta Avrupa'daki tüm NATO ülkeleri, bu hazırlıklarda yer aldı; Lüksemburg bu uluslararası dayanışmanın dışında kalamazdı. Her üye ülkenin kendi yapılarını belirlemesine izin verildi. Yani, NATO her ne kadar gölge şebekenin başlatıcısı ve koordinatörü idiyse de, her bir ülke kendi ulusal unsurunun yöneticisi durumundaydı." Bu açıklamanın satır aralarından, Lüksemburg'un gölge şebekesinin de NATO tarafından koordine edildiği ve dolayısıyla 23-24 Ekim 1990'da Belçikalı General Va Calster başkanlığında Brüksel'de gerçekleştirilen ACC toplantısı dahil, tüm ACC ve CPC gizli toplantılarında yer aldığı sonucu çıkıyordu.

Lüksemburg'daki gizli gölge ordu ajanlarının, ne isimleri ne de sayıları açıklandı. Başbakan sadece, şebekenin Lüksemburg gizli servisi Service de Renseignements yönetiminde faaliyet gösterdiğini söyledi. "Bu gölge şebekenin ajanları, gönüllülük temelinde ve uzmanlık alanları ile yaşadıkları yerler göz önünde bulundurularak, gizli servis tarafından örgüte angaje edildiler." Başbakan, Lüksemburg gölge ordusuna da 1980'lerde modern Harpoon iletişim istasyonları sağlandığını ima ediyordu: "Doğrudan telsiz iletişimiyle yönlendirilen bu insanların görevi, bulundukları bölgenin düşman

kontrolüne geçmesi halinde, kendilerini riske ederek gizli vazifeler gerçekleştirmekti." Başbakan MI6 ve CIA'nın Lüksemburg'daki rolü konusunda ayrıntılı bir bilgi vermekle birlikte, savaş koşullarında gizli ordu ile Özel Kuvvetlerin –muhtemelen İngiliz SAS ve ABD Yeşil Bereliler– ortaklaşa çalışmasının planlandığını doğruladı. "Görevleri öz olarak, NATO'yu bölgelerinin siyasi ve askeri durumu hakkında bilgilendirmek, işgal altındaki topraklardan kaçış rotalarını örgütlemek ve ordunun özel kuvvetlerine destek vermekti."

Avrupa'da, gizli orduların sadece sağgörülü tedbirler değil, aynı zamanda terör kaynakları olduğunu ortaya çıkaran Gladyo açıklamalarının tam ortasında, Başbakan ısrarla, "gizli görev, sadece bölgeye saldırı ve düşman işgali durumunda yerine getirilecek bir görevdi" diyordu. Jacques Santer, pek çok başka ülkede; başta komşu Belçika olmak üzere İtalya, Yunanistan, Türkiye, Fransa, İspanya ve Portekiz'de gizli gölge askerlerle katliamlar ve benzeri terörist politik manipülasyonların bağlantısını ortaya koyan çeşitli kanıtların su yüzüne çıkmaya başladığından haberdardı. Bu nedenle şu vurguda bulunuyordu: "Lüksemburg'a gelince; bu gizli görevlerin gerçekten, sadece NATO otoritelerine yönelik, yukarıda belirtilen yardım türleriyle sınırlandığı açıktır. Bu insanların tek faaliyetleri –şebekenin varlık gösterdiği tüm zaman dilimi boyunca durum bu olmuştur– görev hazırlıkları doğrultusundaki eğitimlerle sınırlı kalmıştır. Bu eğitimler, düşman bir ortamda nasıl davranılması gerektiğinden ve faaliyetlerin müttefik ülkelerle koordinasyon halinde nasıl yürütüleceğinin öğrenilmesinden ibarettir."

Kimi milletvekilleri, parlamentonun gizli savaş hazırlıklarından hiçbir şekilde haberdar edilmemiş olmasını eleştirdiği halde, meclis Başbakan'ın sözlerine itibari değer biçmeyi tercih etti. Konuyu araştırmak için herhangi bir komisyon da oluşturulmadı. Başbakan açıklamasında, devlet içindeki bu gizli yapıya yönelik meclis denetimi konusuna sadece yüzeysel olarak değindi. Kendisi de Lüksemburg parlamentosunda

1974 ile 1979 yılları arasında milletvekilliği yapmış olan Santer, gizli servis çevrelerindeki yaygın varsayımı pekiştirircesine, milletvekillerinin çok konuşkan olduklarını, dolayısıyla sır tutmalarının mümkün olmadığını söyledi. İyi niyetle hareket ettikleri halde; gizli şebekeleri ele verebilirlerdi. Santer, gizli orduda sivil kontrolün nasıl sağlandığı sorusunu yanıtsız bırakarak, parlamentoya "Bu tür operasyonları, doğaları gereği şekillendiren gizlilik konusuna bir kez daha değinmek gereksiz" diyordu. Başbakan Santer, meclise yaptığı kısa konuşmayı, kendisinin ve muhtemelen tüm hükümet üyelerinin de, ülke içindeki gizli NATO şebekesinden tamamen habersiz olduğunu itiraf ederek bitirdi. "Diyebilirim ki; şebekenin varlığıyla ilgili hiçbir kişisel bilgim yoktu ve tıpkı Belçika Başbakanı gibi varlığını öğrendiğimde şaşırdım. Hükümetin herhangi başka bir üyesinin de, şebekenin varlığını tahmin edebildiğini sanmıyorum. Açıkçası, cevaben yaptığım bu konuşma öncesi kendilerine danışamadığım için, seleflerim adına aynı deklarasyonda bulunamayacağım."

Parlamentonun birkaç üyesi için, başbakanın açıklamaları tatmin edici değildi. Ucu derinlere dayanan bir açıklama yapılmıştı ve bu itiraftan gizli ordunun sadece parlamentonun bilgisi ve kontrolü dışında değil, aynı zamanda hükümetin de bilgisi ve kontrolü dışında faaliyet gösterdiği anlaşılıyordu. Başbakan, bu nazik duruma bir çözüm getiremedi ve ülkede gizli bir ordu kurulmasından, dolaylı olarak NATO'yu sorumlu tuttu: "Sonuç olarak tekrarlıyorum ki; Lüksemburg sadece Müttefikler Arası anlaşmalar bağlamında ve tek gizli servisi aracılığıyla, söz konusu şebekenin, NATO otoritelerinin koordinasyonu dahilinde yürütülen inşa sürecine dahil olmuştur." Santer "Lüksemburg şebekesinde askeri bir karışıklık yaşanmadığını ve oluşturulma amaçları dışında amaçlar için asla kullanılmadığını" belirterek, şebekenin barış zamanında hiçbir şekilde silah ya da patlayıcı kullanmadığını ve illegal işlere bulaşmadığını tekrar vurguladı. Başbakan "toprakların düşman işgaline uğrama olasılığına karşı kurulan,

gizli, vatansever bir direniş örgütünün temel ilkesinin sorgulanmaması gerektiğini" ifade etti ve parlamentoya şu bilgiyi verdi: "NATO ülkelerinin, tamamen değişmiş bir Avrupa'da yeni stratejiler tayin edeceği beklentisiyle, normal olarak, gizli servise gölge şebekeyi derhal kapatmaları emri vermiş bulunmaktayım."

Lüksemburg'daki Gladyo şebekesinin tarihi, hâlâ gizli bilgi statüsünde tutulmakta. Silah zulalarının sayısı ve tam içeriği ile yerleri açığa çıkarılmadığı gibi, Lüksemburg'un gölge ordusuyla NATO, CIA ve MI6 arasındaki ortaklaşa çalışmaların tarih ve biçimi de açıklanmadı. Açıklanmayı bekleyen sayısız soru karşısında, Lüksemburg Yeşiller Partisi milletvekili Jean Huss, Santer'in açıklamalarının ardından, koalisyon ortaklarıyla birlikte öncelikle parlamentoda konuyla ilgili bir açık oturum yapılması ve ikinci olarak soruşturma için meclis içinde bir araştırma komisyonu kurulması talebinde bulundu. Ancak her iki öneri de, Lüksemburg parlamentosu tarafından çoğunluk kararıyla reddedildi.

13

DANİMARKA'DA GİZLİ SAVAŞ

Danimarka gizli gölge ordusunun kod adı "Absalon" idi. *Nomen est omen*, yani kod isim, birimin antikomünist misyonunu vurguluyordu; çünkü Absalon, ortaçağda elinde kılıcıyla Rusları yenilgiye uğratan Danimarkalı bir piskoposun adıydı. Absalon'un savaş meydanında at sırtında resmedildiği bir heykel, Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da hâlâ durmaktadır. Danimarka basını Kasım 1990'da "Danimarka'da komünistlerin iktidara gelmesini engellemek için CIA tarafından 'Absalon' adlı bir örgüt kurulduğunu ve NATO tarafından desteklendiğini"[1] yazdığı zaman, heykele yönelik ilgi birdenbire artmıştı.

Danimarka parlamentosu, 1990'da şebekenin üzerindeki perde aralandıktan sonra alınan bir kararla, meseleyi kapalı kapılar ardında görüştüğü ve resmi bir rapor dahi hazırlatmadığı için, Absalon'un tarihi yarım yamalak biliniyor. Adı belirtilmeyen eski bir şebeke üyesinin verdiği bilgilere göre, İkinci Dünya Savaşı'nın travmatik işgal dönemi sonrası kurulmuş olan gizli ordu, 360 asil üyeden oluşuyordu. Tüm gölge yapı ülkelerinde olduğu gibi, Danimarka şebekesi de işgal yaşanması durumunda genişletilecekti. İsmi belirsiz Danimarkalı asker basına, "Örgüt doğal olarak direniş hareketinden kopyalanmıştı. Hücre prensibine göre yapılanmış, ancak savaş dönemindeki kadar sık örgütlenmemiş on iki mıntıka vardı" diye açıklıyordu. "Her bir mıntıkanın iç çemberindeki üye sayısı 30'a kadar çıkabilmekteydi."[2]

Adı belirtilmeyen çeşitli kaynaklara göre, Danimarka gölge ordusunun şefliğini on yıllar boyu E. J. Harder yürüttü. Es-

ki bir gölge asker, "Harder'ın lakabı 'Bispen'di" diye açıklıyordu; yani örgütte kendisine, ortaçağ piskoposu Absalon'a istinaden Danimarkaca 'Piskopos' deniyordu.[3] Harder, Danimarka gizli ordusu şefliğinin yanı sıra, NATO ile de yakın bağlara sahipti. Harder 1966'den 1970'e kadar NATO'da çalıştı. NATO tam da bu dönemde Fransa Başkanı De Gaulle tarafından Fransa topraklarından çıkartılmış ve karargâhını Belçika'ya taşınmak zorunda kalmıştı. Danimarka gölge ordu şefi Harder, hem Fransa Valenciennes'te hem de Brüksel'de görev yaptığı sırada –daha o yıllardan itibaren– NATO gizli savaşının tüm detayları hakkında bilgi sahibiydi.

Harder, politik olarak sağ eğilimliydi ve Danimarka'daki pek çok kişiye göre, teşhir olmuş bir tipti. Muhafazakâr Parti üyesi ve Danimarka Savunma Bakanı (1968-1971) Erik Ninn Hansen, 1990'da basına verdiği demeçler sırasında, gölge komutanla arasına mesafe koymaya özen göstermekteydi. Hansen gazetecilerin sorularına, ihtiyatla, "İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çeşitli gruplar oluşturuldu. Absalon'un direniş hareketiyle bağlantılı bir grup olduğu doğru olabilir" yanıtını veriyordu. "Pek çok konferans vermiş olan Harder'ı da çok iyi hatırlıyorum. Ama fikirlerine karşı herhangi bir sempati beslediğim düşünülüyorsa, bu yanlıştır. Bana göre kendisi fazla şoveniştti. Absalon'un sözü geçen biri olduğunu hiç düşünmedim ve gizli servis işleriyle bağlantılı olduğunu da hiç düşünmedim." 1990'da gizli ordular keşfedildikten sonra, bizzat Harder'la bir röportaj yapma imkânı bulunamadı.[4]

1978'de –ABD Başkanı Nixon'un Watergate skandalının ve 1973'te CIA'nın Şili'de Sosyalist Başkan Salvador Allende'yi öldürüp, diktatör Augusto Pinochet'in iktidara geçirmesiyle sonlanan örtülü savaşın ertesinde– eski CIA Direktörü William Colby, ABD dış gizli servisi CIA'nın kamuoyu gözündekini itibarını yükseltmek amacıyla bir kitap yazdı. Colby kitabında, örgütte yeni olduğu dönemlerde Stockholm'deki CIA karargâhında görev yaptığını ve bu sırada İskandinavya'daki gölge şebekelerin kurulması çalışmalarına

katıldığını açıkladı. "Her bir İskandinavya ülkesindeki durum farklıydı. Norveç ve Danimarka, NATO müttefikleriydi; İsveç iki dünya savaşı boyunca takındığı tarafsız tavrını sürdürüyordu ve Finlandiya dış politikasında, sınırlarında bulunan Sovyet iktidarına boyun eğmek durumunda kalıyordu." Colby devamla, "Bu nedenle bu ülkelerin bir bölümünde hükümetler, mücadeleyi sürdürmek için, sürgünden faaliyete geçirebilecekleri gölge ağları bizzat kendileri kuracaklardı." diyerek; NATO ülkeleri Danimarka ve Norveç'e gönderme yapıyordu. "Bu şebekeler NATO planlarıyla koordinasyon halinde olmalıydı; telsizleri gelecekteki sürgün üssüne konulmuş olmalı ve özel ekipmanlar CIA'dan temin edilerek daha sonra kullanılmak üzere karla kaplı zulalara saklanmış olmalıydı." CIA görevlisi devamla, tarafsız İsveç ve Finlandiya'ya dolaylı bir göndermede bulunarak "bu ülkelerin diğer bölümünde CIA, işi tek başına yapmak ya da en iyi ihtimalle 'gayri resmi' yerel yardımlar alarak yapmak zorundaydı. Çünkü söz konusu ülke hükümetlerinin siyaseti onları NATO'yla işbirliği yapmaktan men ediyordu. Herhangi bir şeyin açığa vurulması yerel komünist basından, Sovyet diplomatlardan ve tarafsızlığın olası bir Üçüncü Dünya Savaşı'ndan daha zarar görmeksizin çıkmalarını sağlayacağına inanan sadık İskandinavlardan protestolar yükselmesine neden olacaktı."[5]

Danimarkalı günlük gazetelerden biri, 1990'da ele geçirdiği bilgileri şu başlıkla yayımladı: "*Berlingske Tidende,* uluslararası Gladyo şebekesinin Danimarka kolunun adını açıklıyor: Absalon. Bu bilgi, henüz adının açıklanmasını istemeyen bir Absalon üyesince *Berlinske Tidende*'ye teyit edilmiştir."[6] Haberde adı Q olarak geçen kaynak, Colby'nin kitabında açıkladığı bilgileri teyit ediyordu. Kaynak Q, "Colby'nin hikâyesi tamamen doğrudur. Absalon 1950'lerin başında oluşturulmuştur" diye belirtiyordu. Q'ya göre, şebeke antikomünist bağlılığı garanti altına almak amacıyla sağcı kimselerden oluşturulmuştu. Q, "Colby dünya çapında Katolik bir örgüt olan ve modern anlatımla sağcı diye ifade edile-

bilecek olan Opus Dei'ye üyeydi. Opus Dei tüm Avrupa'da ve Danimarka'da Gladyo'nun kuruluş çalışmalarında merkezi bir rol oynadı" diye iddia ediyordu. "Gladyo lideri muhtemelen Katolik olmayan Harder'dı. Ancak Danimarka'da fazla Katolik yoktu ve Danimarka Gladyosu temel olarak, eski [İkinci Dünya Savaşı] direniş insanlarından oluşturulmuştu –Tysk Vestre Faengsel, Froslevlejren, Neuengamme ve ayrıca Danimarka Tugayı'nın eski mahkûmlarıydı."[7]

Danimarkalı gazeteler, 1990 sonlarında Colby'yle bir kez daha bağlantıya geçtiğinde, Gladyo sırlarının hâlâ yakın gözetim altında tutulduğunu keşfetti. O sırada 70 yaşında olan ve Washington'da yaşayan emekli CIA Direktörü savunmaya geçerek, şu iddiada bulundu: "Danimarka'daki organizasyon hakkında gerçekten hiçbir şey bilmiyorum. Onlarla asla bağlantı kurmadım. Sanmıyorum. Ya da en azından hatırlamıyorum."[8] Danimarkalı gazeteci ısrar ediyordu: "Ama kitabınızda dört ülkede CIA örgütleri kurduğunuz yazılı!?" Colby'nin yanıtı "Dört ya da üç ya da herhangi başka bir sayıdan mı bahsettim, hatırlamıyorum. O sıralarda bildiklerimin tümü, gerçekten ikinci el bilgiler olmalı. Ama kitap doğruydu, o dönemdeki bilgilerime dayanıyordu." Colby'nin "bulanık" belleğini kabullenmek istemeyen Danimarkalı gazetecilerin ısrarı üzerine eski CIA direktörü şu açıklamada bulundu: "Sanırım insanlar buna gerekenden daha fazla değer biçti. Pek çok insanın gözünde Sovyet işgali ciddi bir tehlikeydi ve Norveç ile Fransa'daki direniş örgütleriyle ortaklaşa çalışmak, ülkeyi savunmanın doğal yollarından biriydi." Bahsedilen terörist operasyonlarla ve politik iklime yönelik manipülasyonlarla ilgili yorum yapmayı ise reddetti.[9] Danimarkalı başka bir gazeteci grubu, kendilerine en azından CIA'nın bağlantı kurduğu Danimarkalılardan birinin isminin verilmesi için ısrar edince, Colby Gladyo şebekesindeki "Danimarkalı bağlantısının" Ebbe Munck olduğunu açıkladı. Eski bir direniş hareketi üyesi ve Danimarka gizli servisinin kilit isimlerinden olan Munck, daha sonra diplomasiye girerek Danimarka Kraliçesi

Margarethe'nin danışmanı olmuştu.[10]

Tüm Gladyo ülkelerinde olduğu gibi Danimarka'da da, gizli ordu, askeri gizli servis FE (Forsvarets Efterretningstjeneste) bünyesinde kurulmuştu. Adı belirtilmeyen bir kaynağa göre, gizli sağcı ordunun personeli, ordu mensuplarından oluşuyordu: "Yüzde doksan beşi ordu mensubuydu. Bölgesel Birimlerin önde gelen isimlerinin çoğu da üyelerdendi. Ayrıca Yedek Subaylar Federasyonu da dikkat çekilmesi gereken, çok işlevli bir ekstra potansiyeldi." Danimarkalı belirli siyasetçilerin de gizli ordunun varlığından haberdar oldukları belirtiliyordu. Q şöyle demekteydi: "Muhafazakâr halk partisiyle çok yakın ilişkiler mevcuttu. Güçlü antikomünist ideolojik temeller söz konusuydu. Bizler Danimarkalıydık ve Hıristiyan ideolojiye dayalı güçlü milli duygulara sahiptik. 1940'ta olduğu gibi, iki ya da üç yılımızı bir direniş örgütü kurmak için harcamamalıydık; bu bizim için çok önemliydi." Q gizli ordunun ikili bir görevi olduğunu ifade ediyordu –işgal durumunda ya da Kızıl Ordu yardımı almaksızın da olsa komünistlerin Danimarka'da iktidarı ele geçirmesi durumunda, harekete geçmek ve sol örgütler hakkında bilgi toplamak: "Soğuk Savaş dönemiydi ve bir Rus işgali ya da Danimarkalı komünistlerin iktidarı ele geçirmesi –bizce– açık ve güncel bir tehlikeydi."[11] Eski bir ajan ısrarla sağcı muhafazakâr eğilimlerine karşın Absalon'un örgüte sağcı her aktivisti almadığını ifade ediyordu: "Herkes örgüte üye olamazdı. Diğer tüm örnekler bir kenara, sağcı aktivist Hans Hetler üye olmak istemişti. Ama biz onu istemedik. İtibarı zedelenmişti ve gerekli niteliklere sahip olmadığını düşünüyorduk."[12]

Eski CIA Direktörü Colby, tüm gizli ordularda olduğu gibi, Danimarka gölge ordusu Absalon'un da bağımsız malzemelere sahip olduğunu vurgularken doğru söylüyordu. Danimarkalı Gladyatör Q, "Danimarka'da da belirli sayıda silah zulası oluşturulmuştu. Kaç tane olduğunu söylemek istemiyorum. Ama sayıları ondan azdı" diyordu. "Örneğin, bunlardan ikisi Bribskov ve Dronniglund Storskov ormanlarında-

dı. Silahların nasıl saklandığını ya da bugün var olup olmadıklarını söylemek istemiyorum."[13] Q'nun ifadesine göre, İtalya'nın aksine, Danimarka'daki silah ve patlayıcılar yurtiçi terör operasyonları için hiçbir şekilde kullanılmamışlardı: "Danimarka'da bu tür şeyler hiç yaşanmadı. Asla silah kullanmadık. Ama askeri tatbikatlarda yer aldık. Mesela NATO'nun kuzey kanadında, Troms'da [Norveç] bir askeri tatbikata katıldık."[14] Bu uluslararası tatbikatlar sırasında Absalon askerleri, diğer gizli ordularla ve NATO, CIA ve MI6 personeliyle birlikte örtülü faaliyet operasyonları ve gizli savaş eğitimi almıştı. Ayrıca, Danimarka basınını şaşırtan bir başka bulguya göre, gizli ordu Absalon demir perdenin öte yanındaki komünist "Doğu Avrupa" ülkelerinde, hassas örtülü faaliyet operasyonları yürütmüştü.[15] Absalon üyesi Q şöyle diyordu: "Absalon her tür fonksiyona sahipti. Her şeyden önce ve en önemlisi olası Rus işgaline ya da komünistlerin iktidarı ele geçirmesine karşı hazır olmalıydı. Ancak yanı sıra, sol örgütler hakkında bilgi topluyor, Doğu Avrupa'da istihbarat topluyordu."[16]

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda gizli ordu kurulduğu sırada birimin ihtiyacını karşılayacak silah ve patlayıcılar hazırdı. Q, "Silah edinçleri Danimarka'nın bağımsızlığını kazanmasının ardından silahların eşitsiz biçimde dağıtılması sonucu elde edildi. Bazı askeri gruplar, çok sayıda İsveç malı silah alırken komünistler hiçbir şey alamadı" diyordu. Eski ajan, kelimeleri dikkatle seçerek, CIA'nın sonraları Danimarka gölge ordusuna başka ekipmanlar da yolladığı izlenimini veren ifadeler kullanıyordu: "Daha sonra bunlara yeni ekipmanlar eklenmiş olmasını ihtimal dışı görmüyorum. Bunlar muhtemelen Amerikan mallarıydı."[17] İddialar, 1991'de Danimarka basınının "CIA Danimarka'ya silah yolladı" başlığı altında, ABD ulusal arşivlerinde bulunan CIA silah nakliyatıyla ilgili belgeleri yayınlaması sonucu teyit edilmiş oldu. 1950'lerde, Avrupa'ya yönelik ABD askeri yardımlarından sorumlu olan ABD'li General G. C. Steward'ın el yazısını ta-

şıyan 10 Şubat 1953 tarihli mektup, Kopenhag'daki Askeri Yardım Danışman Grubu'na (MAAG – Military Assistance Advisor Group) ithafen yazılmıştı. MAAG o dönemde, askeri ekipman nakliyatı için kullanılan koca bir gemi filosuna sahipti ve Birleşik Devletler'den Danimarka'ya silah getirmişti. Steward'ın mektubu "CIA'nın MAAG kanalları aracılığıyla Danimarka'ya gönderdiği özel teslimatlarla ilgilidir" başlığını taşıyordu. Belgede Danimarka'da hangi gruba ne tür bir ekipman gönderildiği belirtilmiyordu. Danimarka basını, "Danimarka hükümeti şu ana kadar, CIA'nın 1950'lerin başında, Danimarka'daki olası Sovyet işgaline karşı mücadele etmek üzere silah depoları ve askerlerden oluşan bir şebeke kurduğuna ilişkin iddiaları reddetmekteydi" diye yakınıyordu. Savunma Bakanı Knud Enggaard 1991 yılı Şubat ayına kadar hatalı bir örtbas girişimiyle "Hükümetin Danimarka'daki bu tür bir organizasyonla ilgili hiçbir bilgisi bulunmadığını" iddia etmişti.[18]

Danimarka gizli ordusu üyeleri, diğer ülkelerin gizli ordularındaki pek çok meslektaşları gibi, Birleşik Devletler'de, muhtemelen CIA örtülü faaliyet eğitim merkezlerinde ya da ABD Özel Kuvvetleri'nin Fort Bragg'deki karargâhında gizlice eğitim almışlardı. Danimarka basını, Birleşik Devletler'deki eğitim merkezlerinin tam yerini belirtmeksizin, "Danimarka Gladyosu'nun çeşitli üyelerinin Birleşik Devletler'de CIA'nın istihbarat ve sabotajla ilgili eğitim kurslarına katıldıkları belirtiliyor" diyordu.[19] CIA'nın yanı sıra NATO'yla da sıkı bağlantılar kurulmuştu. Danimarka askeri gizli servisi FE'nin, gölge ordu Absalon'u yönetmenin yanı sıra, gölge şebekeyi NATO Özel Kuvvetleri'yle bağlantılandırıldığı açığa çıkarıldı. Burada yöntem, askeri gizli servislerin gizli orduların NATO Özel Kuvvetler Komutası'yla işbirliği halinde çalışmasını garanti ettiği İtalya, Belçika ve Fransa'daki yöntemle aynıydı. 1963'ten 1973'e kadar, Danimarka askeri gizli servisi FE'nin direktörlüğünü yürüten Erik Fournais'in Danimarka gizli ordusu Absalon içinde başat bir role sahip

olduğu ifade ediliyordu. Fournais, FE şefliği pozisyonundan 1973'te ayrılarak NATO istihbarat servisleri koordinatörü oldu ve 1977'ye kadar bu görevde kaldı. Absalon'un adı belirtilmeyen eski bir üyesi şunları vurguluyordu: "Fournais de Absalon örgütünün en iç çemberindeydi. Ama Absalon'un yakın çevresinde gölgeler arasında varlık gösteriyordu. En iç çemberde yer almış olmalı." 1966'dan 1970'e kadar NATO genel merkezinde çalışan ve NATO ile Absalon arasındaki bağlantıyı sağlayan Gladyo komutanı Harder'ın, bu fonksiyonunu, 1970'lerin başında Fournais'e devrettiği belirtiliyordu. Q'nun ifadesine göre, "Fournais NATO içinde tepe görevlerden birine getirildiğinde, Absalon ve NATO arasında bağlantıyı sağlama rolünü Harder'dan" almıştı.

1990'da Q'nun iddiaları sonrası gazetecilerin sorularıyla karşı karşıya kalan Fournais, endişeyle, sağ eğilimli gizli orduyla hiçbir bağlantısı bulunmadığını, hatta NATO'nun da gizli gölge operasyonlara bulaşmadığını söyledi: "Ben ve askeri gizli servis, Absalon'dan 10 adım uzakta durduk. Absalon'un NATO'yla ve Danimarka askeri gizli servisiyle hiçbir biçimde bağlantısı yoktu." "Ama Absolon'u duymuştum, özellikle de politikacılar bize [Danimarka gizli servisine] sağ kanat gruplardan gözümüzü ayırmamamız gerektiğini vurguladığı için. Ancak Absalon'u gözlemedik ya da araştırmadık. Bu saçma olurdu."[20] Askeri gizli servis müdürü Fournais'in, Absalon üyesi Fournais hakkında soruşturma yürütmesi, sonuncunun belirtilen yasadışı aktivitelerini rapor etmesi gerçekten de sıra dışı bir durum olurdu.

Gölge ordu, Danimarka askeri gizli servisi FE içinde, Gustav Thomsen tarafından yönetilen gizli örtülü faaliyet bölümü Özel Operasyonlar (SO) bünyesinde kuruldu. Danimarkalı eski bir gizli asker, "FE'nin gizli bir Özel Operasyonlar (SO) bölümü vardı ve görevleri SO bölümü dışındaki FE personeli tarafından bile bilinmezdi" diye açıklıyordu. "Bir yerlere böcek yerleştirilmesi gerekiyorsa, ekipmanı SO sağlardı. SO şefi Gustav Thomsen'di."[21] Adı belirtilmeyen eski Absalon

üyesi Q da, Danimarka gölge ordusunun SO aracılığıyla askeri gizli servise bağlı olduğunu teyit ediyordu: "Herhangi bir isim vermek istemiyorum. Ama bu doğru. Bağlantımızı orası [SO] aracılığıyla sağlıyorduk."[22] Eski SO Komutanı Gustav Thomsen devlet sırlarıyla ilgili konuşmaya pek niyetli değildi ve 1990'da şöyle açıklıyordu: "Ben 1975'de emekli oldum. O zamandan bu yana uzun yıllar geçti. Hiçbir şey hatırlamıyorum."[23]

Danimarka parlamentosunda herhangi bir resmi soruşturma yürütülmemesi nedeniyle, SO ve Absalon'un Soğuk Savaş boyunca yürüttükleri belli başlı eğitim ve operasyonlar büyük oranda bilinmiyor. Ancak gizli operasyonların diğer tüm ülkelerde olduğu gibi Danimarkalı komünistlerin ve sol örgütlerin gözetimini ve kişisel dosyalar oluşturulmasını kapsadığına ilişkin iddialar ortaya atıldı. Danimarka basını adı belirtilmeyen kaynaklara dayanarak, "Absalon'a diğer görevlerinin yanı sıra sol örgütler hakkında bilgi toplama emri verildiğini"[24] yazdı. 1950'lerin sonlarına doğru, FE ajanı Arne Sejr'in Danimarkalı Komünistler'in lider ismi Alfred Jensens'i gizlice dinlediği ve takip ettiği ortaya çıktı ve ülkede tam bir skandal yaşandı.[25] İfadelere göre, gizli ordu "medyanın dikkatini çekmemek için her şeyi yaptığı halde"[26] bu ve diğer yurtiçi operasyonlar SO ve Absalon'un desteğiyle gerçekleştirilmişti. Absalon 1950'li yıllar boyunca uykuya yattıktan sonra, 1960 yılına doğru yurtiçi operasyonlar artmaya başladı. Eski Gladyatör Q, Absalon komutanı Harder'in zorluklar yaşadığını ve "1950'lerde Absalon'un yeterince iyi işlemesini sağlayamadığını; ancak 1960 ve 1961'te dinamiğin yükseldiğini" belirtiyordu. "Bu, 18 Absalon üyesi, o sırada Paris yakınlarındaki Valensciennes'ta bulunan NATO karargâhında düzenlenen bir toplantıya katıldıktan sonra oldu."[27]

Gizli ordu karanlıklar içinde faaliyet gösterdiği için, kanıtlar da örtbas ediliyordu. Daha geniş halk yığınlarının Absalon'un yurtiçi operasyonlarını fark etmesi ise 1974 yılına denk gelmektedir. O yıl Absalon bir grup solcu akademisye-

nin –gizli ordunun sol eğilimli kabul ettiği– Danimarka Odense Üniversitesi'nin yönetim kuruluna girmesini umutsuzca engellemeye çalışmıştı. Bu gizli Absalon operasyonu üstündeki örtünün kaldırılması, yoğun bir medya ilgisine ve dikkatlerin bu "mistik yeraltı örgütüne" yönelmesine neden oldu. O dönemde hiç kimse, NATO, CIA ve uluslararası gölge şebeke arasındaki bağlantıları açığa vurabilecek durumda değildi.[28] Odense Üniversitesi skandalının ardından, Absalon'un yeraltına çekilip, ideolojisini yaymak için öncü organizasyonlar kurduğu belirtiliyordu. Q, "Bu [Odense operasyonu] Absalon'un halktan uzaklaşması anlamına geliyor. Yerine, kamuoyunda Absalon'un meşruiyetine yönelik tartışmalarda öne sürülmek üzere Pindsvinet (kirpi) denilen yeni bir organizma yaratıldı" diye hatırlıyor ve kirpi sembolünün NATO ile olan ideolojik bağı vurgulamak amacıyla seçildiğini belirtiyordu: "Pindsvinet, General Eisenhower'in yürüttüğü bir operasyonun adıdır; ama aynı zamanda Atlantik Birliği'nin sembolüdür. Danimarka Savunması da 1981'den sonra kirpiyi sembol olarak kullanmıştır."[29]

Danimarka gizli ordusu için ikinci şok dört yıl sonra geldi. 1978'de komşu Norveç'te koca bir gölge silah zulası keşfedildi ve Norveç Savunma Bakanı Rolf Hansen Norveç parlamentosu önünde gizli bir ordunun varlığını kabul etmek zorunda kaldı. Bu gizli Absalon gölge ordusu için hayli kritik bir andı, çünkü Norveç'teki açıklamalar Danimarka şebekesinin üzerindeki örtüyü de çok rahat kaldırabilirdi. Absalon üyesi Q'ya göre, gizli ordu 1978 ve 1979'de epeyce küçültüldü. Zamanın Gladyo şefi Harder ve asistanı Flemming Norgaard İspanya'ya göç etti ve "hepimiz yaşlanıyorduk" diyordu Q.[30] Q, 1978'den sonra Absalon'un yerine yeni insanlarla yeni bir örgüt kurulduğunu iddia ediyordu. Ve Oslo'daki Uluslararası Barış Araştırma Enstitüsü'nden akademisyen Nils Gleditzch 1990'da, 1978 Norveç açıklamalarını referans göstererek şu gözlemde bulunuyordu: "Diğer NATO ülkelerindeki hiç kimsenin konu üzerine gitmemiş olması ve kendi

ülkeleriyle ilgili sorular sormamış olması biraz şaşırtıcı."[31]

Harder'in asistanı Flemming Norgaard, Q'nun ifadesine göre, Absalon şebekesinin önemli üyelerinden biriydi ve diğer tüm işlevleri bir yana, "örgüt için önemli bir para toplayıcısı" idi. Fransa'ya göç eden Norgaard, 1990'da Danimarkalı gazetecilerin Q'nun iddialarıyla ilgili sorularıyla karşı karşıya kaldı. Norgaard, Absalon üyesi olduğunu doğruladı, ancak ısrarla Absalon ile itibarı zedelenmiş İtalyan gizli ordusu Gladyo arasında hiçbir bağlantı bulunmadığını vurguladı. Ayrıca yakın dönemde ölen Jorgen Svenne'nin de, mükemmel uluslararası bağlantıları ve Danimarka Muhafazakâr Partisi'yle kurduğu yakın bağlarla, Absalon iç çemberinin önemli isimlerinden biri olduğu belirtiliyordu. "Svenne örgütün çok fazla gezen şapkasız lideriydi" diyordu Q. "Gerçekte ne yaptığını hiç kimse bilmiyordu. Zaten göz önünde olanın en önemli olması güç rastlanır bir durumdur."[32]

İtalyan Gladyosu'nun açığa çıktığı dönemde Danimarka gizli şebekesi hâlâ aktifti ve bu nedenle Danimarka Savunma Bakanı Knud Enggaard şaşkın ve endişeli Danimarka parlamentosu Folketing önünde bir açıklama yapmaya zorlandı. 21 Kasım 1990'da Savunma Bakanı gizli Danimarkalı orduyla ilgili ilk resmi halka açık beyanatında, Danimarka'da NATO destekli "herhangi bir" CIA örgütünün kurulduğu iddiasının yanlış olduğunu ifade etti. Ardından milletvekillerinin kafasını karıştıran şu cümleyi kurdu: "İşgal durumu için planlanmış bir gizli servis operasyonuyla ilgili diğer bilgi parçaları gizli belge, hatta çok statüsüne girmektedir ve bu nedenle Danimarka parlamentosunda daha fazla bilgi vermem yasaklanmıştır." Gladyo sorusunu meclis gündemine taşıyan Parlamento Üyesi Pelle Voigt savunma Bakanı'nın yanıtını "Danimarka'nın da gizli bir şebekeye sahip olduğunun çelişkili ve dolaylı teyidi" olarak değerlendirdi.[33]

Eski bakanlara sorular yöneltmeye başlayan gazeteciler, hassas konu hakkında konuşmayı en gönülsüzce karşılayanların onlar olduğunu fark ettiler. 1973'ten 1975'e kadar Savun-

ma Bakanlığı görevini yürüten Erling Brondum 1990'da şöyle diyordu: "Aradan çok yıl geçti. Absalon ismi bana hiçbir şey ifade etmiyor."[34] Ardından basın Brondum'un 1974'te Danimarka gölge ordusuyla Savunma Bakanlığı arasında bağlantılar bulunduğu iddialarını parlamento önünde reddederken, artık hatırlamadığı "Absalon" ismini kullandığını ortaya çıkarmaktan mutluluk duydu. 1978'den 1982'ye kadar Danimarka Savunma Bakanı olan sosyal Demokrat Poul Sogaard, bakanlıktaki dönemini daha iyi hatırlıyordu ve şu net açıklamayı yaptı: "Absalon'u çok iyi hatırlıyorum. Bir düzenli askerler grubuydu. Savunmanın şu ya da bu ekipmana gereksinimi olduğunda Absalon bu şeylerin alınması için gerekli parayı sağlardı. Bana General Andersen tarafından verilen brifingde böyle denilmişti." Bununla birlikte Sogaard'a göre Gladyo komplosuna dahil olan General Andersen basına bir yalanlama yollayarak şöyle dedi: "Poul Sogaard hatıralarında yanılıyor olmalı. Absalon ismi bana kesinlikle hiçbir şey ifade etmiyor."[35]

Mevcut Savunma Bakanı Enggaard'ın ısrarıyla gölge ordu meselesi 1990'da daha derin bir tartışma yürütülmek üzere Danimarka parlamentosunun Danimarka gizli servisinin yönetimiyle ilgilenen komitesine taşındı. Kayıtların gizli tutulması ve kamu erişimine kapalı olması nedeniyle, seçilmiş birkaç milletvekili dışında kimse konu hakkında bilgilendirilmedi. Danimarka gölge ordusu eski üyesi Q "Tüm bakanlar Absalon'un faaliyetlerinden haberdardı. Bu yüzde yüz yirmi kesindir. Bakanlıkta yüksek mevkide bulunan bir üyemiz vardı, o da Başbakan'la bağlantı halindeydi" diye vurguluyordu. "Yaptığımız doğruydu. Ama artık üzerinden bu kadar yıl geçtikten sonra, tarih için ana hatları açıklamak doğru olacaktır."[36]

14

NORVEÇ'TE GİZLİ SAVAŞ

Hitler'in orduları Norveç'e 1940 yılı Nisan ayında saldırarak, ülkeyi sonraki beş yıl boyunca, İkinci Dünya Savaşı bitene kadar işgal altında tuttu. Batı Avrupa'daki diğer ülkelere benzer biçimde, travmatik işgal deneyimi, Norveçlilerin güvenlik politikası anlayışı üzerinde derin bir etki bıraktı ve savaş sonrası gölge bir şebekenin kurulmasını doğrudan etkiledi. Ülkelerinde gölge yapıyı gizlice kuran Norveçliler, İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi kıtalarının hazırlıksız direniş hareketlerinin üzerinden geçip gittiğine tanıklık etmiş insanlardı; Soğuk Savaş'ın da bir Sovyet işgali getireceğinden korkuyorlardı. Norveçli gölge şebeke yazarları Ronald Bye ve Finn Sjue, o dönemin hâkim duygusunu "Norveç'te bir gölge örgüt kurma konusu, bir olmalı mı olmamalı mı meselesi değildi. Bir zamanlama meselesiydi" sözleriyle anlatıyorlardı. Sonuçta NATO gizli şebeke konusunda ısrarcıydı. Bye ve Sjue tarihi belirsiz bir "NATO/SACEUR Gayrinizami Harp Direktifi'ni referans göstererek durumu şöyle açıklıyorlardı: "Başlangıç atışı 1947/48'de yapılmamış olsaydı bile, 1949'da NATO üyeliğiyle birlikte yapılacaktı. Çünkü üyelik ön koşullarından birine göre, üyelerin 'gayrinizami harp' enstrümanlarına sahip olması ya da bu enstrümanları kuracaklarını resmen ilan etmiş olması gerekiyordu."[1]

İkinci Dünya Savaşı sonrası Norveç gizli servisi direktörlüğüne getirilen Vilhelm Evang ve Norveç'in savaş sonrası ilk Savunma Bakanı Jens Christian Hague hem gölge ordunun oluşturulmasında hem de Norveç İstihbarat Servisi'nin (NIS) yaratılmasında rol alan iki kilit isimdi. Oslo'dan fen bi-

limleri mezunu olan Evang sürgündeki Norveç hükümetinin küçük istihbarat servisine 1942'de Londra'da katıldı. Hague ise, Norveç askeri direniş örgütünün savaş dönemi lideriydi. Evang, Norveç'e geri döndükten sonra Hague'nin desteğiyle 1946'da savaş sonrası NIS'ini kurdu ve 20 yıl boyunca direktörlük görevini sürdürdü. ABD istihbarat topluluğu Evang hakkında eleştirel bir bakış açısına sahipti. Çünkü Evang Norveç siyasetinde sola duyduğu sempatiyle bilinen biriydi ve daha da önemlisi 1930'larda henüz gençlik dönemlerinde komünist 'Mot Dag' hareketine üyeydi. Evang 1966'da ünlü Lygren Meselesi'nin ardından servisi bırakmak zorunda kaldı.[2] Norveç Savunma Bakanı çıkışını yumuşatmak için, Evang'ı Milli Askeri Temsilci olarak Fransa'daki NATO genel merkezine transfer etti. Önce Paris'te ardından Brüksel'de 1969 yılına kadar bu görevi yürüttü. Evang emekliliği geldikten sonra sivil hizmetten ayrılarak 1983'te 74 yaşında öldü.

Evang Londra'da kaldığı dönem boyunca İngiliz istihbarat topluluğuyla yakın bağlar geliştirdi. Norveç'in bir daha asla düşman işgaline hazırlıksız yakalanmaması gerektiği konusunda, MI6 subaylarıyla hemfikirdi. Evang 1947 Şubat ayında gölge şebekeyi oluşturduğu sırada, "merkezi savunma ve ordu grubuyla yakın ilişkilere sahip" adı belirsiz bir MI6 bağlantısını –muhtemelen bu bizzat MI6 Direktörü Sir Steward Menzies'ti– ziyaret etmiş ve Norveç gölge ordu planını sunmuştu. Evang ve Menzies, Sovyetler Birliği'nin ve Batı Avrupa'da komünizmin yayılmasının gerçek ve güncel bir tehlike olduğu konusunda hemfikirdiler. Evang günlüğüne "Bu faktörler nedeniyle İngilizler işgal altındaki ülkelerde bir savunma mekanizması kurulmasıyla yakından ilgilenmeye başladı" diye not düşüyordu. "Görünen o ki Hollanda, Fransa ve Belçika da bir yeraltı ordusu kurmak için şu ya da bu şekilde benzer bir çalışma yürütüyor."[3]

İngiliz MI6'nın yanı sıra CIA da Norveç gizli ordusunun oluşturulmasına yol açan operasyonlarda doğrudan yer aldı.

Evang, daha 1946'da, gelişmekte olan ABD istihbarat topluluğuyla gerekli irtibatı kurmak üzere Binbaşı Kaj Martens'i liyezon subayı olarak New York'a yollamıştı. Ardından 1947 Kasım ayında, CIA kurulduktan sonra Evang Birleşik Devletler'i bizzat ziyaret edip gizli gayrinizami harp meselesini –tahminen Batı Avrupa'da gölge ağı kurmakta olan CIA Politika Koordinasyon Ofisi'nin müdürü Frank Wisner'le– görüştü. Birleşik Devletler'in gücü yükselirken eski imparatorluk Büyük Britanya'nın gücünün giderek azalması, tıpkı İtalya'daki gibi CIA'nın nihayetinde MI6'dan daha önemli hale gelmesine neden oldu. Norveçli araştırmacı Olav Riste "Birleşik Devletler'le işbirliği, NIS dış ilişkilerindeki en önemli meseleydi."[4] gözlemini aktarıyor. Gizli işbirliğini koordine etmek için Norveçli, İngiliz ve Amerikan gizli servisleri subayları 1948'de Londra'da bir araya geldi. Bir gizli servis mektubunda, toplantıda "Norveç'te görevi tam ya da kısmi düşman işgali durumunda, telsiz veya benzeri başka bir bağlantı aracılığıyla ülke içindeki veya dışındaki bir müttefik karargâha istihbarat iletmek olan bir aygıt kurulması" kararı alındığını kaydediliyordu. Mektuba göre, NIS'in hem CIA'ya hem de MI6'ya SATURN kod adlı gizli bir NIS operasyonuyla böyle bir gizli ordunun zaten kurulmuş olduğunu bildirmekten gurur duyuyordu. "Albay Evang müttefiklerimizi böyle bir amaca hizmet edebilecek bir aygıtın hazır ve kendisinin emrinde olduğunu bildirmiştir."[5]

Eski Norveç İstihbarat subayı ve yazar Christian Christensen'e göre, CIA'yla bağlantıları sağlamlaştıran Norveç istihbarat subayı Alf Martens Meyer, bizzat CIA maaş bordrosunda yer almaktaydı ve "Norveç'te 1950'ler ve 1960'larda yürütülen istihbarat operasyonlarının çoğunluğunu" o gerçekleştirmişti.[6] Gladyo gazetecisi Bye ve Sjue 1990'larda "Martens Meyer ve işbirlikçilerinin Oslo'daki İngiliz ve Amerikan büyükelçiliklerinde bulunan MI6 ve CIA 'örtülü' temsilcileriyle düzenli bağlantı kurdukları da kanıtlanmıştır" diye yazacaklardı.[7] Diğer ülkelerde olduğu gibi Norveç'te de gizli or-

dunun en pahalı ve en dikkat çeken yatırımı, telsiz vericilerinin alımı oldu. Evang 1948 Mayıs ayında bu bağlamda yazdığı gizli ibareli bir mektupta Savunma Bakanı Hauge'dan Norveç gizli ordusu için 50 radyo vericisi alabilecek kadar para istiyordu. Evang, "Vericiler güvenle saklanacak ve ancak ülkenin yabancı bir güç tarafından işgale uğratılması durumunda harekete geçirilecek" diye açıklıyor ve gizli NATO ordusunun Norveç komünistlerinin gerçekleştirebileceği bir askeri darbe durumunda da kullanılması gerektiğini vurguluyordu: "Yurtiçi bir askeri darbe durumunda bu telsizler Savunma Personeli'yle özel bir anlaşmaya varılarak harekete geçirilebilir." "Bu şebeke için hazırlıkların yolunda gittiğinin" altını çizen Evang, telsiz operatörlüğü görevini "geçen savaşta benzeri yeraltı faaliyetlerinde yer almamış ve telsiz operatörü olarak tespit edilmemiş kimselere vermeye niyetli"[8] olduklarını belirtiyordu. Savunma Bakanı Hauge çok gizli operasyonun gelişmesinden hayli memnun kalarak gerekli mali desteği sundu.[9]

Gizli ordunun yurtiçi fonksiyonuna dikkat çeken Evang, Hauge'e yazdığı mektupta, Norveçli sanayicilerin rızasıyla seçilmiş endüstrilerden özel grupların NIS yönetimi altında, "belirli sanayi kollarındaki beşinci kol (komünist) yıkıcı faaliyetlerine karşı" eğitilip gerekli yerlere konuşlandırıldıklarını vurguluyordu. Bu tür özel silahlı grupların meclis kontrolünden uzak olmasının yaratacağı potansiyel tehlikenin muhtemelen bilincinde olan Evang, 1948 Ekim ayında Savunma Bakanı Hauge'e yazdığı bir raporda grupların sadık ve disiplinli işbirlikçilerden oluşturulduğunu ısrarla belirtiyordu. Norveç 1949 yılı Nisan ayında NATO'ya katıldığında beşinci kol faaliyetlerine ilişkin özel afişler basılıp tüm askeri bürolara asıldı. Afişlerde ordu mensuplarına "beşinci kolculara" yönelik önleyici tedbirler kapsamında polis ve gizli servisle işbirliğine gitme talimatı veriliyor ve beşinci kolcu kavramı, "milli sınırlar içinde, illegal istihbarat faaliyetleri ile sabotaj, suikast ile benzeri plan ve eylemler aracılığıyla yabancı bir

güç için çalışan Norveçliler ya da yabancılar" olarak tanımlanıyordu. Norveç NATO'ya girdikten sonra acil bir durumda gözaltına alınması ve tutuklanması gereken Norveçlilerin ve yabancıların isimleri Güvenlik Polisi tarafından tespit edilip dosyalandı.[10]

Savaş döneminde askeri direniş örgütü lideri olarak edindiği itibar sonucu 1945'te henüz 30 yaşındayken Norveç Savunma Bakanlığı görevine getirilen Hauge, gölge orduyu şiddetle destekledi ve 1946 sonbaharında parlamentoya sunduğu ilk plan olan Norveç silahlı kuvvetlerinin yeniden yapılandırılması planında, "savaş dönemi deneyimlerimiz bize göstermiştir ki; askeri bozgun ve hatta işgalin ardından bile mücadeleyi sürdürme isteğinin korunması, küçük bir ülkenin savunma hazırlıklarının en önemli kısımlarından biridir"[11] vurgusuna yer verdi. Hauge, NIS'in Oslo bölgesindeki ana telsiz istasyonunu Norveç gölge iletişim şebekesi merkez istasyonu ilan etti ve ülkenin iç kısımlarında bir yedek istasyon kurulmasını emretti.

Savunma Bakanı Hauge 25 Ekim 1948 tarihli bir hükümet direktifiyle Norveç gölge yapısını resmen kurdu. Aynı ay çok gizli ibareli bir mektupla Savunma Personeli Başkanı Korgeneral Ole Berg'e "bir FO 4 hazırlığı" kurma emri verdi. Berg, Hauge'in ne demek istediğini çok iyi biliyordu; çünkü "FO 4" İkinci Dünya Savaşı sırasında sürgündeki Norveç Savunma Yüksek Komutanlığı'nın işgal altındaki bölgede İngiliz SOE ile birlikte sabotaj ve benzeri yeraltı faaliyetleri yürütmekten sorumlu bölümüydü. Hauge emrinde, "özgür Norveç otoriteleri düşman tarafından geçici olarak işgal edilebilecek askeri öneme sahip bölgelerde (iletişim, sanayi bölgeleri; askeri depolar, birimler; vs.) sabotaj ve "küçük çaplı savaş" faaliyetleri örgütleyebilecek durumda olmalıdır" diyordu. "Norveç'teki olası silahlı mücadelenin bir parçası olarak bu tür önlemlerin hayata geçirilmesi zorunludur. Bu nedenle söz konusu aygıta yönelik hazırlıklar, henüz barış zamanındayken ziyadesiyle tamamlanmış olmalıdır."[12]

Hauge kendi deneyimlerine dayanarak, tüfek, patlayıcı, radyo vericisi ve benzeri mühimmata sahip gizli silah zulalarından faydalanmak suretiyle faaliyet gösterecek iki ile dört arası adamdan oluşan küçük eylem gruplarının oluşturulmasını istiyordu. Gizli askerler Norveç ordusundan ve Yurt Muhafızları'ndan oluşturulacaktı. Bunlar kendi operasyon bölgelerine hâkimlerdi. İkinci Dünya Savaşı Norveç askeri direnişi muhariplerinden sadece eğitmen olarak yararlanılacaktı, çünkü bu kimseler istilâcı düşman ve yerel muhbirleri tarafından rahatlıkla tespit edilebilir ve saf dışı bırakılabilirdi. Hauge, gölge ordu iletişim kanalının gizli, bağımsız bir telsiz şebekesi aracılığıyla sağlanmasını istiyordu. SATURN operasyonu başarıyla ilerledi ve FO4 hazırlıkları kısa sürede bitirildi. Norveç gölge ordusuna Rocambole (kısaca ROC) örtülü ismi verildi. Tarihçi Olev Riste ROC çalışanlarının tavrını "Roc'un arkasındaki 'felsefe' belirgin biçimde birkaç yıl önceki Alman işgalinden çıkarılan dersler üzerine kurulmuştu" sözleriyle özetliyordu.[13]

Norveç Savunma Bakanlığı 1952 yılı Eylül ayında gizli ordu hakkında bir değerlendirmede bulundu ve bu bağlamda Norveç gölge ordusunun tanım ve görevlerini bir kez daha vurguladı. Değerlendirmede, "ROCAMBOLE, doğrudan Savunma Başkanı (Savunma Personeli Başkanı) emrinde ve işgal altındaki Norveç topraklarında özel olarak askeri öneme sahip faaliyet gösteren ve izole özel görevler yerine getirmekle yükümlü, çok gizlilik kuralına katı biçimde bağlı askeri bir örgütlenmedir" deniliyordu. "Koşul olarak, her bir eylem Savunma Başkanı'nın direkt emri doğrultusunda ve bu tür görevler için örgütlenmiş, eğitim almış ve donatılmış azimli ve dirençli küçük gruplarca gerçekleştirilecektir." Savunma Bakanlığı belgesine göre ROC savaş zamanlarında üç asıl göreve sahipti: "1. Önemli hedeflerin patlayıcılar ve diğer yollarla yok edilmesi. 2. Söz konusu bölgenin bağımsızlığa kavuşturulmasıyla bağlantılı olarak askeri tertibatın ve iletişimin geçici temelde korunması, ya da 3. Daha geniş gizli gruplar

örgütlemek, havadan indirilen personel ve mühimmatın karşılanması, keşif, özel istihbarat görevleri, gerilla faaliyeti, darbe, suikast ve benzeri diğer özel görevler."[14] Evang'ın önceden belirttiği, "iç darbe durumunda" düzenlenecek yurtiçi kontrol harekâtları ve "beşinci kol (komünist) yıkıcı faaliyetlerine karşı korunma" görevleri belgede belirtilmemekle birlikte muhtemelen geçerliliğini korumaktaydı.

ROC karargâh 1950'de Smestad'da bir evde kuruldu. Ülke genelinde silah zulaları oluşturulurken Oslo merkezindeki Cort Adeler Caddesi'ndeki bir hükümet sığınağı, ROC ekipmanı merkezi deposu haline getirildi. Savunma Bakanı Hauge'ın savaş dönemi direniş hareketinden yakın bir arkadaşı olan Jens Nordlie, Norveç gölge ordusu ROC'un ilk şefi ilan edildi. Nordlie daha 1949 yılı Şubat ayında Londra'da MI6 subaylarıyla görüşmüş ve toplantıda Norveç gizli ordusu ROC'un kuruluş sürecini hızlandırma kararına varılarak "yıl sonuna kadar beşer kişilik 15 grup kurulması"[15] niyeti onaylanmıştı. İngilizler telsiz vericileri ve patlayıcılar dahil gerekli ekipmanı temin etmişlerdi. Norveç'te savaş ve işgal durumunda İngiltere savaş dönemi gölge karargâhı görevi görecekti. Söylenene göre, Norveçliler İngilizlere tüm ROC personelinin ismini vermekle ilgili bazı çekincelere sahipti, çünkü böylelikle gizli ordu sadece Norveç'in değil, bir başka dış gücün de kontrolü altında olacaktı. Savunma Bakanı Hauge'ın onayıyla ROC liderleri ABD Ulusal Güvenlik Konseyi temsilcisi Amerikalı subay Harold Stuart'la düzenli olarak buluşuyorlardı.[16]

1949 sonunda yapılan bir incelemede dokuz grup liderinin ve yedi telsiz operatörünün gölge eğitimlerinin tamamlandığı görüldü. Gizli grupların silah ve ekipman ihtiyacını 12 ay boyunca karşılayacak yeterlikte mühimmata sahip silah zulalarıyla ilgili hazırlıklar tamamlanmıştı. 1952 itibariyle her biri beşer üyeye sahip 32 ROC birimi oluşturulmuştu; gizli ordu 40 birime, başka bir ifadeyle 200 asil üyeye ulaşıncaya kadar inşa sürecinin devam ettirilmesi planlanıyordu. Hauge ROC

şefi Nordlie'yi kaydedilen ilerleme nedeniyle övmekle birlikte Norveç'in kuzeyine çok fazla sayıda ROC birimi yerleştirilmiş olduğunu vurgulamaktan da geri durmuyordu. Hauge 1952 yılı Mart ayında, Sovyetler Birliği'ne en yakın bölge olan Finnmark'ı da kapsayan kuzey kısımla ilgili olarak Nordlie'ye "muhtemelen Finnmark'ta bu kadar güçlü konumlanmış olmamız, Finnmark'tan Sovyetler Birliği'ne yapılacak bombalamalar ve benzeri işlerle bağlantılı olarak, esasen dış çıkarlara hizmet etmektedir" diye yazıyordu. "ROC'un daha genel ilgi alanı göz önüne alındığında, kanımca, Norveç güneyinde daha iyi sonuçlar elde edebiliriz. Tartışmanın bu boyutu uyarınca, Finnmark'a çok fazla kaynak aktararak kaynaklarımızı yanlış yönetmeme noktasında hassas davranmalıyız."[17]

Savunma Bakanı Hauge Washington ve Londra'nın Norveç'in kuzeyinde stratejik çıkarlara sahip olduğunu çok iyi biliyordu. Tüm Soğuk Savaş boyunca Norveç, NATO'nun 192 kilometrelik seyrek nüfuslu, çoğunluğu buzla kaplı kuzey cephesini savundu. NATO için Norveç'in stratejik önemi, güneyde Türkiye'ye benzer biçimde, ülkenin tarafsız Finlandiya üzerinden doğuya doğru uzun bir kol gibi uzanması ve bu nedenle Moskova'ya diğer tüm kuzey NATO ülkelerinden daha yakın olmasıydı. Dolayısıyla, Hauge'ın da mektubunda belirttiği gibi, ülke CIA casusluk uçakları için veya en azından NATO bombardıman uçakları için bir kalkış üssü olarak kullanılabilirdi. Bununla birlikte Hauge'a göre, yabancı bir işgalciye yönelik direniş hazırlıkları Norveç'in daha kalabalık nüfuslu güney kısmında daha faydalı olacaktı.

Hauge gizli ordunun finansman biçiminden çok da memnun değildi ve faturanın çok büyük bir kısmının Norveç üzerine kaldığını ısrarla vurguluyordu. Norveç gizli ordusu ROC'ta yer alan üç grup arasında yapılan bir anlaşmaya göre telsiz ekipmanları ücretsiz olarak Birleşik Devletler ve Büyük Britanya'dan temin ediliyordu; Norveç ise diğer tüm ekipmanlar ve eğitim harcamalarının yüzde ellisini ödüyordu.

Hauge "ROC düzenlemesi altındaki operasyonların, Norveç'ten çok müttefiklerin çıkarlarına hizmet ettiği" sonucuna varmıştı.[18] Hauge ROC harcamalarının üçte ikisini Norveç'in, kalanını Birleşik Devletler ve Büyük Britanya'nın ödediğini, daha da önemlisi ROC için yapılan tüm harcamaların Norveç gizli servisi NIS'in toplam bütçesinin yüzde ellisinden fazla olduğunu tespit etti. Hauge bu nedenle 1950'de Norveç'te bir gölge ordu kurmaya can atan Birleşik Devletler ve Britanya'ya, ROC telsiz ekipmanlarını ücretsiz temin etmenin yanı sıra tüm diğer ekipmanların maliyetlerini de karşılamaları önerisinde bulundu. Karşılığında Norveç de ROC üyelerine maaşlarını ödeyecek ve eğitim masraflarını karşılayacaktı. Görünen o ki, Hauge'ın önerileri Beyaz Saray'da ve Londra'da kabul görmüş ve faturadan Norveç'e düşen pay küçülmüştü. Çünkü 1952'de ROC'un toplam harcamaları 1.5 milyon Norveç Kronu ediyordu ve bu rakam üç gizli servis NIS, CIA ve MI6 arasında paylaşılmaktaydı. Yıllık harcamalar bu tarihten sonra istikrarlı bir ilerleme gösterdi, çünkü 13 yıl sonra 1965 bütçesinde Norveç'in üstlendiği üçte birlik kısmın tutarı 600 bin Norveç Kronu ediyordu.[19]

Tüm Batı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, gizli antikomünist ordu hakkındaki bilgiler, katı "ihtiyacın kadar bil" ilkeleriyle sınırlıydı. ROC'un kuruluş aşamasında ROC şefi Jens Nordlie haftada en az bir kere, genellikle NIS şefi Evang'ın da hazır bulunduğu personel toplantıları yapıyordu. 1950 sonbaharının sonlarından itibaren CIA ve MI6 ulusal temsilcileri de Norveç Gladyosu'nun bu toplantılarında düzenli olarak yer almaya başladı. Norveç Savunma Bakanı'yla ara sıra bağlantı kurulmaktaydı ve bu bağlantılar genellikle Hauge ile Evang ya da Hauge ile Nordlie arasında geçen gayrı resmi konuşmalardan ibaretti. Çok gizli gölge ordudan Norveç Güvenlik Polisi'nin bile –Amerika'nın FBI'ına denk bir yapılanma– haberi yoktu. Ve tüm diğer Gladyo ülkelerinde olduğu gibi, Norveç halkını temsil eden Norveç parlamentosu gizli ordu hakkında hiçbir şey bilmiyordu.[20]

1951 yılı Ekim ayında yapılan bir ROC toplantısı sırasında Savunma Bakanı Hauge ile Londra ve Washington'u bilgilendirme konusu ele alındı. Nordlie, Hauge'un Norveç gölge ordusu hakkında düzenli aralıklarla ve kısa özetlerle bilgilendirilmesi önerisinde bulundu, "çünkü öylesine işi başından aşkındı ki, görece uzun özetleri okuyacak zamanı bulması beklenemezdi."[21] Öte yandan CIA ve MI6'ya gizli orduyla ilgili düzenli aralıklarla detaylı raporlar gönderilmesi kararlaştırıldı. Bu sayede iki yabancı gizli servisin "otuz tondan fazla ekipmanın dağıtımı için gerekli ciddiyet ve zorlu çalışmayla" ilgili fikir edinebileceği de belirtiliyordu. Hauge ise sadece talep mektuplarında uzun özetlerle karşılaşmakta, onun dışında kısa bir özetle bilgilendirilmekteydi. 1952 ocak ayında Hauge görevden ayrıldı. Kendisinden sonra göreve gelen Savunma Bakanları'nın çok gizli ROC hakkında nasıl ve ne düzeyde bilgilendirildiği bilinmiyor.[22]

1949 yılı Nisan ayında Norveç, diğer 11 ülkeyle birlikte NATO'yu kurdu ve Kuzey Atlantik Antlaşması'nı imzaladı. Norveç gizli ordusu, bu gelişmenin ardından askeri ittifakın özel savaş dairesiyle daha yakın koordinasyon halinde çalıştı. Norveç savunma Bakanlığı'nın ROC'la ilgili yazılı kayıtlarında, 1951 yılı Ağustos ayında NATO Avrupa Yüksek Komutanlığı'nın (SACEUR), gizli operasyonlar planlama ve Avrupa gölge şebekesini yönetme amaçlarıyla CPC'yi kurduğu teyit edilmekte.[23] 1952 yılı Nisan ayında NIS Direktörü Evang'a SACEUR'un CPC'ye NATO ülkeleri gizli servisleri temsilcilerini CPC'ye çağırma emri verdiği bilgisi ulaştırıldı. Evang, diğer Avrupa ülkeleri gizli servis şefleriyle birlikte, 7 Mayıs 1952'de Paris'te düzenlenecek CPC toplantısına yönelik bir davet mektubu aldı. Toplantıda gölge şebekenin durumu üzerin bir brifing verilecek ve ROC'un CPC'yle ilişkisi tartışılacaktı. Toplantıda muhtemelen SACEUR ABD Generali Matthew Ridgway de hazır bulunuyordu.

Evang toplantı öncesi, NATO'dan gelebilecek sorulara karşı ortak bir yaklaşım sergilemek amacıyla Danimarkalı

meslektaşıyla bağlantı kurdu. Evang ve Danimarka gizli servis şefi, CPC toplantısında, Norveç gizli ordusu ROC'un ve Danimarka gizli ordusu Absalon'un ancak ve ancak "tam işgal ya da statik kısmi işgal durumunda" kullanılabileceğini açık ve net biçimde ortaya koyma kararı aldı. Örgütün Evang'ın deyimiyle "normal mücadele" içinde yer alması –yurtiçi kargaşayı ya da askeri darbeyi de kapsayabilecek bulanık bir ifade– tartışma konusu bile edilemezdi.[24] Toplantı notlarından anlaşıldığı kadarıyla, Evang, Norveç'in egemenliğine NATO'nun ABD hâkimiyetindeki CPC'sinden gelecek olası tahripler konusunda özellikle hassastı. "Anlaşmaya varıldı, üstelik, Stay Behind yapısının öncelikle ve en önemlisi varlık gösterdiği her yerde ulusal hükümetlerin tasarrufunda olan bir enstrüman olduğu ve esas görevinin geçici olarak kaybedilmiş bölgeleri yeniden ele geçirmek için gerekli altyapıyı oluşturmak olduğu karara bağlandı." Evang notlarında "son kertede [gizli orduların] idaresinin ilgili hükümetlere düşeceğini görmek bizim işimiz" diyordu. "Bunun, ancak iletişimleri bir kişinin kontrol etmesi ve operatörün kimliğinin kendi vatandaşlarından oluşan küçük bir azınlık dışında hiç kimse tarafından bilinmemesi halinde yapılabileceği açıktı. Bununla birlikte, bu bakış açısı uluslararası görüşmelerde açığa vurulmamalıdır."[25]

1952 yılı Kasım ayında NATO'nun gizli savaş merkezi bir temel belge hazırlayarak, yorumlarını almak üzere CPC ulusal gizli servis şeflerine dağıttı. CPC planı, ulusal gizli servisler ve onların gölge orduları tarafından hayata geçirilecek tüm "gayrinizami harp" faaliyetlerini kapsıyordu. Belgede, böyle bir düzensiz savaşa yönelik planlama ve hazırlıkların ulusal gizli servisler ve onların gölge orduları tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği ısrarla vurgulanıyordu. Barış döneminde CPC, SACEUR'la yakın işbirliği içerisinde koordinasyondan sorumlu olacaktı. "Aktif faza" geçildiğinde –muhtemelen bu terime, iç askeri darbelerden tam Sovyet işgaline geniş bir anlam yükleniyordu– SACEUR gölge yapı dahil ulusal gizli ser-

vislerin ilgili bölümlerin direkt kontrolünü üstlenecekti. Norveçli temsilciler gizli ordunun Washington ve Londra'nın aracı haline gelmesinden endişelenerek, Norveç Hükümeti'nin "koşullar her ne olursa olsun Norveç'teki siyasi durumun üstesinden gelme hakkını" ve "Norveç üstünde politik kontrol sağlamayı gerekli addeden gizli girişimi idare etme ve yönetmeyle ilgili egemenlik hakkını" saklı tutacağı bir anlaşmaya gidilmesi konusunda ısrar ettiler.[26]

Norveç'te ABD'li SACEUR kontrolünde bir CIA gizli ordusu kurma fikri, Norveç gizli servisindeki memurların çoğunluğu için kabul edilemez bir fikir olmayı sürdürdü. CPC'ye ithafen kaleme alınmış, Ocak 1953 tarihli bir NIS notunda, savaş dönemi deneyimi "Son savaş boyunca Norveç hükümeti ülke sınırlarının dışında faaliyet gösterdi, ancak anayasal güçleri hukuken korundu ve Norveç'teki düşman işgali süresince hükümet görevlerini yerine getirdi" sözleriyle özetleniyordu. "Bu deneyimlerin etkisi altında, Norveç hükümeti için durum aşikârdır; hükümet ülkedeki –ve ayrıca ülkenin işgale uğramış bölgelerindeki– politik liderliğin sorumluluğunu kaybetmemelidir." Dolayısıyla acil bir durumda NATO ve onun Amerikan SACEUR'unun Norveç gizli ordusunun kontrolünü ele alması önerisi çok hassas bir konuydu. NIS notunda "direniş hareketi liderliğinin bir Amerikan generali ve onun uluslararası kadrosu emrine verilecek olması, olası bir işgal öncesi öğrenildiği takdirde ülkede siyasi bir fırtına koparırdı –ve işgalden sonra düşman propagandasına mükemmel bir dayanak oluştururdu" deniliyordu.[27]

Norveçlilerin bu kaygılarına karşın, CIA ve MI6 yıllar geçtikçe Norveç gizli ordusu üstünde hatrı sayılır bir hâkimiyet kazandı. ROC'un önde gelen isimlerinden Harbitz Rasmussen 1955'te NIS şefi Evang'a bir mektupla gizli ROC personeline ait kişisel dosyaların birer kopyasının da Washington ve Londra'da saklanmakta olduğunu bildirdi. Ek olarak, CIA ve MI6'ya gölge şebekelerin telsiz iletişimini kurmak ve yürütmek için gerekli bilgiler de verilmişti. Rasmus-

sen durumdan yakınarak bilginin mühürlü zarflar içinde tutulduğunu vurguluyordu. Evang'ın bu mühürlü zarfları geri almak için harekete geçmesi ve zarfların Washington ile Londra'da "Norveç kontrolü" altında saklanması yani iki başkentteki Norveç büyükelçiliklerinde saklanması önerisinde bulunuyordu.[28]

Belgeler ortada olmadığı için, Evang'ın operasyonunda başarıya ulaşıp ulaşmadığı belirsiz. Ama Evang'ın Birleşik Devletler'e duyduğu güvenin 1957'de tamamen sarsıldığı ve gelişmenin NIS, CIA ve ABD hâkimiyetindeki NATO arasında ciddi bir krize yol açtığı kesin. Evang, Norveç'in Kolsas kentinde bulunan NATO Kuzey Avrupa Müttefik Kuvvetler Karargâhı'nın (HQ AFNORTH) Amerikalı bir üyesinin "genel askeri istihbarat materyallerine farklı bir ilgi gösterdiği ve ayrıca AFNORTH'ta Norveç vatandaşlarıyla ilgili, özellikle de NATO'ya karşı pasifist ya da negatif tavır takınan kimselerle ilgili bilgileri tercüme etmiş olduğu" bilgisini aldı. Norveçli otoriteler Amerikalı'yı tutukladılar ve kendisinin yüksek mevkili Norveçli yetkililer hakkında casusluk faaliyeti yürüterek SHAPE'deki bilinen bir yetkiliye rapor ettiği açıklandı. Evang öfkeden küplere binmişti ve bu meselenin, gölge kontrol merkezi CPC'nin 9 Kasım 1957'de Paris'te gerçekleştirilecek bir sonraki toplantısında ilk gündem maddesi olarak tartışılmasını talep etti.

Avrupalı gizli servis müdürleri Paris Neully'deki Deloison Caddesi'nde bir araya geldiklerinde atmosfer bu nedenle gergindi. Toplantıya İngiliz subayı Albay Blaer başkanlık ediyordu ve oturumu NIS'in "Kolsas'taki subayların yürüttüğü faaliyetlerle ilgili ciddi endişelere sahip olduğunu; konunun SB (Stay Behind), psikolojik savaş ve karşı istihbaratla ilgili olduğunu" belirterek açtı. Ardından Evang söz alarak, NATO'ya sert bir uyarıda bulundu ve ellerini Norveç gölge ordusu üzerinden çekmelerini istedi: "Geçen yıl biz AFNORTH'ta hâlâ psikolojik savaş, E&E (Evasion and Escape [Takip atlatma ve Kaçış]) üzerine çalışan ve bu bağlamda

yüksek mevkilerdeki insanların kara listeye alınmasıyla uğraşan subaylar bulunduğunu öğrenene kadar, her şey sessiz sakin ilerliyordu. Norveç'teki üste düzey yetkililer bu tür bir kara listeye alınıyorsa, bir şeyler yanlış gidiyor demektir. Hükümetim bu konuyla da ciddiyetle ilgilenmektedir ve bu tür faaliyetlerin sürdürülmesi halinde, uluslararası planlamada yer almama yönünde kesin emirlerim var." NIS şefi Evang ciddi biçimde endişeliydi ve NATO'nun üyelerinin bağımsızlığını gizlice çiğnemeye devam etmesi halinde Norveç'in CPC'yi terk edeceğini söyledi. "Norveç'e göre, CPC planlamasındaki çıkarlarımız 1954'ten bu yana düzenli olarak azalmıştır çünkü bizim için CPC içinde bir gelecek yoktur. Biz, vatanımızda olası bir işgalden kurtulma amacıyla kullanılacak bir gölge ordu kurmakta olduğumuz görüşündeyiz."[29]

SHAPE'de NATO Özel Projeler Dalı şefliği yürüten ve aynı zamanda CPC'ye karşı sorumlulukları olan Brigadier Simon, Norveçli temsilcileri sakinleştirmeye çalıştı. Simon akla yatkın bir inkâr yöntemine başvurarak, şüpheli Amerikalı'nın bir Özel Projeler seksiyonunda çalıştığını kabul etmekle birlikte kendisine bahsedilen faaliyetler için herhangi bir emir verilmediğini iddia etti. Evang yanılmadığında diretti ve her şey düzene girinceye kadar Norveç'i CPC'den çekmekle tehdit etti. NATO ve Beyaz Saray, Evang'ın tehdidini hayata geçirip Norveç'i gizli CPC toplantılarından çekmesine hayli şaşırdı. Birkaç NATO üst düzey yöneticisi Evang'a yazarak NIS'i CPC'ye geri getirmeye ikna etmeye çalıştı. 14 Ekim 1958'de Evang ABD'li bir General'le görüştü ve gizli servisi ile gizli ordusunu CPC'ye yeniden döndürmeye ikna oldu. Ancak dönmeden önce, şu ana noktaları kapsayan resmi bir özür mektubu yazılmasını istedi: "a) Mesele çözülmüştür, b) SHAPE eleştirilen türden faaliyetleri sürdürmeyeceğine söz verecektir, c) Norveç'e yeniden katılım için ricada bulunulacaktır."[30] Mektup gerekli yere ulaştıktan sonra Norveç NATO gölge komuta merkezi CPC'ye geri döndü ve hırgür sona erdi.

Devlet içinde, kısmen milli askeri gizli servis, kısmen de Soğuk Savaş kapsamında belirli bazı çıkarlara sahip olan dış güçler tarafından idare edilen çok gizli bir ordunun varlığı, ciddi bir güvenlik riski yaratmaz mı? Yoksa tam tersine böyle bir gizli ordu devleti, güvenliğini tehdit eden daha büyük risklere karşı korur mu? Norveçli gölge ordu komutanlarının kafasında Soğuk Savaş süresince bu tür sorular dolandı; tıpkı 1990'da şebekenin açığa çıkartılmasını izleyen tüm Avrupalı gözlemciler gibi. Gölge sponsorlar Birleşik Devletler ve Büyük Britanya'nın dürüstlüğüne ve güvenilirliğine dönük itimat elbette can alıcı bir öneme sahipti. Norveç gölge ordu komutanı Sven Ollestad, CPC skandalından sonra bile "müttefiklerimize güvenmeliyiz" diyordu. Ancak CIA ve MI6'nın Soğuk Savaş süresince dünya çapında yürüttüğü örtülü faaliyetler ve siyasi sistemleri manipüle etme çabaları göz önüne alındığında, Norveçli belli başlı yetkililerin güven eksikliği yaşaması kaçınılmazdı. Gölge şebeke tamamen ve bağımsız bir şekilde müttefiklerin kontrolüne bırakılmalı mıydı? Gladyo araştırmacıları Bye ve Sjue bu soru tartışılırken Norveç gölge ordusunun Oslo Grondlandsleiret ve Platous Gate köşesindeki karargâhında "gergin bir atmosfer estiğini" belirtiyorlardı. Ancak "patron Korgeneral Sven Ollestad kararını vermiş ve tüm gölge şebekeyi harekete geçirebilecek olan ulusal güvenlik kodunun MI6'ya verilmesini emretmişti." Norveç gizli ordusu böylelikle Norveç'in egemenliğinin bir bölümünü hediye etmişti. "Ollestad en yakın iş arkadaşları tarafından şiddetle ve etkin biçimde protesto edildi", ancak protestolar görmezden gelindi.[31]

Norveçli gazeteciler 1960'ların politik anlamda ajite edilmiş ortamında –çiçek gücü, şiddete hayır hareketleri, öğrenci eylemleri ve Vietnam karşıtı gösterilerin şekillendirdiği bir dönem– Birleşik Devletler'e güvenilmemesi gerektiğine karar verdiler ve iddialarını desteklemek üzere 1967 yılı Aralık ayında tarihi belirsiz çok gizli bir NATO belgesini yayımladılar. "ABD birliklerini ya da onların görevlerini ciddi biçim-

de etkileyebilecek, askeri bir ayaklanma veya ev sahibi ülkenin hükümetine karşı geliştirilen geniş çaplı direniş gibi demokratik kargaşa durumlarında, [ABD ordusu] kargaşayı bastırmak için kendi kaynaklarını kullanarak, gücünün gerektirdiği her şeyi yapmalıdır." Belgede kesin biçimde Batı Avrupa'dan bahsedilmekte, özel olarak Norveç, Yunanistan, Türkiye, Batı Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika, Lüksemburg ve Danimarka'nın adı anılmaktaydı. Birleşik Devletler, Vietnam savaş karşıtı kitlesel gösterilere bağlı olarak Batı Avrupa'daki hükümetlerin ya da halkların ABD'yi karşılarına almalarından ve hem ABD Kuvvetleri'nin hem de NATO'nun hareket kabiliyetini tehdit etmelerinden korkuyordu. Avrupa'daki ABD Kuvvetleri İkinci Komutanı General J. P. M. Connell imzasını taşıyan belgede devamla özel koşullar altında ABD'nin, kargaşayı bastırmak amacıyla ulusal hükümetin rızasını bile almaksızın NATO ülkelerine girebileceği belirtiliyordu: "Eğer bu inisiyatifler kâfi gelmezse ya da ilgili hükümet yardım talebinde bulunursa ya da ABD kuvvetleri komutanı hükümetin kargaşayı bastırma kabiliyetine sahip olmadığına karar verirse, ABD kıtaları ABD Komutanı tarafından gerekli addedilen önlemleri kendi inisiyatifiyle ya da ilgili hükümetin işbirliğiyle hayata geçirebilir."[32]

NATO komutasındaki gölge orduların bu tür operasyonlarda yer alıp almayacağı konusu ise belirsiz.

Beyaz Saray ve Pentagon'un başka ülkelerin ulusal egemenliğine yönelik tavrı, Norveç gölge ordusunun belli başlı üyelerinin NATO, CIA ve MI6'ya duyduğu güveni güçlendirecek gibi değildi. Dolayısıyla CPC gölge komuta merkezinde olduğu gibi, ACC gölge komuta merkezinde de uluslararası düzeyde belirli kaygılar dile getirildi. ROC, Avrupalı diğer gizli ordularla birlikte, Norveç kaynaklarında adı "Müttefik Gizli İşbirliği Grupları" (ACCG) olarak da geçen NATO gölge komuta merkezi ACC'nin toplantılarına katılıyordu. Norveçli tarihçi Riste'ye göre ACC belgelerinde "Tamı tamına altı kez şu ifade ortaya konuyordu: 'Komuta ve kontrol daima

Ulusal Gizli Servisler'in elinde olacaktır.'" Öte yandan Norveç'teki belgelerde "ACCG SHAPE'in üstlendiği kuvvetli rolle ilgili [Norveç'in ulusal egemenliğine ilişkin] kuşkular bulunmaktadır" deniliyordu.[33]

Norveç gizli ordusu, Avrupa'daki diğer Gladyo orduları gibi İngiliz SAS ve ABD Yeşil Bereliler Özel Kuvvetleri'yle yakın işbirliği içindeydi, Norveçli gladyatörler Birleşik Devletler ve İngiltere'de eğitim alıyorlardı. Norveç gizli ordusunun önemli üyelerinden Binbaşı Sven Blindheim, İngilizlerin Büyük Britanya Fort Monckton'daki özel operasyonlar eğitim merkezi 'Kreş'te –İtalyan gladyatörlerinin de eğitim aldığı yer– yıllarca eğitmen olarak görev yapmıştı. Ve Albay Sven Ollestad, 1952'de Sven Blindheim'le birlikte Birleşik Devletler'deki –muhtemelen Yeşil Bereliler Özel Kuvvetleri'yle birlikte Fort Bragg'deki ABD düzensiz harp karargâhında düzenlenen– eğitim kurslarına katıldı.[34]

Bye ve Sjue Blindheim'ın tutanaklarından yola çıkarak şöyle demekteydi: "CIA eğitiminin özü, gizli orduların askeri ve politik savaş yürütebileceğini açıkça ortaya koyan '10 gizli emirle' özetlenebilir. CIA gölge doktrini, operasyonun gizlilik gerektiren doğasına vurgu yaptıktan sonra şunların altını çizer: '1. Gizli operasyonlar politik ve askeri savaş yönetme yollarından biridir. 2. Gölge yapılanmada amaç, Sovyet ve komünizm kontrolü altına girebilecek ülkelerde sabotaj, casusluk, gerilla, izini kaybettirme ve kaçış eylemleri yürütebilmeyi sağlayacak, devamlı ve kalıcı bir operasyonel kabiliyete sahip olmaktır." Bu görevleri gerçekleştirebilmek için şebeke de kusursuz olmalıydı: "3. 'İhtiyacın kadar bil' ilkesi kutsaldır. Her bağlantı/kişisi bütün hakkında mümkün olan en az bilgiye sahip olmalıdır ve her bağlantı/kişisi örgütün diğer kısmıyla ve yer alan insanlarla ilgili herhangi bir bilgi edinme ihtimalinden tamamen uzak olmalıdır. 4. Gölge bir örgütteki paralel birimler birbirinden ayrı tutulmalıdır ve ancak en yüksek karargâhta 'bir araya gelmelidir' [NATO SHAPE'in ACC ve CPC'si dahil ediliyor]. 5. Ajan adayları değerlendirilip in-

celenirken mümkün olan ve olmayan tüm kontrol ve denetim kaynak ve vasıtaları kullanılmalıdır –polis, okul, topluluklar, iş yerleri, arkadaşlar, akrabalar, komşular, ev aramaları, kulak misafirlikleri. Örgüte alınmadan önce aday hakkında sürekli ve uzun süreli bir araştırma yapılmalıdır."[35]

Amerikan ve İngiliz eğitmenlerin ve Özel Kuvvetlerin örneğin Belçika ve tarafsız İsviçre'deki gibi, gizli ROC askerlerine eğitim vermek üzere, Norveç'e gelip gelmedikleri hâlâ belirsiz. Tarihçi Riste'ye göre, Norveç gizli ordusu "İngiliz ve Amerikalıların Norveç topraklarındaki çalışmaya müdahale etmesine yol açabilecek her tür teklife ihtiyatla yaklaşıyordu. Bu her şeyden önce Almanya'da konuşlanan Amerikan Özel Kuvvetleri'nden ya da NATO ülkelerindeki direniş gruplarını destekleme görevine de sahip İngiliz Özel Hava Servisi birimlerinden gelen destek teklifleri için geçerliydi."[36] Solcu geçmişi ve CPC'deki eleştirel konuşması nedeniyle Washington'da pek sevilmeyen Evang'ın yerine NIS şefliğine 1966'da Albay Johan Berg getirildikten sonra, Norveç'in CIA, MI6 ve NATO'nun CPC'si ile ACC'siyle arasındaki işbirliğinin ne ölçüde değiştiği de aynı derecede belirsiz. Ancak söylentiler bağların pekiştirildiği yönünde.

Norveç Gladyosu en ciddi açığa çıkma tehlikesiyle 1978'de karşılaştı. Norveçli bir polis, yasadışı alkol üretiminin izini sürerken tesadüfen ROC'un büyük yeraltı silah zulalarından birini ortaya çıkardı. Zulada makineli tüfekler dahil 60 silah, 12 bin sıra mühimmat, patlayıcı ve gelişmiş iletişim ekipmanı bulundu. Gölge şebekenin varlığından habersiz olan polis memuru bulduklarını amirlerine bildirdi ve haber basına sızdı. Oslo'daki Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü'nden Nil Gleditzch 1990'da "Eğer polis memuru istihbarata danışmış olsaydı, muhtemelen her şey örtbas edilecekti" diyordu.[37] Hem illegal alkol damıtımının hem de gölge ordu silah deposunun bulunduğu mülkün sahibinin Norveç gizli servis üyesi Hans Otto Meyer olduğu tespit edilmişti. Meyer tutuklandı ancak cephaneliğin bir direniş hücresi tarafın-

dan kullanılmak üzere gizli servis tarafından oluşturulduğu iddiası soruşturma yürütenlerin şaşkın bakışları altında teyit edildi.

Skandal baş gösterdiğinde Norveç parlamentosu konuya el attı ve Savunma Bakanı Rolf Hansen savaştan sonra gizli bir direniş şebekesi kurulduğunu açıklamak zorunda kaldı. Konuşmasında şebekenin başlangıçta özel gruplardan oluşturulduğunu ancak bunların daha sonra Norveç gizli servisinin idaresi altına alındığını anlatan Hansen, hassas durumun bilinciyle "Norveç'teki şebekenin NATO ve diğer ülkelere karşı bir sorumluluk taşımadığını ve CIA ile tüm ilişkilerini kestiğini iddia etti. Ancak örgütün faaliyetlerinin gizli tutulması gerektiği için detayları tartışmayacaktı."[38] Hansen'in 1978'deki bu iddiaları en iyi ihtimalle yanıltıcı, en kötü ihtimalle tamamen gerçek dışıydı. Ancak Soğuk Savaş konteksi içinde Norveç parlamentosunun çoğunluğu Hansen'e inanmayı tercih ederek gizli şebekenin araştırılması ya da kapatılması için bir neden olmadığına karar verdi ve hikâye hızla gömüldü.

Rastlantı eseri, Hansen'in CIA'nın gizli operasyona dahil olmadığına dair iddiasıyla çelişen en güçlü kanıt, tam da aynı yıl CIA Direktörü William Colby'nin anılarını kitaplaştırmasıyla ortaya çıktı. Hansen bir kez daha parlamento önünde açıklama yapmak zorunda kaldı. İtibarı yerlerde sürünen CIA'nın halkın gözündeki imajını güçlendirmek amacıyla yazdığı kitapta Colby gururla, Stockholm'deki ABD Büyükelçiliği'nde görevli genç bir CIA ajanıyken, 1951'den 1953'e kadar Avrupa'nın kuzeyinde bir gizli ordunun kuruluşunda nasıl yer aldığını anlatıyordu. Colby şöyle diyordu: "Her bir İskandinavya ülkesindeki durum farklıydı. Norveç ve Danimarka NATO müttefikleriydi, İsveç iki dünya savaşı boyunca takındığı tarafsızlık tavrını sürdürüyordu ve Finlandiya dış politikasında, sınırlarında bulunan Sovyet iktidarına boyun eğmek durumunda kalıyordu. Bu nedenle bu ülkelerin bir bölümünde hükümetler, mücadeleyi sürdürmek için sürgünden fa-

aliyete geçirebilecekleri gölge ağları bizzat kendileri kuracaklardı."[39]

Colby "Bu şebekeler NATO planlarıyla koordinasyon halinde olmalıydı; telsizleri gelecekteki sürgün üssüne konulmuş olmalı ve özel ekipmanlar CIA'dan temin edilerek daha sonra kullanılmak üzere karla kaplı zulalara saklanmış olmalıydı" diye devam ediyor ve tarafsız İsveç ve Finlandiya'yla ilgili şu açıklamada bulunuyordu: "Bu ülkelerin diğer bölümünde CIA işi tek başına yapmak ya da en iyi ihtimalle 'gayri resmi' yerel yardımlar alarak yapmak zorundaydı. Çünkü söz konusu ülke hükümetlerinin siyaseti onları NATO'yla işbirliği yapmaktan men ediyordu ve herhangi bir şeyin açığa vurulması yerel komünist basından, Sovyet diplomatlarından ve tarafsızlığın bir Üçüncü Dünya Savaşı'ndan da zarar görmeksizin çıkmalarını sağlayacağına inanan sadık İskandinavlardan protestolar yükselmesine neden olacaktı."[40] 1978'de önce silah zulasının keşfi ardından Colby'nin itirafları Norveç gizli ordusunun üzerindeki perdeyi tamamen kaldırdı ve hatta tüm Avrupa şebekesi de açığa çıkma tehlikesiyle yüz yüze geldi. Araştırmacı Nil Gleditzch bu nedenle 1990'da Norveç'te 1978 yılında ortaya çıkarılanlarla ilgili şu yorumda bulunuyordu: "Diğer NATO ülkelerindeki hiç kimsenin konu üzerine gitmemiş olması ve kendi ülkeleriyle ilgili sorular sormamış olması biraz şaşırtıcı."[41]

1990 yılı Kasım ayında, Gladyo'yla ilgili İtalya'dan gelen ilk açıklamaların hemen ertesinde Norveç ROC gizli ordusu yeniden keşfedildi ve Savunma Bakanlığı sözcüsü Erik Senstad basının Gladyo sorularını tek bir kısa cümleyle yanıtladı: "O dönem Hansen'in söyledikleri hâlâ geçerlidir."[42] Norveç halkının şaşkınlık ve eleştiri yüklü tepkilerine karşın Norveç ordusu mensupları ordunun devlet içinde sır olarak tutulmasının demokratik açıdan da doğru olduğunu ifade ettiler. Tuğamiral Jan Ingebristen basına, 1985'te kendisi Norveç Yüksek Savunma Komutanlığı istihbarat servisi başkanlığı görevini bıraktığı sırada gölge ordunun hâlâ faal olduğunu konfir-

me etti. Ingebristen, aldığı yoğun eleştirilere rağmen ısrarla, gölge birimlerin çok gizli statüsünde tutulmasının mantıklı ve akla uygun olduğunu, dolayısıyla kamuoyu, medya ve parlamentonun bu birimlerden ancak kazara haberdar olmasında bir terslik bulunmadığını ifade etti: "Bunda şüphe duyulacak bir şey yok. Bunlar işgal altındaki bölgede gölgede kalarak çalışma yürütecek birimlerdi ve bu nedenle çok gizli tutulmaları zorunluydu."[43]

Mecliste konuyla ilgili herhangi bir soruşturma yürütülmedi. Ancak Norveç Gladyosu'yla ilgili daha detaylı bilgilere ulaşmak isteyen Norveçli gazeteciler Ronal Bye ve Finn Sjue, çok sayıda eski katılımcı ve gizli servis üyesine ulaşarak 1995'te bütün röportajlarını *Norveç'in Gizli Ordusu. Stay Behind'd Tarihi.*[44] başlıklı bir çalışmada topladı. Konuyla ilgili yeterince bilgi edinen Norveç halkı devlet içinde, parlamentonun kontrolü dışında, CIA bağlantılı gizli bir ordu bulunması fikrine büyük tepkiyle yaklaştı. Güven kaybını önlemek için Norveç Savunma Bakanlığı benzeri görülmemiş akıllılıkta bir adım atarak bir araştırma projesi ortaya attı. Saygın Oslo Savunma Araştırmaları Enstitüsü (Institute for Defence Studies) tarihçileri Olav Riste ve Arnfinn Moland'ın Norveç gizli ordusunun 1970'e kadarki tarihini araştırma işinin altında kalkabilecekleri düşünüldü ve projede yer alan ifadelere göre, kendilerine "çalışmaları için önemli olabilecek tüm materyal arşivine ve sözlü kaynaklara" ulaşma yetkisi verildi. Çalışma yayınlanmadan önce müsveddesi son incelenme için Savunma Bakanlığı'na gönderildi ve bazı küçük bölümler çıkarıldı.[45]

15

ALMANYA'DA GİZLİ SAVAŞ

Başkent Berlin'deki parlamento binasında (Reichstag), 27 Şubat 1933 gecesi saat dokuza doğru büyük bir yangın çıktı. İtfaiye binanın büyük bölümünü kurtarmış olsa da, Alman parlamentosu ve bağlı olarak Alman demokrasisi bu kötü niyetli saldırıyla ölmüştü. Yangından bir ay kadar önce başbakan (Reichskanzler) olan, Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi lideri (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei [NSDAP]) Adolf Hitler, doğrudan doğruya ve açıkça Almanya Komünist Partisi'ni (Kommunistische Partei Deutschland [KPD]) suçladı. Hitler ertesi gün hiç zaman yitirmeden, NSDAP'den İçişleri Bakanı Wilhelm Frick ve NSDAP'li polis güçlerinden sorumlu bakan Hermann Göring'in de desteğiyle, aralarında KPD'nin ve Almanya Sosyalist Partisi SPD'nin (Sozialdemokratische Partei Deutschland) üyelerinin de bulunduğu 4.000 siyasi muhalifi ve gazeteciyi tutuklattı.

Esrarengiz yangından bir ay kadar sonra –artık tüm Komünistler saf dışı bırakılmış ve pek çok sosyalist tutuklanmış durumdaydı– Alman parlamentosu, geride kalan sosyalist üyelerin protestoları arasında, fiilen parlamentoyu feshedip tüm yetkileri Hitler'e devreden bir yasayı (Gesetz zur Behebung der Not von Volk und Reich) kabul etti. Aynı ay içinde Almanya'daki ilk toplama kampları kuruldu ve Hitler'in Özel Kuvvetleri Schutzstaffel (SS) ve Almanya gizli servisi Gestapo tarafından tutuklanan 25.000 siyasi muhalif ile doldurulduldular. Yangın gecesi binada yakalanan Alman komünist Marinus van der Lubbe Reichtag yangınının suçlusu ilan edildi; yargılandı; mahkûm edildi ve öldürüldü. Henüz der Lub-

be'nin duruşması bile başlamadan, İngilizlerin yaptığı bir araştırmada gizemli yangın terörünü, devlet aygıtının kontrolünü ele geçirmek için bizzat NSDAP'nin düzenlediği sonucuna varılmıştı. Hitler, pek çok destekçisiyle birlikte 1933 yılı başlarında Almanya'yı kendisi ve Nazi partisinin yönettiği bir diktatörlüğe dönüştürdü. Altı yıl sonra, sayısız kişinin büyük acılar çekmesine ve 60 milyon kişinin ölümüne neden olan İkinci Dünya Savaşı'nı başlattı ve insanlık tarihine en karanlık damgayı vurdu. Kızıl Ordu Alman başkentini ele geçirip Reichtag'a Sovyetler Birliği bayrağını çekince, Hitler pes etti ve 30 Nisan 1945 günü kendini öldürdü.[1]

Gölge yapılara ilişkin 1990 tarihli Alman devlet raporunda, "NATO ülkelerinde gölge örgütlerin kurulması İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminin hemen ardından başladı" deniliyordu[2]. Almanya 1945 yılında yenildikten sonra ortaya çıkan kaotik savaş sonrası ortam, Birleşik Devletler'e gölge bir örgütlenme kurmak için ideal bir zemin oluşturdu. İşgalci güçler olarak ABD orduları; Fransız, İngiliz ve Sovyet güçleriyle birlikte, ülkenin kontrolünü, her biri kendi bölgesinde olmak üzere ellerinde bulunduruyorlardı. Her şeyden öte, ülke, gerilla savaşlarında eğitilmiş, silahlar ve patlayıcılar konusunda deneyimli esaslı antikomünistler cennetiydi. Birleşik Devletler böylelikle, Almanya şebekesi için gizlice eski Nazileri devşirmeye başladı. 1990'da Gladio açığa çıkarıldığı sıralarda, özel televizyon kanalı RTL, Hitler'in emrinde komünist avına çıkan dehşetli eski SS üyelerinin, Almanya'nın Gladio şebekesinin bir bölümünü oluşturduğunu ortaya koyan haberiyle Alman kamuoyunu şoke etti.

ABD Genel Kurmayı'nın 28 Mart 1949 tarihli çok gizli, Kapsamlı Stratejik Mefhumlar raporunda, Almanya'nın, yeraltı örgütü ve Gizli Ordu [gölge birimler] için mükemmel bir yetişmiş eleman potansiyeli olduğunun altı çiziliyordu.[3] Etkili bir direniş örgütlenebilirdi ve örgütlenmeliydi. Yeni kurulan Karşı Haberalma Örgütü (CIC) bir yandan Washington'daki Pentagon'un emriyle Nazilerin izini sürüp onları

Nürnberg mahkemelerine taşırken, bir yandan da gizlice, seçilmiş aşırı sağcıları antikomünist orduya devşiriyordu. Pentagon'un bu uygulaması, ancak 1986 yılında, Amerikan Adalet Bakanlığı'nın geniş bir basın toplantısında –Watergate skandalı sonrası en büyük gazeteci ordusunu toplayan basın toplantısıydı– CIC'nin savaş sonrası yıllarda üst düzey bir Nazi'yi devşirdiğini açıklamasıyla ortaya çıkabilmişti. Özellikle, Alan Ryan tarafından ABD Adalet Bakanlığı için hazırlanan 600 sayfalık bir çalışma, SS ve Gestapo subayı Klaus Barbie'nin CIC tarafından 1947 yılında devşirildiğini doğruluyordu. Barbie, bu tarihten sonra CIC tarafından savaş suçlularını araştırma ekiplerinden gizlenmiş ve 1951 yılında, el altından düzenlenmiş bir "ıskalarya" çizgisi üzerinden Avrupa'dan Arjantin'e gizlice kaçırılmıştı.

Barbie, Birleşik Devletler gizli servisi subayları onun ahlaki geçmişinden etkilendiği için değil, Almanya gölge şebekesinin kurulmasına en çok katkıyı yaptığı için korunmuştu. Gladio'nun açığa çıkarıldığı zamanlar, İngiliz basını, "Savaş sonrasının ilk yıllarında bu gizli düzen için devşirilenler ve devşirmeler yapanlar arasında eski SS üst düzey yöneticisi (Obersturmführer) Hans Otto ve bazı daha küçük balıklar bulunuyordu" diye yazmıştı. Ancak gerçek av, eski Nazileri ve faşist Alman Gençlik Birliği (Bund Deutscher Jugend [BDJ]) üyelerini devşiren Klaus Barbie'ydi.[4] Savaş sırasında Lyon Kasabı olarak bilinen Barbie, bu Fransız kasabasında kaldığı 1943 ile 1944 yıllarında 4.000 direnişçi işçi ve Yahudi'nin ölümünden ve 15.000 kişinin de ölüm kamplarına yollanmasından sorumluydu. Savaştan kısa süre sonra bir Fransız mahkemesi tanık ifadelerine dayanarak; erkekleri, kadınları ve çocukları, kırbacı ve Alsatian köpeği ile dehşete düşüren sadist bir işkenceci olarak tanımlanan Barbie'yi, insanlığa karşı işlediği savaş suçlarından dolayı gıyabında ölüme mahkûm etmişti.

ABD Adalet Bakanlığı, 1986 yılındaki basın toplantısında Barbie'nin gölge örgütlenmede kullanıldığını açıklamadı ve

Barbie ya da herhangi bir "Nazi suçlusunun ıskalaryadan geçirildiğine ya da ABD veya onun savaş sonrası müttefikleri tarafından istenen herhangi birinin kaçırılması için bir ıskalarya çizgisi oluşturulduğuna dair hiçbir olay bulunmamaktadır" dedi.[5] Bu açıklamanın uydurma olduğu, CIC'ın devşirdiği en yüksek rütbeli Nazi'nin Lyon Kasabı Klaus Barbie değil de, Hitler'in Generali Reinhard Gehlen olduğu ortaya çıktığında anlaşıldı. General Gehlen Hitler'e bağlı gizli servisteki kariyerine, Nisan 1942'de, Sovyetler Birliği ile savaşmak üzere Fremde Heere Ost (FHO, Doğu Yabancı Orduları) şefliğine getirildiği zaman başlamıştı. ABD'li tarihçi Christopher Simpson ABD'nin Nazi devşirmeleri üzerine yaptığı araştırmalar sırasında, "Gehlen'in bilgi toplamak için en iğrenç savaş yöntemlerini kullandığını" ortaya koydu; yöntemleri "işkence, sorguya çekme ve 4 milyon Sovyet savaş esirini açlıktan öldürme" idi.6 Gehlen, işlediği savaş suçları nedeniyle Sovyet gizli servisi NKVD'nin kara listesinde yer alma şerefine erişeceğinin farkındaydı. Bu nedenle savaşı yitirmekte olduklarını anladığı anda, Rusların eline geçmemek için 20 Mayıs 1945'te Amerikan CIC'e teslim oldu.

General Gehlen, uyguladığı işkence operasyonları sırasında Sovyetler Birliği ve Komünistler hakkında topladığı bilgilerin Amerikalıların büyük ilgisini çekeceğini öngörmekte çok haklıydı. Bu nedenle, Nazi subaylarından oluşan küçük bir grupla birlikte, FHO'nun SSCB hakkındaki kapsamlı arşivini dikkatlice mikrofilmlere aktarıp, su geçirmez çelik varillere doldurarak, Avusturya Alplerinde kırsal bir bölgeye gömdü. Gehlen, CIC'de gözaltında geçirdiği birkaç haftanın ardından, daha sonra bu sırrını açıklayacağı ABD'li General Edwin Luther Siber ile ilişkiye geçmeyi başardı. ABD'li General öyle etkilendi ki, daha sonraki yıllarda Gehlen'in terfi etmesini sağladı. Siber Gehlen'i, aralarında 1950-1953 döneminde CIA Başkanlığı yapan, o sırada Avrupa'da Amerikan ordusunun en yüksek istihbarat subayı olan Walter Bedell Smith'in de bulunduğu, ABD gizli servisinin en üst rütbeli

subaylarıyla tanıştırdı. Siber Gehlen'i aynı zamanda, ABD'nin savaş dönemindeki gizli servisi Stratejik Hizmetler Bürosu OSS'den üç kişiyle; şef General William Donovan, daha sonra CIA'nın başına geçen Allen Dules ve sonraları CIA'nın Avrupa'daki gölge şebekesini kuran OPC biriminin şefi olan Frank Wisner ile tanıştırdı. Birleşik Devletler, Gehlen'in yardımıyla Ağustos 1945'te Avusturya'da FHO mikrofilmlerini yeraltından çıkardı ve çözülmek üzere Gehlen'le birlikte Washington'a yolladı. Başkan Truman filmlerden çok etkilendi ve Gehlen'i, çevresindeki diğer Nazi subaylarıyla birlikte, savaş sonrası Almanyası'nın, daha sonra Gehlen Örgütü (ORG) olarak da anılacak, ilk gizli servisinin başına getirdi. Tarihçi Simpson, "Sonunda Gehlen ve başka yüzlerce Nazi subayı, ABD ve İngiltere ile pazarlıklarında başarılı oldular... ve Gehlen tümünün içinde en önemlisi olduğunu kanıtladı" sonucunu çıkarıyor.[8] ORG'nin ilk karargâhı, ABD'nin mali ve malzeme destekleriyle, Frankfurt yakınlarındaki Oberursel'de kuruldu; daha sonra eski SS eğitim merkezi olan ve halen Almanya gizli servisi Bundesnachrichtendienst (BND) karargâhının bulunduğu Münih yakınlarındaki Pullach'a taşındı. CIA ve ORG gizlice işbirliği anlaşması imzaladılar ve CIA'nın en yüksek komutanlarından James Critchfield Almanya'ya yerleştirildi.

Almanlar arasında lakabı Herr Marshall olan Critchfield, Gehlen'in örgütünü izledi ve Gehlen'in en üst 150 subayının isimlerinin kendisine doğru verildiğinden emin olduktan sonra bunların her biri için ayrı ayrı dosya oluşturulmasını sağladı; böylece Almanya gizli servisi tamamen ABD kontrolüne tabi olduğu garanti altına alınıyordu.

ABD'nin CIC örgütü ile 1948-1949 döneminde çalışan Erhard Dabringhaus, Gladio'yla ilgili bir belgeselde, Nazi'lerin devşirilmesinde görev aldığı ortaya çıkarılınca çok içerledi. Dabringhaus emekli olduğunda kendisini, "Ben 1948 yılında CIC için çalışan bir özel ajandım; ki kendisi o zamanlar bizim işgal edilmiş Almanya'daki karşı casusluk örgütümüz-

dü" sözleriyle savunuyordu. "Akıcı Almancam nedeniyle, aralarında Klaus Barbie'nin de bulunduğu Alman muhbirlerden oluşan bir şebeke ile ilgilenmem için bu göreve atandım ve Augsberg'e yerleştirildim. Daha sonra, ehm... daha sonra Klaus Barbie'nin Fransızlar tarafından cinayet suçuyla arandığını öğrendim." Dabringhaus, kameralara "... ve sonra bu durumu üstlerime rapor ettim ve onlar da bana duyarlı olmamı ve sessiz kalmamı söylediler" diye açıklıyordu. İddiasına göre kendisine "O şu an bizim işimize yarıyor; işe yaramaz hale geldiğinde Fransızlara teslim edeceğiz" denilmişti. Dabringhaus, "Barbie'yi ihbar ettiğimde ödüllendirileceğimi düşünüyordum, ama onlar bana sessiz kalmamı söylediler!" diyordu.[9]

Halen ABD'de Florida'da yaşayan eski CIC subayı Dabringhaus, ABD emri altındaki birçok eski Nazinin, gölge silahları için Almanya'da nasıl gizli sığınaklar ve zulalar oluşturduklarını anlattı. "Albay Gunther Bernau, Stuttgart'ta askeri istihbarat ordu için çalışan bir ajan ve muhbirdi. Biz [ABD/CIC olarak] kendisine Ludwisburg'da güvenli bir ev sağladık. Kendisiyle bu evde haftada üç kez buluşuyor ve komünistler hakkında ya da istediğimiz başka istihbaratlar hakkında bizim için topladığı bilgileri alıyordum." Dabringhaus, ABD'nin mümkün olan her tür aracı kullanarak komünizmle savaşma eğiliminde olduğunu vurgulayarak, Bernau'dan pek hoşlanmadığı halde bu görüşmeleri devam ettirdiğini belirtiyordu: "Hiç kuşkusuz o koyu bir Naziydi. Bir gün ofisinde oturdum ve onun savaş dönemi resimlerinin bulunduğu albümü açtım. Albümün orta yerinde Adolf Hitler'in güzel bir fotoğrafı duruyordu. Bizim kendisine sağladığımız güvenli evde, kendisini birçok eski üst düzey SS subayı ziyaret ediyordu. Bana, herhangi bir nedenle yardıma ihtiyacı olduğu anda, bir tek telefonla Hamburg'dan Münih'e kadar 200 eski SS lideri ile ilişkiye geçebileceğini söyledi."

Dabringhaus'a göre, Bernau kesinlikle Almanya'nın gölge ordusunun kurulması çalışmasında yer aldı: "Beni belirli bir

noktaya götürdüğünü anımsıyorum. Burayı kazdık. İçinden, üzerine neme karşı koruyucu sürülmüş ve özenle paketlenmiş tüfekler, tabancalar ve el bombaları çıktı. 'Ülke genelinde böyle binlerce yerimiz var' dedi. Bu durum beni biraz kuşkulandırdı ve rapor ettim. 'Evet biliyoruz. Bunların hepsi, komünistlerin Demir Perde'yi aşıp gelmeleri durumunda bizim için çalışacak' dediler. Üst düzey ABD yöneticileri 'ihtiyacın kadar bil' kuralı çerçevesinde, CIC subayı Dabringhaus'a gizli gölge orduya ilişkin ayrıntılı bilgi vermemişlerdi; ama kendisi öğrendikleriyle, çok sayıda Nazi'nin de bulaştığı çok gizli bir projenin varlığını anlayabilmişti: "Eski bir general, eski bir SS Generali olan Paul Hauser, Bernau'nun evini sıklıkla ziyaret edenlerden biriydi ve ikisi birlikte, bizim hakkında hiç bilgi sahibi olmadığımız belirli programlar üzerine yoğun bir çalışma yürütüyorlardı ve benden bununla ilgili daha çok şey öğrenmem istenmiyordu. Üstlerden birisi zaten bu şebekeyi yönetiyor olmalıydı."[10]

Gladyo skandalı 1990 yılında ortaya çıktığında, adı açıklanmayan eski bir NATO haber alma yetkilisi, Frank Wisner'in komutasındaki CIA gizli harekât biriminin, Almanya gizli ordusunu kurmak için, Hitler'in casusluk şefi Reinhard Gehlen tarafından yönetilen casusluk teşkilatıyla baştan başa yakın işbirliği içinde olduğunu söylüyordu. Bu çok iyi bilinen bir gerçektir; çünkü Gehlen, Almanya'daki gölge teşkilatın manevi babasıydı ve aynı zamanda Almanya lideri Konrad Adenauer daha baştan itibaren onu tanıyordu. Adı belirtilmeyen bir NATO yetkilisine göre; ABD Başkanı Truman ile Almanya Şansölyesi Adenauer, Batı Almanya'nın NATO'ya girdiği 1955 yılında, Batı Alman otoritelerinin aşırı sağcıları yasal kovuşturma altına almasını engelleyen gizli bir protokol imzalamışlardı. Ancak fazla bilinmeyen bir gerçek daha vardı; diğer üst düzey Alman politikacıları da bu gizli direniş planlarının varlığından haberdardı. Bunlardan birisi de, zamanın Almanya Devlet Bakanı, eski üst düzey Nazi Hans Globke'ydi.[11]

Almanya'da, Nazi yönetimindeki ABD şebekelerinden biri olan Bund Deutscher Jugend (BDJ) ve onun gölge örgütü Technischer Dienst (TD) 1952 yılında ortaya çıkarıldılar. Klaus Barbie, Alman gölge örgütü BDJ-TD'yi kurmakta öncü rol üstlendi.[12] Ancak bu sır uzun süre saklanamadı. New York Times 10 Ekim 1952 tarihinde, "Alman sabotörler Amerikan güvenine ihanet ediyorlar. Gerillaların savaş eğitimi için finansman sağlandığı teyit edildikten sonra geniş çaplı bir soruşturma başlatıldı" gibi yanılgı payına yer veren bir başlık altında şu haberi geçiyordu: "Yetkililer, Birleşik Devletler'in, aralarında eski askerlerin de bulunduğu Alman gençlerinin, Sovyetler Birliği ile olası bir savaş durumunda faaliyet göstermek üzere gerilla savaşçıları olarak yetiştirilmeleri için düzenlenen eğitim çalışmalarına mali destek verdiğini doğruladılar." Amerikan gazetelerinde "Hesse Eyalet Parlamentosu'nda dün ortaya çıkarılanlar ve Alman gazetelerinde yer alan manşetler, Birleşik Devletler Hükümeti ve ordusunda büyük bir utanç yarattı" deniliyordu; çünkü her şeyden önce "hazırlanmakta olan bu gerilla grubu politik faaliyetlere de karışmıştı. Liderleri... Ruslarla olası bir savaşta güvenilmez oldukları gözlemlendiği takdirde 'tasfiye edilecek' kişileri listelemişlerdi." Listede "komünistlerin yanı sıra, devletin çeşitli kademelerinde yer alan sosyalistlerin de bulunması nedeniyle, bir dizi Alman-Amerikan ortak toplantısı yapılmıştı."

Böylelikle Alman gölge şebekesi ilk kez ortaya çıkmış oluyordu ve gelişme Atlantik'in iki yakasında da büyük skandala neden oldu. 20 Ekim 1952'de Newsweek, CIA'nın Almanya'da bir dizi gölge şebekeler kurduğunu yazdı. Konuyla ilgilenen Alman dergisi Der Spiegel 29 Ekim 1952'de, doğru bir şekilde, Almanya'nın hemen yanındaki birçok Batı Avrupa ülkesinde de benzer gölge şebekelerin var olduğunu yazdı: "BDJ olayı, Amerikan gizli servisinin Avrupa'daki birçok karargâhında ciddi kaygılara neden oldu. Çünkü Almanya'daki Technischer Dienst, ABD'nin desteklediği Avrupa çapındaki

partizan şebekesinin bir parçasıydı." *Der Spiegel*, "Bu şebeke, en güçlü şekilde, Fransa, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İtalya ve İber Yarımadası'nda gelişti. Bu örgüt Fransa'da 1948 yılında, Sosyalist [İçişleri Bakanı] Julès Moch desteğiyle kuruldu" diye yazdı.

Ne olmuştu ve örtüyü kim kaldırmıştı? SS subayı Hans Otto, 9 Eylül 1952 tarihinde, kendi kararıyla, Almanya'nın Hesse eyaleti Frankfurt kentindeki polis merkezine gitmiş ve resmi Alman kayıtlarına göre, "olası bir Sovyet işgali sırasında, sabotajlar yapacak, köprüleri havaya uçuracak politik bir direniş örgütüne üye olduğunu" itiraf etmişti. Terörist hazırlıklardan soğuduğunu söyleyen Otto'ya göre, "örgütün yaklaşık 100 üyesine, özel bir okulda politika eğitimi verilmiş; Amerikan, Rus ve Alman silahlarının kullanımı öğretilmiş ve askeri taktik eğitimi verilmişti. Örgütün üyeleri çoğunlukla Hava Kuvvetleri'nden, ordudan ve Waffen-SS'den eski subaylardı. Resmi Alman dökümlerinde, "Resmi anlamda neofaşist eğilimlerin istenmediği belirtilmiş olsa da, örgüt üyelerinin çoğu bu misyona sahipti. Örgütü yönetmek için gerekli finansal destek Amerikan vatandaşı Sterling Garwood tarafından sağlanıyordu." Alman gizli ordusu, Sovyet işgalini beklerken yurt içinde çeşitli yıkıcı faaliyetler yürütmekle de görevlendirilmişti: "Örgütün yerel politikalarına dayalı taktikleri KPD (Almanya Komünist Partisi) ve SPD'yi (Almanya Sosyalist Partisi) hedef alıyordu.[13]

Otto'nun sözünü ettiği örgüt Alman gölge şebekesinin bir parçasıydı; ancak büyük olasılıkla o zaman dahi tüm Alman şebekesini temsil etmiyordu. Bu örgütün üyelerinin yaş ortalaması 42 olmasına karşın, yanıltıcı bir şekilde Almanya Gençlik Federasyonu'nun kısaltması olan BDJ olarak adlandırılmıştı. BDJ, Otto'nun ifadesinden önce de, antikomünist özellikleriyle biliniyordu. Bilinmeyen tarafı ise BDJ'nin; çok gizli paramiliter Alman gölge şebekenin içinde yer alan, Amerikan finansmanıyla desteklenen, silah ve patlayıcılarla donatılmış, eski Nazilerden devşirilme kimselerce kurulmuş

sözde Teknik Servis'i (TD-Technischer Dienst) gizlemek için öne sürülmüş bir örgütlenme olmasıydı. Alman istatistiklerine göre, Batı Almanya'nın her yanına dağılmış BDJ üyelerinin sayısı resmi olarak 17.000 kişiyi bulurken, Alman devlet araştırmalarına göre TD üyelerinin sayısı yalnızca 2.000 kişi dolayındaydı.[14]

Otto'nun 1952 yılındaki ifadesi geniş çaplı polis araştırmalarına yol açtı. Gölge şebekenin, Hesse eyaletinin ormanlık bölgesi Odenwal'da küçük, romantik bir köy olan Waldmichelbach yakınlarındaki eğitim merkezi ortaya çıkarıldı. Waldmichelbach merkezi 1951 Haziran ayında faaliyete geçmişti ve bu tarihten önce Alman gölge şebeke üyeleri doğrudan Grafenwöhr'deki Amerikan üssünde eğitiliyorlardı.[15] Üyeleri tarafından köyün adı dolayısıyla Wamiba olarak adlandırılan eğitim merkezi, ana yoldan yarım kilometre kadar içeride bir vadinin içinde, göze çarpmayan bir mekânda yer alıyordu ve bir bina ile yeraltındaki bir atış alanı ve bir yer altı sığınağından oluşuyordu. Köylüler, "Amerikalıların o yeri atış talimleri ya da öyle bir şey için" kullandıklarını anımsıyorlardı.[16]

Otto, Alman makamlarına BDJ-TD ile CIA arasındaki bağlantının büyük ölçüde Bay Garwood diye bilinen gizemli bir Amerikalı tarafından yürütüldüğünü söylemişti. Büyük olasılıkla CIA ajanı olan Garwood, Odenwald'da TD üyelerine düzenli olarak eğitim veriyordu. Bu eğitimler sırasında sürekli olarak gölge şebekenin çok gizli bir örgüt olduğunu vurguluyor ve herkesi örgüt hakkında en ufak bir şey söylememeleri konusunda uyarıyordu. Görünüşe göre gizlilik çok ciddiye alınıyordu. Otto, bir başka Alman eyaleti olan Bavyera'dan bir TD üyesinin, bir başka direniş örgütüne katılmak üzere form doldurduğundan kuşkulanılması üzerine, TD içinde ciddi ciddi bu üyeye suikast düzenlenmesi fikri üzerinde durulduğunu tiksintiyle anlatıyordu.[17] Alman otoritelerine ifadesinde Otto, "Bay Garwood'un bu tür yöntemlere itirazı olduğuna ilişkin hiçbir izlenim edinmedim" demişti. "Örneğin,

bir kişiyi, kloroform ile bayıltıp arabasına bırakıp, arabanın ekzost dumanını içeriye taşıyacak bir hortum kullanarak, hiç iz bırakmadan nasıl öldürebileceğimizi öğretmişti bizlere. Sorgulamada, belirli teknikleri kullanarak hiç iz bırakmadan nasıl şiddet uygulayabileceğimizi öğretti." Otto ayrıca işkence teknikleri konusunda da eğitilmişti: "Örneğin gözleri bağlı bir kişinin sorgulanması sırasında; hemen yanında bir parça et yakarsınız ve bu sırada sorgudaki kişinin vücudunun belirli bir yerine buz bastırırsınız. Buzun soğukluğu yanık et kokusuyla birleşince, sorgulanmakta olan kişiye, vücudunun kızgın demirle dağlanmakta olduğu hissini verir."[18]

Otto, paranın ve ekipmanın büyük bölümünü Garwood'un sağladığını ifade ediyordu. Wamiba merkezinde, hemen hepsi eski Alman Nazisi olan 130 kadar şebeke üyesi, sorgulama teknikleri, ateş etme, patlayıcı kullanımı, tuzak kurma, telsiz haberleşmesi ve suikast yöntemleri konularında eğitildi. En ilginci TD üyesi Otto, gölge şebekenin merkezi ve asli konusu olduğu halde nadiren ele alınan bir soruna da parmak basıyor ve Sovyet işgali yaşanması durumunda gölge şebeke gizli askerlerinin gerçekten gölge faaliyetler yürütmeyi isteyip istemediğinden bahsediyordu. Askeri stratejik perspektiften bakıldığında, bir işgal bağlamında, özellikle de bir Sovyet işgali bağlamında, gölge şebekenin uzun süre ayakta kalma şansının çok zayıf olduğu açıktır. TD'nin savaş deneyimli Nazi subayları da bunun tamamen farkındaydılar. İfadesinde bu noktaya değinen Otto, TD üyelerinden çoğunun olası bir Sovyet işgali sırasında gölge faaliyetler yürütmeye pek istekli olmadıklarını söylüyordu: "Amerikalıların düşüncesi, Sovyet işgali sırasında tüm üyeleri işgal edilen bölgede tutmak ve partizan savaşına yönlendirmekti. Ancak, [TD şefi] Peter bu planı uygulanabilir görmüyordu; çünkü örgütle ilgili herkes işgal koşullarında Batı'ya kaçmak istiyordu."[19]

Otto'nun ifadesinden iki gün sonra, 13 Eylül 1952'de, Wamiba gölge şebeke üssü Alman polisi tarafından basıldı ve kapatıldı. TD üyelerinin büroları ve evleri de basılarak daha de-

taylı araştırma için mühürlendi. Gölge şebeke üyeleri tutuklandı. Silahlara, patlayıcılara, mühimmata ve birçok belgeye el konuldu. El konulan dosyalardan bir tanesi özellikle ilginçti. Dedektifleri de şaşırtan bu dosya, X günü temizlenecek kişilerin listesini içeriyordu: "Alman polisinin bulgularına göre "men listesi", temizlenecek kişilerin adlarını içeriyordu. Liste tamamlanmamıştı; bu da üstünde hâlâ çalışıldığını gösteriyordu. TD üyesi Hans Breitkopf listeyi Hesse bölgesinden derlemişti."[20] "Men listesi" adının isim babası Otto Reitdorf şöyle anlatıyordu: " 'men' sözcüğünü, Rus yazınından esinlenerek kullandım. Terimi Batı'ya karşı yürütülen hazırlıkları ifade etmek için kullanan Ruslara göre, listedeki insanlar, faaliyetleri sağlama bağlanacak kişilerdi. Bunun Rusya'da ne anlama geldiği de çok açık." Reitdorf, CIA'ya prosedür hakkında bilgi verildiğini ekliyordu: "Bay Garwood bütün bunlardan tamamen haberdardı." Ayrıca TD üyesi Hans Otto da, "bu bilginin ve kişisel raporların, BDJ ve TD eliyle Amerikalılara verildiğini" teyit ediyordu. Bu verileri toplayan Amerikalıların "Dr. Walter" ve Garwood olduğu belirtiliyordu. Almanya bu ilk gizli orduyla ilgili araştırmasında özellikle ve ciddiyetle şu sonuca varıyordu: "Bu ifadelere göre, X durumunda, yerli hedeflere şiddet uygulanması planlanıyordu."[21] Bu değişken X'in yalnızca bir işgal durumuna mı, yoksa kitle gösterileri ya da sol kanadın seçimlerde çoğunluğu elde etmesi gibi belirli durumlara mı gönderme yaptığı anlaşılamadı.

Gladyo'nun men listesinde, pek çok aktif politikacının yanı sıra gazeteciler de bulunuyordu. Listede Hesse, Sosyalist İçişleri Bakanı Heinrich Zinnkann, Almanya Demiryolu İşçileri Sendikası Başkanı Sosyalist Hans Jahn, Frankfurter Randschau'dan gazeteci Emil Carlebach gibi birçok tanınmış Alman komünistin ya da ılımlı sosyalistin ismi vardı. Alman gazeteci ve Gladio yazarı Leo Müller, men listesi bulunduktan sonra, "ortaya çıkan şaşkınlık öyle büyüktü ki; ilk tepkiler genellikle inanmama doğrultusunda oluyordu" diye anlatıyor.[22] ABD'li tarihçi Christopher Simpson'un bulgularına

göre, "TD ve BDJ liderleri, bir Sovyet saldırısı durumunda, öncelikli görevlerinin 'solcu' olarak gördükleri Alman politikacıları temizlemek olacağı düşüncesindeydiler." "TD'nin ölüm listesinin en üst sıralarında hiç kuşkusuz Alman Komünistler vardı. Onları Batı Almanya SPD'nin önde gelen taraftarları izliyordu. TD, aralarında SPD'nin liderliğini 1952 yılına kadar sürdüren Erich Ellenhauer'ın da bulunduğu 40'tan fazla üst düzey SPD görevlisine suikast düzenlemeyi planlamıştı." Simpson'ın bulgularından birisi de, Soğuk Savaş sırasında Amerikan yönetiminin Alman soluna güvenmediği ve bu nedenle BDJ gizli ajanlarına, SPD'ye sızmaları ve parti liderlerini yakın takibe alıp zamanı geldiğinde kolayca öldürmelerini sağlamak üzere eğitim vermiş olduğuydu.[23]

Hesse eyaletinin, Washington'daki Beyaz Saray'ın, ülkenin en güvenilir kişilerinden bir bölümünü hedef alan ölüm listelerine sahip neo-Nazileri gizlice eğitip, silahlandırmasını inanılmaz ve tamamen kabul edilemez bulması hiç de sürpriz olmadı ve ardından Hesse'nin başkenti Frankfurt'ta hararetli tartışmalar yaşandı. Savaş sonrası Almanya'sı ve Birleşik Devletler arasındaki kırılgan ilişkiler ciddi bir şekilde zedelendi ve ardından iki ülke arasında gergin üst düzey toplantılar yapıldı. Almanya Şansölyesi Konrad Adenauer, olaylardan tamamen bihaber olduğundan yakınmış, Amerikalılar da ellerinden geldiğince konuyu örtbas etmeye çalışmışlardı. ABD'nin Almanya Büyükelçisi Donelly, örgütün Kore Savaşı bağlamında kurulduğunu, Otto'nun ifadesi olmasa dahi şebekeyi 1952 yılı Ağustos ayı itibariyle dağıtmayı planladıklarını iddia ediyordu. Bütün bunlar kesinlikle saçmaydı ve TD üyeleri paralarını Eylül ayında da aldıklarını söylemişlerdi.

Sonraki araştırmalar, BDJ-TD'nin üst düzey yöneticisi Paul Lüth'ün CIA ile ilişkileri sürdüren kişi olduğunu ve Birleşik Devletler'den gelen para akışını kontrol ettiğini ortaya çıkardı.[24] Lüth, rapor vermek için Amerikalılarla düzenli olarak buluşuyor ve CIA'ya verdiği tüm yazılı raporların dört kopyasını çıkarıyordu.[25] Almanya gölge şebekesi ortaya çıkarıldı-

ğında, Lüth Amerikalıların koruması altına alınarak ortadan kayboldu ve tutuklanamadı. Lüth'ün yanı sıra, Erhard Peters da Alman gizli ordusunda önemli görevler üstlenmişti. Lüth'ün yakın bir okul arkadaşı olan Peters, telsiz haberleşmesi ve gerilla savaşı konularındaki uzmanlıkları nedeniyle TD liderliğine uygun görüldü. Şebekenin "Peter'in Örgütü" diye anılmaya başlamasıyla iyice havalara giren Peters, bu statüsünü daha da vurgulamak için kendisine gösterişli bir Mercedes 170V ile bir BMW Cabriolet alınmıştı. Araştırma raporlarındaki kayıtlara göre, gizli ordusu açığa çıkarılınca, Peters da "kendisini Amerikan'ın korumasına teslim etmiş" ve tutuklanamamıştı. Daha sonra Lüth, "Amerikalılara hiçbir şey açıklamayacağına ilişkin şeref sözü verdikten" sonra Alman polisine teslim oldu. Daha sonradan yalanladığı kendi ifadesine göre, Beyaz Saray ona ve diğer tehlike altındaki TD Nazileri'ne ABD'ye iltica etme önerisinde bulunmuştu.[26] Peters polise verdiği ifadede, Amerikalılar için hazırlanan TD raporları da dahil birçok dosyayı yaktığını belirtiyordu.

Almanya için BDJ-TD skandalı federal değil ulusal boyutlarda bir skandaldı. Buna rağmen, Frankfurt başkent Bonn'dan yardım talep etseydi öyle olmadığını öğrenirdi. Birleşik Devletler ile uzun görüşmelerin ardından, CDU'nun üst düzey yöneticileri ve Adenauer'ın muhafazakâr hükümeti, protestolar arasında 30 Eylül 1952 tarihinde, süren araştırmalara engel oldu. Karlsruhe Yüksek Mahkemesi tüm tutuklu Gladio TD üyelerinin serbest bırakılmasını talep etti. Bunun öncesinde Frankfurt polisine ne bilgi verildi, ne de görüşüne başvuruldu. Hesse Başbakanı August Zinn, bu gelişmeyi öfkeyle eleştiriyordu: "Bu serbest bırakmaların bir tek yasal açıklaması olabilir; o da Karlsruhe'daki [Yüksek Mahkeme] insanların Amerikan direktifleri doğrultusunda hareket ettiklerini ilan etmiş olmalarıdır."[27]

Zinn öyle öfkelenmişti ki; Amerikalıların kendisini engellemeye yönelik yoğun baskılarına karşın, bu skandalı federal parlamentoya götürmeye karar verdi. Ve böylece, 8 Ekim

1952 tarihinde, Alman ve dünya kamuoyu ve basını, ilk kez ülkede ABD'nin finanse ettiği gizli Nazi gölge orduları bulunduğu bilgisini aldı. Zinn o gün, "Sayın Cumhurbaşkanı, bayanlar, baylar" diye başladı sözlerine ve yüzünde ciddi bir ifade ile anlatmaya devam etti: "Şansölye Adenauer ile 3 Ekim'de yaptığım toplantıdan ve ABD Yüksek Komiseri Bay Reeber ile bu sabah yaptığım görüşmenin ardından, Meclis'i şunlar hakkında bilgilendirmeliyim: 9 Eylül 1952'de, Alman polisi, BDJ liderleri tarafından 1950/1951 döneminde TD-Technischer Dienst adı altında gizli bir örgüt kurulduğunu öğrendi." Zinn şaşkın dinleyicilerine, "Örgütün politik ve silahlı bir direniş örgütü olarak tasarlandığını ve BDJ Başkanı Paul Lüth tarafından kurulduğunu ve Gerhard Peters'ın da örgütün lideri olduğunu" söyledi. Politikacılar gizli gölge şebekenin varlığını ilk kez duyuyorlardı; Zinn devamla "BDJ'ye bağlı TD'nin, ilk planlara göre, bir Sovyet istilâsı durumunda, düşman hatlarının gerisinde duracak ve işgal altındaki topraklarda köprüleri uçurmak, kamplara saldırmak gibi sabotajlar yapacak bir partizan ordusu kurmakla görevli olduğunu" belirtti.

Zinn, klasik gölge şebeke modelini anlattıktan sonra, şebekeye olan ABD desteğine değiniyor ve "Birinci derece bir tanığın ifadesine ve müsadere edilmiş malzemeye göre, yerel olarak örgütün hedefi KPD ve her şeyden önemlisi SPD'ydi" sözleriyle de örgütün yurtiçi amaçlarına açıklık getirmiş oluyordu. Başbakan Zinn parlamentoya, örgütün açığa çıkarılmasının hemen ardından 18 Eylül 1952 tarihinde tutuklamalar başlatıldığını ve gerekli müsaderenin yapıldığını anlattı. "Fakat, örgüt Birleşik Devletler ajanlarının emirleriyle kurulduğu için, 1 Ekim'de, Yüksek Ulusal Savcı, [Oberbundesanwalt] zanlıların serbest bırakılmasını emretti" sözlerinin ardından parlamentoda bir uğuldama ve protesto sesleri yükselmeye başladı. Orijinal tutanaklara göre, parlamenterler tepkilerini, "Duyun! Duyun!" ve "İnanılmaz" nidalarıyla göstermekteydiler. Parlamenterler yatıştıktan sonra Zinn, salonda

daha yüksek bir uğuldamayla karşılanan yeni bir açıklamayla sözlerine devam etmekteydi: "Üst düzey bir TD yöneticisinin ifadesine göre, bir temizlik harekâtı da planlanmaktaydı." Tutanaklara "Duyun!" nidalarının yanı sıra "Daha şimdiden ne aşamaya geldiğimiz ortada" sözleri de geçiyordu. Zinn devamla, "Odenwald'daki Waldmichelbach'da bir eğitim merkezi kuruldu ve üyelerinin çoğunluğu eski Hava Kuvvetleri, Ordu ve SS subaylarından oluşuyordu" derken, tüm üyeleri İkinci Dünya Savaşını yaşamış olan Parlamento'dan "Şuna bakın, inanılmaz!" sesleri yükseliyordu.

Zinn, ajanların 35 ile 50 yaş arasında olduklarını anlattı, "Örgüt çok cömertçe fonlanıyordu; ele geçirilen belgeler örgütün ayda 50.000 DM aldığını gösteriyor." Bunun üzerine bir parlamenter bağırdı: "Para nereden geliyordu?" Zinn bu soruya "Para TD'ye, ABD ajanı olduğu söylenen birinin uydurma düzenlemeleri yoluyla geliyordu" karşılığını verdi ve anlatmaya devam etti: "Aynı örgütün yerel görevleri de vardı... TD liderlerinden birinin ifadesine göre, belirli 'güvenilmez' kişiler, X durumunda ortadan kaldırılacaklardı" sözleri üzerine Parlamento'da, "Bu öldürülecek demektir! İnanılmaz!" bağırışları arasında yeni bir uğultu kopardı. Zinn parlamentoda kopardığı fırtınanın farkındaydı ve açıklamalarını ağırbaşlılıkla sürdürdü. "İlginç bir şekilde Komünistler ile ilgili 15 sayfa varken, Sosyal Demokratlar hakkında 80 sayfa var. SPD'li Hesse İçişleri Bakanı Heinrich Zinnkann komünistlerle ilişkileri nedeniyle suçlanıyor" sözü bu kez parlamentoda gülüşmelere yol açtı. "İfadelere göre, gizli belgelerin çok büyük bölümü imha edilmiş, bazıları ABD'li yetkili tarafından alınmış durumda; dolayısıyla bunlar da ulaşılamaz haldeler. Para ve silahlar, eğitimleri de yöneten Amerikalılar tarafından sağlanmış" açıklamaları, parlamentoyu bir kez daha "İnanılmaz" nidalarıyla sarstı.

Zinn daha bitirmemişti: "Asıl önemli olan, tamamen Alman kontrolü dışındaki bu gizli örgütlenmenin yasa dışı yerel etkinliklerin başlatılmasına da temel oluşturduğunu öğrenmiş

olmamızdır. Bu üzücü deneyimleri halkımız yaşayalı daha yalnızca otuz yıl oldu ve bu roller şimdi bu örgüt ile birlikte yeniden açığa çıkmaktadır." Parlamentoda bir kez daha şiddetle "Doğru! Haklısın!" sesleri yükseldi. "Bu sabah, Birleşik Devletler'den Bay Reeber" diye devam etti Zinn, "böylesi örgütlerin, yerel terörün başlangıç noktası oldukları konusunda benimle aynı düşüncede olduğunu söyledi... en samimi üzüntülerini iletti ve örgütü keskin bir ifadeyle kınadı... Yalnızca bu işi tam anlamıyla açığa çıkartıp, kökünden sökeceğine değil, aynı zamanda bu olayın yeniden ortaya çıkmasını önlemek için de tam destek vereceğine söz verdi."[28]

Elbette, 1990 yılında ortaya çıkarılanlardan da görüldüğü gibi, Alman Gladyosu dağıtılmamıştı. Her tür delil, ilk fırsatta yok edilmişti. Eski ABD Yüksek Komiseri McCloy Ekim 1952'de, ülkesinin Naziler 'i yeniden silahlandırmadığını ısrarlı bir şekilde vurguluyor ve "Benim görevli olduğum o yıllarda, bizim amacımız ve çabalarımız Almanya'daki demokratik güçleri sağlamlaştırmaya ve komünistlerle, aynı zamanda da yeni ve eski Nazilerle mücadale etmeye dönüktü" diyordu. McCloy, "Bu nedenle, sorumlu bir Amerikalı'nın, Başbakan Zinn'in sözünü ettiği eylemleri desteklediğini düşünmek bile mümkün değil. Böyle şeyler, gerçek ve dostluk adına çok dikkatli dile getirilmelidir" diye vurguluyordu.[29] Bu denli güvencelere karşın, Hesse Parlamentosu, bu olgunun Hesse İçişleri Bakanlığı tarafından etraflıca araştırılmasına karar verdi ve bakanlık sağlam ve güvenilir bir demokratik performans ile 1953 yılında üç ciltlik etkileyici bir rapor sundu.[30]

CIA'dan 30 yıllık bir kariyerin ardından 1981 yılında emekli olan eski ajan Thomas Polgar, 1950'li yılların başında görevli olduğu, ardından 1970'lerin başında Ray Cline'ın görevini devralmak için yeniden geldiği Almanya'daki Gladyo skandalını, aradan 40 yıl geçmesine karşın çok iyi hatırlıyordu. Polgar 1990'larda "Bund Deutscher Jugend, sağ kanat bir politik örgütlenmeydi ve Almanya'nın Hesse eyaletinde bir

politik partiyle gevşek bağları vardı. Bu insanların, Batı Almanya'nın bir bölümünde olası bir Sovyet işgaline karşı yer altında mücadele etme konusunda motivasyon ve istek sahibi oldukları kabul ediliyordu" diye anlatmıştı. "Olay patlak verdiğinde dikkate değer bir dalgalanma olmuştu ve o zaman [ABD'li] General Truscott'un çıkıp, konuyla ilgili olan kimselere bizzat açıklama yapması bekleniyordu. Biz durumu önce Konrad Adenauer'e anlattık." Bu, yukarıda da görüldüğü gibi sorunu çözmemişti ve Polgar sonraki gelişmeleri şöyle anımsıyordu: "Sonra durumu zamanın NATO Komutanı General Matthew Ridgeway'e, ardından daha da önemlisi, kendisi de listede olan Hesse eyaleti Başbakanı Georü Zinn'e anlattık. Truscott, Hesse Başbakanı'na, bunun onaylanmamış bir faaliyet olduğunu ve yalnızca kâğıt üstünde kaldığından emin olması gerektiğini; kendisinin de durumdan haberdar olmadığını söyledi. Tüm bunların bizim kendisine olan güvenimize herhangi bir şekilde dokundurma olarak yorumlanmaması gerektiğinin altını çizdi."[31]

Söz konusu Alman gizli gölge hücrelerin yalnızca Hesse eyaletinde değil, Almanya'nın diğer bölgelerinde de varlık gösterdikleri, Gladyo'nun açığa çıkarıldığı 1990'larda Dieter von Glahn tarafından doğrulandı. Glahn, "Bizim görevimiz ve örgütümüz, Gladyo hakkında bilinenlerle özdeşti" diyecekti.[32] Almanya antikomünist sahnesinin ne idüğü belirsiz figürlerinden olan Glahn, Sovyet savaş tutukluları kampından kaçmış ve daha sonra Almanya'nın kuzey eyaleti Bremen'de gölge şebekenin gizli ordusuna, BDJ-TD üyesi olarak katılmıştı. Glahn 1994 tarihli otobiyografisinde "Kore savaşı zamanında" diye anlatıyordu; "Amerikalılar, benzer bir şeyin Almanya'da da yaşanabileceği konusunda endişeliydiler. Bu nedenle, Amerikalılar, Kızıl Ordu işgalini niteleyen X günü için asker toplayıp güvenilir bir Alman birimi kurmayı kararlaştırdılar. Birim, Amerikan silahlarıyla eğitilecek ve gizli silah depolarıyla donatılacaktı; bir saldırı durumunda çok hızla yeraltına çekilecek şekilde tasarlanmıştı... BDJ, anti-Komü-

nist örgütlenmenin resmi koluydu; bir tür örtüydü. Resmi olmayan kolu Technischer Dienst ya da liderinin adıyla anıldığı üzere 'Peters Örgütü' gerçek savaş merkeziydi ve Almanya'nın sayısız bölgesinde konuşlanmıştı. Böylece TD, ABD-Almanya Sovyet karşıtı savunma önemlerinin bir parçası durumuna gelmişti. Amerikalılar asıl olarak, eski Almanya ordusunun üyeleriyle ilgileniyorlardı. Benim antikomünist tutumum bilindiği için ben de örgüte angaje edildim. Resmi olarak Oldenburg-Ostfriesland'daki BDJ'nin lideriydim ama gayri resmi olarak [Kuzey Almanya'da] Oldenburg ve Bremen – Ostfriesland bölgesinin TD lideriydim.[33]

Glahn, anılarını gururla anlatırken, Alman FBI'yı sayılan Bundesamt für Verfassungsschutz'un (BfV) gizli gölge şebeke ordularından haberdar olduğunu ve onları gizlediğini söylüyordu. "BfV'den Nebert ile... çok yakın bir ortaklaşa çalışma içindeydik" derken de, kendilerini bu denli yakınlaştıranın antikomünist mücadele olduğunu söylüyordu. "Geceleri genellikle afişlemeye çıkardık, bir yandan da komünistlerin astığı afişleri kapatırdık... Oldenburg'lu komünistlerle ilişkisi olan bazı işadamlarını da teşhir ederdik. Bu gibi eylemler sırasında çoğunlukla çok sert çatışmalar yaşanırdı. Bu dönem aynı zamanda, benim kendi bölgemde, BDJ içinde -Waldmichelbach ve ABD üssü Grafenwöhr'de eğitim veren CIA'nın da desteğiyle- alt gruplar oluşturduğum döneme denk geliyor. Bizzat ben de bu eğitimlere defalarca katıldım. Şebeke üyelerine kahverengimsi ABD savaş üniformaları verilirdi. Birbirimize yalnızca ilk adlarımızla hitap etmemize izin verilirdi ve Almanya'nın her yanından gelen üyeler birbirlerine hangi bölgeden olduklarını da söyleyemezlerdi. Dolayısıyla, eğitim zamanlarında, dört hafta boyunca tüm dünyadan tamamen izole edilirdik." Gladyatörler "X günü için çok kapsamlı eğitimden geçirilirlerdi. O dönemlerde Almanya'nın her yanına gizli Amerikan silah depoları kuruluyordu. Benim bölgemde yalnızca ben ve yardımcım gizli silah deposunun tam olarak nerede olduğunu biliyorduk... Bizim depomuz ormanlık ala-

na gömülmüş ve çok iyi saklanmıştı."[34]

Yalnızca Alman gölge şebekesi değil, aynı zamanda Alman gizli servisi ORG ve elemanları da, 1952'deki Alman Gladyo operasyonundan, güçlü CIA'nın koruması sayesinde yara almadan kurtulmuşlardı. General Richard Gehlen görevde kaldı ve 1956 yılında "Gehlen Örgütü" adını "Bundesnachrichtendienst (BND)" olarak değiştirdi. Bir keresinde CIA Başkanı Allan Dulles'e Nazi Gehlen ile çalışmaktan utanç duyup duymadığı sorulduğunda şöyle yanıtlamıştı: "Onun yaramaz birisi olup olmadığını bilmiyorum. Casusluk işinde çok az başpiskopos vardır... Ayrıca hiç kimse onu kendi kulübüne çağırmak zorunda da değildir."[35] Muhafazakâr Şansölye Kurt Georg Kiesinger ve Sosyalist Şansölye yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Willy Brandt yönetmindeki Almanya hükümeti, artık adı kötüye çıkan gizli servis BND'ye güvenmemeye başlamış ve örgüt tarihinde ilk kez ayrıntılı bir soruşturmaya tutulmuştu.

Alman basını 1995 yılında, "Bunu izleyen ve günümüze kadar kilit altında tutulan 'Mercker Raporu' BND için dehşet belgesiydi" diye yazdı. "Raporun mahvedici sonuç bölümü BND için 'yoz örgüt' tanımını kullanıyor."[36] Devletin soruşturmasında keskin bir şekilde saldırılan Reinhard Gehlen'in dahi raporu okutmasına izin verilmemişti. Savaştan sonra ilk kez Willy Brandt ile hükümete girmeyi başaran sosyalistler, Alman gizli servisi başında geçirdiği 20 yıldan uzun sürenin ardından, 1968'de 1 Mayıs İşçi Bayramı günü Gehlen'i kovdular. Beyaz Saray'ı sinirlendirmemek için de Gehlen'in yerine, 1945 yılından sonra Washington'da Almanya askeri ataşesi olarak çalışan ve o zamandan sonra da CIA ve ABD ulusal güvenlik kurumlarıyla ilişkilerini geliştiren Gerhard Wessel'i atadılar.

Mercker raporunun, ORG ve BND'nin gölge şebeke eylemlerine katıldıklarına ilişkin veri içerip içermediği bilinmiyor ama 1990 Gladyo soruşturmaları bunun varlığını gösteriyor. Alman hükümetinin Aralık 1990'daki BND ve onun göl-

ge şebekesine ilişkin kısa raporunda, Almanya gölge şebekesinin yasal altyapısının, Mercker raporunun tamamlanmasından yalnızca birkaç ay sonra, Aralık 1968'de oluşturulduğu iddia ediliyor: "Aralık 1968'de Başbakanlık yetkilisi (chief of chancellor's ministry), BND Genel Yönergesi'nin 16. Maddesinde açık olarak 'savunma durumu için hazırlıklar yapılacaktır' hükmünü koyuyor." Tahminen, o dönemde hükümet gölge şebekeyi işletmeye karar verdi ama bu operasyona bir de yasal zemin oluşturmak istedi. "Yönerge şöyle devam ediyor: 'BND savunma durumu için, Başbakanlık makamıyla işbirliği içinde gerekli hazırlık ve planlamaları yapar.'"[37] Alman gazeteci ve Gladyo yazarı Leo Müller 1990'da şunu merak ediyordu: "Anti-demokratik gizli örgütlerin esaslarından ne kadarını, Ekim 1990'da ortaya çıkarılan Alman gizli servisinin gölge şebekeleri de içeriyordu?"[38]

Gehlen'in görevden alınması ve yeni yasa çıkarılması ile, CIA'nın Alman gölge şebekesi üzerindeki baskın rolünün azalıp azalmadığı belirsizliğini koruyor. Eski Gladyo üyesi Glahn, kitabında bundan CIA'nın sorumlu olduğunun altını çiziyor: "Ben 'gizli servisler' ifadesini kasten çoğul yazıyorum, çünkü biz daha sonra Amerikalıların emirleri üzerine Gehlen Örgütü ile birleştik." Glahn açıklamalarında, Gehlen'in Alman gölge şebekesinin arkasında kilit rolü olmasına karşın, tüm kumandanın Amerikalılara dayandığını da vurguluyordu: "Bu örgüt kurucusunun, General Gehlen'in adıyla anılıyordu... Gehlen, Münih yakınlarındaki Pullach'ta mükemmel bir gizli servis merkezi kurdu. Technische Dienst TD, Gehlen Örgütü sakinleriyle sürekli ilişki içindeydi. Bununla birlikte, X günü askeri görevi, katı biçimde Amerikalıların elinde kalmaya devam etti."[39] Alman gizli ordusu üzerindeki perde 1952 yılında kaldırıldığı zaman, yürütülen soruşturmalardan uzak durmaları için Gehlen ve diğerlerine Amerika'ya kaçmaları önerildi. "Bir ceza davasında yargılanmakta olan diğer TD üyeleri gibi bana da Birleşik Devletler'e kaçmam önerildi. Bunu karımla enine boyuna tartıştım... fa-

kat, bir mülteci olmak istemedim. Benim yerim burası, Almanya'ydı."[40]

1955 yılı Mayıs ayında Almanya NATO üyesi oldu. Tıpkı diğer gizli gölge ordular gibi, Alman şebekesi de gizli servis BND aracılığıyla NATO'nun gayri nizami harp planlamasına dahil edildi. Alman hükümetinin, 1990'da Lutz Stavenhagen tarafından yazılan resmi gölge ordu raporuna göre, "Operasyonda yer alan istihbarat servisleri, NATO askeri liderliğiyle koordinasyon içinde bir planlamaya gitmek için, 1952'de sözde Koordinasyon ve Planlama Komitesi'ni (ACC) kurdular." Alman hükümeti ayrıca "BND'nin 1959'dan bu yana CPC ve ACC'nin düzenli bir üyesi olduğunu" teyit ediyordu. Bununla birlikte açıklamaların yaratacağı hasarı azaltmak için kötü bir girişimde bulunularak, rapora "her iki koordinasyon komitesinin de asla NATO yapılanmasının bir parçası olmadığı" yanlış iddiası eklenmişti. Oysa Belçika'daki meclis araştırmasında, hem ACC'nin hem de CPC'nin her zaman bir ABD subayı olan NATO SACEUR'u tarafından oluşturulduğu ve direkt olarak NATO SHAPE yapısına bağlı olduğu belirtiliyordu. Bu arada Alman hükümet raporunda, Alman gizli ordusunun bağımsızlığının altını çizme çabası güdülerek "BND'nin bu birimlere üye olduğu gerçeği, gölge ordunun NATO'nun parçası olmadığı ve BND'nin kendi örgütlenmesi olarak kaldığı gerçeğini değiştirmemiştir. Geçmişte de bugün de, ACC ve CPC'yle ilgili olarak, farklı gizli servislerle kurulan ilişkilerde başkasının emri altına girilmemiştir" vurgusu yapılıyordu.[41]

Alman resmi raporunda, gizli gölge ordunun uluslararası boyutlarına da değinilerek, "Ortak servislerle işbirliği, ACC koordinasyonu altında ikili ya da çok taraflı çalışmalar şeklinde yürütülmekteydi" deniliyordu. "Batı Almanya'nın yanı sıra bu işbirliğine dahil olan ortaklar şunlardı: Belçika, Danimarka, Fransa, Büyük Britanya, İtalya, Lüksemburg, Norveç ve Amerika Birleşik Devletleri." Raporda bu işbirliği dahilinde "örneğin müşterek tatbikatlar, standart bir telsiz sistemi

kurulması [Harpoon vericileri], eğitim deneyimlerinin paylaşımı, istihbarat terminolojisinin belirli bir standarda oturtulması ve benzeri" çalışmalar yürütüldüğü ifade ediliyordu.[42] Stavenhagen ayrıca, aşırı sağcıların örgüt içindeki başat konumu nedeniyle olsa gerek, Soğuk Savaş süresince Almanya'da kaç gladyatörün faaliyet gösterdiği konusunda detaylı bir açıklama yapmaktan kaçınıyor ve şunları söylemekle yetiniyordu: "1950'lerin sonlarına doğru, örgütte yaklaşık 75 tam zamanlı personel bulunuyordu. İstihbarat bağlantılarının sayısı belirli dönemlerde 500'ü buluyordu. 1983'te gölge personel, düşman işgali altındaki bölgede işgalci kuvvetlere karşı sabotaj eylemleri gerçekleştirme ve direniş birimleri örgütleme ve yönetme konularında da eğitimler alıyordu."

Rapora göre Alman hükümeti gizli ordunun varlığı hakkında "(BND savunma hazırlıkları kapsamındaki tüm stratejinin sunulması bağlamında) 1974'ten itibaren bilgilendirilmişti. Bununla birlikte, Gölge Ordu'yla ilgili temel bilgilerin çok daha önceden yönetim düzeyinde sözlü olarak aktarıldığı farz edilebilir." Çünkü Alman yasamasına göre, meclisin belirli sırları saklamakla yükümlü kolu, 1980'lerde gölge orduya Harpoon vericileri alınması için özel kaynak ihtiyacı ortaya çıkınca konu hakkında bilgilendirilmişti: "Yeni bir telsiz seti alınması kapsamında, özel güven komitesi (Vetrauensgremium), ekipmanın Gölge Ordu'ya verileceği konusunda bilgilendirilmişti."[44] Daha sonraki araştırmalarda açığa çıktığı üzere, Harpoon telsiz vericileri NATO gölge merkezi ACC'nin emirleri doğrultusunda Daimler Holding'in kardeş firması AEG Telefunken tarafından geliştirilmiş ve üretilmişlerdi. ACC bilinen bir yapı olmadığı için kendisini müşteri olarak gösterememiş; aracılık görevini Alman gizli servisi BND üstlenerek Harpoon sistemini AEG Telefunken'den satın almıştı. BND toplam 854 Harpoon vericisi sipariş etmiş; bunlar için toplam 130 milyon Alman Markı ödenmişti. BND, vericilerin sadece 20 milyon marklık kısmını kendi ekipmanına katmış, kalanını Batı Avrupa'daki diğer gölge ordulara sat-

mıştı. Zamanın en yüksek teknolojisine sahip Harpoon sistemi, 6 bin kilometre öteye şifreli telsiz mesajları yollayabilmekte ve böylece Atlantik'in öte kıyısında bile gölge ordular arası iletişimi sağlayabilmekteydi.[45]

Soğuk Savaş süresince bölünmüş bir ülke olarak kalan Almanya'da, Amerikan CIA'ya fazlasıyla bağımlı olan Batı Almanya gizli servisi BND ile Sovyetlerin KGB'sine fazlasıyla bağımlı olan Doğu Almanya gizli servisi MIS (Ministerium für Staatssicherheitsdient [kısaca Stasi]) arasında gizli çarpışmalar, espiyonaj ilişkileri ve Berlin Duvarı'nın öte yanına casus gönderme gibi olaylar sürekli yaşanıyordu. Her iki servisin ajanları da kural olarak Alman olduklarında, Almanca konuşup ortak bir kültürü paylaşıyor olduklarından, operasyonlar nispeten daha kolay yürütülüyordu. Yaşanan deneyimler sonucunda, hem CIA hem de MI6 BND'ye "Sızıntılı istihbarat servis" lakabını takmıştı.[46] Ve Almanya'nın önde gelen gazetesi *Der Spiegel*, Soğuk Savaş'ın ardından şu yorumda bulunuyordu: "KGB ve Stasi Doğu Avrupa'da Pullach'daki [BND] en üst düzey pozisyonlara köstebekler yerleştirebilir, tüm kişisel bilgilere ulaşabilirdi... BND alandaki rakiplerinin dalga geçtiği bir ülkeydi."[47]

Bu nedenle, gölge ordu sırlarıyla ilgili bir soru da Stasi'nin, dolayısıyla Moskova'nın ne kadar iyi bilgilendirildiğiydi. Var olan deliller, en azından 1970'li yılların sonlarına kadar konudan tam anlamıyla haberdar olduklarını gösteriyor. Çok gizli statüsündeki dosyalara ulaşabilen Hofer en yüksek NATO güvenlik kodu "kozmik" ibaresini taşıyan NATO belgeleri görmüştü. Stasi ve KGB'ye tam olarak ne bilgiler gönderdiği hâlâ belirsiz. Ama Atlantik'te bir sürgün üssü olarak inşa edilmiş çok gizli bir Alman gölge ordu komuta merkezinin yerini bildirdiği kesin. Üssün açığa çıkmasının ardından Almanya 100 milyon Alman Markı harcayarak merkezi başka bir yere taşımak zorunda kalmıştı.

Hofer Stasi'ye farkında olmadan bilgi veriyordu. Muhafazakâr bir Alman subayının kızı olan Hofer, KGB tarafından

anında hedef seçilmişti. Bu amaçla bir ajanlarını, sağcı Almanlarla bağlantıya geçmek üzere Arjantin'e gönderdiler; burada ajan kendisine bir itibar kazandırıp dönüşte Heidrun'a evlenme teklif etti. Babası "Hans'ı" sağ kanat alt yapısı nedeniyle hayli sevdi ve evliliklerine onay verdi. "Hans" evlendikten sonra Heidrun'a muhafazakâr sağcı bir örgüt için çalışmakta olduğunu itiraf etti ve BND'yle ilgili bildiklerini anlatarak kadını şoka uğrattı. Heidrun bir planın parçası olduğunu düşünerek "Hans'a" öğrendiği her bilgiyi aktardı.

BND karşı istihbaratının KGB köstebeğinin farkına varması zaman aldı. 1976 yılı Aralık ayında, BND karşı istihbarat birimleri evlerini bastığında Hofer tam altı yıldır farkında olmaksızın KGB için çalışıyordu. Hans arka kapıdan kaçarken, Hofer yakalanarak tutuklandı ve vatana ihanet suçundan yargılanmaya başladı. Hans'ın casus olduğunu öğrenen kadın büyük bir şok yaşadı ve Münih'teki BND binasının altınca katındaki sorgu odasının penceresinden kendini atarak intihara kalkıştı. Hofer ölmedi, ancak sakat kalarak yaşamının kalan kısmını sosyal yardım alarak geçirdi. Yürütülen dava 1987'de zaman aşımı nedeniyle düşürüldü.48 BND'deki ikinci ve daha önemli bir casusluk olayı, şef yardımcısı Joachim Krase idi. 1988 yılında ölen Krase bizzat Stasi çalışanıydı ve İngiliz basınının iddiasına göre "Gladyo ve gölge ordular hakkında her şeyi Stasi'ye iletmişti. Ruslar sırrın büyük bölümünü uzun süredir biliyorlardı."[49]

Berlin Duvarı'nın yıkılışının ardından Almanya'nın iki tarafı yeniden birleşti ve BND operasyonlarını arttırırken Stasi gizli servisi kapatıldı. Stasi arşivlerindeki açıklanan belgeler, Doğu Alman gizli servisinin gerçekten de gölge ordu hakkındaki pek çok şeyden haberdar olduğunu gösteriyor. 1979'daki bir NATO manevrası sırasında, Stasi istihbarat sinyal birimleri paralel bir şebeke keşfetmişti. İzleyen yıllarda BND gölge ajanlarının şifrelerini kırarak şebekeyi daha detaylı inceleyen birimler; Batı Almanya'da, çoğunluğu Çekoslovakya ve Doğu Almanya sınırında olmak üzere ülke geneline yayıl-

mış 50'den fazla gölge mevkii tespit etmişti.

Stasi Bölüm III Müdürü ve istihbarat sinyal biriminden sorumlu Tümgeneral Horst Männchen, Doğu Alman hükümeti Bakanlar Kurulu'na 1984'te BND'nin gölge şebekesi hakkında ayrıntılı bir rapor sunmuştu. Männchen'in 3 Ağustos 1984 tarihli raporunda "Şifresi çözülebilen BND gizli telsiz sinyallerinin analizine dayanarak... BND ajanlarının özel bir zümresi hakkında güvenilir detaylı bilgiler topladık" diyordu. Raporun devamında, bu özel BND ajanlarının Varşova Paktı Kuvvetlerinden gelecek askeri bir saldırıya hazırlandığı ve düşman işgali altında yıkıcı operasyonlar yürütmek üzere eğitim aldıkları belirtiliyordu. Männchen'e göre, bu gizli ajanlar "Varşova Paktı Kuvvetlerinin başarılı operasyonları için büyük bir tehlike oluşturmaktaydılar" ve bu nedenle "askeri itilâf" durumunda derhal nötr hale getirilebilmeleri için, mümkün olduğunca çabuk tespit edilmeliydiler.[50]

6 Kasım 1984 tarihli bir başka raporda Männchen, BND içinde "bu gizli ajanlara 'Stay Behind' dendiğini" belirterek, bu yapılanmanın NATO'nun Varşova Paktı ülkelerinden gelecek ilk saldırıya yönelik planlamalarının bir parçası gibi göründüğünü ifade ediyordu. Gölge şebekede kadınların da yer aldığını vurgulayan Männchen, ayrıca BND karargâhından gölge ajanlara gönderilen tüm gizli telsiz sinyallerinin Stasi tarafından deşifre edilmiş olduğu bilgisini veriyordu. "Bu ajanlar Almanya'nın kadın ve erkek vatandaşlarından oluşmakta. Batı Avrupa topraklarında yaşayan bu ajanların pek çoğu Doğu Almanya ve Çekoslovakya sınırında ikamet etmekteler. Kendi operasyon bölgelerini gayet iyi biliyorlar ve ya tek başlarına ya da üç veya dört kişilik gruplar halinde hareket ederek evlerinin 40 kilometre çevresindeki görevleri yerine getirmekteler. Şu ana kadar öğrenebildiğimiz kadarıyla 16 ile 20 ajan birim BND'yle düzenli iletişim halinde. BND içindeki kaynaklardan edinilen bilgilere göre bu ajanların toplam sayısı yaklaşık 80 kişi." Männchen raporu, BND'nin bu özel ajanlarının "tehlikeli" olduğu ve Stasi'nin mümkün

olduğunca çok ajanı tespit etmeye çalışması gerektiği vurgusuyla bitiriyordu.[51]

İzleyen bir başka raporda Stasi, toplanan veriler "açıkça göstermiştir ki; BND bu özel ajanların hazırlığına ve eğitimlerine büyük önem vermektedir" diyordu. Stasi tarafından yakalanan telsiz sinyalleri de Alman gölge ordunun kendi içinde güçlü bir iletişime sahip olduğu ve Sardunya (İtalya), Huy (Belçika) ve Lille ile Grenoble'daki (Fransa) "NATO gizli servisleriyle" bağlantı halinde olduklarını ortaya koyuyordu.[52] Stasi, BND'nin gölge telsiz sinyallerini takip ederek, Batı Almaya'da yeni Harpoon iletişim sisteminin kuruluşunu da tespit etmiş ve 22 Mayıs 1984'te özel ajanlar tarafından yeni ve daha hızlı bir iletişim sistemi kullanıldığını rapor etmişti.[53] 1985 yılına ait 11 sayfa uzunluğundaki detaylı bir Stasi raporunda, telsiz sinyallerine 3 saniyeden daha az sürede gönderebilme kabiliyetine sahip yeni ve hızlı teçhizat nedeniyle, Stasi'nin BND gölge ajanlarının yerlerini belirlemekte zorlandığı belirtiliyordu.[54]

Gizli Alman şebekesi 1990 yılında keşfedildiğinde, basın gizli şebekenin donanımına odaklanarak hükümete, Almanya'da gizli Gladyo zulaları bulunup bulunmadığını sordu. Alman hükümeti, "İşgal altındaki direniş birimlerinin desteklenmesi amacıyla, müttefik gizli servisler, gölge örgütlenmenin erken dönemlerinde gizli silah zulaları inşa etmiştir. Bu zulalarda iletişim teçhizatı, tıbbi gereçler, karaborsada satılmak üzere altın ve mücevher ve birkaç tüfek bulunmaktaydı" diyerek bilinen gerçeği doğruladı; ancak açıklamanın devamında şaşırtıcı biçimde bir başka yanıltıcı bilgiye başvuruluyordu: "Bu gizli silah zulaları 1972 yılından önce BND gölge birimi tarafından dağıtılmıştır. Silahlar yok edilmiştir. İstihbarat bağlantılarının bugünkü eğitimi sadece istihbarat toplama görevi ve boşaltım göreviyle sınırlıdır. Ekipmanda özel telsiz seti bulunmaktadır; ancak ne silaha ne de patlayıcıya yer yoktur."[55]

Alman gazeteciler, hükümet sözcüsü Lutz Stavenhagen'in

tüm silah zulalarının 1972'de dağıtıldığını iddia ederek basını yanılttığı kanısındaydılar; çünkü her şeyden önce 1980'li yılların başında Almanya'da esrarengiz silah zulaları keşfedilmişti. En önemli keşif, 26 Ekim 1981'de bir grup orman işçisi tarafından yapıldı. Lüneburger Heide bölgesindeki Alman köyü Uelzen yakınlarında bir ormanda çalışan işçiler şans eseri toprağa gömülü büyük bir silah zulasına rastladılar; zulada silah ve benzeri savaş gereçleri vardı. Hassas keşfin ardından, orman bölgesinde yaşayan aşırı sağcı Heinz Lembke tutuklandı. Lembke polise 33 yeraltı silah zulasının daha yerini gösterdi. Avusturya Savunma Bakanlığı tarafından hazırlanan 1991 tarihli imzasız bir raporda "Keşfedilen bu silah zulaları derhal aşırı sağcı Lembke ile ilişkilendirildi" deniyor ve devam ediliyordu: "Ancak bu parlak çözümün bir kusuru vardı. Silah zulalarında otomatik silahlar, kimyasal ekipman [Arsenal ve Zyankali] ve 14 bin merminin yanı sıra 50 tank tüfeği, 156 kilogram patlayıcı, 230 patlayıcı aygıt ve 258 el bombası bulunuyordu. Terörizmle katı mücadele yöntemleri izleyen bir devletin, bu büyüklükte bir muharebe ekipmanının çalındığına ya da kaybolduğuna dair bir rapor dahi hazırlamamış olması dikkat çekicidir."[56]

ABD'li gazeteci Jonathan Kwitny, "CIA'nın Avrupa'daki Gizli Orduları" başlıklı haberinde Avusturya Gladyo raporuna değinerek "Almanya'nın gölge programı 1952'deki olaya benzer ikinci bir skandalla sarsılabilirdi; ancak bu olay hiçbir şekilde kamuoyuna açıklanmadı" diyordu. Çünkü 1981'de keşfedilen silah zulalarının "Liderliğini Neo-Nazi Heinz Lembke'nin yaptığı bir gençlik grubunun askeri eğitimi için kullanıldığı düşünülmüş ve Lembke tutuklanmıştı. Lembke o dönem, ormanda gizlice asker yetiştiren aşırı sağcı bir deli gibi gösterilmişti." Kwitny ayrıca, Lembke cephaneliğiyle BND gölge ordusu arasındaki ilişkiye değinen tek kişinin kendisi olmadığını, Avusturya Gladyo yayınında da Lembke'nin deli ve izole edilmiş bir aşırı sağcı olduğu iddiasına şüpheyle yaklaşıldığını belirtiyordu. "Avusturya Savunma Bamanlığı

yayınlarının editörü, emekli General Franz Freistaetter, Lembke'nin gölge zulaları kendi Neo-Nazi kıtalarının eğitiminde kullandığı iddiasına yer veren makaleyi bizzat gözden geçirdiğini ifade ederek yazarı isminin gizli tutulmasında ısrarcı davranmış olmasına rağmen makaleyi güvenilir bulduğunu söyledi."[57]

Hem Kwitny'nin hem de Avuturya'nın Gladyo'yla ilgili çalışmasında, Lembke silah zulalarının Alman gölge ordunun parçası olduğu öne sürülüyor. 1952'de BDJ-TD gölge şebekesi açığa çıkarıldığında koruma altına alınan belgeler arasında X günü, yani saldırı günü için hazırlanmış bir BDJ-TD yönergesi de bulunuyordu. Yönergede, Lünenburger Heide'nin işgal durumunda kuzey Almanya birimlerinin buluşma noktası olarak kullanılacağı belirtiliyordu: "Bölge liderleri çok sayıda kamyon bulunan yerleri tespit etmekle yükümlüdür. X durumunda bu kamyonlara, gerekirse şiddet kullanılarak derhal el konulmalı; üyeler daha sonra bunları köy ve şehirlerdeki belirtilen BDJ buluşma noktalarına götürmelidir. Üyeler buralardan kamyonlarla kuzey Almanya buluşma noktası Lüneburger Heide'ye götürülmelidir."[58]

Ekim 1981'de Lembke silah zulalarının keşfedilmesi tam bir skandaldı. Ancak kaynaklar, cephaneliklerin uzak bir tarihte gerçekleşecek Sovyet işgaline karşı kullanılmak üzere üstü örtülü vaziyette saklanmadığı; Lembke'nin bunları aynı zamanda, zulaların açığa çıkarılmasından bir yıl önce, 1980 yılında Münih'te korkunç bir bombalı saldırı gerçekleştiren aşırı sağcı terörist arkadaşlarının hizmetine de sunmuş olabileceği bilgisini verdiğinde, meselede çok daha hassas bir noktaya gelindi. Bu kapsamlı iddiayı gündeme taşıyan gazeteci Harbart, Gladyo'nun "sağcıların elindeki kılıç" olduğuna inanıyor ve "Münih Ekim Festivali katliamında ortaya çıkarılan deliller, orman sorumlusu Lembke'ye işaret ediyor" diyordu. Harbart, bombalamaların ve gerilim stratejisinin İtalya'yla sınırlı olmadığından; Almanya'nın kalbine kadar ulaştığından emindi.[59]

Münih'teki bombalı katliam Almanya'nın savaş sonrası

tarihinde yaşadığı en büyük terörist katliamdı. 26 Eylül 1980 günü akşam saat 10'u yirmi geçe Ekim Bira Festivali'nin ortasında bir bomba patladı. Her yıl olduğu gibi o yıl da, binlerce insan, yılın en güzel üç günü addettikleri festivalde bir araya gelmişti. Bombanın yarattığı dehşet sonucu 13 kişi öldü, çoğunluğu ağır olmak üzere 213 kişi yaralandı. Almanya'da ve özellikle Münih kentinde tam bir şok yaşandı. Polis tarafından yürütülen soruşturmada canavarlığı aşırı sağcı Almanların gerçekleştirdiği ortaya çıkarıldı. Bomba davasında, aralarında "Wehrsportgruppe Hoffmann" üyelerinin de bulunduğu Neo-Nazi gruplar yargılandı. Polis araştırmasına göre bombayı, Wehrsportgruppe Hoffmann üyesi 21 yaşındaki Gundolf Köhler yerleştirmişti. Uzman raporunda, saldırının yangın söndürücü içerine konulmuş özel yapım bir el bombasıyla gerçekleştirildiği ve düzeneğin ancak uzman birinin elinden çıkmış olabileceği vurgulanıyordu. Dolayısıyla Köhler'in böylesine kompleks yapıda bir bombayı kendi kendine yapmış olmasıyla ilgili şüpheler ortaya çıktı. Ancak Köhler'in sorgulanması mümkün değildi; çünkü kendisi de patlamayla birlikte ölen 13 kişiden biriydi.

Korkunç günde festivalde bulunan ve patlamada iki çocuğunu yitiren Ignaz Platzer, 1996'da Alman günlük gazetesi *Sueddeutsche*'nin kendisiyle gerçekleştirdiği röportajda, terörden sorumlu sağcı şebekenin hiçbir şekilde araştırılmadığını vurguluyordu. Muhabir Platzer'e "Yıllardır defalarca soruşturmanın tekrar açılması talebinde bulundunuz. Sizce suçun sorumlusu Gundolf Köhler değil miydi?" sorusunu yöneltiyor, acılı baba şöyle yanıtlıyordu: "Hayır; bunun aksini gösteren çok fazla işaret var. Böylesi bir eyleme gerçekleştiren kişi neden yanında, kimliğinin derhal tespit edilmesini sağlayan bir pasaport taşısın? En azından tek başına değildi... Katliamın arkasında gerçekte kimin ya da kimlerin olduğunu öğrenmek için uzun süredir mücadele veriyorum. Ancak tek öğrendiğim bu konuda bana kesinlikle dürüst bir yanıt verilmediği oldu." Muhabir ardından "Olayın netleşmesi için mü-

cadele vermeyi bıraktınız mı?" diye soruyordu. Platzer karşılık olarak, "Israr ettiğiniz takdirde başınıza bela açıldığını anlamaya başladım" diyordu.[60]

Bu belaların bir bölümü muhtemelen, Münih katliamının polisi, ucu dünyanın en büyük askeri ittifakı NATO'ya ve dünyanın süper gücü Birleşik Devletler'e dayanan Alman gölge ordusuyla bağlantılı Lembke silah zulalarına götürmesi gerçeğinden kaynaklanmaktaydı. ABD, NATO ve BND'nin Münih terörüyle hiçbir ilgisi bulunmasa dahi, aşırı sağcılarla bağlantılı gizli bir ordunun keşfi ciddi sorunlara yol açacaktı. Örneğin gizli askerlerin ve silah depolarının demokratik Alman kurumları tarafından ne ölçüde kontrol edilebildiği gibi sorular sorulacaktı.

Katliamdan sadece bir gün sonra Alman polisi aşırı sağcıları Lembke'nin desteklediği bilgisine ulaşmış durumdaydı. Wehrsportgruppe, Hoffmann üyesi sağcı Raymund Hörnle sorgusu sırasında polise verdiği ifadede, "Bay Lembke bize farklı tür patlayıcı, bomba, plastik patlayıcı ve askeri patlayıcılar gösterdi" diyordu. "Ormanda bu tür materyalle dolu pek çok silah zulası bulunduğunu ve pek çok patlayıcı sağlayabileceğini söyledi... Bay Lembke bize, patlayıcı düzenekleri ve patlayıcıların kullanımıyla ilgili eğitim verdiği insanlar olduğunu söyledi."[61] Lembke Alman gladyatörleri eğitmenin yanı sıra Alman aşırı sağcılara da deste veriyordu. Aşırı sağcı Sibylle Vorderbrügge de sorgusu sırasında aynı bilgiyi teyit ederek "Helmuth Meyer'den patlayıcıların Bay Lembke'den alındığını duymuştum" diyor ve ekliyordu: "Lembke bize farklı patlayıcılar gösterdi... Bize ormanda çeşitli silah zulaları bulunduğunu söyledi."[62]

Bu ifadelere karşın polis Lembke'nin gizli silah zulalarını araştırmadı; araştırma ancak bir yıl sonra orman işçileri zulalardan birini tesadüfen bulduğunda zorunlu olarak gerçekleştirildi. Ancak bir kez daha katliamla gölge silah zulaları arasındaki bağlantı örtbas edildi. Üstelik konu, 25 Kasım 1981'de Alman Sosyalist Parti milletvekili Bayan Dr. Däub-

ler-Gmelin tarafından Alman parlamentosu gündemine taşındığı halde örtbas edilmekteydi. Bayan Gmelin hükümete açıkça "Lütfen bize, silah zulalarının keşfedilmesinin ve Bay Lembke'nin tutuklanmasının ardından... Münih katliamıyla ilgili yeni gelişmeler ortaya çıkıp çıkmadığını anlatır mısınız?" diye sordu. Soru güzeldi, ama yanıt zayıftı. İçişleri Sekreteri von Schoeler "Hiçbir bağlantı yok" yanıtını verdi.[63]

Hükümet, gizli ordu sırrını saklamak adına böyle bir yanıt veriyordu. 26 Ekim 1981'de silah zulalarının keşfinden hemen sonra Alman polisi Lembke'nin evine baskın düzenledi boş bir G3 silah şarjörü ile bir rulo bomba fitili ele geçirdi. Ancak aşırı sağcı Lembke dokunulmazlık zırhı altına alınmış gibiydi ve tutuklanamadı. 1937'de Doğu Almanya Stralsund'da doğan Lembke, DDR Sosyalizmi'ni ilk elden yaşamış biriydi ve 22 yaşında Batı Almanya'ya kaçarak sağ kanat çevrelere dahil oldu ve kötü bir ün kazandı. Sağ kanat "Bund Vaterländischer Jugend" (BVJ, Vatansever Gençlik Birliği) örgütünün lideri haline geldi ve baş ideolojist olarak şu tür faşist sloganlar türetti: "Asılmayı hak eden adam, bir Yahudi gibi düşünen Alman'dır."[64] 1952'de yasadışı ilan edilen BDJ gibi, sağcı BDV örgütü de 1962'de yasaklandı. Ama Lembke sağcı çizgisinden ayrılmadı. 1968'de Niedersachsen bölgesi federal meclisine girmek üzere sağcı parti NPD'den aday gösterildi. Ancak politikacı olmayı başaramadı ve bunun yerine Alman antifaşist aktivistlere karşı vahşi bir mücadele yürütmeye başladı. Bu nedenle, yüksek mahkeme kendisini esrarengiz biçimde "suçsuz" ilan edinceye kadar yargılandı.

Lembke, gizli silah zulaları keşfedildikten birkaç hafta sonra tutuklandı. Ama farklı bir nedenle; Arkadaşı ve terörist grup "Deutsche Aktionsgruppen" lideri, aşırı sağcı Manfred Roeder'in davasında tanıklık yapmayı reddederek yasalara karşı gelmek suçlamasıyla göz altına alınmıştı. Lembke cezaevinde birden bire fikir değiştirerek, hem Roeder hem de silah zulaları davaları için ifade vermek istediğini açıkladı. Lembke ısrarla sadece, Roeder davasında kendisinden ifade

almayı başaramayan kamu savcısına açıklamada bulunmak istediğini söyledi. Talebi kabul edildi ve savcı derhal Lembke'nin bulunduğu cezaevine geldi. Lembke savcıya, o sırada birkaç tanesi çoktan bulunmuş olan 33 silah zulasının yerini bildirdi. Lembke, ayrıca, ertesi gün savcıya silah ve patlayıcıları kullanacak kimselerin kimliklerini vereceğini söyledi. Ertesi gün 1 Kasım 1981'de hücresine girildiğinde Lembke'nin tavana bağlanmış bir ipin ucunda sallanan cesediyle karşılaşıldı.[65]

Bu olaydan sonra Lembke davası yerel sorgu hâkimlerinden alınarak Bonn'daki ulusal suç araştırmaları merkezine verildi. Bu rahatsız edici yasal manevra, Niedersachsen İçişleri Bakanı Möcklinghoff'u bir "adli numara" değerlendirmesi yapmaya itecekti.[66] Ardından, bir yıl sonra 3 Aralık 1982'de Bonn Lembke davasını, gizli cephaneliklerle Münih katliamı arasındaki bağlantı konusunda delil yetersizliği bulunduğu gerekçesiyle kapadı ve Lembke'nin "özel bir vaka" olduğuna karar verdi. Nihai raporda, "Lembke'nin bombalı saldırılar ya da suikastler yoluyla, Almanya Cumhuriyeti'nin anayasal düzenini bozmaya yönelik faaliyetler yürüttüğüyle ilgili yeterli delile ulaşılamamıştır" deniliyordu. Raporda, Lembke'nin büyük ihtimalle Doğu'dan gelecek bir saldırı korkusuyla "partizan savaşı" hazırlıkları yürüttüğü iddia edilecek kadar ileri gidiliyor ve sonuç bölümünde öncelikle, "bulunan muharebe araçları kendisi tarafından yıllar içinde bir araya getirilmiş ve saklanmış; bunları gömerken korktuğu işgal durumunda direniş operasyonları yürütme amacını gütmüştür."[67] deniliyordu.

Pek çok kişiyi hayrete düşüren mahkeme karar raporu şu tespitte bulunuyordu: "Lembke'nin faaliyetleri, başlangıçta korkulduğu kadar büyük bir tehlike yaratmamıştır. Çünkü girişimleri, ülkenin mevcut düzenini yıkmaya dönük faaliyetler değildir." Mahkeme aynı zamanda Lembke'nin bir "Kurt adam"operasyonuna liderlik ettiğini açıklamaktaydı; ki bu mahkemenin gölge stratejiyi anlamış olduğunu gösteriyordu.

"Kurt adam" tanımı Nazilerin gölge şebekeleri için kullanılan bir tanımdı ve İkinci Dünya Savaşı sonunda pek çok ülkeden çekilirken geride gizli silah zulaları bırakmışlardı. Alman edebiyatında Kurt adam, geceleri ölümcül bir kurta dönüşen, gün ağarana kadar insanlara saldıran ve onları öldüren mitolojik bir insan figürüydü. Mahkeme "Daha açıkça ifade etmek gerekirse, Lembke komünistlerin iktidarı ele geçirmesi halinde 'Kurt adam'ı harekete geçirecek hazırlıklar yürütmekteydi"[68] diyordu. Artık bir ölü olan Lembke'nin, bu bulgular konusunda herhangi bir yorumda bulunması mümkün değildi. Lembke'nin bir dizi sağcı arkadaşı düşük para cezalarına çarptırıldı. Ve koskoca cephanelikten sadece üç silahın geldiği yer belirlenebildi. Silahları Alman Ordusu için özel bir firma üretmiş ve NATO tarafından verilmişti.

Gölge orduyla aşırı sağcılar arasındaki kesim bağlantı, ayrıca Münih katliamı bağlantılarıyla ilgili şüpheler nedeniyle, Almanya, gölge ordu tarihini araştırırken büyük zorluklarla yüzleşmek zorunda kaldı. Yeşiller milletvekili Manfred Such, 5 Kasım 1990'da Helmut Kohl hükümetine, Almanya'daki olası Gladyo yapılanmasıyla ilgili resmi bir soru önergesi sundu. Ardından Alman hükümet sözcüsü Hans Klein, milletvekillerini ve basın mensuplarını şaşırtan bir açıklamada bulunarak, "Alman Gladyosu'nun iddia edildiği gibi gizli bir komando birliği ya da gerilla birimi olmadığını" söyledi ve katı gizlilik kuralları nedeniyle detayları tartışamayacağını belirtti.[69] Klein'ın ifadeleri, muhalefetteki Sosyal Demokratlar ve Yeşillerin protestolarına neden oldu. Parlamento üyesi ve SPD savunma uzmanı Hermann Scheer, bu esrarlı sağ kanat şebekenin pekala bir tür "Ku-Klux-Klan" da olabileceğini, gerçekleşme olasılığı olmayan bir Sovyet işgalinden çok, halka ve muhalefete yönelik operasyonlar yürütmek üzere tasarlanmış olabileceğini öne sürdü. Scheer gerçeklerin ortaya çıkarılması için, Alman adli mercileri tarafından derhal üst düzey bir soruşturma yürütülmesini talep etti. Scheer açıklamasında "Bu kamu ulusal savcısının (Generalbundesanwalt)

ilgilenmesi gereken bir mesele; çünkü hükümet ya da meclis kontrolü dışında faaliyet gösteren silahlı bir askeri gizli örgütün varlığı anayasal meşruiyetle bağdaşmamaktadır, bu nedenle soruşturma ceza yasası kapsamında yürütülmelidir" demekteydi.[70] Scheer ayrıca "kanıtların örtbas edilmesini engellemek için" soruşturmanın bir an önce başlatılması gerektiğini vurgulamaktaydı.[71]

Ardından hükümette oldukları dönemde Sosyalist Bakanlar'ın da Alman gölge ordusu hakkında bilgilendirildiği ortaya çıktı ve SDP milletvekillerinin, konuyla ilgili detaylı soruşturma yürütülmesi talepleri bir anda yok oldu. Ufukta ulusal seçimlerin olduğu bir dönemde, Alman Sosyalistler Gladyo araştırması sonucu ortaya çıkabilecek bağlantılardan uzak durmayı tercih etmişti. Mecliste soruşturmanın derinleştirilmesini talep eden tek parti kalmıştı; 1980'de kurulan ve o güne kadar hükümet görevlerinde bulunmamış olan Yeşiller Partisi. Yeşiller Partisi'nin gölge ordu meselesi ve aşırı sağcılar ve katliamlarla olası bağlantısını mecliste alenen tartışma talebi, büyük bir skandal yaşanmasından çekinen Muhafazakârlar ve Sosyalistler tarafından engellendi ve konunun Parlamento Kontrol Komisyonu'nda (Parlamentarische Kontrollkommission [PKK]) kapılı kapılar ardında görüşülmesine karar verildi. PKK'nin 22 Kasım 1990 tarihli toplantısında BND'nin son gölge müdürü Volker Foertsch milletvekillerine gizli birimin kapatılacağı bilgisini verdi. Bu önemli komisyonda hiç üyesi bulunmaya Yeşiller Partisi, BND'yi denetleyen PKK'nin "kanıtları ortaya çıkarmaktan çok örtbas eden"[72] bir grup olarak bilindiği eleştirisini getirdi. Gazeteciler Gehlen'in kişisel asistanı ve 1983-1985 arası BND Direktörlüğü görevini yürütmüş olan Eberhard Blum'dan daha detaylı bilgiler almak istediğinde, Blum şu açıklama bulundu: "Gladyo mu? Almanya'da bu tür bir şey hiçbir zaman var olmamıştır."[73]

Yenilgiyi kabul etmeyen Yeşiller 29 Kasım'da hükümete yeni bir gensoru önergesi iletti. "1990 yılı Ekim ayında İtalya Başbakanı Giulio Andreotti meclise bir rapor sunarak ül-

kede, kod adı Gladyo olan bir örgüt bulunduğunu teyit etmiştir" cümlesiyle başlayan önergede, hükümete özel olarak "Almanya'da da NATO bağlantılı böyle bir gizli servis faaliyeti yürütülmüş müdür?" sorusu yöneltiliyordu. Helmut Kohl hükümetinin BND'den sorumlu bakanı Dr. Lutz Stavenhagen bu soruya kısa bir "Hayır" yanıtı verdi. Yeşillerin ikinci sorusu "Alman hükümeti, NATO'ya katılım sırasında ya da sonrasında, bu tür bir örgütlenmenin faaliyetlerine onay verecek hangi anlaşmalara imza atmıştır ve bu anlaşmaların içeriği tam olarak nedir?" idi ve Stavenhagen yanıtını değiştirmedi: "Alman hükümeti böyle bir anlama imzalamamıştır?" Üçüncü olarak, "Almanya ve/veya diğer ülkelerde faaliyet gösteren bu gizli servisin, NATO ile ilişkisi tam olarak neydi ya da nedir?" sorusuna da ilk iki soruya paralel bir yanıt veriliyordu: "Birinci soruya verilen yanıt itibariyle, bu soru gereksizdir." Yeşiller son olarak "Konuyla ilgili bilgilere ulaşıldığı zaman hükümet kendi inisiyatifiyle soruları ayrıntılı olarak yanıtlamaya niyetli midir? Eğer hükümet böyle bir hazırlık yürütmüyorsa, bunun sebebi nedir?" sorularını yöneltiyordu. Stavenhagen bu soruya şu yanıtı verdi: "Bu soru ancak, bu tür belgelere ulaşıldığı zaman yanıtlanabilecek bir sorudur. Çünkü yanıt, söz konusu belgelerin hangi koşullar altında açığa çıkarılacağına bağlıdır."[74]

Yeşiller milletvekilleri çok öfkelenmişti ama yapacak hiçbir şey yoktu. 1982'den beri iktidarda bulunan Şansölye Helmut Kohl hükümeti, birleşik Almanya'da 2 Aralık 1990 tarihinde yapılacak ilk serbest seçimler sırasında pozisyonunu tehlikeye atmamak adına bir dizi yalan söylemeyi tercih etti ve zafer Kohl'ün oldu. Ardından 3 Aralık Pazartesi günü Lutz Stavenhagen basına aceleyle "BND'nin Gölge Örgütü Hakkındaki Hükümet Raporu" başlıklı dört sayfalık bir faks metni yolladı. Stavenhagen metinde daha önceki açıklamalarının tersine Almanya'da da NATO bağlantılı bir gölge şebeke bulunduğunu doğruluyordu: "Almanya topraklarında 1955'e kadar müttefik gizli servisler tarafından kurulan birimler,

1956'da BND yönetimine alınmıştır... Şu anda gölge şebeke için BND'de 104 personel istihdam edilmektedir." Böylelikle gölge şebekenin hâlâ aktif olduğu da teyit edilmiş oluyordu. 22 Kasım'da meclis kontrol komisyonuna konuyla ilgili açıklama yapıldığı da belirtilen raporda şu sonuca varılmaktaydı: "Küresel değişiklere bağlı olarak BND, 1990 yazından itibaren gölge örgütlenmeyi dağıtma çalışmaları yürütmeye başlamıştır. Müttefik ortaklarla gerekli anlaşmalar yapıldıktan sonra örgüt 1991 Nisan ayında dağıtılacaktır."[75]

BND kamuoyuna gizli ordunun dağıtıldığı ve gizli silah zulalarının kapatıldığı bilgisini verdiği halde, 17 Ağustos 1995'te yaşanan yeni bir gelişmeyle konu bir kez daha su yüzüne çıktı. Kimyasallar ve bomba yapımı konularında uzman olan 43 yaşındaki Neo-Nazi Peter Naumann, polise Niedersachsen ve Hesse'deki toplam13 silah zulasının yerini gösterdi. Kameraların da kaydettiği keşif sırasında Naumann, zulaların son 17 yılda oluşturulduğunu ifade etti. Cephaneliklerde silah, mühimmat ve yaklaşık 200 kilogram ağırlığında patlayıcı bulunuyordu. Olayı hayli ilginç hale getiren bir başka mesele de Naumann'ın Lembke'nin arkadaşı olmasıydı. Naumann polise, zulalardaki malzemelerin çoğunun Lembke'nin cephaneliklerinden getirildiğini ifade etti.[76]

Alman gölge ordusu hakkında kesin bir bilgi saflarında sağcı teröristler bulunduğuydu; ayrıca bulgular doğrultusunda terörist eylemlere karıştığında şüpheleniliyordu. Ancak bu bilgilere karşın, ilginç bir şekilde meclis konuyla ilgili resmi bir araştırma yürütmedi. Araştırmacı gazeteci Leo Müller *Gladyo* kitabında, "Demokratik şeffaflık açısında Avrupa'da bu bilgileri açıklamayan tek ülke kalmıştır; o da Almanya'dır" diyordu.[77] Gladyo hikayesiyle ilgili haberler yapan Almanya'daki diğer araştırmacı gazeteciler de, tıpkı ZDF ulusal televizyonundan Ulrich Stoll gibi, konunun hâlâ kapanmadığını düşünüyordu. Stoll, 2002 sonlarında gizli statüsünden çıkarılan Stasi raporlarını ele geçirip okuduktan sonra şu sonuca varmıştı: "Gladyo araştırması devam edebilir." [78]

16

YUNANİSTAN'DA GİZLİ SAVAŞ

İkinci Dünya Savaşı sırasında İtalyan kıtaları, 1940 yılında Benito Mussolini'nin faşist direktifleri doğrultusunda Yunanistan'a saldırdı; ancak Yunan halkının güçlü direnişi karşısında yenilgiye uğradı. Mussolini'nin yenilgisini gören Hitler, 1941'de ülkeye Alman kıtalarını yolladı ve Yunanistan'ı İtilaf Kuvvetleri'nin kontrolü altına aldı. Yunan halkı bir kez daha büyük çaplı bir direniş örgütledi ve savaş boyunca Alman ordusu ülkeyi kontrol altında tutmakta büyük güçlük yaşadı. Tıpkı İtalya ve Fransa'da olduğu gibi Yunanistan'da da faşist işgale yönelik en güçlü direniş örgütünde liderlik komünistlerin elindeydi. Alman işgalinden birkaç ay sonra, Yunan Komünist Partisi (KKE) inisiyatifinde, Halk Kurtuluş Ordusu ELAS kuruldu. Siyasi yelpazenin solunda yer alan hemen herkes ELAS partizanlarına katıldı; saflarında pek çok kadının yanı sıra, papazlar ve hatta birkaç başpiskopos bile bulunuyordu. Halk Kurtuluş Ordusu'nun siyasi kanadı EAM da komünistlerin egemenliği altındaydı. Yedi milyonluk Yunan nüfusunun iki milyonu EAM'a üyeydi; bunlardan 50 bini ELAS ordusunda aktif mücadele yürütüyordu.

ELAS, Naziler için tam bir baş belasıydı ve ülkenin Alman işgalcilerden kurtarılması için ölümüne mücadele yürüttü. İngiliz SOE, operasyonlar sırasında ELAS'a destek olmakta, hem çeşitli taktikler vermekte hem de silah ve mühimmat desteği göndermekteydi. Yunan ELAS direnişçileriyle İngiliz SOE liyezon görevlileri arasında pek çok arkadaşlık kuruldu. Ancak omuz omuza mücadele yürüten dostlar, Başbakan Winston Churchill'in ELAS'a verilen tüm desteği kesmeye

karar vermesiyle, 1943 yılı Mart ayında ayrılmak zorunda kaldı. Churchill, bu kararı, İtilaf Kuvvetleri'nin yenilmesinin ardından Yunanistan'da komünist bir rejim kurulabileceği endişesine kapılarak almıştı. Churchill, Balkanların nasıl paylaşılacağını görüşmek üzere Dışişleri Bakanı Anthony Eden'i Ekim 1943'te gizlice Stalin'e gönderdi. Yalta'da yapılan anlaşmada, Yunanistan'ın, İngiltere ve Birleşik Devletler'in elinde kalmasına, Bulgaristan ve Romanya'nın Sovyetler Birliği egemenliği altına alınmasına karar verildi.

Londra, Yunan Komünistleri ve Sosyalistleri'nin gücünü en aza indirmek amacıyla, savaştan sonra, sağcı bir hükümetle birlikte muhafazakâr Yunan Kralı'nı yeniden iktidara getirmeyi planladı. İngilizlerin Yunanistan'daki taktik değişikliklerini yansıtan 20 Mart 1943 tarihli İngiliz Dışişleri Bürosu direktifinde "SOE tavrını her zaman kralı ve hükümeti destekleme yanlısı gruplardan yana alacaktır; ayrıca monarşi karşıtı gruplara, kralın ve hükümetin İngiliz Hükümeti'nin tam desteğini aldığını belirterek etki etmelidir."[1] Kral, faşist diktatör Metaxas'la işbirliğine gittikten sonra, Yunan halkı için tüm popülerliğini yitirmişti. Metaxas, Hitler ve Mussolini'den aldığı ilhamla 1930'lu yıllardaki iktidarı süresince, ülkeyi faşist selamla –sağ kolun dimdik uzatılması– ve merhametsiz bir gizli polis servisiyle tanıştırmıştı. Londra muhafazakâr politikanın takipçisi oldu ve Ekim 1943'te İngiliz Dışişleri Bürosu "açık politikamız, EAM'a gücümüzün yettiği her tür aracı kullanarak saldırmak ve onu zayıflatmaktır" diyecek kadar ileri gitti. Ancak bu yaklaşım, "tüm askeri avantaj şansını feda etmek zorunda kalınacağı için" ertelenmek durumunda kaldı.[2]

İngilizlerin saf değiştirmesi ELAS'ta tam anlamıyla şok etkisi yarattı ve Kıbrıslı asker George Grivas'ın faşist X Takımları gibi sağcı özel birimlerle eski Nazi işbirlikçileri, arkalarına İngiliz desteğini alarak ELAS direnişçilerini avlamaya ve öldürmeye başlayınca, örgüt çok güç anlar yaşamaya başladı. Muharebeyi uzaktan izleyen Churchill, halk deste-

ğinden tamamen yoksun olan X Takımları saflarındaki insanların sayısının 600'ü geçmediğini ve ELAS'ın bölgedeki en güçlü gerilla grubu olmayı sürdürdüğünü fark etti. Bu bağlamda 1944 yılı sonlarına doğru, Yunan komünistlerinin iktidara gelmesini engellemek için başka bir şeyler daha yapılması gerektiğine karar verdi. Churchill bu nedenle, yeni bir Yunan gizli ordusu kurulması için emir verdi. Gazeteci Peter Murtagh'ın da belirttiği üzere, "Kurulan yeni Yunan ordu birimi birkaç adla birden anılmaya başladı; Yunan Dağ Tugayı, Helenik Akıncılar Kuvveti ya da LOK (Lochos Oreinon Katadromon)." Birim asıl olarak komünistlere ve sosyalistlere karşı olduğu için "ılımlı muhafazakâr kanattan itibaren siyasi yelpazenin sol yanında yer alan hemen hiç kimse örgüte alınmamaktaydı. İngiliz askeri denetimi altında ve Churchill'in ekspres emirleri doğrultusunda çalışan ordu, kraliyet yanlıları ve cumhuriyet karşıtlarıyla doldu."[3]

Feldmareşal Alexander Papagos, Helenik Akıncılar Kuvveti'nin ilk komutanı ilan edildi ve İngiliz desteğiyle şebekeye sağ kanattan kimseleri devşirip ELAS'la mücadele etmeye başladı.[4] ELAS, işgalci Nazilerin yanı sıra Helenik Akıncılar Kuvveti'ne karşı da mücadele yürütmeye çalışırken; Churchill, Londra'nın Yunanistan'da komünistlere karşı gizlice faşistleri desteklediği duyulduğu takdirde yaşanacak halkla ilişkiler felaketinden korkmaya başladı. Bu nedenle Ağustos 1944'te BBC'den, Yunanistan'daki bağımsızlık mücadelesiyle ilgili haberlerde, ELAS'a "destek olabilecek her tür ifadeden" kaçınılmasını istedi.[5] Ancak sadece birkaç hafta sonra ELAS, Alman işgalcilere karşı zafer kazandı ve Hitler askerlerini Yunanistan'dan çekmek zorunda kaldı. Churchill derhal direnişçilerin silahsızlandırılması talebinde bulundu. ELAS bu emre, ancak ülkede kalan tek düşmanlarının, yani İngiliz destekli Helenik Akıncılar Kuvveti'nin de katılması halinde uyacağını açıkladı.

İngiltere sağ kanadı gizli orduyu silahsızlandırmayı reddedince; EAM 3 Aralık 1944'te –Alman işgalciler ülkeden atıl-

dıktan yaklaşık altı hafta sonra– Atina'da, İngilizlerin savaş sonrası Yunan hükümeti üzerindeki hâkimiyetini protesto etmek üzere büyük bir demokratik eylem gerçekleştirdi. Eylemin organizatörleri, İngilizlerle barışçıl yollarla mücadele etmek istediklerini net biçimde ortaya koydular ve eylemin bir genel grev uyarısı gibi görülmesi gerektiğini vurguladılar. O gün sabah saat 11'den itibaren, sayıları 200 ile 600 arasında değişen bir grup Yunanlı protestocu, Yunan meclisinin önündeki ana meydan olan Syntagma Meydanı'na yürüdü. Aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu, bayram havasındaki bu küçük grup, meydana girmeleri polis tarafından engellenen yaklaşık 60 bin kişilik protestocu grubun bir parçasıydı. Küçük grup meydana doğru ilerlerken; polisler ve sivil giyimli kimselerden oluşan –muhtemelen aralarında Helenik Akıncılar Kuvveti üyeleri de bulunmaktaydı– silahlı bir birlik önlerini kesti. Ayrıca çatılara İngiliz kıtalarından makineli tüfekli askerler yerleştirilmişti. Hayli gergin bir hava vardı.

Ateş emri aniden ve herhangi bir uyarıda bulunulmaksızın verildi: "Vurun piç kurularını!" Ve barışçıl eylem tam anlamıyla bir katliama dönüştü. Silahsız protestocular kurşun yağmuruna tutuldu; insanlar dağılarak dört bir yana kaçışmaya başladı. Katliam yaklaşık bir saat sürdü. Altı yaşında bir çocuk dahil toplam 25 kişi öldü, 148 kişi ağır yaralandı. Katliamdan kısa bir süre sonra asıl eylemci grup meydana girdi. 60 bin protestocu olağanüstü bir çaba sarf ederek, eylemi şiddete dökmedi. Meydanda yatan cesetlerin önünde yapılan eylem, hayli duygusal ve görkemli bir törene dönüştü. Kan göllerine batan pankartlarda İngilizlerin Yunan içişlerinden ellerini çekmesi talepleri yazılıydı. Pek çok kişi Amerikan ve Yunan bayrakları taşıyordu. Bazıları sosyalizmin kızıl bayraklarıyla gelmişti. Ancak Büyük Britanya'nın bayrağını taşıyan çok az kişi vardı. Londra'da Churchill, yaşanan barbarlıkla ilgili bir açıklama bekleyen öfkeli bir Avam Kamarası'yla yüzleşmek zorunda kaldı. Churchill, bunun "şok edici bir olay" olduğunu itiraf etmekle birlikte, talihsiz bir açıklamada bulu-

narak, şehir baştan aşağı silahlı adamla doluyken böylesi bir eyleme çok sayıda silahsız çocuk getirmenin de aynı derecede aptallık olduğunu söylüyordu. Sağ kanat gizli ordunun Syntagma katliamındaki rolü ise araştırılmadı.[6]

Bu güç gösterisinin ardından, İngilizler kralı yeniden iktidar koltuğuna oturttular ve ELAS, söz verilen demokratik seçimler karşılığında silahlarını İngilizlere teslim etti. Seçimler 1946 yılında yapıldı. Yunanistan Komünist Partisi ve merkez sol, İngiliz müdahalesi nedeniyle seçimleri protesto ettiğinden, sağcılar sandıktan büyük bir oy çoğunluğuyla çıktı. Sonrasında iktidara birbiri ardına İngiliz kuklası sağcı ya da muhafazakâr hükümetler geldi. Yunan solunun iktidara gelmesi halinde, Yunanistan'ın zalim Sovyet diktatörü Stalin'in hâkimiyeti altına gireceğine kesinkes inanan hükümet, EAM üyelerini tutuklamaya devam etti. Pek çok kişi, adalardaki kötü ünlü cezaevlerinde işkenceye maruz kaldı.

1945'te dünyanın büyük bir bölümü İkinci Dünya Savaşı'nın sona erişini kutlamaktaydı ve böyle bir trajedinin bir daha tekrarlanmaması amacıyla Birleşmiş Milletler Örgütü kuruldu. Ancak Yunanistan savaş alanı olmaktan çıkamadı ve İkinci Dünya Savaşı'nın üzerinden henüz bir yıl geçmemişti ki, Soğuk Savaş başladı. Hüsrana uğrayan Yunan solundan bir fraksiyon silahlanarak dağa çıktı ve 1946 sonbaharında İngilizlere ve sağcılara karşı bir iç savaş başlattı. Dünya Savaşı'nın yaralarını sarmakla uğraşan İngiltere, artık ülkeyi kontrol altında tutamıyordu ve 1947 başlarında Birleşik Devletler'den destek istedi. CIA uzmanı William Blum hükümetin durumu için şöyle bir yorumda bulunuyordu: "Washington yetkilileri, yeni müşterilerinin, tescilli Amerikan antikomünistlerini bile dehşete düşürecek kadar insan hakları suistimallerine açık ve satın alınılabilir bir hükümet olduğunu biliyordu."[7]

Ancak komünist Yugoslavya'dan silah ve mühimmat desteği de almaya başlayan Yunan solu ülkeyi kızıl iktidarın eşiğine kadar getirince, Başkan Truman ünlü "Truman Doktri-

ni" ile 1947 Mart ayında Kongre'yi Yunanistan'a açık bir müdahale yapmaya ikna etti. Yunanistan Soğuk Savaş sırasında, komünizmle küresel mücadele stratejisi doğrultusunda Birleşik Devletler tarafından işgal edilen ilk ülke oldu. İzleyen on yıllarda Washington, Yunanistan'da kullandığı stratejiyi izleyerek, Kore, Guatemala, İran, Küba, Vietnam, Kamboçya, Nikaragua, Panama ve diğer pek çok ülkeyi açık ya da örtülü biçimde işgal altında tuttu.

ABD kuvvetleri ağır askeri ekipmanlarla Yunanistan'a girerken; Truman bir tür ideolojik simya gücüyle, Atina'daki soysuz sağcı rejime "demokratik" etiketini yapıştırdı ve soldaki muhalifleri "terörist" oldukları gerekçesiyle politik arena dışına itti. Helenik Akıncılar Kuvveti ve Yunan solunun diğer birimleriyle bağlantıya geçen ABD özel birimlerinin sayısı, kırsal bölgeye yayılan yaklaşık 20 bin kadın ve erkekten oluşan sol kanat partizan gücünün altı katına ulaştı. Stalin Yunanistan'daki iç savaşın bir süper güçler çarpışmasına dönüşebileceğini fark ederek, Yugoslavya'yı 1948'de Sovyet Bloku dışına çıkardı; dolayısıyla Yunan partizanların silah desteği de kesilmiş oldu. Birleşik devletler gizlice "Meşale Operasyonu" diye bir operasyon başlatarak Yunan partizanları yenmek için kimyasal savaş yürüttü ve Yunanistan'ın üzerine tonlarca napalm yağdırdı. Kendi yurtlarında Alman Nazileri ve İngiliz kıtalarını yenilgiye uğratan Yunan direnişi 1948 yılı sonlarında çökertildi. "İç savaşın bitmesi, Yunan Sağı ve onun patronu Birleşik Devletler için tam bir zafer anlamına geliyordu."[8]

Gizli antikomünist ordu Helenik Akıncılar Kuvveti dağıtılmadı ve Yunan muhalefetini kontrol altında tutmak üzere faaliyetlerini sürdürdü. Yunanistan 1952'de NATO'ya katıldı ve "Birleşik Devletler'in en sadık müttefiki haline getirildi. Katıksız antikomünist rejim NATO sistemine başarıyla entegre oldu."[9] CIA ve Yunan ordusu, Feldmareşal Alexander Papagos yönetimindeki Helenik Akıncılar Kuvveti'ni gizli bir işbirliği doğrultusunda yönetti, eğitti ve silahlandırdı. An-

tikomünist gizli CIA ordusu, ülke siyasetine nüfuz etmek için kullanılabilecek mükemmel bir araçtı. ABD gizli servisi, Yunan gizli servisi ile Yunan hükümeti arasındaki gizli işbirliği, gizli belgelerle defalarca teyit edildi. Yunan halkı, ancak 1990 Gladyo açıklamaları sırasında bu belgelerin varlığından haberdar olabildi. Belgeler arasında Yunan gizli ordusu hakkında yazılmış ve CIA adına ABD Generali Trascott; Yunan Ordusu Genelkurmay Başkanı Konstantin Dovas ve Yunan Başbakanı Alexander Papagos tarafından imzalanmış 25 Mart 1955 tarihli bir belge de bulunuyordu.[10] Katılımcı taraflar Yunan gizli ordusuyla ilgili anlaşmayı 3 Mayıs 1960'ta bir kez daha teyit etmekteydi.[11]

Murtagh'a göre, Hellenik Akıncılar Kuvveti'nin faaliyetleri CIA'nın Yunanistan'a dönük temel projelerinden biriydi. "1950'lerin ortalarında, CIA Kuvvet'e malzeme ve ekipman desteği göndermekteydi ve ABD ordusu, Britanya-Amerika Delta Kuvvetleri ile İngiliz SAS'taki var olan elit birimler doğrultusunda onu bilinçli biçimde yeniden yapılandırdı. CIA yönetimi altındaki Akıncılar Kuvveti, ABD ordusunun kendi Yeşil Bereliler birimleri ortaya çıkarılmadan çok daha önce yeşil bereler takmaya başlamıştı." Tüm Batı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, İngiliz ve Amerikan Özel Kuvvetleri'yle ilişkiler samimi düzeydeydi. Yunanlı askerler, yurtdışında alınan özel bir eğitimin ardından özel birime seçilmiş olmaktan büyük gurur duyuyordu. Murtagh doğru bir tespitte bulunarak, Yunan gizli ordusunun, ayrıca, CIA aracılığıyla Brüksel'deki NATO'yla ve gölge ordu komuta merkezi ACC'yle bağlantılı olduğuna dikkat çekiyordu. "1950'lerde, Brüksel'deki NATO karargâhında bulunan Müttefik Koordinasyon Komitesi'nce kontrol edilen gizli Avrupa gerilla şebekesinin Yunan kolu, NATO ve CIA tarafından oluşturulduğunda, Akıncılar Kuvveti ikiye katlandı." Helenik Akıncılar Kuvveti'ne, yurtiçi kontrol görevlerinin yanı sıra, klasik gölge görevler için de eğitim verildi. "Şebekenin oluşturulmasında temel düşünce, Avrupa'nın Sovyet saldırısına uğraması

halinde 'gölge' kuvvet olarak faaliyet yürütebilecek bir yapılanma oluşturmaktı. Şebeke, Sovyet işgali altındaki ülkeler arasında gerilla faaliyeti yürütecek ve sürgündeki hükümetlerin bağlantısını sağlayacaktı. Bu faaliyetler, fethedilen ülkelerin gizli polis ve istihbarat servisleri üyeleri, artı sivil gönüllüler tarafından yürütülecekti. Şebekenin Yunan kolu 'Pösteki Operasyonu' adıyla da bilinmekteydi"[12] Henüz 1947 yılında İngilizler tarafından oluşturulan Akıncılar Kuvveti ya da diğer adıyla LOK, Soğuk Savaş sırasında Avrupa'da faal duruma getirilen ilk gizli gölge ordu kabul edilebilir.

Gizli ordunun varlığı, aslında 1987'de eski CIA ajanı Philip Agee tarafından açığa çıkarılmıştı. Agee o yıl, CIA ve Pentagon tarafından büyük eleştiriyle karşılanan *Kirli İşler: Batı Avrupa'da CIA* kitabını yayımlattı. 1950'lerde Latin Amerika'daki CIA çalışmasında yer alan Agee, 1969'da ahlaki nedenlerle ajansı terk etti; ardından CIA'nın sayısız ülkede yürüttüğü terörist faaliyetleri ve insan hakları suistimalleriyle ilgili açık eleştiriler getirdi; hem operasyonları hem de aktif CIA ajanlarının isimlerini çekinmeden açığa vurdu. Gizli Gladyo orduları İtalya'da açığa çıkartılmadan yıllar önce Agee, "CIA askerlerince yönetilen paramiliter gruplar, altmışlı yıllar süresince Avrupa'da faaliyet gösterdi" demekte ve şu vurguda bulunmaktaydı: "CIA'nın belki de hiçbir faaliyeti, yıkıcı iç faaliyetlerle böylesine açık biçimde bağlantılı olmamıştır."[13]

Agee'nin Yunanistan'la ilgili açıklamalarına gelince; ona göre CIA Yunanistan'da başat bir rol oynamıştı. "Yunan-Amerikan CIA subayı, CIA'nın 'sol darbe tehdidine karşı oluşturulacak yurttaş ordusunun çekirdeği' olarak adlandırdığı örgütlenme için çeşitli Yunan gruplarını devşirdi. Her bir grup, özerk bir gerilla birimi olarak faaliyet gösterebilecek, dışarıdan minimum düzeyde ya da hiç emir almaksızın gerilla savaşı örgütleyebilecek ve yürütebilecek kabiliyete ulaştırılmak üzere eğitimden geçirildi." Gizli ordunun kontrolü, CIA'nın ve ABD gizli servisinin güvendiği Yunan subaylarının elindeydi. "Bu grupların her birinin üyeleri CIA tarafın-

dan askeri prosedürlerle ilgili eğitime tabi tutuldu. Saptandığı kadarıyla, paramiliter grupların çoğuna biri Volos yakınlarında biri de Olimpos Dağı'nda bulunan iki kampta eğitim verildi. İlk eğitimlerin ardından bu gruplar, Pindos ile Florina yakınlarındaki dağlardaki kamufle edilmiş bölgelerde tatbikat yapacaktı." Birimler, Batı Avrupa'da CIA eliyle yönetilen tüm gizli ordular gibi, hafif silahlarla dolu silah zulalarına sahipti. "Bu gerilla grupları otomatik silahlara, ayrıca küçük havan toplarına sahipti. Silahlar çeşitli yerlerde saklanmaktaydı. Askeri malzemelerin çoğu yeraltına ya da mağaralara zulalandı. Bu paramiliter grupların her bir üyesi, herhangi bir emre ihtiyaç duymaksızın harekete geçme kabiliyetine sahip olunması amacıyla, silah zulalarının nerelerde olduğundan haberdardı."[14]

Birimlere çok sayıda insanın dahil olması, 'ihtiyacın kadarını bil' prensibinin çeşitli gruplar nezdinde genişletilmesi ihtiyacını doğurmaktaydı; bu da ordunun ve CIA'nın gizli tutulmasını zorlaştırmaktaydı. Agee, "Projenin gizli kalması konusunda sürekli sorunlar yaşanmaktaydı. CIA mensuplarından biri bunu bir 'kâbus' olarak değerlendiriyordu" diye belirterek vurguluyordu: "Bilindiği kadarıyla, paramiliter grup asla dağıtılmadı. Üst düzey CIA yetkililerinin gözünde, paramiliter bölüm yönetimindeki gruplar, Birleşik Devletler'in Yunanistan'daki çıkarlarına dönük uzun vadeli bir 'sigorta'ydı ve 'sevimsiz' bir Yunan hükümetini devirme operasyonunu desteklemek ya da yönetmek için kullanılabilirlerdi. 'Sevimsiz' ibaresi elbette Amerikan manipülasyonu içindi."[15] CIA, gizli Yunan ordusuna milyonlar yatırdı ve Yunanistan'ın orta doğusundaki Olimpos Dağı eteklerinde barakalar ve eğitim merkezlerinden oluşan kompleks bir yapı inşa etti. Helenik Akıncılar Kuvveti, burada CIA eğitmenleri tarafından, kar kayağı, paraşütle atlama ve tüplü dalış alanları da dahil geniş çaplı bir eğitime tabi tutuluyordu.[16] Ülkenin dört bir yanında yaklaşık 800 gizli silah zulası yerleştirildi. Gizli ordunun yaklaşık 1.500 kişiden oluştuğu ifade edilmekteydi;

bunlar ihtiyaç anında örgüte 2.000 kişi daha devşirecek, böylelikle Helenik Akıncılar Kuvveti'nin çekirdek gücü 3.500 elit askere ulaşmış olacaktı."[17]

Yunan gizli ordusunun kurulması ve faaliyetlerinde yer alan, Agee'nin belirttiği Yunan-Amerikan CIA subayı Thomas Karamessines'ti. CIA'daki pek çok meslektaşı gibi Karamessines de İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD gizli servisi Stratejik Hizmetler Bürosu'nda (Office of Strategic Services [OSS]) çalışmıştı. Karamessines, güçlü antikomünist inançları ve ailesinin Yunan asıllı olması nedeniyle, 1946 Ocak ayında askeri ataşe kisvesi altında ABD'nin Yunan büyükelçiliğine atandı. İç savaş sırasında İngiliz ve Yunan güvenlik yetkilileri ve Helenik Akıncılar Kuvveti üyeleriyle bağlantıya geçti. Karamessines, 1947'de OSS'nin yerine CIA kurulduktan sonra, Yunanistan'daki CIA karargâhını kurarak, Syntagma Meydanı'nda bir anıt gibi yükselen Tamion binasının beşinci katına yerleşti. Birkaç yıl içinde CIA istasyonunda tam zamanlı çalışanların sayısı 100'ü aştı. Bunların pek çoğu Karamessines gibi Yunan asıllı Amerikan vatandaşlarıydı. Ve Atina, Balkanlardan Ortadoğu'da İran'a kadar uzanan tüm CIA faaliyetlerinin merkezi haline geldi.

Gizli savaşla ve antikomünist CIA ordularıyla doğrudan bağlantılı olan Karamessines 1958'de CIA istasyon şefi olarak Roma'ya yollandı ve burada İtalyan Gladyosu'nu ve İtalyan komünistlere karşı verilen mücadeleyi yönetti. Karamessines 1962'de, faili meçhul bir cinayete kurban giden İtalyan sanayici ve ENI şirketi patronu Enrico Mattei'nin ölümüne karıştığıyla ilgili dedikodular nedeniyle Roma'yı terk etmek zorunda kaldı. Birleşik Devletler'e geri dönen gizli savaşçı Karamessines, Planlar Genel Müdür Yardımcılığı'na terfi ettirilerek CIA'nın küresel örtülü faaliyetlerinin şefi haline geldi. Gizli savaşçı Karamessines'in aynı mücadeleyi Birleşik Devletler'de de yürüttüğü ve 1963'te yaşanan Kennedy suikastinin ardından delilleri karartıp hassas belgeleri yok ettiği belirtilmekteydi.

Karamessines, CIA'nın, işkenceyi sürekli bir yöntem olarak kullanan Yunan askeri gizli servisi KYP'yi sadece finanse etmekle kalmayıp kontrol de etmesini sağladı. Yunanistan istasyonunda görev yapmış eski bir CIA ajanı daha sonraları "Çakışan eğilimler ile hedefler ve elbette bizim paramız sayesinde, onlarla çalışmak çok kolaydı" diyecekti. "KYP, Sovyetlerle flört eden Yunan komünistleriyle başa çıkmak konusunda çok başarılıydı."[18] KYP Bulgar ve Rus telsiz trafiğine girerek haberleşmeyi kaydediyor ve kayıtları NSA tarafından deşifre edilmek üzere Birleşik Devletler'e gönderiyordu. CIA'yla birlikte Yunan muhalefetini gözetleyen KYP, devlet için tehdit oluşturduğu düşünülen on altı buçuk milyon Yunan vatandaşı hakkında toplam on beş tonluk bilgi toplamış ve bunları tek tek dosyalamıştı. Depolanan kâğıt kütlesi ciddi problem yaratmaya başlayınca CIA, KYP'ye bir bilgisayar donanımı sağladı. İki ülkenin geçmişine bakıldığında ortaya tam bir ironi çıkıyordu; modern çağların ilk demokrasisi Birleşik Devletler, Antik çağın ilk demokrasisi Yunanistan'a, nüfusunu kontrol altında tutması için ilk bilgisayar sistemini veriyordu. Yeni makineler KYP şefini o kadar heyecanlandırmıştı ki, tanıtmak üzere bir basın toplantısı düzenledi. Epeyce büyük ve ağır makinenin yanında durarak gururla, "Sizler Yunanistan'da artık rahatça uyuyabilirsiniz, çünkü Amerikan teknolojisinin bu olağanüstü başarısı asla uyumuyor" dedi ve makinenin kalitesini göstermek için ufak bir gösteride bulunmak üzere, bir "ülkenin düşmanı" tuşuna bastı. Bu sırada, KYP'yi utanca boğacak bir olay gerçekleşti; yazıcıdan toplantıda bulunan gazetecilerden birinin dosyası çıktı.[19]

CIA, yerel oligarşiyle birlikte, Helenik Akıncılar Kuvveti ve KYP aracılığıyla Yunan solunu ve komünistlerini kontrol altında tuttuğu için, güç dengesi için tehdit oluşturabilecek tek araç kalmıştı: demokratik seçimler. 1959-1962 arası CIA istasyon şefliği görevini yürüten Laughlin Campbell, Ekim 1961'deki genel seçimlerde solun zafer kazanması endişesi taşımaktaydı ve bu nedenle halkın büyük bölümü, KYP di-

rektifleri doğrultusunda oy kullanmak üzere ya terörize edildi ya da parayla mükafatlandırıldı. Bazı köylerde CIA ve ordu adayları, köydeki toplam seçmen sayısından daha fazla oy aldı. CIA başarılı oldu. Sol eğilimli Merkezi Birlik oyların üçte birinden biraz daha fazlasını alarak meclise sadece 100 milletvekili sokabildi. Lideri George Papandreu, daha sonra kurulan bağımsız bir komisyon tarafından da teyit edilen seçim sahtekârlığını protesto ederek, hükümete karşı aralıksız mücadele çağrısında bulundu.

Papandreu arkasındaki güçlü halk desteği sayesinde, CIA ve KYP'ye karşı mücadele etme cesaretini buldu ve 1963'te ABD destekli Yunan Başbakanı Konstantin Karamanlis'i istifa etmeye zorladı. 1963 Kasım ayındaki seçimlerde Merkezi Birlik oyların yüzde 42'sini ve meclisteki 300 sandalyeden 138'ini alınca tansiyonlar yükseldi. Tek büyük partiye liderlik eden Papandreu 1964 Şubat ayında Başbakanlık koltuğuna oturdu. Yunanistan'ın Hitler tarafından işgalinden bu yana, Yunan solu ilk kez, ciddi bir siyasi güç kaybını kabullenme ihtimaliyle karşı karşıya kaldı. Papandreu dört yıllık bir iktidarı garanti altına almıştı; bu "sağ kanat yapılanmada tam bir şok dalgası yarattı. Bazı kilit danışmanlar dahil pek çok kişi, gelişmeyi ülkenin komünist iktidar yolunda olduğuna dair bir sinyal olarak algılamaktaydı. Bu, durdurmak için canla başla mücadele verecekleri bir şeydi."[20] Başbakan George Papandreu saf dışı bırakılmalıydı.

Campbell yerine Yunanistan'daki CIA istasyonunun şefliğine atanan Jack Maury, Papandreu'yu iktidardan indirme emri aldı. Abartılı takımlar giyip büyük yüzükler takan ve koca bir Amerikan arabası kullanarak –"büyükelçininkinden büyük" demekten gurur duyardı– gözle görülebilir derecede küstah ve kibirli bir profil çizen CIA istasyon şefi gücünü alenen göstermekteydi. Kral Konstantin, kraliyetçiler ve Yunan ordusu ile gizli servisinin sağcı mensuplarıyla gizlice bir komplo planlayan Maury, 1965 yılı Temmuz ayında kraliyet yetkilerine dayanarak George Papandreu'nun başbakanlıktan

alınmasını sağladı.[21] Sessiz darbenin ardından kısa dönemli pek çok hükümet kurulurken, gizli ordu, KYP subayı Konstantin Plevris'in önerisiyle siyasi ortamı manipüle etmeye yönelik gizli bir savaş başlattı. Ülkenin çeşitli yerlerinde bombalar patladı. 1965'te Gorgopotamos köprüsü bir bombayla havaya uçuruldu; tam da sol ve sağ siyaset Nazilere karşı direnişlerini, özel olarak da işgal sırasında Almanların köprüyü havaya uçurmasını engelledikleri zamanı anmak üzere bir araya gelmişken. Katliamda 5 kişi öldü, çoğu ağır olmak üzere 100'den fazla insan yaralandı. Gizli gölge operasyonlara katılan bir asker daha sonraları, arkalarındaki güçlü desteğin de altını çizerek, "Evet, biz resmi eğitim almış teröristlerdik" diyecekti.[22]

Destek, Washington'daki Lyndon Johnson hükümetinden geldi. Tabii Johnson, Kıbrıs'taki savaş bağlamında, Yunan hükümetine iktidarın aslında kimin elinde olduğunu açıkça gösterdikten sonra. Başkan Johnson, 1964 yılı yazında, Yunan büyükelçisi Alexander Matsas'ı Beyaz Saray'a çağırttı ve kendisine Kıbrıs'taki problemlerin, adayı Türk ve Yunan tarafları arasında bölüştürerek çözülmesi gerektiğini söyledi. Görüşmede Matsas öneriyi reddedince Johnson'ın sesi gürledi: "O zaman dinle beni, bay büyükelçi; meclisinizin de anayasanızın da Allah belasını versin. Amerika bir fildir. Kıbrıs ise pire. Yunanistan da piredir. Eğer bu iki pire fili kaşındırmaya devam ederse, filin hortumu tarafından ezilecektir; hem de sağlam bir biçimde." Johnson, Yunanistan hükümetinin Beyaz Saray'ın emirlerini dinlemek zorunda olduğunu üstüne basa basa tekrarlayarak şöyle dedi: "Yunanlılara fazlasıyla güzel Amerikan dolarları ödedik, bay büyükelçi. Eğer Başbakanınız bana demokrasi, parlamento ve anayasa hakkında nutuk atmaya kalkarsa, kendisi, parlamentosu ve anayasası çok uzun yaşayamayacak."[23]

Matsas afallamış halde "Üslubunuzu protesto ediyorum" benzeri bir cümle kurunca Johnson yeniden bağırmaya başladı: "Size anlattıklarımı yaşlı Papa'ya söylemeyi –adı neydi-

söylemeyi unutma. Mutlaka anlat, duydun mu?" Matsas, görüşmeden çıktıktan sonra olan biteni Başbakan George Papandreu'ya aktardı. ABD gizli servisi NSA durumu Başkan'a iletir iletmez Matsas'ın telefonu çaldı. Arayan Başkan'dı: "Adını kara listeme mi yazdırmaya çalışıyorsun, bay büyükelçi? Gerçekten sana öfkelenmemi mi istiyorsun? Yaptığımız özel bir konuşmaydı. Sana söylediğim tüm kelimeleri nasıl aktarırsın? Adımlarına dikkat et."[24] Pat. Telefon kapanmıştı.

George Papandreu'nun oğlu Andreas, ülkesindeki manipülasyonlara ve gizli savaşa tiksintiyle tanıklık etti. Bir grup Troçkist öğrenciyle takıldıktan sonra Andreas, Metaxas diktatörlüğünden kaçmak için 1930'larda Yunanistan'ı terk ederek Amerika'ya gitmişti. Orada ABD vatandaşlığına geçti ve kariyerini bir ekonomist ve akademisyen olarak geliştirdi; Berkley'deki Kaliforniya Üniversitesi Ekonomi Bölümü dekanı oldu. İkinci Dünya Savaşı süresince ABD Donanması'nda hizmet verdi ve savaştan sonra CIA tarafından sözleşmeli personel statüsünde Akdeniz politika grubuna alındı. Birleşik Devletler'in Yunanistan'daki rolünü kavramaya başlayınca, CIA ile ilişkisini kesti ve 1950'li yılların sonunda Yunanistan'a dönerek Birleşik Devletler karşıtları arasındaki en saygı duyulan ve en iğneleyici ve demagojik eleştirmenlerden biri oldu. Genç Papandreu, Castro'yu anımsatan bir tavırla, Birleşik Devletler'in Yunan içişlerine müdahalesine, NATO'ya, kralın soysuzluğuna, Yunan muhafazakâr partilere ve genel olarak Yunan yapılanmasına kışkırtıcı konuşmalarla saldırdı.

Pentagon ve CIA, ikinci bir Papandreu'nun daha Yunanistan'daki iktidarlarına savaş açtığını görünce şok oldu. Murtagh, "Eski Başbakan'ın oğluna sağın ve CIA'nın duyduğu nefreti tanımlamak güç"[25] demektedir. 1964'te Andreas Papandreu bakanlık görevi aldı ve KYP'nin rutin olarak bakanlık görüşmelerini dinlediğini ve kayıtları CIA'ya ilettiğini fark etti. Öfkeyle üst düzey iki KYP yetkilisini görevden aldı ve yerlerine daha güvenilir subaylar getirerek CIA ile tüm

ilişkilerinin durdurulmasını emretti. Ancak, Papandreu'nun da belirttiği üzere, yeni KYP direktörü "özür dilercesine bir tavırla geri geldi ve bunu yapamayacağını söyledi. Tüm teçhizat Amerikalılara aitti; CIA tarafından ya da CIA yönetimindeki Yunanlılar tarafından kontrol edilmekteydi. İki servis arasında hiçbir ayrım yoktu. Tüm fonksiyonları paydaş bir ilişki çerçevesinde paylaşmaktaydılar. Aslında tek bir ajanstılar."[26]

Papandreu KYP'ye meydan okuması üzerine, ABD Büyükelçiliği Yardımcı Görev Şefi Norbert Anshutz kendisini ziyaret etti ve KYP'ye yönelik emirleri iptal etmesi önerisinde bulundu. Andreas Papandreu öneriyi reddederek ABD yetkilisinden bürosunu terk etmesini istedi; Anshutz sinirlenerek "bunun semeresi çekilecektir" uyarısında bulundu.[27] Askeri darbe 20/21 Nisan 1967 gecesi, CIA tahminleri dahil tüm anketlerde George ve Andreas Papandreu'nun Merkezi Birlik Partisi'nin büyük bir zaferle çıkacağı düşünülen serbest seçimlerden tam bir ay önce yapıldı. Gizli ordu Helenik Akıncılar Kuvveti, NATO tarafından komünist başkaldırı halinde uygulanmak üzere tasarlanan Prometheus planı doğrultusunda darbeyi başlattı. Muhalefet halinde Prometheus yanılgıya yer bırakmayacak netlikte yazılmıştı: "Olası her düşman direnişi tereddütsüz paramparça edilecek."[28] Gece yarısına doğru Helenik Akıncılar Kuvveti, ABD'nin gözünde Pentagon'la aynı anlama gelen Yunan Savunma Bakanlığı'nda kontrolü ele geçirdi. Neredeyse hiçbir direnişle karşılaşmadılar ve eğitimli bir paraşütçü olan Yarbay Kostas Aslanides'in komutası altında bina ele geçirildi. Darbe liderleri Pentagon'u kontrol altına aldıktan sonra planın ikinci evresine geçildi ve tanklar gecenin karanlığında işaret fenerleri eşliğinde başkente girdi. Tuğgeneral Sylianos Pattakos komutasında parlamento binası, kraliyet sarayı, radyo ve iletişim merkezleri sarıldı. Pattakos birliğini, Nisan 1941'te Atina'yı fetheden Almanların izlediği rotayı izleyerek şehirde ilerletti. Tanklar ara sıra duruyor, askerler muhalefet işaretleri görmek için etraflarına bakınıyor-

du. Ama böyle bir emare yoktu. Atina uykudaydı.

Yetmiş sekiz yaşındaki George Papandreu da o gece, başkentin hemen dışında bulunan Kastri'deki mütevazı, beyaz badanalı villasında uyumaktaydı. Her askeri darbede olduğu üzere, prosedürler korkutucu derecede basitti. Silahlı adamlar kapısına vurdu; Papandreu tutuklandı ve evin çevresindeki iki araçtan birine bindirildi. Aynı anda yedisi süngülü, biri otomatik silahlı sekiz adam Andreas Papandreu'nun evine daldı. Bir arbede yaşandı ve Andreas çatıya çıktı; ancak bir asker 14 yaşındaki oğlunu bularak kafasına silah dayadı ve Papandreu'yu çatıdan inmeye zorladı. Yaklaşık beş saatlik bir zaman içerisinde askeri birlikler, ellerindeki ayrıntılı dosyalar ve planlama doğrultusunda 10 binden fazla insanı tutukladı ve "bekleme merkezlerine" götürdü.

47 yaşındaki Yunan askeri polis müdürü Albay Yannis Ladas, bir yıl sonra kendisiyle yapılan bir röportajda NATO planının uygulanmasındaki netlikten ve hızdan gururla söz edecekti. "Yirmi dakika içinde tüm politikacılar, listedeki tüm adamlar ve anarşistler toplandı... çok basit ve şeytanca bir plandı."[29] Yunan halkı sabah kalktığında ilk olarak telefonlarının çalışmadığını fark etti; hemen ardından ordunun iktidara el koyduğunu öğrendi. Albay George Papadopulos sabah saat altıda basın aracılığıyla demokrasi, özgürlük ve mutluluğu korumak adına iktidara el koyduğunu açıkladı. Anayasanın on bir maddesi askıya alınmıştı. Artık insanlar, askeri mahkemelere çıkarılmak üzere derhal ve uyarılmaksızın tutuklanabilecekti. Eylemler ve grevler yasa dışı ilan edilmiş ve banka mevduatları dondurulmuştu. Yeni hükümdar George Papadopulos 1952'den bu yana KYP ile CIA arasında irtibat subaylığı görevi yürütmekteydi ve KYP içinde CIA istasyon şefi Maury'nin güvenilir adamı olarak bilinmekteydi. Ancak CIA'nın gaddar prosedürü Birleşik Devletler'deki tüm yetkililer tarafından onay görmedi. ABD Senatörü Lee Metcalf, darbeden birkaç gün sonra, Capitol Hill'de Yunan cuntasını "Amerikan yardımı alan... işbirlikçilerin ve Nazi sempatizan-

larının bir araya geldiği askeri bir rejim" ilan ederek, Başkan Johnson yönetimini sert bir biçimde eleştirdi.[30] Ve Atina'daki ABD Büyükelçisi Phillips Talbot, iktidarın şiddetle el değiştirmesinden bir hafta sonra Maury'ye yakınarak, ABD darbesinin tam anlamıyla "demokrasiye tecavüz" olduğunu söyledi. Maury şöyle yanıt verecekti: "Bir orospuya nasıl tecavüz edebilirsin ki?"[31]

Helenik Akıncılar Kuvveti'nin doğrudan yer aldığı askeri darbe, tam olarak "bir Gladyo darbesi" etiketine sahipti. Gizli antikomünist ordular sadece bir tek ülkede, Türkiye'de, askeri darbelerin bu denli içinde yer aldı. İtalya'da Gladyo şebekesi Haziran 1964'te "sessiz bir darbe" gerçekleştirmiş; CIA'nın güvenilir adamı General De Lorenzo "Piyano Solo" operasyonu sırasında Roma'ya tanklarla, silahlı adamlar ve jiplerle girerken, NATO kuvvetleri de bölgeye büyük bir askeri güç yığmış ve sosyalistler sessiz sedasız bakanlık görevlerinden istifa etmek zorunda kalmıştı. ABD'li tarihçi Bernard Cook, "Plan Solo, ardı sıra gerçekleşen ve Albay George Papadopulos'un 1967'de Yunanistan'da orduyu yönetime getirdiği Prometheus Planı'nı andırmaktadır. Sol'un gelişimini engellemek için İtalya'yı istikrarsızlığa sürükleme eğilimiyle, plan 'Gladyo'nun karbon kopyasından' başka bir şey değildi."[32] diyordu. Ve askeri uzman Collin "De Lorenzo'nun aklında olan plan, mekanik olarak, birkaç yıl sonra Yunanistan'da Albay Papadopulos tarafından gerçekleştirilene benzer bir plandı."[33] fikrine katılıyordu.

Yunan cuntası, Batı Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı'ndan o güne benzerine rastlanmamış bir işkence ve hapis rejimi aracılığıyla iktidarını pekiştirdi. Darbeden sonraki ilk saatlerde tutuklananların pek çoğu daha sonra polis ve ordu hücrelerine kapatıldı. Komünistler, sosyalistler, sanatçılar, akademisyenler, gazeteciler, öğrenciler, politik anlamda aktif kadınlar, papazlar, aileleriyle birlikte işkence gördüler. Ayak ve el tırnakları söküldü. Derileri sökülüp kemikleri kırılıncaya kadar falakadan geçirildiler. Vajinalarına sert cisimler sokul-

du. Boğazlarına sidiğe ya da dışkıya batırılmış pis bez parçaları sokulup soluklarını kestiler. Anüslerine borular sokulup, tazyikli su verdiler. Ve kafalarına elektrik şokları uyguladılar.[34] Atina gizli polis şefi Basil Lambro gururla "Burada hepimiz demokratız" diyordu. "Buraya her gelen konuşur. Sen de bu alışkanlığı bozmayacaksın." Sadist işkenceci, kurbanlarına açık açık şöyle diyordu: "Burada biz hükümetiz, sen ise bir hiçsin. Hükümet yalnız değil. Hükümetin arkasında Amerikalılar var." Basil iyi günündeyse, dünya politikasıyla ilgili analizlerini de sunuyordu: "Tüm dünya iki kısma ayrılmış durumunda; Ruslar ve Amerikalılar. Bizler Amerikalılarız. Dua edin size çok az işkence yaptık. Rusya'da olsanız sizi öldürürlerdi."[35]

İtalyan sağı ve onların gizli askerleri, Yunanlıların CIA'yla birlikte solcuları yenmesinden hayli etkilenmişlerdi. Yunanlı albaylar Nisan 1968'de, aralarında Stefano Delle Chiaie'nin de bulunduğu 50 aşırı sağcı İtalyan'ı, gelişmeleri görmek üzere Yunanistan'a davet etti. Gizli askerler İtalya'ya döndükten sonra şiddet eylemlerini arttırarak, yüzlerce kişinin ölmesine neden olan kitlesel bombalamalar gerçekleştirmeye ve suçu İtalyan soluna yıkmaya başladılar. Yunan cuntası, İtalyan dostlarının etkin biçimde ülkelerini askeri darbeye doğru sürüklemesinden etkilenmişlerdi ve 15 Mayıs 1969'da Papadopulos kendilerine bir tebrik telgrafı yolladı: "Sayın Başbakan, Yunan hükümeti tarafından bir süredir İtalya'da girişilen çabaların etkisini göstermeye başladığını kaydetmektedir."[36]

Sonunda, Albaylar emperyalist bir maceraya atılarak 1974'te Kıbrıs'ta girişilen darbeye destek verince, halk desteğinden neredeyse tamamen yoksun olan askeri diktatörlük içine çöktü. Kıbrıs'taki plan, Başpiskopos Makarios'un meşru sol eğilimli hükümetini iktidardan indirip yerine kukla bir rejim getirmek ve adayı ilhak etmekti. Türkiye darbeye karşılık vererek, ordusuyla adaya çıkarma yaptı ve tam bir şiddet dalgası yaşandı, binlerce insan öldü; ada ikiye bölündü, ku-

zey Türklerin güney Rumların elinde kaldı. Albaylar tutuklandı ve mahkeme önüne çıkarıldı. Papadopulos 1975'te vatana ihanet suçundan ölüme mahkûm edildi; daha sonra cezası ömür boyu hapse çevrildi. Yunan oligarşisi halk oylamasıyla lağvedildi ve yeni bir anayasa kabul edildi.

Andreas Papandreu cunta hapishanelerinden kurtulduktan ve Kanada ve İsveç'te yıllarca sürgün hayatı yaşadıktan sonra, diktatörlük yıkılınca Yunanistan'a dönerek yeniden politikaya atıldı. Pan Helenik Sosyalist Hareketi'ni (PASOK) kurdu, 1981 seçimlerini kazandı ve Başbakan olarak Yunanistan'ın savaş sonrası tarihindeki ilk sosyalist hükümetini kurdu. Yunanistan aynı yıl Avrupa Birliği'ne tam üye oldu; ancak Papandreu radikal tavrını sürdürerek defalarca Yunanistan'ı NATO dışına çıkarma tehdidinde bulundu. Bu asla gerçekleşmedi, ama Papandreu ölümünden altı yıl önce, İtalya'da Gladyo şebekesinin açığa çıkarılışına tanıklık etti ve böyle bir ordunun Yunanistan'da da varlık gösterdiğini doğrulayan ilk emekli yetkili oldu. Bu teyitle birlikte skandal İtalyan sınırlarını aşarak, tüm kıtadaki hükümetleri utanca boğan bir olay haline geldi. 30 Ekim 1990'da Andreas Papandreu Yunan gazetesi *Ta Nea*'ya yaptığı açıklamada, 1984'te kendisi başbakanlık görevindeyken Yunanistan'da İtalya'daki Gladyo'ya benzer gizli bir ordu bulunduğunu keşfettiğini ve ordunun dağıtılması emrini verdiğini söyledi. Yunanistan Eski Savunma Bakanı Nikos Kouris, Yunan gizli ordusunun Soğuk Savaş süresince aktif olduğunu doğruladı. Kouris "Bizim gizli yapımız 1955'te kuruldu" iddiasında bulunduktan sonra şöyle eklemekteydi: "Yunan özel servisleriyle CIA arasındaki bir bağlantıyla kuruldu. Bu kabul edilemez paktın varlığını öğrendiğimde... Andreas Papandreu'ya bilgi verdim... ve Kızıl Pösteki'yi dağıtma emri verildi."[37]

Sosyalist muhalefet, açıklamaların ardından 1990 yılı sonlarında hararetle konuyla ilgili bir meclis araştırma komisyonu kurulması çağrılarında bulundu; ancak bu girişim hükümetteki muhafazakârlar ve muhafazakâr Yeni Demokrasi

Partisi tarafından engellendi. Savunma Bakanı Ioannis Varvitsiotis meclis önünde, Papandreu tarafından dile getirilen bilgilinin doğru olduğunu ve CIA ile yerel komandoların gerçekten bir gizli ordu kurmuş olduğunu söylemek zorunda kaldı. Varvitsiotis, kod adı pösteki olan yapılanmanın "1988'de dağıtıldığını" iddia etti.[38] Ancak Yunan Kamu Düzeni Bakanı Yannis Vassiliadis, Pösteki Operasyonu'yla yurtiçi terörünü ilişkilendiren "fantezileri" polisin araştırmayacağını ifade etti. Avrupa'daki diğer pek çokları gibi, Bakan gazetecilere verdiği yanıtlarda, gölge ordunun işlevlerini açıklarken, yurtiçi kontrol işlevini kati biçimde reddetmekteydi: "Pösteki, bir ülkenin düşman işgaline uğraması halinde direniş örgütlenmesini öngören 50 NATO planından biriydi. Gerilla savaşının çekirdeğini oluşturacak askerler ve silah zulaları yapılmasını öngörmekteydi. Başka bir ifadeyle, hak verilebilir ulusal bir hareketti."[39] Soruşturma yürütülmesi talebi her ortaya çıktığında, Yunan Savunma Bakanı Varvitsiotis bu tür bir meclis araştırmasına ihtiyaç olmadığını, çünkü Savunma Bakanlığı'nın hassas konuyla bizzat ilgileneceğini ifade etti. Varvitsiotis, potansiyel tartışmalara açık soruşturma konusunda, daha önce NATO'da çalışmış ve Washington'da askeri ataşelik yapmış bir General'e güvenmekteydi. Böylelikle Varvitsiotis, henüz Yunan gölge ordu raporu tamamlanmadan, bakan arkadaşlarına kaygısızca "hükümetin hiçbir şeyden korkmasına gerek yok" diyebilmekteydi.[40]

17

TÜRKİYE'DE GİZLİ SAVAŞ

Türkiye'deki gizli ordu, Batı Avrupa'daki diğer tüm gölge ordulardan daha zorba bir tarihe sahip. Etnik Türk milliyetçi hareketiyle sıkı sıkıya bağlantılı olan bu şiddetin kökleri yirminci yüzyılın başlarına dayanmakta. Geniş ve kibirli Osmanlı İmparatorluğu, Birinci Dünya Savaşı sırasında parçalandı; ancak henüz savaş sürerken, neredeyse tüm nüfusun Müslümanlar'dan oluştuğu topraklarda yaşayan görece küçük Ermeni topluluğu bazı iddialara göre ciddi bir soykırımla karşı karşıya kaldı. Aynı iddialara göre, Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan yaklaşık 2 milyon Ermeni'den 1 milyon 800 bini öldürüldü, sadece 200 bin kişi hayatta kalabildi.

1923'te Osmanlı İmparatorluğu'nun yerine, çok daha küçük bir ülke olan yeni Türkiye Cumhuriyeti kuruldu ve saltanata son verildi. Ancak farklı toplulukların yoğunlaştığı bölgelerde, çatışmalar patlak vermeye devam etti. Yeni başkent Ankara'daki yönetici zümreyi ve nüfusun yüzde 80'ini temsil eden Türk etnik grubu, homojen bir ulus yaratmakta kararlıydı; yasama, yürütme ve yargı organları da bu doğrultuda organize edildi ve çalıştırıldı. Çizilen yeni sınırlar nedeniyle, sayıları 12 milyonu bulan Kürt etnik grubu bölünmüştü. Bir bölüm İran, Irak ve Suriye sınırlarına dahil olurken, yeni devletin nüfusunun yaklaşık yüzde yirmisini oluşturacak büyüklükte bir grup, Türkiye'nin güneydoğusunda kalmıştı. Anayasal olarak Türk ulusu dışında bir ulusun varlığını kabul etmeyen Türkiye'de, etnik gruplar arası çatışmalar özellikle bu bölgede yoğunlaştı. Bu öylesine büyük bir çatışmaydı ki, yirminci yüzyılın dörtte üçünü kapladığı gibi, ülkenin yirmi bi-

rinci yüzyıl tarihine de damgasını vurdu.

Yeni Türk devletinin güç savaşıyla başlayan doğumu, Türk Komünist Partisi'ni de vahşice hedef aldı. 1921'de yeni kurulan Komünist Parti'nin tüm liderleri Karadeniz'de öldürüldü ve parti yüzyıl boyunca yasal olarak yasaklandı. Milliyetçi Türkler, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü nedeniyle pek çok Türk'ün yeni Türk devletinin sınırları dışında "tutsak Türkler" olarak yaşamak zorunda kalması gerçeğini sorgulamaya devam ettiler. İdeolojilerini, on dokuzuncu yüzyılda, Çin'in batısından İspanya'nın belirli bölümlerine kadar uzanan tüm Türkler'i tek bir çatı altında birleştirme hayali kuran pantürkizm hareketine dayandırmaktaydılar. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından bu "tutsak Türkler'in" çoğunluğu yeni Komünist Sovyetler Birliği'nde ve Kıbrıs'ta kaldı. Pantürkizm hareketinde birleşen ve Sovyetler Birliği yıkıldıktan sonra tüm tutsak Türkler'i daha geniş bir Türk devleti içinde toplamayı ümit eden Türkler için, Sovyetler Birliği ve komünizmin çökertilmesi, baskın antikomünist ideolojinin yanı sıra, bu nedenle de bir zorunluluk haline geldi.

Her ne kadar Türkiye İkinci Dünya Savaşı süresince resmi olarak tarafsız kalmış ve ancak 1945'te, kazananların tarafında olmak adına Almanya'ya savaş ilan etmiş olsa da; pantürkizm hareketi içinde Hitler ve Mussolini'yi destekleyen çok sayıda milliyetçi vardı. Almanya'daki faşist hareketin ırkçı teorilerinin etkisi altında kalan pantürkizm, Türk insanlarının ortak ırksal bağlarını giderek daha fazla vurgulamaya ve ırksal üstünlük doktrini vaazları vermeye başladı.[1] Almanya'nın 1941'de Sovyetler'e saldırması, pantürkizm hareketi tarafından açıkça selamlanıp göklere çıkarıldı. Ve, 1942'de Stalingrad'ın düşeceği beklentisiyle, pantürkizm örgütleri, Sovyetler Birliği'nin çöküşünü avantajlı bir durumda karşılamak amacıyla Kafkas sınırına birlikler yerleştirdi.[2] Sovyetler Birliği İkinci Dünya Savaşı'nı –çökmek bir yana– zaferle noktalayınca, büyük bir hayal kırıklığı yaşandı. Ancak yarım yüzyıl

sonra, 1991'de, Sovyetler Birliği çöktüğünde, pantürkizm örgütleri Türkiye'nin doğu komşusu Azerbaycan'da pantürkizm düşüncesini destekleyen bir rejim kurulmasını sağladı.[3]

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından, Birleşik Devletler'in Türkiye'yle ilgili öncelikli düşüncesi, ülkeyi Batılı antikomünist savunma sistemine entegre etmek oldu. Coğrafi konumu nedeniyle, Türkiye çok değerli stratejik bir bölgeydi. Hem Soğuk Savaş süresince hem de sonrasında ABD ve NATO'nun Ortadoğu ve Kafkasya'daki petrol ülkelerine yönelik operasyonları için, özellikle de 1991'deki İkinci Körfez Savaşı sırasında önemli bir balkon görevi gördü. Daha da ötesi ülke, Soğuk Savaş boyunca NATO'nun en doğu karakolu durumundaydı. Kuzeydeki Norveç dahil hiç kimse, Moskova'ya daha yakın değildi; dolayısıyla Türkiye yüksek teknoloji ürünü tertibatla donatıldı ve dinleme noktası olarak kullanıldı.

Türkiye, NATO'yla Varşova Paktı ülkeleri arasındaki toplam sınırın üçte birine korumalık ettiği için; Türk elitleri Birleşik Devletler askeri sanayisi için mükemmel bir müşteri haline geldi ve aynı zamanda milyarlarca dolarlık ABD yardımı aldı. Soğuk Savaş süresince Birleşik Devletler tarafından silahlandırılan Türkiye, Avrupa'daki en büyük, NATO'daki –ABD'den sonraki– ikinci büyük silahlı kuvvetleri kurdu. Birleşik Devletler 1961'de gözü kara bir kumar oynayarak, Türkiye'ye Sovyetler Birliği'ni hedef alan nükleer füzeler bile yerleştirdi. Sovyet lideri Nikita Kruşçev, bir yıl sonra gözü kara stratejiyi kopyalayıp Küba'ya Birleşik Devletler'i hedef alan füzeler yerleştirince, Küba Füze Krizi patlak verdi ve dünya nükleer savaşın eşiğine geldi. Başkan Kennedy, Kruşçev'in nükleer füzeleri Küba'dan çekmesi karşılığında, Jüpiter füzelerini Türkiye'den çekme sözü vererek krizi barışçıl yollardan çözdü.[4]

Birleşik Devletler, Türkiye'nin NATO'daki varlığını sağlama bağlamak için, baskın pantürkizm hareketini kullandı. Pantürkizm hareketinin de çıkarlarına uyan bu süreçte, aşırı

sağcı Kurmay Albay Alpaslan Türkeş merkezi bir rol oynadı. Türkeş, İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman Naziler'in Türkiye'deki bağlantı kişisiydi. Ülke çapında ismini ilk kez 1944'te, antikomünist bir gösteriye katılma suçlamasıyla yanındaki 30 kişiyle birlikte tutuklandığında duyurdu. Genelde ırk üstünlüğü teorisine, özelde de Türkler'in üstünlüğüne inanan Albay Türkeş, kariyeri süresince beyanatlarının çoğunda Hitler'in *Mein Kampf* (Kavgam) kitabından alıntılar yaptı. Savaşın ardından 1948'de CIA ile bağlantıya geçti ve söylenenlere göre bu süre boyunca, CIA emirleri doğrultusunda Türkiye'de gizli bir gölge ordu kurma çalışmalarına katıldı. Birleşik Devletler'le işbirliği güçlendikçe, karizmatik lider Albay Türkeş ülkesiyle Birleşik Devletler arasında mekik dokumaya başladı ve hem Pentagon'la hem de CIA'yla samimi bağlantılar kurdu. 1955'ten 1958'e kadar NATO'yla ilgili Türk askeri görevi nedeniyle Washington'da görev yaptı.[5]

Türkiye 4 Nisan 1952'de NATO'ya katıldığında, Albay Türkeş'in de katkılarıyla ülkede çoktan bir gizli ordu kurulmuştu. Karargâhın adı Seferberlik Tetkik Kurulu'ydu (STK) ve Amerikan Askeri Yardım Heyeti'nin (JUSMATT) Ankara, Bahçelievler'deki binasında faaliyet gösteriyordu. Seferberlik Tetkik Kurulu 1965'te yeniden yapılandırıldı ve adı Özel Harp Dairesi (ÖHD) olarak değiştirildi. 1990 Gladyo açıklamaları sırasında Türk gizli askerlerin komuta merkezi bu adla anılıyordu. Özel Harp Dairesi, teşhir edilen bu ismi bir kez daha değiştirmek zorunda kaldı ve Özel Kuvvetler Komutanlığı (ÖKK) adıyla faaliyet yürütmeye başladı.[6]

Paris'te bulunan *Intelligence Newsletter* 1990'da "Türkiye'de 'Gladyo'nun Kökenleri" başlığıyla "Batı Avrupa 'stay-behind' ya da 'Gladyo' şebekelerini meydana getiren, çok gizli statüsünden henüz çıkarılmış orjinal strateji belgelerinden birini" ele geçirdiklerini bildiriyordu: "ABD Ordusu Genelkurmay Başkanlığı, Çok Gizli, 28 Mart 1949, Kapsamlı Stratejik Görüşler." JSPC 891/6 sayılı ekli belgenin 'B Bendi'nde Türkiye'ye özel bir atıfta bulunularak, pantürkizm ha-

reketinin satratejik olarak Birleşik Devletler tarafından nasıl kullanılabileceğine dikkat çekiliyordu. Pentagon belgesinde Türkiye "gerilla birimleri ve Gizli Ordu Rezervleri'nin kurulmasına fazlasıyla uygun bir ülke" olarak tanımlanıyordu. "Türkler politik anlamda güçlü bir milliyetçi ve antikomünist anlayışa sahipler. Ve Kızıl Ordu'nun Türkler içinde varlık göstermesi milliyetçi duyguların kabarmasına neden olacaktır." *Intelligence Newsletter* ardından Türk gizli ordusu kontrgerillanın Özel Harp Dairesi tarafından idare edildiğini ve beş daldan oluştuğunu belirtiyordu: "Sorgulama ve psikolojik savaş tekniklerini de kapsayan Eğitim Kurulu, 1984'ten bu yana Kürtler'e karşı yürütülen operasyonlarda uzmanlaşan Özel Birim, Kıbrıs'taki operasyonları yürüten Özel Seksiyon, Üçüncü Büro olarak da anılan Koordinasyon Kurulu ve İdari Bölüm."[7] *

CIA tarafından finanse edilen Özel Harp Dairesi'nin Soğuk Savaş süresince bir kaç kez ismi değiştirilmiş olsa da; liderlerinin direktifleri doğrultusunda sayısız operasyon düzenlemekten ve gizli düzensiz harp yürütmekten ibaret görev ve stratejileri değişmedi. Klasik tarz gerginlik yaratma operasyonlarından biri, Türk gizli askerlerinin, 6 Eylül 1955'te Atatürk'ün Selanik'teki evine bomba atmasıydı. Türk gölge ajanlar kanıt bırakmaksızın gerçekleştirdikleri eylemin ardından suçu Yunan polisinin üzerine attılar. Yanlış yönlendirme operasyonu işe yaradı; Türk hükümeti ve basını, saldırıdan Yunanlılar'ı sorumlu tuttu. Hemen ardından 6-7 Eylül 1955'te kontrgerillanın dolduruşuna gelen Türk fanatik gruplar İstanbul ve İzmir'de Yunanlılar'a ait yüzlerce ev ve işyerini yağmaladı. Olaylar sırasında 16 Yunanlı öldürüldü, 32'si yaralandı ve Yunanlı 200 kadına tecavüz edildi.[8]

*Doğan Bayazıt ve Kemal Yılmaz 3 Aralık 1990'da yapılan basın toplantısında Özel Harp Dairesi'nin beş birimini a) Karargâh, b) Öğretim-Eğitim Grubu, c) Özel Kuvvetler, d) Özel Hava Grubu, e) Bölge Başkanlıkları olarak tanımlamaktadır. Özel TİM, Özel Kuvvetler'in alt birimi olarak gösterilmekte, Bölge Başkanlıkları'nın alt birimleri ise savaşta teşkil edilecek unsurlar, gerilla, yeraltı, kurtarma kaçırma olarak tanımlanmaktaydı (ç.n.).

Özel Harp Dairesi ve kontrgerillasının resmi görevi şöyle ifade ediliyordu: "Komünist işgal ya da ayaklanma durumunda, işgale son vermek için gerilla yöntemlerini ve mümkün olan tüm yeraltı faaliyetlerini kullanmak."[9] Ancak gölge görevler, yurtiçi kontrol ve yanıltma operasyonlarıyla o kadar iç içe geçti ki; kontrgerillaları teröristlerden ayırt etmek giderek zorlaşmaya başladı. CIA ve Adnan Menderes hükümeti arasında 1959'da imzalanan askeri bir anlaşmada gizli ordunun yurtiçi görevi ifade edilirken, gizli askerlerin "rejime karşı iç ayaklanma durumunda da" harekete geçirileceği belirtiliyordu.[10]

CIA ordusu gerçekten askeri bir darbeyi engellemek için mi oluşturulmuştu? Böyleyse bile, başarıdan hayli uzak bir yapılanma olduğu kesin. Çünkü Türkiye, 27 Mayıs 1960'da askeri bir darbe yaşadı; CIA liyezon askeri Kurmay Albay Türkeş'in de aralarında bulunduğu 38 asker hükümeti alaşağı edip Başbakan Adnan Menderes'i tutukladı. Gizli savaş uzmanı Selahattin Çelik, Türk ordusunun Özel Harp Dairesi'nin gizli duvarları arkasından seçilmiş hükümetlere defalarca müdahale ettiğini belirterek, ÖHD'nin Türk demokrasisini korumak için oluşturulmuş bir birim olmaktan çok, Türk demokrasisinin karşı karşıya bulunduğu en büyük tehdit olduğunu söylemektedir. Türk ordusu generalleri, çok gizli Özel Harp Dairesi komutanlığına getirilmeden önce, kural olarak resmen "emekli" ilan ediliyordu; böylelikle gizli komutanlık görevini görünmezlik zırhı altında sürdürebiliyorlardı.[11] Çelik, "Özel Harp Dairesi'nin en önemli faaliyetleri, üç askeri darbeydi" yorumunda bulunuyor.[12]

Birleşik Devletler'in, 1960 darbesindeki rolünün tam olarak ne olduğu net olmamakla birlikte, bugüne kadar elde edilen kanıtlar Beyaz Saray'ın darbeyi hoşgörüyle karşıladığını, çünkü Türkiye'nin NATO üyeliğinin tehlikeye atılmayacağı konusunda kendisine daha önce garanti verildiği gösteriyor. Fikret Aslan ve Kemal Bozay pantürkizm hareketi analizlerinde "Birleşik Devletler askeri darbeden haberdar olduğu ve

özel ikili anlaşmalar gereği, yasal olarak müdahale hakkı bulunduğu halde, hiçbir şey yapmadı" notunu düşüyorlar. "Darbecilerin çoğunun, Birleşik Devletler'e ve NATO'ya karşı olmadığını biliyorlardı."[13] Darbeden sonra cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturan Orgeneral Cemal Gürsel yönetimindeki Türk darbeciler sözlerini tuttular; darbe sabahı, Kurmay Albay Alpaslan Türkeş'in Türk Silahlı Kuvvetleri adına Ankara Radyosu'ndan yaptığı açıklama şu sözlerle bitiyordu: "Bütün ittifaklarımıza ve taahhütlerimize sadığız. NATO'ya inanıyoruz ve bağlıyız CENTO'ya inanıyoruz ve bağlıyız.[14]"* Aslında Türkiye'de bir askeri darbe hazırlığı yürütüldüğüne dair ipuçları, yıllar önce yaşanan bir olayla da açığa çıkmıştı. 1957 yılında Türkiye'nin gündemine damgasını vuran ve "Dokuz Subay Olayı" diye adlandırılan bir skandal yaşandı. Samet Kuşçu adlı bir subay, Aralık 1957'de Başbakan Adnan Menderes'e giderek, ordudan bir grubun darbe hazırlıkları yürüttüğü ihbarında bulundu ve bu gruptan dokuz subayın ismini verdi. Kuşçu'nun, başlangıçta bu gruba dahil olmak istediği, ancak sonradan vazgeçtiği belirtiliyordu. Askeri mahkemede, ordu içinde gizli bir ihtilal hazırlamak suçlamasıyla yargılanan subaylar, altı ay sonra beraat ettiler. Samet Kuşçu ise, yanlış ihbarı nedeniyle iki yıl hapis cezası aldı.[15]

Darbeden sonra CIA'nın Türkiye'deki bağlantısı Kurmay Albay Türkeş, Cemal Gürsel'in sağ kolu ve kişisel sekreteri oldu. Demokratik yapıların yok edildiği süreci Türkeş yönetti. Tutuklanan Başbakan Adnan Menderes, dört siyasi liderle birlikte idam edilirken, toplam 449 politikacı ve hâkim tutuklanarak ağır hapis cezalarına çarptırıldı. Ardından darbeyi gerçekleştiren 38 subay arasında anlaşmazlıklar baş gösterdi. Kurmay Albay Türkeş, yanındaki bir düzine subayla birlikte, pantürkizm vizyonuna sadık kalarak otoriter bir devlet yapılanması kurulmasını isterken darbeci askerlerin çoğunluğu ülkede hukukun ve düzenin yeniden sağlanması için yeni bir

*Yazarın yer verdiği Türkçe demeç veya açıklamalarda, mümkün olduğunca orjinal metinlere yer verilmiştir (ç.n.).

anayasa hazırlanmasından ve seçimlere gidilmesinden yana tavır aldılar. Kurmay Albay Türkeş, Hindistan Yeni Delhi'deki Türk büyükelçiliğine askeri ateşe olarak gönderilerek siyasi arenadan soyutlandı. Darbeci yönetimde kalan diğer subaylar yeni bir anayasa oluşturdular ve anayasa Temmuz 1961'de yapılan referandumla kabul edildi.

Yaşamı boyunca kendisine ilham veren pantürkizm vizyonundan asla sapmayan Türkeş, 1963 Mayıs ayında Hindistan'dan döndükten sonra, subay arkadaşı Talat Aydemir'le birlikte bir kez daha hükümeti devirme girişiminde bulundu. Darbe girişimi başarısız oldu ve ikili tutuklandı. Aydemir ölüme mahkûm edilirken Türkeş "kanıt yetersizliği nedeniyle" serbest bırakıldı.[16] Türkeş, başarısız darbe girişiminden hemen sonra politikaya geri dönerek, önce sağcı Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin (CKMP) başına geçti, ardından 1965'te aşırı sağcı Milliyetçi Hareket Partisi'ni (MHP) kurdu. MHP'nin kuruluşu Türkeş'in sonraki on yıllarda sahip olduğu güce de taban oluşturdu. Demokratik prosedürlere ve şiddet dışı çözümlere tamah etmeyen Türkeş, MHP'nin "Gençlik Örgütü" kisvesi altında, silahlı sağcı kuvvet Bozkurtlar'ı oluşturdu. Bozkurtlar isimlerini ve amblemlerini (Bozkurt başı), pantürkizm hareketine uygun olarak, Asya'dan Anadolu'ya göç sırasında Türkler'e yol gösterdiğine inanılan bozkurt efsanesinden alıyorlardı. Nüfusun yüzde 80'inin Türk etnik gruptan oluştuğu Türkiye'de, Kurmay Albay Türkeş, milliyetçi ve sağcı ideolojisiyle milyonlarca kişinin yüreklerinde ve akıllarında yer etmeyi başardı. Bozkurtlar'ı onaylamayanlar ise onlardan korkuyorlardı.

Bozkurtlar bir gençlik örgütü olmaktan çok, pantürkizm ülküsü uğruna şiddete başvurmaya hazır silahlı ve eğitimli adamlardan oluşan, pek de acıması olmayan bir şebekeydi. Örgütün resmi dergisi Bozkurt'ta yer alan 'Bozkurt Amentüsü'nde şöyle deniyordu: "Biz kimiz? Bozkurtçularız! İdeolojimiz nedir? Bozkurt Türkçülüğü! Bozkurtçular neye inanır? Türk ırkının ve Türk milletinin, her ırktan ve her milletten üs-

tün olduğuna! Bu üstünlüğün kaynağı nedir? Türk kanıdır! Türk doğuştan mı üstündür? Türk doğuştan üstün ve kabiliyetlidir. Türk, zekâsını, yiğitliğini, askeri dehasını ve her hususta büyük kabiliyet ve istidadını kanından alır. Bu üstünlük kaybolabilir mi? Kötü idare ve kötü muhitin tesiriyle azalırsa da bu muvakkattir. Türk, kendi gelişmesini temin edecek iyi bir idare ve iyi bir muhit yaratır yaratmaz, bu üstünlüğü yeniden parlar. Bu üstünlük ne vakit büsbütün kaybolur? Eğer Türk'ün kanı, yabancı kanlarla bulanırsa. Bu takdirde melez ve karışık kanlı olarak doğacak nesiller, Türk'ün maddi-manevi hususiyetlerini taşımazlar ve öz bir Türk gibi üstün soydan olmazlar..." Kökenini Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüne ve Türkler'in çeşitli ülkelere dağılmasına kadar dayandıran yazıda pantürkist mücadeleye de vurgu yapılıyordu: "Bozkurtçular Türkçü müdür? Evet! Bozkurt Türkleri'nin mukaddes hedefi Türk devletinin 65 milyonluk bir nüfus haline geldiğini görmektir! Bunun için hangi haklı nedeniniz var? Bozkurtçular bu meseleyle ilgili ilkelerini uzun zaman önce açıklamıştır: Hakkın olan verilmiyorsa, kendin alacaksın!" Bozkurtlar hedeflerine ulaşmak için özellikle şiddet kullanmaya yönlendiriliyordu: "Savaş mı? Evet, gerekirse savaş. Savaş büyük ve kutsal bir tabiat ilkesidir. Bizler savaşçıların oğullarıyız. Bozkurtçu savaş, militarizm ve kahramanlığın, en yüce itibara ve methiyelere layık olduğuna inanır."[17]

CIA'nın Türkiye'deki gizli orduyu oluştururken kullandığı ve desteklediği hareket, işte bu milliyetçi faşist hareketti. Batı Avrupa'da NATO gizli ordularının keşfedilmesinin ardından Türkiye'de, CIA irtibat subayı Türkeş'in kontrgerilla adı altında faaliyet gösteren gizli gölge orduyu ağırlıkla Bozkurtlar'dan oluşturduğu açığa çıkartıldı. Ancak gerek Bozkurtlar'ın sahip olduğu geniş halk desteği gerekse de 1990'lı yıllarda bile zorbalıklarını devam ettirmiş olmaları nedeniyle, Türkiye'den çok az kişi meseleyi açıkça dile getirme cesaretini gösterebildi. Bu cesareti gösterenlerden biri subay Talat Turhan'dı. Talat Turhan 1960 darbesinde yer alan isimlerden

biriydi. Dört yıl sonra ordudan Topçu Kurmay Yarbay rütbesiyle emekli edildi. Türk emniyet sisteminin en karanlık sırları hakkında konuşmayı sürdürdüğü için, 1971 darbesinden sonra ordu Turhan'ı ortadan kaldırmaya çalıştı ve kontrgerillanın işkencesine maruz kaldı. Daha o zamanlar Turhan şu açıklamada bulunmuştu: "Bu, NATO ülkelerinin gizli birimidir." Ancak 1970'lerin Soğuk Savaş konteksinde kimse Turhan'ı dinlemeye yeltenmedi.[18]

Kontrgerilla işkencesinden sağ kurtulan Turhan, yaşamını kontrgerilla gizli ordusunu ve Türkiye'deki örtülü faaliyetleri araştırmaya adadı. Ve konuyla ilgili üç kitap yayımladı.[19] "1990'da İtalya'da NATO tarafından organize edilmiş ve CIA tarafından desteklenen Gladyo adlı bir yeraltı örgütü bulunduğu ve bu örgütün ülkede düzenlenen terör eylemleriyle bağlantılı olduğu ortaya çıktığında, çok sayıda Türk ve yabancı gazeteci bana ulaşarak açıklamalarımı haber yaptı. Çünkü bu alanda 17 yıldır araştırma yaptığımı biliyorlardı."[20] Turhan, Türkiye'deki faili meçhul cinayetler göz önüne alındığında kontrgerillanın faaliyetlerinin ve CIA, Türk istihbarat servisi ve Savunma Bakanlığı'yla bağlantılarının ivedilikle araştırılıp tüm detaylarıyla su yüzüne çıkarılması gerektiğini ısrarla vurguluyordu. Ancak üç askeri darbe yaşayan ülkede, silahlı ordu, paramiliter güçler ve istihbarat servisinin Türk toplumunda eşi benzeri görülmemiş bir güce sahip olduğu herkesçe bilinen bir gerçekti; dolayısıyla kontrgerillayla ilgili hiçbir soruşturma yütürülmedi. Turhan "Türkiye'de Gladyo biçimindeki özel kuvvetler, halk tarafından kontrgerilla adıyla bilinir" diye açıklıyor ve "tüm çabalarıma ve siyasi partilerin, demokratik kitle örgütlerinin ve medyanın girişimlerine karşın, kontrgerilla hâlâ soruşturma altına alınmadı." diyerek Avrupa Birliği'ni konuyla ilgili soruşturma yürütmeye davet ediyordu.[21]

Turhan, Bozkurtlar'ın kontrgerilla yapısına dahil olduğuna, İstanbul'un Erenköy semtinde bulunan Ziverbey Köşkü'ndeki işkence odalarında, ilk elden tanık oldu. Köşk

1950'lerde eski Sovyet ülkelerinden, özellikle de Bulgaristan ve Yugoslavya'dan insanları "sorguya çekmek" için kullanılmaktaydı ve kontrgerilla, işkence teknikleri üzerine ilk eğitimini bu köşkte almıştı. Köşkün karanlık odalarında, izleyen yıllarda da, kontrgerilla tarafından öldürülen ya da sakat bırakılan yüzlerce insanın çığlıkları yankılandı. Turhan yaşadıklarının bir bölümünü, "İstanbul Erenköy'deki işkence köşkünde, MİT sorgu timi şefi emekli subay Eyüp Özalkuş'un işkence timi gözlerime gözbağı taktıktan sonra ellerimi ve kollarımı bağladılar. Sonra bana 'artık Ordu üst yönetimi emrinde, anayasa ve yasalardan bağımsız faaliyet gösteren bir kontrgerilla biriminin ellerinde' olduğumu söylediler. Bana 'beni bir savaş esiri gibi gördüklerini ve ölüme mahkûm edildiğimi' söylediler.'"[22] sözleriyle aktarıyordu. Turhan, içinde bulunduğu durumu, öncelikle yaşadığı travmatik deneyimi tanımlayarak kavramıştı: "Bu köşkte ellerim ve ayaklarım bağlı, bir yatağa zincirlenmiş vaziyette bir ay geçirdim ve bir insanın tasavvur etmesi güç işkencelerden geçtim" diyordu. Turhan "Kontrgerilla ismiyle ilk kez bu koşullar altında tanıştım" diye açıklıyor ve ardından Bozkurtlar'ın kontrgerillaya doğrudan bağlı olduğunu belirtiyordu ve: "Kendilerine kontrgerilla diyen işkencecilerin çoğunluğu, Türk istihbarat servisi MİT'ten ve Bozkurtlar'dan çıkma adamlardı. Bu gerçekler meclisin gündeminde olduğu halde, bugüne kadar su yüzüne çıkarılmadı [1977]"[23] diyerek devam ediyordu.

Türk istihbarat servisi MİT'in (Milli İstihbarat Teşkilatı) pek çok üyesi, pantürkizm hareketi ve Türkler'in ırksal üstünlüğünden aldıkları ilhamla kontrgerilla içinde faaliyet göstermekteydi ve Bozkurt dostlarından zorlukla ayırt edilebilir durumdaydı. Türkiye'deki gölge yapı araştırmasında, MİT ve kontrgerilla birimlerinin CIA sponsorluğunda kapalı bir kutu olan Özel Harp Dairesi komutasında faaliyet gösterdikleri, başka bir anlatımla kurumsal anlamda iç içe geçmiş iki yapı oldukları ortaya çıktı. Özel Harp Dairesi'nin eğitim ve komutasını üstlendiği, uygulaması ise MİT ve kontrgerillaya düşen

özel harp metotları "açık ve sinsi faaliyetler" tanımı altında "adam öldürme, bombalama, silahlı soygunculuk, işkence, kötürüm hale getirme, adam kaçırmak suretiyle tedhiş ve olayları tahrik, misilleme ve rehinelerin alıkonulması, kundakçılık, sabotaj, propaganda ve yalan haber yayma, zorbalık ve şantaj" faaliyetlerini kapsıyordu.[24]

MİT 1965'te Milli Amele Hizmeti (MAH) gizli servisi yerine kuruldu. Her iki teşkilat da ağırlıkla ordu mensuplarından oluşuyordu ve CIA'ya aşırı derecede bağımlıydı. Soğuk Savaş sırasında MİT personelinin üçte biri silahlı kuvvetler mensuplarından, geri kalanı emekli subaylardan oluşuyordu. Genelkurmay Başkanlığı ya da Özel Harp Dairesi tarafından şeçilen MİT başkanı yasalar uyarınca silahlı kuvvetler mensubu olmak zorundaydı. CIA'nın gerek MİT ve diğer Türk istihbarat servisleri üzerinde kurduğu egemenlik gerekse de gizli yollardan siyasete müdahale etme yeteneği Soğuk Savaş süresince Türk sivil görevliler tarafından eleştiri konusu edildi.

Pentagon Sahra Talimnameleri'nde (Field Manuals, kısaca FM) –özellikle çok gizli FM 30-31 talimnamesinde– açıkça ABD gizli servisi ve Türk gizli servisi arasındaki yoğun işbirliği, ülke üzerindeki Amerikan nüfuzunun öncelikli bileşeni olarak gösteriliyordu. ABD gizli servis ajanları ve Özel Kuvvetleri için yazılan Sahra Talimnamesi'nde "İç savunma stratejileri bağlamında ABD askeri gizli servisi tarafından geliştirilen iç istikrar operasyonlarının başarısı, büyük oranda ABD personeliyle ev sahibi ülke personeli arasındaki anlayış düzeyine bağlıdır" deniliyordu. Talimnamede CIA'ya ve ABD'nin diğer gizli servislerine ev sahibi ülkedeki kirli işleri dikkat çekmeden yürütmeleri için lokal gizli servisi nasıl kullanacakları anlatılıyordu: "ABD personeliyle ev sahibi ülke personeli arasındaki karşılıklı anlayış ne kadar yüksek olursa, ABD askeri gizli servisinin, problemlerinin çözümü için gerekli faaliyetlerde ev sahibi ülke gizli servisinin ajanlarını ikna etme ve harekete geçirme kabiliyeti de o kadar sağlam temellere oturtulmuş olur. Ev sahibi ülke gizli servi-

sinde uzun süredir görev yapan ajanlar gibi kıdemli istihbarat mensuplarına yönelik angajman faaliyeti bu nedenle son derece önemlidir."[25]

FM 30-31 direktifleri uyarınca Türk ve Amerikan askeri ile gizli servis kuvvetleri arasında kuvvetli ilişkiler geliştirildi ve Askeri Destek Programı ve Uluslararası Askeri Eğitim ve Terbiye Programı kapsamında 1950 ile 1979 yılları arasında tam 19 bin 193 Türk'e ABD tarafından eğitim verildi.[26] FM 30-31'de "Söz konusu servislerde uzun züredir görev yapan ajanlara yönelik angajman faaliyetinde özellikle üzerinde durulması gereken bir grup" olduğu ifade edilerek bu grup "ABD askeri eğitim programlarına aşina olan, özellikle de doğrudan Birleşik Devletler'de eğitim almış olan askerler" kategorisi altında tanımlanıyordu.[27] CIA, Türk gizli servis yapısına öylesine nüfuz etmişti ki MİT'in önde gelen mensupları dahi Beyaz Saray'a bağlı olduklarını kabul ediyorlardı. MİT Müsteşar Yardımcısı Sabahattin Savaşman, 1977'de CIA hesabına casusluk yaptığı gerekçesiyle tutuklandıktan sonra yaptığı açıklamada, böyle bir suçlamanın gülünç ve Türk güvenlik sisteminin en temel gerçeklerinden bihaber kimseler tarafından yapılabileceğini söylüyordu.

Savaşman, "CIA'dan MİT'le birlikte çalışan en az 20 kişilik bir grup vardı ve bunlar MİT içindeki en yüksek organı oluşturuyorlardı" diye açıklıyordu. "Hem istihbarat alış verişini, hem de Türkiye içi ve dışındaki ortak harekâtlara dönük işbirliğini sürdürmekle görevliydiler." Savaşman işbirliğinin kendi görev süresi esnasında başlamadığını ısrarla vurguluyordu: "Bizim istihbarat servisimizle CIA'nın işbirliğinin geçmişi 1950'lere dayanıyor... Teşkilatın kullandığı bütün teknik malzemeler CIA tarafından temin edilmiştir. Birçok personel Amerikalılar tarafından yurtdışındaki kurslarda eğitilmiştir. Teşkilat binası CIA tarafından kurulmuştur." Savaşman'ın ifadelerinden CIA'nın Türkler'e işkence aletleri de verdiği ortaya çıkıyordu: "Sorgu odalarındaki tüm aletler, en basitinden en kompleks yapıdakilere kadar CIA'dan temin

edilmişti. Bu çalışma içinde ben de vardım, oradan biliyorum." MİT personelinin "yıllardan beri CIA gibi çalışmakta" ve "Amerikan Servisi hesabına görev almakta" olduğunu belirten Savaşman, özellikle vurguluyordu: "[Personel] yurtiçi ve yurtdışındaki operasyonlarda ücret kabul etmektedir."[28]

"Gizli servisin Türk toplumunun tüm yapısına derinden nüfuz ettiğine" dikkat çeken gizli savaş uzmanı Çelik, "gizli servisler ağı Türkiye'deki en etkili güçtür... çalıştırdıkları insan sayısı hiçbir zaman halka açıklanmamıştır. Ancak... bir kaç yüz bin gibi bir rakama ulaşıldığı tahmin edilmektedir."[29] diye açıklıyor. Türk emniyet yapısının tabi olduğu bu güçlü ABD nüfuzu nedeniyle CIA ve MİT harekâtlarına ilişkin nadir araştırmalar yapıldı. İstanbul'daki CIA istasyon şeflerinin belki de en güçlüsü olan 1932 doğumlu Duane Clarridge 1997 yılında yayımlanan *A Spy for All Seasons* (Tüm Zamanların Casusu) adlı otosiyografisinde MİT ajanı Hiram Abbas'a hizmetleri nedeniyle özel bir yer biçiyordu. Clarridge Abbas'ı "onunla iyi arkadaş olmuştuk, örgütlerimizden emekli olduktan sonra neredeyse kardeş gibiydik" sözleriyle anıyor ve devam ediyordu: "Hiram eşsiz biriydi. Kendi döneminde, Türkiye'nin en iyi istihbarat memuruydu. Bu görüşü, onu tanıyan bütün yabancı istihbaratçılar paylaşırdı. Sonunda, Türk istihbarat servisinin başkan yardımcısı oldu; bu göreve getirilen ilk sivildi."

Birleşik Devletler'de örtülü faaliyet operasyonları üzerine eğitim alan Abbas, bir MİT ajanı olarak adını ilk kez Beyrut'ta, İsrail gizli servisi Mossad'la yürüttüğü ortaklaşa operasyonlarla duyurdu. Abbas 1968 ile 1971 yılları arasında Filistin halkına yapılan sayısız kanlı saldırı içinde yer aldı. MİT Müsteşar Yardımcısı Sabahattin Savaşman, duruşmada Abbas'ı "Lübnan'da CIA'yla beraber operasyonlara katılan, onlardan yüklü ücret ve ikramiyeler temin eden, Filistin kamplarındaki solcu gençleri hedef alan faaliyetlerde gösterdiği başarı sonucu mükafatlandırılan"[30] bir kişi olarak tanımlıyordu. Abbas Türkiye'ye döndükten sonra CIA'yla yakın ilişki-

leri sayesinde MİT hiyerarşisi içinde hızla yükseldi ve hassas terör operasyonları yürütmeyi sürdürdü. Akıl hocası CIA istasyon şefi Clarridge İtalya'daki CIA istasyon şefliğine atandıktan sonra bile yükselişi devam etti. Clarridge 1981'de Başkan Reagan ve CIA şefi Bill Casey emri altında çalışmaya başladığı sırada dahi Abbas'la irtibat halindeydi. O sıralarda CIA genel merkezi Latin Amerika masasında görevli olan Claridge ABD'nin Nikaragua'daki Kontralar'a sunduğu destekle ilgileniyordu. İran Kontra skandalı sırasında Claridge, Amerikan Kongresi önünde yaptığı açıklamada bu faaliyetle ilgili yalan ifadeler vermişti.

Türk CIA ajanı Abbas'ın kilit rol oynadığı Türkiye'deki gizli operasyonlardan biri, 30 Mart 1972'deki Kızıldere olayıydı. Abbas harekâtı, daha sonra MİT karşı istihbarat dairesi başkanlığına getirilecek olan MİT ajanı Mehmet Eymür'le birlikte yönetti. Eymür olayı şöyle aktarıyor: "28 Mart saat 10.00 civarında Ünye'ye ulaştık. Öğleden sonra MİT Müsteşarı Korgeneral Nurettin Ersin, Ankara Bölge Daire Başkanı ve Ankara Bölge'den 6-7 kişilik bir ekip ile birlikte Ünye'ye geldi. Müsteşar gerekli temaslarda bulunarak sorgulamanın MİT mensuplarınca yapılmasını, Jandarmanın ise alınan sonuçlarla koordineli olarak yakalama ve baskın işlerini yürütmesini emretti." Eymür emri verilen sorgulama işlemleri sırasında göz altına alınanların "bir an önce netice almak için biraz fazla hırpalanmış" olduklarını belirterek, aranan solcu militanların kesin yerlerini öğrenmek için işkenceye başvurulduğunu yumuşak bir dille aktarıyordu.

Sorgulama sonucu yerleri tespit edilen militanlar arasında Mahir Çayan da bulunmaktaydı. Eymür, "Çayan ve arkadaşları marşlar söylemeye ve zaman zaman askerlere laf atmaya başladılar" diye devam ediyor. "Bizi sivil pantolonlarımızdan tanımışlar. 'Sam amcanın adamları', 'Faşist MİT'çiler' gibi sözlerle bizleri kızdırmaya çalışıyorlardı. Aramızda 150-200 metre kadar mesafe vardı. Biz de onlara cevap veriyorduk. Erlere ise dokunaklı laflarla tesir etmeye çalışıyor, faşist su-

bayların emriyle hareket etmemelerini telkin ediyorlardı."[31] Ardından başlatılan katliamda dokuz solcu militan öldürüldü. Türkiye'nin bazı en büyük problemlerini çözmek için şiddetin şart olduğuna kani Mehmet Eymür, daha sonra kitaplaştırdığı anılarında Ziverbey Köşkü'ndeki sorgulamalar sırasında uygulanan işkencelerde ne kadar başarılı olduklarını da gurla anlatıyordu.[32] Türk militan sol hareketi öcünü "Sam Amca'nın adamı" Abbas'ı öldürerek aldı. Eski CIA istasyon şefi Clarridge, Abbas'ın mezarını ziyaret etmek için bir kez daha Türkiye'ye geldi.[33]

Türk kontrgerilla uzmanı Çelik'e göre, ABD her ne kadar Türk Kontrgerillası'nın yaratıcısı ve MİT ile Özel Harp Dairesi'nin sponsoru olsa da, Beyaz Saray'ın Soğuk Savaş boyunca Türkiye'deki gizli askeri kuvvetler üzerinde mutlak bir hâkimiyete sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Çelik "Kontrgerillayı sadece ABD tarafından verilen emirlere itaat eden salt ABD ürünü bir yapı olarak tanımlayarak, konuyu fazlasıyla basite indirgemiş oluruz"[34] demektedir. Türk gizli askerlerinin hemen hepsini ortak bir paydada birleştiren pantürkizm ideolojisi nedeniyle, NATO'nun Türkiye'deki gizli gölge ordusu, Batı Avrupa ülkelerindeki diğer gölge şebekelerle kolay kolay karşılaştırılamayacak bir karaktere sahiptir. Çelik "Türk kontrgerillasının diğer NATO ülkelerindeki ordularla bir tutulamayacağına" dikkat çekiyor. "Bunları aynı tanım içinde ele alarak meselenin gerçek boyutlarının uzağına düşeriz" diyen Çelik, her şeyden önce birimin zorbalığının ve kurumsal anlamda devlet yapısıyla iç içe geçmişliğinin hafife alınmış olacağını, "çünkü Türkiye'de kontrgerillanın tüm devlete nüfuz etmiş bir mekanizma olduğunu"[35] vurguluyor. Aynı meseleye bir başka açıdan yaklaşan Türk Savunma Bakanı General Hasan Esat Işık, Beyaz Saray'ın sahip olduğu nüfuza dikkat çekerek milli egemenliğe ABD sponsorluğundaki kontrgerilla aracılığıyla darbe vurulmasını sert bir dille eleştiriyordu: "Fikir planında geçerli ve doğru. Kontrgerilla her ülkede var... Yalnız şu durumlar var: 1- Fikri ABD ver-

miş. 2- Finansmanını yapmış. 3- Bu örgüte sızmalar olmuş. Bu sızmalar, Pentagon'dan başlar CIA'nın sızmasına kadar sürer... Yabancı bir milletin Türkiye'deki örgütleri denetlemesi, etki etmesi ve şekillendirmesine müsaade edilmesi noktasına nasıl gelinebilir, bunu anlamak mümkün değil."[36]

Kontrgerilla ordusu Türkiye içinde ve dışında pek çok yerde eğitim aldı. Paramiliter eğitim merkezleri arasında Ankara, Bolu, Kayseri, İzmir yakınlarındaki Buca, Çanakkale ve 1974'ten sonra Kıbrıs'taki okullar bulunuyordu. Bolu'daki dağ komandosu okulunda, Viyetnam savaşı hazırlıkları yürüten Yeşil Bereliler'le ABD Özel Kuvvetleri subayları kontrgerillayla birlikte eğitim aldılar. Bazı seçilmiş kontrgerilla askerleri ABD'ye giderek Amerika Okulu'nda (School of Americas –SOA) eğitimden geçtiler. 1946'da Panama'da açılan Özel Kuvvetler ve teröristlerin eğitim merkezi SOA 1984'te Atlanta'nın 85 mil güneyinde bulunan Georgia'daki ABD Ordusu Fort Benning'e taşındı. Gölge askerlerin yanı sıra yaklaşık 60 bin Latin Amerikalı eri de eğitimden geçiren okul, bir şiddet üretim merkezi olarak dünya çapında ün kazandı. SOA'da üç yıl eğitim veren ABD'li Binbaşı Joseph Blair sonraları o yılları pişmanlıkla anacaktı: "Erlere insanları yakalayıp bir otobüsün arkasına atabilecekleri ve kafalarının arkasından vurabilecekleri öğretiliyordu."[37]

Avrupa'dan SOA'ya gelen gizli askerler eğitim sırasında ideolojik propaganda çalışmasına da tabi tutuluyordu. Gizli ordu araştırmacısı Çelik, gizli askerlere "komünistlerin saldırganlık ve yıkıcı faaliyetlerini tanıtan filmler" gösterildiğini belirtiyor. ABD'deki SOA terör eğitim merkezinin, öğretilen metotlar açısından, Usame Bin Ladin'in Afganistan'daki El Kaide terör eğitim merkezleriyle birebir aynı olduğu belirtilerek, "Yeşil Bereliler komutasında Meksika sınırındaki Matamoros'ta patlayıcı kullanımını öğreniyorlardı; onlara birini sessizce nasıl öldürecekleri, bıçaklayacakları ya da boğacakları öğretiliyor" deniliyordu.[38] Eğitim talimnameleri arasında, Pentagon gizli servisi DIA'da görevli terörizm uzman-

ları tarafından yazılan ve çeşitli dillere çevrilen ünlü Sahra Talimnamesi 30-31 ile ekleri FM 30-31 A ve FM 30-31 B de bulunmaktaydı.[39] Yaklaşık 140 sayfalık talimnamede sabotaj, bombalama, öldürme, işkence, terör ve sahte seçim alanlarında yürütülebilecek faaliyetlerle ilgili kesin dille yazılmış tavsiyeler bulunuyordu.

FM 30-31'de bulunan belki de en dikkat çekici tavsiyede, gizli askerlerden barış zamanlarında şiddet eylemleri gerçekleştirip suçu komünist düşmanın üzerine atarak korku ve alarm durumu yaratmaları isteniyordu. Talimname gizli askerlere, alternatif bir yol da gösteriyordu; sol hareketlerin içine sızılarak şiddet eylemlerini bizzat onların gerçekleştirmesi de sağlanabilirdi. Talimnamede, bu tür yanlış yönlendirme operasyonlarına ihtiyaç duyulacak ortam "Ev Sahibi Ülke Hükümetleri'nin komünist yıkıcı faaliyetler karşısında edilgenlik ya da kararsızlık gösterdiği ve yeterince hızlı davranmadıklarına ABD gizli servisleri tarafından kanaat getirilen zamanlar da olabilir" cümlesiyle tanımlanıyordu. "ABD ordusu istihbaratı, gerek ev sahibi ülke hükümetini gerekse de halkını, ayaklanma tehlikesinin gerçekliği konusunda ikna edecek özel operasyonlar yürütme kabiliyetine sahip olmalıdır. Bu hedefe ulaşmak amacıyla ABD ordusu istihbaratı, özel olarak görevlendirilmiş ajanlar vasıtasıyla isyancı hareketin bizzat içine girmeli, bu ajanların görevi isyancıların en radikal ögeleri arasından seçilmiş özel faaliyet grupları oluşturmak olmalıdır." Düşman hareketine sızan ajanlar daha sonra şiddet eylemlerine ağırlık verecek, bu da düzenli kuvvetler ve kontrgerillanın harekete geçmesine neden olacaktı. "İsyancıların liderliğine ajan sokma başarısı gösterilemiyorsa, yukarıda belirtilen hedeflere ulaşmak amacıyla aşırı solcu örgütleri gerçekleştirilecek faaliyete alet etmek de faydalı olabilir."[40]

FM 30-31'de Pentagon bağının hiçbir koşul altında açığa çıkmaması gerektiği özellikle ve açıkça vurgulanıyordu: "Bu özel operasyonlar sırasında katı gizlilik kuralları uygulanma-

sı şarttır. ABD ordusunun söz konusu müttefik ülke iç işlerine müdahalesinden sadece ve sadece devrimci ayaklanmaya karşı faaliyet gösteren kimseler haberdar olmalıdır. ABD askeri kuvvetlerinin müdahalesinin daha derinlere uzandığı gerçeği hiçbir koşul altında ortaya çıkmamalıdır."[41] FM 30-31 ve eklerindeki 'gereken kadarını bil' ilkesi, talimnamelerin kopyalarının "sadece dağıtım listesinde adları belirtilen insanlarla sınırlı tutulması" katı koşulunu zorunlu kılıyordu. En iyisi yazılı hiçbir delil bırakmamaktı. "Mümkün olduğu sürece, bu ekte belirtilen detaylı bilgiler sözlü olarak aktarılmalıdır. Bunun son derece hassas bir konu olduğu vurgulanmalıdır."[42]

Ancak hiçbir sır sonsuza kadar sır olarak kalamaz. 1973'te *Barış* gazetesi Türk toplumunu felce uğratan esrarengiz şiddet olaylarının ve vahşetin ortasında FM 30-31 talimnamelerini yayınlayacağını duyurdu. Ancak gizli talimnameyi ele geçiren *Barış* muhabiri ortadan kayboldu ve bir daha kendisinden haber alınamadı. İki yıl sonra Talat Turhan, var olan açık tehlikeye karşın çok gizli FM 30-31'in Türkçe çevirisini yayımladı; ardından ABD'nin bu terör talimnamesi İspanya ve İtalya'da da yayımlandı.[43] Gizli NATO ordularının tüm Avrupa'da açığa çıkartılması sonrası, araştırmacılar FM 30-31 ile gölge ordular arasındaki doğrudan bağ üzerinde çalışmaya başladı. Allan Francovich, BBC için hazırladığı Gladyo belgeselinde üst düzey ABD'li yetkililere FM 30-31 B'nin bir kopyasını gösterdi. 1960'lı yıllarda CIA İstihbarat Başkan Yardımcılığı görevinde bulunan Ray Cline, "bu güvenilir bir belgedir" sözleriyle belgenin varlığını teyit ediyordu. 1973'ten 1976'ya kadar CIA şefliğini yürüten ve Gladyo Operasyonu'yla hem genel anlamda hem de ülkesel bazda içli dışlı olan William Colby, kamera karşısında ülkesinin karanlık yüzüyle karşı karşıya gelmekten kaçınarak "hiç duymadım" demekle yetiniyordu. CIA propaganda uzmanı Michael Ledeen de hassas belgeyi reddedenler arasındaydı ve bunun bir Sovyet oyunu olduğunu iddia ediyordu. Öte yandan İtalyan Özgür Masonlar örgütü üyesi ve antikomünist P2 lide-

ri Licio Gelli, Francovich'e dürüstçe bir açıklamada bulunuyordu: "Bunu bana CIA vermişti."[44]

12 Mart 1971'de Türk ordusunun sağ kanadı bir muhtıra yayınlayarak İkinci Dünya Savaşı sonrası ülkedeki ikinci askeri darbeyi gerçekleştirdi ve ardından Türkiye'de cumhuriyet tarihinin o zamana kadar gördüğü en zorba döneme girildi. Darbeyi izleyen on yıla, ordu ve politik sağ koruması altındaki kontrgerilla, Bozkurtlar ve MİT'in sol siyaseti bitirme girişimiyle başlattığı aşırı şiddetli çarpışmalar damgasını vurdu ve ülke resmen bir iç savaşın eşiğine geldi. Tahmini rakamlara göre, 1970'lerdeki terör olaylarında, çoğunluğu sağcı komandolar tarafından düzenlenen terör saldırıları ve cinayetler sonucu ölenlerin sayısı 5 bin civarındaydı. 1978 yılına ilişkin bir istatistiğe göre, o yıl 3 bin 319 faşist saldırı gerçekleştirildi; bu saldırılarda 831 kişi öldürüldü, 3 bin 121 kişi yaralandı.[45]

İzlemciler, Hava Kuvvetleri'nin 1971 darbesi öncesi ve dokuz yıl sonraki üçüncü darbe öncesi Washington'a bir temsilci gönderdiğini kaydediyor. 1971 darbesi arefesinde Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur, 1980 darbesi arefesinde de Hava Kuvvetleri Komutanı Tahsin Şahinkaya Washington'a birer ziyaret gerçekleştirmişti.[46]

Dönemin Dışişleri Bakanı İhsan Çağlayangil (1965-1971 ve 1975-1978 yılları arası bu görevde bulundu), daha sonraları darbeyi şöyle tanımlayacaktı:

"12 Mart'ta CIA vardır. Büyük ölçüde vardır... 12 Mart'ta haşhaş vardır. CIA, Papadopulos'da vardır. CIA, Gizikis'de vardır. CIA'nın nasıl hareket edeceği tahmin edilemez.

Türkiye, kendi istihbarat gücünü kuvvetlendirmek için, İsrail istihbaratı ile, Amerikan istihbaratı ile, İran istihbaratı ile daimi ve organik münasebetler içindedir. Bunlar, gizli gizli her sene kendi şefleriyle toplanırlar. Washington'da, Tahran'da, Telaviv'de (istihbarat) mübadelesi yaparlar. Organik bağları bulunmayan, fakat inandıkları başka istihbarat örgütlerinden de istişari mütalaa alırlar. Şimdi, istihbaratçılar

Amerikalılar'la organik münasebetler içinde olduğuna göre, Amerikalı, 'şu adam benim adamım, şunu yerleştirelim solcuların arasına' diye rahatça işbirliği yapabilir. İstihbaratçılık alanında bu iş rahat yapılabilir. Sonra, hiçbir istihbaratçı, herhangi bir haberi her yere götürmez. Dışişleri Bakanına başka söyler, Devlet Reisi'ne başka söyler, Genelkurmay Başkanı'na başka söyler. İstihbarat bünyesindeki profesyonel dejenerans, her hareketin tesiri altındadır. İstihbaratçı, kendi gözünde çok mühim adamdır. Herkesten çok mühimdir... Her şeye de kadirdir. Bu kompleks istihbarat işiyle uğraşanların hepsine, en başından kahvecisine kadar aynıdır. Onun için ben Dışişleri Bakanı'yken, istihbaratçıların, Bakan ve Genel Sekreter dışındaki Dışişleri memurlarıyla temas etmesini men etmiştim. Şimdi nasıl yapar CIA? CIA yapar, organik bağlarıyla yapar. Sözünü ettiğim psikoloji vardır istihbaratçılar arasında. Benim istihbarat şefim, kendisi farkında bile olmadan CIA benim altımı oyar. Elinde imkân var adamın. Onun için hiç şaşmam, aramam da, bulamam ki; nasıl yaptı, bulamam...[47]"* Emekli Albay Talat Turhan, Özel Harp Dairesi, kontrgerilla ve MİT'in Birleşik Devletler katkısıyla kurulmasına dikkat çekiyor; bu yapıların üyelerinin FM 30-31 doğrultusunda eğitimden geçirildiğini de vurgulayarak, ABD'yi 1970'lerde Türkiye'yi kıskacına alan zorbalığı körüklemekle suçluyordu. Turhan, "Kanımca çoğunluğu anayasa ve yasalarla bağdaşmayan bu yönergede işaret edilen öneriler 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbelerinin ardından neredeyse tamamen yürürlüğe konmuştur" eleştirisini getiriyor ve devam ediyordu: "Yönergeler anayasamızla çelişmektedir ve Amerikan gizli servisinin ülke iç işlerine müdahale ettiğini açıkça kanıtlamaktadır."[48]

Kontrgerilla gölge ordusu operasyonlarını yaygınlaştırdığı sıralarda, hükümeti 1973'te devralan Başbakan Bülent Ecevit, kendi ifadesiyle "tamamen tesadüf eseri" gizli kuvvetten haberdar edildi. Ecevit daha sonraları, 1974'te dönemin Ge-

*Kitabın orijinalinden farklı olarak tam metin verilmiştir (ç.n.).

nelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'ın, ABD desteğinin kesilmesi nedeniyle, "acil bir ihtiyaç için Başbakanlık'ın örtülü ödeneğinden bir kaç milyon dolar istemesiyle" başlayan ve kendisini "dehşete düşüren" bilgilendirilme sürecini şöyle aktaracaktı:

"O yıllarda milyonlar büyük paraydı ve benden istenen miktar da örtülü ödenekteki paranın tümüne yakındı... Genelkurmay'dan bu paranın ne amaçla istendiğini sormak zorunda kaldım. 'Özel Harp Dairesi için istiyoruz' yanıtı geldi.

"Öyle bir resmi dairenin, o zamana kadar adını bile duymamıştım... 'Şimdiye kadar bu dairenin giderleri nereden karşılanıyordu?' diye sordum. O zamana kadar bu dairenin tüm giderlerini bir gizli ödenekle ABD'nin karşıladığı; ancak artık ABD'nin bu parasal katkıyı kestiği, o nedenle başbakanlığın örtülü ödeneğinden para istemek zorunda kalındığı bana bildirildi... Özel Harp Dairesi'nin nerede bulunduğunu sordum. 'Amerikan Askeri Yardım Heyeti ile aynı binada' yanıtını aldım..."[49]

Aldığı yanıt nedeniyle "hayrete düşen ve kaygılanan" Ecevit, ordudan söz konusu dairenin işlevleri ve kuruluş biçimi hakkında bilgi istemiş, bunun üzerine kendisine bir brifing verilmişti. "Özsunuş (brifing) toplantısına rahmetli Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık'la birlikte katıldım. Bilgi vermek üzere de rahmetli Genelkurmay başkanı Semih Sancar'la, o sırada Özel Harp Dairesi Başkanı olduğunu öğrendiğim General Kemal Yamak ve bir-iki subay katıldı."

Ecevit brifingde anlatılanları özetle şöyle aktarıyordu: "Özel Harp Dairesi, Türkiye'nin veya bir kısım topraklarımızın düşman istilasına uğraması durumunda, istilacılara karşı gerilla yöntemleriyle ve her türlü yeraltı etkinliğiyle mücadeleye hazırlanmak üzere kurulmuştu.

"Adları gizli tutulan bazı 'vatansever gönüllüler' de Özel Harp Dairesi'nin sivil uzantısı olarak çalışmak üzere ömürboyu görevlendirilmişlerdi. Gereğinde bu gönüllü sivil vatanseverlerin kullanmaları için de, Türkiye'nin bazı yerlerinde

gizli silah depoları oluşturulmuştu."[50] *

"Brifingde verilen bilgiler çok gizli olduğu için; o acı devlet sırrını bir zehir gibi içimde saklamak zorunda kaldım" diyen Ecevit'in kaygılarının ne kadar doğru olduğu zamanla ortaya çıkacaktı. 1977 yılında Türkiye'de büyük bir katliam yaşandı. 1970'lerin terör yılları boyunca Türkiye'deki işçi sendikaları konfederasyonları uluslararası işçi günü 1 Mayıs'ta Taksim Meydanı'nda büyük eylemler gerçekleştirmişlerdi. 1976'da süregelen ve artan terör olaylarına karşın eyleme 100 bin kişi katılmış ve barışçıl bir gösteri yapılmıştı. 1977'de ise meydanı 500 bini aşkın eylemci doldurmuştu. Dehşet saatleri gün batımında, konuşmacıların bulunduğu platforma, meydana hâkim konumda bulunan Sular İdaresi'nin duvarları üzerinde ve İntercontinental Otel'in çatısında mevzilenmiş meçhul kişiler tarafından kalabalığa ateş açılmasıyla başladı. Kalabalık panikledi ve yaşanan olaylarda otuz sekiz kişi öldü, yüzlerce insan yaralandı. Silah atışı 20 dakika boyunca devam etmiş, ancak alanda bulunan bir kaç bin polisten hiçbiri müdahale etmemişti.

CIA istasyon şefi Clarridge'le "kardeşten öte" bir ilişkisi bulunan Türk CIA ajanı Hiram Abbas 1 Mayıs katliamında bizzat yer almıştı.[51] İntercontinental Otel, Şili'de 1973'te Allende hükümetine karşı girişilen darbenin de finansörlerinden olan ITT grubuna aitti. 1 Mayıs'tan üç gün önce otelin tüm müşterileri boşaltılmış ve yeni rezervasyonlar kabul edilmemişti. 1 Mayıs günü otele yabancı bir grup geldi. Katliamdan sonra otel başka bir şirket tarafından satın alınarak ismi "The Marmara" olarak değiştirildi. Soruşturma sırasında, video ve ses kayıtları birdenbire ortadan kayboldu.[52]

O sırada Başbakanlık koltuğunu Süleyman Demirel'e devretmiş olan ve ana muhalefet partisi lideri olarak mecliste bulunan Bülent Ecevit katliamın hemen ardından Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ü ziyaret ederek kendisine Özel Harp

*Çeviride, 28 Kasım 1990 tarihinde *Milliyet* gazetesinde yayınlanan röportajdan yararlanılmış, söyleşi daha ayrıntılı aktarılmıştır (ç.n.).

Dairesi'yle ilgili bilgileri aktarmış ve terör eyleminde kontrgerillanın parmağı olduğundan şüphelendiğini bildirmişti. Korutürk meseleyi Başbakan Süleyman Demirel'e açmış, ancak Demirel iddiayı ciddiye almadığı gibi "büyük bir tepki de göstermişti."[53] *

1978'de yeniden başbakanlık koltuğuna oturduktan sonra da Özel Harp Dairesi'nin "sivil uzantısı ve gizli silah depolarının" izini sürmeye devam eden Ecevit, kuşkularını doğrulayan bir anıyı da aktarıyordu: "1978-1979'daki Başbakanlığım sırasında bir Doğu ilçemizi ziyaret ederken, oradaki askeri birliğin komutanı olan generalle görüşüyordum. Kendisinin bir ara Özel Harp Dairesi'nde çalışmış olduğunu öğrenince, kuşkularımı belirterek, kendisinden bilgi almaya çalıştım. Generalin kuşkularımı yersiz bulması üzerine bir soru yöneltim: 'Farzımuhal, bu ilçedeki Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Başkanı aynı zamanda Özel Harp Dairesi'nin sivil uzantısındaki gizli elemanlardan biri olamaz mı?' General, 'Evet öyledir, ama kendisi çok güvenilir vatansever bir arkadaşımızdır' yanıtını verdi."[54] **

Aynı dönemde Albay Türkeş'in sağcı partisi MHP, kontrgerilla, Özel Harp Dairesi ve terör olayları arasındaki bağlantıyı araştırmaya başlayan bir isim daha vardı: Ankara Cumhuriyet Savcısı Doğan Öz. Araştırma sonrası hazırladığı nihai raporda Öz, "Bütün bu çalışmalar içinde askeri ve sivil güvenlik güçleri vardır. Kontrgerilla, Genel Kurmay Harp Dairesi'ne bağlıdır" diyor ve ekliyordu: "Kontrgerilla il ve ilçelerde seferberlik işlemini yürüten kurum olarak askerlik şubelerince yönetilmektedir. Bu konuda en çok, aşamalı eğitimden geçen astsubaylar kullanılmaktadır. Sivil güvenlik güçleri içinde de MİT elemanları ve I. Şube görevlileri kullanılmaktadır." Her iki kesimin de "Gerillaya karşı eğitim, ideolo-

*Çeviride 17 Kasım 1990 tarihli *Cumhuriyet* gazetesi haberinden yararlanılmıştır (ç.n.).

**Çeviride, 28 Kasım 1990 tarihinde *Milliyet* gazetesinde yayınlanan röportajdan yararlanılmış, söyleşi daha ayrıntılı aktarılmıştır (ç.n.).

jik eğitim ve halk içinde gelişme ve halktan kadrolar oluşturma eğitiminden" geçirildiğini belirten Öz, "goşist sol hareketleri de bunların yönlendirdiğinden, ardından bunlara karşı savaşım vererek tabanı kazandıklarından ve demokrasi karşıtı eğilimleri geliştirip örgütlediklerinden" kuşku duyduğunu vurguluyordu. Öz devamla "Bütün bu çalışmalar, siyasal planda MHP ve onun kadrolarınca yönetilmektedir" diyordu.

Doğan Öz raporda, söz konusu karmaşık yapılanmanın geniş halk kitleleri içindeki örgütlenme biçimine ilişkin bulgularına da yer veriyordu:

"Geniş halk kitlelerine girmeyi de AP'nin şemsiyesi altında MHP ve onun yan örgütleri olan Ülkü Ocakları, Ülkü-Bir Ülkücü Teknik Elemanlar, İşçi Sendikaları (MİSK), bazı işveren kuruluşları ve esnaf dernekleriyle gerçekleştirme çalışmaları içinde görünmektedirler. Ortaöğretim kurumları, yükseköğretim kurumları, yurtlar, işyerleri gibi kurum ve kuruluşlarda, gizli örgütlerce yönlendirilenler OBA-OCAK-SANCAK gibi hiyerarşik örgüt yapısıyla çavuştan başlayarak albaylığa kadar rütbeli biçimde etkinlik göstermektedirler. Legal yan kuruluşlarda başarılı görülenler illegal çalışmalara yönelmektedirler. Bunlar bu işi aynı zamanda 10 bin Türk Lirası'ndan başlayarak ayda 30-40 bin Türk Lirası'na varan aylık ücretler karşılığında yapmaktadırlar."

Öz devamla bu ücretlerin karşılanmasını sağlayan mali kaynakları sıralıyordu:

"a. Okul ve yurtlardaki öğrencilerden alınan ayda 50 TL.'lik ödentilerle bağışlar,

b. Mahalle esnafından ve küçük zanaatkârlardan alınan bağış ve ödentiler,

c. İşe yerleştirilenlerden alınan rüşvetler ya da maaşın belli bir miktarı,

d. Mahalle arasında evlerden toplanan bağışlar,

e. Devlet ihalelerinden alınan yüzdeler,

f. Silah, afyon kaçakçılığı ile beyaz kadın ticaretinden vurulan vurgunlar,

g. Bazı iş çevrelerinden alınan bağışlar,

h. CIA, AID ve SAVAK gibi kuruluşlardan yapılan desteklemeler."[55] *

Bu çok gizli sırrı açığa çıkartan Savcı Doğan Öz, 24 Mart 1978'de uğradığı suikast sonucu yaşamını yitirdi. Katili ülkücü İbrahim Çiftçi'nin yargılanması tam yedi yıl sürdü ve bu süre içinde Ankara Sıkıyönetim 1 No'lu Askeri Mahkemesi dört kez Çiftçi'ye oybirliği ile ölüm cezası verdi. Karar her defasında Askeri Yargıtay tarafından bozuldu. Yerel mahkeme son kararda şu kaydı düşerek davayı kapattı: "Sanık İbrahim Çiftçi'nin... Doğan Öz'ü taammüden öldürdüğü mahkememizce sabit görülmüştür. Ancak Askeri Yargıtay Daireler Kurulu kararları mahkememizi bağlayıcı nitelikte bulunduğundan... sırf bu hukuki zorunluluk nedeniyle sanık İbrahim Çiftçi'nin beraatine... karar verilmiştir."[56] İbrahim Çiftçi'nin avukatı tüm yargılama boyunca müvekkilinin "normal" vatandaş olmadığını dile getiriyordu. Serbest bırakılan Çiftçi, son olarak 1997 yılında MHP genel başkanlığına adaylığını koydu.

1970'lerde kontrgerillanın bilinen en kötü üne sahip üyesi ise Bozkurtçu Abdullah Çatlı'dır. Sokak çeteleri vahşetinden mezun olan Çatlı, doğrudan Özel Harp Dairesi emrinde faaliyet gösteren kontrgerillanın üyesi olarak Bozkurtlar'ın acımasız tatbikçilerinden biriydi. 1971 askeri darbesinin ardından Çatlı hızla emir komuta zincirinin üst basamaklarına tırmandı ve 1978'de ikinci adam haline geldi. Aynı yıl, polisin Çatlı'nın yedi solcu öğrencinin öldürülmesiyle bağlantılı olduğunu ortaya çıkarması üzerine yeraltına çekilmek zorunda kaldı. Çatlı diğer sağcı teröristlerin de yardımıyla İtalyan sağ kanat terörist Stefano Delle Chiaie'yle irtibata geçti ve ikili birlikte Latin Amerika ve Birleşik Devletler'i gezdi.[57] Türkiye ve yurtdışındaki terör operasyonlarında ciddi roller üstlenen Çatlı, Türk elit kesmi içinde mükemmel bağlantılara sahipti. 3 Kasım 1996'da Türk devletinin üst düzey yöneticileriyle

*Çeviride alıntı *Sol* dergisinden yapılmıştır; Mart 2005 (ç.n.).

birlikte yolculuk ederken Susurluk yakınlarında geçirdiği trafik kazası sonucu öldü.[58]

Korkulan bir başka Bozkurt mensubu da Haluk Kırcı'ydı. Kırcı, grup içinde, 1970'lerde binlerce kişiyi katleden Uganda diktatörüne atfen "İdi Amin" lakabıyla biliniyordu. 20 yaşında Ankara Üniversitesi'nde öğrencilik yaptığı sıralarda bile Alpaslan Türkeş'in antikomünist pantürkist ideolojisinin sadık takipçilerinden biri olan Kırcı, 8 Ekim 1978'de Türkiye İşçi Partisi (TİP) üyesi yedi öğrencinin öldürüldüğü Bahçelievler Katliamı'nı gerçekleştirenlerden biriydi. Toplu katliam suçuyla uluslararası düzeyde arananlar listesinde bulunan Kırcı daha sonra pişmanlık yasasından yararlanmak amacıyla verdiği ifadede katliamı şöyle anlatacaktı: "Eve girdiğimizde içeride beş kişi vardı... Sonradan iki kişi daha geldi... Bunları alıp arabaya götürdük... Arabayı durdurup ikisini dışarı çıkardık, yol kenarındaki tarlanın içine götürüp yüzükoyun yere yatırdık. Her ikisinin de kafasına üç kurşun sıktım..... Sonra eve geri döndüm. Diğer beş kişi baygın vaziyette yerde yatıyordu... Önce bir tanesini telle boğarak öldürmeyi denedim, ama işe yaramadı. Sonra yüzüne havlu bastırarak öldürdüm.... Diğer dördünün üzerine silahımı boşalttım."[59] Ülkücü lider Çatlı'nın arabası 1996'da Susurluk'ta kaza geçirdiği esnada Kırcı, yanındaki bir grup korumayla birlikte Çatlı'nın Mercedes'ini takip ediyordu. Çatlı'nın Mercedes içinde sıkıştığını gören Kırcı panikleyerek Ülkücü hareketin önde gelen tüm isimlerine telefon açmış ve yardım istemişti: "Şef ağır yaralı. Ölüyor." Boşuna. Çatlı öldü ve Kırcı Bozkurtlar'ın liderliğini aldı.[60]

Bozkurtlar'ın ve kontrgerillanın en az Çatlı kadar ünlü bir başka üyesi de arkadaşı Mehmet Ali Ağca'ydı. 13 Mayıs 1981'de San Peter's Meydanı'nda Papa II. Jean Paul'e suikast girişiminde bulunan Ağca, böylelikle dünya çapında bir üne sahip oldu. Saldırıda ağır yaralanan Papa hayatta kalmayı başardı. 1970'lerin ikinci yarısındaki öğrencilik yılları boyunca iyi bilinen faşist militanlar arasında sayılan Ağca'nın

en hafif şiddet eylemlerinden birinin, bir yurt baskını sırasında iki öğrenciyi ayaklarından vurması olduğu belirtiliyor. Terörist çevrelerde, solcuların defalarca kendisini öldürmeye çalıştığı, ancak başaramadığı kulaktan kulağa dolaşan efsaneler arasındaydı. Ağca, Çatlı'yla birlikte 1 Şubat 1979'da Türkiye'nin en saygıdeğer yazı işleri müdürü Abdi İpekçi'ye düzenlenen suikastte yer aldı. İpekçi, Türk sağının terör bağlantıları ve bu teröre yönelik CIA desteğiyle ilgili ciddi araştırmalar üzerine odaklanmıştı. Kendisinin CIA istasyon şefi Paul Henzo'yu şiddeti durdurmaya çağırdığı da ifade ediliyordu. İpekçi, devletin en karanlık sırlarını ve vahşetin asıl kaynağını açıklarken hayatını riske atan Türk gazetecilerden biriydi. Bu cesur gazetecilerden biri de Uğur Mumcu'ydu. Mumcu'ya Ziverbey Köşkü'ndeki işkence seansları sırasında şu bilgi veriliyordu: "Biz kontrgerillayız. Bu devletin Cumhurbaşkanı bile bize dokunamaz." Uğur Mumcu, *Cumhuriyet* gazetesindeki köşesinde kontrgerilla ile ilgili bilgileri açığa çıkartmaya devam etti; 1993'te arabasına konulan bir bombayla katledilene kadar...[61]

İpekçi suikastinin ardından Ağca tutklanarak suçunu derhal kabul etti. Ancak mahkemede "olayın gerçek sorumlularının" isimlerini vereceği tehdidini savurarak gerekli yerlere gerekli sinyalleri gönderdi. Ertesi gün bir grup ülkücü Ağca'nın bulunduğu yüksek güvenlikli cezaevinin sekiz kontrol noktasını da geçerek, ünlü teröristi kaçırdı. Çatlı 1985 yılı Eylül ayında Roma'da verdiği ifadede Ağca'ya sahte pasaport sağladığını ve Papa suikastinde kullanılan silahı bizzat kendisinin verdiğini açıkladı. Eğer Papa suikasti ertesinde Bozkurtlar'la ilgili ciddi bir soruşturma yürütülmüş olsaydı, Türk gölge ordusu kontrgerilla kesinkes açığa çıkacaktı. Ancak CIA Bozkurtlar'ın KGB tarafından kullanıldığını iddia ederek dikkatleri başka yöne çekince bu gerçekleşmedi.[62]

Uzun süredir Türk gölge ordusu kontrgerillayla ilgili ciddi kaygılar taşıyan Ecevit, 1977'de yeniden başbakan seçildikten sonra, dönemin yeni Genelkurmay Başkanı Kenan Ev-

ren'e giderek Özel Harp Dairesi ile ilgili edindiği bilgileri ve bu dairenin sivil uzantısı ve gizli silah depoları hakkındaki kuşkularını paylaşmıştı. Ardından Evren'e, "Özel Harp Dairesi'nin demokratik hukuk devleti kurallarına ve açık rejime uygun biçimde çalışır duruma getirilmesi ve çalışmalarının asli işleviyle sınırlandırılması konusundaki" isteklerini bildiren Ecevit, "Sayın Evren kaygılarımı paylaştığını söyledi ve isteklerimi yerine getireceği sözü verdi. Daha sonra her sorduğumda da, isteklerimin gereklerini yapmakta olduğuna dair bana güvence verdi" diye anlatıyordu görüşmelerini. Ecevit bu görüşmenin ardından kamuoyuna, "Türk Silahlı Kuvvetleri'ne saygı göstermeli ve politika dışında kalma istekleri konusunda onlara yardımcı olmalıyız" açıklamasında bulunacaktı.[63]

Orgeneral Kenan Evren orduyu politika dışında tutmak bir yana, 12 Eylül 1980'de yeni bir askeri darbe gerçekleştirerek bizzat hükümetin başına geçecekti. Bu arada NATO'nun Türkiye'deki Müttefik Seyyar Kuvvetleri, Anviel Ekspress manevralarını gerçekleştirdi.[64]

Evren anılarını topladığı kitapta daha sonraları, darbe öncesi başbakanlık koltuğunu bir kez daha Ecevit'ten devralmış olan Süleyman Demirel'le 5 Mayıs 1980 günü yaptığı görüşmeyi şöyle aktarıyordu: "(Demirel) Özel Harp Dairesi'ndeki personeli teröristlerle mücadelede kullanmamızı ve onlarla çete savaşı yapmak suretiyle öldürülmelerini, vaktiyle de bu teşkilatın böyle kullanıldığını söyledi. (1971 Sıkıyönetim dönemindeki Kızıldere olaylarında kullanılan personeli kastediyordu). Bu hal tarzına şiddetle karşı çıktım. Büyük emeklerle kurulan bu teşkilatın görevinin bu olmadığını, vaktiyle yanlış kullanıldığını, ben Genelkurmay Başkanı olduktan sonra Özel Harp Teşkilatı'nı esas görevine yönelttiğimi, tekrar kontrgerilla söylentilerinin ortaya atılmasına müsade edemeyeceğimi söyledim.."*

*Kenan Evren, *Anılar*, sf 431. Çevirmen tarafından, yazarın bilgisi dahilinde eklenmiştir (ç.n.).

1990'da *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan bir röportajında da bu görüşmeden bahseden Evren, ayrıca şu eklemede bulunuyordu: "Kanaatim o ki, Genelkurmay Başkanlığım sırasında, bu teşkilat görevi dışında kullanılmadı. Ama belki, bana intikal ettirilmeden, bazı yerlerde gayrı resmi olarak teşkilattan bazı kişiler bu işe bulaşmış olabilir. Bunu bilemem."*

Ancak aşırı sağcı bir militan yargılaması sırasında 1970'lerdeki terör olaylarının ve katliamların Evren ve ordunun sağ kanadını iktidara getirmek için düzenlendiğini iddia ediyordu: "Katliamlar MİT tarafından yapılan provakasyonlardı. MİT ve CIA tarafından gerçekleştirilen provakasyonlarla 12 Eylül darbesine zemin oluşturuluyordu."[65] Daha sonraları Orgeneral Evren'in, darbe sırasında Özel Harp Dairesi'ne başkanlık ettiği ve gizli kontrgerilla ordusuna komuta ettiği ortaya çıktı. Orgeneral Evren kendisini Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ilan edip savaş elbiselerini takım elbise ve kravatla değiştirdikten sonra, tüm terörist saldırılar anında sona erdi.[66]

Türkiye'deki darbe başlatıldığı sırada ABD Başkanı Carter operadaydı. Haberi aldığında, CIA'nın Türkiye istasyon şefliğinden henüz bir kaç ay önce ayrılıp Washington'a dönen ve CIA Türkiye masasında Carter'ın güvenlik danışmanlığını yapmaya başlayan Paul Henze'yi aradı. Carter telefonda Henze'ye zaten bildiği bir bilgiyi nakletti: "Senin adamlar az önce bir darbe yaptı!"[67] Başkan haklıydı. Paul Henze, CIA'deki arkadaşlarına darbeden bir gün sonra muzaffer bir edayla şöyle diyecekti: "Bizim çocuklar başardı!"[68] Kontrgerilla uzmanı Çelik'e göre Henze "12 Eylül 1980 darbesinin baş aktörüydü."[69] Yıllar sonra Carter "12 Eylül hareketinden önce, Türkiye, ülke savunması bakımından kritik bir durum içindeydi. Afganistan'daki müdahale ve İran monarşisinin devrilmesinin ardından, Türkiye'yi istikrara sokan hareket avuntumuz oldu."[70] yorumunda bulunacaktı.

**Hürriyet*, 26 Kasım 1990. Çevirmen tarafından, yazarın bilgisi dahilinde eklenmiştir (ç.n.).

Carter'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı Zbigniev Brzezinski Henze'yi destekliyordu. 1979'da Ayetullah Humeyni'nin iktidara geldiği İran'daki durum Ulusal Güvenlik Konseyi'nde ele alındığı sırada, Brzezinski "Gerek Türkiye gerekse de Brezilya için en iyi çözüm askeri bir darbe olacaktır"[71] görüşünü dile getiriyordu. Uluslararası basın organları darbeden bir gün sonra Washington'daki bir Dışişleri Bakanlığı sözcüsünün "Birleşik Devletler'in askeri darbeden önce, ordu tarafından iktidara el konulacağı konusunda bilgilendirildiğini teyit" ettiğini yazdı. Türk subayları ise daha önce Washington'ın rızasını almamış olsalar, müdahalede bulunmayacaklarını açıkladılar.[72]

Askeri darbe sırasında Türkiye'de yaklaşık 1.700 Bozkurt örgütlenmesi ve bu örgütlenmelerde kayıtlı yaklaşık 200 bin üye ile 1 milyon ülkücü sempatizan bulunuyordu.[73] Bunlar darbeye zemin oluşturan 1970'lerdeki gerginlik stratejisi operasyonları için vazgeçilmez birer araçtılar. Ancak artık güvenlik tehlikesi oluşturuyorlardı ve Kenan Evren iktidarını pekiştirmek amacıyla sağcı MHP'yi yasaklayarak diğer bazı MHP üyeleriyle birlikte Alpaslan Türkeş'i ve çok sayıda Bozkurt'u tutuklattı. Türk askeri hükümeti, MHP aleyhine Mayıs 1981'de açılan davanın iddianamesinde MHP'nin 220 üyesini ve yandaşlarını işlenen 694 cinayetten sorumlu tutuyordu.[74]

Alpaslan Türkeş tutuklanmasına karşın popüleritesini korudu ve 4 Nisan 1997'de hastanede kalbine yenik düşüp öldüğünde cenazesine yarım milyon insan katıldı, Bozkurtlar cenazeye katılmak isteyenler için dünyanın dört bir yanından uçaklar kaldırdılar. Dönemin İslamcı Başbakanı Necmettin Erbakan, Türkeş'in ölümüne kadar Türk siyasi yaşamına damgasını vuran bir kişi olduğunu belirterek; vefakâr yaşamı ve hizmetleri nedeniyle daima büyük övgüyle anılacağını ifade etti. Türkeş'i tarihi bir kişilik olarak tanımlayan dönemin Dışişleri Bakanı Tansu Çiller, kendisinin Türkiye'nin demokratik tarihinde özel bir yere konulmaya layık olduğunu söyle-

di ve Türkeş'le kişisel ilişkilerinin her zaman çok iyi olduğunu ekledi. Eski Emniyet Genel Müdürü Kemal Yazıcıoğlu, "Başbuğum, her şeyi senden öğrendim!" dedi.[75]

Çok sayıda tutuklamanın ardından Türk cezaevleri Bozkurtlar'la doldu; ardından MİT ajanları eski silah arkadaşlarını ziyaret ederek onlara çekici bir teklif getirdiler: Güneydoğu Anadolu bölgesindeki Kürt azınlıkla mücadele etmeleri karşılığında cezaevinden çıkma ve tatmin edici bir gelir.[76] Çoğu teklifi kabul etti ve 1984'te silahlanıp dağa çıkan sol kanat Kürt hareketi PKK ile savaşmaya başladı. İki taraf arasındaki ihtilaf, giderek artan nefret ve radikal şiddet olaylarıyla tırmandı. Toplam 25 bin kişinin hayatını kaybettiği çatışmalarda, Türk gölge ordusu kontrgerillanın da yer aldığı belirtiliyordu. Birleşik Devletler'den Ankara'ya silah, helikopter ve savaş uçakları gönderilirken milyonlarca Kürt de zorunlu göçe tabi tutuldu. ABD Başkanı Billi Clinton böylesi bir ortamda Türkiye için "Kültürel çeşitliliğin erdemleri üzerine dünyaya gösterilebilecek parıldayan bir örnek" benzetmesini yaptığında, kurbanların aileleri hiç de mutlu olmamıştı.[77]

NATO'nun gölge ordusunun Kürtler'e karşı girişilen katliamlarda yer alması bugün bile Türkiye ve Washington'daki en büyük sırlar arasında. PKK'ya karşı mücadelede yer alan Türk paramiliter birimlerin eski komutanlarından Binbaşı Cem Ersever, yayımladığı kitapta kontrgerilla ve diğer paramiliter birimlerin PKK'ya karşı mücadelede yürüttüğü gizli savaş ve terör yöntemlerini anlatıyordu. Afganistan'dan batıya gönderilen uyuşturucuların geçiş yolu Türkiye'de, terör birimlerinin 'Eroin Yolları'ndan kazandığı vergilerle nasıl zenginleştiğini açıklıyordu. Ersever'in açıkladığı kontrgerilla harekâtları arasında, PKK gerillaları kılığına girmiş kontrgerilla üyelerinin köylere saldırıp kadınlara tecavüz ettiği ve insanları gelişigüzel öldürdüğü yanlış yönlendirme harekâtları da bulunuyordu. Bu, bölgede PKK'ya verilen desteği zayıflatmak ve halkı PKK'nın karşısına almak için kullanılan bir yöntemdi. Ersever pek çok eski Bozkurtçu'nun ve benzeri

aşırı sağcı kimselerin doğrudan cezaevlerinden alınarak gölge ölüm timlerine dahil edildiğini teyit ediyordu. Bunlar arasında itirafçı PKK'lılar ve İslamcılar da bulunuyordu. Ersever durumu tüm gerçekliğiyle ortaya koyduktan sonra, 1993 yılı Kasım ayında klasik kontrgerilla metotlarına uygun biçimde öldürüldü. Ersever'in işkenceye uğramış ve kafasından vurulmuş cesedi, elleri arasından bağlanmış vaziyette bulundu.[78]

Türk gizli ordusu kontrgerilla, gizli NATO gölge orduları Batı Avrupa genelinde açığa çıkartıldıktan sonra da faaliyetini sürdürmeye devam etti. Paramaliter birimler sistemin içine kanser gibi yayılmış ve öylesine derinden nüfuz etmişti ki, kolay kolay kapatılmaları mümkün olmayacaktı. İtalya Başbakanı Guilio Andreotti'nin açıklamalarının ardından Türkiye'deki askeri hükümet de bir adım atmak zorunda kaldı. Kamuoyundan gelen baskılar neticesinde 3 Aralık 1990'da Genelkurmay Harekât Dairesi Başkanı Korgeneral Doğan Beyazıt ile Özel Harp Dairesi Başkanı Tuğgeneral Kemal Yılmaz önce milletvekillerine ardından da 100'ü aşkın basın mensubuna birer brifing verdiler. Brifingde gizli NATO kıtalarının Türkiye'de varlık gösterdiğini kabul eden generaller, Özel Harp'in düşman işgali altında kalan bölgedeki "gerilla, yeraltı ve kurtarma-kaçırma" çalışmalarını ifade ettiğini ve bu görevin ÖHD komutasında yürütüldüğünü belirttiler.[79]

Generaller Türk Gladyosu'nun üyeleri için "vatansever" tanımını kullanıyorlardı. Bu, gazeteci Mehmet Ali Birand'ın 13 Kasım 1990'da *Milliyet* gazetesinde belirttiği Türkiye'nin de gizli bir ordusu bulunduğu bilgisini doğruluyordu. Birand köşesinde, Eski Başbakan Bülent Ecevit'in açıklamalarına yer vererek gizli birimin başlangıçta Birleşik Devletler tarafından kurulduğunu ve "grup üyelerinin vatansever kimselerden oluştuğunu; ülkenin işgal altına alınması halinde kontrgerilla operasyonları yürütmek üzere özel olarak eğitildiklerini" alıntılıyordu.[80] Ecevit'in ardından Lüksemburg Başbakanı Jaques Santer de 13 Kasım'da "Türkiye'deki gizli örgütün adı kontrgerilladır" diye açıklıyordu.[81] CIA eski Direktörü Willi-

am Colby ise şöyle diyordu: "Türkiye bir NATO üyesi olduğu için, böyle bir örgütün varlığı son derece mümkündür."[82] Türkiye Komünist Partisi Soğuk Savaş süresince yasaklanmış olduğu halde, Colby her zamanki gibi amacın komünizmle mücadele olduğunu vurgulamayı da ihmal etmiyordu: "Türkiye'nin komünistlerin ellerine geçmesini engellemek için antikomünist örgütlere destek verilmektedir."[83]

İsviçre'de *Neue Zürcher Zeitung* "Devletin güvenilirliğine darbe. Türkiye'de bir Gizli Ordu'nun maskesi düşüyor" başlığı altında yayınladığı haberde kontrgerilla karargâhının ABD askeri gizli servisi DIA ile aynı binada bulunduğu bilgisini veriyordu.[84] Alman haber dergisi *Der Spiegel* Gladyo üzerine yayımladığı uzun bir araştırmada Yunan ve Türk Gladyo örgütleri arasındaki paralelliklere dikkat çekerek, her iki ülkedede gölge kuvvetlerin askeri darbelerde yer aldığını vurguluyordu. Dergide, Yunan Gladyosu'nun 1967'deki etkinliği gibi, Özel Harp Dairesi kontrgerilla timlerinin de 1980 askeri darbesinde doğrudan faaliyet gösterdiği vurgulanıyordu.

Ancak uluslararası basın NATO ve Pentagon'un nasıl olup da Türkiye'deki katliamlara doğrudan destek sunabildiğini sorgulamaya başlar başlamaz, Türkiye'deki askeri yönetim 1990'da ileriye dönük tüm araştırmaların önüne geçti. Meclis kontrgerilla gölge yapısını ya da Özel Harp Dairesi'ni incelemek üzere bir komisyon kurulması talebi reddedildi. Askeri yönetim meclisten ve bakanlardan gelen soruları yanıtlamayı reddetti. Hatta Savunma Bakanlığı'nı skandaldan bir kaç ay önce terk etmiş olan Safa Giray, Bülent Ecevit'in kontrgerillayla ilgili açıklamalarına son vermesi için bir uyarıda bulunarak, "biliyorsa da bilmiyorsa da susması gerekir" dedi.[85]

1992'de Özel Harp Dairesi Başkanı Tuğgeneral Kemal Yılmaz gazetecilere, dairenin hâlâ aktif olduğunu ve Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde silahlı PKK gerillalarına karşı yürülen güvenlik operasyonlarında faaliyet göstermekte olduğunu açıkladı.[86] Kontrgerilla harekâtlarına de-

vam ederken ABD Dışişleri Bakanlığı bile 1995'teki insan hakları raporunda Türkiye'de "güvenilir insan hakları örgütleri, Kürt liderleri ve yerel Kürtler tarafından hükümetin sivillerin öldürülmesine boyun eğdiği ve hatta bizzat bu ölümlerde parmağı bulunduğu belirtilmektedir." Dışişleri Bakanlığı raporunda "İnsan hakları grupları, 'esrarengiz ölümlerin' en azından belirli bir bölümünün güvenlik kuvvetleriyle bağlantılı bir kontrgerilla grubu tarafından gerçekleştirildiğine dönük yaygın ve güvenilir bir kanı bulunduğunu rapor etmiştir" diye vurgulanıyordu.[87] New York'tan gazeteci Lucy Komisar 1990'da ülkesinin demokratik kurumlarından konuyla ilgili daha fazla bilgi edinmek için çaba harcadı. Komisar çabalarının sonucunu "Washington'un rolüne istinaden, Pentagon, bana Özel Harp Dairesi'ne hâlâ fon ya da hibe yollayıp yollamadığıyla ilgili herhangi bir bilgi vermedi; aslında bu konuyla ilgili tüm sorularım yanıtsız bırakıldı" sözleriyle aktarıyordu. "Bana çeşitli yetkililer tarafından defalarca bu konuyla ilgili hiçbir şey bilmedikleri, çok uzun zaman önce gerçekleştiği için konuyla ilgili herhangi bir kayıt bulunmadığı, ya da tanımladığım meselenin bir CIA harekâtı olduğu ve bu nedenle hiçbir bilgi sunamayacakları açıklamaları getirildi. Bir Pentagon tarihçisi 'Ah, siz 'Stay Behind' örgütü demek istiyorsunuz, bu gizli bilgidir' dedi."[88]

Pentagon eğer genelde Batı Avrupa'da özelde de Türkiye'de hassas gölge şebeke meselesinin rafa kaldırılacağını umarak hareket ettiyse, çok yanılmıştı. Olay sıradışı bir kaza sonrası yeniden su yüzüne çıktı. 3 Kasım 1996'da şehirler arası yolda hızla yol alan bir Mercedes İstanbul'a 100 kilometre mesafedeki Susurluk kasabası yakınlarında bir kamyona çarptı. Yolcularından üçü öldü: Üst düzey bir polis yetkilisi Hüseyin Kocadağ, cinayet ile uyuşturucu ticaretinden aranan ve namlı Bozkurtlar'dan olan Abdullah Çatlı ve Çatlı'nın sevgilisi eski Türkiye güzellerinden mafya bağlantılı Gonca Us. Tek kurtulan kişi meclisin sağ kanat üyelerinden olan ve hükümet tarafından Kürtler'le mücadele etmek için aşiretine

silah ve mali destek sağlanan aşiret reisi Sedat Bucak'tı. Bir polis, bir milletvekili, bir uyuşturucu lordu ve bir mafya kraliçesinin aynı arabada bulunması o kadar sıra dışı bir rastlantıydı ki, basın, henüz olaylar arasındaki bağlantılar açığa çıkartılmamış olduğu halde kazanın üstüne gitme gereği duydu ve eski Başbakan ve Demokratik Sol Parti (DSP) lideri Bülent Ecevit 5 Kasım'da mecliste düzenlediği basın açıklamasında doğru bir noktaya parmak basarak, "devleti içinden çürüten karanlık ilişkilerin, ancak bazı trafik kazaları veya cinayetler üzerine tesadüfen, bir ucundan aydınlığa çıkabildiğini" belirtti.[89]

Kazanın ardından Türkiye, kontrgerillaya ve soysuz hükümet yetkililerine karşı bugüne kadar yapılmış en büyük eylemlere tanıklık etti. Her akşam saat 9'da öfkeli kalabalıklar "ülkenin çetelerden temizlenmesi" talebiyle sokaklara çıktı. Basın ve televizyon kanallarında haftalarca skandal ve yozlaşmış "Susurluk Devleti" ile ilgili yeni açıklamalara manşetlerden yer verildi. Başkentte yapılan bir mitingde 100 binden fazla işçi, gölge ordu askerleriyle ilgili gerçeklerin açıklanması talebiyle bir araya gelirken, yapılan her ankette sokaktaki insan Türk adli sisteminin düzgün çalışmadığına ve hükümetin yozlaştığına dair inançlarını dile getirdi; halk şiddetten ve gizli operasyonlardan bıkıp usanmıştı. Ülke geneline yayılan "Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık" eylemlerinde bir aydan daha uzun bir süre boyunca milyonlarca insan her akşam dokuzda evlerinin, işyerlerinin ışıklarını bir dakika boyunca söndürüp tüm şehri karanlıklara gömdü; aynı saatte onbinlerce kişi mahallelerinin sokaklarına çıkıp spontane eylemler gerçekleştirdi.[90]

Susurluk hikâyesini ve kontrgerillayla bağlantılarını ele alan *Washington Post*, konuyla ilgili haberinde "burada kendilerine veya aile bireylerine yönelik işkence, öldürülme, kaçırılma ve benzeri suçlara şahitlik etmiş, kişisel kâbuslar yaşamış insanlar var" demekte ve nedense çok iyi araştırılamamış bir paragrafta Birleşik Devletler'in "hükümet tarafından

işlenen insan hakları ihlallerinden rahatsız olduğunu" belirtmekteydi.[91] Öte yandan *The New York Times* şu yorumda bulunuyordu: "Hemen her gün yeni bir bilginin ortaya çıktığı ve basın ve kamuoyunun neredeyse başka hiçbir konuyla ilgilenmediği bugünlerde elde edilen bulgular, resmen tasdik edilmiş suçların tasavvur edilemeyecek boyutlara ulaşmış olabileceğini gösteriyor."[92]

Sabah gazetesi, kazadan yaklaşık bir ay sonra Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in, Susurluk'la ilgili Başbakan Necmettin Erbakan'a yazdığı bir mektubu yayımladı. Anavatan Partisi Genel Başkanı (ANAP) Mesut Yılmaz tarafından kendisine verilen bilgileri aktardığını belirten Demirel, mektupta "ortaya atilan bu iddialarin cok ciddi olduğu kanaatindeyim" değerlendirmesinde bulunuyor ve iddiaları özetle şöyle aktarıyordu: "Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde Özel Harekât Dairesi vardır. Aldığımız duyumlara göre bu dairenin bazı elemanları uyuşturucu, kumarhane, haraç ve adam öldürme gibi işlere karışmaktadır... Suça karışan asgari 100-120 kişi vardır. Bunlar, devlet emrinde çalışan katillerdir."[93]

Başbakan Erbakan ise mektubun yayınlanmasından tam bir hafta önce basın mensuplarının sorularını yanıtlarken şu ifadeleri kullanıyordu: "İki temel ilke vardır: 1 - Devlet içinde çete kabul edilemez. Devlet, tek bir bütündür... Bu otoritenin, nizamın dışında devletten kopuk olarak karar verip bunları uygulayan organlar, merciler olmaz. 2 - Devlet bir hukuk devletidir. Kimin böyle hareket ettiği tespit edilirse yasaların gösterdiği müeyyideler uygulanır. Hiçbir istisna güdülmeden."[94] Erbakan ardından yasadışı işlere giren devlet görevlilerinin PKK'ya karşı mücadeleyi gerekçe göstermelerinin hatırlatılması üzerine şöyle diyordu: "PKK'ya karşı mücadele, hukuk dışılığın gerekçesi olamaz. PKK'ya karşı savaşın da hukuk içinde yapılması gerekir."[95] *

*Çeviride *Milliyet* arşivinden yararlanılmış, açıklamalara kitaptan daha geniş yer verilmiştir; 3 Aralık 1996, *Milliyet* (ç.n.).

Basın MİT'le CIA arasındaki yakın ilişkiye dikkat çekince, Türk istihbaratının yanı sıra Amerikan istihbaratı da ateş hattına alındı. MİT Müsteşar Yardımcısı Sönmez Köksal artan eleştiriler karşısında şu açıklamada bulundu: "MİT neden özür dilesin? MİT siyasi bir otoriteden izin almaksızın, kendi başına bu tür işlere asla girmez. MİT bir devlet organıdır."[96]

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Susurluk kazasının ardından ortaya çıkan ilişkiler ve iddialarla ilgili bir komisyon kurulmasına karar verildi. Komisyon çalışmalarını 1997 yılı Mayıs ayında tamamlayarak 27 Mayıs 1997'de meclise sundu. Ancak komisyonda yer alan milletvekilleri arasından bile, raporun yetersiz olduğundan şikâyet edenler bulunuyordu. Bunlardan biri olan TBMM Susurluk Komisyonu üyesi CHP İçel Milletvekili Fikri Sağlar, komisyon araştırmasının "zaman darlığı" gerekçesiyle sadece Susurluk skandalıyla sınırlı tutulmasını eleştirerek yazdığı "muhalefet şerhinin" rapora eklenmesini sağladı. Sağlar, bu muhalefet şerhinde şöyle demekteydi:

"Komisyonumuzda ifadesine başvurulan kişiler ile çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarından intikal eden bilgi ve belgeler, Türkiye'de yasa dışı biçimde kurulmuş ve devletin bazı kesimlerince de maddi ve manevi biçimde desteklenmiş çetelerin varlığını inkâr edilemeyecek biçimde ortaya koymuştur. Bu ilişkilerin Gladio adı verilen ve NATO ülkeleri arasında kurulduğu belirtilen örgütten itibaren ele alınması gerekir... Türkiye'de 1952 yılında Seferberlik Tetkik Kurulu'nun kurulması, daha sonra da Özel Harp Dairesi ve Özel Kuvvetler Komutanlığı olarak adlandırılan oluşumun irdelenmesi zorunluyken, bu konu göz ardı edilmiştir."

Devamla, Özel Harp Dairesi desteğiyle "yeni yapılar oluştuğu iddiaları bulunduğunu" dile getiren Sağlar "Bu yapılara ilk örnek, Komünizmle Mücadele Derneği'dir. Daha sonra, bu dernek dönüşerek ülkücü komando kampları şeklinde faaliyet göstermiş ve militan yetiştirilmiştir. Komisyonumuza verilen ifadelerde, bu kişilerin bazılarının siyasi cinayetlerde

de kullanıldıkları açıklanmıştır" diyordu. Bu kişi ve oluşumların bir bölümünün "yer altına inerek, çek senet, arazi işlerine girmişler, gasp, adam öldürme gibi faaliyetler" yürüttüğüne ilişkin bulguları da hatırlatan Sağlar, "ancak bu konuda da yeterince araştırma yapılamamıştır" diye devam ediyor ve vurguluyordu: "Oysa, devleti korumak, sorunlara doğru teşhis koyarak çözüm yollarını sağlamakla olur. Teşhisi koyabilmek için gerçek bilgilere ve doğru yönlendirmelere ihtiyaç vardır."[97] *

Bu raporun ardından Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş'a bir rapor daha hazırlatan yeni Başbakan Mesut Yılmaz, 1998 yılı Ocak ayında katıldığı bir televizyon programında, kirli ilişkilerin ortaya çıkarılan kısmıyla ilgili şu yorumda bulundu: "Ortaya çıkanlar rezaletin daniskası." "Devlet içinde bir infaz grubunun oluşturulduğunu" doğrulayan Yılmaz, devletin tüm kurumlarının durumdan haberdar olduğunu da belirtti.[98] Hükümet bulanıklıklarla başbaşa kalırken İnsan Hakları Derneği (İHD) bir açıklama yaparak, "Susurluk kazası ertesinde ortaya çıkan gerçekler doğrultusunda, kontrgerilla tarafından devlet desteğiyle gerçekleştirilmiş 3.500 suç bulunduğu ve bugüne kadar bu suçların yine devlet eliyle örtbas edildiği ortaya çıkmıştır" diyecekti. Açıklamayı yapan Akın Birdal 1998 yılı Mayıs ayında suikaste uğradı. Altı yerinden kurşunlanan Birdal, uzun süre hayati tehlikede kaldıktan sonra kendine gelerek hayatta kalmayı başardı.[99] Araştırmacı Martin Lee, faşist harekete odaklı bir araştırma sonrasında şu bulguya varıyordu: "Türkiye'deki ve çeşitli Avrupa ülkelerindeki ABD destekli gölge ordu çalışanları maharetlerini iç muhalefete saldırmakta ve şiddet olayları ve kargaşa yaratmakta kullanmışlardır. Bu saldırılardan bazılarında sağ kanat askeri darbelere zemin oluşturma eğilimi güdülmüştür." Türkler'in Beyaz Saray ve Pentagon'un yardımı olmak-

*Çeviride, TBMM Tutanak Dergisi'nden yararlanılmış, Fikri Sağlar'ın konuşmasına daha geniş yer verilmiştir; 27 Mayıs 1997, TBMM 98. Birleşimi, Dönem 20. (ç.n.).

sızın terörün üstesinden gelebilme kabiliyetine sahip olmadığı gözleminde bulunan Lee sonuç olarak, "Atlanik'in öte yakasında Washington'da, ABD hükümeti henüz ABD Soğuk Savaş stratejilerinin yaratılmasına katkıda bulunduğu Türk Frankenstein'ı konusunda herhangi bir sorumluluk üstlenmemiştir. Kendilerine Susurluk konusu sorulduğunda Dışişleri Bakanlığı'ndan bir yetkili, 'bu Türkler'in iç meselesidir' demiştir. Daha fazla yorumda bulunmaktan kaçınmıştır."[100]

SONUÇ

İtalya'da 1990 yılı sonlarında yapılan Gladyo açıklamalarının ardından varlığı Batı Avrupa genelinde açığa çıkartılan NATO'nun gizli gölge ordularıyla ilgili anlamlı bir soru yöneltiyordu uluslararası basın: "Sağgörülü Tedbirler mi terör kaynağı mı?"[1] on yıldan uzun süren araştırma ve soruşturmaların ardından yanıt artık netleşti: Her ikisi de.

Elde edilebilen belgeler ve ifadelerde çokça ortaya konduğu üzere, NATO'nun gizli gölge orduları gerçekten de sağgörülü tedbirlerdi. Çoğu Avrupa ülkesinin Alman ve İtalyan kuvvetler tarafından hızla işgal edildiği travmatik İkinci Dünya Savaşı deneyimlerine dayanarak, Sovyetler Birliği'ni de tehdit olarak algılayan askeri uzmanlar, işgal koşulları altında gölge orduların stratejik bir öneme sahip olacağında karar kılmıştı. Gizli ordu düşman hatları gerisinde halktaki direniş ruhunu güçlendirebilir, örgütlü ve silahlı bir direniş yürütülmesini sağlayabilir, işgal kuvvetlerine yönelik sabotajlar ve tacizler gerçekleştirebilir, uçakları düşen pilotları kaçırabilir ve sürgündeki hükümet için istihbarat toplayabilirdi.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa hükümetlerindeki, askeri gizli servislerindeki, NATO'daki, CIA ve MI6'daki üst düzey yetkililer, olası işgal korkusu temelinde, gizli direniş şebekelerinin yeni bir savaşa girmeden önce barış zamanında kurulup hazır edilmesi kararına vardı. Pek çok ülkede hiyerarşinin daha alt basamaklarındaki vatandaşlar ve askeri personel de bu görüşü paylaşmaktaydılar ve komploya dahil olarak acil durum için gizlice eğitim aldılar. Bu hazırlıklar 16 NATO üye ülkesiyle sınırlı kalmayıp Batı Avrupa'nın tarafsız ülkeleri Avusturya, Finlandiya, İsveç ve İsviçre'de de (yazar bu ülkelerle ilgili ayrı bir çalışma hazırlamak-

tadır) yürütüldü. Geçmişe dönüp bakıldığında görülüyor ki, korku nedensizdi ve eğitimler boş yere yapılmıştı; çünkü Kızıl Ordu'nun beklenen işgali hiçbir zaman gerçekleşmedi. Ancak söz konusu dönemde böyle bir netlik ortaya konamazdı. Ve Soğuk Savaş süresince pek çok ülkede defalarca çeşitli olaylarla açığa çıktığı halde, şebeke üzerindeki örtünün Soğuk Savaş biter bitmez ve Sovyetler Birliği çöktüğü anda tamamen kaldırılması hayli dikkat çekicidir.

Bununla birlikte elde edilen bulgular gösteriyor ki; NATO'nun gizli gölge orduları aynı zamanda birer terör kaynağıydı. Son on yılda gölge orduların eleştiri yağmuruna tutulmasına ve gündemde sürekli yer edinmesine neden olan da şebekelerin bu ikinci özelliğiydi ve yine bu özellik nedeniyle gölge ordularla ilgili daha ayrıntılı araştırılma ve soruşturulmalar yürütülmesi gerekli. Şu ana kadar elde edilen bulgular Birleşik Devletler ve Büyük Britanya hükümetlerinin İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesinin ardından sadece Sovyet işgalinden değil, komünist partilerden ve daha geniş anlamda sosyalist partilerden de korktuğunu ortaya koyuyor. Beyaz Saray ve Downing Caddesi Batı Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde, özellikle İtalya, Fransa, Belçika, Finlandiya ve Yunanistan'da komünistlerin yönetimde etkin pozisyonlara gelebileceklerinden ve askeri sırları Sovyetler Birliği'ne vererek askeri ittifak NATO'yu içten çökertebileceklerinden korkuyordu. Washington'daki Pentagon işte bu duyguyla CIA, MI6 ve NATO'yla birlikte gizli bir savaş başlatıp; Batı Avrupa demokrasilerini, ülke halklarından ve hükümetlerinden habersiz olarak, içten manipüle ve kontrol etmelerine araç olacak gölge orduları kurdular ve yönettiler. Bu strateji, Avrupa basınının da ortaya koyduğu gibi, terör ve korkuya, "demokratik kurumların küçük düşürülmesine ve eziyete uğramasına" yol açtı.[2]

Soğuk Savaş uzmanları, Gladyo Operasyonu ve NATO'nun gölge ordularının Batı Avrupa'daki egemenlik sorununa yeni bir ışık tuttuğuna işaret edecektir. Şurası artık açık

ki; Soğuk Savaş'la bölünmüş Avrupa'da, Demir Perde'nin her iki tarafında da, halkları kontrol altına almak için vahşet ve teröre başvuruldu. Doğu Avrupa'ya bakıldığında, bu gerçek çok uzun zaman önce, açıkça deklere edilmeden çok daha önce fark edilmişti. Kızıl Ordu 1968'de Prag'daki sosyal reformlara acımasızca saldırdıktan sonra, Sovyet lideri Leonid Brejnev kötü ünlü "Brejnev doktrini" ile Doğu Avrupa ülkelerinin "sınırlı egemenliğe" sahip olduklarını açıkça dile getirmişti. Batı Avrupa'ya gelince, tam egemenlik ve bağımsızlık kanısı çok yakın dönemde tuzla buz oldu. Gladyo Operasyonu ve NATO'nun gizli ordularıyla ilgili veriler, egemenliği manipüle eden ve sınırlayan ve ülkeden ülkeye değişen daha ince ve saklı bir stratejiye işaret ediyor. Ancak yine de bu egemenliğin sınırlanmasıydı. Ve Sovyet işgali olmaksızın Batı Avrupa demokrasilerini sıkboğaz eden her bir gölge ordu faaliyetinde, Gladyo Operasyonu Washington'un Brejnev doktrini görevini gördü.

NATO'yu içinden koruma stratejik mantığı, azımsanmaması gereken, önemli bir konudur. Ancak Batı Avrupa demokrasilerinde Washington ve Londra eliyle, Avrupa Birliği ülkelerindeki çoğunluğun hâlâ inanmakta zorluk çektiği düzeylerde manipülasyonlar gerçekleştirilmiş olması, açıkça hukuk düzeninin çiğnenmiş olması anlamına gelmektedir ve gelecekte de tartışmalara ve soruşturmalara konu olacaktır. Bazı operasyonlarda gizli gölge askerler, askeri gizli servislerle birlikte, sol kanat politikacılarla ilgili casusluk faaliyetleri yürütmüş ve antikomünist propaganda çalışmaları yapmıştır. Kimi operasyonlarda şiddete başvurulmuş, gizli savaşta kan dökülmüştür. Gizli savaşçılar trajik biçimde sağ kanat teröristlerle bağlantılıdır ve bu birleşim –hiç olmadı Belçika, İtalya, Fransa, Portekiz, İspanya, Yunanistan ve Türkiye gibi ülkelerde– katliamlar, işkence, askeri darbe ve benzeri vahşi eylemlere yol açmıştır. Takip eden örtbas çabaları ve sahte davalar gösteriyor ki, bu devlet destekli terörist operasyonların çoğuna, Avrupa ve Birleşik Devletler'deki üst düzey hü-

kümet ve ordu yetkililerinin teşvik ve korumaları eşlik etmiştir. Sağcı teröristlerle aralarında her hangi bir bağ kurulmasından kaçınan güvenlik aygıtındaki ve hükümetteki yetkililer, Atlantik'in her iki yakasında da, Batı Avrupa'daki gizli Soğuk Savaş'ın bu trajik boyutlarına gelecekte daha fazla ışık tutmalı ve anlaşılır hale gelmesini sağlamalıdır.

Soğuk Savaş uzmanları, sınırlı egemenlikle ilgili çalışmaları için NATO gölge şebekesi hakkında yeni bilgiler edinebildiği takdirde, demokratik düzende işleyiş hatalarını araştıran uluslararası hukuk uzmanları ve analistler de her ulus içindeki denge kayıplarını ve kırılmaları inceleyebilecek verilere ulaşacaktır. Gladyo verisi, Atlantik'in her iki yakasındaki demokrasilerde de yasamanın, yönetimin daha saklı dallarını kontrol edemediğine ve gizli servislerin, genel olarak meclis kontrolüne tabi olmadığına ya da bu kontrolü işlevsiz bıraktığına işaret etmektedir. Totaliter devletlerde gizli servislerin ve gizli orduların bu şekilde hesapsızca ve kontrolsüz bir işleyişe sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Ancak bu işleyiş suistimallerinin pek çok demokraside de yaşanması, en basit anlatımıyla büyük bir şaşkınlık içinde keşfedilmiştir.

Bu denge ve kontrol tartışmaları içinde, askeri yetkililer, Gladyo Operasyonu ve NATO gizli şebekesinin açığa çıkmasının ardından "şeffaf gölge ordu" diye bir şey olamayacağını savunmakta haklıydılar; elbette böylesi bir şebeke işgal veya saldırı durumunda anında ortaya çıkartılır ve üyeleri işgal kuvvetleri tarafından öldürülürdü. Öte yandan, milletvekilleri ve anayasa avukatları da, demokrasilerde silahlı kuvvetlerin ve gizli servislerin her zaman şeffaf, hesap verebilir, kontrol edilebilir ve devletin en güçlü aygıtını temsil eden, halkın sivil temsilcilerince yakından gözetilebilir olması gerektiğini savunmakta aynı derecede haklıydı.

Gladyo fenomeninin tam kalbinde yer alan bu zorunlu gizlilik ve zorunlu şeffaflık çatışması, direkt olarak, bir demokraside yönetim dalına ne boyutlarda bir gizlilik hakkı verileceği sorusunu akla getirmektedir. Şeffaflık ve hesap verilebi-

lirlikten uzaklaştıkça faaliyetleri terör, yozlaşma ve suistimale boğulan Gladyo'yla ilgili kanıtlar göz önüne alındığında, yanıt açıkça ortaya çıkıyor: Yönetim her daim yasama kontrolü altında olmalı ve hiç bir şekilde gizlilik hakkına sahip olmamalıdır. Çünkü gizli bir hükümet, Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa'nın belirli kısımlarında yaşandığı üzere, suistimal ve hatta devlet terörizmine yol açabilmektedir. ABD Senatörü Frank Church, bu nedenle, daha 1970'lerde CIA örtülü operasyonları hakkında detaylı bir soruşturma yürüttükten sonra, "İstihbarat suistimallerindeki büyüme, daha genel bir başarısızlığı, temel kurumlarımızdaki başarısızlığı yansıtmaktadır" diyordu. Gladyo tipi örgütler açığa çıkartıldığında, akıllara bir kez daha bu uyarı geliyordu.

Gizli bir ordu oluşturmak ve hesap sorulamayan bir gizli servisi fonlamak, her demokrasinin kaçınması gereken büyük riskleri de beraberinde getirir; bu küçümsenmemesi gereken bir durumdur. Burada riskten kasıt, salt vatandaş gruplarının üzerine kontrolsüz biçimde şiddet uygulanmasıyla sınırlı değildir, aynı zamanda tüm ülke ya da kıtalara dönük kitlesel manipülasyonları da kapsamaktadır. Analizde de görüldüğü gibi, gizli savaş üzerine en çarpıcı bulgulardan biri, gölge şebekenin, savaş zamanı olmadığı halde nüfusa korku salmak için kullanılmış olmasıdır. Gizli ordular zaman zaman, üst düzey Pentagon ve NATO askerlerinin korkularını Batı Avrupa halklarına nakleden, hemen hemen mükemmel bir manipülasyon sistemi işlevi görmüştür. Pentagon'daki stratejistlerin bakış açısında Avrupalı vatandaşlar, sınırlı kavrayışları nedeniyle gerçek ve güncel komünizm tehlikesini algılayamamaktaydı ve bu nedenle de manipüle edilmeliydiler. Gizli ordular sağcı teröristlerle birlikte, pazar meydanlarında ya da süpermarketlerde masum insanları öldürüp suçu komünistlerin üzerine atarak; Pentagon stratejistlerinin korkularını, Avrupalı vatandaşlar için ciddi ve gerçek korkular haline dönüştürüyorlardı.

Manipülasyon, korku ve şiddet üçlüsünden oluşan yıkıcı

sarmal, Sovyetler Birliği çöktükten ve gizli ordular açığa çıktıktan sonra da sona ermedi; aksine ivme kazandı. Amerika Birleşik Devletleri'ne yapılan 11 Eylül saldırıları ve saldırıları izleyen "Teröre karşı Savaş", korku ve şiddeti dünya çapında milyonlarca insanın bilincine taşıdı. Batılı kafalarda, Soğuk Savaş çağının 'şeytan komünistleri' yerini hızla terörizmle savaş çağının 'şeytan İslamcıları'na bıraktı. 11 Eylül'de öldürülen 3 bin kişinin üzerine, ne zaman sona ereceği bilinmez bir savaşta hayatını kaybeden binler eklendi; yeni bir vahşet düzeyine ulaşıldı.

Gladyo kanıtlarının da gösterdiği üzere, bu tür bir korku ortamı, her iki taraftaki kitleyi de daha radikal pozisyonlara itmeye uygun bir ortamdır. Usame Bin Ladin ve El Kaide terör şebekesi –çoğu genç erkeklerden oluşan– milyonlarca Müslüman'ı radikal bir pozisyon almaya ve şiddeti bir çözüm yolu olarak görmeye itti. Öte yanda Beyaz Saray ve George Bush yönetimi şiddet ve korku sarmalını harekete geçirip Birleşik Devletler ve Avrupa'daki milyonlarca Hıristiyan'ı ve muhafazakârı, kendi güvenliklerini korumak adına başka insanları öldürmenin adilliğine ve gerekliliğine inandırdı. Ancak manipülasyon, korku ve şiddetin hâkim olduğu bir atmosferde insan güvenliği sağlanamaz; böylesi bir atmosfer ancak söz konusu güvenliğin bozulmasına yarar. Manipülasyonun nereden kaynaklandığı ve nereye yöneleceği her zaman belirgin biçimde görülemez. Hitler ve Naziler, 1933'te Berlin'deki esrarengiz Reichstagsbrand olayı ertesinde, 3. Reich ve İkinci Dünya Savaşı sırasında, manipülasyon ve korkudan büyük kazançlar sağlamışlardı. 2001'de terörizmle savaş başladı ve bir kez daha radikal eleştirilerde Beyaz Saray'ın, jeostratejik sebeplerle tarihin en büyük terörist saldırısı olan 9/11'i manipüle ettiği söylenir oldu.[3]

Dünya genelinde "bu böyle gitmez" genel kanısı hâkim olduğu için; pek çok kişi şiddet, korku ve manipülasyon sarmalından çıkış stratejileri üzerinde çalışmaya başladı. Avrupa'da bir konsensusa doğru gidiliyor; terörizmin savaşla yenileme-

yeceği, çünkü savaşın şiddeti beslediği ve terörizmle savaşın çözümün değil problemin bir parçası olduğu düşüncesi ortak bir kanı olarak ortaya çıkmakta. Ayrıca öyle görünüyor ki; yüksek teknoloji –retina taramasından akıllı kutulara- potansiyel hedefleri terörist saldırılardan gerçekten korumaya yetmiyor. Hatta on dokuzuncu yüzyılda dinamitin icadından bugüne yaşananların gösterdiği üzere; terörist amaçlara ve asimetrik savaşa da hizmet eden teknoloji geliştikçe; karşılaşılan zorlukların seviyesi de büyüyor. Bu nedenle denilebilir ki; daha fazla teknoloji ve daha fazla şiddet gelecekte karşılaşılacak zorluklara çözüm olmayacaktır.

Korku, manipülasyon ve şiddet sarmalından çıkılmasını sağlayacak potansiyel strateji, bizzat insana ve bilinç değişimine odaklı olmak durumunda. Özgür iradeye sahip birey, karşılaştığı problemlerin çözümünde barışçıl yöntemlere başvurmaya odaklanabilir ve aşırı tutumları azaltacak, anlayış ve bağışlamaya dayalı diyaloglar geliştirmeye özen gösterir. Birey, korku ve manipülasyondan, ancak ve ancak bilincini kendi düşüncelerine, kelimelerine ve eylemlerine yoğunlaştırarak ve tüm bunları barışçıl çözümler üzerine odaklayarak kurtulabilir. Önümüzdeki sorunların daha fazla gizlilikle ve daha fazla kan dökülerek çözülemeyeceği ortaya çıktığına göre; yeni bin yıl, hem her bir bireye hem de dünyaya olumlu etkileri olacak bu tür bir bilinç sıçramasını başlatmak için özellikle uygun bir zaman.

KRONOLOJİ

1940

İngiltere'de, Başbakan Winston Churchill, direniş hareketlerine destek vermek ve düşman işgali altındaki topraklarda yıkıcı faaliyetler yürütmek suretiyle Avrupa'da direnişi körükleyecek, Özel Harekâtlar İdaresi (SOE) adında, gizli bir gölge ordu kurar. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, gizli gölge ordular eski SOE askerlerinin katılımıyla, SOE'nin deneyimleri ve stratejileri doğrultusunda kurulur.

1944

Londra ve Washington, Batı Avrupa'yı komünizmden korumanın önemi üzerine anlaşmaya varır. Yunanistan'da ilk gizli gölge ordu LOK adıyla kurulur. Başkent Atina'da, İngilizlerin savaş sonrası ilk hükümete dönük müdahalelerini protesto etmek amacıyla komünistler tarafından düzenlenen eyleme gizli askerler ateş açarlar. 25 protestocu ölür, 148 kişi yaralanır.

1945

Finlandiya'da komünist İçişleri Bakanı Leino, kapatılan bir gizli gölge ordu olduğunu açıklar.

1947

Birleşik Devletler'de Başkan Harry Truman, NSC ve CIA'yı oluşturur. CIA'nın örtülü faaliyet kolu OPC, Frank Wisner yönetiminde Batı Avrupa'daki gölge orduları kurar.

1947

Fransa'da İçişleri Bakanı Edouard Depreux, ülkede "Plan Bleu" kod adlı gizli bir gölge ordu olduğunu kamuoyuna açıklar.

1947

Avusturya'da, aşırı sağcı Soucek ve Rössner tarafından kurulan gizli gölge şebeke açığa çıkartılır. Başbakan Körner, zanlıları esrarengiz koşullar altında affeder.

1948

Fransa'da, antikomünist gizli gayrinizami savaşı koordine etmek üzere "Batı Birliği Gizli Komitesi" (WUCC) kurulur. Bir yıl sonra NATO oluşturulur ve WUCC, "Gizli Planlama Komitesi" (CPC) adı altında askeri ittifaka entegre edilir.

1949

NATO kurulur ve Avrupa karargâhı Fransa'da konuşlanır.

1951

İsveç'te Stockholm'deki CIA istasyonunda görevli ajan William Colby, tarafsız İsveç ve Finlandiya ile NATO üyesi Norveç ve Danimarka'da gölge orduların eğitimlerine yardımcı olur.

1952

Almanya'da, eski SS askeri Hans Otto, Frankfurt Hessen'de polise faşist gölge ordu BDJ-TD'nin varlığını açıklar. Tutuklanan aşırı sağcılar, esrarengiz koşullar altında suçsuz bulunur.

1953

İsveç'te, polis sağcı Otto Hallberg'i tutuklar ve İsveç gölge ordusunu açığa çıkarır. Hallberg serbest bırakılır ve kendisine yönelik suçlamalar esrarengiz biçimde düşürülür.

1957

Norveç'te, gizli servis NIS'in direktörü Vilhelm Evang, ülkesinin egemenliğinin Birleşik Devletler ve NATO tarafından sınırlandırılmasını şiddetle protesto eder ve Norveç göl-

ge ordusunu CPC toplantılarından geçici olarak çeker.

1958

Fransa'da, NATO, gizli savaşı ve gölge orduları koordine etmek üzere ACC'yi kurar. 1966'da Fransa'dan çıkarılan NATO Avrupa karargâhını Brüksel'e taşıdığı sırada, SDRA11 kod adıyla anılan ACC Belçika askeri gizli servisi içine saklanır ve karargâhı NATO'nun bitişiğine taşınır.

1960

Türkiye'de ordu, gizli orduların da desteğiyle askeri bir darbe gerçekleştirir ve Başbakan Adnan Menderes'i idam eder.

1961

Cezayir'de, Fransız gölge ordusu üyeleri ile Vietnam'daki Fransız Savaşı'ndan gelme askerler, yasadışı OAS örgütünü kurar ve başkentte CIA desteğiyle askeri bir darbe girişiminde bulunur. De Gaulle hükümetine karşı girişilen darbe başarısız olur.

1964

İtalya'da gizli gölge ordu Gladio sessiz bir askeri darbeye dahil olur. General Giovanni de Lorenzo, Piyano Solo Operasyonu'yla bir grup sosyalist bakanı hükümetten çekilmeye zorlar.

1965

Avusturya'da polis kuvvetleri Windisch-Bleiberg yakınlarında bir madende bir silah zulası ortaya çıkarır ve İngiliz otoriteleri Avusturya'daki diğer 33 MI6 silah zulasının yerlerini tarif etmeye zorlar.

1966

Portekiz'de CIA, Aginter Press'i kurar. Aginter Press,

Yüzbaşı Yves Guerin Serac yönetiminde gizli bir gölge ordu yürütmektedir ve elemanlarına pratik bombalı terörizm, sessiz suikast, yıkıcı teknikler, gizli iletişim ve içeri sızma ile sömürge savaşı gibi konularda ayrıntılı eğitim vermektedir.

1966

Fransa'da, Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle, NATO'yu ülkeyi terk etmeye zorlar. Askeri ittifak Brüksel'e taşınırken, antikomünist gölge ordulardaki sağcıları koruduğu belirtilen gizli NATO protokolleri açığa çıkar.

1967

Yunanistan'da gölge ordu Hellenik Akıncı Kuvvetleri, Yunan Savunma Bakanlığı'nın kontrolünü ele geçirerek askeri bir darbe başlatır ve yönetimi sağcı bir diktatörlüğe çevirir.

1968

İsveç'te, İngiliz MI6'dan gölge ordularla hayli ilişkili bir ajanın, gizli şebekeye ait bilgileri Sovyetlere verdiği açığa çıkar.

1969

Mozambik'te, Portekiz gölge ordusu Aginter Press, Mozambik Bağımsızlık Partisi Başkanı ve FRELIMO hareketi lideri Eduardo Mondlane'yi öldürür.

1969

İtalya'da, 16 kişinin öldüğü, 80 kişinin yaralandığı Piazza Fontana katliamı yaşanır. Suç solcuların üzerine atılır. 30 yıl sonra, karşı istihbarat birimi eski başkanı, aşırı sağcı General Giandelio Maletti, yargılandığı bir dava sırasında, katliamın İtalyan gölge ordusu ve sağcı teröristler tarafından, ABD gizli servisi CIA emirleri doğrultusunda, İtalyan komünistlere duyulan güveni sarsmak amacıyla gerçekleştirildiğini belirtir.

1970

İspanya'da, içlerinde Gladio gölge ordusundan Stefano delle Chiaie'nin de bulunduğu sağcı teröristler Franco'nun gizli polisi tarafından kiralanır. İtalya'ya, aşırı sağcı Valerio Borghese'in gizli orduya Roma'daki İçişleri Bakanlığı binasını işgal etmeleri emrini verdiği başarısız bir darbe girişiminin ardından kaçmışlardır.

1971

Türkiye'de, ordu askeri darbe gerçekleştirir ve iktidarı ele geçirir. Gölge ordu kontrgerilla iç terör olaylarına girişerek yüzlerce insanı öldürür.

1972

İtalya'da, Peteano köyü yakınında park halinde bir arabada patlayan bomba üç Carabinieri'nin ölümüne yol açar. Terör olayı başlangıçta solcuların üzerine yıkılır; daha sonra kanıtlar sağcı terörist Vincenzo Vinciguerra'yı gösterir ve İtalyan gölge ordusu Gladio'yu açığa çıkaran gelişmeler başlar.

1974

İtalya'da, Brescia'da yapılan antifaşist bir gösteri sırasında yaşanan katliamda 8 kişi ölür, 102 kişi yaralanır veya sakat kalır; Münih treni Italicus Express'te patlayan bir bomba ise 12 kişinin ölümüne, 48 kişinin yaralanmasına ya da sakat kalmasına yol açar.

1974

Danimarka'da gizli gölge ordu Absalon, bir grup solcu akademisyenin Danimarka Odense Üniversitesi'nin yönetimine girmesine engel olmaya çalışır; ardından gizli ordu açığa çıkar.

1974

İtalya'da, askeri gizli servis şefi General Vito Miceli, dev-

let aleyhine yıkıcı faaliyetler planlama suçlamasıyla tutuklanır ve dava sırasında NATO gölge ordusunu açığa vurur.

1976

Almanya'da gizli servis BND'nin sekreteri Heidrun Hofer, Alman gölge ordu sırlarını, bir Sovyet KGB casusu olan kocasına açtıktan sonra, tutuklanır.

1977

Türkiye'de gölge ordu kontrgerilla, İstanbul'da 500 bin kişinin katıldığı bir eyleme saldırır. Kalabalığa açılan ateş sonucu 38 kişi ölür, yüzlerce kişi yaralanır.

1977

İspanya'da gizli gölge ordu, İtalyan sağcı teröristlerin desteğiyle, Madrid'de Atocha katliamını gerçekleştirir ve bir avukatın bürosuna gerçekleştirilen saldırıda beş kişi öldürülür.

1978

Norveç'te polis bir gizli silah deposu keşfeder ve Hans Otto Meyer'i tutuklar; Meyer ifadesiyle, Norveç gizli ordusunu açığa çıkarır.

1978

İtalya'da eski başbakan ve DCI lideri Aldo Moro, Roma'da silahlı gizli birimlerce kaçırılır ve 55 gün sonra ölü bulunur. Moro, kaçırıldığı sırada İtalyan Komünist Partisi'ni de içine alan bir koalisyon hükümeti kurmak üzeredir.

1980

İtalya'da, Bologna tren istasyonu ikinci sınıf bekleme odasında bir bomba patlar; 85 kişi ölür, 200 kişi yaralanır. Yürütülen soruşturma sonucu suçun sağcı teröristler tarafından işlendiği ortaya çıkar.

1980

Türkiye'de Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren askeri bir darbe gerçekleştirerek hükümete el koyar.

1981

Almanya'da, Uelzen köyü yakınlarında büyük bir silah cephaneliği keşfedilir. Aşırı sağcıların cephaneliği, bir önceki yıl Münih Ekim Festivali'nde gerçekleştirilen katliam sırasında kullandıkları belirtilir. Katliamda 13 kişi ölmüş, 213 kişi yaralanmıştır.

1983

Hollanda'da, Velp köyü yakınlarındaki ormanda büyük bir silah zulası keşfedilir ve hükümet silahların NATO gayrinizami harp planlamasıyla ilgili olduğunu açıklamak zorunda kalır.

1984

Türkiye'de gölge ordu kontrgerilla Kürtlere karşı yürütülen mücadelede yer almaya başlar ve izleyen yıllarda yüzlerce insan ölür ya da işkenceye uğrar.

1984

İtalya'da sağcı terörist Vincenzo Vinciguerra mahkemede Gladio Operasyonu'nu ve NATO gölge ordusunun terörist eylemlerle bağlantısını açıklar. Ömür boyu hapse mahkûm edilir ve cezaevine yollanır.

1985

Belçika'da, gizli bir ordu Brabant bölgesinde çeşitli yerlerde süpermarketlere yönelik saldırılar düzenler; saldırılarda toplam 28 kişi öldürülür, çok sayıda kişi yaralanır. Yürütülen soruşturmalar, terörü Belçika gölge ordusu SDRA8, sağcı grup/ WNP ve Pentagon gizli servisi DIA arasındaki bir komployla ilişkilendirir.

1990

İtalya'da Hâkim Felice Casson, İtalyan askeri gizli servisinin arşiv bölümünde Gladio Operasyonu'yla ilgili belgeler keşfeder ve Başbakan Guilio Andreotti, meclise devlet içinde gizli bir ordu bulunduğunu açıklamak zorunda kalır. Andreotti, İtalya'nın gölge ordulara sahip tek ülke olmadığını ısrarla vurgular; böylelikle antikomünist gizli gölge ordular tüm Batı Avrupa'da açığa çıkar.

1990

İsviçre'de, gizli gölge ordu P26'nin eski komutanlarından Albay Herbert Alboth, Savunma Bakanlığı'na yazdığı çok gizli ibareli bir mektupta "tüm gerçeği" açıklamak istediğini deklare eder. Ardından evinde kendi süngüsüyle bıçaklanmış olarak bulunur. İsviçre gizli ordusuyla ilgili ayrıntılı rapor 17 Ekim'de kamuoyuna açıklanır.

1990

Belçika'da NATO bağlantılı gölge karargâh ACC 23-24 Ekim tarihlerinde, Belçika askeri gizli servisi SGR Direktörü General Van Calster başkanlığında toplanır.

1990

Belçika'da NATO, 5 Ekim'de bir açıklama yaparak, Başbakan Andreotti'nin NATO ve Gladyo Operasyonu'yla ilgili iddialarını kesin bir dille yalanlar. Ertesi gün NATO bir önceki günkü yalanlamanın hatalı olduğunu açıklar; ancak soruları yanıtlamayı reddeder.

1990

Belçika'da, Avrupa Birliği parlamentosu, Avrupa siyasetini gölge ordularla manipüle ettikleri gerekçesiyle NATO ve Birleşik Devletler'i şiddetle kınayan bir önerge hazırlar.

1991

İsveç'te medya, tarafsız Finlandiya'da da bir gizli gölge ordu bulunduğunu ve Stockholm'de bir sürgün üssüne sahip olduğunu açığa çıkartır. Finlandiya Savunma Bakanı Elisabeth Rehn haberlere "peri masalı" yakıştırmasını yapar ve ihtiyatla "ya da en azından, benim hakkında hiçbir şey bilmediğim, akıl almaz bir hikâye" diye ekler.

1991

Birleşik Devletler'de, George Washington Üniversitesi Ulusal Güvenlik Arşivi, kamu çıkarı ve bilimsel araştırma gerekçesiyle CIA'ya, gizli gölge ordularla ilgili bir Bilgi Edinme Özgürlüğü (FOIA) talebi yollar. CIA talebi standart yanıtıyla geri çevirir: "CIA, talebinizle ilgili kayıtların varlığını ya da yokluğunu teyit ya da inkâr edememektedir."

1995

İngiltere'de, Londra'da bulunan Imperial War Museum kalıcı bir "Gizli Savaşlar" sergisi açar. Sergide koca bir patlayıcı kutusunun yanında MI6 ve SAS'ın Batı Avrupa genelinde gölge ordular kurdukları yazmaktadır.

1995

İtalya'da, Senatör Giovanni Pellegrino başkanlığında Gladyo Operasyonu'nu ve eski Başbakan Aldo Moro suikastini araştıran meclis komisyonu, CIA'ya bir FOIA talebi yollar. CIA talebi reddeder ve şu yanıtı yollar: "CIA, talebinizle ilgili kayıtların varlığını ya da yokluğunu teyit ya da inkâr edememektedir."

1996

Avusturya'da, CIA tarafından kurulan gölge silah zulaları keşfedilir. Viyana Üniversitesi'nden Oliver Rathkolb, Avusturya hükümeti için CIA'ya gizli gölge ordularla ilgili bir FOIA talebi yollar. CIA talebi reddeder ve şu yanıtı yollar:

"CIA, talebinizle ilgili kayıtların varlığını ya da yokluğunu teyit ya da inkâr edememektedir."

2001

Yazar NATO'dan gölge gizli ordularla ilgili belgeleri, özellikle de ACC ve CPC toplantılarının dökümlerini ister. NATO basın ve medya servisi sorumlusu Lee McClenny, NATO'nun Gladyo Operasyonu'nda yer aldığını reddeder ve ACC ve CPC'ye ilişkin herhangi bir kayıt bulunmadığını iddia eder.

2001

Yazar CIA'ya bir FOIA talebi yollar. CIA talebi reddeder ve şu yanıtı yollar: "CIA, talebinizle ilgili kayıtların varlığını ya da yokluğunu teyit ya da inkar edememektedir." Yazar karara itiraz eder ve bu tavrın, "CIA'yı akılsızca, hem kendi sesinden hem de –CIA katılmaya karar verse de vermese de- Gladyo'yu açığa çıkaracak olan ciddi bir araştırmayla ilgili bir adım atmaktan alıkoymak" anlamına geleceğini ifade eder. CIA itirazı kabul eder ve yazara Ajans Açıklamaları Heyeti'nin "ilk giren ilk çıkar uygulamasına" göre çalıştığı ve "şu anda iş yükünde yaklaşık 315 başvuru bulunduğu", uygun zamanda kendisine yanıt verileceği bilgisini iletir.

DİPNOTLAR

SUNUŞ

1. İngiliz gazetesi *The Times*, 19 Kasım, 1990.
2. İngiliz gazetesi *The Observer*, 18 Kasım, 1990.

1- İTALYA'DA TERÖRİST BİR SALDIRI

1. İngiliz gazetesi *The Observer*, 18 Kasım, 1990

2. Hugh O'Shaughnessey, Gladio: Europe's best kept secret. Onlar, Kızıl Ordu'nun Batı Avrupa'yı istila etmesi durumunda gölgede (geride) kalması gereken ajanlardı. Ancak, en iyi niyetlerle oluşturulan şebeke bazı ülkelerde yozlaştırılarak terörizm ve aşırı sağcı politika ajitasyonları cephesine çekildi. İngiliz gazetesi *The Observer*, 7 Haziran, 1992.

3. Gizli servis araştırmacıları Fabrizio Calvi ve Frederic Laurent muhtemelen Piazza Fontana terörü hakkında en iyi belgeseli hazırladılar: İtalya devlet televizyonunda 11 Aralık 1997 tarihinde yayınlanan *Piazza Fontana: Storia di un Complotto* programı. Fransızca versiyonu *L'Orchestre Noir: La Strategie de la tension* Fransız Channel Arte'de, 13 Ocak Salı 1998 ve 14 Ocak Çarşamba 1998 tarihlerinde iki bölüm halinde yayınlandı. Belgeselde aralarında, katliam soruşturmasını yıllarca sürdüren hâkimler Fuido Salvini ve Gerardo D'Ambrosio, aşırı sağcılar Stefano Delle Chiaies, Amos Spiazzi, Guido Giannettini, Vincenzo Vingiguerra ve Captain Labruna ile eski Başbakan Giulio Andreotti'nin yanı sıra Victor Marchetti ve CIA'dan Marc Wyatt'ın da bulunduğu birçok tanığı konuşturdular.

4. Giovanni Fasanella e Claudio Sestieri con Giovanni Pellegrino, *Segreto di Stato: La verita da Gladio al caso Moro*'nun (Torino: Einaudi Editore, 2000) sunuş bölümünde sözü ediliyor.

5. Allan Francovich'in Gladyo belgeselleri üçlemesinin ikincisi olan, *Gladio: The Puppeteers*, İngiliz yayın kuruluşu BBC'de Haziran 1997'de yayınlandı.

6. Philip Willan'ın İngiliz gazetesi *The Guardian*'da yayımlanan İtalya'da solun yükselmesini önlemek için CIA tarafından desteklenen teröristler başlıklı yazısı. Willan, ABD'nin İtalya'daki gizli eylemleri üzerine bir uzmandır. Çok değerli bir kitap olan *Puppetmasters. The Poltical use of Terrorism in Italy*'nin (London: Constable, 1991) yazarıdır.

7. Senato della Repubblica Italiana. Commissione parlamentare d'inchiesta sul terrorismo in Italia e sulle cause della mancata individuazione dei responsabili delle stragi il terrorismo, le stragi ed il contesto storico-poltico. Komisyonun kesin raporu 1995 yılında bu başlık altında yayımlandı.

8. BBC1'de yayınlanan günlük haber programı *Newsnight*, 4 Nisan 1991.

9. İngiliz gazetesi *The Observer*, 7 Haziran, 1992.

10. Ed. Vulliamy. Gizli ajanlar, hürmasonlar, faşistler... ve politik istikrarsızlık yaratmak için üst düzey kampanya: Katliam ve örtbas etmeyi getiren 'gerginlik stratejisi'. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 5 Aralık, 1990.

11. İngiliz politika dergisi *Statewatch*, Ocak 1991.

12. Jean-Francois Brazzu-Gentile, *L'affaire Gladio* (Paris: Editions Albin Michel, 1994, s. 105)

13. İtalyan politika dergisi *Europeo*, 16 Kasım, 1990.

14. Ed. Vulliamy. Gizli ajanlar, hürmasonlar, faşistler... ve politik istikrarsızlık yaratmak için üst düzey kampanya: Katliam ve örtbas etmeyi getiren 'gerginlik stratejisi'. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 5 Aralık, 1990.

15. Yazar adı belirtilmedi. Spinne unterm Schafsfell. In südeuropa war die Guerillatruppe besonders aktiv – auch bei den Militarputschen in Griechenland und der Turkei? Alman haber dergisi *Der Spiegel*, No 48, 26 Kasım 1990.

16. Mario Coglitore (ed.), *La Notte dei Gladiatori. Omissioni e silenzi della Repubblica* (Padova: Calcusca Edizioni, 1992) s.131.

17. Coglitore, *Gladiatori*, s.132

18. Andreotti'nin mükemmel biyografisi için bakınız, Regina Igel, *Andreotti: Politik zwischen Geheimdienst und Mafia* (München: Herbig Verlag, 1997).

19. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 5 Aralık, 1990.

20. Leo Müller, *Gladio - Des Erbe des Kalten Krieges. Der Nato-Geheimbund und sein deutscher Vorlaufer* (Hamburg: Rowohlt, 1991) s. 26.

21. Olayların ayrıntıları için İtalyan gazeteleri *La Repubblica, Corriere della Seraz* ve *La Stampa*'nın 24 Ekim, 1990 tarihli sayılarına bakınız.

22. Yazar adı belirtilmedi. 50.000 kişi gizli takım hakkındaki gerçeği arıyor başlıklı yazı. Kanada gazetesi *The Toronto Star*, 18 Kasım, 1990.

23. Franco Ferraresi. Gladio kod adlı gizli yapılanma, İtalyan politika dergisi *A Review*, 1992, s. 30. Ferraresi, doğrudan Andreotti'nin parlamento komisyonuna sunduğu belgeden aktarıyor. İtalyan gazetesi *L'Unita*, Andreotti'nin belgesinin birinci ve ikinci versiyonlarını 14 Kasım 1990 tarihli özel sayısında yayımladı. Ayrıca, Jean Francois Brozzu Gentile Andreotti belgesi "Il SID parallelo – Operazione Gladio"nun tam metnini (Fransızca çevirisi) yazdı. Bkz. Gentile, Gladio, ekler.

24. Ferraresi. *Gladio*, s. 30, doğrudan Andreotti'nin belgesinden aktarıyor.

25. Rahip Giuciano, Allan Francovich'in *Gladio: The Puppetierees* programında, kilisesinde topluluk önünde tanıklık ediyor. Allan Francovich'in Gladyo belgeselleri üçlemesinin ikincisi olan, *Gladio: The Puppeteers*, BBC'de Haziran 1997'de yayınlandı.

26. Ferraresi. *Gladio*, s. 31, doğrudan Andreotti'nin belgesinden aktarıyor.

27. a.g.y.

28. Ferraresi, *Gladio*, s. 31'de aktarıldığı gibi.

29. Norberto Bobbio, Ferraresi. *Gladio*, s. 32'de aktarıldığı gibi.

30. Müller, *Gladio*, s.32.

31. İngiliz gazetesi *The Observer*, 18 Kasım, 1990.

32. Uluslararası haber ajansı *Reuters,* 12 Kasım, 1990.

33. Ferraresi. *Gladio,* s. 32.

34. İngiliz haftalık dergisi *The Economist,* 30 Mart, 1991.

35. Senato della Repubblica. Commissione parlamentare d'inchiesta sul terrorismo in Italia e sulle cause della mancata individuazione dei responsabily delle stragi: Stragi e terrorismo in Italia dal dopoguerra al 1974. Relazione del Gruppo Democratici di Sinistra l'Ulivo. Rome June 2000. Philip Willan, İngiliz gazetesi *The Guardian*'da 24 Haziran 2000'deki yazısında, ABD, İtalya'da sol-karşıtı terörü destekledi. Rapor, Washington'u, merkez-sağa istikrar kazandırmak için soğuk savaş stratejisi uygulamakla suçluyor diyor.

2- BATI AVRUPA'DA ŞOK YARATAN SKANDAL

1. Koalisyon, Kuveyt, ABD, Suudi Arabistan, Büyük Britanya, Fransa, Hollanda, Mısır, Suriye, Umman, Katar, Bahreyn. Birleşik Arap Emirlikleri, İsrail, Afganistan, Bangladeş, Kanada, Belçika, Çekoslovakya, Almanya, Honduras, İtalya, Nijer, Romanya ve Güney Kore'yi kapsıyordu. BM Güvenlik Konseyi, 29 Kasım 1990 tarihinde aldığı 678 sayılı kararında, bir ültimatom veriyor ve Irak 15 Ocak 1991 tarihine kadar çekilmediği taktirde, Kuveyt ile işbirliği içindeki güçlere, dünya barışını geri kazanmak ve uluslararası güvenliği sağlamak için... gerekli her türlü gücü kullanma yetkisi veriyordu. Saddam Hüseyin BM ültimatomuna uymadığı için de, Çöl Fırtınası Operasyonu 17 Ocak 1991 günü ağır hava bombardımanı ile başladı ve ardından 24 Şubat günü müttefik güçlerin kara ordularının işgali izledi. Irak güçleri kısa sürede geri püskürtüldü ve 27 Şubat günü Kuveyt kenti kurtarıldı. Ertesi gün de koalisyonun tüm savaşı sona erdi. Koalisyon güçlerinden 370 kişi ölürken, Irak ordusunun 100.000 dolayında kayıp verdiği tahmin ediliyor. Irak 3 Mart 1991 günü ateşkesi kabul etti ve Saddam Hüseyin iktidarda kaldı.

2. Leo Müller, *Gladio. Das Erbe des Kalten Krieges. Der NATO Geheimbund und sein deutscher Vorlaufer* (Hamburg: Rowohlt, 1991), s. 27.

3. Yazar belirtilmedi. Spinne unterm Schafsfell. In Südeuropa war die Guerillatruppe besonders aktiv – auch bei den Militarpitschen in Griechenland und der Turkei? Alman haber dergisi *Der Spiegel,* No 48, 26 Kasım 1990.

4. Presse – und Informationsamt der Bundesregierung. Pressemitteilung Nr. 455/90 durch Hans Klein, 14 Kasım, 1990. Ayrıca, Müller, *Gladio,* s.30'a bakınız.

5. Yazar belirtilmedi. Das blutige Scnwert der CIA. Nechrichten aus dem Kalten Krieg: In ganz Europa gibt es geheime NATO Kommandos, die dem Feind aus dem Osten widerstehen sollen. Kanzler, Verteidigungsminister und Bundeswehrgenerale wussten angeblich von nichts. Die Spuren führen nach Pullach, zur 'Stay Behind organisation" des Bundesnachrichtendienstes. Alman haber dergisi *Der Spiegel,* 19 Kasım, 1990.

6. Müller, *Gladio,* s. 14'.

7. a.g.y., s. 75

8. Yazar belirtilmedi. Das blutige Scnwert der CIA. Nechrichten aus dem

Kalten Krieg: In ganz Europa gibt es geheime NATO Kommandos, die dem Feind aus dem Osten widerstehen sollen. Kanzler, Verteidigungsminister und Bundeswehrgenerale wussten angeblich von nichts. Die Spuren führen nach Pullach, zur 'stay-behind organisation" des Bundesnachrichtendienstes. Alman haber dergisi *Der Spiegel*, 19 Kasım, 1990.

9. Jan devWillems, *Gladio* (Brussels: Editions EPO, 1991), s. 13.

10. Willems, *Gladio*, s. 13.

11. Senate de Belgique: Enquete parlamentaire sur l'existence en Belgique d'un resau de renseignements clandestin international. Repport fait au nom de la commission d'enquete per MM. Erdman et Hasqeuin. Brussels. 1 Ekim, 1991.

12. Willems, *Gladio*, s. 14.

13. Associated Press haber ajansı, 11 Kasım, 1990.

14. Müller, *Gladio*, s. 30.

15. Fransız gazete *Le Monde*, 13 Kasım 1990. Ayrıca İsviçre haftalık dergisi *Wochenzeitung*, 14 Aralık 1990.

16. Jean-Francois Brazzu-Gentile, *L'affaire Gladio* (Paris: Editions Albin Michel, 1994, s. 140.

17. Fransız gazete *Le Monde*, 14 Kasım 1990. Uluslararası haber ajansı Reuters, 12 Kasım 1990. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 14 Kasım 1990.

18. Compare Gentile, *Gladio*, s. 141.

19. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 14 Kasım 1990.

20. Richard Norton Taylor, Gizli İtalyan birliği İngiltere'de eğitildi. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 17 Kasım 1990.

21. Hugh O'Shaughnessey, *Gladio: Europe's best kept secret.* Onlar, Kızıl Ordu'nun Batı Avrupa'yı istila etmesi durumunda gölgede (geride) kalması gereken ajanlardı. Ancak, en iyi niyetlerle oluşturulan şebeke bazı ülkelerde yozlaştırılarak terörizm ve aşırı sağcı politika ajitasyonları cephesine çekildi. İngiliz gazetesi *The Observer*, 7 Haziran, 1992.

22. *Associated Press* haber ajansı, 14 Kasım 1990. Belirtilen, Lubber'in parlamentoya mektubunu içeren yazısı, Hollanda gazetesi *NRC Handelsblatt*'ın 14 Kasım 1990 tarihli sayısında Hollanda dilinde yayımlandı: "Brief premier Lubber's 'geheime organisatie.'" Aynı zamanda, Hollanda parlamentosunun resmi evrakından Kamerstuk Nr. 21895 sayılı belgeyi de içermektedir.

23. *Associated Press* haber ajansı, 14 Kasım 1990.

24. Lüksemburg gazetesi, *Luxemburger Wort*'un 15 Kasım 1990 tarihli sayısında tam olarak yer aldı.

25. İngilz gazetesi *The Guardian*, 10 Kasım 1990.

26. Portekiz gazetesi *Diario De Noticias*, 17 Kasım 1990.

27. Joao Paulo Guerra, "Gladio" actuou em Portugal. Portekiz gazetesi *O Journal*, 16 Kasım 1990.

28. Calvo Sotelo asegura que Espana no fue informada, cuando entro en la OTAN, de la existencia de Gladio. Moran sostiene que no oyo hablar de la red clandestina mientras fue ministro de Exteriores. İspanyol gazetesi *El Pais*, 21 Kasım 1990.

29. Danimarka gazetesi *Berlingske Tidende*, 25 Kasım 1990.

30. *Associated Press* haber ajansı, 14 Kasım 1990.

31. Serdar Çelik, Türkiye'nin ölüm makinası: Kontrgerilla. Online: (http:\www.ozgurluk.org/mhp/0061.html) Kaynağı, *Milliyet* gazetesinde 5 Eylül 1992 tarihinde yayınlanan Genel Kurmay Başkanı Doğan Güreş ile yapılan söyleşi.

32. Lucy Komisar, Turkey's terrorists: A CIA legacy lives on. *The Progressive*, Nisan 1997.

33. a.g.y.

34. Hugh Pope, Promoted Death Squads and Drug Trafficking. Prime Minister's Probe of 1996 Car Crash Scandal Excoriates Rival Mrs. Ciller. Amerikan gazetesi *The Wall Street Journal*, 26 Ocak 1998.

35. AB'nin 1990 yılındaki üyeleri, Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Danimarka, İrlanda, Büyük Britanya, Yunanistan, İspanya ve Portekiz.

36. Avrupa Parlamentosu görüşmelerinin resmi kayıtları, 22 Kasım 1990.

37. a.g.y.

38. a.g.y.

39. a.g.y.

40. a.g.y.

41. Gladio Konusu'nda Avrupa Parlamentosu kararı, 22 Kasım 1990.

3- NATO, CIA VE MI6'NIN SESSİZLİĞİ

1. İngiliz gazetesi *The European*, 9 Kasım 1990.

2. a.g.y. Göründüğü kadarıyla düzeltmeyi yayınlayan NATO yetkilisi Robert Stanford'du. *Compre: Regine Igel, Andreotti. Politik zwischen Geheimdienst und Mafia* (München: Herbig Verlag, 1997), s. 343.

3. İngiliz gazetesi *The Observer*, 18 Kasım 1990.

4. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 10 Kasım 1990.

5. a.g.y. 30 Ocak 1992

6. a.g.y. 16 Ocak 1991.

7. Uluslararası haber ajansı Reuters, 15 Kasım 1990.

8. Yazar belirtilmedi. Gladio. Un misterio de la guerra fria. La trama secreta coordinada por mondos da la Atianza Atlantica comienza a salir a la luz tras cuatro decadas de activadad. İspanyol gazetesi *El Pais*, 26 Kasım 1990.

9. Yazar belirtilmedi. El servicio espanol de inteligencia mantiene estrechas relaciones con OTAN. Serra ordena indagor sobre la red Gladio en Espana. İspanyol gazetesi *El Pais*, 16 Kasım 1990.

10. Erich Schmidt Eenboom. Schnüffler ohne Nase. Der BND. *Die unheimliche Mact im Staate* (Düsseldorf: Econ Verlag, 1993) s. 363.

11. Portekiz gazetesi *Expresso*, 24 Kasım 1990.

12. a.g.y.

13. Uluslararası haber ajansı Reuters, 13 Kasım 1990. İngiliz gazetesi *The Indipendent*, 16 Kasım 1990.

14. Associated Press haber ajansı, 14 Kasım 1990. Uluslararası haber ajan-

sı Reuters, 12 Kasım 1990. Uluslararası haber ajansı Reuters, 15 Kasım 1990.

15. İngiliz haftalık gazetesi *The Indipendent on Sunday*, 21 Haziran 1998. Eski asistanı Monica Crowley'in Nixon üzerine bir kitabı (Nixon in Winter) eleştirisi.

16. Bunlar, ABD Ordusundan General Dwight D Einshower, 1951-1952; ABD Ordusundan General Matthew B Ridgway, 1952-1953; ABD Ordusundan General Alfred M Gruenter, 1953-1956; ABD Hava Kuvvetleri'nden General Lauris Norstad, 1956-1962; ABD Ordusundan General Lyman L Lemnitzer, 1963-1969; ABD Ordusundan General Andrew J Goodpaster, 1969-1974; ABD Ordusundan General Alexander Haig Jr. 1974-1979; ABD Ordusundan General Bernard W Rogers, 1979-1987; ABD Ordusundan General John R Galvin, 1987-1992; ABD Ordusundan General John M Shaliskashvili, 1992-1993; ABD Ordusundan General George A Joulwan, 1993-1997; ABD Ordusundan General Wesley K. Clark, 1997-2000.

17. Jonathan Kwitny; The CIA's secret armies in Europe. *The Nation*, 6 Nisan 1992, s. 445.

18. Alman haftalık haber dergisi *Der Spiegel*, No 47, s. 20, 19 Kasım 1990.

19. Pietro Cedomi, Services Secrets, Guerre Feroide et "stay-behind" Part III. Reportoire des resaux S/B. Belçika haftalık dergisi *Fire*! *Le Magazin de l'Homme d'Action*, Kasım/Aralık 1991, s. 82.

20. Belçika Parlamentosu Gladio Soruşturma Komisyonu, İngiliz dergisi *Statewatch*'ta özetlendiği şekliyle, Ocak/Şubat 1992.

21. Philip Willan, *Puppetmasters: Tha Poltical Use of Terrorism in Italy* (London: Constable, 1991) s. 27.

22. Arthur Rowse, Gladio: The Secret US War to Subvert Italian Democracy. *Covert Action Quarterly*, No. 49, Summer 1994, s. 3.

23. Willan, *Puppetmasters*, s.27.

24. Mario Coglitore (ed.), *La Notte dei Gladiatori. Omissioni e silenze della Repubblica* (Padova: Calusca Edizioni, 1992) s. 34. NATO protokollerinin varlığı kayıtlı olgu olarak durmaktadır, çünkü De Gaulle bunları 7 Mart 1966 tarihinde net bir şekilde açığı vurmuş ve Batı Almanya Parlamentosu da bunların varlığını yakın zamanlarda kabullenmişti. (a.g.y.)

25. İngiliz dergisi *Searchlight*, Ocak 1991.

26. Inzerilli, Paolo, *Gladio, La Verita negata* (Bologna: Edizioni Analisi, 1995) s. 61.

27. Inzerilli, *Gladio*, s. 62.

28. Gerardo Serravalle, *Gladio* (Roma: Edizione Associate, 1991) s. 78.

29. a.g.y. s.79

30. a.g.y. s.78

31. Belçika Parlamentosu Gladio Soruşturma Komisyonu, İngiliz dergisi *Statewatch*'ta özetlendiği şekliyle, Ocak/Şubat 1992.

32. Inzerilli, *Gladio*, s.63.

33. a.g.y.

34. Michel Van Usel: *Georges 923. Un agent du Gladio belge parle. Tmeoignage* (Brussels: Editions La Longue Vue, 1991) s. 139.

35. Inzerilli, *Gladio*, s.64.

36. NATO Arşiv Birimi'nden Anne-Marie Smith'in yazara e-mail iletisi, 18 Ağustos 2000.

37. NATO İsviçre Misyonu Başkanı Büyükelçi Anton Thalmann'ın yazara 4 Mayıs 2001 tarihli mektubu.

38. NATO basın ve medya ilişkileri bölüm başkanı Lee McClenny'nin yazara 2 Mayıs 2001 tarihli mektubu.

39. a.g.y.

40. Presidential Directive, National Security Decision Memorandum 40. Responsibility for the Conduct, Supirvision and Coordination of Covert Action Operations,Washington, February 17, 1970. Signed Richard Nixon.

41. CIA'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren gizli eylemlerinin muhtemelen en iyi küresel incelemesi için, William Blum'un *Killing Hope. US Military and CIA interventions since World War II* kitabına bakınız. (Maine: Common Courage Press, 1995).

42. www.terrorism.com sitesinin ana sayfasında yazıldığı gibi.

43. Üç komisyon; Frank Church'ün başkanlığını yaptığı Senato Komitesi, Ottis Pike'ın başkanlığını yaptığı Temsilciler Meclisi Komitesi ve Başkan Ford'un Murphy Komitesi. 1) Report of the House Select Commitee on Inteligence [Pike Commitee] Ninety-fourth Congress. Baskı : Village Voice, New York City, Şubat 1976. 2) Report of the Commission on the Organisation of the Government for the Conduct of Foreign Policy [Murphy Commission], US Government Printing Office, Washington DC, June 1975. 3) Final Report of the United States Senate Select Committee to Study Governmental Operations with Respect to Intelligence Activities [Church Committee], US Government Printing Office, Washington DC, April 1976. Tartışmalı olarak en iyi rapor sayılabilecek olan, "Final Report of the United States Senate Select Committee to Study Governmental Operations with Respect to Intelligence Activities" altı kitaptan oluşuyor. Birinci kitap, *Foreign and Military Intelligence*, CIA, örtülü eylem operasyonları ve gizli servisleri kontrolde demokratik sorunlar konularına odaklanıyor. Church raporu *Intelligence Activities and the Rights of the Americans* başlıklı ikinci kitapta, NSA ve FBI'ın Amerikan vatandaşlarının özel yaşamlarını nasıl çiğnediklerine açıklık getiriyor. *Supplemantary detailed staff reports on the ihtelligence activities and the rights ou the Americans* başlıklı üçüncü kitaptaki çözümlemeleri genişletiyor ve "karşı haber almanın, yerel örtülü eylemlerin yanıltıcı adı" olduğuna vurgu yapıyor. Dördüncü kitap, *Supplemantary Detailed Staff Reports on Foreign and Military* başlığıyla, CIA'nın 1946 yılından 1975 yılına kadar tarihini anlatıyor. *The Assassination of President John F. Kennedy and the performance of the Intelligence Agencies* başlıklı beşinci kitap da, Amerikan gizli servislerin, JFK suikastının gizemini korumasını sağlamak için düzen kurup kurmadıklarını sorguluyor. *Supplemantary Reports on Intelligence Activities* başlığını taşıyan altıncı kitap da, federal haber alma teşkilatlarının 1776'dan 1976'ya tarihsel gelişim ve örgütlenmelerini irdeliyor.

44. Kathryn Olmsted, *Challenging the Secret Government: The Post-Watergate Investigations of the CIA and FBI* (Chapelhill: University of North Carolina Press, 1996) s. 9.

45. İngiliz gazetesi *The Independent*, 1 Aralık 1990.

46. Kwitny, Jonathan, The CIA's Secret Armies in Europe, The Nation. 6 Nisan 1992, s. 445.

47. Arthur Rowse, Gladio. The Secret US War to Subvert Italian Democracy. *Covert Action Quarterly*, No 49, Yaz 1994.

48. FOIA talebi: CIA'nın Gladio Operasyonları, Malcolm Byrne tarafından 15 Nisan 1991 tarihinde sağlandı. FOIA talep numarası 91 01 13.

49. İtalyan gazetesi *Corriere della Sera*, 29 Mayıs 1995.

50. Avusturya siyasi dergisi *Zoom*. No. 4/5, 1996: Es muss nicht immer Gladio sein. Attente, Waffenlarger, Erinnerungslücken, s. 6.

51. Bericht betreff US Waffenlarger, Oesterreichisches Bundesministerium für Inneres. Generaldirektor für die öffentliche Sicherheit. Mag. Michael Sika. 28 Kasım 1997. Wien, s. 10.

52. CIA'nın yazara, F-2000-02528 FOIA talep numaralı, 28 Aralık 2000 tarihli mektubu.

53. CIA'dan Bayan Dyer'in yazara 23 Ocak 2001 tarihli mektubu.

54. CIA'nın Enformasyon ve Mahremiyet Koordinatörü Kathryn I. Dyer'in yazara 7 Şubat 2001 tarihli mektubu.

55. Associated Press haber ajansı, 14 Kasım 1990.

56. Peter Marshall'ın İngiliz televizyonu BBC'de 4 Nisan 1991 tarihinde saat 22.30'daki *Newsnight* programında yayınlanan Gladio haberi.

57. a.g.y.

58. Londra Kraliyet Savaş Müzesi. Gizli Savaşlar Sergisi. Yazar tarafından 20 Mayıs 1999 tarihinde ziyaret edildi. Yazar, 4 Haziran 1999 tarihinde, müzenin araştırma departmanı, Gizli Savaşlar sergisinden sorumla araştırmacısı Mark Siemens ile buluştu. Siemens, İngiliz gizli ordusu SOE'nin İkinci Dünya Savaşı sırasında, Gladio gölge şebekelerinin önceli (selef) olduğunu ancak olguya ilişkin olarak MI6'dan daha ayrıntılı bilgi almanın olanaksızlığını vurguladı.

59. Michael Smith, *New Cloak, Old Dagger: How Britain's Spies Came in from the Cold* (London: Gollancz, 1996), s. 117. Simon Preston ile 11 Ekim 1995 ve Michael Giles ile 25 Ekim 1995 tarihlerinde yapılan röportajlara dayanıyor.

60. Smith, *Dagger*, s. 117.

61. a.g.y., s.118.

4– BÜYÜK BRİTANYA'DA GİZLİ SAVAŞ

1. Denna Frank Fleming, *The Cold War and its Origins 1917-1960* (New York, 1961), s. 4.

2. Karşılaştırınız, Fleming, *Cold War.*

3. Rakamlar Andrew Wilson'ın, *Das Abrüstungshandbuch: Analysen, Zusammen – hange, Hintergründe* (Hamburg: Hoffmann und Campe, 1984), s. 38. ABD kayıplarıyla karşılaştırınız: 300.000 asker öldürüldü, 600.000 asker yaralandı. Hiç sivil kurban yok. İkinci Dünya Savaşı'nda toplam insan kaybı

60 milyon. (a.g.y.)

4. Karşılaştırınız. Valentin Falin. *Die Zweite Front* (München: Bömer Knaur, 1995).

5. Mackenzie. *W.J.M. History of the Special Operations Executive: Britain and the resistance in Europe.* (London: British Cabinet Office, 1948), s. 1153-1155. Frank Cass tarafından yayına hazırlanan, Londra Kamu Kayıtları Ofisi'nden basılmamış orijinal kopyalar.

Mackenzie. *Special Operations Executive*, s. 2.

Mackenzie. *Special Operations Executive*, s.9'da belirtildiği şekliyle, SOE'nin eski memurlarından Yarbay Holland, "İrlanda ve Hindistan'da düzensiz savaş kişisel deneyim sahibi... ve savaş teknikleri ve olanaklarına ilişkin canlı takdirleri.

8. MI6 D Bölümü'nün dışında, 1938 yılında moral çökertici alanda iki Britanya örgütü daha kuruldu. Bir tanesi, düzensiz savaş teknikleri araştırmalarına yoğunlaşan ve GS(R) olarak bilinen ve daha sonra MI(R) adını alan Savaş Bakanlığı Genel Kurmay Başkanlığı birimiydi. Adını Londra Electra House karargâhından alan EH adlı diğer örgütlenme ise Avrupa'da 'kara propaganda" (ilişkilendirilemeyen) üzerine uzmanlaşmıştı. David Stafford'un, *Britain and European Resistance 1940-1945: A surveyof the Special Operations Executive* ile karşılaştırınız. (Oxford St. Antony's Collage, 1980) s. 19-20.

9. Tony Bunyan, *The History and Practice of the Political Police in Britain* (London: Quartet Books, 1983), s. 265.

10. Peter Wilkinson, *Foreign Fields: The Story of an SOE Operative* (London: Tauris Publishers, 1997), s. 100.

11. Yazar tarafından Mayıs 1999 tarihinde ziyaret edilen Kraliyet Savaş Müzesi.

12. Wilkinson, *Fields*, s. 100.

13. Stafford, *Resistance*, s. 20.

14. Bakan Hugh Dalton'ın Dışişleri Bakanı Halifax'a 2 Temmuz 1940 tarihli mektubu. M.R.D. Foot, *An outline history of the Special Operations Executive 1940-1946* (London: British Broadcasting Cooperation, 1984) s. 19.

15. Statewatch Background Document File No. 0391: GLADIO. Ocak 1991. Ayrıca, http://users.patra.hol.gr.cgian./gladio.html adresinde. Gubbins'in rolüne ilişkin olarak karşılaştırınız, Belçika dergisi Fire! Le Magazin de l'Homme d'Action, Eylül/Ekim 1991, s. 77.

16. E.H. Cookridge, *Inside SOE, The story of the Special Operations in Western Europe 1940-45,* (London: Arthur Barker Limted, 1996) s. 13.

17. Mackenzie, *Special Operations Executive*, s. 1152.

18. a.g.y., s. 1153 ve 1155.

19. Stafford, *Resistance*, sonsöz bölümünde, s. 203.

20. Frans Kluiters. *De Nederlandse inlichtingen en veiligheidsdiensten* (1993), s. 309.

21. Stafford, *Resistance*, sonuç bölümünde, s. 211.

22. Roger Faligot ve Remi Kauffer, *Les maitres espions. Historie mondiale du renseignement. Volume two, De la guerre froide a nos jours* (Paris: Editions Laffont, 1994) s. 53.

23. Michael Smith, *New Cloak, Old Dagger: How Britain's spies Came in from the Cold* (London: Gdllancz, 1996) s. 117. Simon Preston ile 11 Ekim 1995 ve Michael Giles ile 25 Ekim 1995 tarihlerinde yapılan röportajlara dayanıyor.

24. Allan Francovich'in Gladyo belgeselleri üçlemesinin birincisi olan, *Gladio: The Ringmasters*, İngiliz yayın kuruluşu BBC2'de 10 Haziran 1992'de yayınlandı.

25. Michael de la Billiere, *Looking for trouble* (London: HarperCollins, 1994) s. 150. Bu çalışma, Billiere'in SAS yıllarını anlatan biyografisini içeriyor.

26. *Associated Press* haber ajansı, 14 Kasım 1990.

27. *The Unleashing of Evil*, yapımcı Richard Norton Taylor aynı zamanda *The Guardian* için Gladio itiraflarını içeren haberler da hazırladı. BBC'de 29 Haziran 1988'ye yayınlandı. Aynı gün İngiliz gazetesi *The Guardian*'da haberi yayımlandı: İngiliz askerleri işkence yaptı.

28. SAS subayı seçkin araştırmacı gazeteci John Pilger'e (konuştu). İngiliz gazetesi *The Guardian*, 16 Ekim 1990. Kongre avukatlarından Jonathan Winer 1986 yılında, ABD'nin 1980 ile 1986 arasında, Kamboçya'da Pol Pot yanlılarına, "düşmanımın düşmanı dostumdur" anlayışıyla 85 milyon dolar destek verdiğini ortaya çıkarınca, Reagan yönetimi küplere binmişti. (John Pilger, İngiliz gazetesi *The Guardian*, 6 Ekim 1990). Britanya tarafı daha az utanç duymamıştı. SAS komandolarının ifadelerine karşın, 1990 yılında Thatcher hükümeti makul yalanlama mantığı çerçevesinde, İngiliz askerlerinin Kızıl Kmerleri eğittiği savlarını inkâr etmişti. En sonunda, 1991 yılında, John Pilger hakkındaki bir iftira davasında, İngiliz dışişleri bakanlığı, ülkesinin Kızıl Kmerler'in müttefiklerini eğittiğini itiraf etti. (İngiliz gazetesi *The Guardian*, 20 Nisan 1993).

29. Joseph Paul de Boucherville Tailon, International Cooperation in the use of elite military forces to counter terorism: The British and American Experience, with special reference to their respective experiences in the evolution of low intensity operations (1992), s. 200 (PhD thesis London School of Economics and Poltical Sciences, yayınlanmadı). Carver'dan Boucherville'e 24 Aralık 1985 tarihli mektup.

30. İngiliz dergisi *Lobster*, Aralık 1995.

31. İngiliz aylık dergisi *Searchlight*, Ocak 1991.

32. Richard Norton Taylor, İsviçre gizli ordusunu İngiltere eğitti. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 20 Eylül 1991.

33. Urs Frieden, Die England Connection, PUK EMD: P26 Geheimarmist Hürlimann im Manöver. İsviçre haftalık dergisi Wochenzeitung, 30 Kasım 1990.

34. Schweiser Bundesrat: Schlusbericht in der Administrativuntersuchung zur Abklarung der Natur von alfalligen Beziehungen zwischen der Organisation P26 und analogen Organisationen im Ausland. Kurzfassung für die Oeffentlichkeit. 19 Eylül 1991, s. 4-5.

35. a.g.y., s. 2

36. İngiliz dergi *Searchlight*, Ocak 1991.

37. "Organizzazione informativa operativaznel territorio nazionale suscetibile di occupazione nemica" başlıklı Broccoli mektubu, önemli bir Gladio belgesidir. İtalyan parlamento komisyonu ondan alıntı yaptı. İyi bir özeti Mario Coglitore'nin, La notte dei Gladiotori. Omissioni e silenzi della Repubblica kitabında bulunabilir. (Padova: Calusca Edizioni, 1992), s. 132-133. İtalyan politika dergisi *Espresso*'da, 18 Ocak 1991 tarihli sayısında, çarpıcı orijinal Broccoli belgesi olan mektuptan kapsamlı bir alıntı yaptı.

38. Coglitore, *Gladiotori*, s. 133.

39. Pietro Cedomi, Services Secrets, Guerre Feroide et "stay-behind" Part III. Reportoire des resaux S/B. Belçika haftalık dergisi *Fire*! *Le Magazin de l'Homme d'Action,* Kasım/Aralık 1991, s. 80.

40. Allan Francovich'in Gladyo belgeselleri üçlemesinin birincisi olan, *Gladio: The Ringmasters*, İngiliz yayın kuruluşu BBC2'de 10 Haziran 1992'de yayınlandı.

41. Enquete parlamentaire sur l'existence en Belgique d'un resau de renseignements clandestin international. Repport fait au nom de la commission d'enquete per MM. Erdman et Hasqeuin. Document Senat, session de 1990-1991. Brussels. s. 212-213

42. a.g.y., s. 213. Ayrıca, İngiliz gazetesi *The Observer*, 7 Haziran 1992.

43. Olav Riste, *The Norvegean Intelligence Service 1945-1970* (London: Frank Cass, 1999), s. 16.

44. Thomas Kanger ve Oscar Hedin, Erlanders hemliga gerilla. I ett ockuperat Svergie skulle det nationalla motstandet ledas fran Appelbo skola i Dalarna. İsveç gazetesi *Dagens Nyheter*, 4 Ekim 1998.

45. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 14 Kasım 1990.

46. Hugh O'Shaughnessey, *Gladio: Europe's best kept secret.* Onlar, Kızıl Ordu'nun Batı Avrupa'yı istila etmesi durumunda gölgede (geride) kalması gereken ajanlardı. Ancak, en iyi niyetlerle oluşturulan şebeke bazı ülkelerde yozlaştırılarak terörizm ve aşırı sağcı politika ajitasyonları cephesine çekildi. İngiliz gazetesi *The Observer*, 7 Haziran, 1992.

47. İngiliz televizyon kanalı. *BBC Newsnight* programı, 4 Nisan 1991, 22.30. Gazeteci Peter Marshall'ın haberi.

48. a.g.y.

49. İngiliz gazetesi *The Independent*'in 28 Nisan 1997 tarihli sayısında ölüm ilanı.

50. Allan Francovich'in Gladyo belgeselleri üçlemesinin birincisi olan, *Gladio: The Ringmasters*, İngiliz yayın kuruluşu BBC2'de 10 Haziran 1992'de yayınlandı. Allan Francovich'in Gladyo belgeselleri üçlemesinin ikincisi olan, *Gladio: The Puppeteers*, İngiliz yayın kuruluşu BBC'de 17 Haziran 1997'de yayınlandı. Allan Francovich'in Gladyo belgeselleri üçlemesinin üçüncüsü *Gladio: The Foot Soldiers*, İngiliz yayın kuruluşu BBC'de 24 Haziran 1997'de yayınlandı.

51. Allan Francovich'in Gladyo belgeselleri üçlemesinin birincisi olan, *Gladio: The Ringmasters*, İngiliz yayın kuruluşu BBC2'de 10 Haziran 1992'de yayınlandı.

52. İngiliz gazetesi *The Times*, 28 Haziran 1992.

5– BİRLEŞİK DEVLETLER'DE GİZLİ SAVAŞ

1. William Colby, *Honorable Men: My life in CIA* (New York: Simon & Schuster, 1978), s. 100.

2. Walter Trohan, Amerikan gazetesi *The Chicago Tribune*, 9 Şubat 1945.

3. Christopher Andrew, *For the President's Eyes Only: Secret Intelligence and the American Presidency from Washington to Bush* (New York: Harper Collins, 1995), s. 164.

4. Christopher Shoemaker, *The NSC staff: Counselling the council* (1991), s. 1.

5. John Prados, *Keepers of the keys: A history of the National Security Council from Truman to Bush* (New York: William Morrow, 1991), s. 567. Bundan önce Prados çok değerli bir kitap olan, *Presidents' Secret Wars: CIA and Pentagon Covert Operations since World War II* (New York: William Morrow, 1986). O zamana kadar Batı Avrupa'daki gizli ordular henüz açığa çıkarılmamıştı ve kitapta da Gladyo'dan söz edilmiyor.

6. Thomas Etzold ve John Gaddis, *Containtment: Documents on American Policy and strategy, 1945-1950,* (New York: Columbia University Press, 1978), s. 12.

7. Philip Wilan, *Puppetmasters: The Political use of Terrorism in Italy* (London: Constable, 1991), s. 20.

8. Andrew, *Eyes Only*, s. 171.

9. Andrew, *Eyes Only*, s. 171.

10. Arthur Darling, *The Central Intelligence Agency: An instrument of government. To 1950* (University Park: Pennsylvania State University Press, 1990), s. 245.

11. NSC 10/2: Görev ve Özel Projelere İlişkin Ulusal Güvenlik Konseyi Yönergesi, 18 Haziran 1948. Daha önce en üst düzeyde gizliydi. Ezolt ve Gadiz'in çalışması *Containtment*'ta (s. 125) tam metni yer alıyor. NSC 10/2'nin Avrupa'daki gizli anti-komünist örgütlenmeleri için temel önemini hemen tüm Gladyo alimleri farkındaydı. Jan de Willems (ed.), *Gladio* (Brussels: Editions EPO, 1991), s.145. Jens Mecklenburg (ed.), *Gladio: Die Geheime Terror organisation der Nato* (Berlin: Elefanten Press, 1997), s. 17 ve 51; Leo Müller, *Gladio - Des Erbe des Kalten Krieges. Der Nato-Geheimbund und sein deutscher Vorlaufer* (Hamburg: Rowohlt, 1991) s. 63.

12. Andrew, *Eyes Only*, s. 171. CIA'nın 1953'ten 1961 yılına kadar başkanı olan Allen Dulles, Truman'a özel olarak, Yunanistan, Türkiye, İtalya veya Filipinler'deki ABD örtülü eylemlerindeki sorumluluktan kaçamayacağını söyledi.

13. Andrew, *Eyes Only*, s. 198.

14. Moscow, Embassy Telegram, No 511: The Long Telegram; 22 Şubat 1946. Etzold ve Gaddis, *Containment*, s. 63.

15. George Kennan, *Etzold* ve Gaddis, *Containment*, s. 125'te belirtildiği gibi.

16. Final Report of the United States Senate Select Committee to Study Governmental Operations with Respect to Intelligence Activities, Book IV,

Supplementary detailed staff reports on foreign and military intelligence, s. 36.

17. Harris Smith, *OSS. The Secret History of America's First Central Intelligence Agency* (Berkley: University of California Press, 1972), s. 240.

18. Thomas Powers, *The Man Who Kept The Secrets: Richard Helms and the CIA* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1980), s. 37. Frank Wisner'in bir biyografisinin olmadığı anlaşılıyor. Dolayısıyla, onunla ilgili yayınlanmış en iyi kaynak olarak geriye yalnızca Powers tarafından hazırlanan Richard Helms biyografisi kalıyor. Helms ilk önce Wisner'in altında örtülü eylemler departmanında görev yaptı ve 1958 yılında CIA'nın örtülü eylemlerden başkanlığına getirildiğinde Wisner'in yerini aldı.

19. Powers, *Helms*, s. 32.

20. Darling, *Agency*, s. 279.

21. Pietro Cedomi, Services Secrets, Guerre Feroide et "stay-behind" Part II: La mise en place des resaux. Belçika haftalık dergisi Fire! *Le Magazin de l'Homme d'Action,* Kasım/Aralık 1991, s. 78.

22. Powers, *Helms*, s. 48. Aynı rakamlar Andrew, *Eyes Only*, s. 193.

23. Ludwell Montague, *General Walter Bedell Smith as Director of Central Intelligence* (University Park: Pennsylvania University Press, 1992), s. 209. CIA tarafından bu denli ağır sansürden geçirilmeseydi oldukça güzel bir kitap olabilirdi. Her iki pragrafın birinde '[bir satır silindi], [üç paragraf silindi], [yedi satır silindi] vs. Bu bağlamda, dahi Amerikalı yazar Mark Twain bunun farkına bir yüzyıl önce Following the Equador (1897) adlı yapıtında varıyor: Tanrıya şükür, ülkemizde –tarifsiz/ağıza alınamayacak denli kötü– üç -- rezil/değerli (yazar, aynı anda iki anlamı taşıyan unspeakable ve precious sözcüklerini kullanarak ince bir ironi yapıyor) olgu var; ifade özgürlüğü, vicdan özgürlüğü ve tedbiri elden bırakmayıp ikisin de denememek (özgürlüğü).

24. Montague, *Smith*, s. 213.

25. Colby, *Honorable Men*, s. 83.

26. a.g.y., s. 81 ve 82.

27. a.g.y., s. 83.

28. Yazar tarafından bulunan bu belge, daha önce Gladyo'nun açığa çıkarılması bağlamında kullanılmadı, ancak, Gladyo kumanda merkezi CPC'ye dönük araştırmalar ile doğrudan ilişkisi bulunuyor. NATO Askeri Komitesi Faal Grubu ABD temsilcisi Korgeneral Leon Johnson'ın, ABD Örtülü İstihbarat Birleşik Kuvvet Komutanlığına 3 Ocak 1957 tarihli muhtırası. Önceleri en üst düzey gizlilik altındaydı. 1978 yılında gizlilik dışına çıkarıldı. Londra'daki LSE'de, bilgisayar bazlı Gizlilikten Çıkarılan Belgeler Rehberi üzerinden bulundu.

29. Keneddy yönetiminde karşı-isyan moda terim halini aldığında, ordunun tüm dalları, Deniz Kuvvetleri'yle birlikte bir "özel operasyonlar birimi", örneğin SEAL gücünü (deniz, hava, kara) oluşturmak için koşuşturdular; birlikler denize paraşütle atlama, dalgıç kıyafetleri giyme konularında eğitildiler, denizden gemileri havaya uçuracak şekilde donatıldılar ve denizden çıktıklarında karada savaşmak üzere çalışma yaptırıldılar.

30. Albay Aaron Bank, *From OSS to Green Berets: The Birth of Special Forces* (Novato: Presidio Press, 1986), s. 175-176.

31. Bank, *Special Forces*, s. 168-169.

32. Belçika haftalık dergisi *Fire! Le Magazin de l'Homme d'Action*, s. 84. Ayrıca, Avusturya politika dergisi *Zoom*, No 4/5, 1996: Es muss nicht immer Gladio sein. Attente, Waffenlarger, Erinnerungslücken, s. 61.

33. Mecklenburg, *Gladio*, s. 50.

34. Gerardo Serravalle, *Gladio* (Roma: Edizioni Associate, 1991), s. 90.

35. Powers, *Helms*, s. 89.

36. İngiliz aylık dergi *Searchlight*, Ocak 1991.

37. Pietro Cedomi, Services Secrets, Guerre Feroide et "stay-behind" Part II: La mise en place des resaux. Belçika haftalık dergisi *Fire! Le Magazin de l'Homme d'Action*, Kasım/Aralık 1991, s. 77.

38. Powers, *Helms*, s. 77.

39. Christopher Simpson, Blowback. *America's Recruiment of Nazis and its Effects on the Cold War* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1988), s. 289. Powers, Helms, s. 77.

40. CIA Başkanı Richard Helms'in Frank Gardiner Wisner'in (1909-1965) cenazesindeki konuşması. Bilgisayar bazlı Gizlilikten Çıkarılan Belgeler Rehberi üzerinden bulundu.

41. Jonathan Kwitny; The CIA's secret armies in Europe. *The Nation*, 6 Nisan 1992, s. 444-448, s. 445.

42. İngiliz gazetesi *The Times*, 7 Mayıs 1996.

43. Ramsey Clark, *The Fire this Time: US War Crimes in Gulf* (New York: Thunder's Mouth Press, 1992), s. 31.

44. Clark, *Fire*, s. 32.

45. Avrupa Parlamentosu'nun Gladyo Skandalı hakkındaki önergesi, 22 Kasım 1990.

46. Amerikan gazetesi *The Washington Post*, 14 Kasım 1990. *The Washington Post*'un Gladyo hakkındaki diğer tek makalesi 8 Ağustos 1993 tarihinde yayınlandı ki, o da yalnızca İtalya üzerineydi. Avrupa'daki Gladyo yayınları ise oldukça yaygındı. *The Washington Post*'ta yayımlanan iki makaleye karşılık aynı dönem içinde İngiliz gazetesi *The Guardian*'da 39 Gladyo haberi yayımlandı.

47. İngiliz gazetesi *The Independent*, 1 Aralık 1990.

6- İTALYA'DA GİZLİ SAVAŞ

1. İtalyan Komünist Partisi'nin (PCI) Moskova'dan oldukça önemli mali destek aldığı ortaya çıktığında, PCI ile Sovyetler Birliği Komünist Partisi (SBKP) arasında Soğuk Savaş dönemindeki kesin ilişki üzerindeki tarihsel tartışmalar hâlâ sürüyordu. İtalya'nın 1985-1989 dönemindeki Moskova Büyükelçisi Sergio Romano, PCI'nın mali kaynaklarının önemli bölümünün Sovyetler Birliği tarafından sağlandığını açıklamıştı. PCI ile Moskova arasındaki ilişkilerin araştırmaları içeren İngilizce kaynaklar şöyle: Joan Barth Urban, *Moscow and the Italian Communist Party: From Togliatti to Berlinguer* (Ithaca: Cornell University Press, 1986). Gianni Cervetti, *L'Oro di Mosca.: La Ve-*

rita sui Finanziementi Sovietici al PCI Raccontata dal Diretto Protagonista (Milano Baldini & Castoldi 1993, second editions 1999); ve Valerio Rima, *Oro da Mosca. I Finanziementi Sovietici al PCI dalla Rivolizione d'Ottobre al Crollo dell'URSS* (Milano: Mondadori, 1999).

2. Senato della Repubblica. Commissione parlamentare d'inchiesta sul terrorismo in Italia e sulle cause della mancata individuazione dei responsabiliy delle stragi: Il terrorismo, le stragi ed il contesto poltico. Redatta dal presidente della Commissione, Senatore Giovanni Pellegrino. Roma 1995, s. 20. İtalyan Senatosunun bu raporu, İtalya genelinde Gladyo ve Amerikan örtülü eylemleri üzerine en güvenilir belgeler arasında yer alıyor; Gladyo, terörizm ve uzun zaman aydınlanmamış katliamları soruşturuyor. Senato'nun Gladyo üzerine hazırladığı en az onun kadar değerli bir rapor olan 2000 yılı raporu ile karışmasını önlemek için bundan böyle "İtalyan Senatosu'nun Gladyo ve katliamlar üzerine 1995 raporu" olarak anılacaktır.

3. İtalyan dergisi *Panorama*, 10 Şubat 1076. İtalyan Senatosu'nun Gladyo ve katliamlar üzerine 1995 raporu, s. 13.

4. Roberto Faenza, *Gli americani in Italia* (Milano: Editore Feltrinelli, 1976), s. 10-13. ABD ve mafya ilişkisi zaten 1951 yılında Senator Kefauver'in başkanlığındaki ABD Senato soruşturması tarafından açığa çıkarılmıştı. *US Senate Special Committee, Hearings on Organised Crime and Interstate Commerce*, bölüm 7, s. 1181 (1951). İtalyan tarihçi Roberto Faenza, ABD örtülü eylemlerinin İtalya üzerindeki muazzam etkilerini ilk fark eden analistlerden birisidir. Bu konuda ilk kitabı olan ve Marco Fini ile birlikte 1976 yılında yayınladıkları *Gli americani in Italia*, hemen savaş sonrası yıllara yoğunlaşıyordu. Kitabın önsözünde şöyle diyor: "Ortalama Amerikan vatandaşları da dahil dünyadaki birçok insan için, ABD'nin dünyanın en tutucu ve en karşı-devrimci güç olduğunu anlamak gerçekten çok zor ve acı verici oldu. Fakat, bu kitabın da Amerikan hükümetinin İtalyan halkının iç işlerine müdahalelerini dahice ortaya koyduğu şekliyle, durum tam da böyle... Resim, Yunanistan, İran, Guatamela, Dominik Cumhuriyeti ve birçok başka ülkede daha önce ortaya çıkarılanlarla aynıdır... İnsanın kendisini bu korkunç olgulara inandırması çok zor."

5. İngiliz gazetesi *The Observer*, 10 Ocak 1993. BBC2'nin Ocak 1993 tarihinde yayınladığı Allied to the Mafia belgeseline atıf yapıyor.

6. Mackenzie, W.J.M., *History of the Special Operations Executive: Britain and the resistance in Europe* (London: British Cabinet Office, 1948), s. 842 ve 853. Londra Kamu Kayıtları Bürosu'nun basılmamış kopyaları, Frank Cass'ın baskısıyla yakında. İkinci Dünya Savaşı sırasında Pasifik sahnesinde de, ABD, özellikle Filipinler'de, sol-kanat gerillaların önce ortaya sürülüp sonra zayıflatılmasına dayalı stratejiyi kullandı. Japonya Ocak 1942'de Filipinler'i işgal etti. ABD Filipinler'de Japon işgaline karşı, sosyal devrim için oldukça büyük çaba gösteren güçlü sol-kanat Huk partizan hareketi de dahil çeşitli politik yönelimlere bağlı partizan grupları destekleyip eğitti. Ancak, daha sonra, İtalya ve Yunanistan'da olduğu gibi, silah arkadaşları ihanete uğramıştı. Japonlar püskürtüldükten sonra, Birleşik Devletler gerillaları silahsızlandırdı ve Huk partizanları Amerikan subayları gözetiminde en az 1945 yılına kadar kat-

ledildiler. ABD tarihçisi Gabriel Kolko, durumu şöyle yorumluyor: "Huk liderliği naif bir şekilde Amerikalıların kendilerine tolerans göstermesini bekliyordu. Gabriel Kolko, *Century of War Politics, Conflict and Society since 1914* (New York: The New Press, 1994), s. 363.

7. Geoffrey Harris, *The Dark Side Europe: The Extreme Right Today* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 1994) s. 3 ve 15.

8. Allan Francovich'in Gladyo belgeselleri üçlemesinin birincisi olan, *Gladio: The Ringmasters*, İngiliz yayın kuruluşu BBC2'de 10 Haziran 1992'de yayınlandı.

9. William Blum, *Killing Hope: US Military and CIA Interventions since World War II* (Maine: Common Courage Press, 1995), s. 28.

10. Martin Lee, *The Beast Reawakens* (Boston: Little Brown and Company, 1997), s. 100.

11. Jonathan Dunnage, *Inhibiting Democracy in Post-War Italy: The Police Forces*, 1943-48. In: Italian Studies, 51, 1996, s. 180.

12. Stuart Christie, *Stefano delle Chiaie* (London: Anarchy Publications, 1984), s. 6.

13. a.g.y., s. 4.

14. Tom Mangold, *Cold Warrior: James Jesus Angleton: The CIA's Master Spy Hunter* (London: Simon & Schuster, 1991), p. 20. Ne yazık ki, Angleton'ın biyograficisi Mangold, Angleton'ın 1945 sonrası yıllarda faşistlerle çalışmasından ve Angleton'ın Borghese'in yaşamını nasıl kurtardığından söz etmemişti.

15. William Corson, *The Armies of Ignorance: The Rise of the American Intelligence Empire* (New York: The Dial Press, 1977), s. 298 ve 299. Operasyon gizli olduğu için para kirliydi ve önce aklanması gerekiyordu. Corson bu işlemin, önce Ekonomik İstikrar Fonu'ndan nakit olarak 10 milyon dolar çekilip, bireysel banka hesaplarında aklandıktan sonra, CIA'nın çeşitli cephe örgütlerine bağışlanarak yapıldığını anlatıyor.

16. Christie, *delle Chiaie*, s. 175.

17. Denna Frank Fleming, *The Cold War and its Origins 1917-1960* (New York: Doubleday, 1961), s. 322.

18. Thomas Powers, *The Man Who Kept The Secrets: Richard Helms and the CIA* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1980) s. 30.

19. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 15 Ocak 1992.

20. İtalya'nın Birinci Cumhuriyeti döneminde, art arda patlayan skandallar nedeniyle, askeri gizli servis birçok kez adını değiştirmek zorunda kaldı. Kurulduğu 1949 yılından, ilk büyük skandalının patladığı 1965 yılına kadar İtalyan askeri gizli örgütü SIFAR adıyla, 1965 yılından 1977 yılına kadar da SID adıyla anıldı. SID, 1978 yılında yaşanan yeni skandalın ardından iki yeni dala ayrıldı ve faaliyetlerini halen bu şekliyle sürdürüyor. Örgütün sivil dalı İçişleri Bakanlığı'na bağlanarak SISDE (Servizio Informazioni Sicurezza Democratica) adını alırken, askeri kanat Savunma Bakanlığı'na bağlı kaldı ve çalışmalarına SISMI adıyla devam etti. İtalyan askeri gizli servisinin Birinci Cumhuriyet dönemindeki yöneticileri, General Giovanni Carlo (1949-1951, SIFAR), General Umberto Broccoli (1951-1953, SIFAR), General Ettore Mosco (1953-

1955, SIFAR), General Giovanni De Lorenzo (1956-1962, SIFAR), General Egidio Viggiani (1962-1965, SIFAR), General Giovanni Allavena (1965-1966, SID), General Eugenio Henke (1966-1970, SID), General Vito Miceli (1970-1974, SID), General Mario Casardi (1974-1978, SID), General Guiseppe Santovito (1978-1981, SISMI), General Nino Lugaresi (1981-1984, SISMI), Amiral Fulvio Martini (1984-1991, SISMI), Sergio Luccariniz (1991, SISMI), General Luigi Ramponi (1991-1992, SISMI), General Cezase Pucci (1992-1993, SISMI).

21. Philip Willan, *Puppetmasters: Tha Poltical Use of Terrorism in Italy* (London: Constable, 1991) s. 34.

22. Mario Coglitore (ed.), *La Notte dei Gladiotori. Omissioni e silenze della Repubblica* (Padova: Calusca Edizioni, 1992), p. 34.

23. İngiliz gazetesi *The Observer*, 18 Kasım 1990.

24. İtalyan Senatosu 1995 Gladyo ve Katliamlar Raporu, s. 49.

25. Coglitore, *Gladiatori*, s. 133.

26. Pietro Cedomi, Service Secrets, Guerre Froide et 'stay-behind' Part II-I. Repetoire des resaux S/B. Bkz. Belçika *Fire! Le Magazin de l'Homme d'Action* dergisi, Kasım/Aralık 1991, sf. 83.

27. İngiliz gazetesi *The Observer*, 7 Haziran 1992.

28. Belge 1994'te açıklandı ve İtalya'da büyük eleştirilere neden oldu. İtalyan gazetesi *La Stampa*, 27 Kasım 1994 tarihli sayısına bakınız.

29. William Colby, Honorouble Men: My Life in the CIA (New York: Simon & Schuster, 1978), s. 110.

30. Roberto Faenza Il malaffare. *Dall' America di Kennedy all'Italia, a Cuba, al Vietnam* (Milano: Editore Arnoldo Mondadori, 1978), s. 312.

31. Belgenin varlığı 1990 Gladyo açıklamaları sırasında ortaya çıkarıldı. İtalyan Senatosu 1995 Gladyo ve katliamlar raporu, s. 25.

32. İtalyan dergisi *Europeo*, 18 Ocak 1991. İtalyan meclis komisyonu, 1956 tarihli Gladyo belgesinden haberdar olmuştu; çünkü 1 Haziran 1959 tarihli bir başka belgede bu belgeye değinilmekteydi ve 26 Kasım 1956 tarihinde imzalandığı ve İtalyanca versiyonunun adı "Accordo fra il Servizio Informazioni Italiano ed il Servizio Informazioni USA relativo alla organizzazione ed all'attivita della rete clandestine post-occupazione (stay-behind) italo-statunitense" idi. [Gizli İtalyan-ABD-işgal sonrası şebekenin (gölge ordu) örgütlenmesi ve faaliyetine ilişkin SIFAR ve CIA arasında yapılan anlaşma] Orijinal 1959 belgesi *Coglitore, Gladiatori*'de yer almakta: s. 118-130.

33. Belçika dergisi, *Fire*, Ocak 1992.

34. a.g.y., s. 62.

35. Allan Francovich'in Gladyo belgeselleri üçlemesinin ikincisi olan, *Gladio: The Puppeteers*, İngiliz yayın kuruluşu BBC tarafından Haziran 1997'de yayınlandı.

36. Colby, *Honourable Men*, s. 128.

37. a.g.y., s. 109-120.

38. Belge Faenza, Malaffare'de alıntılanmıştır; s. 313. İtalyan tarihçi Roberto Faenza 1970'lerde ABD arşivlerinde araştırma yapmış ve FOIA talebi kullanarak, "İtalyan Gizli Servisi'nin ağır sapması" Demagnatize Operasyonu

belgesine ulaşan ilk kişi olmuştur.

39. Stato Maggiore della Difesa. Servizio Informazioni delle Forze Armate. Ufficio R – Sezione SAD: Le forze speciali del SIFAR e l'operazione GLADIO. Roma, I Giugno 1959. Belgenin bulunduğu yer: Mario Coglitore (ed.), *La Notte dei Gladiatori. Omissioni e silenzedella Repubblica* (Padova: Calusca Edizioni, 1992), s. 118-130.

40. Colby, *Honourable Men*, s. 136.

41. Telgraf 18 Ekim 1961'de ABD Dışişleri Bakanı'ndan ABD Roma Büyükelçiliği'ne gönderilmiştir. Faenza, Malaffare'de alıntılanmıştır; s. 311. Faenza, Kennedy'nin İtalya'yı sola açma planını çok iyi analiz etmektedir. Bkz. a.g.y., s. 307-373.

42. Alıntı: *Regine Igel, Andreotti. Politik swischen Geheimdienst und Mafia* (Münih: Herbig Verlag 1997), s. 49. ABD dergisi *Newstatesman*'i referans almakta.

43. Faenza, *Malaffare*, s. 310.

44. Igel, *Andreotti*, s. 50.

45. Faenza, *Malaffare*, s. 356.

46. Jens Mecklenburg (ed.), *Gladio: Die geheime Terrororganisation der Nato* (Berlin: Elefanten Press, 1997), s. 30. ve Mario Coglitore (ed.), *La Notte dei Gladiatori. Omissioni e silenzedella Repubblica* (Padova: Calusca Edizioni, 1992), s. 185.

47. Jean-Francois Brozzu-Gentile, *L' affaire Gladio* (Paris: Editions Albin Michel, 1994), s. 77. Ve Faenza, *Malaffare*, s. 315. Ayrıca bkz. Willan, *Puppetmasters*, s. 84.

48. İtalya Senatosu 1995 Gladyo ve Katliamlar Raporu, s. 85.

49. a.g.y.

50. Stato Maggiore della Difesa. Servizio Informazioni delle Forze Armate. Ufficio R – Sezione SAD: Le forze speciali del SIFAR e l'operazione GLADIO. Roma, I Giugno 1959. Belgenin bulunduğu yer: Mario Coglitore (ed.), *La Notte dei Gladiatori. Omissioni e silenzedella Repubblica* (Padova: Calusca Edizioni, 1992), s. 118-130. Piyano Solo ile ilgili araştırmalarda 731 kişinin tutuklanacağı belirtilmiştir. Ancak Senato raporunda, 1.100 ile 1.200 arası insanın tutuklanarak Sardunya'ya gönderilmesinin planlandığı ifade edilmiştir. Askeri gizli servis, skandal yaratacak bir tavır alarak, Gladyo men listesini komisyona vermeyi reddetmiştir. Senatörler sonuçta şöyle bir yorumda bulundular: "Bu berbat bir durum; tahmin edilebileceği gibi listede milletvekillerinin ve aktif siyasetçilerin ismi bulunmaktadır ve yayınlanması, 1964 olaylarının kamu refahının bozulmasını engellemek amacıyla alınmış önlemler olduğu iddiasının tüm dayanağını yok edecektir." Bkz. İtalya Senatosu 1995 Gladyo ve Katliamlar Raporu, s. 89.

51. Richar Collin darbeyle ilgili iyi bir analiz yapmaktadır. Bkz. *The De Lorenzo Gambit: The Italian Coup Manque of 1964* (Beverly Hills: Sage, 1976). Harvard mezunu olan Collin, askeri konularda uzmanlaşmış ve ABD Ordu Sekreterliği'nde masa başı görevi yapmıştır. Daha sonra ABD Roma Büyükelçiliği'ndeki Savunma ataşesine danışmanlık yapmış, ayrıca Suudi Savunma Kuvvetleri'ne danışmanlık yapmıştır. Ne yazık ki, Collin'in kitabında

ABD'nin darbedeki rolüne değinilmemiştir.

52. Collin, *Darbe*, s. 60.

53. a.g.y. Kaynağı İtalyan siyasi dergisi *Avanti!*, 26 Temmuz 1964.

54. Coglitore, *Gladiatori*, s. 186. Ayrıca bkz. Willan, *Puppetmasters*, s. 85.

55. İtalya Senatosu 1995 Gladyo ve Katliamlar Raporu, s. 87. Bernard Cook, *The Mobilisation of the Internal Cold War in Italy. History of European Ideas*'dan, Cilt 19, 1994, s. 116.

56. Franco Ferraresi. Gladio kod adlı gizli yapılanma, İtalyan politika dergisi *A Review*, 1992, s. 41. Sessiz Gladyo darbesi, araştırmacı gazetecilerin çalışmaları olmaksızın asla keşfedilemezdi. İlk olarak 1967 İlbahar'nda gazeteci Raffaele Jannuzzi (daha sonra Sosyalistleri temsilen meclise girdi) siyasi dergi Espresso'da İtalyan halkına, askeri bir darbeden ucu ucuna kurtuldukları bilgisini verdi. (*Complotto al Quirinale, Espresso*, 14 Mayıs 1967). De Lorenzo'nun, gazeteci Jannuzzi'yi bir karalama davasıyla susturma girişimi, tersine sonuçlar doğurdu; çünkü bu sırada çok miktarda başka kanıt ortaya çıktı ve hükümet "1964 olayları" ile ilgili tam teşekküllü bir soruşturma komisyonu kurmak zorunda kaldı. (İtalyan Senatosu. Commissione parlamentare d'inchiesta sugi eventi del giungo-luglio 1964. Elde edilen bulgular Roma'da 1971'de iki cilt halinde (çoğunluk ve azınlık raporu yayınlandı.)

57. Relazione della Commissione parlamentare d'inchiesta sugli eventi del giungno-luglio 1964, Roma 1971, s. 67. Alıntılandığı yer: Igel, *Andreotti*, s. 51. Ve Willan, *Puppetmasters*, s. 38.

58. Commissione parlamentare d'inchiesta sugi eventi del giungo-luglio 1964, Relazione di minoranza, Roma 1971, s. 307. Bakınız Igel, *Andreotti*, s. 53.

59. Alıntı; Igel, *Andreotti*, s. 52.

60. İtalyan hâkim Carlo Palermo, Licio Gelli'nin sağ kanat teröristlerle bağlantısını keşfettikten sonra, SISMI antiterör bürosuna soruşturmada kendisine yardımcı olma emri verdi. SISMI antiterör bürosu 16 Nisan 1983'te İtalya'daki gizli ABD eli hakkındaki detayları sundu. Birim belki de ilk kez görevini yerine getirmişti ve söylenene göre SISMI antiterör bürosu bu olaydan sonra kapatıldı. SISMI antiterör bürosu direktörü Emilio Santillos'un parlak kariyeri, rapordan hemen sonra sona erdirildi; ayrıca araştırmacı arkadaşlarının biyografisi de benzer biçimde çarpıldı. SISMI'den Albay Florio esrarengiz bir araba kazasında öldü, Albay Serrentiono "sağlık problemleri nedeniyle" görevden ayrıldı, Binbaşı Rossi intihara teşebbüs etti. Sadece Binbaşı Antonio de Salvo antiterör ofisini sağlıklı halde terk edip Özgürmasonlar'a katıldı. Igel'den alıntı; *Andreotti*, s. 232.

61. İngiliz gazetesi *The Observer*, 21 Şubat 1988.

62. Senato della Repubblica Italiana. Relaziona della Commissione Parlamantare d'Inchiesta Sulla Loggia P2, Roma 1984.

63. Willan'la röportaj. Willan, *Puppetmasters*'ta alıntı, s. 55.

64. Igel, *Andreotti*, s. 229.

65. İngiliz dergisi *The New Statesman*, 21 Eylül, 1984. Alıntı.

66. Hugh O'Shaughnessy, *Gladio. Europe's best kept secret.* Onlar Kızıl Ordu Batı Avrupa'ya yürürse "gölgede kalacak" ajanlardı. Ama en iyi niyetler-

le kurulan şebeke bazı ülkelerde dejenere olarak, bir terörizm ve aşırı sağ politik ajitasyon cephesi haline geldi. Bkz. İngiliz günlük gazetesi *The Observer*, 7 Haziran 1992.

67. Gentile, *Gladio*, s. 28.

68. a.g.y.

69. İngiliz günlük televizyon haberi BBC1 *Newsnight*, 4 Nisan 1991.

70. Willan, *Puppetmasters*, s. 41.

71. İtalya Senatosu 1995 Gladyo ve Katliamlar Raporu, s. 97.

72. a.g.y., s. 164.

73. Willan, *Puppetmasters*, s. 41. Buscetta 1984 Aralık ayında Falcone'ye ifade verdi. Cesur Falcone daha sonra Mafya tarafından öldürüldü.

74. Liggio 1986'de Reggio Calabria mahkemesinde. Alıntı; Willan, *Puppetmasters*, s. 97.

75. Willan, *Puppetmasters*, s. 94.

76. Colby, *Honourable Men*, s. 395.

77. Örneğin McNamara, *Robert, In Retrospect: The Tragedy and Lessons of Vietnam*'a bakınız; (New York: Random House, 1995).

78. Willan, *Puppetmasters*, s. 93.

79. İngiliz siyasi dergisi *Statewatch*, Ocak 1991.

80. Gentile, *Gladio*, s. 105

81. İngiliz siyasi dergisi *Statewatch*, Ocak 1991. Ve Gentile, *Gladio*, s. 19.

82. İtalyan siyasi dergisi *Europeo*, 16 Kasım 1990.

83. Allan Francovich'in Gladyo belgeselleri üçlemesinin ikincisi olan, *Gladio: The Puppeteers*, İngiliz yayın kuruluşu BBC'de Haziran 1997'de yayınlandı.

84. a.g.y.

85. İzleyen yıllarda İtalyan parlamento seçimlerinde DCI, PCI ve PSI için sonuçlar şöyleydi:

Yıl	*DCI (%)*	*PCI (%)*	*PSI (%)*	*PCI+PSI (%)*
1968	39.1	26.9	14.5	41.4
1972	38.7	27.1	9.6	36.7
1976	38.7	34.4	9.6	44.0
1979	38.7	34.4	9.6	44.0
1983	32.9	29.9	11.4	41.3
1987	34.3	26.6	14.3	40.9
1992	29.7	23.6	13.6	37.2
1994	kapalı	28.3	2.2	30.5

Kaynak: http://www.aitec.it/paradisi/costitutz/c_app3.htm

86. *Pike Report: Report of the House Select Committee on Intelligence [Pike Committee], Ninety-fourth Congress* (New York: Village Voice, 1976), s. 193 ve 195.

87. Joe Garner, *We Interrupt this broadcast. The Events that stopour lives. From the Hindenburg Explosion to the death of John F. Kennedy Jr* (Naperville: Sourcebokks, 2000), s. 87.

88. Alıntı; Willan, *Puppetmasters*, s. 220.

89. Willan, *Puppetmasters*, s. 325

90. Alıntı; Willan, *Puppetmasters*, s. 219.

91. İtalyan Senatosu 1995 Gladyo ve Katliamlar Raporu, s. 294 ve 295.

92. a.g.y., s. 294.

93. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 16 Ocak 1991.

94. Uluslararası haber servisi Associated Press, 20 Kasım 1990.

95. *BBC* muhabiri Peter Marshall, *Newsnight* için Serravalle'yle röportaj yapıyor, 4 Nisan 1991.

96. Allan Francovich'in Gladyo belgeselleri üçlemesinin ikincisi olan, *Gladio: The Puppeteers*, İngiliz yayın kuruluşu *BBC*'de Haziran 1997'de yayınlandı.

97. İtalyan Senatosu 1995 Gladyo ve Katliamlar Raporu, s. 294 ve 295.

98. Senato della Repubblica. Commisione parlamentare d'inchiesta sul terorismo in İtalia e sulle cause della mancata individuazione dei responsabiliy delle stragi: Stragi e terrorismo in Italia dal dopoguerra al 1974. Relazione del Gruppo Democratici di Sinistra l'Ulivo. Roma Haziran 2000. Artık bu rapora İtalyan Senatosu 2000 Gladyo ve Katliamlar Raporu denilecektir. Komisyonun sekiz üyesi: Valter Bielli, Antonio Attili, Michele Cappella, Piero Ruzzante, Alessandro Pardini, Raffaele Bertoni, Graziano Cioni, Angelo Staniscia. Philip Willan'da da belirtildiği üzere, ABD "İtalya'da sol karşıtı terörü destekledi". Rapor, Washington'ın, soğuk savaşta merkez sağa istikrar kazandırmak için bir gerilim stratejisi izlediğini iddia ediyor. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 24 Haziran 2000.

99. İtalyan Senatosu 2000 Gladyo ve Katliamlar Raporu, s. 41.

100. a.g.y.

101. a.g.y., s. 42.

102. ABD "İtalya'da sol karşıtı terörü destekledi". Rapor, Washington'ın, soğuk savaşta merkez sağa istikrar kazandırmak için bir gerilim stratejisi izlediğini iddia ediyor. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 24 Haziran 2000.

103. ABD "İtalya'da sol karşıtı terörü destekledi". Rapor, Washington'ın, soğuk savaşta merkez sağa istikrar kazandırmak için bir gerilim stratejisi izlediğini iddia ediyor. İngiliz gazetesi *The Guardian*, 24 Haziran 2000.

7- FRANSA'DA GİZLİ SAVAŞ

1. İlk Fransız Cumhuriyeti, 1789 Fransız Devrimi'nin ardından kuruldu ve 1792-1799 yılları arasında varlık gösterdi. İkinci Fransız Cumhuriyeti, Avrupa devrimlerinin ardından kuruldu ve 1848-1852 yılları arası varlık gösterdi. Üçüncü Fransız Cumhuriyeti, 1886'da başladı ve 1940'da İkinci Dünya Savaşı sırasındaki yenilgiyle bitti.

2. Edward Rice-Maximim, *Accomodation and Resistance: The French Left, Indochina and the Cold War 1944-1954* (New York: Greenwood Press, 1986), s. 12.

3. Philip Agee ve Louis Wolf, *Dirty Work: The CIA in Western Europe* (Secaucus: Lyle Stuart Inc., 1978), s. 182.

4. Rice-Maximim, *Resistence*'de alıntı: s. 95. konuşma 28 Ocak 1950'de yapıldı.

5. Hoyt S. Vandenberg, Başkan Harry S. Truman için Not. Merkezi İstihbarat Grubu, Washington, 26 Kasım 1946. Çok gizli statüsündeki belgeye şu anda Harry Truman kütüphanesinden ulaşılabilmekte.

6. Roger Faligot ve Pascal Krop. *La Piscine. Les Services Secrets Francais 1944-1984* (Paris: Editions du Seuil, 1985), s. 84.

7. Roger Faligot ve Remi Kaufer, *Le Maitres Espions. Historie mondiale du renseignement. De la Guerre Froide a nos jours* (Paris: Editions Robert Laffont, 1994), sf. 85.

8. Faligot ve Krop, *Piscine*, s. 85.

9. Rice-Maximim, *Resistence*, s. 85.

10. Faligot ve Krop, *Piscine*, s. 85.

11. a.g.y., s. 86.

12. Faligot ve Kaufer, *Espions*, s. 56.

13. Faligot ve Krop, *Piscine*, s. 86.

14. Hoyt S. Vandenberg, Başkan Harry S. Truman için Not. Merkezi İstihbarat Grubu, Washington, 26 Kasım 1946. Çok gizli statüsündeki belgeye şu anda Harry Truman kütüphanesinden ulaşılabilmekte.

15. Trevor Barnes, The Secret Cold War: The CIA and American Foreign Policy in Europe, 1946-1956. *The Historical Journal* dergisinden, cilt 24, sayı 2, 1981, s. 413.

16. Jan de Willems, *Gladio*'da alıntı (Prüksel: Editions EPO, 1991), s. 35.

17. Jean-Francois Brozzu-Gentile, *L' affaire Gladio* (Paris: Editions Albin Michel, 1994), s. 190.

18. Christopher Simpson, *Blıowback; America's Recruitment of Nazis and Its Effects on the Cold War* (Londra: Weidenfeld and Nicholson, 1988), s. 127.

19. Senato della Repubblica. Commisione parlamentare d'inchiesta sul terorismo in İtalia e sulle cause della mancata individuazione dei responsabiliy delle stragi: Il terrorismo, le stragi ed il contesto storico politico. Redatta dal presidente della Commissione, Senatore Giovanni Pellegrino. Roma 1995, sf. 36.

20. Irwin Wall, *The United States and the Making of Nazis and its Effects on the Cold War* (Londra: Weidenfeld and Nicolson, 1988), s. 127.

21. Faligot ve Krop, *Piscine*, s. 88. Ve Jacques Baud: *Encyclopedie du renseignement et des services secrets* (Paris: Lavauzelle, 1997), s. 546.

22. Yazar belirtilmemiş, Spotlight: Western Europe; Stay Behind. Fransız Intelligence Newsletter. *Le Monde du Renseignement*, 5 Aralık 1990.

23. Faligot ve Krop, *Piscine*, s. 90.

24. a.g.y., Louis Mouchon'la röportajları, s. 89.

25. Faligot ve Kaufer, *Espions*, s. 57.

26. İngiliz haftalık *The Economist* dergisi, 16 Nisan 1994.

27. Jonathan Kwitny, The CIA's Secret Armies in Europe. *The Nation*, 6 Nisan 1992, s. 446 ve 447.

28. a.g.y.

29. a.g.y.

30. İtalyan *Europeo* dergisi, 18 Ocak 1991.

31. İtalyan *L'Unita* gazetesi özel bir ekle belgeyi İtalyanca olarak yayınladı, 14 Kasım 1990.

32. Belge Roberto Faenza tarafından alıntılanmaktadır, *Il malaffare. Dall' America di Kennedy all'Italia, a Cuba, al Vietnam* (Milano: Editore Arnoldo Mondadori, 1978), s. 313.

33. Faenza, *Malaffare*, s. 313.

34. Gentile, *Gladio*, s. 144.

35. Fransız *Le Monde* gazetesi, 16 Kasım 1990. ve Pietro Cedome: Service secrets, guerre froide et 'stay-behind' Part III. Repetoire des resaux S/B. Bkz. Belçika *Fire! Le Magazin de l'Homme d'Action* dergisi, Kasım/Aralık 1991, sf. 74-80.

36. Faligot ve Krop, *Piscine*, s. 165.

37. Fransız *Le Monde* gazetesi, 12 Ocak 1998.

38. Douglas Porch: *The French Secret Services: From The Dreyfurs Affair to the Gulf War* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 1995), s. 395.

39. Porch, *Secret Services*, s. 395.

40. Bu tanımlama, Ph. Bernert'tin kitabından. Roger Wybot et la bataille pur la DST. Gentile, *Gladio*'dan alıntı, s. 286.

41. Porch, *Secret Services*, s. 396.

42. a.g.y.

43. a.g.y., s. 408.

44. Jonathan Kwitny, The CIA's Secret Armies in Europe. An International Story. *Nation*, 6 Nisan 1992, s. 446 ve 447.

45. William Blum, *Killing Hope. US Military and CIA interventions since World War II* (Maine: Common Courage Press, 1995), s. 149.

46. a.g.y.

47. a.g.y.

48. Porch, *Secret Services*, s. 398.

49. Örneğin 11. Yarı Tugay du Choc komutanı Erwan Bergot'un da anılarında belirtti gibi: *Le Dossier Rouge. Services Secrets Contre FLN* (Paris: Grasset Publishers, 1976).

50. Erich Schmidt Eenboom, 1990'larda Gladyo ve gizli Fransız terör operasyonlarını, yayınlanmamış 12 sayfalık "Die 'Graue' und die 'Rote' Hand. Geheimduinste in Altenstadt" makalesinde yazdı. Her iki alıntı da a.g.y., s. 3 ve 7'den. Fransa'nın Alman FLN'ye karşı yürüttüğü terörist operasyonlar şöyleydi: FLN Genel Sekreteri Ait Acene'ye makineli tüfekle suikast, 5 Kasım 1958. FLN üyesi Abd el Solvalar'ın Saarbrücken tren istasyonunda yakından atılan tek kurşunla öldürülmesi, 19 Ocak 1959. Hamburger silah üreticisi Otto Schülter'in arkadaşı Lorenzen'in Schlüters ambarında patlayan bombayla öldürülmesi, 28 Eylül 1956. Schlüter 3 Haziran 1957'de bir suikast girişiminden kurtuldu, ama olayda annesi öldü (a.g.y.).

51. İngiliz *Sunday Times* gazetesi, 12 Ekim 1997. Ve Fransız *Le Monde* gazetesi, 17 Kasım 1996.

52. Jean-Luc Einaudi, *La Bataille de Paris* (Paris: Seuil, 1991).

53. İsviçre haftalık *Wochenzeitung* dergisi, 14 Aralık 1990.

54. İngiliz *Sunday Times* gazetesi, 12 Ekim 1997. Ve Fransız *Le Monde* gazetesi, 17 Kasım 1996.

55. a.g.y.

56. Jeffrey M. Bale, İkinci Dünya Savaşı Sonrası Sağ kanat Teröristler ve Ekstraparlamenter Sol: İhtilaf mı Manipülasyon mu? Bkz. İngiliz *Lobster Magazine* dergisi, Sayı 2, Kasım 1989, s. 6.

57. Jonathan Kwitny, The CIA's Secret Armies in Europe. *The Nation*, 6 Nisan 1992, s. 446 ve 447.

58. Porch, *Secret Services*, s. 409.

59. a.g.y., s. 419.

60. Stato Maggiore della Difesa. Servizio Informazioni delle Forze Armate. Ufficio R – Sezione SAD: Le forze speciali del SIFAR e l'operazione GLADIO. Roma, I Giugno 1959. Belgenin bulunduğu yer: Mario Coglitore (ed.), *La Notte dei Gladiatori. Omissioni e silenzedella Repubblica* (Padova: Calusca Edizioni, 1992), s. 118-130.

61. Belçika Parlamentosu Gladyo Soruşturması Komisyonu, İngiliz *Statewatch* dergisindeki özet haliyle, Ocak/Şubat 1992.

62. Jan de Willems, *Gladio* (Brüksel: Editions EPO, 1991), s. 24.

63. Willems, *Gladio*, s. 81.

64. Willan'da alıntı, s. 27.

65. Arthur Rowse, Gladio. The Secret US War to subvert Italian Democracy. *Covert Action Quarterly*, sayı 49, Yaz 1994, s. 3.

66. Baud, *Encyclopedie*, s. 546.

67. Porch, *Secret Services*, s. 439.

68. a.g.y., s. 438.

69. a.g.y., s. 395.

70. a.g.y., s. 395.

71. a.g.y., s. 437.

72. a.g.y., s. 438, Foccart'ın biyograficisi Pierre Pean'a gönderme.

73. a.g.y., s. 439.

74. Baud, *Encyclopedie*, s. 546 ve Fransız *Le Monde*, 16 Kasım 1990.

75. Douglas Porch: *The French Secret Services: From The Dreyfurs Affair to the Gulf War* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 1995), s. 446. Fransız meclis komisyonu raporunda şöyle denilmektedir: "Rapport de la commission d'enquete sur les activites du Service d'Action Civique", Assemblee Nationale. Seconde session ordinaire de 1981-1982, No. 955, Alain Moreau, Paris 1982.

76. *Intelligece Newsletter*, 21 Kasım 1990.

77. Porch, *Secret Service*, s. 590.

78. a.g.y., s. 446.

79. a.g.y., s. 404.

80. Jonathan Kwitny, *The CIA's Secret Armies in Europe. The Nation*, 6 Nisan 1992, s. 446 ve 447.

81. Fransız *Le Monde* gazetesi, 14 Kasım 1990, Reuters Uluslararası haber servisi, 12 Kasım 1990. İngiliz *The Guardian*, 14 Kasım 1990.

82. Gentile, *Gladio*'da alıntı, s. 141. Ayrıca uluslararası haber ajansı Asso-

ciated Press tarafından alıntılanmıştır, 13 Kasım 1990.

8- İSPANYA'DA GİZLİ SAVAŞ

1. Ian Mac Dougall için yazdığı girişten, *Voices from the Spanish War. Personal Recollections of Scottish Volunteers in Republican Spain, 1936-1939* (Edinburgh Polygon, 1986)

2. Paul Vallely, Geçmişin romansı: Altmış yıl önce, binlerce adam ve kadın İspanya Gizli Savaşı'nda savaşmaya gitti. Bugün de bizi ellerimize silah almaya itecek idealler var mı? İngiliz günlük gazetesi *The Independent*'tan, 22 Temmuz 1996.

3. Brian Catchcart, Kızıl bayrakları dalgalandırmaya devam ettiler: General Franco'nun İspanya Cumhuriyeti'ne saldırmasının ve binlerce genç Britanyalı'nın Uluslararası Tugaylar'a katılarak İspanya'nın savunulmasından yer almasının üstünden 60 yıl geçti. Onları evlerini, işlerini ve ailelerini terk etmeye, yaşamlarını tehlikeye atmaya ne itti? Ve döndüklerinde ne buldular? İngiliz haftalık *The Independent*'ın pazar ekinden, 21 Temmuz 1996.

4. ABD günlük gazetesi *New York Times*, 16 Ekim 1936.

5. James Hopkins, *Into the Heart of Fire. The British in the Spanish War* (Stanford: Stanford University Press, 1998), sf. 294.

6. Örnek İngiliz günlük gazetesi *The New Statesman*'den alınmıştır, 26 Nisan 1958.

7. Calvo Sotelo asegura que Espana no fue informada, cuando entro en la OTAN, de la existencia de Gladio. Moran sostiene que no oyo hablar de la red clandestina mientras fue ministro de Exteriores. İspanyol günlük gazetesi *El Pais*, 21 Kasım 1990.

8. Roger Faligot ve Remi Kaufer, *Le Maitres Espions. Historie mondiale du renseignement. De la Guerre Froide a nos jours* (Paris: Editions Robert Laffont, 1994), sf. 282.

9. Faligot ve Kaufer, *Espions*, sf. 284.

10 Franco'nun iyi bir biyografisi için bkz. Paul Preston, *The folly of appeasement: Franco: A Biography* (Londra: HarperCollins, 1993).

11. Faligot ve Kaufer, *Espions*, sf. 281-285.

12. Calvo Sotelo asegura que Espana no fue informada, cuando entro en la OTAN, de la existencia de Gladio. Moran sostiene que no oyo hablar de la red clandestina mientras fue ministro de Exteriores. İspanyol günlük gazetesi *El Pais*, 21 Kasım 1990.

13. Faligot ve Kaufer, *Espions*, sf. 55.

14. Angel Luis de la Calle, Gladio: Ligacoes obscuras em Espanha. Bkz. Portekiz günlük gazetesi *Expresso*, 8 Aralık 1990.

15. Josef Manola, Spaniens Geheimdienste vor der Durchleuctung. Naehe zu Rechtsradikalen. Bkz. Alman günlük gazetesi *Der Standard*, 17 Kasım 1990.

16. İsviçreli Gladyo araştırmacısı hâkim Cornu daha sonra Moyen'in güvenilmez bir kaynak olduğunu iddia etti.

17. Calvo Sotelo asegura que Espana no fue informada, cuando entro en la OTAN, de la existencia de Gladio. Moran sostiene que no oyo hablar de la red clandestina mientras füe ministro de Exteriores. İspanyol günlük gazetesi *El Pais,* 21 Kasım 1990.

18. Faligot ve Kaufer, *Espions,* sf. 285.

19. Pietro Cedomi, Services Secrets, Guerre Froide et 'stay-behind' Part III. Repetoire des resaux S/B. Bkz. Belçika *Fire! Le Magazin de l'Homme d'Action* dergisi, Kasım/Aralık 1991, sf. 83.

20. Stuart Christie, Martin Lee ve Kevin Coogan, Protected by the West's Secret Services, Hired by South American's Drug Barons, the Man they called 'Shorty' Terrorised Two Continents. Bkz. İngiliz *News On Sunday Extra* dergisi, 31 Mayıs 1987. Christie, Delle Chiaie konusunda en uzman araştırmacıdır. Ayrıca bkz. Stuart Christie, *Stefano Delle Chiaie* (London: Anarchy Publications, 1984).

21. Miguel Gonzalez, Un informe oficial italiano implica en el crimen de Atocha al 'ultra' Cicuttini, relacionado con Gladio. El fascista fue condenado en el proceso que ha sacado a la luz la estructura secreta de la OTAN. Bkz. İspanyol günlük gazetesi *El Pais,* 2 Aralık 1990.

22. Senato della Repubblica. Commisione parlamentare d'inchiesta sul terorismo in İtalia e sulle cause della mancata individuazione dei responsabiliy delle stragi: Il terrorismo, le stragi ed il contesto storico politico. Redatta dal presidente della Commissione, Senatore Giovanni Pellegrino. Roma 1995, sf. 203.

23. Angel Luis de la Calle, Gladio: Ligacoes obscuras em Espanha. Bkz. Portekiz günlük gazetesi *Expresso,* 8 Aralık 1990. Ve Miguel Gonzales, Un informe oficial italiano implica en el crimen de Atocha al 'ultra' Cicuttini, relacionado con Gladio. El fascista fue condenado en el proceso que ha sacado a la luz la estructura secreta de la OTAN. Bkz. İspanyol günlük gazetesi *El Pais,* 2 Aralık 1990.

24. Gerardo Serravalle, *Gladio* (Roma: Edizione Associate, 1991). Gladyo ordusunun 1974-1986 arası yöneten başka bir İtalyan general, Paolo Inzerilli de, bir tür özür niteliğinde bir kitap yazdı, Paolo Inzerilli, *Gladio. La Verita negata* (Bologna: Edizioni Analisi, 1995).

26. Serravalle, *Gladio,* sf. 81.

27. a.g.y., s. 82.

28. a.g.y., s. 82.

29. Pietro Cedomi, Services Secrets, Guerre Froide et 'stay-behind' Part III. Repetoire des resaux S/B. Bkz. Belçika *Fire! Le Magazin de l'Homme d'Action* dergisi, Kasım/Aralık 1991, sf. 83.

30. Josef Manola, Spaniens Geheimdienste vor der Durchleuctung. Naehe zu Rechtsradikalen. Bkz. Alman günlük gazetesi *Der Standard,* 17 Kasım 1990.

31. İspanya Gladyo'ya asla katılmadığını söylüyor. TV ajanların orada eğitildiğini söylüyor. Reuters, uluslararası haber servisi, 23 Kasım 1990. Ayrıca bkz. Leo Müller, *Gladio. Das Erbe des Kalten Krieges. Der NATO Geheimbund und sein deutscher Vorlaufer* (Hamurg: Rowohlt, 1991), s. 53.

32. Calvo Sotelo asegura que Espana no fue informada, cuando entro en la OTAN, de la existencia de Gladio. Moran sostiene que no oyo hablar de la red clandestina mientras fue ministro de Exteriores. İspanyol günlük gazetesi *El Pais,* 21 Kasım 1990.

33. Calvo Sotelo asegura que Espana no fue informada, cuando entro en la OTAN, de la existencia de Gladio. Moran sostiene que no oyo hablar de la red clandestina mientras fue ministro de Exteriores. İspanyol günlük gazetesi *El Pais,* 21 Kasım 1990.

34. Almanya Gladyo direniş şebekesini dağıtacak. *Reuters* uluslararası haber servisi, 16 Kasım 1990.

35. IU recabara en Bruselas informacion sobre la red Gladio en Espana. Bkz. İspanyol günlük gazetesi *El Pais,* 20 Kasım 1990.

36. El Servicio espanol de inteligencia mantiene estrechas relaciones con la OTAN. Serra ordena indagor sobre la red Gladio en Espana. Bkz. İspanyol günlük gazetesi *El Pais,* 16 Kasım 1990.

37. İspanya Gladyo'ya asla katılmadığını söylüyor. TV ajanların orada eğitildiğini söylüyor. Reuters, uluslararası haber servisi, 23 Kasım 1990.

38. IU recabara en Bruselas informacion sobre la red Gladio en Espana. Bkz. İspanyol günlük gazetesi *El Pais,* 20 Kasım 1990.

39. Calvo Sotelo asegura que Espana no fue informada, cuando entro en la OTAN, de la existencia de Gladio. Moran sostiene que no oyo hablar de la red clandestina mientras fue ministro de Exteriores. İspanyol günlük gazetesi *El Pais,* 21 Kasım 1990.

9– PORTEKİZ'DE GİZLİ SAVAŞ

1. John Palmer, Undercover NATO Group 'may have had terror links'. Bkz. İngiliz günlük gazetesi *The Guardian,* 10 Kasım 1990.

2. Michael Parenti, *Against Empire* (San Francisco: City Light Books, 1995), s. 143.

3. Joao Paulo Guerra, 'Gladio' actuou em Portugal. Bkz. Portekiz günlük gazetesi *O Jornal,* 16 Kasım 1990.

4. Senato della Repubblica. Commissione parlamentare d'inchiesta sul terrorismo in Italia e sulle cause della mancata individuazione dei responsability delle stragi: Il terrorismo, le stragi ed il contesto storico politico. Redatta dal presidente della Commissione, Senatore Giovanni Pellegrino. Roma 1995, s 204 ve 241.

5. Commissione parlamentare d'inchiesta sul terrorismo in Italia e sulle cause della mancata individuazione dei responsabili delle stagi. 12. oturum, 20 Mart 1997. URL: www.parlamento.it/parlam/bicam/terror/stenografici/steno12.htm

6. Commissione parlamentare d'inchiesta sul terrorismo in Italia e sulle cause della mancata individuazione dei responsabili delle stagi. 9. oturum, 12 Şubat 1997. URL: www.parlamento.it/parlam/bicam/terror/stenografici/steno9.htm

7. Jeffrey M. Bale, İkinci Dünya Savaşı Sonrası Sağ kanat Teröristler ve Ekstraparlamenter Sol: İhtilaf mı Manipülasyon mu? Bkz. İngiliz *Lobster Magazine* dergisi, Sayı 2, Kasım 1989, s. 6.

8. Fransız dergi *Paris Match*, Kasım 1974. Stuart Christie, *Stefano delle Chiaie*'den alıntı, (Londra: Anarchy Publications, 1984), s. 27.

9. Egmont Koch ve Oliver Schröm, *Deckname Aginter. Die Geschichte einer feschistischen Terror Organisation*, s. 4. (17 sayfalık yayımlanmamış makale. Tarihsiz, tahminen 1998).

10. Bkz. Christie, *delle Chiaie*.

11. a.g.y., s. 29.

12. Bu belgenin 1974 Portekiz devriminin ardından Guerin Serac'ın eski bürosunda bulunduğu belirtilmiştir. Belçika'da Manuel Abramowicz tarafından yazılmış Belçika terörizm sözlüğünde yer almaktadır. Bkz. 'Guerin Serac' bölümü, *Le dictionnaire des annees de plomb belges*. İnternette: www.users.skynet.be/avancees/idees.htm

13. Christie, *delle Chiaie*'de alıntı, s. 32. Ayrıca *Lobster*, Ekim 1989, s. 18.

14. a.g.y., s. 30.

15. Joao Paulo Guerra, 'Gladio' actuou em Portugal. Bkz. Portekiz günlük gazetesi *O Jornal*, 16 Kasım 1990.

16. a.g.y. Ve Christie, *delle Chiaie*, s. 30.

17. Senato della Repubblica. Commissione parlamentare d'inchiesta sul terrorismo in Italia e sulle cause della mancata individuazione dei responsability delle stragi: Il terrorismo, le stragi ed il contesto storico politico. Redatta dal presidente della Commissione, Senatore Giovanni Pellegrino. Roma 1995, s. 157.

18. Fabrizio Calvi ve Frederic Laurent katliam hakkında dikkate değer bir belgesel hazırladılar. Piazzo Fontana: Storia di un Complotto adlı belgesel 11 Aralık 1997 saat 20:50'de İtalyan devlet televizyonu Rai Due'*de* yayımlandı. Ve Fransızca versiyonu L' Orchestra Noir: La Strategie de la tension, iki bölüm halinde 13 ve 14 Ocak 1998'de saat 20:45'te Fransız *Kanal Arte*'de yayımlandı. Büyük oranda sözlü tarihe dayanan belgeselde, o yıllarda katliamları araştıran hâkimler Guido Salvini ve Gerardo D'Ambrosio; aşırı sağcılar Stefano Delle Chiaies, Amos Spiazzi, Guido Giannettini, Vincenzo Vinciguerra; Yüzbaşı Labruna ve Başbakan Gulio Andreotti gibi devlet yetkilileri dahil çok sayıda tanıkla söyleşi gerçekleştirdiler. Ayrıca CIA'dan Marc Wyatt ve Victor Marchetti'ye sorular yönelttiler.

19. Commissione parlamentare d'inchiesta sul terrorismo in Italia e sulle cause della mancata individuazione dei responsabili delle stagi. 9. oturum, 12 Şubat 1997. URL: www.parlamento.it/parlam/bicam/terror/stenografici/steno9.htm

20. Philip Willan, İtalya'da Solun Yükselişini Durdurmak İsteyen Teröristlere 'CIA yardımı'. İngiliz günlük gazetesi *The Guardian*, 26 Mart 2001. Willan İtalya'daki ABD örtülü faaliyetleri konusunda uzmandır. Çok değerli Puppetmasters. *The Political Use of Terrorism in Italy* (London: Constable, 1991) kitabını yazmıştır.

21. İtalyan günlük gazetesi *La Stampa*, 22 Haziran 1996.

22. Peter Dale Scott, Transnational Repression: Parafascism and the US. İngiliz dergisi *Lobster Magazine*, sayı 12, 1986, s. 16.

23. Joao Paulo Guerra, 'Gladio' actuou em Portugal. Bkz. Portekiz günlük gazetesi *O Jornal*, 16 Kasım 1990.

24. Koch ve Schröm, *Aginter*, s. 8.

25. Christie, *delle Chiaie*'de alıntı, s. 28.

26. Commissione parlamentare d'inchiesta sul terrorismo in Italia e sulle cause della mancata individuazione dei responsabili delle stagi. 9. oturum, 12 Şubat 1997. URL: www.parlamento.it/parlam/bicam/terror/stenografici/steno9.htm

27. Koch ve Schröm, *Aginter*, s. 8.

28. Portekiz günlük gazetesi *Expresso*, 17 Kasım 1990.

29. Portekiz günlük gazetesi *Diario De Noticias*, 17 Kasım 1990.

30. Yazar belirtilmemiş, ministro nega conhecimento da rede Gladio. Franco Nogueira disse ao DN que nem Salazar saberia da organizacao. Portekiz günlük gazetesi *Diario De Noticas*, 17 Kasım 1990

31. a.g.y.

32. Yazar belirtilmemiş, Manfred Woerner explica Gladio. Investigadas ligacoes a extrema-direita. Portekiz günlük gazetesi *Expresso*, 24 Kasım 1990.

33. Joao Paulo Guerra, 'Gladio' actuou em Portugal. Bkz. Portekiz günlük gazetesi *O Jornal*, 16 Kasım 1990.

10– BELÇİKA'DA GİZLİ SAVAŞ

1. Enquete parlementaire sur l'existence en Belgique d'un reseau de renseignements clandestin international, rapport fait au nom de la commission d'enquete par MM. Erdman et Hasquin. Senato Dokümanı, oturum 1990-1991. Brüksel, s. 24. Bundan sonra Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu olarak alınmıştır. 1990 sonlarında Batı Avrupa genelinde gizli orduların keşfedilmesinin ardından, Belçikalı Sosyalist parlamenter Dirk van der Maelen, Belçika parlamentosuna bir önergesi verdi. Önergede gizli şebekenin araştırılması için bir komisyon kurulması öneriliyordu. Öneriye 143 senatör onay verdi, 1 kişi reddetti, 5 kişi çekimser kaldı. Belçika Gladyo araştırması 19 Senatör ve Senatör Roger Lallemand başkanlığında 57 oturum gerçekleştirdi, 37 kişinin ifadesine başvurdu. Bunlar arasında üç bakan, genelkurmay başkanı, emniyet genel müdürü, gizli servis SGR şefi, çeşitli eski SGR şefleri, çeşitli SGR eğitmenleri ve SGR Gladyo bölümleri SDRA8 ve STC/Mob'un özellikle seçilmiş personeli bulunuyordu. Ayrıca adının belirtilmesini istemeyen tanıklar da dinlendi. "Belirli ifadeler beş ya da altı saat sürdü. Tam bir sükunet içerisinde gerçekleştirildiler." Belçika Gladyosu Senato Komisyonu 1 Ekim 1991'de 250 sayfalık güçlü nihai raporunu sunarak çalışmasını noktaladı. İtalyan Senatosu Gladyo Raporu ve İsviçre Parlamentosu P26 Raporu ile birlikte Belçika raporu, tam bir demokratik performans örneğidir ve gölge şebeke hakkında yapılan en iyi araştırmalardan biridir.

2. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu, s. 33.

3. a.g.y., s 148 ve 149.
4. a.g.y., s 29.
5. a.g.y.
6. a.g.y., s 24 ve 25.
7. Mackenzie, W. J. M., *History of the Special Operations Executive: Britain and the Resistance in Europe* (Londra: British Cabinet Office, 1948), s. 976,
8. Mackenzie, *Special Operations Executive,* s. 981.
9. Allan Francovich, *Gladyo: The Ringmasters.* Francovich Gladyo belgesellerinin ilki, *BBC2'*de 10 Haziran 1992'de yayımlandı.
10. a.g.y.
11. Lahaut suikastiyle ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Etienne Verhoyen ve Rudi Van Doorslaer, *L'assassinat de Julien Lahaut. Une histoire de l'anticommunisme en Belgique* (Anvers: EPO Press, 1987).
12. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu s. 212-213'te mektubun tamamı verilmiştir.
13. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu s. 213. Ayrıca İngiliz günlük gazetesi *The Observer* alıntılamıştır, 7 Haziran 1992.
14. a.g.y., s. 18.
15. Frans Kluiters, *De Nederlandse inlichtingen en veiligheidsdiensten* (1993), s. 311.
16. Jan de Willems, *Gladio* (Brüksel: Editions EPO, 1991), s. 147.
17. Kluiters, *Nederlandse,* s. 311. Willems, *Gladio,* s. 147.
18. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu s. 18.
19. Willems, Gladyo'da alıntı, s. 147.
20. a.g.y., s. 148.
21. a.g.y., s. 149.
22. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu s. 22.
23. a.g.y., s. 20 ve 21.
24. *Michel Van Ussel, Georges 923. Un agent du Gladio belge parle. Temoignage* (Brüksel: Editions la Longue Vue, 1991), s. 150.
25. İngiliz dergisi *Statewatch,* Ocak 1992.
26. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu s. 22
27. İngiliz dergisi *Statewatch,* Temmuz/Ağustos 1992.
28. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu, s. 6, 29, 30. Ve Van Ussel, *Georges* 923, s. 19-27.
29. a.g.y., s. 38
30. a.g.y., s. 58
31. a.g.y., s. 55.
32. a.g.y.
33. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu, alıntı, s. 25.
34. a.g.y.
35. a.g.y., s. 137.
36. a.g.y., s. 62.
37. Van Ussel, *Georges* 923, s. 141.
38. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu, s. 57.

39. Van Ussel, *Georges* 923, s. 81.
40. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu, s. 61.
41. Allan Francovich, *Gladio: The Ringmasters.* Francovich Gladyo belgesellerinin ilki, *BBC2*'de 10 Haziran 1992'de yayımlandı.
42. Van Ussel, Georges 923, s. 79.
43. a.g.y., s. 59.
44. a.g.y., s. 86
45. a.g.y., s. 51 ve 107.
46. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu, s. 28.
47. a.g.y., s. 33.
48. a.g.y., s. 37
49. a.g.y., s. 45.
50. a.g.y., s. 59.
51. a.g.y., s. 47
52. a.g.y., s. 45
53. a.g.y., s. 66
54. a.g.y., s. 44
55. a.g.y., s. 47
56. Van Ussel, *Georges* 923, s. 43.
57. a.g.y., s. 57.
58. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu, s. 78.
59. Hugh O'Shaughnessy, *Gladio. Europe's best kept secret.* Onlar Kızıl Ordu Batı Avrupa'ya yürürse "gölgede kalacak" ajanlardı. Ama en iyi niyetlerle kurulan şebeke bazı ülkelerde dejenere olarak, bir terörizm ve aşırı sağ politik ajitasyon cephesi haline geldi. Bkz. İngiliz günlük gazetesi *The Observer*, 7 Haziran 1992.
60. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu, s. 47-48.
61. Allan Francovich, *Gladio: The Foot Soldiers.* Üç Gladio belgeselinin üçüncüsü, BBC2'de 24 Haziran 1992'de yayımlandı.
62. a.g.y.
63. a.g.y.
64. a.g.y.
65. a.g.y.
66. Hugh O'Shaughnessy, *Gladio. Europe's best kept secret.* Onlar Kızıl Ordu Batı Avrupa'ya yürürse "gölgede kalacak" ajanlardı. Ama en iyi niyetlerle kurulan şebeke bazı ülkelerde dejenere olarak, bir terörizm ve aşırı sağ politik ajitasyon cephesi haline geldi. Bkz. İngiliz günlük gazetesi *The Observer,* 7 Haziran 1992.
67. Manuel Abramowicz, *Le dictionnaire des annees de plomb belges.* İnternette: www.users.skynet.be/avancees/idees.html CCC ile ilgili bazit detay bilgiler için ayrıca bkz. Jos Vander Velpen, Les CCC – L'Etat et le terrorisme (Anvers: EPO Dossier, 1988).
68. Allan Francovich, *Gladio: The Foot Soldiers.* Üç Gladio belgeselinin üçüncüsü, *BBC2*'de 24 Haziran 1992'de yayımlandı.
69. Willems, *Gladio,* alıntı, s. 13.

70. Brabant katillerinin işledikleri suçların kronolojisi:

Tarih	Yer	Kurban sayısı	Hedef
14.08.1982	Maubeuge, Brabant	1 yaralı	yemek dükkânına saldırı
30.09.1982	Wavre, Brabant	1 ölü, 3 yaralı	silah dükkânına saldırı
30.09.1982	Hoeilaart, Brabant	2 yaralı	BSR üyelerine silahlı saldırı
23.12.1982	Bruxelles, Brabant	1 ölü	Chevaliers oteline saldırı
09.01.1983	Mons, Brabant	1 ölü	bir taksi şoförünün öldürülmesi
25.02.1983	Uccle, Brabant	1 yaralı	Delhaize süpermarketine saldırı
03.03.1983	Hal, Brabant	1 ölü, 1 yaralı	Colruyt yemek dükkânına saldırı
10.09.1983	Temse, Brabant	1 ölü, 1 yaralı	tekstil mağazasına saldırı
17.09.1983	Nijvel, Brabant	3 ölü, 1 yaralı	Colruyt yemek dükkânına saldırı
17.09.1983	Braine-l'Alleud, Brabant	1 yaralı	polisle çatışma
02.10.1983	Ohain, Brabant	1 ölü	lokantaya saldırı
07.10.1983	Beersel, Brabant	1 ölü, 3 yaralı	Delhaize süpermarketine saldırı
01.12.1983	Anderlues, Brabant	2 ölü	kuyumcu dükkânına saldırı
27.09.1985	Braine-l'Alleud, Brabant	3 ölü, 1 yaralı	Delhaize süpermarketine saldırı
27.09.1985	Overijse, Brabant	3 ölü, 1 yaralı	Delhaize süpermarketine saldırı
09.11.1985	Aalst, Brabant	8 ölü, 9 yaralı	Delhaize süpermarketine saldırı

Chambre des Representants de Belgique: Enquete parlementaire sur les adaptions necessaires en matiiere d'organisation et de fonctionnement de l'appareil policier et judiciaire, en fonction des difficultees surgies lors de l'enquete sur 'les tuerurs du Brabant'. Rapport fait au now de la commission d'enquete par MM. Renaat Landuyt et Jean-Jacques Viseur. Brüksel, 14 Ekim 1997, s 21-22.

71. Allan Francovich, *Gladio: The Foot Soldiers.* Üç Gladio belgeselinin üçüncüsü, BBC2'de 24 Haziran 1992'de yayımlandı.

72. Marcus Warren, *The Slaughter that still Haunts Belgium.* İngiliz haftalık *Sunday Telegraph,* 26 Kasım 1995.

73. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu, s. 100

74. a.g.y., s. 153

75. a.g.y., s. 141.
76. a.g.y., s. 53.
77. a.g.y., s. 54. Ayrıca bkz. Boris Johnson, Gladyo ajanlarının kimlikleri üzerine gizli savaş. İngiliz *The Daily Telegraph* gazetesi, 29 Mart 1991.
78. Belçika Senatosu 1991 Gladyo Raporu, s. 54.
79. a.g.y., s. 51.
80. İngiliz *Statewatch* dergisi, Mayıs/Haziran 1996.
81. Chambre des Representants de Belgique: Enquete parlementaire sur les adaptions necessaires en matiiere d'organisation et de fonctionnement de l'appareil policier et judiciaire, en fonction des difficultees surgies lors de l'enquete sur 'les tuerurs du Brabant'. Rapport fait au now de la commission d'enquete par MM. Renaat Landuyt et Jean-Jacques Viseur. Brüksel, 14 Ekim 1997.
82. John Palmer, Mahkeme Sağ Kanat Belçika Terörist Komplo İddiası'nı Tutuşturuyor. İngiliz *The Guardian* gazetesi, 28 Ocak 1988.
83. Allan Francovich, *Gladio: The Foot Soldiers.* Üç Gladio belgeselinin üçüncüsü, *BBC2*'de 24 Haziran 1992'de yayımlandı.
84. a.g.y.
85. a.g.y.
86. a.g.y.
87. Phil Davison, Belçika'da Aşırı Sağ Kanat Darbe Planı Kuşkusu. İngiliz haftalık *The Independent* on Sunday, 24 Ocak 1990.
88. Ed. Vulliamy, Gizli ajanlar, özgürmasonlar, faşistler... ve üst düzey bir siyasi 'istikrarsızlık' planı: Kırım ve örtbas faaliyetini getiren 'gerginlik stratejisi.' İngiliz *The Guardian* gazetesi, 5 Aralık 1990.
89. Willems, *Gladio,* s. 151.
90. *Reuters* uluslararası haber servisi, 1 Ekim 1990 ve 25 Ocak 1988.
91. Allan Francovich, *Gladio: The Foot Soldiers.* Üç Gladio belgeselinin üçüncüsü, BBC2'de 24 Haziran 1992'de yayımlandı.
92. a.g.y.
93. Phil Davison, Belçika'da Aşırı Sağ Kanat Darbe Planı Kuşkusu. İngiliz haftalık *The Independent* on Sunday, 24 Ocak 1990.
94. Manuel Abramowicz, *Le dictionnaire des annees de plomb belges.* İnternette: www.users.skynet.be/avancees/idees.html
95. Allan Francovich, *Gladio: The Foot Soldiers.* Üç Gladio belgeselinin üçüncüsü, *BBC2*'de 24 Haziran 1992'de yayımlandı.
96. Manuel Abramowicz, *Le dictionnaire des annees de plomb belges.* İnternette: www.users.skynet.be/avancees/idees.html
97. Allan Francovich, *Gladio: The Foot Soldiers.* Üç Gladio belgeselinin üçüncüsü, *BBC2*'de 24 Haziran 1992'de yayımlandı.
98. a.g.y.
99. a.g.y.
100. a.g.y.
101. a.g.y.
102. a.g.y.
103. a.g.y.

104. Hugh O'Shaughnessy, *Gladio. Europe's best kept secret.* Onlar Kızıl Ordu Batı Avrupa'ya yürürse "gölgede kalacak" ajanlardı. Ama en iyi niyetlerle kurulan şebeke bazı ülkelerde dejenere olarak, bir terörizm ve aşırı sağ politik ajitasyon cephesi haline geldi. Bkz. İngiliz günlük gazetesi *The Observer,* 7 Haziran 1992.

105. Allan Francovich, *Gladio: The Foot Soldiers.* Üç Gladio belgeselinin üçüncüsü, *BBC2*'de 24 Haziran 1992'de yayımlandı.

106. a.g.y.

107. Manuel Abramowicz, *Le dictionnaire des annees de plomb belges.* İnternette: www.users.skynet.be/avancees/idees.html

11- HOLLANDA'DA GİZLİ SAVAŞ

1. Paul Koedjik, *De Geheimste Dienst. Gladio in Nederland. De geschiedenis vaın een halve eeuw komplot tegen de vijand.* Vrij Nederland'dan, 25 Ocak 1992, s. 9. Hollanda gölge ordusu hakkında şu ana kadar elde edilen bilgiler neredeyse tamamen Amsterdam'da bulunan Hollanda Savaş Belgeleme Enstitüsü'nden Paul Koedjik'in yazdığı iki makaleden ibarettir. Koedjik, Hollanda gölge ordu eski üyeleriyle yaptığı röportajlar ve arşiv çalışması yardımıyla, Hollanda gizli ordusu I&O'nun tarihini görece aydınlatma başarısını göstermiştir. Ancak özellikle şebekenin O dalı ile ilgili daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

2. Koedjik, *Geheimste Dienst,* s. 9.

3. Frans Kluiters, *De Nederlandse inlichtingen en veiligheidsdiensten* (Gravenhage: Sdu, 1993), s. 304.

4. Koedjik, *Geheimste Dienst,* s. 9.

5. BVD resmi olarak Ağustos 1949'da kraliyet yetkisiyle kuruldu. Savaş sonrası ilk dört yıl boyunca, Hollanda gizli servis yapılarında birbiri ardına değişimler aşandı. İlk olarak 1945'te, Müttefikler'in zaferinin ardından Hollanda'da kalan Alman ajanları ortaya çıkmak göreviyle BNV (Bureau Nationale Veiligheid) kuruldu. Ardından BNV 1946 ilkbaharında yeniden yapılandırıldı ve kısa bir dönem CVD (Central Veiligheidsdienst) adı altında çalıştı. Nihayet 1949 yılında BNV ve CVD'nin halefi olarak BVD kuruldu.

6. IDB, tarihinin büyük bölümünü karanlıklar içinde çalışarak geçirdi, kendini çok ender kamuya, parlamentoya, akademik çevrelere ya da medyaya açtı. Bu durum, 1960'larda, Sovyetler Birliği'ndeki Hollandalı 'turistler' Evert Reydon ve Louw de Jager'in tutuklanmasına kadar devam etti. Birkaç yıl sonra, yurtiçi operasyonlar da dahil bir dizi skandal patladı ve IDB'nin tepkileri üzerine çekmesine neden oldu. Sonunda Başbakan Lubbers servisi kapattı. IDB'yle ilgili daha ayrıntılı bilgiler için bkz. Cees Wiebes ve Bob de Graaf, Villa Maarheeze. *The Netherlands Foreign Intelligence Service.* (The Hague: Dutch Government Printing Office, 1992). Wiebes ve Graaf, kitapları için araştırma yürütürken büyük zorluklarla karşılaştı. Eski ve hâlâ görevde bulunan ajanlar yazarlarla konuşmamaları konusunda uyarılmışlardı. Yazarlar, Hollanda Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası'nı uygulatabilmek için birkaç kez mah-

keme yoluna gitmek zorunda kaldı. 150'den fazla istihbarat yetkilisiyle röportaj yapıldı ve ortaya IDB konusunda yazılmış en iyi kitap çıktı. Wiebes ve Graaf ayrıca, Hollanda Gladyosu'nun erken dönemleriyle ilgili belgelere de ulaştı. Bunun için bkz. Bob de Graaf ve Cees Wiebes, *Gladio der vrije jongens: een particuliere geheimè dienst in Koude Oorlogstijd* (Gravenhage: Sdu, 1992).

7. Koedjik, *Geheimste Dienst*, s. 10.

8. Koedjik, *Dossier Gladio.* Nederland was voorbereid op een nieuwe oorlog. *Vrij Nederland*'dan, 11 Temmuz 1992, s. 34.

9. Kluiters, *Nederlandse*, s. 306.

10. Koedjik, *Geheimste Dienst*, s. 13.

11. Kluiters, *Nederlandse*, s. 310.

12. Koedjik, *Geheimste Dienst*, s. 36.

13. a.g.y.

14. a.g.y.

15. a.g.y.

16. Kluiters, *Nederlandse*, s. 314.

17. Koedjik, *Geheimste Dienst*, s. 10.

18. a.g.y., s. 11.

19. Koedjik, *Dossier Gladio*, s. 34.

20. Kluiters, *Nederlandse*, s. 306.

21. a.g.y.

22. Koedjik, *Geheimste Dienst*, s. 12.

23. Kluiters, *Nederlandse*, s. 308.

24. Koedjik, *Dossier Gladio*, s. 35.

25. a.g.y.

26. Koedjik, *Geheimste Dienst*, s. 11.

27. a.g.y., s. 12.

28. Kluiters, *Nederlandse*, s. 311.

29. Koedjik, *Geheimste Dienst*, s. 12.

30. Kluiters, *Nederlandse*, s. 311.

31. Koedjik, *Geheimste Dienst*, s. 12.

32. a.g.y., s. 11

33. a.g.y.

34. a.g.y., s.12

35. a.g.y., s. 13

36. Kluiters, *Nederlandse*, s. 308.

37. Koedjik, *Dossier Gladio*, s. 34.

38. a.g.y., s. 35.

39. Koedjik, *Geheimste Dienst*, s. 12.

40. a.g.y.

41. a.g.y.

42. a.g.y.

43. Koedjik, *Dossier Gladio*, s. 37.

44. Koedjik, *Geheimste Dienst*, s. 13.

45. Her ikisi de Koedjik, *Dossier Gladio*, s. 36'dan alıntı.

46. a.g.y.

47. Koedjik, *Geheimste Dienst*, s. 8.

48. *Associated Press* uluslararası haber servisi, 14 Kasım 1990. Lubber'ın mektubunun tamamı 14 Kasım 1990'da Hollanda günlük gazetesi *NRC Handelsblatt*'ta basıldı: "Brief premier Lubbers 'geheime organisatie'".

49. Uluslararası haber ajansı *Associated Press*, 14 Kasım 1990.

50. a.g.y.

51. a.g.y., 21 Kasım 1990.

52. İngiliz *The Guardian*, 5 Aralık 1990.

53. İngiliz siyasi dergi *Statewatch* Eylül/Ekim 1993. Hollanda günlük gazetesi *Dagblad*'dan alıntı yapıyor, 7 Eylül, 1993.

54. Uluslararası haber servisi *Reuters*, 14 Aralık 1993, Hollanda gazetesi *NRC Handelsblad*'dan alıntı yapılıyor.

12- LÜKSEMBURG'DA GİZLİ SAVAŞ

1. Tüm bilgiler Lüksemburg Başbakanı Jacques Santer'in 14 Kasım 1990'da meclise yaptığı açıklamalardan alınmıştır. Lüksemburg günlük gazetesi *Luxemburger Wort*'ta tam metin halinde yer aldı, 15 Kasım 1990.

13- DANİMARKA'DA GİZLİ SAVAŞ

1. Iver Hoj, Ogsa Danmark havde hemmelig haer efter anden verdenskrig. Danimarka gazetesi *Berlingske Tidende*, 25 Kasım 1990. Gazeteci Iver Hoj Danimarka gölge ordusu hakkında şu ana kadar elde edilebilmiş en iyi bilgileri sundu.

2. Iver Hoj, Ogsa Danmark havde hemmelig haer efter anden verdenskrig. Danimarka gazetesi *Berlingske Tidende*, 25 Kasım 1990.

3. a.g.y.

4. a.g.y.

5. William Colby, *Honorable Men: My life in the CIA* (New York: Simon & Schuster, 1978), s. 82 ve 83.

6. Iver Hoj, Ogsa Danmark havde hemmelig haer efter anden verdenskrig. Danimarka gazetesi *Berlingske Tidende*, 25 Kasım 1990.

7. a.g.y.

8. a.g.y.

9. a.g.y.

10. Jacob Andersen, Mere mystik om dansk Gladio. Danimarka gazetesi *Information*, 26 Kasım 1990.

11. Iver Hoj, Ogsa Danmark havde hemmelig haer efter anden verdenskrig. Danimarka gazetesi *Berlingske Tidende*, 25 Kasım 1990.

12. Jacob Andersen, Mere mystik om dansk Gladio. Danimarka gazetesi *Information*, 26 Kasım 1990.

13. Iver Hoj, Ogsa Danmark havde hemmelig haer efter anden verdenskrig. Danimarka gazetesi *Berlingske Tidende*, 25 Kasım 1990.

14. a.g.y.

15. Jacob Andersen, Mere mystik om dansk Gladio. Danimarka gazetesi *Information,* 26 Kasım 1990.

16. Iver Hoj, Ogsa Danmark havde hemmelig haer efter anden verdenskrig. Danimarka gazetesi *Berlingske Tidende,* 25 Kasım 1990.

17. a.g.y.

18. Henrik Thomsen, CIA sendte vaben til Danmark. Danimarka günlük gazetesi *Jyllands Posten,* 22 Nisan 1991.

19. Danimarka günlük gazetesi *Extra Bladet* alıntılanmıştır; Jacob Andersen, Mere mystik om dansk Gladio. Danimarka gazetesi *Information,* 26 Kasım 1990.

20. Iver Hoj, Ogsa Danmark havde hemmelig haer efter anden verdenskrig. Danimarka gazetesi Berlingske Tidende, 25 Kasım 1990.

21. a.g.y.

22. a.g.y.

23. a.g.y.

24. Jacob Andersen, Mere mystik om dansk Gladio. Danimarka gazetesi *Information,* 26 Kasım 1990.

25. Henrik Thomsen, CIA sendte vaben til Danmark. Danimarka günlük gazetesi *Jyllands Posten,* 22 Nisan 1991.

26. Jacob Andersen, Mere mystik om dansk Gladio. Danimarka gazetesi *Information,* 26 Kasım 1990.

27. a.g.y.

28. a.g.y.

29. a.g.y.

30. Iver Hoj, Ogsa Danmark havde hemmelig haer efter anden verdenskrig. Danimarka gazetesi *Berlingske Tidende,* 25 Kasım 1990.

31. Uluslararası haber servisi *Associated Press,* 14 Kasım 1990.

32. Iver Hoj, Ogsa Danmark havde hemmelig haer efter anden verdenskrig. Danimarka gazetesi *Berlingske Tidende,* 25 Kasım 1990.

33. a.g.y.

34. a.g.y.

35. a.g.y.

36. a.g.y.

14– NORVEÇ'TE GİZLİ SAVAŞ

1. Ronald Bye ve Finn Sjue, *Norges Hemmelige Haer – Historien om Stay Behind* (oslo: Tiden Norsk Verlag, 1995), s. 39.

2. Moskova'daki Norveç büyükelçiliğinde sekreter olarak çalışan Bayan Lygren, Asbjorn Bryhn yönetimindeki Norveç Emniyet Polisi tarafından Sovyetler Birliği için çalıştığı gerekçesiyle 14 Eylül 1965'te tutuklandı. Tukuklama, eski KGB ajanı Anatolyi Golitsyn 1961'de Amerikalılara, Moskova büyükelçiliğinde çifte ajanlık yapan bir kadından bahsedince gerçekleşti. Bryhn ve NIS şefi Evang arasındaki ilişki hiçbir zaman iyi olmamıştı ve Polis şefi

Bryhn, operasyon tamamlanıncaya ve gazetelere yansıyıncaya kadar Gizli Servis şefi Evang'ı konuyla ilgili bilgilendirmedi. Lygren'in masum olduğundan emin olan Evang öfkeden küplere bindi ve polis ile istihbarat arasında iletişim eksikliği bulunduğunu ifade etti. Lygren, kendisine karşı yapılan suçlamalar asılsız çıkınca, 15 Aralık 1965'te serbest bırakıldı. Golitsyn'in verdiği ve Norveçlilere Amerikalılar tarafından iletilen bilgiler muhtemelen yanlış değerlendirilmişti. Asıl şüpheli başka bir kadın, daha önce elçilikte çalışmış olan Gunvor Galtung Haavik idi. 1977'de Oslo'da bir KGB ajanına belge iletirken yakalandı. Ama Evang için bunun pek bir anlamı yoktu. Lygren karışıklığı Bryhn'in de itibarını sarsmıştı ve her iki şef 1966'da görevlerinden ayrılmışlardı.

3. Olav Riste, *The Norwegian Intelligence Service* 1945-1970 (Londra: Frank Cass, 1999), s. 16.

4. Riste: *The Norwegian Intelligence Service*, s. 226.

5. a.g.y., s. 17.

6. Norveç İstihbaratı eski görevlisi ve yazar Christian Christensen'in ifadesi, *Reuters*'dan alınmıştır, 4 Kasım 1988. 1997'de, CIA ajanı Alf Martens Meyer'in, Norveç gemi kaptanlarını da Kuzey Vietnam'daki örtülü faaliyetler için devşirdiği, üstelik bunu Birleşik Devletler savaşı başlatmadan yıllar önce yaptığı ortaya çıkarıldı ve teyit edildi. 1997 yılındaki Norveç Savunma Bakanı Jorgen Kosmo, Meyer'in adamlarının Güney Vietnamlılara yardım ve ABD tarafından eğitilmiş komandolara etmiş olması halinde, bunun açıkça anayasanın çiğnenmesi anlamına geleceğini söyledi. (İngiliz gazetesi *The Guardian*, 1 Mayıs 1997).

7. Bye ve Sjue, *Hemmelige Haer*, s. 67.

8. Riste: *The Norwegian Intelligence Service*, s. 16.

9. Bye ve Sjue, *Hemmelige Haer*, s. 56.

10. Riste: *The Norwegian Intelligence Service*, s. 28.

11. a.g.y., s. 16.

12. a.g.y., s. 34.

13. a.g.y., s. 19.

14. a.g.y., s. 19.

15. a.g.y., s. 20.

16. a.g.y.

17. a.g.y., s. 40.

18. a.g.y., s. 37.

19. a.g.y., s. 37 ve 53.

20. a.g.y., s. 35.

21. a.g.y., s. 36.

22. a.g.y.

23. a.g.y., s. 43.

24. a.g.y.

25. a.g.y., s. 43.

26. a.g.y., s. 44.

27. a.g.y.

28. a.g.y., s. 46.

29. a.g.y., s. 47.

30. a.g.y., s. 48.

31. Bye ve Sjue, *Hemmelige Haer,* s. 145.

32. Ayrıca bkz. Leo Müller, *Gladio. Das Erbe des Kalten Krieges. Der NATO Geheimbund und sein deutscher Vorlaufer* (Hamurg: Rowohlt, 1991), s. 199. Ve Gizli NATO belgesinin başlığı; "Sivil İşler Planı Nr. 100-1 belgelerinin Nr. 3 Eki" idi. Tarihsiz, ancak 1968 öncesi.

33. Riste: *The Norwegian Intelligence* Service, s. 45.

34. Roger Faligot ve Remi Kaufer, *Le Maitres Espions. Historie mondiale du renseignement. De la Guerre Froide a nos jours* (Paris: Editions Robert Laffont, 1994), s. 62.

35. Bye ve Sjue, *Hemmelige Haer,* s. 62. Kaynakları Sven Blindheim'in otobiyografisi: *Offiser i krig og fred* (Savaş ve Barışta Asker)

36. Riste: *The Norwegian Intelligence Service,* s. 45.

37. Uluslararası haber servisi *Associated Press,* 14 Kasım 1990. 1990 sonlarında çıkan gazete haberlerinde, dergi ve kitaplarda 1978 Norveç açıklamalarına geniş yer verildi. Örneğin, İngiliz *The Guardian,* 15 Kasım 1990. Searchlight No. 187, Ocak 1991, s. 4. Müller, *Gladio,* s. 59.

38. Uluslararası haber servisi *Associated Press,* 14 Kasım 1990.

39. William Colby, *Honorable Men: My life in the CIA* (New York: Simon & Schuster, 1978), s. 82 ve 83.

40. William Colby, *Honorable Men: My life in the CIA* (New York: Simon & Schuster, 1978), s. 82 ve 83.

41. Uluslararası haber servisi *Associated Press,* 14 Kasım 1990.

42. a.g.y.

43. a.g.y.

44. Ronald Bye ve Finn Sjue, *Norges Hemmelige Haer – Historien om Stay Behind* (oslo: Tiden Norsk Verlag, 1995).

45. Olav Riste ve Arnfinn *"Strengt Hemmelig: Norsk etterretningsteneste 1945-1970"* kitabını 1997'de çıkardı. Norveç Gladyo'sunun 1970'e kadarki tarihini anlatan kitap 1999'da Olav Riste tarafından İngilizce'ye çevrilerek *"The Norwegian Intelligence Service 1945-1970"* adıyla Frank Cass tarafından basıldı.

15– ALMANYA'DA GİZLİ SAVAŞ

1. 1933'te Reichstag'daki yangının perde arkası için bkz. Alexander Bahar ve Wilfried Kugel, *Der Reichstagsbrand. Wie Geschichte gemacht wird* (Berlin: Quintessenz Verlag, 2000).

2. Bericht der Bundesregierung über die Stay-Behind Organisation des Bundesnachrichtendienstes. Lutz Stavengagen tarafından yazılmış dört sayfalık çalışma, 3 Aralık 1990, Bonn. Bu açıklamadan sonra "Alman 1990 gölge ordu raporu" diye anılacaktır.

3. Fransız dergisi *Intelligece Newsletter,* 9 Aralık 1990.

4. İngiliz dergisi *Searchlight,* Ocak 1991.

5. Christopher Simpson, *Blowback; America's Recruitment of Nazis and Its Effects on the Cold War* (Londra: Weidenfeld and Nicholson, 1988), Prolog. ABD basınının Adalet Bakanlığı'nın örtbas stratejisini izlediği ve fenomeni bir istisna olarak rapor ettiği belirtilmelidir. United Press International ertesi gün şu manşeti atmaktaydı: "BARBIE BİR İSTİSNA, KAİDE DEĞİL". Ve *ABC* Televizyonu Gece Haberleri'ne çıkan Ryan, Birleşik Devletler'in "Ebarbie'yi masumane bir biçimde devşirdiğini, Fransa'daki rolünden habersiz olduğunu... ve Barbie olayının genel durumu yansıtmadığını" söyledi. Ryan, sorular üzerine, "Klaus Barbie'ye gibi kendisine güven duyulan başka Nazi üyeleri olmadığını" eklemekteydi. (a.g.y.).

6. Simpson, *Blowback,* s. 44.

7. a.g.y., s. 42.

8. a.g.y., s. 40.

9. Allan Francovich, *Gladio: The Ringmasters.* Francovich Gladyo belgesellerinin ilki, *BBC2*'de 10 Haziran 1992'de yayımlandı.

10. a.g.y.

11. İngiliz dergisi *Searchlight,* Ocak 1991.

12. a.g.y.

13. Leo Müller, *Gladio. Das Erbe des Kalten Krieges. Der NATO Geheimbund und sein deutscher Vorlaufer* (Hamurg: Rowohlt, 1991), s. 72. Alman gazeteci Leo Müller, NATO'nun Gladyo şebekesi üzerine yazdığı kitapta Almanya'daki 1952 olaylarını en iyi tarif eden kişidir. Hans Otto'nun ifadesi, BDJ TD raporunda yer almaktadır.

14. Dieter von Glahn, *Patriot und Partisan für Freiheit un Einheit* (Tübingen: Grabert, 1994), s. 58.

15. Alman paraşütçü birimlerinin eğitim merkezi gibi Bavyera Altenstadt yakınlarındaki diğer ordu kampları da Alman gölge birimleriyle yakın işbirliğine girmiştir. Bkz. Erich Schmidt Eenboom, *Die 'Graue' und die 'Rote' Hand. Geheimdienste in Altenstadt,* 1990'lar. Yayımlanmamış.

16. Müller: *Gladio,* s. 123.

17 a.g.y., s. 124. BDJ-TD raporundan alıntı.

18. a.g.y., BDJ-TD raporundan alıntı.

19. a.g.y., s. 130, BDJ-TD raporundan alıntı.

20. a.g.y., s. 128, BDJ-TD raporundan alıntı.

21. a.g.y., s. 129 ve 130, BDJ-TD raporundan alıntı.

22. a.g.y., s. 133.

23. Christopher Simpson, *Blıowback,* s. 181. Ve Jens Mecklenburg (ed.), *Gladio: Die geheime Terrororganisation der Nato* (Berlin: Elefanten Press, 1997), s. 74. Mecklenburg, 1990'ların ikinci yarısında Gladyo fenomeninin kapsamlı etkilerinin farkına varan as kişiden biridir ve Batı Avrupa'Daki çeşitli Gladyo orduları hakkında çeşitli çalışmalar yayınlamıştır.

24. Müller, *Gladio,* s. 94, BDJ-TD raporundan alıntı.

25. a.g.y., s. 107, BDJ-TD raporundan alıntı.

26. a.g.y., s. 136 ve 143.

27. William Blum, *Killing Hope. US Military and CIA interventions since World War II* (Maine: Common Courage Press, 1995), s. 64. Blum, CIA

hakkındaki detaylı araştırmasında "Almanya'daki bu operasyon... –Operasyon Gladyo adındaki- daha geniş bir şebekenin bir parçasıydı; bu, CIA ve diğer Avrupalı istihbarat servisleri tarafından yaratılmış, tüm Batı Avrupa'da benzer gizli ordulara sahip bir şebekeydi" demekteydi.

28. Zinn'in Hesse'deki Landtag'da 8 Ekim 1952'de yaptığı konuşma. Müller, *Gladio*, s. 146-152.

29. Glahn, *Patriot*, s. 67. TD üyesi Glahn, bu ABD deklerasyonunun "TD'ye oranla tatminden hayli uzak" olduğunu kaydetmektedir.

30. "Der Technische Dienst des Bundes Deutscher Jugend" başlığını taşıyan araştırma raporu Hesse İçişleri Bakanı tarafından 1953'te sunuldu ve üç ciltten oluşmaktaydı. 121 sayfalık ilk ciltte, biri 200 sayfalık belge ve personel bilgisinden oluşan iki ek bulunuyordu, 300 sayfalık iki ve üçüncü ciltlerde mektuplar, listeler, raporlar ve kararlar bulunuyordu. Belçika, İtalya ve İsviçre Gladyo raporlarının hakkını vermekle birlikte, bu raporun Gladyo gölge şebekesinin keşfinin ardından hazırlanan tek yeterli araştırma olduğu söylenebilir.

31. Allan Francovich, *Gladio: The Ringmasters*. Francovich Gladyo belgesellerinin ilki, *BBC2*'de 10 Haziran 1992'de yayımlandı.

32. Avusturya siyasi dergisi Zoom, sayı 4/5, 1996: Es muss nicht immer Gladio sein. Attentate, Waffenlager, Erinnerungslücken, s. 97. Ayrıca Klaus Harbart; Gladio – ein Schwert in rechter Hand, *Der Rechte Hand*'dan, sayı 10, Ocak 1991, s. 4.

33. Glahn: *Patriot*, s 41-42.

34. a.g.y., s 43-47.

35. Simpson, *Blowback*, s. 260.

36. Yazar belirtilmemiş, Schnüffler ohne Nase. Die Pannen und Pleiten des Bundesnachrichtendienstes in Pullach. Alman haftalık haber dergisi *Der Spiegel*, s. 17, 1995.

37. Alman 1990 gölge ordu raporu.

38. Müller, *Gladio*, s. 109.

39. Glahn, *Patriot*, s. 48.

40. a.g.y., s. 74.

41. Alman 1990 gölge ordu raporu.

42. a.g.y.

43. a.g.y.

44. a.g.y.

45. Mecklenbrug, *Gladio*, s. 64.

46. İngiliz *The Economist* dergisi, 27 Ekim 1990.

47. Yazar belirtilmemiş, Schnüffler ohne Nase. Die Pannen und Pleiten des Bundesnachrichtendienstes in Pullach. Alman haftalık haber dergisi *Der Spiegel*, s. 17, 1995.

48. Müller, *Gladio*, s. 20. Ve Erich Schmidt Eenboom, Schnüffler ohne Nase. Der BND. Die unheimliche Macht im Staate (Düsseldorf: Econ Verlag, 1993), s. 376.

49. İngiliz *The Observer* gazetesi, 16 Aralık 1990.

50. MfS Hauptabteilung III. Report of General Major Mannchen to Genosse Generalleutnant Neiber, Berlin, 3 Ağustos 1984. Açıklanmış belge.

51. MfS Hauptabteilung III. Report of General Major Mannchen to Genosse Generalleutnant Neiber, Berlin, 6 Kasım 1984. Açıklanmış belge.

52. MfS Streng Vertraulich Information G/02069/13/02/84. Relevante Funkverbindungen von Sonderagenten und der Partnerdienste des BND sowie der NATO Geheimdienste. Açıklanmış belge.

53. MfS Hauptabteilung III. Schnellautomatische Funksendungen im Funknetz der Ueberrollagenten des BND mit einer neuen Uebertragungsapparatur. Berlin, 22 Mayıs 1984. Açıklanmış belge.

54. MfS Hauptabteilung III. Gegenwartiger Stand bei der Bearbeitung des Funkverbindungssystems des BND zu Ueberrollagenten. Berlin, 5 Temmuz 1985. Açıklanmış belge.

55. Alman 1990 gölge ordu raporu.

56. İmzasız. Avusturya *Oesterreichische Militarische Zeitschrift* dergisi, Heft 2, 1991, s. 123.

57. Jonathan Kwitny, The CIA's Secret Armies in Europe. *The Nation,* 6 Nisan 1992, s. 446.

58. Mecklenburg, *Gladio,* s. 78.

59. Klaus Harbart; Gladio – ein Schwert in rechter Hand, *Der Rechte Hand'dan,* sayı 10, Ocak 1991, s. 5.

60. Alman *Sueddeutsche Zeitung,* 27 Eylül 1996.

61. Mecklenburg, *Gladio,* s. 82.

62. a.g.y.

63. Alman parlamento tutanakları. *Deutscher Bundestag.* 66. Sitzung, Bonn. 25 Ekim 1981.

64. Mecklenburg: *Gladio,* s. 79.

65. Klaus Harbart; Gladio – ein Schwert in rechter Hand, *Der Rechte Hand'*dan, sayı 10, Ocak 1991, s. 5.

66. a.g.y.

67. a.g.y., s. 6.

68. *Presse – und Informationsamt der Bundesregierung. Pressemitteilung* Nr. 455/90, durch Hans Klein, 14 Kasım 1990. Ayrıca bkz. Müller, *Gladio,* s. 30.

70. Müller, *Gladio,* s. 14.

71. Yazar belirtilmemiş. Das blutige Schwert der CIA. Nachrichten aus dem Kalten Krieg: In ganz Europa gibt es geheime NATO Kommandos, die dem Feiend aus dem Osten widerstehen sollen. Kanzler, Verteidigungsminister und Bundeswehrgenerale wussten angeblich von nichts. Die Spuren führen nach Pullach, zur 'stay-behind organisation' des Bundesnachrichtendienstes. Alman haftalık haber dergisi *Der Spiegel,* 19 Kasım 1990.

72. Yazar belirtilmemiş. Das blutige Schwert der CIA. Nachrichten aus dem Kalten Krieg: In ganz Europa gibt es geheime NATO Kommandos, die dem Feiend aus dem Osten widerstehen sollen. Kanzler, Verteidigungsminister und Bundeswehrgenerale wussten angeblich von nichts. Die Spuren führen nach Pullach, zur 'stay-behind organisation' des Bundesnachrichtendienstes. Alman haftalık haber dergisi *Der Spiegel,* 19 Kasım 1990.

73. Mecklenburg, *Gladio,* s. 48.

74. Kleine Anfrage der Abgeordneten Such, Frau Birthler, Hoss, Frau Dr Vollmer und der Fraktion DIE GRUENEN. Tatigkeit eines NATO-Geheimdientstes auch in der Bundesrepublik Deutschland? Drucksache 11/8452. Inklusive Antworten von Dr Lutz G. Stavenhagen, MdB, Staatsminister beim Bundeskanzler, Beauftragter für die Nachrichtendienste. Bonn, 30 Kasım, 1990.

75. Alman 1990 gölge ordu raporu.

76. Avusturya siyasi dergisi *Zoom,* sayı 4/5, 1996: Es muss nicht immer Gladio sein. Attentate, Waffenlager, Erinnerungslücken, s. 110. Ve *Reuters,* 17 Ağustos 1995.

77. Müller, Gladio, s. 19.

78. Ulrich Stoll, *Gladio: Spate Spuren einer NATO-Geheimarmee.* Thomas Leif (ed.), *Mehr Leidenschaft Recherche. Skandal-geschichtehn und Enthüllungsberichte. Ein Hanbuch zur Recherche und Informationsbeschaffung* (Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2003), s. 184.

16- YUNANİSTAN'DA GİZLİ SAVAŞ

1 Mackenzie, W. J. M., *History of the Special Operations Executive. Britain and the resistance in Europe* (Londra: British Cabinet Office, 1948), s. 703.

2 Mackenzie, *Special Operations Executive,* s 722-723.

3 İngiliz *Guardian* gazetecisi Peter Murtagh, Yunan direnişine yönelik Anglo-Sakson ihanet ve Yunan demokrasisinin kösteklenmesi hakkında tutkulu bir kitap yazdı. Yeni açıklanan belgelere ve çeşitli ABD ve İngiliz diplomatları ile CIA'yla yapılan röportajlara dayanan kitabının –nomen est omen– adı: *The Rape of Greece. The King, the Colonels and the Resistance* (Londra: Simon & Schuster, 1994), s. 29.

4. Yazar belirtilmemiş. Spinne unterm Schafsfell. In Südeuropa war die Guerillatruppe besonders aktiv-auch bei den Militarputschen in Griechenland und der Türkei? Alman haber dergisi *Der Spiegel*'den, sayı 48, 26 Kasım 1990. Ve Leo Müller, *Gladio. Das Erbe des Kalten Krieges. Der NATO Geheimbund und sein deutscher Vorlaufer* (Hamburg: Rowohlt, 1991), s. 55.

5. Murtagh, *Rape,* s. 30.

6. a.g.y., s. 24. Ayrıca bkz. *"Concise History of Greece"* (Cambridge University Press, 1992) Prof. Richard Clogg, bu kitapta "Disiplinsiz polis kentin merkezindeki Meclis Meydanı'nda bulunan eylemcilere ateş açarak on beş kişinin ölümüne neden oldu" iddiasında bulunmaktadır; s. 137.

7. William Blum, *Killing Hope: US Military and CIA interventions since World War II* (Maine: Common Courage Press, 1995), s. 36.

8. Murtagh, *Rape,* s. 39.

9. Blum, *Hope,* s. 38.

10. Müller, *Gladio,* s. 55. Ve Jens Mecklenburg (ed.), *Gladio: Die geheime Terrororganisation der Nato* (Berlin: Elefanten Press, 1997) s. 19.

11. Jacques Baud, Encyclopedie du renseignement et des services secrets (Paris: Lavauzelle, 1997), s. 546.

12. Murtagh, Rape, s. 41.

13. Philip Agee ve Louis Wolf, *Dirty Work: The CIA in Western Europe* (Secaucus: Lyle Stuart Inc., 1978), s. 154.

14. Agee, Dirty Work, s. 155 ve 156.

15. a.g.y.

16. Murtagh, *Rape*, s. 42.

17. Avusturya siyasi dergisi *Zoom*, sayı 4/5, 1996: Es muss nicht immer Gladio sein. Attentate, Waffenlager, Erinnerungslücken, s. 73.

18. Murtagh, *Rape*, s. 43.

19. a.g.y., s. 44.

20. a.g.y., s. 71.

21. Blum, *Killing Hope*, s. 216.

22. Yazar belirtilmemiş. Spinne unterm Schafsfell. In Südeuropa war die Guerillatruppe besonders aktiv – auch bei den Militarputschen in Griechenland und der Türkei? Alman haber dergisi *Der Spiegel'den*, sayı 48, 26 Kasım 1990.

23. Murtagh, *Rape*, s. 90.

24. a.g.y.

25. a.g.y., s. 102.

26. Blum, *Killing Hope*, s. 217.

27. a.g.y., s. 218.

28. Murtagh, *Rape*, s. 114.

29. a.g.y., s. 118.

30. Christopher Simpson, Blowback: *America's Recruitent of Nazis and its Effects on the Cold War* (Londra: Weidenfeld and Nicholson, 1988), s. 81.

31. Agee, *Dirty Work*, s. 154.

32. Bernard Cook, *The Mobilisation of the Internal Cold War in Italy. History of European Ideas*'dan, Cilt 19, 1994, s. 116. Cook, alıntılarından "Gladyo'nun karbon kopyasını" ortaya koyuyor çünkü, bunları Paul Grinsborg, *A History of Contemporary Italy: Society and Politics*, 1943-1988'den alıntılıyor. (New York: Penguin, 1990), s. 277.

33. Richard Collin, *The De Lorenzo Gambit: The Italian Coup Manque of 1964* (Beverly Hills: Sage, 1976), s. 40.

34. Bkz. Uluslararası Af Örgütü, Yunanistan'da işkence: 1975'te İlk İşkenceci'nin davası. Londra 1977. Ayrıca Blum, *Killing Hope*, s. 218-220 ve Murtagh, Rape, s. 1-9.

35. Murtagh, Rape, s. 6.

36. Jean-Francois Brozzu-Gentile, *L' affaire Gladio* (Paris: Editions Albin Michel, 1994), s. 41, 42 ve 90. İngiliz *The Observer*'in Yunan albaylarının 15 Mayıs 1969'da İtalyan arkadaşlarıyla yaptığı telefon görüşmesini yazdığı belirtiliyor. Ancak Gentile, hangi tarihli gazete olduğunu yazmıyor. Gladyo bağlantılı İtalyan faşistlerin Yunan albayları ziyaretine, İtalyan Meclis Raporu'nda da değiniliyor: Senato della Repubblica. Commissione parlamentare d'inchiesta sul terrorismo in Italia e sulle cause della moncata individuazione dei responsabiliy delle stragi: Il terrorismo, le stragi ed il contesto storico politico. Redatta dal presidente della Commissione, Senatore Giovanni Pellegrino. Roma 1995, s. 206.

37. Gentile, *Gladio*, s. 137.

38. John Palmer, örtülü NATO Grubu'nun 'terör bağlantıları olabilir.' İngiliz *The Guardian*, 10 Kasım 1990.

39. Uluslararası haber servisi *Associated Press*, 14 Kasım 1990.

40. Yazar belirtilmemiş. Spinne unterm Schafsfell. In Südeuropa war die Guerillatruppe besonders aktiv-auch bei den Militarputschen in Griechenland und der Türkei? Alman haber dergisi *Der Spiegel*'den, sayı 48, 26 Kasım 1990.

17– TÜRKİYE'DE GİZLİ SAVAŞ

1. Edward Herman ve Frank Brodhead, *The Rise and Fall of the Bulgarian Connection* (New York: Sheridan Square Publications, 1986), s. 45. 1981 Papa suikast girişiminde suçu KGB'ye atarak CIA'nın ulaştığı propaganda başarısını mükemmel bir çalışmayla ortaya koyan Herman ve Brodhead, Bozkurtlar ve ideolojik kökenleriyle ilgili çok değerli bir analiz yapıyor.

2. a.g.y., *Bulgarian Connection*, s. 45.

3. 1992'de Alparslan Türkeş, Sovyet İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından, Azerbaycan'a giderek uzun süredir kaybettiği Türk kardeşlerini ziyaret etti. Bakü'de Türkler Türkeş'i bir kahraman edasıyla karşıladılar. Türkeş, Bozkurt sempatizanı Elçibey'in adaylığına destek sundu. Seçimleri kazanan Elçibey, yakın bir Bozkurt müttefikini de İçişleri Bakanlığı'na getirdi.

4. Türkiye'deki Jüpiter füzeleri teknik anlamda eskidi ve yerlerine, nükleer füze taşıyan mobil Polaris denizaltıları konuldu. Bkz, Daniele Ganser, *Reckless Gamble. The Sabotage of the United Nations in the Cuban conflict and the missile crisis of 1962* (New Orleans: University Press of the South, 2000), s. 138.

5. Fikret Aslan ve Kemal Bozay, *Graue Wölfe heulen wieder. Türkische Faschisten und ihre Vernetzung in der BRD* (Münster: Unrast Verlag, 1997), s. 69. Almanya, en geniş Türk ve Kürt sürgün topluluklarına ev sahipliği yapan ülke olduğu için, Türkiye'deki gizli savaş ilişkin pek çok değerli çalışma Almanca olarak basılmıştır. Aslan ve Bozay kitaplarında muhtemelen *Bozkurtlar ve Türk Faşizmi* üzerine yabancı bir dille yazılmış belki de en iyi kitabı sunmaktadır. Kitapta ayrıca Serdar Çelik ve Talat Turhan'ın birer makalesine de yer verilmektedir.

6. Selahattin Çelik, *Türkische Konterguerilla. Die Todesmaschinerie* (Köln: Mesopotamien Verlag, 1999), s. 44. Çelik, emekli subay Talat Turhan'dan sonra, Türk Gladyosu Kontrgerilla konusundaki en önemli Türk araştırmacıdır. Orijinal çalışması 1995'te *Ölüm Makinası Türk Kontrgerillası* adı altında yayınlanmıştır. Bir Kürt olan Çelik, Ankara Üniversitesi'ni bitirdikten sonra gazeteci ve yazar olarak hayatına devam etti. Kız ve erkek kardeşiyle üç kuzeni Kontrgerilla tarafından öldürüldü; kendisi de tehlikededir. Ailesine yönelik katliamın doğal olarak, Türk gölge ordusuna kesin bir önyargı ve eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmasına neden olduğunu bizzat kendisi de belirtmektedir: "Bu çalışmayı bağımsız tarafsız biri olarak yazmadım. Önyargılı-

yım. Bu kitabı, Türk rejiminin savaş makinasına rağmen hayatta kalmak için mücadele veren ve barış içinde yaşama hakkı için mücadele veren Kürt halkının bir evladı olarak yazdım... Kürt aydınlarının sistematik biçimde yok edilmesinin suçunu nasıl kavramalı ve anlatmalıyız? Böylesi bir suç, bugüne kadar sadece Şili'de yaşandı" (*Türkische Konterguerilla,* s. 354). Yazar, Serdar Çelik adıyla kitabının 10 sayfalık bir özetini internette İngilizce olarak da yayınladı: *Turkey's Killing Machine: The Contra Guerrilla Force* (http://www.ozgurluk.org/mhp/0061.html).

7. Yazar belirtilmemiş, *The Origin's of 'Gladio' in Turkey.* Fransız Intelligence *Newsletter* dergisi. *Le Monde du Renseignement*, 19 Aralık, 1990.

8. Çelik, *Die Todesmaschinerie,* s. 50.

9. *Cumhuriyet* gazetesi, 17 Kasım 1990.

10. Çelik, *Türkische Konterguerilla,* s. 44. Aynı bilgiye Avusturya siyasi dergisi *Zoom*'dan da ulaşmak mümkün. Sayı 4/5, 1996: *Es muss nicht immer Gladio sein. Attentate, Waffenlager, Erinnerungslücken,* s. 74-75. Ayrıca bkz. Jens Mecklenburg, *Gladio. Die geheime Terrororganisation der NATO* kitabında Olaf Goebel'in katkısına: *Gladio in der Turkei,* s. 122-130. Goebel, bir Gladyo kitabında Türkiye'yle ilgili bir bölüm yazan ilk araştırmacıydı. Ayrıca bkz.; Yazar belirtilmemiş. Spinne unterm Schafsfell. In Südeuropa war die Guerillatruppe besonders aktiv – auch bei den Militarputschen in Griechenland und der Türkei? Alman haber dergisi *Der Spiegel*'den, sayı 48, 26 Kasım 1990.

11. Çelik, *Türkische Konterguerilla,* s. 45.

12. a.g.y.

13. Aslan ve Bozay, *Graue Wölfe,* s. 55.

14. a.g.y.

15. Çelik, *Türkische Konterguerilla,* s. 51.

16. Aslan ve Bozay, *Graue Wölfe,* s. 59.

17. a.g.y., s. 50.

18. Leo Müller, *Gladio. Das Erbe des Kalten Krieges. Der NATO Geheimbund und sein deutscher Vorlaufer* (1991), s. 57; ayrıca Jens Mecklenburg'da Olaf Goebel, s. 128. Ayrıca Çelik, *Türkische Konterguerilla,* s.151.

19. Üç kitap da Türkçe ve henüz herhangi bir dile çevrilmemiş görünüyorlar. (1) Talat Turhan *Doruk Operasyonu.* Yayıncı: Sorun Yayınları, İstanbul 1989. Turhan 170 sayfalık bu kitapta Türk gizli servisi MİT'e değiniyor. (2) Talat Turhan, *Özel Savaş, Terör ve Kontrgerilla.* Yayıncı: Tümzamanlar Yayıncılık, İstanbul 1992. Turhan bu kitaba, özel olarak Kontrgerilla'ya, Özel Harp Dairesi'ne, CIA'ya, MİT'e ve terörizme değiniyor. (3) Talat Turhan, *Kontrgerilla Cumhuriyeti: Açıklamalar, Belgeler, Gerçekler.* Yayıncı: Tümzamanlar Yayıncılık, İstanbul 1993. Turhan bu kitapta yine Kontrgerilla'ya değiniyor. Türkçe'de Kontrgerilla üzerine yazılmış bir başka değerli kitap da gazeteci Semih Hiçyılmaz tarafından yazıldı; *Susurluk ve Kontrgerilla Gerçeği,* Evrensel Basım Yayın, İstanbul 1997.

20. Talat Turhan tarafından yazılmış Almanca makale. Die Konterguerilla Republik, Aslan ve Bozay'ın kitabı *Graue Wölfe*'de yer almakta; s. 101-111.

21. Aslan ve Bozay, *Graue Wölfe,* s. 106.

22. Çelik, *Türkische Konterguerilla*, s. 151.

23. Talat Turhan makalesi, Die Konterguerilla Republik. Aslan ve Bozay, *Graue Wölfe*, s. 102 ve 103.

24. Çelik, *Turkey's Killing Machine*. Çelik, Düzensiz Kuvvetlere Karşı Harekât direktifi ST 31/15'ten alıntı yapıyor.

25. Regine Igel, *Andreotti. Politik swischen Geheimdienst und Mafia* (Münih: Herbig Verlag 1997), s. 354.

26. Herman Brodhead, *Bulgarian Connection*, s. 61.

27. Igel, *Andreotti*, s. 354.

28. Çelik'ten alıntı, *Türkische Konterguerilla*, s. 147.

29. a.g.y., s. 145.

30. Alıntılar Türk sol kanat dergi *Kurtuluş*'tan; sayı 99, 19 Eylül 1998. İlk sayısı 1971'de askeri darbenin hemen ardından çıkan *Kurtuluş*, Türkiye'deki gizli savaş hakkında kritik bilgiler vermeye devam etti. Kapatıldı. Çalışanları tehdit, tutuklama ve işkenceye maruz kaldı. Önermeleri nedeniyle saldırıya uğrayan derginin basımevi, dergiyle olan ilişkilerini kesmesi için tehdit edildi. *Kurtuluş*'un sayılarına internetten de ulaşılabilmektedir.

31. Türk dergisi *Kurtuluş*, Mehmet Eymür'den alıntı, *Analiz*, s. 90-96.

32. Türk dergisi *Kurtuluş*, sayı 99, 19 Eylül 1998.

33. Lucy Komisar, *Turkey's Terrorists: A CIA Legacy Lives On. The Progressive*'den; Nisan 1997.

34. Çelik, *Türkische Konterguerilla*, s. 46.

35. a.g.y., s. 45.

36. Talat Turhan'dan alıntı, Aslan ve Bozay, *Graue Wölfe*, s. 110.

37. *The Guardian*, 25 Kasım 1998. SOA mezunları arasında Panamalı Manuel Noriega, Arjantin eski diktatörü Leopoldo Galtieri, Haiti darbe lideri Raoul Cedras, Salvador ölüm timleri örgütleyicisi Robert D'Aubuisson ve Gen bulunmaktadır. Pinochet'in korkunç Şili işkence ve istihbarat ajansı DINA'nın komuta personelinin her yedi üyesinden biri SOA mezunuydu. 1990'lardaki güçlü protestoların ardından SOA'nın adı "Batı Yerküre Güvenlik İşbirliği Enstitüsü" olarak değiştirildi.

38. Çelik, *Turkey's Killing Machine*.

39. 30 sayısı, belgenin ABD askeri gizli servisi DIA'nın gizli statüsündeki belgelerinden olduğunu göstermektedir. DIA ABD Ortak Genelkurmay Başkanlığı'na bağlıdır ve karargâhı Pentagon'dadır. DIA, CIA ile yakın işbirliği içinde faaliyet gösterir ve yıllık bütçesi yaklaşık 4.5 milyar dolardır. Bu ABD gizli servisleri içindeki en büyük bütçedir. Bkz. Baud, Jacques, *Encyclopedie du reseignement et des services secrets* (Paris: Lavauzelle, 1997), s. 174.

40. Igel, *Andreotti*, s. 356-357.

41. a.g.y., s. 346.

42. a.g.y., s. 347.

43. 1976'da diktatörlüğün düşüşünün ardından İspanyol gazetesi *Triunfo*, karşılaştığı büyük baskılara rağmen FM 30-31'den belirli pasajları yayımladı; ardından 27 Ekim 1978'de İtalyan siyasi dergisi *L'Europeo da Sahra* Talimnameleri'nden bölümler verdi. İtalyan *Controinformazione* aylık dergisi ABD terör talimnamesini bastığında, dergi toplatıldı. Sonra 1981'de, Licio Gelli'nin

gizli antikomünist P2 Özgürmason locası üzerindeki perde kaldırıldığında, FM 30-31 bir kez daha su üstüne çıktı ve P2'yle ilgili İtalyan parlamento soruşturma komisyonu, 1987'de –Gladyo orduları keşfedilmeden üç yıl önce- sunduğu soruşturma raporunda talimnameyi bir kez daha yayınladı. Regine Igel, kitabında FM 30-31'in tüm metnini Almanca olarak sunmaktadır. (Igel, Andreotti, Appendix, s. 345-358.) Igel'in kaynağı FM 30-31B'nin orijinal İngilizce dökümüdür ve İtalyan Parlamentosu ABD bağlantılı P2'nin Soruşturulması Komisyonu'nun topladığı belgelerden alınmıştır: Commissione parlamentere d'inchiesta sulla loggia massonica P2. Allegati alla Relazione Doc. XXIII, n. 2-quater/7/1 Serie II, Vol. VII, Tomo I, Roma 1987, s. 287-298. FM 30-31B belgesi, 18 Mart 1970, ABD Ordusu Karargâhı, Washington DC tarihini taşımaktadır ve ABD Ordusu Generali W. C. Westmoreland imzasını taşımaktadır.

44. Allan Francovich, *Gladio: The Foot Soldiers.* Üç Gladio belgeselinin üçüncüsü, BBC2'de 24 Haziran 1992'de yayımlandı.

45. İngiliz siyasi dergi *Searchlight,* sayı 47, Mayıs 1979, s. 6. Herman ve Brodhead, *Bulgarian Connection*'dan alıntı, s. 50.

46. Çelik, Türkische Konterguerilla, s. 51 ve 53. 1974'te emekli olan Muhsin Batur, milletvekili olarak dokunulmazlık kazandı ve sorgulanmadı.

47. *Milliyet*, 23 Mart 1976. *Kurtuluş*'tan alıntı, 19 Eylül 1998.

48. Turhan; Aslan ve Bozay, *Graue Wölfe*'den, s. 109.

49. Komisar, *A CIA Legacy.*

50. a.g.y.

51. Türk dergisi *Kurtuluş*, sayı 99, 19 Eylül 1998.

52. Aşırı solcu Türk gazetesi *Devrimci Sol*, Mayıs 1998.

53. Çelik, *Türkische Konterguerilla*, s. 41 ve Komisar, *A CIA Legacy.*

54. Komisar, *A CIA Legacy.*

55. Aşırı solcu Türk gazetesi *Devrimci Sol*, Mayıs 1998.

56. a.g.y.

57. Çelik, Aslan ve Bozay, Graue Wölfe'deki makalesinde şöyle demekte: "Artık halk, Çatlı'nın Türk Gladyo biriminin en yüksek yetkilisi olduğunu ve uluslararası Gladyo şebekesiyle de muhtemelen bağlantılı olduğunu biliyor. 1992'de Delle Chiaie ile birlikte Miami'de herhangi bir engelle karşılaşmaksızın gümrükten geçip Birleşik Devletler'e girebilmiştir." (a.g.y., s. 134). Çelik büyük ihtimalle tarihi yanlış öğrenmiştir; yıl 1982'dir, 1992 değil.

58. Türk Gladyosu hakkındaki önemli kitaplardan biri de, akademisyen Doğan Yurdakul ve gazeteci Soner Yalçın tarafından hazırlanan, terörist Çatlı'yla ilgili biyografidir. *Çatlı'nın lakabı Reis'ti: Gladio'nun Türk Tetikçisi* (Ankara: Öteki Yayınları, 1997). Çatlı'nın ölümünden sonra kızı Gökçen Çatlı bile, babasıyla, Gladyo'yla Çatlı'nın CIA işleriyle ve "perde arkasında yer alan önemli olaylarla" ilgili bir biyografi yazacağını açıklamıştır.

59. Berlin haftalık *Jungle World* dergisi, 20 Ocak 1999. Kırcı 10 Ocak 1999'da İstanbul'da bir kez daha tutuklandı.

60. *Yeniyüzyıl*, 18 Aralık 1996.

61. Komisar, *A CIA Legacy.*

62. Bu bağlamdaki en iyi çalışma Herman ve Brodhead'in kitabı, *Bulgarian Connection*'dır. Çatlı 1985'te Roma'da verdiği ifadede, Batı Alman gizli servi-

si BND'nin kendisine ulaştığını ve Papa suikastinde Bozkurtların sponsorluğunu Bulgar istihbaratı ve KGB'nin üstlendiği izlenimini vermesi karşılığında kendisine yüklü bir para teklif ettiğini söyledi. 1990'da eski CIA analisti Melvin Goodman, ABD Senato İstihbarat Komitesi'ne "CIA, olayla KGB arasında bağlantı kuran herhangi bir kanıta sahip değildi" diyecek ve üst düzey CIA görevlilerinin kendilerini bu yönde bir rapor sunmaya zorladıklarını belirtecekti. Herman ve Brodhead araştırmalarında Türk Gladyosu'nu fark ederek şöyle yazdı: "CIA ile Türk Sağı arasındaki bağlantı, Türk Genelkurmayı Özel Harp Dairesi'nin bir kolu olan 'Kontrgerilla' örgütü gibi görünüyor... Karargâhı Ankara'da ABD askeri görevi için kullanılan bir binada bulunuyor ve... bu birime giren askerlerin eğitimi 'ABD'de başlayıp, sonra CIA askerleri ve ordu danışmanları yönetiminde Türkiye'de devam ediyor.'" (a.g.y., s. 61.) Bu erken keşifte kaynak olarak Jürgen Roth ve Kamil Taylan'ın kitabı *Die Türkei – Republik unter Wölfen*'i (Bornheim: Lamur Verlag, 1981) kullanıyorlar. Ayrıca bkz. Martin Lee, *On the Trial of Turkey's Grey Wolves*. Altı sayfalık makaleye internetten ulaşılabilir: http:///www.ozgurluk.org/mhp/story33.html

63. Komisar, *A CIA Legacy*. 1990'ların sonunda Bülent Ecevit, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel döneminde bir kez daha başbakan oldu.

64. Jens Mecklenburg (ed.), Gladio. *Die geheime Terrororganisation der NATO* (Berlin: Elefanten Press, 1997), s. 128.

65. *Kurtuluş* dergisi, sayı 99, 19 Eylül 1998. *Güneş* gazetesinden alıntı, 3 Eylül 1987.

66. Yazar belirtilmemiş. Spinne unterm Schafsfell. In Südeuropa war die Guerillatruppe besonders aktiv – auch bei den Militarputschen in Griechenland und der Türkei? Alman haber dergisi *Der Spiegel*'den, sayı 48, 26 Kasım 1990, s. 173-177.

67. Çelik, *Turkey's Killing Machine*, Cüneyt Arcayürek'ten alıntı, Darbeler ve Gizli Servisler, s. 190.

68. Ertuğrul Kürkçü, Turkey: Trapped in a web of covert killers. *Covert Action Quarterly Dergisi*'nden, sayı 61, Yaz 1997. İnternet adresi: http://caq.com/CAQ/caq61/CAQ61turkey.html Kürkçü'nün kaynağı Mehmet Ali Birand, 12 Eylül Saat 04:00 (İstanbul: Milliyet Yayınları, 1985), s. 1.

69. Çelik, *Türkische Konterguerilla*, s. 58.

70. *Kurtuluş* dergisi, sayı 99, 19 Eylül 1998. *Cumhuriyet* gazetesinden alıntı, 21 Temmuz 1988.

71. Çelik, *Türkische Konterguerilla*, s. 53.

72. Alman *Zeitung und Sonntag* gazetesi, 14 Eylül 1980. Aslan ve Bozay'da alıntılanmış; Graue Wölfe, s. 78.

73. Herman ve Brodhead, Bulgarian Connection, s. 50.

74. a.g.y.

75. *Aslan ve Bozay, Gdaue Wölfe*, s. 74 ve 75.

76. İbrahim Çiftçi, *Milliyet* gazetesi tarafından gerçekleştirilen röportaj, 13 Ekim 1996.

77. Vera Baudin Saeedpour'dan alıntı, *Kurdish Life ve International Journal of Kurdish Studies* editörü. URL: http://www.lbbs.org/Kurdish.htm

78. Mecklenburg, Gladio, s. 125.

79. *Milliyet*, 5/6 Eylül 1992, Türk Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'le yapılan bir röportaj. Çelik, *Turkey's Killing Machine* alıntısı.
80. *Milliyet*, 13 Kasım 1990.
81. Çelik, *Türkische Konterguerilla*, s. 40.
82. a.g.y.
83. Aslan ve Bozay, *Graue Wölfe*, s. 15.
84. İsviçre günlük *Neue Zürcher Zeitung* gazetesi, 5 Aralık 1990.
85. Komisar, *A CIA Legacy*.
86. a.g.y.
87. a.g.y.
88. a.g.y.
89. a.g.y.
90. Aslan ve Bozya, Graue Wölfe, s. 139.
91. Kelly Couturier, Güvenlik Kuvvetleri Türk Suç Şebekesine Bulaştı İddiası. ABD günlük *Washington Post* gazetesi, 27 Kasım 1996.
92. Stephen Kinzer, Skandal Türkiye'ye yönelik yardımları ölüm, uyuşturucu ve terörle bağlantılandırıyor. ABD günlük *New York Times* gazetesi, 10 Aralık 1996.
93. *Sabah*, 12 Aralık 1996.
94. *New York Times*, 10 Aralık 1996.
95. *Kurtuluş* dergisi, 19 Eylül 1998.
96. *Radikal*, 10 Ocak 1997..
97 Ertuğrul Kürkçü, Turkey: Trapped in a web of covert killers. *Covert Action Quarterly Dergisi*'nden , sayı 61, Yaz 1997.
98. Hugh Pope, Türkiye Ölüm Timlerini ve Uyuşturucu Trafiğini Besledi. Başbakan'ın 1996 Araba Kazası Skandalıyla İlgili Araştırması Rakibi Çiller'i Zan Altında Bırakıyor. ABD *Wall Street Journal* dergisi, 26 Ocak 1998. Makalede ABD'nin rolüne değinilmemektedir.
99. İsviçre günlük *Neue Zürcher Zeitung* gazetesi, 13 Mayıs 1998. Ve Eine Aktion der Konterguerilla. Der stellvertretende IHD Vositzende Rechtsanwalt Osman Baydemir zum Anschlag auf Akın Birdal. URL: www.nadir.org/nadir/periodika/kurdistan_report/9891/07.html
100. Martin Lee, *On the Trial of Turkey's Grey Wolves*. Altı sayfalık makaleye internetten ulaşılabilir: http:///www.ozgurluk.org/mhp/story33.html ABD'li araştırmacı Lee ayrıca Neofaşizmle ilgili bir kitap yazdı: *The Beast Reawakens* (Boston: Little Brown, 1997).

SONUÇ

1. Uluslararası haber servisi *Reuters Western Europe*, 15 Kasım 1990.
2. Juan Arias, El laberinto Italiano. *Commocion por el descubrimiento de un 'ejercito paralelo' de anticomunistas pagado por la CIA*. İspanyol *El Pais* gazetesinden, 11 Kasım 1990.
3. 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından ABD'li avukat Stanley Hilton, Başkan George Bush hükümetinin, tüm Birleşik Devletler nüfusunu iliklerine

kadar korkuya gömmek, sivil özgürlükleri sınırlamak ve ülkeyi ciddi bir İslami tehlike bulunduğuna ikna etmek ve dünya toplumunu "önleyici savaş" için harekete geçirmek amacıyla, El Kaide teröristlerinin Birleşik Devletler'e saldırmasına özellikle izin verdiğini iddia etti. LIHOP (let it happen on purpose – kasten olmasına izin ver) diye adlandırılan bu tez, o zamandan beri baskın "SURPRISE" teziyle çatışma halindedir ve konu mahkemeye bile taşınmıştır. 2002 Haziran ayında San Francisco'dan avukat Hilton, 9/11 kurbanlarının aileleri adına yedi milyar dolarlık bir dava açtı ve devletin gizli operasyonlarına, ancak yasal araçlar ve hukuk düzeni eliyle nüfuz edilebileceğini duyurdu. Ayrıca bakınız, Nafeez M. Ahmed, *Geheimsache 9/11. Hintergründe über den 11. September und die Logik amerikanischer Machtpolitik* (München: Riemann Verlag, 2002), s. 229. İngilizce Çevirisi: *The War on Freedom* (Joshua Tree: Tree of Life Publications, 2002). Ahmed, detaylı araştırmasıyla, ülkeyi yurtdışındaki içi boş savaşlara destek vermek üzere birleştirmek amacıyla, Bush yönetiminin 9/11 saldırılarına özellikle göz yumduğu tezini savunmaktadır.

SEÇİLMİŞ OKUMALAR

Not: Bu kitapta kullanılan tüm kaynaklara notlar kısmında yer verilmiştir. Belirtilen okumalarda sadece Gladyo Operasyonu ve benzeri gölge ordularla ilgili kitaplar bulunmaktadır.

– Agee, Philip ve Wolf Louis, *Dirty Work: The CIA in Western Europe* (Secaucus: Lyle Stuart Inc., 1978)

– Bale, Jeffrey McKenzie, *The 'Black' Terorist International: Neo-Fascist Paramilitary Networks and the 'Strategy of Tension' in Italy, 1968-1974.* UMI Dissertation Services. UMI Number 9529217 (Michigan: Ann Arbor, 1996)

– Barbacetto, Gianni, *Il Grande vecchio. Dodici giudici raccontano le loro inchieste sui grandi misteri d'Italia da piazza Fontana a Gladio* (Milano: Baldini & Castoldi, 1993)

– Baud Jacques, *Encyclopedie du renseignement et des services secrets* (Paris: Lavauzelle, 1997)

– Bellu, Giovanni Maria, *I giorni di Gladio* (Milano: Sperling & Kupfer Editori, 1991)

– Bettini, Emanuele, *Gladio. La Republica parallela* (Milano: Ediesse, 1996)

– Blum, William, *Killing Hope: US Military and CIA interventions since World War II* (Maine: Common Courage Press, 1995)

– Brozzu-Gentile, Jean Francois, *L'affaire Gladio* (Paris: Editions Albin Michel, 1996)

Bye, Ronald ve Finn Sjue, *Norges Hemmelige Haer – Historien om Stay Behind* (Oslo: Tiden Norsk Verlag, 1995)

– Çelik, Selahattin, *Die Todesmaschinerie. Türkische Konterguerilla* (Köln: Mesopotamien Verlag, 1999)

– Colby, William, *Honorable Men: My Life in the CIA* (New Yok: Simon & Schuster, 1978)

– Collin, Richard, *The De Lorenzo Gambit: The Italian Coup Manque of 1964* (Beverly Hills: Sage, 1976)

– De Lutiis, Giuseppe, *Il lato oscuro del potere. Associazioni politiche e strutture paramilitari segrete dal 1946 a oggi* (Roma: Editori Riunitti, 1996)

– Fasanella, Giovanni e Sestieri ve Giovanni Claudio con Pellegrino, *Segreto di Stato. La verita da Gladio al caso Moro* (Torino: Einaudi Editore, 2000)

– Gijsels, Hugo, *Network Gladio* (Leuven: Utgeverij Kritak, 1991)

– Graaf, Bob de ve Cees Wiebes, *Gladio der vrije jongens: een particuliere geheime dienst in Koude Oorlogstijd* (Gravenhage: Sdu, 1992)

– Igel, Regine, Andreotti. *Politik zwischen Geheimdienst und Mafia* (München: Herbig Verlag, 1997)

– Inzerilli, Paolo, *Gladio. La Verita negata* (Boloüna: Edizioni Analisi,

1995)

– Laurent, Frederic, *L'Orchestre noir* (Paris: Editions Stock, 1978)

– Mecklenburg, Jens (ed.), *Gladio: Die geheime Terrororganisation der Nato* (Berlin: Elefanten Press, 1997)

– Moroni, Primo, Mario Coglitore ve Sandro Scarso (eds), *La notte dei Gladiatori. Omissioni e silenzi della Repubblica* (Padova: Calusca Edizioni, 1992)

– Müller, Leo, *Gladio – das Erbe des Kalten Krieges. Der Nato-Geheimbund und sein deutscher Vorlaufer* (Hamburg: Rowohlt, 1991)

– Pansa, Giampaolo, *Il Gladio e l'alloro: l'Esercito di Salo* (Milano: Mondadori, 1991)

– Peterlini, Hans Karl, *Bomben aus zweiter Hand. Zwischen Gladio und Stasi – Suedtirols missbrauchter Terrorismus* (Bozen: Edition Raetia, 1992)

– Prados, John, *President's Secrets Wars: CIA and Pentagon Covert Operations since World War II* (New York: William Morrow Inc., York, 1986)

– Rowse, Arthur, *Gladio: The Secret US War to Subvert Italian Democracy*. Dergi: *Covert Action Quarterly*, sayı 49, Yaz 1994, s. 3.

– Serravalle, Gerardo, *Gladio* (Roma: Edizioni Associate, 1991)

– Van Ussel, Michel, *Georges 923: Un agent de Gladio Belge parle. Temoignage* (Brussels: Edideurs La Longue Vue, 1991)

– Vinciguerra, Vincenzo, *Ergastolo per la liberta: Verso la verita sulla strategia della tensione* (Firenze: Arnaud, 1989)

– Willan, Philip, *Puppetmasters: The Political Use of Terrorism in Italy* (London: Constable, 1991)

– Willems, Jan de (ed.), *Gladio* (Brussels: Editions EPO, 1991)

– Yalçın, Soner ve Doğan Yurdakul, *Reis. Gladio'nun Türk Tetikçisi* (Ankara: Öteki Yayınevi, 1997)

"... Kitap, hep birlikte, toplum olarak nasıl kandırıldığımız, nasıl kullanıldığımız, başkalarının iradelerinin bizim yaşamlarımız üzerine nasıl ipotek koyduklarının ibret belgeleriyle dolu..."
- Yalçın Doğan, Hürriyet

Bu kitapta İkinci Dünya Savaşı sonrası CIA ve MI6 tarafından 16 Avrupa ülkesinde kurulan NATO'nun gizli örgütlenmeleri anlatılıyor. İçlerinde Türkiye'nin de bulunduğu çalışma, 1 Mayıs katliamından, faili meçhul cinayetlere kadar birçok olayla ilgili ufuk açan bilgiler veriyor. NATO'nun antikomünist gölge ordularının faaliyetlerini anlatan bu kitap, bugünün Türkiyesi'ni ve dünyasını anlamak isteyenler için önemli bir kılavuz... Bu askerlerin bugün terhis edildiklerini düşünmeyenler için...

"Bu dikkatli, mükemmel ve zekice çalışmayla, ilk kez NATO tarafından yaratılan gizli orduların boyutları, korkunç tarihi ve çok tehlikeli işleri açığa çıkarılmaktadır. Özellikle bugünkü ortamda Ganser'in kitabı ivedilikle okunmalıdır."
- Prof. Noam Chomsky, Massachusetts Institute of Technology

"Genç İsviçreli bir bilim adamının dört yıllık araştırmasına dayanan bu cesur kitap, nihayet NATO'nun gizli orduları üzerindeki başat sessizliği kırıyor."
- Prof. Georg Kreis, Avrupa Çalışmaları Enstitüsü Müdürü, Basel

"Ganser, hem NATO hem de Soğuk Savaş hakkında sorulmamış soruları ele alıyor."
- Prof. Andreas Wenger, Güvenlik Araştırmaları Merkezi (CSS), Zürih

"Soğuk Savaş'ın gizli tarihinin şimdiye kadar açılmamış bir sayfası artık açığa çıkartılıyor."
- Nigel West, World Intelligence Review

"Dr. Ganser'in bulguları, Soğuk Savaş'ın doğası ve istihbarat örgütlerinin demokratik toplumlardaki rolüyle ilgili esaslı sorular sorulmasına neden olacak."
- Prof. Jussi Hanhima[illegible]arası Araştırmalar Yüksek Ens. Cenevre

ISBN 978-605-86888-2-7
9 786058 688827
www.grifinkitap.com
Grifin